

אוצר

סי' י' אות א-ד

הפוסקים

ובערוך השלחן סעיף י"ב, אחר שבפתיק מש"כ הח"מ כ"ל לדעת רבינו ירוחם לא היו הכא חלה קדושין דרבנן, כחז דזכו דוקא למש"כ הראשונים בעצם בקרוז לה שיכילה לשומרו דכח משום חקנת עגונות, אבל רש"י שם כחז טעם אחר דזה, דלפי שמדין חורב נותן הגט בעל כרחו הלכך היו גיטת בקרוז לה, וממילא דכח קנין גם בקדושין משום וילאח ויחיה [וכ"ל מחביז קדושין בלוח הקודש], ולעצם זה י"ל דמדן גמור הוא [ור"ל דלכ"ע היו קדושין מדאורייתא], וכן שבחמירו בגיטין עד שיגיע הגט לידה, חומרה היא בגיטין כמ"ש רש"י שם, דילמא אחי למימר על רחוק שהוא קרוז, וממילא בקדושין אין להחמיר דזה, דבשלמא גט אחי לקלולי כשיאמרו שהיא מגורשת וחנשה לאחר, אבל בקדושין אין זה לקולל אם יאמרו שהיא מקודשת, ואפי"ז דיש לקולל אם חקבל קדושין מאחר, מ"מ דבר זה לא שכיחא שמי שהיא מקודשת חקבל קדושין מאחר, וגם זה אין לחשוש לכופף שיאמרו על קרוז שהוא רחוק ואינה מקודשת, דברי אלה לא טעיל אם נאמר שאינה מקודשת עד שיגיע הקדושין לידה, דלכתי [יש לחוש] שמה יאמרו על קרוז שהוא רחוק ואינם קדושין ומן החורה ודאי הם קדושין, וטעם זה שביארנו י"ל על כל החומרות שבחמירו בעגונים כאלו בגיטין ולא בחמירו בקדושין, [ועי' בסק"ג בסופו].

ג. ופח נקרא רשות שאינה של שניהם. כחז בפרישה אות ח, דכיוון סימנה או יודי ר"ה, חולס דכ"ח מפרש עפ"י דברי הרמב"ם ז"ל דף פ"ה ב' דכיוון חזר שאינה של שניהם חלה של אחד אחר, וכיון שלא נתן להם רשות על זה חשיב כר"ה. וזהו כחז כבוד ציבורא מדיוק סי' נ"ט עפ"י דברי הרמב"ם ז"ל דמכירה ה"ל ג'. וכ"כ בעמקנה בקריא כאן, וכוסוף דכן מוכח מגיטין ע"ה ב' דרשות שאינה של שניהם חלה של אחד אחר שיה לר"ה, מדפריך וזה אי אפשר ללמס, וקשה דזה י"ל דעמדו שניהם בשדה של אחד ולא קנו ד' אמות כדאיתא בצ"מ דף י' דלא חקנו ד' אמות בחצר בע"כ, ואח"כ הפקיר שדכו נמלא שניהם קנו ביחד, וכן דמשכחה כגון שכר עמד אחד שבהילה בלוח ד' אמות, ואח"כ בלו שם הבעל ואשתו, וכיון שבהילה זכה אחד אחר בלוח ד' אמות דלא קנו שניהם, וכשכלל הראשון משם קנו שניהם ביחד, ונראה דכיון דאמרין בהם בצ"מ דלא חקנו ד"ה ברשות בע"כ וצ"ה דינם שזה, וכיון דס"ל למחנה שם דצ"ה קנו ד"ה, וכמ"ש הח"מ שם ע"כ ד"ה ר"ה, משום שיכולים לשמור כמ"כ קנה ברשות בע"כ דמוקשין הם כמ"ש הב"ת, וא"כ אף שיהיה בהילה בחצר בע"כ כבר קנה הראשון, וכ"כ בקנין ד"ה של אחד אחר דלא פדיו מאחר בע"כ דקנה זו ד' אמות כשיכולים לשמור. וכן מבואר בצ"ח מהרש"ך ח"א סי' קצ"ב שכתב ע"ד הרמב"ם, דאפי"ז שכי הגרלה מסוגיא דשמעתין בצ"מ דאין ד' אמות של אחד קנוה לו בחצר חצר, וגם דחמיה מילתא עובא לפי מה שחזרנו לנו מהסוגיות השגורות בפנינו, עכ"ל מי יקל ראש באיסור שזה נגד אב העולם.

ד. ובשורק הקדושין על חפץ שאינו של שניהם. כחז בפרישה אות ח, דכיוון סימנה צ"ח החדשות סי' ע"ה, נידון שורק הקדושין על השלחן, כחז בעצם כ"ז דאפי"ז שפסק הרמב"ם דאפילו ברשות שאינה של שניהם מחקדשה, כל שורק שבסכמחה קרוז לה דכיוון שחובל לשומרו, מ"מ נראה דכיוון דוקא ע"ז חקקע או על מידי שאינו כלי וקניא לקדושין מטעם חלצה, דכל שחובל לשמרה היו כחלצה אפילו רחוק ק' אמה, כדמשמע בגיטין ע"ה ב' [בח"ס] ד"ה ר"ה, דזה היו מטעם חלצה, ועפ"י י"ל דכחז שכלשון שהוא כלי כמ"ש הרמב"ם ב"ל עומחה כלים, וק"י לענין חילוק רשות, דאפילו פיסלה היו רשות בפני עצמו לענין גם ברש"י דגיטין, ואפילו אינו גבוה י' רק שיש לו שם לווי, חשיב חלה

זה לענין גט עפ"י לשון רש"י שם ד"ה ולא, שכתב דכ"ל, דגט הוא דבעל כרחו קנויה לה הלכך לאלתר היו גיטת, וביאר הפניי כוונתו, דכמו דמרביין שם חלצה מקרה דונתן מכל מקום, מרביין כל מילי אפילו ברשות שאינה שלה, חלה בעין שיכא דומיא דידה שמשמרה, ואף כל מקום שעומדת מרחוק ויכולה לשמור היו שפיר דומיא דידה]. וכ"כ בחפצתה יעקב סק"ה דקנין בשמירה גטת היו מדאורייתא, ומכ"כ בקדושין משום וילאח ויחיה.

ה. אם מקודשת מדאורייתא או רק מדרבנן. ואם אמרין באן שלא תהא מקודשת ודאי עד שיגיע לידה [בדרך שהחמירו לענין גט]. כחז הח"מ בסק"ז [עפ"י דברי הר"ן בגיטין ע"ה], דאפי"ז דלא מלינו בשום מקום שיכא בקנין חלו בשמירה, מ"מ מפני חקנת עגונות אמרו כן בגיטין, ומשום לחא דגיטין חקנו כן גם בקדושין ג', ואפי"ז דלענין גיטין עקרוה להקצאה לחומרה דלא חסדיז נכ עיבדא עד דמטי גיטת לידה, וכדר דינא לדוכחא דאינה מגורשת גמורה מן החורה, וא"כ גם בקדושין היה ראוי למר כן, וקשה למח פסק הרמב"ם דמקודשת ודאי, אבל נראה שהוא סובר דבקדושין סמכין להקצאה קמיתא, וכל שהיא יכולה לשמור מקודשת גמורה, משום דלא חזין דמשקלה חקנה בקדושין כלל, ומסיים הח"מ, ומקודשת מדאורייתא דבפקר ז"ל הפקר [וכ"ל בסק"ה אות ב'], ודלא כרבינו ירוחם דכתב דלוינו רק קדושין דרבנן בקנין דרבנן. [ועי' בחלו"כ שם לענין ד' אמות, דגם שם כתב הח"מ דלר"י היו רק קדושין דרבנן, ובאחרונים השיבו עליו דאף ר"י לא אמר כן חלה גבי מעמ"ש דלא כל שום דבר ליד האשה, אבל בד' אמות דהיו כמו חלצה יודה לשיטה הר"ן דמקודשת מדאורייתא, ודבריהם שם לבחור שייכים גם לדן זה שיכולה לשמור].

ובבית הייל כאן, העיר כזה גם על השו"ע, מהא דכ"ה קל"ט סעיף י"ג פסק לענין גט דפסול עד שיגיע לידה, והרמ"ה שם בסעיף י"ד מחלק בין חור ד' אמות לחור מד"ה, אבל יותר מדי אמות אינה מגורשת אפילו אם היא יכולה לשמור ולא חלה, ובידו מהסמ"ע בח"מ סי' ק"ב סק"ה שצמד דזה, וכתב דדוקא לענין גיטין ס"ל להעור והמחזר דאין סומכין ע"ז שהיא יכולה לשמור כן, אבל לענין ממונה אפילו לענין קדושין סומכין על זה ומקודשת וכמ"ש בטו"ש [כאן], אפי"ז דגם קדושין ענין אישות הוא ויש צו נפק"מ לקולל אם קדשה אחר, מ"מ כיון דכמה דמחקדשה עשה חומרה [היא], אוקמה דאינה דמן הדיו מחשז ברשותה כיון דהיא יכולה לשמור. וכ"כ בדרישה שם.

והטקנה בקריא כחז דבעיקר הדיו ביהא יכולה לשמור ל"ס, כיון דכ"ה קל"ט כתב כדעת הרמב"ם, דגבי גט אפילו היא יכולה לשמור היו ספק מגורשת עד כדי שחשבה ותעלנו, א"כ כיון דחנן בהם [בגיטין ע"ה] וכן בקדושין, ומפרש הש"ס משום וילאח ויחיה, וכן דבעיקר דינא כחז הר"ן שאין קנין דשמירה מן החורה, חלה שחקנו ח"ל בגט משום חקנת עגונות, ומשום לחא דגט חקנו כן גבי קדושין, א"כ כיון דבגיטין גופיה לא היו ודאי גירושין חלה עד כדי שחשבה ותעלנו, א"כ מ"ל בקדושין לעשותה ודאי מקודשת, ואין תופסין זה קדושין אם זה אחר וקדשה, וכ"כ לפי מש"כ שם בחדושי לגיטין, דס"ל להרמב"ם דשמואל מפרש דברי ר' יוחנן דשמירה מעולה היינו שיעול לעשותה כדאין, אינו חלה בשיעור כדי שחשבה ותעלנו, אבל להחמיר חישיקן אפילו בשמירה פחותה, ונראה כיון דהרמב"ם קילר גבי קדושין וסמך על מש"כ ב"ל גירושין, י"ל גם כזה סמך, וי"ע למעשה.

מחצה למחצה או שהיו ספק קרוב (ה) לו (ז) ספק קרוב לה ואבדו קודם שיגיעו לידה הרי זו ספק מקודשת כיצד הוא קרוב לו וקרוב לה כל שהוא יכול לשמור אותם והיא אינה יכולה זהו קרוב לו היא יכולה לשמור אותם והוא אינו יכול זהו קרוב לה

שניהם

באר היטב

(ה) לו. עיין צ"ש. וזית הכנסת הוי כסינוטא לענין ד"א. וזה"ל כתב דהוי כחצר שותפות ע"ש:

פתחי תשובה

הנני ממה שהיו יכולין לראות משא"כ כשהספק הוא נדבר שאפילו אם רצו לראות לא היו יכולין לו שפיר מהני עדות לענין ספק וע' בסמ"ע סי' ל' ס"ק ל"ט ולפ"ו נראה כאלו נקדושין ספק קרוב לה הוי כמקדש בלא עדים כיון שהיו יכולין לראות כל הדבר ולא ראו הוי חזי דבר ואין כאלו עדות כלל חדע דאפילו אם יצאו עדים אחרים שלא ראו זריקת הקדושין רק שיעירו שחדו את הכסף קדושין שמעידין אלו על הזריקה והיה קרוב לה נזדחל לא תהיה מקודשת דהוי חזי דבר כיון שלא ראו כל מה שהיו יכולין לראות וא"כ לא עדיף הספק שנסתפקו אם הוא קרוב לה מחלו הוי כאלו עדים אחרים שלא ראו מהני כיון שהם לא דקדקו לראות כל מה שכן יכולין לראות משא"כ לענין שאר ספק קדושין כגון שאל ש"פ נמדי כיון שלא היו יכולין לראות נעת שהיו נכאן מה הוא שזה נמדי לא הוי חזי דבר ולכן הוי שפיר ספק קדושין עיין שם היטב:

(ז) ספק קרוב לה. ע"ש ס"ט שכתב היינו צ' כתי עדים המחולקים אם היה קרוב לו או קרוב לה אבל אם היה לעדים ספק אם היה קרוב לה אין משע קדושין דהוי כאלו קידש בלא עדים. הג"א סוף גיטין כו' עכ"ל. והנה נראה לא נמצא זה רק במדרכי והן הן הדברים שהנ"ל ס"ה ב"ש המדרכי ב"ש מהר"ם אך נציגנו אחר. ועיין ב"ש פ"ו בקו"א למס' קדושין סי' ט' שכתב הדבר נדיר הנהוג כו' ע"ש גם ב"ש שעה"מ פ"ט מה"א דין ל"א שכתב דלף שהר"ב צ"ש הביא דברי מהר"ם להלכה בלי חולק מ"מ לאו מלתא פסיקתא היא והן דברים מחולקים עליו כו' ע"ש ועיין נחשונה נו"צ קמח סי' כ"ח ונתייבא סי' ע"ז מ"ש בצנין זה והנה קצת לעיל סי' כ"ח סק"ג ע"ש. ועיין ב"ש קהלת יעקב שכתב וז"ל עיין בספרי ה"מ בכללי חפסי"ה מ"ש ליישב דלא תיקשי מכל ספק קדושין ומקודשת מספק והוא דיש לחלק בין שהספק הוא לאעדים על דבר שלא דקדקו כהוון והיו יכולין לראות כל הדבר אלא שלא ראו ולכן נסתפקו וזכה נזדחל לא מהני עדות דהוי חזי דבר דלא ראו רק

הפוסקים

ס"ק י. אית ד—ס"ק יא אות א

אוצר

ב"ש מהר"ם, דדוקא בשחי כתי עדים המחולקים [הוא דהוי ספק קדושין], אבל פה אחת המסופקת אין כאן בית מיחוש, דאוקי אשה אחזקת פנויה דמשקל, ואם כת אחת נחלקה, ע"א אומר קרוב לה ואחד אומר קרוב לו, הוי ספיקא דרבנן, משום דאיכא חד סבדא דאמר קרוב לה גזרו זה רבנן והוי קדושין דרבנן. גם ב"ש הביא על לשון העור דברי המהר"ם שצמדכני ה"ל. וב"ש סק"ט כתב על לשון הש"ע ספק קרוב לו, היינו צ' כתי עדים המחולקים אם היה קרוב לו או קרוב לה, אבל אם היה לעדים ספק אם היה קרוב לה, אין חשש קדושין דהוי כאלו קידש בלא עדים, הג"א סוף גיטין. ובדגול מרדכי העיר על ב"ש, דלא נמצא כן בהגהות אשרי. מימי במדריך של ב"ש לויין הגהת מדרכי, וכוונתו ג"כ למע שכתב ה"מ וכתב מהמדרכי ב"ש מהר"ם. וכן כתב בפ"ח סק"ג, וכ"כ מעולם כמח אחרונים.

ובתשובות מיימוני לה' אלוהים סי' א' הביא תשובת מהר"ם ה"ל ביתר ציבור, בנידון שהעדים לא ראו אם נפלו הקדושין בחיקה, וכח דאין כאן אפילו חשש קדושין, וראיה מהביא דיבמות ל"א א' מדאוקי מחני דהתם בכת אחת אחד אומר קרוב לו ואחד אומר קרוב לה, ולקמח בגון ששני העדים מספקא לכו אי ק"ל או ק"ל, אלא ש"מ דכל כה"ג אין כאן בית מיחוש דאוקמח אחזקה, ואפילו אם היה יודעת צבור שנפלה לחוך חיקה, צעיק דליכוי סבדי שהגיעו הקדושין לידה, דילפינן דבר דבר מממון דאין כאן קדושין תורה אלא עד דחזי חרי סבדי דמשו הקדושין לידה וכו'.

גם בענין אחרים סק"א, אחר שמפרש דברי הש"ע ב"ש, סייח אבל בלא הכחשה, אלא שהעדים מסופקים אם קרוב לו או קרוב לה, בזה כתב בתשובות מיימוני בספרות נכוחות וישרות שאין בזה חשש קדושין דהוי כמקדש בלא עדים, וע"ש שפקפק על ראויה המהר"ם מהגמ דיבמות ה"ל, דליתא ללשון זה בגמ כלל רק אחר התם מחני דהכא בכת אחת כו' ג' א"כ י"ל נמי דמיירי בכת אחת דמספקא

ולא צעיל לגבי הכרעות כלל, ולא קנתה הקדושין כיון שהם בכלי של אדם אחר, דהא איתא ב"ש דף פ"ח במדע שאינה של שניהם דהיינו של הסרסור, יש חילוק בין קודם שנחמלה המדה או לאחר שנחמלה, ופי' רש"ב דמיירי במדע שהשאל הסרסור לשניהם, משמע בלא שאלה פשיטא שאין להם זכות לקנות וכו' דכוחותיה, וראיה עוד ממש"כ הרמב"ם בפ"ה דגירושין, היתה עומדת על גגה וזרקו לה ונפל בגג אחר סמוך לה, אם יכולה לפשוט וזה וליטול ה"ז מגורשת כו' שאין בני אדם מקפידין על מקום זה, ורבים חולקים עליו ומפרשים דדוקא אם השאילה בגג שלו אמרין דאם נפל על גג אחר ג"כ שלו דגם בגג האחר השאיל כיון דאין דיוורין קבועין בגג, וכו"ע מדודים אם נפל על מידי שיש לו שם לוי דהיינו חלוק בפני עצמו, דאפילו אם ג"כ שלו דאינה מגורשת, כ"ש היכא שאותו דבר שיש לו שם לוי הוא של אדם אחר, פשיטא דאינה מגורשת, וא"כ ה"כ הכא בשלחן שיש לו שם לוי, ובהדיא כתב הרשב"א בגיטין שם, דלא אחו רבנן לומר נקדושין דלכו קדושין אם נפל קרוב לה רק משום לתא דגירושין, ובגירושין עשו כן מפני חקנה עגונות, א"כ דבר פשוט הוא דאינה מקודשת בכה"ג, ובנידון דמיירי שקדשה בערמה כתב, תו אדרבא כאן פשוט הוא, דלא נראה ליה לנפל בשלחן שישאיל שלחנו לדבר שאינו בגון וכו'.

אולם בשו"ת פתריש"ך ח"א סי' קנ"ב בנידון שאני המחקדשה אמר להמקדש שיהן הקדושין על לוח שאינו של שניהם ונתנה שם, כתב צעטס ב"ש, דיש לחוש לאלו הקדושין אע"פ שאותו לוח הוי חזר של חזרו, וקו"ל דבתנאי על הסלע אם אינו סלע שלה אינה מקודשת, אפשר דהיה מיירי בשאיו קרוב לה בשום דבר ממני הקירוב, לא קירוב ד"א ולא קירוב יכולה לשומרו, אבל צ"ד שיהי קרוב לו [לאני המחקדשה] בכל מיני הקירוב, יש לחוש, ואפילו שהיו שניהם קרובים יהיה ספק קדושין בדין מחלה על מחלה. וכן מפורש בנודע ציהודא מהדו"ק סי' נ"ט בחו"ד, בנידון שהקדושין היו מונחים על ספסל, דאם הוא קרוב לה מקודשת קדושי ודאי וכו'.

יא. ספק קרוב לו כו' ה"ז ספק מקודשת. א. כתב בח"מ סק"ה דמלשון הש"ע משמע דאם היו העדים מסופקים למי קרוב יותר, הוי ספק, אבל במדרכי [גיטין סי' ח"א] כתב

(ג) ע"י בבית הלוי ח"ב סי' ט"ז שכתב דכונת המהר"ם לא על הגמ' דיבמות, רק על לשון רש"י שם שכתב כן. מיהו העצ"א שם כתב דגם מרש"י ליכא ראיה, ד"ל משום דבבביתא דביתרובות כ"ב ב' איתא הכי ע"א

הפוסקים

סיק יא את א

אוצר

דעת המהר"ם, מסיק וכבר כתבתי דאין ראיות המהר"ם מוכרחת [ובגל צע"א], וכבר כתב הח"מ דמסתמך לשון הפוסקים לא משמע כן, ולי"ט. ובשערי תורה ח"א כלל ד' פרט ח' אות כ"ב כתב ג"כ ע"ד ה"ש, דרבו החולקים על דין המהר"ם, והביא דברי הפני"י והמקנה הג"ל. ובענין קדושין סק"ה חמה ג"כ על ה"ש מכה דברי החו"ס דגיטין הג"ל, ומסיק עפ"י דל"ט לדינא. וביד יתק ח"א סי' קפ"ה בחו"ד לנידונו, אחר שביא ג"כ דהרשב"א ביצמות והחוס' בגיטין הג"ל חולקים על המהר"ם, הוסיף דכזית מאיר והמקנה הניחו צ"ע לדינא, וכ"ש למעשה.

וע"י בשאגת אריה בחדש שנספח בספר סי' א', והוצא גם כזית אפרים סי' מ"ב, שנראה מחוץ דבריו, שנוטה ג"כ שלא לסמוך בזה על המהר"ם.

ובעזרת ישראל סי' י"ח הביא ג"כ לנידונו דברי האחרונים שחמכו על ה"ש שביא דברי המהר"ם בלי חולק, ואף שדחה ראיות מדברי הרשב"א ודריטצ"א ביצמות הג"ל, עפ"י דברי החוס' שם ל"א ח' ד"ה א', שכתב דדוקא לפי הס"ד דגמ דתרי וחרי ספיקא דאורייתא, גזרין גם ככה אחת שלא חייבים גזירה אטו ד' כחות, אצל לפי המסקנא דגם צ"י כחות לא היו רק ספיקא דרבנן, ח"כ ככה אחת לא גזרו ומוחרת להחייב, ולפי"י י"ל דגם הם ס"ל הכי, ולפי המסקנא ככה אחת המסופקת אם קרוב לו או לא לא חיישין לקדושין, מ"מ כתב דדברי הרמב"ם פ"ד דאישות הל' כ"ב שכתב [בסתמא] או שהיה ספק קרוב וי וספק קרוב לה, משמע שהיה ספק להעדים ומ"מ היה ספק מקודשה [וכזה דיוק בתוספות חיים כאן], וכן מבואר בשע"מ לקחובות כ"ג ח' שם הריטצ"א, ח"ל ובחוס' פירשו עוד דאפילו למ"ד אין חוששין לקדושין צע"א, אחי' שפיר להבוא אוקימתא דכחא, כשזרק לה הקדושין בפני בני אדם ספק קרוב לו ספק קרוב לה, ואילו מדינא כל היכא דלא אחר אינך סבדי היתה ספק מקודשה מדרבנן וכדאיתא בפ"ג דיצמות [הג"ל], חזין מדברי השע"מ דגם החוס' חזלי בשע"מ זו, דכשהעדים מסתפקים חיישין מדרבנן.

ובערור השלחן סעיף ע"ז כתב דלפי מה שנתבאר בס"י מ"ז דע"א אומר קרוב לו וע"א קרוב לה אם נשאה לא חלה, ומיהו לכתחילה לא חנשא, דכיון שידוע לנו שזרק לה קדושין אחרת חזקה פטירה שלה, לפי"י סדרה זו גם כשנשניהם יש ספק אם קרוב לו או קרוב לה, לכתחילה לא חנשא דאחרת חזקה, ואם נשאה לא חלה, אך י"ל דכיון שלשניהם יש ספק אין בלא חשש קדושין כלל דכו"ל במקדש בלא עדים כמ"ש ה"ש [הג"ל], אצל לפי"י גם צע"א אומר קרוב לו ואחד אומר קרוב לה לא ב"ל למיחש, דהא קו"ל המקדש צע"א אין חוששין לקדושין, וזה דעת רוב הפוסקים, אלא ודאי דאין זה כוודאי מקדש בלא עדים, אלא כלל הספיקות אם יש עדים אם לא ומדינא טקמה אחזקה, אלא משום דאחרת חזקה לפיכך לא חנשא לכתחילה.

וע"י בשמעתתא דרבא ח"ב סי' א' עמ' קכ"ו, שביא בלאח מלדדי היתיר לנידונו דברי המהר"ם הג"ל, וכתב דמה שהוכיחו במקנה

דמספקא לעדים גופיהו כו', ומ"מ בואר שם סוגיה הגמ' ע"פ דברי המהר"ם, וכתב דלפי דבריו י"ח סיוע מכאן לדינו של מהר"ם דככה אחת מסופקת אין בלא חשש קדושין. וכן בחוט המשולש (להר"א מוולחין) סי' א' אות י"ב, אף שפקפק ג"כ על ראיות המהר"ם [ובכע"א הג"ל], כתב דדינו דין אחת, אלא שכתב הכו דלא לוסף עלה, ומחלק בין דין המהר"ם לנידונו ע"ש. ובצריח יעקב סי' מ"ב ועטולה נח (להר"א סגל) סי' כ', כתבו בנידוניהם דאחד להיתר עפ"י דברי המהר"ם הג"ל, דבספק להעדים עצמם לא היו קדושין כלל, וע"י דצריחם להלן אות ג'.

ועיין בתמדה שלמה סי' מ"ח, ובחשובה בעל חו"ד שם סי' ה', שביא לנידונו דא' להיתר עפ"י דברי המהר"ם, אלא שדנו בזה לחלק, לנידונו לא דמי לנידון המהר"ם מטעמים שונים.

אולם בהגהות רעק"א בלא כתב ע"ד ה"ש, אצל דעת הריטצ"א והרשב"א ביצמות ל"א ח' דככה"ב היו ספק קדושין. וטווחו למשיב צדושי הרשב"א שם בשם ר"ח דהא דאמרינן הכס מחזי ככה אחת, היינו ד' העדים מסופקים אם קרוב לו או קרוב לה, וכן כתב בחדושי הריטצ"א שם, והוסיף שגם החוס' מפרשים כן. גם בנודע ביהודה מהדו"ק סי' ג"ח כתב דהרשב"א הג"ל חולק ע"ד המהר"ם. וכ"כ בחורת חסד (מלוצ'ין) סי' ח' אות ב', ובצית בלוי ח"ג סי' ע"ז, ובתוספות חיים כאן, והוסיף דגם הגמק"י שם מפרש כן במשנה בדברי הרשב"א. ובפני יהושע קדושין בקו"א סי' ע', הוצא בקצרה בפ"ה סק"ב, הביא ג"כ דברי הרשב"א הג"ל, ותמה על ה"ש שביא דין זה בפשיטות בלי חולק, והוסיף דגם מלשון החוס' בכתובות כ"ג ח' ד"ה מאי שנא ה', משמע דלא כמהר"ם, וכן לפי מה שביארת שיעת הר"ן גבי נחן הוא ואמרה היא ספיקא וחיישין מדרבנן, דהטעם משום דהיכא דאחרת החזקה בודאי לא מוקמינן לה אחזקה פטירה, ומסיק דלכן הדבר לריך תלמוד, דכלל ספק כה"ג ספק דרבנן מיהו כו', ועדיין י"ע.

ובבית מאיר בלא חמה ג"כ על ה"ש מכה דברי הרשב"א דיצמות (הר"ן) וקדושין הג"ל, ושם הביא מהפני"י שכבר הרגיש בזה. גם בשע"מ פ"ט דאישות הל' ל"א, ומבא בפ"ה הג"ל, חמה על ה"ש שביא דברי המהר"ם להלכה בלי חולק, והא מדברי הרשב"א והריטצ"א הג"ל מבואר דלא כמהר"ם. וכן ביצועות יעקב סק"ב השיג על ה"ש שחפס בפשיטות נגד דעת הרשב"א הג"ל, ומסיק לדינא לע"י, כי לדעתו לריכה גמ.

והמקנה בקו"א בלא הביא מהחוס' גיטין ע"ה ב' אהא דמוקי בגמ' מחזי דמחלה על מחלה באתו תרוויכו כבדי הדדי, ופריך והא ח"א ללמס, והקשו החוס' ולישני כגון דלא ידעינן כי מנייכו קדים ולכן היו ספיקא, וכ"כ בחדושי הרשב"א שם, הכי דפשיטא לכו דאפילו בספק אם היו הגירושין צ"י אמות שלה, היו ספק [ודלא כמהר"ם, וכו' הוכיחו כזית מאיר סי' קל"ט סעיף י"ג, ובתוספות חיים כאן, ובחורת חסד (מלוצ'ין) סי' ח', והוסיף דכ"מ מהרמב"ן והריטצ"א שם שהקשו כן], ואחר שהאריך בביאור

עפ"י עדים אחרים רק דאיוס כאן, דאליכ קשה הא המקדש בע"א אין תושבין לקדושין, וכיון דלדברי העד היו קדושין גמורים לכן חשיב אחרת החזקה. וע"י בהמקנה בקו"א כאן, מה שדן במשמעות דברי החוס' בכתובות הג"ל, וכן ב"ש לקמן סי' מ"ז סק"ו.

(ה) לכאורה יש להעיר ע"י, מלשון הר"ן בכתובות כ"ב שכתב דבפ"ג דיבמות אמרינן מתני' בכת אחת ע"א אומר קרוב לו ואחד אומר קרוב לה, וזה כלשון רש"י, ומשמע דבשניהם מסופקים לא היו קדושין כלל ובדעת מהר"ם, מיהו י"ל כמ"ש הע"י ארוז על פ"ש"י, דלא דוקא קאמר, יעדין צ"ע.

אומר נתקדשה וע"א אומר לא נתקדשה, לכך נקט הכי, אבל לעולם בכת אחת מסופקת גמי דינא הכי. וכ"כ בחוט המשולש המובא למעלה. (ד) לכאורה נראה דהוא ט"ס וצ"ל ד"ה תרויהו, וכ"כ מדברי השני לכתובות שם. גם בתוספות חיים כאן דייק כן מהחוס' הג"ל בתירוצם שם, שכתבו ומיירי דאנן ידעינן דורק לה הקדושין ספק קרוב לה או לו כו', דכיון דחדאי זרק לה הקדושין לא שייך לאוקמא אחזקה, ואי נוקמא כהמהר"ם דבספק לעדים אין חשש כלל, אי"כ במאי איתרע חזקה בזה, הא דמי ללא היה כאן מעשה כלל. וע"י בדברי אברהם (להר"א מגדלו) סי' קכ"א, שדחה זה, דע"כ כהנת החוס' דה"א שאמר נתקדשה היינו שהיו קדושין גמורים

אוצר

סי' ק יא אות א-ב

הפוסקים

האשה מחזקה בו, ועי' בתשובות מיימוני [הג"ל] שהחליט דאם כח אחת אומרת שאינם יודעים אם קרוב לו או לא, אינה מקודשת דהוי כמקדש בלא עדים, ולדעתו העיקר כמ"ש בזה וכו'. ובדף ר"ז ב, אחר שהביא ג"כ בקצרה דעת הרמב"ן והרשב"א הג"ל, הוסיף, ועי' בהג"א סק"ו שהעיר מדברי התוס' דגיטין ע"ה ב' ד"ה וזה [הג"ל], שסוברים דהוה בלאופן זה ספק (ואם ספק דרבנן או דאורייתא לא חזע), ולעיל בבאבא דעת התשובות מיימוני דסובר דבלאופן זה לא הוי אפילו ספק דרבנן והעלתי לדעתו דעת יחיד הוא.

ב. ומה הדין בספק להעדים ואח"כ נתברר שהיה קרוב לה. נזכר ביבואה מהדו"ק סי' י"ח מבואר דזה תלוי בפלוגתא הראשונים שבאות הקודם, ולדעת הרשב"א דס"ל דבשהעדים מסופקים אם הוא קרוב לו או לא הוי ספק קדושין, אי"כ אם באמת היה קרוב לה מקודשת, הא למח זה דומה לאמרה זרק קדושין לחצוי ואקדש אני לו, והעדים ראו שזרק הקדושין חל אינם יודעים אם החזיר שלה, ואם באמת החזיר שלה היה מקודשת בו, אבל לפי משי"ב הבי"ט דבספק להעדים הוי כמקדש בלא עדים, אי"כ אף אם נחזר שבאמת היה קרוב לה לא הוי קדושין, אלא שדן בזה דאפשר דמדתה מהר"ם העט"ם משום חזקה, כוונתו דאמרינן משום כך שהיה קרוב לו, אבל אם באמת היה קרוב לה בגון שהיה מודה, אף שהעדים היו מסופקים, לא מקרי מקדש בלא עדים בו, מיהו י"ל דכוונת המהר"ם ג"כ דמעט אוקי אחזקה לכך לא מקרי זה אפילו ספק להעדים והוי כמקדש בלא עדים. וכ"כ במהדו"ק סי' י"ד וסי' ע"ז. וכן מבואר בבית אפרים סי' מ"א דזה תלוי בפלוגתא הג"ל, והביא דברי הנובי"ה הג"ל משי"ב בסו"ד בדעת המהר"ם דמשום שהעדים מוקמי לה אחזקה דפניה הוי כאילו אין כאן עדים כלל וכו'.

ועיין בחמדת שלמה סי' מ"ח, בתו"ד צביאור דברי המהר"ם דלמה לרי"ך לבי' העט"ם משום חזקה ומשום דהוי כמקדש בלא עדים, שכתב ג"כ דבספק קרוב לו כיון שכן החזקה משמדין על החזקה וא"כ העדים שראו המעשה הוי כאילו ודאי לא נתקדשה בפניהם, ועי"כ אף אם באמת היה קרוב לה אין חשש חיסור וכו'. ובעולת נח (להר"י סג"ל) סי' כ' שפסק כהמהר"ם [וכנ"ל באות הקודם], כתב ג"כ דאם להעדים היה ספק אם קרוב לו או לא, ואח"כ נחזר שיהיה קרוב לה, הקדושין בטלים משום שמעשה הקדושין היה בלא עדים.

ובקהלת יעקב כאן, והובא בפ"ה סק"ג, אחר שביאר דבפירוש המהר"ם דהוי כמקדש בלא עדים הוא משום דהוי חזקה דבר, כתב דתע' דאפילו אם יבואו עדים אחרים שלא ראו זריקת הקדושין רק שיעידו שמדדו את כסף הקדושין שמעידים אלו על הזריקה והיה קרוב לה, בודאי לא תהיה מקודשת דהוי חזקה דבר. [ועי' להלן באות ד' בדברי התורה חסד והאצני משפט בתו"ד השגחה על הקהלת יעקב, משי"ב דהוא מעטם חזי דבר ודוקא היכא שהיו יכולין לראות יותר וכו', שהעירו גם על דבריו הג"ל משי"ב בבא עדים שאמרו שהיה קרוב לה בו, מיהו חזי דברור אם השגחה בזה היא גם אליבא דאמת, או שהיה רק לחזק את השגחה שם על יסוד דבריו בטעם המהר"ם דהוא משום חזי דבר, וצאו להוכיח גם מה דבפירוש המהר"ם כפשוטו דכל שמעידים על הספק לא הוי עדות כלל בכל גווני, אפילו היכא שלא היו יכולים לראות יותר, אבל

צמקנה ועוד אחרונים מהחוס' דגיטין דפליגי על המהר"ם [וכנ"ל], לדעתו אין שום ראיה, ד"ל כוונת החוס' דהיו עדים המעידים על הגירושין אינם יודעים כי מינייבו קדים, אבל היו שם עדים אחרים שידעו מי נכנס תחלה, וא"כ ספיר מתקיים הגע ע"י אותם העדים, ואדרבה בזה מדוקדק לשונם שכתבו ולישני בגון דלא ידעין וכו', דמשמע דקושיותם היא דנוקמי הכי, ולבאורה לרי"ך ציבור דהא לרי"ך אוקימתא דאחו ביהדי בדדי, עי"כ לא ידעין כי מינייבו קדים כיון דא"ל ללמנא, וכו"ל להקשות בפשיעות, ולהג"ל נחא, דאם הספק להעדים הוא משום דא"ל ללמנא, אי"כ לא הוי גירושין כלל ובפירוש המהר"ם, ובמחנה הא קמי דהוי ספק גירושין, ולכן הקשו לנוקמי למחנה באמת דלא אחו ביהדי בדדי רק בזה אחר זה, והיו שם עדים שראו מי נכנס תחילה, אלא דהעדים שלפנינו לא ידעו וכו"ל, ואחר שהאריך עוד לבאר לפי"ז גם לשון התוס' בחירושא שם, ולפי פירוש המהר"ם אי"ש מה שנדחקו המפרשים בדבריהם, כתב ועוד ראיה מהחוס' שם עי"ג ב' בזה דראוה שנתחדש עמו בצפלה כי ראוה שנעלה חוששין משום קדושין, נתן לה כספים חוששין משום זנות כי ר' יוסי צ"ר יבואה אומר אף חוששין משום קדושין, ופריך בגמ' אי"כ מאי אף, ובתנא התוס' ד"ה אי"כ, דהוי חזי מילי סתרי אהדדי, דאי חוששין לזנות אין חוששין לקדושין, והמפרשים חמבו ע"ז, דהא י"ל דחוששין לזנות ומיפסלה לחרומה, וגם חוששין שמה בעל לשם קדושין וליכא נע, ואמאי כתבו התוס' דסתרי אהדדי, אי"ז דס"ל להתוס' דכל שיש ספק להעדים אם בעל לשם קדושין שוב לא הוי קדושין כלל, דהוי כמקדש בלא עדים ובפירוש המהר"ם, חמנא עדיין לא ילאנו מידי מחלוקת בזה, דמהרשב"א בגיטין ע"ה מוכח דחולק על מהר"ם, דהא דפריך בגמ' וזה א"ל ללמנא, הקשה ח"ל דמאי קושיא אדרבה היא היותה דכיון דא"ל ללמנא ה"ז מגורשת ואינה מגורשת בו, כהה שיהי מלשון התוס' והקשה באמת בפשיעות דכיון דא"ל ללמנא ממילא הוי ספק, ולדעת מהר"ם ודאי דאינה קושיא וכמ"ש לעיל, גם דריש"א שם מובא הקושיא כמ"ש הרשב"א, ומתבאר מדברי שניהם דפליגי על המהר"ם, ומ"מ מסיק דיש לנו יתד גדול לחלוק עליהם ביחוד צ"ד ולסמוך על המהר"ם והתוס'.

ובפסקי הלכות (יד דוד) ח"א דקבי"ע ב' כתב, ואם קדש אשה בפני הרבה אנשים והם כולם אינם יודעים אם הקדושין קרובים לה או קרובים לו, אם היא אומרת ג"כ שאינה יודעת, ה"ז לא תנשא ואם נשאת תלא. וביד דוד שם אות ק"ל. הביא דברי הרשב"א [הג"ל] ביצמות בשם הר"מ, וכתב הרי מבואר לפי פירוש זה דהוה עי"כ ספיקא דרבנן, וגם דבספק דרבנן נראה דלא אמרו בפירוש דלא תלא, ואף אם נשאת תלא ובמ"ש התוס' כחוצות כ"ג ח' ד"ה מ"ש, דעבי"כ תלא מדרבנן, ועוד דעת הרמב"ן במלחמות פ"ב דכתובות צענין חזי ותר, דאף בזה אחת ספיקא דאורייתא ולא שייך לאוקמי אחזקה, כיון שנעשה זה מעשה שיש ביכולתה להוציא הדבר מחזקתו בו, ואחר שהאריך צביאור דבריו כתב, דאי"כ נחבאר לדבריו דבת אחת שאינה יודעת אם קרוב לו או לא, הוי ספק חזקה ובודאי תלא אם נשאת, ואף כי אנוני לא החליט כהרמב"ן בזה, יען כי כל הראשונים לא הודו לו בזה, וכן הרמב"ן בעלמו לא אמר בדרך החלט רק בדרך אפשר, ובחדושי ביצמות נראה ג"כ שלא הסכים לה, וכן בחדושי בגיטין ע"ה ב' נראה ג"כ שחולק בזה, אבל מידי ספק דרבנן לא איכל להוציא זה בשום אופן, והוא ספק חומר כיון שנעשה מעשה גדול שיכול להוציא

נפש (בס' הראשון) סי' ל"ג], והוסיף ד"ל ג"כ דהם עצמם ידעו מקדש אלא דעכשיו שכתב וכו'. מיהו בחזון איש סי' נ"ג אות ב' שדן ג"כ לדחות דא"י מהרשב"א והרישב"א הג"ל, סיים דמסתמא דבריהם משמע דאין חילוק.

(י) ועי"ז כתב לדחות גם מה שהוכיחו מהרשב"א דיבמות הג"ל, דאף שמהר"ם בכת אחת שהעדים עצמם מסיקים, היינו דהם אינם יודעים, אבל מדיים שהיו עדים אחרים בשעת מעשה שידעו וכו"ל [וכזה דחה במשיבת

אוצר

סי' יא אות ב-ד

הפוסקים

לחזקה, וסיים משום דהעדים אינם יודעים, וא"כ לא היה לריק לחזקה, [ותו'] דהחזקה שייך רק להכריע איזה ספק, ובאן בכל גווני שרי משום דהעדים אינם יודעים, חזין להדיא מדבריו דאי לא מצרף לחזקה, מיד שילאו הקדושין מידו, שיש להסתפק לבינן נפלו, גם מהר"ם היה מודה דאסורא מספק, דעל הזריקה הא איכא עדים ונמצא דאיכא עדים שביא ספק מקודשת, רק כיון דהזריקה בעצמה אינה אסורה אותה כלל, ואפילו מספק דמוקמינן לה על חזקה, בזה הוא דכחז דגם שידועת בעצמה שגפול לחיבה מ"מ מותרת לגמרי דליכא עדים כ"י, וא"כ ל"ש סברתו רק כשהעדים לא ראו מקום הנפילה, וכעצדה דידיה דלא ראו רק הזריקה, אבל אם ראו המקום ונסתפקו אם הוא חזר שלב או של, על זה לא שייך לומר אוקמה אחזקה פנויה, דחזקה דידה לא תכריע לנו הספק בחזר של מי הוא, וגם על האשה עצמה לא שייך לומר אוקמה אחזקה, דאין לדון חזקה רק בזהו דבר עצמו שגולד צו עיקר הספק, וכמ"ש כמה ראשונים, ובכ"כ שפיר מודה המהר"ם דאסורא מספק, ולפי"ז יש לדחות מה שהוכיחו מהחוס' גיעין ע"ה דחולק על מהר"ם, דשאני הכס דידוע מקום הנפילה רק הספק מי קדם לחזרה כ"י [וכנ"ל בקרן אורה]. וכע"ז כתב צביה אברהם סי' קכ"ג אות י"א צביאור דעת המהר"ם.

ד. ואם יש לחלק לדבריהם בין כשהעדים היו יכולים לראות ולא ראו, להיבא שלא היו יכולים לראות, ואם הוא דוקא היבא שלא ראו מה שהיה מוטל עליהם לראות בקבלת יעקב כאן, ומוצא בפ"ה סק"ב, כתב דמש"כ המהר"ם דהוי כמקדש בלא עדים, הטעם הוא משום דהוי חזי דבר, ומתחז בזה הקושיא מכל ספק קדושין דהוי ספק מקודשת, עפ"י מש"כ הסמ"ע בסי' ל' סק"ג צ"ק פ"י ד"ה למעוטי לענין חזי דבר, דהיכא שלא היו יכולים לראות יותר בשעת מעשה לא הוי חזי דבר, ולפי"ז נראה דכאן בספק קרוב לה כיון שהיו יכולין לראות כל הדבר ולא ראו הוי חזי דבר ואין כאן עדות כלל, משא"כ בשאר ספק קדושין כגון שחל שו"פ צמדי, כיון שלא היו יכולים לראות כעת לא הוי חזי דבר, ולכן הוי ספק קדושין. וכתב בחורח חסד (מלובלין) סי' ח' אות ג' דלדבריו אם היה באופן שלא היה אפשר לעדים לראות יותר, מודה מהר"ם דהוי ספק קדושין [ודעת התו"ם עצמו יוצא להלן]. וכזה כתב צביאור מנחם כאן לפרש סברת המהר"ם ולתקן הקושיא הנ"ל, ע"ש. גם בשערי תורה ח"א כלל ד' פרט ח' אות כ"ב כתב דכוונת המהר"ם משום דהוי חזי דבר, ודייק כן מלשנו שכתב, דילפינן דבר דבר ממזון ואין כאן קדושין תורה אלא עד דחזו סכדי דמטו לידה, וכוונתו דכמו במזון צעין דבר ולא חזי דבר דלריבוי שידעו דבר צרור, הי"כ בקדושין כיון דלא ראו דבר צרור לא מהני, וכתב דלפי"ז כלל של המהר"ם לא נאמר רק היכא שהיו יכולין לדייק היבא ולראות יותר, דבכ"כ מקרי חזי דבר וכמ"ש החוס' צ"ק [הנ"ל], אבל היכא שלא היו יכולין לראות יותר מועילה עדותן שיהיה ספק, ובהו יש לתקן מה שהקשו האחרונים לדעת מהר"ם דלדבריו איך משכחא ספקא דדינא בקדושין, ולהכיל נראה דכמה שאין העדים יכולים לצרר יותר לא הוי חזי דבר. וכן נראה מלשן הבית אפרים סי' מ"א, שכתב צביאור

כאן ספק קדושין, כלל, ע"ש. ולבאורה ל"ק כ"כ לפי פשיטת הנוב"י שם, שלא ראו שום דבר ולא ראו שיצא הטבעת מיד המקדש כלל ואין כאן ראיה קדושין כלל, וא"כ אינו דומה כלל לחילוק האב"מ, גם מה שהעיד התורת חסד שם דלפי"ז י"ל דהרשב"א ומהר"ם לא פליגי דמר אמר הוא ומר אמר חדא כ"י, אינו מובן כ"כ, והא תרחימו קיימי בפירוש אותה הסוגיא עצמה דיבמות ל"א א'.

אבל אכ"י דלפי המסקנה גם הם מודים למש"כ האחרונים הנ"ל, ולשיטת המהר"ם אף אם נתברר שהיה קרוב לה אינה מקודשת].

ג. לחסוברים דבספק לעדים לא הוי קדושין כלל, אם יש לחלק בין כשלא ראו ברור מקום הנפילה, לבין כשראו חסוקם אלא שמוסופקים אם הוא קרוב לו או לא. כתב המקנה בקי"א דיש לחמיה על המהר"ם דא"כ בכל ספק קדושין כגון שקדשה בפחות משוב פרועה דחיישין לקדושין בסי' ל"א, ובקטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה בסי' ל"ז, ובסי' ל"ח חיישין שמה יש לו, שמה דהרב תשובה, ובהנה דבות, נראה נמי דהוי כמקדש בלא עדים ולדוקי אשה אחזקה כ"י, ונ"ל דמהר"ם לא אמר אלא כשלא ראו העדים כלל לבינן נפלו הקדושין ולא ראו אלא הזריקה כעצדה דידיה, אבל אם העדים יודעים מקום הנפילה אלא שלא היו יכולים לכונן מרחוק במזה אם הוא קרוב לו או לא, או כשזרק לתוך חזרה ולא ידעו העדים צבירור בשעת מעשה אם החזר שלה, לא אמרין דהוי כמקדש בלא עדים, ומה שהוכיח המהר"ם מהגמ' דיבמות דמוקי בכת אחת אחד אומר קרוב לו וכו', אף דאכתי הוי מלי לאוקמי בכ"כ שראו מקום הכנה הקדושין אלא שלא היו יכולים לכונן כנ"ל, י"ל משום דדוחק לאוקמי בזה דכשראו מקום הכנה מסתמא יודעים גם לשער המדה. גם באנו מלואים סק"ע כ"כ לתקן מה שהעיר על הב"ש דנפ"ג דיבמות משמע דהוי ספק קדושין אפילו בכת אחת לפי פרש"י, וכתב דנ"ל דהיכא שראו העדים המקום ונסתפקו אם קרוב לה נעשה המעשה, מקודשת על פיהם ספק קדושין, אבל אם העדים לא ראו כלל מקום הנפילה, רק ראו זריקה הקדושין ואין יודעים לבינן הגיעו אם קרוב לה, בזה לא הוי אפילו ספק קדושין. וכזה כתב בקרן אורה ליבמות ל"א ח' לדחות דברי האחרונים שהוכיחו מהחוס' גיעין ע"ה צ"י דלא כהב"ש, מדבקשו דנימא משום דלא ידעין מי קדם תחילה הוי ספק מגורשת [וכנ"ל בהמקנה שצאות הקדוש], וכזה דנ"ל, ועד כאן לא אמרין דאין זה עדות אלא אם העדים אומרים ראוי שנתן לה גם אבל לא ראוי אם היה קרוב לה, דאין זה עדות כלל כיון דלא ראו צבירור, אבל אם העדים אינם מוסופקים במקום אלא המקום מסופק מעצמו אם שלה או שלו, ודאי הוי ספק מגורשת, וכן מלינו צו"ע כמה ספיקות של גירושין צעניני המקום והעדים מעידים דבר צרור, וא"כ הי"כ אם לא ידעין מי קדם לתוך ד' אמות תחילה, הרי לפנינו ספק למי שייכים הדי' אמות אם לה או לו, ודאי דהוי ספק מגורשת.

ובערור השלחן סעיף ע"י הביא דברי האב"מ מלואים, וכתב דלא נתברר לי חילוק זה. ובתורה חסד סי' ח' אות ד' כתב דכפי שהוצא צ"ש דברי הנ"ל לא משמע לפרש כדברי המקנה ע"ש.

ובבית הלוי ח"ג סי' ע"ז כתב לצרר חילוק הנ"ל, עפ"י דיוקו בלשון המהר"ם שכתובות מיימוני שם שכתב, דהעדים לא ראו אם נפל לחיבה או לא כ"י דבכ"כ אין כאן צית מיהוש דלוקמה אחזקה, ואפילו אם היא בעצמה יודעת שגפול לחיבה צעין דיהא סכדי שהגיעו הקדושין לידה כ"י, ונ"ל, דפתח משום דלוקמה

(ז) והאחרונים חירצו קושית המקנה באופנים שונים, ע"י בטיב קדושין סק"ה, ערך ש' כאן, בית אפרים סי' מ"ב ומ"ה, חמדת שלמה בחידושי לקדושין מהדו"ת דנ"א ב', איגרא רמה יבמות ד"ש בדפ' הספר, תורת חסד (מלובלין) סי' ח' אות ב', יד צחק ח"א סי' קפ"ה, נפש חיה סי' כ', עולת גח (להר"ן סגל) סי' כ', ויד שלמה ס"ד דאישות ה"ל כ"ב.

(ח) בתורת חסד (מלובלין) סי' ח' אות ד' העיר דזה היפך דברי הגוב"ק מהר"ק סי' ג"ח שכתב דבלא ראי העדים מקום הנפילה מודה גם הרשב"א דאין

אוצר

סי' יא אות ד-ה

הפוסקים

יש עוד כת שניה דלא ראו הקדושין, רק שמדדו אח"כ ואומרים דלפי דברי בת הראשונה האומרים שזרק לה למקום זה הוי קרוב לה, מקודשת בזדאי דאין עליהם למדוד המקום, ונפרט לפי מש"כ השעמ"ק [בצ"ק ע' ע"ב ד"ה חמס] ולכן גבי חזקה ד"י שנים מהני שלש כחות ולא חמירין חלי דבר, דלא מקרי חלי דבר רק בשבט מנידים על שער אחד דהשערות הם הגדלות, אבל החזקה [ד"י שנים] אין זה הקצין רק עדות על הקצין, לא הוי חלי דבר, וה"ל במקום נראה כיון דאין זה מעיקר העדות רק לידע אם קרוב לה דומה לו כיון דהוא ענין אחר, אכן נראה בפשוט דשאני בכל ספק קדושין שהספק אינו בהמעשה רק בהדין, ח"כ אף דיש לה חזקה פנייה מחמת החזקה לא ישחזק דין, אבל כאן דהספק הוא בגוף הענין, בזה כתב המרדכי [בשם מהר"ם] דאוקמה חזקה פנייה, ועוד יש לחלק, דכיון דזה עיקר העדות אם צא הקדושין לידע או לחזק ד' אמתיה דהוי כידה, ואם אין עדים לה הוי כלא ידעו כלל אי נעשה מעשה, וזה ברור ופשוט.

ה. להסוברים דבספק לעדים הוי ספק קדושין, אם עד אחד או האשה עצמה נאמנים לומר שהיה קרוב לו. בעזרת ישראל סי' י"ח, אחר שכתב דהשעמ"ק בחזקות כ"ג חולק על המהר"ם וסובר דחיישין מדרבנן [כמובא לעיל בלוח א'], כתב דמ"מ אם יבוא ע"א ויאמר שזכר קרוב לו, לא היתה מקודשת כלל ומוותרת להנשא, דדוקא אם ע"א אומר קרוב לה אז לא תנשא, וגדולה מזו אמרין בקדושין סי' ג קדשתי את צחי ואיני יודע למי קדשתי, וצא אחד ואמר איני קדשתי נאמן, וכתב הר"ן שם בעטם משום דאינו צא להוציא מן החזקה רק לברר הספק, וא"כ הכא דכור רק חשש מדרבנן בזדאי נאמן ע"א לברר הספק ולומר שזכר קרוב לו, וכיון שע"א נאמן, גם האשה בעלמה נאמנת, וכמ"ש רש"י ביבמות דף פ"ח ע"ב ד"ה ועשו, דהיכא דאמר צרי לי שאין זה, דל עד קמא מהכא, אין פסולי עדות נאמנים להעיד על אדם כשר אפילו בן אלק, שכל אדם נאמן על עצמו באיסורים בדבר הכרוז לו כי ומחזקה א"ל יתכן עפ"י ראשון, חזין דמקום שאין חזקה א"ל הוי בעלמה נאמנת, ועי' בפניי בחזקות כ"ז במשנה ואין אדם נאמן ע"י עצמו, שכתב ג"כ דהיכא דע"א נאמן גם הבעל דין בעלמו נאמן, ח"כ ה"ל צדאי האשה נאמנת לומר שזכר קרוב לו, וכן משמע מדברי השעמ"ק בחזקות דף ע' ד"ה מ"ד, [בזה דקשו הגמ' על ר"א שאמר דבעטת פתח פתח מלאחי דנאמן לאוסרה עליו, מאי קמ"ל תיניא האומר לאשה קדשתיך כי הוא אסור בקרבותיה, ומתוך הגמ' מכו דתימא ההם דודאי קים ליה, אבל הכא מיקם הוא דלא קים ליה קמ"ל, שכתבו וא"ל ומו לא עסקין דורק לה כסף קדושין הוא אומר קרוב לה והיא אומרת קרוב לו, ואפשר דלא קים ליה בגון שזכר קרוב להיות מחלה על מחלה ואפ"ה אסור בקרבותיה, וי"ל מ"מ קים ליה שזכר לו עסק קדושין עמה, אבל הכא אפשר שנתחלה עלימה היא וסבור שפ"ס מלא, וזה שכתב רש"י דבזדאי קים ליה שקידשה כר, ומשמע מדברי השעמ"ק דמיירי שהעדים אינם יודעים אם היה קרוב לו או לא, דאם היו העדים יודעים והוא אומר שהעדים אמרו לו ג"כ שזכר קרוב לה, ח"כ אכתי הוי שפיר קים ליה, אלא ודאי דהעדים אינם יודעים, והיא אומרת שלא נתקדשתי היינו שזכר קרוב לו והיא מותרת בקרוביו, וכן הבין בדברי השעמ"ק אלו הכהנים סי' קל"א שכתב דהשעמ"ק מיירי דהעדים אינם יודעים אם היה קרוב לה כר, עכ"פ חזין גם מדברי השעמ"ק דאם היה ספק להעדים והיא אומרת שזכר קרוב לו מותרת להנשא, ומכ"כ שם בנידון, דנאמנת לומר שהיא לא ראתה העדים וכמ"ש בשו"ת בצ"י סי' צ' דאם העדים אומרים שאינם יודעים אם שמעה הקדושין היא נאמנת לומר שלא שמעה.

בנידון, ועד כאן לא קאמר מהר"ם אלא היכא דהספק הוא על גוף הקדושין אם צא לידע כר, אבל אם ראו שהגיע לידה כר רק להריעותא צמדי אחריו, ובאמת יש עדים ע"י שאין כאן ריעותא, לא הוי חלי דבר, כיון דכל כת ראו מה שהיו יכולים אז לראות וכמ"ש התוס' צ"ק.

ובברית יעקב סי' מ"ב ביאר ג"כ סברת המהר"ם מטעם חלי דבר, והוסיף לחלק בזה, דדוקא דבר שחלו בגוף העדים דעל העדים רמיא לדייק ולראות עוב הקדושין אי קרוב לו או קרוב לה, וכיון דלא ראו העדים דבר ברור הוי כחלי דבר דלאו עדות הוי, אבל היכא דלא רמיא עליהו למידק, או דאינם יכולים לראות יותר, הוי שפיר קדושי ספק ולא הוי עמקדש בלא עדים, וכמ"ש התוס' צ"ק דבכה"ג לא הוי חלי דבר, ובזה יש לדמות מה שהוכיחו האחרונים דהתוס' גיעין ע"ה חולקים על מהר"ם וכו' [כנ"ל בלוח א'], דשאני הכס כיון שהעדים ראו גוף הגירושין מה שהיה להם לראות, ולא רמיא האי על העדים לדייק כי מנייהו קדים כר, ולא הוי כחלי דבר ולכן שפיר הוי ספק, ולנאורה יש להעיר ע"י מדברי הר"ן בקדושין דף ח' גבי אמרה לדידי שוב לי שכתב דהוא דוקא היכא שדרכה להתייקר בזה, ומסיק דפשיטא לי דבשאלין העדים יודעים שדרכה להתייקר צו לא מהני דהוי קדושין בלא עדים, והא' התם ראו העדים גוף הקדושין ועשו כל מה שמוטל עליהם ואין התסרון מלדס ואפ"ה הוי בקדושין בלא עדים, מיכה י"ל דשאני התם דבדבר חלו רק באשה דתאמר לדידי שוב לי, ע"כ אם אינם יודעים שדרכה להתייקר הוי בקדושין בלא עדים, אבל היכא שזכר הדבר לאגלוי ע"י אחרים, והעדים עשו כל מה דרמיא עליהם בגוף הקדושין, מיקרי כה"ג קדושין בעדים.

אולם בחזרת חסד סי' ח' אות ג' השיג על דברי הקבלת יעקב ב"ל, וכתב דעיקר דבריו אינו נראה כלל, לדבריו הא' דאין חשש קדושין כשהעדים מסופקים אם קרוב לו או לא, היינו רק כשהיו העדים יכולין לראות היטב ולידע אם קרוב לה ולא ראו ככה"ג הוא דהוי חלי דבר, משא"כ באופן שזכר א"ל להם לראות יותר הוי ספק קדושין, ולא משמע כן מדברי מהר"ם דמדויק מהגמ' דיבמות דאוקי מחני בלחך אומר קרוב לו ואחד אומר קרוב לה, ולא אוקי כגון צ"י העדים מסופקים כר, ואם איתא לסברת הקב"י אכתי ה"ל צה"ג, ועוד שפשוט לו שאף אם צא עדים אחרים שמדדו מקומו של הקדושין שהעידו אלו ונמלא קרוב לה, אפ"ה לא הוי קדושין מטעם דבר ולא חלי דבר, ואינו נראה, דהא דאמרין דבר ולא חלי דבר היינו הכל בגוף המעשה של העדות, כמו לענין עדות של צ' שערות לאחד צבצה ואחד צברסה, דכל כת עדות ראו רק החלי המעשה שזריכו לראות בעדות זו, אבל בגילוי מילתא בעלמא כמו הכא דקורבת המקום נחצר עפ"י עדים אחרים לא מקרי בזה חלי דבר, שהרי עדים אלו ראו כל המעשה ורק מדידת המקום אינלא מילתא עפ"י עדים אחרים, וכמו דפשיטא דעידו קדושין א"ל שיראו הם בעלמא את האיש והאשה אם הביאו שתי שערות ולא חשיב זה חלי דבר, וכן מוכח בצ"ד דגילוי מילתא בעלמא לית לן בה ולא הוי בגדר חלי דבר כר, ומכ"כ לפ"י דלשטוב זו בכל גווני הוי כמקדש בלא עדים וכו'. גם בחוספות חיים כאן כתב על דברי הקב"י, דמדברי רבותיו האחרונים לא נראה כן שזכר חלו בזה, דהרי אינה מחלקים בזה וכו'. וכ"כ בעולת נח (להר"י סגל) סי' כ', דדברי הקב"י אינם מצומצמים, ואם כוננה בצ"י כן, היכא לו לפרש וכו'. ובאבני משפט סק"ה כתב ע"ד הקב"י דאין זה שום סברא, דנראה דלא שייך חלי דבר רק היכא דהגדת לא מהני כלל, אבל כאן הרי מהני עכ"פ הגדת להיות ספק קדושין, ועוד וכו' לא משכחת לה דלא הוי יכולים לראות יותר, ונראה בעיני פשוט דזה

ביאור הגר"א

[ז] זרק כו'. שור סי'
כ"ח ב' תרמ"ה ובס"ט
בסי' כ"ח ס"ד כג"ה
ועש"ש :

שניהם יכולים לשמור אותם או שניהם אינם יכולים לשמור זהו מחצה למחצה :
ו ז [ז] זרק לה קדושה אפילו לתוך חיקה ולא שקלתינהו אלא אשתיקא
יש מי שאומר שאינו כלום כיון דלא ארצאי מעיקרא לאיקדושי ליה :
ז ה אמר לה התקדשי לי בדינר זה נטלתו (ג) וזרקתו
לים

באר הגולה

ו מדברי החס' שכתב
הרמ"ט שם נפסקו
והנ"ל הטור
ח גרידא ונת' שם דף
ח' ע"ג

פתחי תשובה

(ג) וזרקתו לים בפניו [עליון] ש"ע להגותו רע"ק ח"ג כ"ז ודלי תוך כדי דבור תשובת חס"ט סי' קט"ו עכ"ל ועיין בתשו' חסם סופר סי' פ"ד עיין גם
המקנה ובס' קה"י ובס' ט"ז קדושין אות י"א מ"ט צ"ח :

אוצר

ס"ק יא אות ה—ס"ק יד אות א

הפוסקים

אינה מקדשת אפילו זרקס לחיקה, כיון דמיאנה בפירוש מתחילה לקבלם, וכמבואר בסעיף טו].

ובס"ז סק"ז כתב, דיון זה אינו מהרמ"ה הכ"ל, דכעור הביאו שם לענין שאמר מתחילה שנתן לה לשם פקדון, ומש"כ אינה מקדשת בשתקא כשזרק לחיקה, כיון שלא נעלמה כשאמר אח"כ לקדושין, אבל כאן שאמר מתחילה לשון קדושין, דכן משמע הלשון זרק לה קדושה, וזו דל"כ פשיטא דאין כאן בית מחשבה, אי"כ ודאי קדושין גמורים יש כאן, כיון דאמר מתחילה לקדושין וביא שחקר, חלל נראה פשוט שיש כאן ט"ס, ובמקום חלל אשתיקא ל"ל חלל שדתינהו, וכו' דברי תשובת מהר"ם בבהמ"ר הביאו הבי"ד בס"י מ"ז [והרמ"ה שם בסעיף א], וכן הביאו הבי"ד כאן בקלרם מתשובות מיימוני, דדוקא הכס דאחראי מעיקרא, לא מהני מה שזרק אח"כ, אבל בלא אחראי והשליכה מחיקה, אין כאן קדושין, [אבל כשלא השליכה אף כשלא נתנתי מעיקרא מקדשת, דזה הוי כנתנתי עכשיו], ותימה על הלבוש כאן שכתב כל כלשון השו"ע. מיכה הבי"ש כאן סק"א כתב, דלא כדאי לשגשג כל הספרים, ודעת השו"ע בהרמ"ה דזרק לה בקדושין [אפילו אמר מתחילה לקדושין], אם לא גילחה דעתה מעיקרא דניחא לה לא הוי קדושין, ואפילו לא השליכה, דבכ"כ לא מהני שתיקה, וכן מבואר ברי"ט סי' זה דזרק לה לא מהני שתיקה בלא אחראי מעיקרא. ועיקר הביאור בדיון זה, דעת הפוסקים, נמוקיהם וכמה פרטים בזה, מוצא בלח"כ לפיל סי' כ"ח סק"ט וסק"ל.

ובאר"צ צבי (ותאומי נביה) סק"א העיר ע"ד הבי"ש דלפי"ז קשה אמאי כתב המחבר דין זה בשם יש מי שאומר, דהא כתבי הרמב"ם והמחבר בזה"ל בסעיף א' שלחה לזרוע כו', דמכא דצעינן שתיקה מרובה לקדושין [וכנ"ל], וז"ל דמכאם ה"א דלא הוי קדושין ודאי, אבל אכתי איכא קדושי ספק כיון דלא זרק מחיקה, משום הכי הביא דעת רמ"ה שכתב בפירוש דלא הוי קדושין כלל אפי"ז דלא זרק מחיקה, גם אפשר לומר דכ"ל דוקא איכא דרך לתוך חזרה דלא לרי"ך שנתנתי לזרוע, וכלא"כ אין חזרה קונה דצעינן גילוי דעת דניחא לה בקדושין כמ"ש לעיל בסק"ג, אבל לתוך חיקה אין לרי"ך ריזוי שלה, לכן קמ"ל דאפילו לתוך חיקה נמי צעינן ריזוי שלה, וזו כונה במחבר שכתב אפילו לתוך חיקה. ופי"ע בנ"י קדושין סק"ז מש"כ בזה.

סעיף ו. יד. נטלתו וזרקתו וכו'. א. האם דוקא כשזרקתה בתוכ"ד לנטילתה אינה מקדשת, או אף כשזרקתה לאחר כדי דבור. בחכס ל"ז סי' קט"ו [וכזכירו בפ"ח סק"ג], בנידון נערה שקבלה קדושין ואחר שאמר לה העד מה את עושה זרקתה בעצמה מידה בפני המקדש, אחר שזן בזה להחמיר מ"ל הודאה האשה, הוסיף, דאף דזרקתה בעצמה בפניו אין זה כלום, דהא דאמרינן בקדושין ח' ב', התקדשי לי במנה נעלתו חזקה בפניו אינה מקדשת, היינו בזרקתן חז"ל, ואף דאמרינן ב"ב ק"ט

גם במשיבת נפש (בס' הראשון) סי' ל"ז, אחר שכתב דגם להרש"מ לא הוי רק ספיקא דרבנן לחוש שמא הייך קרוב לה, כתב דהיינו כשאנינו טוענת צרי שהיך קרוב לו, אבל אם טוענת צרי דהיך קרוב לו ולא נתקדשה, כיון דלא הוי רק ספיקא דרבנן, אי"כ פשיטא שנאמנה לומר שלא נכתובה לקדושין מעולם, ולעולם נאמנה כיון שאין הכחשה ואין מכחיש לדבריה, וגדולה מזו דעת מהר"ם במדרכי פ"ג דקדושין, שאם עשה השליח ואמר [בהלמ"ק] לו, נשילכה לדידך אם אומרת לא בדינר כו', כי בנ"ד דליכא שוב הכחשה ודאי נאמנה לכונ"ע, ולא אמר דהיך ספיקא דרבנן רק הייך שהיך ג"כ אינה יודעת, דיש לחוש שמא ראו העדים אז שהיך קרוב לה אי"כ כבר נתקדשה ברגע הראיה ולא פקעו הקדושין, אבל כשהיך אומרת [דהיך קרוב לו] ודאי נאמנה, דכל אדם נאמן בלא אחזק בשאין מכחישו. ופי"ז בחמדה שלמה סי' מ"ח אות ד' שהביא דבריו, והשיג עליו בנידונו [שהיך ספק על זריקתה אם הוי כחזרה], משום דהכס כיון דאיתרע לה חזקה פנויה, י"ל דהוי ספיקא דאורייתא ואינה נאמנה ע"ש, ומשמע דלענין ספק קרוב לו או קרוב לה דלא הוי רק ספיקא דרבנן, מודה ג"כ דהיך נאמנה. וכן משמעות לשון הטועה ביבדוא המוצא לעיל אות ב'.

אולם בפסקי הלכות (יד דוד) ח"א דק"ל ע"א, אחר שכתב דאם היא אומרת ג"כ שאינה יודעת לא תנשא ואם נשאת חלל [וכמובא לעיל בזה"ל], כתב ואם אומרת שהיך יודעת שהקדושין קרובים לו, ה"ז לא תנשא שמא טועה היא בראייתה, כיון ששנים אומרים שאינם יודעים אם קרוב לו או לה, ואם נשאת לא חלל, כיון שהיך אומרת שידעת בנידון שהקדושין היו קרובים לו, והעדים מחמת מקום עמידתם אינם יכולים להבחין, או מחמת ראייתם, ולרי"ך בזה ישוד דעת צפת מעשה על אחיזה אופן היו הדברים, וכמור"כ בלשון זה אם יש גם צ"עדים (זולת השנים שאינם יודעים אם קרוב לו או לה). שאלה מהם אומר קרוב לה ואחד אומר קרוב לו, אם היא אומרת שאינה יודעת, ה"ז לא תנשא, ואם נשאת חלל. ובז"ד דוד שם אות ק"ל ביאר דהמקור לדיון זה הוא אותו המקור של הדין הקודם שצא"ה הכ"ל.

יב. שניהם אינם יכולים לשמור וכו'. היינו כל אחד לבדו רק שניהם יחד, אבל אם אין יכולים לשמור כלל, אינה מקדשת כלל. (ח"מ וב"ש עפ"י החס' גיעין ע"ה ב'). וככתב בערוך השלחן סעיף י"ד דלפי"ז שניהם יכולים לשמור, היינו שכל אחד מהם יכול לשמור. [וכ"כ בחדושי הרשב"א גיעין שם לפי"ד החס'].

סעיף ו. יג. זרק לה קדושה וכו'. ע"י בהגר"א סק"ז דיון זה הוא מהרמ"ה שהביאו הטור בס"י כ"ח ובהרמ"ה שם בשו"ע סעיף ד'. [ובבב"א ג"ן לכתום] שהביאו הרא"ש והטור בסו"ס זה. ופי"ע דהכס הא מייירי בלמרה לו תן הקדושין ע"ג הסנה, ומש"ה

אוצר

סי' יד אות א

הפוסקים

החם דאמר כתבו, ושם הרי קיי"ל כרש"י כמבואר ברי"ף פ"ו דגיטין כ"ו, ולפי"ז בקדושין כיון דרז מנגיד אמאן דמקדש בלא שידוכי, אי"כ מתחילה יש לנו לדון שאין ראוי בקדושין, ונעין דאמרין בקדושין מ"כ צ"י דאף אם חיישין שמה נחלש האז סי' דרך כבוד אבל לא דרך ציון, ואי"כ גם צ"י מתחילה הנתינה ה"כ לנו לדון שאין ראוי בקדושין, וכיון דעשה מעשה זרקא יש לנו לומר הוכיח סופו על תחילתו, וגם אין לנו ראיה ממה שלא זרקא בחוב"ד דמתחילה נחלית, שהרי העיד העד שצעת קבלת העצמת היא נפחדה מאד, אי"כ אין ראיה שנחלית, ובודאי יש לנו לומר הוכיח סופו על תחילתו, כיון דזרקא לבסוף, ואין צריך בזה זריקה בחוב"ד, כן י"ל כיון לדינא, אלא דלא מלאני לבי לחלוק על החכ"ל, אולם צ"י נראה דגם החכ"ל יודה וכו' [וכמוצא להם אית ה'].

ובקבלת יעקב (מליסא) כאן הביא קשיית המקנה בקרי"א כאן דאמאי מהני מה שנטלתו וזרקתו, הא בקדושין לא מהני חזרה אפילו חוב"ד ואי"כ נחוש שמה צעת קבלת נחלית לקדושין ואי"כ חזרה בזה, וכח דלא קשה מידי, וכיון שלא אמר בפירוש כן רק שאנו דנים על מהשנחה אמרין הוכיח סופו על תחילתו ובודאי נעלה הקדושין כדי לזרקו, ודומה להא דרש"י ורצן בחולין ל"ט צ"י בקיבל מתנה ואמר החם דפליגי בשחק ולבסוף זנות, ופרש"י בשחק צעת שקיבל השער ולבסוף זנות וס"ל לרש"י דאמרין הוכיח סופו על תחלתו ולא הוי מתנה, ונראה דאפילו אחר כדי דבור רק שהיו עסוקין בזהו ענין שהוא סמוך מאד אמרין הוכיח סופו על תחלתו, דאי מיירי החם דוקא חוב"ד אי"כ אמאי פליגי רצן עליה צוות חוב"ד, הא בכל הקנינים ואפילו צמשיה יכולים לחזור בהם חוב"ד כמבואר בחו"מ סי' קל"ה סעיף ז', ואי"כ נהי נמי דלא אמרין הוכיח סופו על תחילתו מ"מ כיון שזוהו השתא הרי חזר צו וחוב"ד יכול לחזור צו, אלא ודאי דאפילו אחר כדי דבור אמר רש"י הוכיח סופו על תחלתו, ועוד דהרי לא אמרו שם השיעור דחוב"ד דוקא, וכן צריך עיבוד דאיתא החם צבריא שאמר כתבו גט לאשתי [ולא אמר חנו, ונתנו הגט לאשתי] ועלה לגג ונפל ומת, דאמר החם הוכיח סופו על תחלתו, אף שהיה לאחר כדי דבור דהא עלה לגג צינתיים, ואי"כ גם צ"י בקדושין אף דחוב"ד לאו כדבור דמי, מ"מ אמרין ביה הוכיח סופו על תחלתו דאפילו אחר כדי דבור נמי אמרין, והא דאיתא צריש סי' מ"צ צרימ"א באמרה תחלה קדשני וזרק בקדושין לחוק חיקה ונערה אותם דאפי"ה מקדשתה, נראה דכמו דאמרין בצווגא דחולין ה"ל צבריא שאמר כתבו דאפילו מאן דס"ל דלא אמרין הוכיח סופו על תחלתו, מ"מ באמר תחילה כתבו דאמרין הוכיח סופו על תחלתו, ה"כ יש לחלק להיפך, דאף דקיי"ל דאמרין הוכיח סופו על תחילתו היינו דוקא בשלא היה מעיקרא רק מחשבה גרידא, אבל בשכיה מעיקרא דבור שאמרה קדשני וזרק לה בקדושין ויש לנו ספק אם ראה לקבל, אף דחזין לבסוף שזרקא בקדושין לא הוכיח סופו לעקור הדבור הקדוש שאמרה קדשני, ואמרין דמה שקבלה בקדושין בשתיקה ה"כ על דעת דבור הראשון ולבסוף חזרה בה ובקדושין לא מהני חזרה, משא"כ בשלא אמרה כלל מעיקרא קדשני שפיר אמרין הוכיח סופו שזרקא על תחלת הקבלה ואינה מקדשתה.

ובעזרת ישראל סי' י"ח הביא ראיה לדברי הקבלת יעקב ה"ל דאף אם זרקא בקדושין לאחכ"ד אמרין הוכיח סופו על תחילתו, מדברי המרדכי קדושין סי' תקל"א צנערה שנתן לה אחד עצמה ולא הזכיר שום קדושין עד לאחר שעה שאז אמר הו עני עדים שקדשתיה, ואחד מן העדים אמר לה השליכי כי לקדושין נתן לך והשליכה, והשווה כל הגדולים דלא הוי קדושין, דהרא"ם הביא ראיה מהא דאמרין בקדושין י"ג א' דשתיקה לאחר מחן מנות לאו

קבי"ט צ"י ונזכרים פ"י א' דתוך כדי דבור כדבור דמי צר מקדושין, היינו לאחר שכבר נגמרו הקדושין בודאי, כגון שאמרה הן, או שאמרה לו קדשני ונתן לה קדושה ואח"כ ראה לחזור צין באמירה ובין בזריקה, בזה אינה יכולה לחזור אפילו חוב"ד, אבל בלא אמרה ולא מידי אלא הוא אמר ונתן לה קדושה והיא נטלתו וזרקתו, מעולם לא נחלית בקדושין כלל כיון שזרקתו, ודוקא כשזרקתו חיקף חוב"ד, אבל אם לא זרקתו חוב"ד אף שזרקתו לאחכ"ד, אמרין כצר נחלית ועכשיו מיהדר קבדור בה ואינה יכולה לחזור, דכל לאחר כדי דבור הפסקה הוא וכבר נגמר הענין הראשון, ואין להקשות מהא דאמרין צמכות ו' א' דמאה שהעידו כל חד וחד חוב"ד של חצרו מיקרי עדות אחת אף שהפסקה גדולה יש צין ראשון לאחריו, וכ"כ נומא דכיון שחיקף שאמר לה העד מה את עושה השליכה העצמת מידה מקרי חוב"ד לקדושין, ודאי לא דמי, דבשלמא החם יכולה סבדי לקיים דצר קאלתו ומשוי"ה חשדין להו לכולהו כחד סבדוהא, לאפוקי כהא דדברי העד אינם מענין קיום הקידושין, דאזכרה לנעל הקדושין הוא צא שהרי הוא מהירה שלא חשבה כזאת, וגם אין הקדושין תלויים בדבריו של העד בזה שאמר לה בזהוהו שעה, וזה צרור, ואל יקשה עליך ממה שהביא הצי"צ בסי' כ"ח תשובה הרשב"א צאשה שמארה עצמה לאומן לחקק, ובחזירתו כשמדדו על אצבע קדשה צו, וכשחמרו לה העדים ראי מה את עושה, נחשבה לאחוריה ונעקה וחרפה אחרת, וכשיצא הרשב"א שאין בזה חשש של כלום, שהעצמה שלה היתה, וכ"כ זו שנעקה מיד כששמעה, דהחם קים ליה להרשב"א שהיה חוב"ד, ועוד דהחם עיקר שריותא משום שהעצמה שלה היתה, ולעקבה לחיותא דמלתא בעלתא נקטה, ולא נסתפק אדם מעולם דחיהני בזריקה לאחר כדי דבור, דבכל הקנינים שבעולם אף שעסוקין בזהו ענין אין בהם חזרה לאחר כדי דבור חוץ מקנין סודר כמו שמבואר בחו"מ סי' קל"ה, וכיון שאינה יכולה לחזור בזריקה לאו כלום היא, ואף דבקדושין אפילו חוב"ד אין בהם חזרה והא דמהני נעלתו וזרקתו לאו מטעם חזרה הוא אלא מטעם דאמרין גילתה דעתה דלאו לשם קדושין קבלתו [וכנ"ל], וכיון דמשום גילוי דעת הוא מה לי חוב"ד או אח"כ, הא ודאי לאו מלתא הוא, דכל תוך כדי דבור עדיין לא נגמרו הקדושין כל שלא אמרה הן, אבל לאחר כדי דבור כבר נגמרו הקדושין ושוב אין הזריקה מועלת שכבר הופסק הענין.

ובתועפות ראם (להרא"מ עיי"ש) סי' ל"ז צידון שזרקא בקדושין, הביא דברי החכ"ל ה"ל דאחר כ"ד לא מהני הזריקה, וכח דאפי"ה שאינו כדאי לגלות דעתו נגד החכ"ל, מ"מ מסתמא לשון הפוסקים לא משמע כן, ומה גם דלפי דבריו נדחק הרבה בתשובה הרשב"א [ע"י להלן באור גדול מש"כ בזה], ולכן נראה עפ"י דאיתא צ"צ קל"ה א' פלוגתא דרש"י ורצן לענין זיכה לו מתנה ע"י אחר אם אמרין הוכיח סופו על תחילתו, וכן בחולין ל"ט צ"י לענין שחט ואח"כ זרק לע"ז, וצ"צ יו"ד סי' ד' פסק בזה דהוי ספק אם אמרין הוכיח סופו על תחילתו, מ"מ זכו דוקא דבר שאין כאן אומדנא ודעת מכריה שמה שעשה בצופו ה"כ צראנו בתחילתו, וכמו שחט ואח"כ זרק דאז צעת שחיטה לא היה כלל מקום להסתפק שחוט לע"ז, וכן זיכה לו מתנה ע"י אחר כיון דמתנה זכות הוא לו לא היה לנו מקודם מקום להסתפק שאין ראוי צמחה זו, ולכן גם כשזוהו בצופו או זרק לע"ז הוי ספק אם הוכיח סופו על תחלתו, אבל בדבר שחיקף צעת עשה יש לנו לדון ממה שמוכיח המעשה שצופו, בזה ודאי אמרין הוכיח סופו על תחילתו, ונראה דזהו הטעם דאמרין בצווגא דחולין שם גבי אחר כתבו גט לאשתי ולא אמר חנו ועלה לגג ונפל ומת, שאני

אוצר

ס"ק יד: אות א

הפוסקים

כלום הוא, ועוד דרכים סופס על תחלתה השליכה, ואמרין בפ"ב דהולין ופ' י"ט נוהלין דרבי' מרדו דהיכא דהיכא למיתלי בשחיקה בתחלתה מוכחא אמרין בוכים סופס על תחלתה, ור"ח בביא ראי' מקדושין ח' ב' במקדש' לי צמח נעלחו חרקהו לים או לכל דבר האבד אינה מקדשת, ומסקין דכ"ט כי שחיטתו קמי' דלא בוי קדושין, עכ"ל ברי דאף דהס השליכה אחר כ"ד דהא מקדס אמר במקדש הוו עלי עדים שקדשתי ואח"כ אמר לה בעד השליכי כי לקדושין נתן לך, ואח"כ בשליכה, ותיבות אלו הם יותר מכדי דבר ומי' פסקו הרא"ם ור"ח דאמרין בוכים סופס על תחלתה, חזי ראי' גדולה לדברי הקב"י ודלא כהכח"ל הני"ל, וגדולה מזו פסק הרמ"א בחי"מ סי' רמ"ה סעיף י' במקבל מחנה ששק בשבט המחנה לידו ואח"כ אוח ואמר לשון שמשחמט ממנו שלא הייתה מחנה מעיקרה, אע"ג דשק תחילה נאמן בהודאתו, ואפילו חב לאחרינהו כגון שיש עליו צע"ה, מי' מאמר שלא הייתה בחזקתו עד שחב נאמן עליה, עכ"ל, ומשמע שם דאף כשלא היו עוד עבוקין באוחו ענין מי' נאמן, ואף דיש ראשונים שחולקים שם, מי' גבי קדושין שאומרת שקבלה כדי לזורקו בפניו להורות לי שרחוק הוא צעיניה ולא תחפזן קרבתו, והיה עוד באוחו מעמד ולא אמרה הן צעה הקבלה, בודאי דאמרין בוכים סופס על תחלתה.

ובדברי יששכר סי' קל"ט נזידון שאחר שקדשה השליכה לארץ
טבעה בקדושין כששמה ששקו מ"ט ואמרה איני רואה,
והיה אומדנה שזרקה אחר כדי דבור, אחר שפקפק הרבה על החכ"ל,
ובקדושין מאי נפק"מ בין חוכ"ד לחכ"ד, הביא בביתר ה"י מש"כ
הקב"י הג"ל דעטעם זכא משום דהוי כהניא דחולין ל"ט ז'
לדמיון הוכיח סופו על תחילתו ומהני אפילו אחר כדי דבור, אלא
שקשה פ"י דהא קי"ל דהוי ספיקא אם אמרין הוכיח סופו על
תחילתו, ולמה פסק כהן הקב"י להקל משום הוכיח סופו על
תחילתו, וכתב לאחר דמה שנחלקו רבנן ורש"י אם אמרין בסעי'ת
הוא דוקא בדבר שהוא נגד הדין, כגון צמחנה דרובא דעלמא נוחא
להו צמחנה, וכמ"ס הרמ"א דחיי"מ סי' קל"ב סעיף ג' דצמחנה אם
זיכה לו שלא בפניו מהני משום דמסתמא נוחא ליה, ומש"כ סי' ל'
לחכמים דסתמא דמלחא הוא דניחא ליה מעיקרא ובשעתא דלוח
מיידיה קהדר זיב, ורש"י סי' ל' דאעפ"כ אמרין בסעי'ת, וכן בשו"ע
דרובא דישיראל לא נוחא להו צמ"י זכא סי' ל' לחכמים דלא אמרין
בסעי'ת, ורש"י סי' ל' דאפ"ה אמרין, אבל היכא דאינו נגד הדין
כ"י סי' ל' דאמרין בסעי'ת, וה"ל פשוט הדבר צ"ד כיון דחזקה
דבשעתא מסייע לחזקה פנייה דחזין דבשעתא אינה רואה ואינו נגד
הדין, אמרין דגם מתחלה לא ראה, וראה לזה מדברי החוס'
במכות ו' ח' סוד"ה לאסרוהו, שכתבו בזהם דאמרין בסעי'ת,
ומפורש בשו"ע סי' ל"ז סעיף י"א דאף להו"א מחזקה פנייה
אמרין בסעי'ת, ח"כ כ"ס דאמרין בסעי'ת להחזיקה בחזקה פנייה,
וע"כ מוכח יותר בצבצא דמהני דאריקא אפילו אחר כדי דבור,
ח"כ כ"ס צ"ד ללא ודאי הוא שהיתה דאריקא אחכ"ד רק
דבאומדנה מוכחה שהיה אחר כדי דבור.

ובאור גדול סי' מט' צידון שלקח מטבע צין אלכזותיו וכחזקו
ידו ציד עלמה ואמר לה האמק"ל ולאחר שהסיר ידו ממנה
זרקת המטבע, והיה ספק לאולי זרקת לאחכ"ד, וכחצ דיש לעיין
טובא דצברי הכח"ל הי"ל, דכבר הרגיש בעלמו מדברי הרשב"א
במשוזה שהוצא צצ"י סי' כ"ח שאמרו לה העדים ראי מה את
עושה ואחכ"כ זרקת, ומשמע דמהני חף אחר כ"ד, ומה שדחה
הכח"ל דהם קים ליה להרשב"א דהיה חוב"ד, דצריי תמוהים,
דהא יראי מה את עושה" הם ד' תציות דהוי יותר מכדי דבור,
אמנם אין לצנות יסוד ע"ז משום דהרשב"א לא כתב כן חלל לסניף
בעלמו ובת"ש ההכ"ל בעלמו, וגם לפי המבואר במשניות הרשב"א

נעלמו שהוא צח"ד סי' שצ"ב שכתוב שם דלמרו לה "שעמרי פלוגיות" לביא אלף ב' תיבות ושפיר אפשר ליהיב צחוק"ד, אמנם יש להביא ראיה דזריקב מהני אף לאחכ"ד מהמרדכי קדושין סי' תקל"א [וכוונתו לפיל בעצרת ישראל] דברי דברי בעד שאמר לה השליכי כי להדושין נתן לך הם יותר מדי תיבות, וא"כ פשיטא דהזריקב היחב לאחכ"ד, ואפ"כ הביא ר"ת ראיה דלא הוי קדושין מהא דנעלמו חרפתו, אך יש לדחות דהתם כיון שהשליכב חוכ"ד לדבריו של בעד שאמר לה השליכי לכן חשוב חוכ"ד, וכמו בעדות דמאה שהעידו כל חד וחד צחוק"ד של חברו חשוב עדות אחת וכמבואר במכות ו' א', ומש"כ החכ"ל בגי'ל דשאני עדות דכור לקיים בדבר משא"כ הכא שכל לנעל הקדושין, נראה להביא ראיה דאין לחלק בכך מכתובות ל"ג א' נענין עדים זוממים דפרק וייתרי צ"ב צחוק"ד ופרש"י ותוס' דיוכלו לחזור צחוק"ד של בהתראה, וע"ש בחוס' שהקשו דהכי מלו חו הדרי צבו וכו' וכו' בהתראה איכא עמי מכדי דבור שהוא כדי שאילת שלום, ותיורו דכל זמן שעסוקין בלוחו דבר חשוב הכל חוכ"ד וכמו דבהכ"ה דמטות דאפילו מעידין מאה כל אחד חוכ"ד של חבירו חשובין כולן חוכ"ד של ראשון, וברי בהתראה הוא כדי לנעל עדותן שיחזרו בהם ואפ"כ מצרי דמיה להא דעדות במטות ו' א', וא"כ נראה דה"ג צנידון החכ"ל בגי'ל י"ל דדבריו של בעד לאשא הוי כעין התראה ומקרי חוכ"ד, וא"כ יש ראיה כנגדו מהכ"ה דהמרדכי בממנ"פ, דלא דמוכח משם דא"ל חוכ"ד או דבכ"ה עכ"פ מקרי חוכ"ד, אבל לגי'ל אין ראיה מהמרדכי, משום דשפיר י"ל דצנידון חוכ"ד רק דבהכ"ה דהמרדכי מקרי חוכ"ד וכמו בהתראה, אך צעמ"מ צחוק"ד שם כתב צ"ס הרש"בא דבהתראה הוי לורך לעדותם, דכלל זה לא יקויים בעדות דהוי עדות שאי אחב יכול להזימה, ולפי"ז אין ראיה משם, ושפיר הוי ראיה מהמרדכי גם לגי'ל, אמנם מפרש"י שם לא משמע כהשעמ"מ כו', ולכאורה נראה להביא ראיה לדברי החכ"ל דאף היבא דלא הוי חזרה רק גיטוי דעת דמשקרא כיון להכי אפ"כ לא מהני רק חוכ"ד, והוא מהתוס' צ"ק ע"ג ב' ד"ה ונמלך, שכתבו שם דאף אי ס"ל דאיתו יכול לחזור אף חוכ"ד מי"מ יכול לפרש דבריו דמתחילה כיון לכן ואפ"כ דוקא צחוק"ד כו', אמנם נראה דמי"מ אין ראיה מה לזריקב, דמליתו בכמה דוכתי דאף היבא דאיתו נאמן באמירתו שכוון מתחילה לכן עכ"ז היבא דמעשיו מעייתין שכוון מתחילה לכן שפיר מהני, וע"ש שהביא כמה ראיות לה, וסו"ס דמכל בגי'ל נראה לדברי החכ"ל אינם פשוטים כ"כ, משום דאפשר דאף אחכ"ד מהני זריקב ודמוכח מהמרדכי בגי'ל, וכמו שהוכחנו מהראשונים דהוכחה שעי' מעשה מהני אף אחכ"ד, ואף דקשה להקל באיסור ערוה נגד החכ"ל, וצפרט לפי מש"כ בחוס' ר"י הזקן צ"ס רבינו נסים דדוקא כשנעלמו כעסם מהני זריקב אבל בלא"כ לא מהני זריקב, מי"מ מסתיימה הראשונים דהוכחה שעי' מעשה עדיף מלחמה, אפשר לעשות קלף סיניף לגי'ל להקל גם אחכ"ד, ובגי'ל יש עוד קולות כו', ובסוף החשובה כתב ולענין דברי החכ"ל בגי'ל יש לענין גם ברמב"ם סופ"צ דשנצותם ובהשגת הראש"ד שם, ונעושי"ע יו"ד סי' ר"י סיניף ג', ובאחרונים שם.

ועי' באריה דבי עילאי סי' ע"ז דף ק"ה סוף ע"ג, שכתב
מש"כ מהר"ם פדוואה סוסי' כ"ד שאם החזירה בקדושין
לחכ"ד מתשכחה ויכרת מחור מעשה שלא חשבה מעולם להיות
לה לקדושין, שאל"כ למה החזירה, ע"כ, וכתב דדברי מהר"ם
פדוואה סותרים למש"כ החכ"ל ה"ל דלחכ"ד לא מהי אפי' זריקה
[וכ"ש כאן שלא זרקה רק החזירה, ועי' בזה להלן אות עי'], ואפשר
ק"ל דבזה גם החכ"ל מודה כיון דיש הוכחה גדולה דלא נכתובה
גם מתחילה לשם קדושין רק לחרוק בעלמא, וכמבואר בלשון השאלה
שם שכתב בכל דבר חובא ואיעלולא, א"כ לא זו שיש ראייה דלא

אוצר

סיק יד אות א

הפוסקים

נגמרו הקדושין בחוב"ד, חלל אף לא היה שם שום החללה לקדושין כלל כיון דהיה רק דרך לחוק, ולי"ע ק"ת בזה, ודעת האריה דני עילאי בענינו ע"י להלן.

אולם דעת כמה פוסקים דין זה לא הוא רק כשזרקתו תוך כדי דבור, אלא לאחר כדי דבור לא מהני זריקה. בשו"ת מהר"ם כן חזי הש"ך (שכסוף ספר גבורה אנשים) סי' ה', בנידון שכתב זרקתו הקדושין מידה לפני המקדש, אחר שזן להחמיר מטעם הדאריקה היתה לאחר שגמרו זה [וכמוצא להלן אות ו'], הוסיף, ועוד חזי אומר דהא דקדשין ח' ב' נטלתו זרקתו לים היתה מקודשת, איירי כשתיכף לנטילה זרקתו ולא שהיה כדי דבור, וכן משמע לישראל נטלתו זרקתו, דלחללה נטלתו למח לי ודאי אם זרקתו נטלתו, ולא יהיה דקדוק זה קל בעיניך, שכן דקדק בספר החינוך פ' שלח האם דתנן כהן הרוכס ונותן לסל הסל מטרפו לחלה, דדוקא שנתן הפת מן התנור לסל אז מטרפו לחלה, אבל אם היתה מתחילה ע"ג לוח או קרקע כבר נפטר מן החלה, והשחת לפטור מן החלה דלאורייתא סמך לדקדוק בזה, ק"ו בני"ד משום ספק ח"א, וכן משמע מתשובת מיימוני אישות סי' א' המוצא בצ"י סי' מ"ב, ששאל השואל משום שנועשה בגדיה להשליך ממנה הקדושין בחוב"ד, ומשמע דלאחר כדי דבור פשיטא ליה דמקודשת, וגם מתוך התשובה שם נראה דמקודשת, שכתב לשם וכי שדתינהו בחר הכי מקודשת, ויודון הכוה מייירי דתוך כדי דבור זרקתו, ומקודשת כיון שאמר מתחילה בא וקדשני, וני"ד [אף] שלא אמר קדשני, [מ"מ] לאחר כדי דבור אפי"פ שזרקתו כבר נתקדשה א, וכן משמע מתשובת הרא"ש שהביא בצ"י צ"ח מ"ב ע"ש. וכי"ב בשם דקדק סי' א' מה דברי התשובה שבצ"י דכל שהשליכה הטבעה לאחר כדי דבור לאו כלום הוא ע"ש. ובשו"ת מהר"ם ח"ג סי' י' הביא דבריהם, ואף שפקפק על ראייתם מתשובת הרא"ש שבצ"י ה"ל, כתב דמ"מ אי אפשר להקל נגדם.

גם החתם סופר ח"א סי' פ"ד כתב דמתשובות מיימוני ה"ל מוכח דס"ל דלא מהני רק אם בחרו כדי דבור זרקתו הקדושין בפניו דאז היתה מקודשת כלל, אף אם שהיה כדי דבור והיה לה פנאי לזרוק ולא זרקתו חיישין דלמא נתרצית והשחת הדרא בזה, והוסיף, דלא דמי לאומר כתבו גט לאשתי ועלה לגג ונפל דלמירון בגיטין סי' א' הוכיח סופו על תחילתו ולא נזכר שם דהיינו תוך כדי דבור, דהתם הוכיח תחלתו על סופו [בדלמירון בסוגיא דחולין ל"ט ב' שאני התם דלמירון תחילה כתבו], ושם הוכיח סופו על תחלתו, ובשומע סתם ואפי"פ זרק לע"ז דלמירון הסעיף, אפי"פ דאם יש זמן מה שהיה יכול לזרוק ולא זרק דלמירון השחת הוא דאחרת, וכן בכתב נכסיו בכתבה ואמר הלה אי אפשי בה כל שלא הוכיח תחלתו על סופו ורק מסוף המעשה נידון על המחשבה תחילה נריך שלא יהיה זמן צנייהם, דאם היה זמן צנייהם דלמירון דהזמן מוכיח דהשחת עלה במחשבתו לכן. ותשובה זו הוציאה בלדכ"ע סי' ע"ז בתו"ד לנידון, ושם בדק ק"ל הביא עוד תשובה ע"ז מהחמ"ס, שדחה לגמרי דברי הקבלה יעקב ה"ל משי"כ הכא הסביר דלמירון הוכיח סופו על תחילתו, ועל קושיית המקנה על שם הדין דלמירון מהני זריקה הא כיון שנטלתו בידה נישח שמה נתלית, ובקדושין הא לא מהני חזרה אפילו בחוב"ד [דמח הוכיח

הקב"י סברתו דלמירון בזה הוכיח סופו על תחילתו], כתב הת"ם דאולי י"ל אפי"פ שנטלתו אם מחשבתה נכרת מתוך מעשה דעל אפה ותמחה נטלתו מתחילה לזרקתו באפיו, אז אפילו פשט ידה היתה מקודשת, אבל הוכיח סופו על תחילתו בודאי דלא שייך כלל לומר בזה, ולאחר שהוכיח מכמה סוגיות בש"ס דאפילו הוכיח דלמירון הוכיח סופו על תחילתו, היינו דוקא בלשון שמתחילה היתה הוכיחה על כך כו', מסיק מ"מ בזה סלקין דלא לימא הוכיח סופו על תחילתו ע"ש. וברב פעלים ח"ב סי' ד' אחר שהביא לנידון דברי החכם לבי דלמירון כדי דבור לא מהני זריקה, הביא דברי החת"ם ה"ל, והוסיף, דנראה בלמ"ד ד"ל הוא ילי"ב ונכון וצדור ומכרת לפ"ד, וכן משמע להדיא מתשובות מיימוני ה"ל, ותימא על החכ"ל שלא הביא ראיה זו. והו"ד גם בזה צדדי לך ח"ב סי' א'. גם בפני יחזק (להר"י אבולעפיה) ח"א סי' י' דס"ב א' הביא לנידון דברי החכ"ל, וכתב ודבר סי' צפיה חמת ורוח ה' דבר בו שכוון לדעת גדול המהר"ם צ"ב בתשובות מיימוני ה"ל.

ובדברי חיים (להר"י איועריבאך) דיני קדושין סי' ב' כתב ג"כ דלא מהני זריקה אחר כ"ד וכמ"ש החכ"ל, ותמא על הקב"י דס"ל דזריקה מהני אף אחכ"ד, שנטלם ממנו דברי החכ"ל ה"ל, וכן מה שהביא ראיה מהא דס"ל לרש"י בשחק ולכסוף לוח דלמירון הוכיח סופו על תחילתו, דהרי התם איירי בזיכר לו ע"י אחר ולא קבל לידו מאומה, ובהו שפיר דלמירון דמאחר שדיין עסוקין בלוחו ענין מהני מה שזוהו דלמירון הסעיף, משא"כ במקב"ל מחנה לידו ממש בודאי לא מהני אם לוח אחכ"ד, וע"י צ"ש סי' ל"ח סק"ב, וכן מוכח מהסוגיא דחולין דלי"ע דמוקי לה בזיכר לו ע"י אחר ולא מוקי לה במסר לידו ממש ושחק ולכסוף לוח, ח"י דבמסר לידו לא דלמירון הסעיף אחכ"ד, וע"י בחו"מ סי' רמ"ה סעיף י"א דאף דזיכר לו ע"י אחר פסק דכיון דעדיין לא הביא לידו כלום דלמירון דלכן שחק וכשלונו לכסוף הוא ספק דשמה הוכיח סופו על תחלתו, מ"מ במחנה שכי"מ דלמירון ככתובים וכמסורים דמי פסק דכיון ששחק בשעה ששמע קול ולא דלמירון הסעיף, ומה שהביא הקב"י ראיה לדבריו מהא דלמירון כתבו גט לאשתי ועלה לגג ונפל ומה, שאני התם דלמירון כתבו וכתביתא כן בסוגיא דחולין וכמו שפרש"י שם, וע"י בשו"ע סי' קמ"א סעיף י"א וי"ח ובצ"ש שם סק"ד, ומלבד זאת הרי פסקין בחו"מ סי' רמ"ה דהוי ספק אם דלמירון הסעיף, וע"י ביו"ד סי' ד' סעיף ב' ובצ"י שם, ולכן אין לזוז מדברי החכ"ל וכמשמעות האחרונים. וע"י בלמירון צניח ח"ד סי' ה' שהאריך לחזק דברי אביו בעל הדברי חיים ה"ל, ודחה מה שר"ה רב אחד ליישך קושיית הדברי חיים ה"ל על הקב"י. גם בצ"י י' שם דף ח' ע"כ האריך לבאר סברת החכ"ל ה"ל דזריקה לאחכ"ד לא מהני, ובסוף תשובתו שם הביא מהחמ"ד שלמה סי' מ"ח מ"ט י' שהוצא שם גם תשובת רעק"א ותשובה בעל הקב"י, שטולס דקדקו צנידון הו"א אם דזריקה היתה בחוב"ד, ומשמע דהם סוברים דלאחכ"ד לא מהני דזריקה, ותשובת רעק"א ה"ל הוצא גם בספרו שו"ת רעק"א ח"א סי' ל"ו.

גם בדברי מלביאל ח"ג סי' ל"ג תמא על משי"כ הקב"י דזרקתו הקדושין דלמירון הוכיח סופו על תחילתו שלא כוונה לשם קדושין, דהא אף לרש"י לא ס"ל הכי רק בזיכר לו ע"י אחר ושחק ולכסוף לוח

למימר דמיקרא קבלה לשם קדושין, וכי שדתינהו בחר הכי מיהור קא תדרא בה, וכיון דקבלה כבר לשם קדושין חו לא מציא תדרא, ואפי"פ דבתוך כדי דבור לקבלה שדתינהו ואישתכח דהדרא בה בתוכ"ד וקמ"ל תוכ"ד כדבור דפי' ה"מ בעלמא, אבל בקדושין משום חומרא דאי"א קמ"ל דתוכ"ד לאו כדבור דפי' כדאי"א בב"ב קכ"ט ובגדלים פ"א א' הלכתא כל תוך כדי דבור כדבור דפי' חוץ פ"ז וקדושין יגדף ומגרש.

א) בכדי להבין דברי המחבר בראייתו מהתשובות מיימוני, אנו מביאים כאן קצת מלשון התשו' וז"ל: דאפי"פ שראו העדים שנועצה בגדיה להשליך הטבעת של קדושין מעליה, אין לדמותה להא דלמירון בקדושין ח' ב' נטלתו זרקתו לים או שדתינהו קמיה דאיהה מקודשת, דשאני התם דאיהה לא אמרה ליה מעילם מקדשני לך, אבל בנידון זה כיון דשמעו העדים דאיהה אמרה ליה מעיקרא פלוני בוא וקדשני, אפי"פ דבחר דנפל בתוך חיקה שדתינהו, איכא

אוצר

סיק יד אות א

הפוסקים

והאריה דבי עילאי סי' ע"ז אחר שהביא מהח"ס והתועפות ראש
 מה שהביא על יודות [וכנ"ל], כחז דמשי"כ הרב מסנעין
 [התועפות ראש] להחיר מעטס שזרקב דאמריין הוכיח סופו על
 תחילתו אפילו לאחר כדי דבור, ודלא כהחכם לבי, הנה גוף הכיחז
 כבר דחה הרב מפ"צ [הח"ס] בשתי ידיים והדין עמו, ואף
 שהקבלת יעקב ס"ל ג"כ הכי לא נהירא כלל, דמלמד שהכ"ל כדאי
 לעלמו שלא לחלוק עליו בסברה בעלתא שאין לה שום חיזוק, ובפרט
 שמפורש בדברי הכ"ל שדבר זה ברור בעיניו בלי שום נדנוד ספק,
 שהרי כתב דלא נסתפק אדם מעולם שחבני הזריקה לאח"כ,
 מלמד זאת הרי גם מהר"ם כן אבי הש"ך סובר ג"כ בהכ"ל
 [כמוצא לעיל], ומה שהכריחו להק"י לומר כן הוא כדי לתרץ
 קושיית המקנה מהא דקו"י דקדושין חוב"ד לאו כדבור דמי,
 והנה לפי שיעור לשונו של הכ"ל אין מקום כלל לקושיית המקנה,
 דהרי מבואר בחכ"ל טעם החילוק שבין זריקה בחוב"ד ובין לאח"כ,
 משום דבחוב"ד עדיין לא נגמרו הקדושין משא"כ לאח"כ, אי"כ
 אינו דומה כלל ל"ד קדושין להא דהר"ם סי' רמ"ב [דמבואר שם
 דמקבל מתנה אף בחוב"ד אין יכולים לחזור] דממנה לכו המקנה
 להדיא, דבעלתא במתנה מיד כשקבל המתנה חיבב וזה במתנה
 ושיב לא מהני מה שאומר לאחר הוכיח אי אפשרי זה, משא"כ לענין
 קדושין דלא נגמרו הקדושין רק כשאמר הן או ששחק כל השיעור
 של כדי דבור דלא השתיקה שלה הוא לראיה שמסבמת לקדושין
 מדלא מחתה, וכ"כ מלשון רש"י קדושין י"ב ז' ד"ה בוי, דשתיקה
 בשעת מתן מעות בוי ההוכחה משתיקה, והיינו שלא מחתה כל
 השיעור של כדי דבור דלא נגמרו הקדושין, ומוכח מזה דאם היתה
 נחה בחור כדי דבור, לא היה חשש קדושין כלל לומר שמא חיבב
 כשקבלה הקדושין היתה חפזה קדושין ורק אח"כ חזרה זה וחזרה
 לא מהני קדושין אפילו חוב"ד, והיינו מעטס כנ"ל דכל זמן שלא
 נגמרו הקדושין אין זו חזרה כלל, וא"כ גם בזרקב הקדושין בפניו
 בחור השיעור של כדי דבור, לא שייך כלל לחשוש ולומר שמא כבר
 קבלה לקדושין ואח"כ חזרה זה, משום דעדיין לא נגמרו הקדושין,
 דהוי ממש כחלומת שאינה חפזה קדושין כו', ומה ראה לסברת
 הכ"ל דאחר כדי דבור לא מהני הזריקה, והיינו משום דדוקא
 חור כדי דבור מהני משום דלא נגמרו עדיין הקדושין, אבל אח"כ
 לא מהני שכבר אפסק הענין, והוסיף דגוף דברי הקבלת יעקב
 שהמליץ לומר הוכיח סופו על תחילתו לגבי זריקה דקדושין, תשובה
 מאד, דהא דאמריין בכה מקומות הסעי' הוא רק במה שהשכל
 גזר ולא בדבר שהוא נגד השכל, דהיינו שחול הקדושין כדי לזרקס,
 ולא שייך בזה לומר שעשה כן כדי לשכך כעסה, דאדרבה היתה
 משככת כעסה אם לא היתה מקבלת כלל ולא שחקבל כדי לזרק
 אח"כ כו', ועכ"פ יותר נראה ומסתבר דתחילת הקבלה הסכימה
 לקדושין ורק אח"כ חזרה זה, ופשוט וברור דמאי דאמריין מחשבתו ניכרת מחור
 מקומות הסעי' הוא כעין מאי דאמריין מחשבתו ניכרת מחור
 מעשיו, ורק דהחם המתעבה ששעשה מעשה ניכרת מחור המתעבה
 שעה, וענינו של הוכיח סופו על תחילתו הוא שסוף המתעבה
 מוכיח על המתעבה שנתחלה, וכמו שפרש"י בתולין י"ג א' ד"ה
 מחשבתו ניכרת מחור מעשיו לפי ראות עיניו אבל אין אנו יודעים
 אם עשה מעשה זו לשם מחשבה זו כו', וא"כ כל זה שייך רק היכא
 שהשכל מסכים ע"ז, וכמו שצ"כ שכח נכסיו במתנה ואלה שחק
 ולבסוף לוות, דאין השכל גזר שמחילה ראה לקבל המתנה ואח"כ
 נהפכה דעתו בין רגע ואינו רואה במתנה, וזה שייך לומר הסעי'
 דתחילה סבר לענין מה אלוות כל זמן דלא אחי המתנה לידו, וכן
 בשאר ענינים שאמרו בש"ס הסעי' הוא בענין שהשכל מסכים לזה,
 משא"כ לומר ענין רחוק מהדעת שהוכיח סופו על תחילתו שנטלה
 כדי לזרקס, אין זה כלל בגדר הסעי' שאמרו בכל מקום, ולפי"ז

לוות, דאמר כיון דלא אחי לידו אמאי אלוות, וכן גבי גט הא אמריין
 רק באומר מקודם כהנו כו' [וכמ"ס הדברי חיים כנ"ל], אבל
 היכא שקבלה הקדושין בידה ואין שום הוכחה שלא נתחילה קדושין,
 בודאי נתחילה והוי קדושי ודאי, דדברים שכלל אינם דברים ומה
 לנו שזרקתו אחר כדי דבור, ואחר שראה לתרץ דברי הק"י ולפרש
 דכוונתו ג"כ רק על חור כדי דבור, ומשום דקדושין קו"י לא
 מהני חוב"ד, לזה מיייתי הא דהוכיח סופו על תחילתו כו', ומש"כ
 שם דהוכיח סופו על תחילתו בוי אף לאחר כדי דבור, היינו רק
 דרך דמיון בסברה, דכמו דהחם מהני אף לאחר כדי דבור, ה"ה
 בקדושין מהני אף חוב"ד משום הוכיח סופו על תחילתו כו', כתב
 ש"כ דבאמת דברי הק"י הם שלא בדקדוק, שכתב שם דפליגי
 בתולין ל"ט בקיבל מתנה ושחק ולבסוף לוות ופרש"י בשחק בשעה
 שקיבל השער ולבסוף לוות כו', ובמחכ"ת הא הש"ס מוקי לה שם
 בזה"כ לו ע"י אחר ולא שקיבל בעלמו השער, ומה שפירש"י בשעה
 שקבל השער זה קאי שם אהא דקאמר שם בשחק ולבסוף לוות כו"כ
 נודו דקנה, ופ"ש שאח"כ פרש"י הא דזיכר לו ע"י אחר, והרי
 מפורש שחם קיבל לידו לא אמריין הוכיח סופו על תחילתו, ופלא
 על העין יתכן [כמוצא להלן] שלא הרגיש בזה וליקף דברי הק"י
 להלכה, ודבריו תמוהים כמ"ל, דכיון שנתן לידה ומכ"ס אם נעלם
 מידו ודאי לא שייך זה, ופי' חת"ס סי' פ"ד שכתב ג"כ דלענין הוכיח
 סעי' בענין שיכיר אחי מעשה בתחילה כו' [וכנ"ל]. ובסי' ל"ד
 הביא מהר"ם שבעיר על דבריו מהא דמבואר ברמ"א חו"מ סי'
 רמ"ב סעי' ו' דהא דאמריין בשחק ולבסוף לוות דשקיצל בידו
 המחנה לא מהני, היינו דוקא כשאמר לשון שמשמעו [רק] שאינו
 רואה זה, אבל אם אמר לשון דמשמע שאינה מתנה מעיקרה,
 אפילו שחק מעיקרה נאמן כהודאתו ואפילו אם חז לאמריין, וא"כ
 ה"י בזרקתו נאמן דהוי כהודאה גמורה שלא נתחילה מעיקרה
 [וכזה הוכח לעיל מהעזרת ישראל], והדברי מלכאל דחה דבריו,
 דיש לחלק דדוקא במתן אמריין שם דמהני הודאה, וכמ"ס שם
 המפרשים הטעם לפי שלא היה בחזקתו עד עכשיו, ולכן מהני אף
 בזה לאמריין, משא"כ בקדושין דהוי מלתא דאיסורא ולא מהני הודאה
 בע"ד כדאיתא בקדושין סי' ז', ופרש"י שם דהוי גז"כ, וא"כ
 אינה נאמנת לבטל הקדושין כו', והוסיף ועוד נראה דלא שייך
 לומר שהזריקה תהא כחלומת בפירוש שלא הסכימה מחילה על
 הקדושין, דהא י"ל דמחילה נתחילה, ורק עכשיו נמלכה לזרקס,
 וא"כ לא דמי כלל למתנה, דהא החם אומר בפירוש שלא נתחלה
 מעיקרה.

ובבית יצחק ח"א סי' ל"ח אות י"ד הקשה ג"כ על הק"י מהבט
 בתולין כנ"ל דזיכר לידו ממש לא מהני שחק ולבסוף לוות,
 וא"כ ה"ה בקדושין כיון דנתן לידה ממש לא מהני מה שזרקב אח"כ
 ולא אמריין בזה"כ הסעי', והוסיף דמשי"כ בתועפות ראש [כנ"ל]
 דקדושין מהני זריקה אף לאח"כ משום דבעלתא במתנה מסתמא
 ניחא ליה, משא"כ בקדושין כיון דהוא בלא שדוכין מסתמא לא
 ניחא לה, לא נהירא, וגם במתנה יש לומר דלא ניחא לה משום שזר
 מתנות יוחי וכמ"ס הסמ"ע בסי' רע"א וסי' קל"ב, ואדרבה
 בקדושין ודאי ניחא לה משום דעב למיתב ען דו, וגם האיסור
 דמקדש בלא שדוכי לא מצינו רק על המקדש ולא על המתקדשת
 כדאיתא בסי' כ"ו דמכין אותו, ועיין בישיבות יעקב שם, והמקנה
 בחדושי לקדושין ח' ז' הקשה דאין מהני מה שזרקתו לים כיון
 שקבלה מחילה ברצונה, ותיקן דמייירי דלא ידעין אם קבלה
 ברצונה, ועכ"פ בקבלה מרצונה נכונים דברי הכ"ל דלא מהני זריקה
 לאח"כ, אלא שצידדו כתב דיש לזרז דמהני זריקה לאח"כ
 לכ"כ [וכמוצא להלן בזה"כ].

אוצר

סיק יד אות א-ג

הפוסקים

היחזר ב"ד דכיון דיש ספק אם השליכה הקדושין תוכ"ד או לא, אי"ב י"ל דמסקמין בזה הלשון בחזקת פטור דמסקמין כמ"ש הר"ן פ"ק דקדושין ג' נחמ"ה ה"א ואמר ה"א כ"ו, וא"כ כיון דגם לעדים ג"כ ספק אם השליכה תוכ"ד או לא תוכ"ד, אי"ב דומה למקדש בלא עדים והיו כמו בת אחת דמסופקים אם היו הקדושין קרוב לה או קרוב לו וכמ"ש הב"ש בשם הג"א והח"מ בשם מהר"ם [בס"י זה סעיף ה'], ואחר שהאריך בדיון דיש ספק לעדים דיש לחלק בזה בין היכא דהעדים לא ראו דבר שכיח מוטל עליהם לראות דבר ה"ו כמקדש בלא עדים, אבל היכא דהיו דבר דלא רמיא על העדים לראותו לא היו קדושין בלא עדים רק כמו כל ספק קדושין [וכמובא לעיל סק"י אות ד'], כחז דאם כן ב"ד אפשר לומר דהא מה דקבלה בשתיקה לא היו בוכה כלל דנחלית דדילמא לקחתו ע"מ לזרקו, ורק אם מחזקת אותו עד אחכ"ד אז ידעין דנחלית לקדושין, אי"ב י"ל דהיו חייב על העדים לראות אם לא זרקו הקדושין תוכ"ד, וכיון דהעדים מסופקים ולא ראו אם השליכה תוכ"ד היו כמקדש בלא עדים, ואחר שכן עוד בזה ד"ל אפילו בקבלה בשתיקה היו מיד כהסכמה ורישו לקדושין, אלא דאם זרקתו תוכ"ד היו גילוי דעת דמסקמין לא נחזיקה לשם קדושין, דלפ"ז לוכא חייב על העדים להמתין לראות עד לאחכ"ד שלא זרקתם, וממילא לא היו כמקדש בלא עדים כיון דלאו גוף הקדושין שקבלתם בשתיקה, מסיק אמנם נראה דע"כ י"ל כמ"ש לעיל דל"כ קשה אהא דמהני זריקה אפילו תוכ"ד וכהא קו"ל דבקדושין תוכ"ד לאו כדבור דמי, אי"ו דאמרין כיון דלא גילתה דעתה מקודם דריות להקדש, ורק מה שקבלה בשתיקה זה לא היו בוכה עדיון רק אם מחזקת אותו עד לאחכ"ד, אז היו בוכה דנחלית לקדושין, אבל כשזרקתו תוכ"ד היו גילוי דעת דמסקמין לא נעלתו לשם קדושין וכמ"ש החכם נ"י ס"י קט"ו [וכג"ל בזה ח"א], ומה מוכח דלא אמרין דקבלתם בשתיקה היו מיד כהסכמה ורישו, דאי"ב לא היו מהני זריקה אפילו תוכ"ד דהיו כמו חזרה דלא מהני בקדושין, אי"ו כמ"ש לעיל דנעילתה עדיון לוכא בוכה דנחלית לקדושין עד אחכ"ד, וא"כ מהווי' העדים לראות אם לא מיחזקת זרקתו תוכ"ד, ואם לא ראו ומסופקים בזה היו כמקדש בלא עדים [להפוסקים בג"ל ועיון לעיל בס"ק בג"ל אות א' דעת הפוסקים בדיון זה].

ג. הסוברים דאם נטלתו דרך כעס מהני זריקתה אף לאחכ"ד, ואם נטלתו בניהותא לא מהני זריקתה אף תוכ"ד. בנפש חיה ס"י י"ע הביא מש"כ בחכ"ל לחר"ה דמהני זריקה חוץ כ"ד אף דקו"ל דבקדושין לא מהני חזרה תוכ"ד, משום דכיון דלא אמרה מקודם שרואה בקדושין, מהני שפיר מה שזרקו הקדושין תוכ"ד לראיה דלא ראה מתחילה בקדושין, אבל לאחכ"ד לא מהני, וכחז הכנש חיה דדבריו י"ע, דכיון דבקדושין אין חילוק בין תוכ"ד לאחכ"ד לענין חזרה, מאן לימא לן דלענין זה שנימא שהוא ראה שלא ראה מתחילה יש חילוק בין תוכ"ד לאחכ"ד, והרי לא מלינו חילוק בין תוכ"ד ולבין אחכ"ד רק לענין חזרה, ועוד דלפי מש"כ הר"ן בנדרים פ"א א' העטם דכל מקום מהני תוכ"ד חוץ מקדושין, משום דבשאר מילי דלא חמירי כולי האי דעת האדם שיוכל לחזור תוכ"ד, אבל בקדושין דחמירי אין אדם עושה אותם אלא כהסכמה גמורה ומשום לא מהני חזרה אף בתוכ"ד, אי"ב גם לענין דנימא דהיו ראויה דמתחילה ג"כ לא ראה, נאמר ג"כ דכיון שלא זרקו חוקק היו כהסכמה גמורה מתחילה, ומה שאח"כ זרקו לא מהני, ולולי דברי החכ"ל ה"א אפשר לומר דגבי נעלתי וזרקתו לא היו שום שתיקה אף בתוכ"ד שיהיה מה ראויה דמסכמת לקדושין, רק שתיקה שנעלתו וזרקתו ולא נראה בזה שום שינוי לומר שמתחילה קבלתו ברי"ו ואח"כ נשחבה דעתה וזרקתו, דככה"ג בודאי לא

אין לריק לכל החילוקים שכתב החת"ם בג"ל במאי דאמרין בכתב מקומות הסע"ה, דהרי ב"ד לא שייך כלל לומר הסע"ה שנעלה כדי לזרקו וכג"ל, ואין לטעות מדברי החכ"ל דלאחכ"ד לא מהני זריקה.

ובחזון איש ס"י מ"א אות ח', אחר שהביא דעת החכ"ל דהא דמהני זריקה היינו תוכ"ד, כתב ראותי מלדים לומר דזריקה מהני אפילו לאחכ"ד, וחלילה לומר כן, דכל שלא זרקו חוקק אלא מחזקת בשקט רוח כבר הוחלט שנתלחה, וכן משמע בגמ' י"ב ז' דאמרין בשעת מהן משות מקודשת ומקוי לה בשתיקה ואין סבירא דיועיל זריקה אח"כ, ואע"ג דע"כ חלוק שתיקה מאמרה הן, דבאמרה הן לא מהני זריקה אפילו תוכ"ד ובשתיקה מהני, מ"מ לא מסתבר דיועיל זריקה אחכ"ד כיון דקרי לה מקודשת, ולא שייך כאן הוכיח סופו על תחלתו, שלא נאמר זה אלא בדבר שסחיס מתחילתו וגלוי בסופו, אבל בדבר הגלוי מתחילתו הוא מוכיח ע"ג עגמו ואין סופו מוכיח עליו, והכי נמי הקבלה בשתיקה אחר דבריו שאמר שנותן לשם קדושין חשיב כמוכה דלשם קדושין, ומ"מ השלכה חוקק מנלה שאין כאן נעילה, אבל כל שקבלה והפסיקה בשתיקה היו כמוכה שלשם קדושין, ואפילו אם לא כוונה לקדושין היו דברים שנלב, וכמו שכתב כ"ז בחכ"ל.

ובעיון יצחק ח"א ס"י נ"ה אות ע"ב הקשה ע"ד הקבלה יעקב שכתב דמהני אף לאחכ"ד משום דאמרין הוכיח סופו על תחילתו, וכחז דבאמרה זה אינו נראה לפענ"ד, דהא צעיקר הכלל דהוכיח סופו כ"ו, ס"ל להר"ף והרא"ש והרשב"ם דלא אמרין כלל הוכיח סופו, רק הרמב"ם והמחבר ס"ל להסתפק דדילמא הלכה כרשב"ג דאמרין הוכיח סופו, כמבואר כל זה בחז"מ ס"י רמ"ה וביו"ד ס"י ד', אי"ב קשה על הב"י איך מיקל על סמך דהוכיח סופו כ"ו, ה"א אף להרמב"ם והמחבר אין זה רק ספק בעלמא, וע"כ הוכיח עם החכ"ל שכתב דזריקה לא מהני רק תוכ"ד, ובס"י נ"ה אות ז' העיר ג"כ בג"ל, וסיים דעכ"ז ה"א עכ"פ ספקא דדינא ה"ו אם אמרין הוכיח סופו וכו', וכ"כ בס"י נ"ה אות ו'. ובשמעתיא דרבא ח"ב עמ' קכ"ה הרגיש בזה לאידך גיסא על החכם נ"י, דלמה לא העיר דלהרמב"ם [וכמחבר בג"ל] דאף בלא גילה דעתו מתחילה ס"ל דהיו ספק אם הוכיח סופו כ"ו, אי"ב גם כהא אף לאחר כדי דבור לא היו קדושין ודאין כ"א ספק קדושין, דדילמא גם בכה"ג הוכיח סופו על תחילתו.

ובערך השלחן סעיף כ"א כתב דהפוסקים לא חילקו בדיון זריקה בקדושין בין שידך ללא שידך, ומשמע דאפילו אם דברי מקודם על עסקי קדושין אינו מקודשת כשזרקו, מיכו מזל הסבירא נראה דיש חילוק, ובדאי אם ברגע זה ממש השליכתו לא היו קדושין בכל ענין, אבל אם שהה רגע וזרקתו בפניו, אם שדיך מקודם עכ"פ היו ספק קדושין, דאולי ברגע שקבלה נתרלחה ואח"כ חזרה בה, אבל בלא שדיך אם שהה איזה זמן בידה ואח"כ השליכתו היו ספק קדושין, אבל אם לא שהה איזה זמן אע"ג שלא ברגע זו ממש שקבלה השליכתו אינם קדושין, דכיון דאין כאן לא דבור של קדושין מלכה המוכיח על רגובה, ולא מעשה אלא אדרבה יש כאן מעשה המוכיח שלא נתרלחה, לא היו קדושין, ואין דנים בזה מאי דקו"ל דבקדושין תוכ"ד בלאחר כדי דבור דמי, דכיון דזרקו תוכ"ד מעשה זריקתה מוילא מידי מעשה קבלתה (המקנה בקו"ל), אבל אם שהה עד לאחר כדי דבור ודאי דהיו ספק קדושין, אבל בשדיך גם תוכ"ד היו ספק קדושין אם לא שמעם ברגע קבלתה השליכה לפניו (נ"ל).

ב. וכשיש ספק לעדים אם זרקתו תוכ"ד או לאחר כדי דבור, בצרית יעקב ס"י מ"ב כתב עוד יש למאז

אוצר

ס"ק ד אה ג

הפוסקים

נא הו' מהני אף תוכ"ד, אך כיון שהיכף משגלנו זרקתו כיו' ראי' שמעולם לא היה דעתו לקדושין רק מחמת כעס שהוא רוצה לקדש אותה נטלתו מידו להשליכו, ואין חיוב כלל בין תוכ"ד או תכ"ד, רק אם מתחילה נראה בה רצון שקבלתו בניהוחא אז אף אם תוכ"ד זרקתו לא מהני אף שלא אמר מתחילה בפירוש הן, דמ"מ כיון שקבלתו בניהוחא לא מהני תכ"ד, ואין זה ענין לתוכ"ד או זרקתו מוכח שלא היה דעתו כלל לקדושין, ואין זה ענין לתוכ"ד או לתכ"ד שגם זה הו' שיעור מה, אך [תנוי] אם מצונן אף שיעור קטן מאוד לא נראה בה רצון לקבלה אך נהיפך, וגוף הנהיגה לא הו' רצון כיון דאמרין שנטלתו לזרקת, ומ"מ בנידון שהיה ספק אם מתחילה היה נראה עכ"פ שיעור מועט רצון ממנה, כחך לחלק בזה בין תוכ"ד לתכ"ד, עפ"ד הרש"ם ב"ב קכ"ט ז' וזה דקדושין תוכ"ד לאו כדבור דמי הוא רק חומרה דרבנן, וכ"כ עוד הרב פוסקים, א"כ שפיר י"ל דהיכא דהו' ספק אם ראה מעולם, לא חיישין כיון דאפילו ראה מתחילה יכולה לחזור [תוכ"ד] מדאורייתא, אכן לתכ"ד [דלא מהני חזרה אפילו מדאורייתא] חיישין מספק שמה ראה מתחילה ולא מהני חזרה.

ובחילוק זה מפורש במאירי קדושין ח' ז' שכתב בזה"ל: האומר לאשה התקדשי לי במנה נטלתו כעס וזרקתו לפניו אינה מקודשת, שאף כשנענה על דעת כן נעלה, וכן הדין אם הוסיף לקבץ כעס ונטלתו וזרקתו לפניו, הואיל ויטען נעלה מהנענה שלה בשעת הזמנה חזרה או נעילה שאף בשעת נעילה הייתה טענה לזריקה, וכן אם לא נעלה חלה שהוא השליכו בחזרה, כל שנתפסקה דרך מילתו עד שגפלה מתקנה כזוונתה אינה מקודשת, ואפילו לא היה זה עד לאחר כדי דבור כל שהוא כשיעור מועט כדו הראוי לכן כו', ומ"מ כל שנטלה אח המנה בפני עדים נחת כמתלה לדברים, או שהוסיף חזרה לכן ושלל כעס ואח"כ זרקתו לפניו או לים, כתבו גאונים ספר שריפה ג' אפי' שזרקתו בדרך כדי דבור כו', הלכך מאחר שנטלתו נחת אפי' שזרקתו לאחר שמה נחמדה לאחר קבלתה, מ"מ אפילו נעלה כעס אם לא זרקתו חלה לאחר שער הראוי לכן מקודשת ודאי ואין זריקתה כלום. ועי' בחוש ר"י הוקן שם שכתב בשם רבינו נסים בזה"ל: ודוקא היכא שנטלתו כעס וזרקתו מיד [אז אינה מקודשת], אבל לקחה בפני עדים ואח"כ זרקתו לפניו או לדבר האחד לריבה בימנו גמ.

ד. להסבירים דלא מחני זריקתה לאחר כדי דבור, מה הדין כשהיתה חובתה בתחילה שלא קבלתו לשם קדושין. באריה דבי עילאי סי' פ"ז דק"ה ד' בעיר ע"ד הכנס לבי שכתב דלא מהני זריקתה לאחר כדי דבור, ממשיך בשו"ת מהר"ם מלובלין סי' קל"ט בנידון דלא מהני זריקתה משום שהיה מחמת שגשגו בה, [ובמזבז בזה"ל], ומשמע דלולא זאת מהני חזרה אף שהיה אחר כדי דבור הרבה, וכתב דאפשר ק"ל דבזה גם תכ"ד מוכח כיון דיש הוכחה גדולה דלא נכתוונה גם מתחילה לשם קדושין ורק לחזק בעלמא, ובמבואר בלשון השאלה שהיה הכל דרך חוכא וטעלולא, א"כ לא זו שיש ראי' דלא נגמרו הקדושין תוכ"ד, חלה דלא היה שום התחלה לקדושין כלל, כיון דהיה רק דרך לחוק, וי"ע ק"ל בזה.

ובשו"ת מהרש"ם ח"ג סי' נ', בנידון שנתן טענה לנערה כדי שתראהו אם הוא עוז לקוחו, ובעת הנתינה אמר לה לשון קדושין, ובשאלמה לה אחותה דעצמה כזו עושים קדושין השליכה הטענה, אחר שהביא דברי הפוסקים לענין זריקה לתכ"ד הביא דברי האד"ש ה"ל, וכתב דיש להוכיח כן מהמרדכי דקדושין דרך לחוק, וי"ע ק"ל בזה.

ובשו"ת מהרש"ם ח"ג סי' נ', בנידון שנתן טענה לנערה כדי שתראהו אם הוא עוז לקוחו, ובעת הנתינה אמר לה לשון קדושין, ובשאלמה לה אחותה דעצמה כזו עושים קדושין השליכה הטענה, אחר שהביא דברי הפוסקים לענין זריקה לתכ"ד הביא דברי האד"ש ה"ל, וכתב דיש להוכיח כן מהמרדכי דקדושין דרך לחוק, וי"ע ק"ל בזה.

וכן בבית יצחק (להר"י שמעלקיט) ח"א סי' נ"ח בנידון מהרש"ם ה"ל, אם כי העלה בהכח"ל דלא מהני זריקה לתכ"ד [במזבז בזה"ל], מ"מ כתב דנ"ד שהוא נתן לה הטענה למכירה והיא ראתה לקוחה רק שאח"כ אמר לעדים שהוא לשם קדושין, לכן אף שהשליכה הטענה לתכ"ד יש ללמד דאמרין הוכיח סופו על תחלתו, ועיין בהנחות המשפט סי' ר"ם שכתב דגם בקנין שפ"י חלוצי מהני שחק ולבסוף נותן לבטל הקנין, וא"כ לפ"ז היה ציד שלא מדעת דהו' כחצר וכמ"ש בהנחות דברי ר' סקט"ז י"ל ג"כ דמהני מה שנותן לבסוף לבטל הקנין, והגם דבפרי צית וחק תאריח סי' כ"א חות א' השגתי על הנתיבות בזה, מ"מ צ"ד שלא קבלה מתחילה על דעת קדושין, יש ללמד דמהני השלכה אף לתכ"ד.

גם בשמעתתא דרבא ח"א סי' א', בנידון שנתן זכוב לבחולה בתורה שליחות, ובשעת נתינה אמר לה לשון קדושין ולא הבינה שהוא לשון קדושין, ואח"כ הלך כמה לעדים חל הדלה ואמר לה חדשי שאת אשתי, ובשעתה זאת הבחולה זרקת מיד הזכוב ותרפה אותו ושאלה את בעד מה הם הדברים שאמר לה בשעת נתינה, העלה ג"כ בעין דברי מהרש"ם ה"ל עפ"י הסוגיא דחולין ל"ט במה שאמרו שם שאני החם ואמר כתבו, דהיכא דאיכא הוכחה גם בתחילה אמרין בספ"ה לכו"ע, וכתב דלפ"ז גם צ"ד דיש הוכחה בתחילה דהא גילה דעתו מעיקרה לחת לה הזכוב בתורה שליחות, בזה לכו"ע אמרין דמזרקת אח"כ ותרפה אותו הוכיח אופה על חילתה דמעיקרה נמי כשאמר לה לשם קדושין ושחקת לא כוונה כלל לשם קדושין, והא דלא זרקת מידה הוא משום שלא בצינע שכוונתו לשם קדושין, והביא מהח"ס המוזבז בזה"ל ח' משי"כ

אוצר

סיק יד אית ד—

הפוסקים

ובחמדת שלמה סי' מ"ח, שכן בנידון מטעם זריקת הקדושין חזק כדי דבור, כחז דברי' שזרקתו. לאחר שאמה נעקק עליה יש לספק טובה, לא מביעיל למשיב הכ"י בחו"מ סי' כ"ט בשם הרמב"ם ב"מ כ"ח ז' אבא דאמר לא מייחתי אינש חזבחה לנפשיה, דכל שחזרו בזה העדים מאומת הבט"ד לא מהני חזרה אפילו חזכ"ד דבעינן דוקא שיחזרו מעצמם כו', וא"כ הי"ל דכיון שהיא סמוכה עדיין על שולחן אביה ויראה מאמה לכן זרקת משום יראה, אלא אפילו אם נימא דלא כהרמב"ם, וע"י תומים שם, מ"מ א' נראה דכיון דהא דמהני זריקה בחזכ"ד, ע"כ אין הטעם משום דנעילה בשחיקה לא הוי הוכחה לרינוי ידיה עד שמחזקת הקדושין בידה שיעור כ"ד ולא זרקתו, דלינמא נשי לאו דינא גמירי וסבירה דתתחייב באחריות, אע"כ דנעילה מיד הוי הסכמה והודאה, אלא דאם זרקתו חזכ"ד הוי הוכחה להיפך ואגלחי דנעלתו על דעת לזרקו, ובין דבטי הוכחה להיפך, ממילא בנ"ד דזרקתו ע"י איוס האם אין כאן הוכחה וגילוי מלחא למפרע, וע"ש בסו"ס דהוא ספק עזום דהכא לא מהני השלכה אפילו חזכ"ד.

ובתשובת מהר"י מליסא שכתב מדת שלמה סי' מ"ט אות ו', השיב על דברי החמד"ש הג"ל, דמשיב דמיו להא דהרמב"ם כו', יש לחלק, דשם אפילו הוא ספק אין מולידין ממון, משא"כ הכא אם הוא ספק מוקמין בחזקת פנויה, ועוד דהכא לאו מטעם חזרה הוא, רק שאין כאן גילוי דעת כלל [שנתרנית] שהרי לא אחזה בידה עד אחר כדי דבור. [וכן ז"ל לכאורה לדברי הצרית יעקב המוצא בזה] שכתב ג"כ בספרה הג"ל דקבלתה בשחיקה לא הוי כהסכמה ורינוי, רק אם אחזתו עד לחזכ"ד אז ידעין דנתרנית לקדושין. מיהו בשו"ת רעק"א סי' ל"ז, וכן בתשובתו שכתב מד"ש סי' ז' אות ח', אף שכתב מתחילה ג"כ על משיב החמד"ש דחיקה נעילה הוי הסכמה כו', דאיתו מוכרח כ"כ, דז"ל שפיר דהוכחה הוי אמה שמחזקת אותו עד לחזכ"ד כו' [ובמ"ש מהר"י מליסא הג"ל], מ"מ מסיק דבפשוטו יותר נראה דנעילה בעצמה הוי הודאה והסכמה מיד, אלא דאם זרקתו חזכ"ד הוי גילוי למפרע דלא נעלתו לקדושין [וממילא כה"ג דזרקתו ע"י שפיר עליה ליכא הוכחה. וכ"כ מדברי החזון איש המוצא להלן בזה] שכתב דלא מהני אמירתה שלא קבלה לשם קדושין משום דהוי כחזרה, ורק דזרקתו מהני משום דאמרין דנעלתו כדי לזרוק ע"ש, א"כ כה"ג דלא שייך לומר הכי, גם זריקה הוי כחזרה ולא מהני.

ובאריה דבי עילאי סי' ט"ז, אף שכתב ג"כ בספרת מהר"י מליסא דהא דקבלת קדושין בשחיקה מקודשת אף הטעם משום שמהנעילה בעצמה מוכח שנתרנית אלא משום שלא מחזה כל השיעור של כדי דבור, ועפ"י הסביר דהא דמהני זריקה בחזכ"ד אין זה משום חזרה אלא משום שעדיין לא נגמרו הקדושין עד לחזכ"ד [ובמוצא לעיל בזה] א"י, מ"מ כתב בדק"ה ע"א דאין סתירה ממשיב מהר"ם מלוצלין ומהר"ם כן הג"ל, דשזרקת לאחר שגערו בה אף בחזכ"ד לא מהני הזריקה, דשאני הכס דכיון דשחקת מתחלה ורק לאחר שגערו בה אז זרקת הקדושין, א"כ זה הוכחה וראיה שמחזקה הסכמה על הקדושין וכבר נגמרו הקדושין קודם שגערו בה, והוכחה דאיכא הוכחה על החזרה אף בחזכ"ד דיינינן, ליה דקין חזרה.

ובברכת כהן סי' מ"ז, בנידון שזרקת הקדושין מחמת ששחקו עליה, הביא דברי רעק"א הג"ל דזריקה מחמת גערה לא מהני אפילו חזכ"ד, יכן דברי מהר"ם כן הג"ל, וכתב דא"כ בנ"ד ג"כ כיון דזרקת מחמת השחקו י"ל דנתרנית ולכסוף נחמרה, ואין לומר כאן הוכחה סופו על תחילתו.

ז. ואם יש לחלק בזה בזרקתו חזכ"ד בין שדיך מקודם ללא שדיך. ע"י צרית יעקב סי' מ"ז, דאחר שכתב הטעם דמאני

דלאכ"ד לא מהני זריקה, ולא דמי לומר כחזו כו' דהכס הוכחה תחילתו על סופו ושוב הוכחה סופו על תחילתו כו', ואחר שכן על דבריו צמ"כ לענין הסוגיא דחולין שם, סו"ס דעכ"פ בנ"ד דסופו הוכחה על תחילתו ותחילתו מוכחה על סופו, ודאי נקטין דלא לשם קדושין כוונה.

ח. ובשחמקדש לא אמר תיבת "ל"י". בתועפות ראם (להר"מ עויצט) סי' ל"ז, אחר שהעלה בנידון דזריקה מהני אף לחזכ"ד אלא שלא מלאו לבו לחלוק על החכ"ל [ובמוצא לעיל אות א'], כתב עוד דבנ"ד נראה דגם החכ"ל יודה, שהרי העיד בעד שאמר לה רק הרי את מקודשת ולא אמר "ל"י", וכלא אמר לי דעת רוב הפוסקים שאינה מקודשת, ורק הרמ"א בסי' כ"ז חושש לדעת המתמירים בזה, ומ"מ אין כאן ראיה ממה שלא זרקת חיקה דנתרנית, דכל שלא שמע חזבה "ל"י" סברה שאין לזרך בזריקה, ואולי חתכה לשמוע ממנו למי הוא מקדשה ולכסוף כשראתה שלא אמר למי הוא מקדשה, זרקת לפניו וגילתה דעתה שאין רלויה להחזקת אלו.

ו. ובאופן דמהני זריקתה, אם זה גם כשזרקתו מחמת שגערו בה וכיוצא בזה. בשו"ת מהר"ם מלוצלין סי' קל"ט, בנידון גער שהיה לומר מי זה אשר יחפון העצעת, ונערה אחת אמרה הן אותה לי, ודחק העצעת באמצעה ואמר האמק"ל, והלכה לה, והיו שם שני נערים ואמרו לה מה את עושה הרי את מקודשת לו, ואז החזירה לו העצעת, כתב דאין לומר דכיון שמיד שאמרו לה הנערים מה את עושה הרי את מקודשת לו החזירה לו העצעת, א"כ זה דומה להא דתניא בקדושין ח' ז' התקדשי לי צמנה נעלתו וזרקתו כו' אינה מקודשת, דזה אינו, שהרי בנ"ד לא זרקת העצעת חיקה כששמעה לשון הקדושין אלא הלכה לה עד שאח"כ אמרו לה הנערים מה את עושה כו' ואז החזירה לו, א"כ שמה מתחילה נתרנית לקדושין אלא שאח"כ כשאמרו לה הנערים כן חזרה בה, וכתב בתשובות מיימוני אישות סי' א', דכשנתרנית מתחילה אע"ג דחזכ"ד לקבלה שדתינהו, מ"מ בקדושין משום חומרה דא"א קי"ל דחזכ"ד לאו כדבור דמי, ואע"ג דאמרה בלבי לא היה אלא לשחק ומעולם לא נתרנית לו, דברים שכלב יינהו ואינם דברים כו', וא"כ הי"ל יש להחמיר מטעם זה.

גם בשו"ת מהר"ם ב"ץ א"י הש"ך (שצסוף ספר גבורת אנשים) סי' ה' כתב בנידון כזה, שאין להחזיר מטעם זריקת הקדושין, כיון שזרקתו אחרי שאמרו לה מה את עושה וכמ"ש מהר"ם מלוצלין [הג"ל], דז"ל דמתחילה נתרנית לו ואח"כ כשגערו בה נחמרה וכו', והוכיח דכן י"ל לדקדק מתשובת הרשב"א שהביא בסי' סי' כ"ח באחד שנתן לאשה עצעת שלה וקדשה בן, וכשאמרו לה העדים ראי מה את עושה נחמרה לאחריה ולעקב וחרפתו כו', וכתב הרשב"א להחזיר משום שהעצעת היתה שלה כו' וכדאמרין בעוצה דורשני, וכ"ש זו שנתקב כששמעה ע"כ, ומשמע דאם היתה העצעת שלי היתה מקודשת אפילו זרקתו לפניו, דהא לא פטרה הרשב"א מטעם שנתקב לחוד, אע"ג דזה פשוט דאם נעקק מיד לא הוי קדושין, כדאיתא בקדושין י"ג א' והא קאמרה לא, וכן פרש"י שם ד"ה נימא דלא אינעריך לפלוגי ולומר דאי אמרה לא אינה מקודשת שאף הקטנים יודעים זו ע"כ, ור"ל שאינה מקודשת בעל כרחיה, ואמאי לא כתב הרשב"א טעם זה הפשוט לחוד משום שנתקב, ועשאו רק לסנוף להיחר הא' שהעצעת היתה שלה, איך דהיונו טעמא משום שהיה נעקב אחרי שאמרו לה העדים ראי כו', וי"ל דמתחילה נתרנית לדבריו ואח"כ חזרה בה.

לים בפניו או לאור או לכל דבר האבד אינה מקודשת ואין

הפוסקים

סי' ד אות ז—סי' טו

אוצר

דמכני זריקתה חוב"ד אף דקיי"ל דבקדושין חוב"ד לאו כדבור דמי, משום דכיון דהכא לא נתרנית מקודם לקדושין, ומכ שנתלחו בשתיקה לא היו הוכחה דדילמא נטלחו ע"מ לזרקו, ולכן אם זרקתו חוב"ד היו גילוי דעת דלא נתרנונה מתחילה לשם קדושין ולא היו חזרה [ובמובא בזה ב']. סיים אבל היכא דשדיך מעיקרא דהוי גילוי דעת דלרונה להתקדש, אזי כיון דנטלחו אפילו זרקתו חוב"ד לא מהני, כמ"ס בתשובות מיימוני אישות סי' א', וכמ"ס ברא"ש פ"ק דקדושין סי' י"ט לענין כנסי סלע זה שאני חייב לך וחזר ואמר לה התקדשי כר, דהיכא דשדיך הוי קדושין כיון דשדיך ואיכא גילוי דעת דנתרנית לקדושין ונטלחו ושחקק הוי קדושין. גם בזה סופר ח"א סי' פ"ד כתב לחלק בזה בין שדיך ללא שדיך עפ"י התשובות מיימוני הג"ל, דשדיך כיון דכבר עסקו בענין הקדושין מקודם ואיכא גילוי דעת דנתרנית, שוב הוי ככלל הא דקיי"ל דבקדושין חוב"ד לאו כדבור דמי, אלא שדבריו החת"ם מצטרף דס"ל דלא הוי אלא ספק קדושין, ע"ש. וכ"כ בערוך השלחן המובא לעיל בסוף אות א'. ועי' בחזון איש סי' מ"א אות ה' ו' משי"ב על החת"ם בזה.

ח. ובשלא זרקא רק קרעתו. כתב בערוך השלחן סעיף כ"ב דיש להסתפק אם קרשה בחפץ וברגע קבלתה קרעתי ולא השליכתו מידו, אם נאמר דהוי ג"כ גילוי דעת שאין רלונה בקדושין, או אפשר דכיון דלא השליכתו מידו הוי קדושין ולדינא נראה דהוי ספק קדושין.

ט. וכשרק החזירה לו, או שהוא בעצמו לקח פטמה בחזרה בספק הקדושין. בחופות ראם סי' ל"ז, בנידון שאמר בעד בתחילה שאינו זוכר אם היא זרקא עכ"פ הקדושין או שהמקדש לקח ממנה בחזרה, ושוב הגיד שהיכא היא החזירה לו הטבעת, אבל אינו זוכר אם החזירה בניחותא, כתב דלפי עדותו הראשונה שהמקדש לקח ממנה הטבעת בחזרה, אין כאן ראיה שלא רלחה בקדושין, אלא אם הוא זרקא לו אינה מקודשת, ונראה דאף דנקט הש"ס שדחינהו וכן נקט בשו"ע כאן, מ"מ אין חילוק בין זרקא לבין נחה לו בחזרה בניחותא, והא דנקטו הש"ס והשו"ע לשון זריקה, היינו אפילו שלא החזירה לידו, דכרי כתבו הח"מ סק"י"א והב"ש סק"י"א דאם זרקא בחזרה או ב' אמות שלה מקודשת, ומשוי"ה דקדקו הש"ס והשו"ע בלשון זריקה, אבל כל שהחזירה לידו ממש, פשיטא דמשמע לן שאין רלונה בקדושין אע"ג שנחה בניחותא, כן נראה פשוט.

ובאריה דבי עילאי סי' ע"ז דק"ה ג' כתב ג"כ דהוא פשוט מסבירא דאפילו לא זרקתו רק החזירה לידו מצטל הקדושין, וכן מצויר להדיא בשו"ת מהר"ם מליצ'ין סי' קל"ט דבנידו החזירה למקדש את הטבעת ודימה זה להא דמצויר בש"ס דנטלחו חרקות אינה מקודשת, ורק דכתב ח"כ מטעם אחר דלא מהני מה שהחזירה משום שעשתה כן רק לאחר שאמר לה הנערים מה את עושה [ובמובא בזה ב' ו'], וכ"כ בשו"ת מהר"ם פאדווא סוס"י כ"ד דע"י שהחזירה לו המעות מחשבתה ניכרת מתוך מעשיה דלא חשבה מעולם להיות לה לקדושין, ומה שהקשה בחופות ראם למה נקטו הש"ס והשו"ע לשון זריקה ולא נקטו יותר רבותא דאף בהחזירה אינה מקודשת, נראה פשוט דכיון דקדושיית הגמרא היא על הברייתא דקתני נטלחו חרקות לים, וע"ז הוצרך להרץ לא מציעא אי שדחינהו קמיה כר, לכן נקט גם השו"ע כך דיעא דזריקה בפניו שייאל מתירין בגמרא, אמנם משי"ב החופות ראם הג"ל דאם המקדש בעצמו לקח ממנה הטבעת בחזרה אין ראיה דלא נתרנית, נראה דגם בזה יש מקום לטעל הקדושין, דכרי עיקר הטעם

י. וכשרק אמרה שאינה חפצה או שלא קבלה לשם קדושין. בחזון איש סי' מ"א אות ח', אחר שביאר דזריקה מהני דוקא בחוב"ד ולא לאחכ"ד [ובמובא לעיל אות א'], כתב דאפשר דוקא השליכה, אבל אמרה שקבלה שלא לשם קדושין אפילו אמרה חוב"ד הוי בחזרה, שאין כאן אמתלא על נטילתה אם לא בהשליכה שקבלה להשליך ולמחות זו על מחשבתו וכו'. וכ"כ לכאורה מדברי החת"ם וברעק"א דלעיל בזה ב' ו'. אולם עי' באריה דבי עילאי לעיל אות א' שכתב בפשיטא דאם אמרה בחוב"ד שאינה חפצה בקדושין אינה מקודשת. וכ"כ מדברי מהר"ם מליצ'א שכתב ב'.

טו. וזרקתו לים בפניו וכו'. לשון זה כתב המחבר עפ"י גירסתו ברמב"ם פ"ד דאישות הל' ג' כמובא בב"י ובכ"מ שם, ומה שהוסיף, ואז"ל אם זרקתו בפניו לדבר שאינו אבד כר, הוא עפ"י משי"ב בב"י שם שהרמב"ם קי"ר בזה בדבריו וכתבו הוא בשו"ע. וכ"כ במגלת ספר (על הסמ"ג) עשין מ"ח דף מ פור א', דלפי הגירסא הג"ל ברמב"ם מצויר דהא דזרקתו לדבר האבד היינו דוקא בפניו, אבל שלא בפניו לא מהני, והוסיף דכ"י מלשון הסמ"ג שכתב חרקותו לפניו לאור כר, ור"ל דבעינן שחזוק לאור כר לפניו שיראה בעיניו הזריקה, וכן פרש"י בקדושין ח' ב' ד"ה נטלחו חרקות לים בפניו לומר איני רולה. וכן דייק המקנה בחדושו שם מלשון רש"י הג"ל, דשלא בפניו לא מהני זריקה יהוי קדושין.

והסקנה: בקו"א כאן, אחר שביאר ג"כ דמשי"ב השו"ע חרקות לים בפניו, הוא לפי גירסתו ברמב"ם וכ"ל, הוסיף, אמנם לפי הגירסא שלפנינו ברמב"ם [וכ"כ בלח"מ] נטלחו חרקותו לפניו או לים כר, ולפי"ד דדוקא בזרקתו שלא לדבר האבד יש לחלק בין בפניו לשלא בפניו, אבל בזרקתו לאור כר נראה דלא הוי קדושין בין בפניו ובין שלא בפניו, ואדרבה שלא בפניו עדיף עפי', כיון דמוכח מלחא דאין חפזה בקדושין כיון דלא שייך טעמא דקאמר בגמרא דאיבדקיה להאי גברא אי רחנא הוא, וכן משמע לשון הש"ס דקאמר הטעם והא דקעבדה הכי סברה איבדקיה כר, דאי לא הכי מלחא דפשיטא היא דלא מקדשה, ולהכי לא באריה הברייתא גבי זרקתו לים "בפניו", משום דכולל בן בפניו בן שלא בפניו, אלא דהגמ' מתרץ דעיקר הבריתא הוא כשזרקתו בפניו דשייך בטעם

באר הגולה

פירוש דזרקתו לים
וכו' חילוק למימר כיוון
דמחייבת דהו קדוש כפסח
והא דקא ענדא הכי סגרא חזקיה להאי גברא אי רגז הוא או לא ח"ה לא הוי קדושין שם. גמרא.

• ואין צריך לומר אם זרקתו (ו) בפניו למקום שאינו אבד שזה מוכיח
שאינה חפצה בקדושין (ועיין לקמן סי' מ"ב סעיף א') :

התקדשי

באר היטב

(ו) בפניו. דוקא זרקתו בפניו אבל זרקתו לפניו קרוב לה או לתוך
ד' אמותיה הוי קדושין כ"כ ג"ח נס' מ"ב ע"ש. ללאורה לא
כסגרת הצ"ח. עיין בטור ועיין ח"מ ופרישה וד"ק :

הפוסקים

סי' טו—ס"ק טז אות א

אוצר

תחלה קדשני וניערה בגדיה כו', משמע דאם לא אמרה קדשני הוי
מכני הזריקה, אף דמסתמא כשיערה נפלו הקדושין לתוך ד'
אמותיה, מיכו ד"ז שם הוא מהשבות מיימוני אישות סי' א', ושם
מבואר שהיה צריך שיהיה שם, ולא קנו לה ד' אמות, וז"ל.
ובשוואל ומשיב מהדורא ד' ח"א סי' ל"ז, צידון שנתן קדושין
למשרתת וכו' זרקתן על התיבה שצ"ח בעל הבית, הביא
הרמב"ם דברי הב"ח ה"ל, אלא שפקפק ע"ז דהא המקום אינו שם
אלא של צע"כ כו', והרב המחבר מסיק דכל שהיה משרתת שם
מסתמא יש לה רשות להניח חפציה ומעוניה בכל הבית וכו'
כחצר שלה. וברב פעלים ח"ב סי' ד', צידון משרתת שנחנה לה
הקדושין צדד שצ"ח בע"כ וכו' זרקתם על הארץ, כתב ג"כ
דכיון שהיה משרתת שם יש לה רשות להניח שם כל חפציה,
וכביא דברי המקנה והשו"מ ה"ל מש"כ לדעת הב"ח, והוסף
וצפרט שאלו החדר שקדשה שם הוא מקום ישיבתה ועסקיה, דזה
ודאי חשוב כרשותה, ועי' בשו"ת הב"ח החדשות סי' ע"ט גבי ביתו
של שמש בעיר, שכתב דכיון שיש לשניהם רשות זו הוי כחצר של
שניהם כו' [וכמוצא לעיל סעיף ג' סק"ו אות ג'] ולכן צ"ל שכלשה
יש לה רשות להניח שם חפציה ולהמקדש אין לו רשות, ודאי חשוב
זרקתו לרשותה. [ועיין להלן בלוחות ד'—ז' דמשמע מדברי
האחרונים שם שחשבו ג"כ לסגרת הב"ח, אלא שכתבו דבנידוניהם
יש לחלק].

אולם הב"ח סק"י כתב על דברי הב"ח והח"מ ה"ל דל"ע. ועי'
בה"ט סק"ו שהקשה על הב"ח ה"ל מהא דמקשה הש"ס
הא שדחינוהו קמיה הוי קדושין הא קאמרה ליה שקול לא צע"כ,
דילמא איירי זרקתה בחדרה כסגרת הב"ח. ובתפארת יעקב סק"ח
הקשה ג"כ על הב"ח שהב"ח ה"ל דמאי מקשה הש"ס הא
שדחינוהו קמיה הוי קדושין, דהא פשיטא דזרקתו לאור או לכל
דבר האבד אפילו אם הוא קרוב לה או בתוך ד' אמותיה אינה
מקודשת, וא"כ צע"כ היבא דשדחינוהו קמיה שלא לדבר האבד
מקודשת, וע"כ דמשמע להש"ס דכל שזרקת הוי כלאומרת לא צע"כ,
יכן מבואר ברש"י שפירש שדחינוהו קמיה למקום שאינו אבד, וטוניה
דלא נימא דהכונה היא קמיה דוקא [ולא קרוב לה], דא"כ מאי
קושיא, הא זרקתה לאור לא צע"כ שיהיה דוקא קרוב לו, ומזה
הוכיח לפרש דקמיה לאו דוקא רק לאפוקי דבר האבד, וזה ברור.
גם צע"כ קדושין סק"ח חמה על הב"ח דמה לה לדקדק היכן
נפלים הקדושין כיון דלא צע"כ לאקדושי זרקתן כו', ולא נכירא
כלל וצנפת לופים סי' כ"א, אחר שהביא דברי הב"ח והב"ח ה"ל,
כתב דגם צע"כ יפלא דבר חידוש כזה שלא נשמע לשום אחד מגדולי
הפוסקים לחלק כזה, דהרי סתמא פסקו דאם זרקת לא הוי
קדושין משום דהוי כלאומרת שקול לא צע"כ, ומשמע דבכל גוונא
אינה מקודשת אפילו אם זרקתה בחדרה ובפניה, וגם בחשבות
הרא"ש שהביא הב"ח שם לא נחת לזה כלל וכו'.

ובערור השלחן סעיף כ"ג כתב דיש מגמגמין על דברי הב"ח ה"ל,
דהרי מה היה לה לעשות, אחרי שזרקתו בפניו אין לך גילוי
דעת יותר מזה שאינה חפצה בקדושין, ול"ע לדיוא, דמסתברא דזה
הוי

הטעם דסגרת איזדקיה כו', וגם בלשון הפוסקים הראשונים [הרי"ף
והרא"ש והטור] לא הזכירו שזרקתו לאור בפניו, אלא שזרקתו שלא
לדבר האבד כתבו לשון צפניו, וכדמוכח לשון הגמ', "הא שדחינוהו
קמיה", "הא קאמרה ליה שקול", משום דהתם אם לא ראה המקדש
שזרקת מידה אמרין דהוי קדושין, דכיון דנעלתו, מסתמא דעתה
להתקדש, ומה שזרקתו הרי יכולה שוב להגביהו, וכן הדין בפקדון
שחם נעלו וזרקו שלא בידיעת הבעלים לא הוי חזרה כו', משא"כ
בזרקתו לדבר האבד וכ"ל, וצ"כ ג' גם גבי פקדון הוי חזרה כו',
וצ"כ יש לתקן לשון הטור שכתב אפילו שלא לדבר האבד כו', ותמכו
הב"ח והח"מ מהסוגיא שם דמשמע דזה הוי כ"ש שזרקתו לאור
או לדבר האבד, ולהג"ל ח"ש לשון אפילו, משום דבתחילה גבי
זרקתו לאור לא הזכיר הטור צפניו, וצ"כ הרי פשיטא דאינה
מקודשת, ולכן הוסיף דאפילו שלא לדבר האבד זרקתו לפניו מכני,
מיכו נראה דמש"כ הטור זרקתו לפניו קאי נמי לדבר האבד, ור"ל
דכיון שלא בדבר האבד זרקתו צפניו וכן בדבר האבד זרקתו צפניו,
ואף דאיכא טעמא דסגרת איזדקיה כו', אפ"ה לא הוי קדושין
וכלאמר גמא, ותמכני שלא הזכירו הפוסקים דין זרקתו לאור שלא
צפניו, וצ"כ העלה גם בלמרות עבודת עפ"י הרמב"ם והטור,
דבזרקתו לדבר האבד בין צפניו וכן שלא צפניו אינה מקודשת,
ובזרקתו לדבר שאינו אבד דוקא אם זרקתו צפניו אינה מקודשת,
אבל אם זרקתו שלא צפניו מקודשת ע"ש.

ועי' במאירי קדושין ח' ב', דאחר שביאר דהא דנעלתו זרקתו
לפניו אינה מקודשת, היינו כשנעלתו דרך פעם ויכר
מתנועותיה דאף צעת נעילתה היתה כוונתה לזריקה, [וכמוצא לעיל
סי' י"ד אות ג'], הוסיף עוד, וכן אם לא זרקתו לפניו כגון שהלך
הוא חיוב לנתינתו, כל שהעידו העדים שנעילתה היתה כעצם וככוונה
זריקה לפי הניכר מתנועותיה בלוחה שעה זרקתה בתוך שיעור
הראוי לכך, אעפ"י שהלך הוא לשעמו ולא הספיקה לזרקו לפניו, דיו.

טו. זרקתו בפניו למקום שאינו אבד וכו'. א. ובשזרקתו
לחצרה או לתוך ד' אמותיה או למקום שקרוב לה,
והיא יכולה לשומרו. ע"כ סק"י שכתב דמהב"ח סי' מ"ב נשמע
דאם זרקתה וכו' בחדרה מקודשת, אלא"כ אמרה בפירוש שאין ראויה
להתקדש לו, והוסיף דלדבריו ה"כ אם זרקתה לתוך ד' אמות שלה
או קרוב לה [ודעת הב"ח ע"ז יוצא להלן]. וכ"כ בח"מ סק"ח
דמשמע דזרקתו לפניו קרוב לה או לתוך ד' אמותיה הוי קדושין,
ועיין להב"ח. ובארץ צ"י (ותאומי צ"ה) סק"י הביא דברי הב"ח
והח"מ, והוסיף דמתשבות מיימוני שהביא הב"ח משמע ק"ח
כדצריכה [ולא ביאר ראיותיו]. גם המקנה בקו"א כאן כתב ע"ד
הב"ח דנראה לפ"ז דה"כ אם זרקתו למקום שיכולה לשומרו, כיון
דמתקדשת צע"כ וכלעיל בסעיף ה', ה"כ י"ל [דלא מהני זריקתה]
ומקודשת, וק"ח משמע כן מהא דאמרין בקדושין י"ג א' התם
בחזרת פקדון כו' סברה אי שניה לה ומיחצר כו', ולא חילקו כזה
צע"כ שיכולה לזרקתו במקום שיכולה לשומרו, משמע דזריקה כהאי
לא מהני מידה, אך מדברי הרמ"א בסי' מ"ב סעיף א' בלמרה

ח. אמר לה התקדשי לי במנה אמרה תנהו לאבא או לאבך או לפלוני ונתנו

באר הגולה
ט. נתינת שם וכח"ט
פירש"י שם דמטה היא
נו כלומר תן מעותיך לאחרים וכ"כ החו"ס שם ופ"ט

אוצר

הפוסקים

סיק טו אות א—סיק יז אות א

ו. וכשזרקה לתוך ד"א שלה ברשות הרבים. כתב בחמדה שלמה סי' פ"ב דלכאורע י"ל דלפי משיב בבי"ש בסקיב דאם זרק נה קדושין לתוך ד"א שלה אף ברשות הרבים כיון ספק מקדשה, וא"כ יש מקום לומר דה"ל אם זרקה היא בקדושין לתוך ד"א שלה דבר"כ לא מקרי זריקה, אך לפי משיב ברי"ן דהא דמכני ד"א דבר"כ בגט הוא משום חקת עגונות, ועל כן בורכ"ו לחקן גם בקדושין קנין ד"א דבר"כ משום דמקשין בויה לתיאבה, א"כ י"ל דזרקא מה שנוגע למעשה הקדושין בעלמם דכיונו כשכח זרק לה בקדושין לתוך ד"א שלה לרבי"ר ע"י חקנו שיבא כרשותה, אבל מה שאינו נוגע למעשה הקדושין עומם כגון נ"ד שזרקה המעות מידה לרבי"ר בתוך ד"א שלה, לענין זה לא בוי כרשותה, שהרי אין במקום קנין לה לשאר דברים, ורק לענין גיטין וקדושין חקנו חקנה זו, ומלכד זה כיון שחוקב כלכה משם לא קנו לה כד"א [וכמוכא בלוח הקודם].

ז. וכשהיתה עומדת ברה"ר או ברשות שאינה של שניהם וזרקה הקדושין לרשותה. כתפארת יעקב סק"ח אחר שכוונה ללא כבי"ח דמ"ל דאם זרקה לרשותה מקדשה, [וכמוכא לעיל אות א'], כתב דמ"מ נראה לי שאם היו עומדים ברשות שאינה של שניהם או ברשות הרבים וזרקה לרשותה, כתב אפ"ר דברי הבי"ח נכונים ד"ל שזרקה אותם לרשותה כדי שיכיו שלה, אבל כששניהם עומדים ברשותה כל שזרקתם לא היו קדושין וכמו שכוונתי מהש"ס.

טע"ף ח. יז. תנהו לאבא וכו'. א. בפעם הדין, ומה הדין בשגם אמרה ואתקדש אני לך. נתי"ו סק"ד הביא מרש"י קדושין ח' ז' שכתב אהא דתנבו לאבא כ"י אינה מקדשה, ואינו דומה לתן מנה לפלוני ואקדש אני לך [דמקדשה מדין ערב כדליתא בס"י כ"ט סעיף ז'] דהתם איכא אמרה מעיקרא, אבל כאן משנה היא זו כלומר תן מעותיך לאחרים, וכ"כ החו"ס. ובתשובתו שכתב הבי"ח החדשות סי' ע"ט אחר שהביא לנידון דברי רש"י וחוס' בג"ל כתב, משמע דהכל חלוי בהתחלה דוקא אפי"פ שאמרה בפירוש ואקדש אני לך אינה מקדשה כיון שלא היתה התחלה שלה, וכן מוכח ג"כ מסו"ד שכתבו אלא היא משנה זו ט', וזה מורה שכתבת אמרה לשון קדושין אלא שזרקה בשעתה היתה, דאם לא אמרה כלל לשון קדושין, אפילו בשעתה אין כאן, אפי"כ דלא איכפת לן במה שאמרה ואקדש אני לך כיון שלא היתה רק משיבה.

אולם הבי"ח בפירושו על הטור סי' כ"ט כתב אף בהתחיל הוא ואמר לה התקדשי לי במנה שאחן לפלוני, אם השיבה כן אי שאלמה תנבו לפלוני ואתקדש אני לך, מקדשה. ובמקרה דקרי"א שם סעיף ז' בהג"ט כתב דדברי הבי"ח מבורר גם מדברי הבי"ש שם סק"ז, דאף בהתחיל הוא ואמר לה התקדש, מ"מ אם אמרה תנבו לפלוני ואקדש אני לך מקדשה.

ובבני אהובה פ"ד דאישות הל' ג' מבורר דהא חלוי בפלוגתא הראשונים, דלפי"ד החו"ס בג"ל מוכח דאם הוא התחיל לומר התקדשי לי במנה אף דאמרה תנבו לפלוני ואתקדש אני לך לא מהני כיון דהוא התחיל משעתו זו, דל"כ חקשי עדיין למה לכו לחלק בין דהתחיל הוא, כו"ל לחלק דבתן מנה לפלוני ע"כ מיירי דאמרה אח"כ ואתקדש אני לך וכמו שכוונתי [שם לעיל וכו"ד בס"י כ"ט סק"ד אות ד'] וכאן מיירי דלא אמרה ואתקדש אני לך, אפי"כ דמ"ל להחוס' דגם מה שאמרה תן לפלוני בוי כאמרה ואתקדש אני

היו כמו הדין שצויתיו בסעיף י"ז [דאם זרק לה קדושין בחיקה ויעברה בגדיה ונפל לאחר אינה מקדשה], ומ"מ למעשה היו ספק קדושין אחרי שיש גדולים שמחמירים בזה, דהרי גם הח"מ ס"ל ככ"ח.

ב. וכשהוא ספק אם זרקה קרוב לה או קרוב לו. צויתאמר יתכן ח"ח סי' קי"ח, אחר שהביא מהח"מ והבי"ש בג"ל שכתבו עפ"י הבי"ח דאם זרקה הקדושין קרוב לה מקדשה, כתב דלפי"ז כשיש ספק אם זרקה קרוב לה או קרוב לו בוי ספק קדושין, וכמ"ש המחבר בסעיף ה' דאם היה ספק אם זרק הקדושין קרוב לו או קרוב לה דהוי ספק מקדשה. וברך פעלים ח"ב סי' ד' צידון שכתבים היו מסופקים אם זרקה הקדושין קרוב לה או קרוב לו, כתב ג"כ דלדברי הבי"ח בג"ל צריכה להיות ספק מקדשה, אלא דלפי משיב הח"מ סק"ח מהמרדכי בשם מהר"ם דדוקא בשתי כתי עדים המחולקות אם זרק קרוב לו או קרוב לה בוי ספק מקדשה, אבל בכה אחת המסופקת אין כאן בית מיתוס דאוקי אשה אחת פנויה דמעיקרא [וכמוכא לעיל סק"ח אות א'], ולפי"ז גם צ"ד לפי"ד המרדכי אין כאן בית מיתוס.

ג. וכשזרקה לרשות של שניהם או למקום ששניהם יכולים לשומרו. כתופפות ראש (להר"מ עיי"ש) סימן ל"ז, אחר שהביא דברי הבי"ח בג"ל כתב דאם זרקתו במקום ששניהם יכולים לשומרו או ברשות של שניהם, אפי"ג דזרק לה קדושין כבי"ח בוי ספק מקדשה כמבואר בסעיף ז' ובסעיף ה', מ"מ כל שזרקתו אינה מקדשה, דכיון דהזריקה בעלמם מראה לנו שאין ראוה להתקדש, א"כ דוקא כשזרקה ברשותה כיון דזרקתה בזריקה לכן חיישין שלא כוונה לבטל הקדושין, אבל כשזרקה ברשות של שניהם מנלה לנו הזריקה שאין ראוה בקדושין.

ד. וכשזרקה ורק מקצת החפץ נח בתוך שלה. כתב בצריה יעקב סי' מ"ז ד"ה אבל, דבכ"כ אמרין דכוונתה היתה לזרקה כולו בפניו ורק צורך מקרה ופל מקלה החפץ בתוך ד' אמותיה, והיו גילוי דעת דאינה חפיה בקדושין, דל"כ היתה משלכת כולו בתוך ד' אמות שלה.

ה. וכשזרקה לתוך ד"א שלה והלכה משם מיד. בחמדה שלמה סי' פ"ב צידון שזרקה מעות הקדושין בתוך ד"א שלה והלכה חיקה לציבה וכמעות נשארו מונחים על הארץ, כתב דכיון שהלכה חיקה בשעת זריקה הרי אין המקום משומר לדעתה ואין לה אחר ד' אמות כיון ששם כבר מאחוריה, דנראה פשוט דד"א אינם קונות רק מה שלפניה ולא מה שנאחריה, דל"כ ה"כ לכל אחד שמונה אמות, ד"א לפניו וד"א לאחוריו, ואין לומר דכיון דבשעת זריקה זרקה לפניו לתוך ד"א שלה לא מהני הזריקה, דהרי עיקר הטעם דזרקתה בקדושין אינה מקדשה הוא משום דהוי גילוי דעת שאין ראוה להתקדש, א"כ ה"ג בוי בהלכה צדורק הזריקה גילוי דעת שאין ראוה להתקדש כיון שלא היה הפסק בין הזריקה וההלכה, בג"ל נכון. גם בצריה יעקב סי' מ"ז ד"ה אבל, כתב דדוקא כשזרקה לתוך ד"א שלה ועדין עומדת שם ויכולה לשומרה, בזה ס"ל להבי"ח והח"מ בג"ל דמקדשה, דהרי אין לנו גילוי דעת שאינה חפיה בקדושין, דהא אפילו להתחילה ויטלה להתקדש ע"י חזרה או ד"א שלה, משא"כ כשהלכה מיד ועזבה החפץ מונח בוי כאצורה מנחה דהוי הפקר, כמבואר בחו"מ סי' רס"א סעיף כ', ודמי לאצורה ל"ס או לאור או לכל דבר האבד דאינה מקדשה.

ביאור הגר"א

ונתנו להם [ח] אע"פ שאמר לה התקדשי לי במנה שנתתי להם אינה מקודשת

אבל אם אמרה שיקבלום לי מקודשת כ [ט] אפילו לא (ו) חזר ואמר התקדשי לי במנה שנתתי להם :

[ח] אע"פ שא"ל כו'.
ע"תוס ד"ה תנן כו'.
ובתנ מנה לפלוני ע"כ
בא"ל התקדשי כמ"ש

במ"י כ"ט ס"ב : [ט] אפילו כו'. דהא הוי כאלו קבלה בעצמה :

התקדשי

באר היטב

שאפשר לומר דאם לא אמר חלה תהא לפלוני שיקבלם לי לא קבלה לשם קדושין קאמרה חלה לשם מתנה בעלמא ע"ש. ואינו משמע כן ממה שעשו לריכזא מתנה לפלוני ולא מקדשה דעתה ע"ש וק"ל. וכ"כ בנחלת נבי :

הפוסקים

ס"ק יז אות ב—ס"ק יט/א אות א

אוצר

וע"כ דמיירי התם בשתקה, ולכן כתב הב"ח דמיירי תוכ"ד, וכן משמע לבאור מהטור והמחבר כן שכתבו רק ברצותה דאמר לה התקדשי לי, ולא כתבו רצותה טפי דאמרה הן, ומשמע דס"ל דכב"ג מקודשת, אמנם לפמ"ש שם בשם הפני יבואע דליירי לאחכ"ד ובאמרה הן, א"כ ע"כ ל"ל דכב"ג גבי תנאי לאצא אף באמרה הן אינה מקודשת, דאלי"כ קשה למה נקט כדון דבהחילה הוי וכו"ל, ועממא רבה איכא הכא דאף באמרה הן אינה מקודשת, וכו"ל לשיטת הפ"י דמפרש הך דתן מנה לפלוני ואתקדש אני לך דמקודשת, לדעתה ברא"ש ליירי דאמר לה האמק"ל זמנה גופא שנתתי לפלוני, ולא בהנאה המתנה שנתתי לפלוני, ומקודשת מטעם דאם אינה רוצה להתקדש חייבת לשלם מדון ערב והשתא פטורה וצוה היא מקודשת, א"כ הכא גבי תנאי לאצא נמי דצוה שאמרה הן גלגלה דעתה דלא להשקות מחוטה, מ"מ הרי אף אינו לא רחוק להתקדש היתה פטורה מלשלם משום דהוי אמרין דלהשקות מחוטה, א"כ אין לה צוה להתקדש. [ועי' באורא"ש לעיל סי' כ"ט סק"ד אות א' שכתב דמה כמה פוסקים באוצרים דהטעם דתנן מנה לפלוני וכו' דמקודשת, אינו משום דאם לא התקדש תחייב לשלם, אלא משום הנאה שכו"ל נותן לפלוני על פיה, ולדבריהם הרי גם כנ"ד י"ל דמקודשת].

יט/א. אבל אם אמרה וכו'. א. ואם בעינן שהוא יאמר להם בעת חנתינה תזכו בקדושין אלו לפלונית, או שהם ישמעו אסירתה שיקבלום לה. עי' ח"מ סק"י שכתב דנראה דמ"מ מיירי דשנתן להם אמר תזכו בקדושין אלו לפלונית, אבל אם נתן להם בסתם מנה ידעי שיצאו לה, וא"כ לא קנתה היא בקדושין. והב"ש הביאו, וכו"ס"ף או ששמעו כשאמרה לו שיקבלום לה אז צקבלתם כיו כאלו בגי' לידה. וכתב המנהג בקצ"א. דסברתם הוא דליירי שהיה עשה אותם שליח לקבלה, וכו"ס"ף דכן משמעות הלשון שיקבלום לי, דמשמע דוקא כשאמרה שיקבלום עבורה דהמעות יהיו שלה, אבל אם אומרת שיקבלום לעצמה לא מהני, ואף דבהחילה הוי מהני אף כב"ג, יכמו שהוכחתי לעיל כפי כ"ע מהא דאומר דאם לבתו קטנה לאי וקבלו קדושין כו', מ"מ הכא כשהחיל הוא, אמרין דמשמע כו' וכו'. ועי' דבריו להלן.

ובעצי ארוזים סק"י חמ"ח על הח"מ וכו"ש של ראו דברי הח"מ ר"ד על כך צבא שיקבלום לי, שכתב בזה"ל: לא מטעם שמשאם שליח לקבלה, דאין שליח לקבלה חלה מפי האשה. ולא שתאמר לאחר אמר לפלוני ויקבל קדוש, דמילי הוא ולא מימסרן לשליח, וכמו דלא מלי למימר בגט אמרו לסופר ויכתוב כו', חלה היינו טעמא דכיון דאמרה ליה תנא כו' כאלו נתנם בידה דמי, עכ"ל, פי' לדבריו דהאי שיקבלום לי דאמנן, לא שיקבלו בשליחותה ובעצמה, חלה כאלו אמרה קבלתם חכיה בקבלתי, ומקודשת מדון ערב, כמו חן מנה לפלוני ואתקדש אני לך, וכן מסיים שם הח"מ ר"ד בזה"ל: כלל אומר, אחי יקרא שליח לקבלה כשלא אמרה לבד.

(ו) חזר. מ"מ מיירי כשנתן להם אמר תזכו בקדושין אלו לפלונית חלה אם נתן להם בסתם מנה ידעי שיצאו לה וא"כ לא קנתה היא הקדושין. ח"מ. עיין שכתב וכן מ"ש בסיפא דמקודשת וכו' משום

ב. וכשחיתתה חייבת לפלוני ואמרה תנהו לפלוני. כתב בערך לחם דלא גרע מהיה כלב שלה ואמרה תנהו לכלב, דקיי"ל בסעיף י"א דמקודשת.

ג. וכשחיתתה משודכת שלו. כתב בקריית מנח רצ פ"ד דאישות חל' ג' דיש לחקור אם גם כב"ג אמרין דמשטה הוי צו, ויש להצו קצת ראי' מהא דקיי"ל דאם קדשה בגזל ידיה אינה מקודשת משום דכולה לומר אין שקלי וידי שקלי, ואפ"כ היכא דשדך מקודשת, וא"כ ה"נ כנ"ד י"ל דאפ"כ דכלא שדך היכא דאמרה תנא לאצא אמרין דמשטה הוי צו, אבל היכא דשדך י"ל דתתלית להתקדש, ועדיין יש לחלק.

יח. ונתנו להם וכו'. וכשלא נתנו להם אלא נתנו לה. כתב בפסקי הלכות פ"ד דאישות דק"צ צ', דכמו כן אם לאחר אמירתה תנהו לפלוני נתן לה קדושה לחור ידה בשתיקה וגם היא שתקה אינה מקודשת. וביד דוד שם אות נ"ט צ"א דדון זה נלמד מדון תנהו ע"ג סלע [דסעיף ט'] שהר"ש מפרש לה דליירי שלאחר אמירתה נתן לחור ידה בשתיקה ולא אמר כלום, דכאופן דאמרין דכוונתה לדחותו והוי כאלו השיבה שאינה רוצה בקדושין, הוי כאלו נפסק הענין של קדושין שדברו צוה, ואף שפירוש ברא"ש אינו מוכרח שם בסוגיא, אבל הדיון אמת מסבירא. וכן מצאנו בזה"ל פניה [דרישת ארי] סק"ג, ובהמקדש קי"ל ד"ה אעפ"י.

גם בחפארת יעקב סק"ד כתב דכיון דהטעם הוא משום דנחמונה להשקות צו, א"כ פשיטא דאפילו נתן לחור חיקה לא מהני, הו"ל וגילגלה דעתה שאינה חפצה בקדושין, אמנם לפי מ"ש לעיל בדעת הרמב"ם דהא דליינה מקודשת הכא הוא מטעם אחר י"ל משום דאמרין דמשטה הוי צו [וכנ"ל סק"י אות א'], א"כ ממילא אם נתן לחור חיקה י"ל דמקודשת.

יט. אע"פ שאמר לה התקדשי לי וכו'. ומה הדיון בשחשיבה הן. כתב ביד דוד (פסקי הלכות) פ"ד דאישות סוף אות נ"ח, ודע דאם צעה שותן לפלוני דמשמדה ואמר לה התקדשי לי צוה, השיבה הן, מקודשת, ח"פ דכב"ג בודאי טומחה להתקדש לו, כיון שעונה הן צעה נחיתה הכסף לפלוני בחורת קדושין, ומקודשת מדון ערב כב"ג, ח"פ לדעתה.

ובאבן פינה (דרישת ארי) סק"ב כתב דהך תלוי בפלוגתא, דמדבריו בזה"ל יש להוכיח דכב"ג מקודשת, דהא דכתב בפי' כ"ע חן מנה לפלוני ואתקדש אני לך וחזר ואמר לה האמק"ל כו' דמקודשת, כתב הב"ח שם דמיירי דאמר לה תוכ"ד לחיובה, דאלי"כ ה"ל שתיקה לאחר מתן מעות כו'. וקשה דאמאי דחק לאוקמי צב"ב, דלמא מיירי דהיא אמרה הן ואפילו לאחכ"ד מהני, אי' משום דקשיא ליה דא"כ אמאי נקט כדון דוקא דבהחילה היא ואמרה חן מנה לפלוני כו', הא אפילו כשהחיל הוא בגוונא דכב"א, אם חזר ואמר לה התקדשי לי צמה שנתתי לפלוני והיא אמרה הן נמי מקודשת,

(ח) **הסלע.** הרש"ך ח"א סי' קנ"ב כתב אם הסלע קרוב לדי אונתה יס לחוש לקדושין ועיין ג"ס סי"ק ט"ז. נתן הכסף ע"ה קרקע ונטלחו משם איזה תורת כלל. שמונת והרי"ל סי' ע"ה. אבל הרשד"ם חת"ה סי' כ"ד והרמב"ם ח"א סי' פ"ד והרמ"ם בתשובתו סי' כ"ב פסקו דה"י מקדושת גמורה. והריב"ל ח"ב סי' ל"ו כתב שאין צ"דו

לבעל חסדו לפלוני אלא מיינחו שליח כו', ויזהר בשינוי שחממנו שליח
שה אל פה ולא ע"י שליח, אבל כשאמר לבעל חסדו לפלוני ואחזקנו
לך כאילו נחן בידה דמי, ואע"פ שלא מיינחה שליח לקבלה מקודשת,
וכן בגט, עכ"ל.

אולם הרבה אחרונים כתבו לתוך דברי הח"מ והכ"ס. צמחא
 חנן כאן כתב דל"ג דבס"י קמ"א סעיף מ"ג הביא המחבר
 דעה ראשונה דאף אם נחנה רשות לשליח קבלה למנות שליח אחר
 לא מהני משום דמילי לא ממסרין לשליח, אבל כשהאשה בעצמה ממנה
 שליח קבלה שלא בפניו מהני, וכמבואר בר"ן פ' כל הנט בשם
 הרמב"ן, רק דבכתיבת הנט לא מהני גם ככה"ג משום דבעין לשמה
 וכמבואר בס"י ק"כ ב', ועי' בחי' הרשב"א גיעין ר"פ הזורק ובר"ן
 בהלכות שם אהא דחזר אחרצא משום יד, דמבואר מדברייהו דחולקין
 בזה על התוס' ר"י דכ"ל. גם בהמקרה שם חירץ כן קושית התוס'
 ר"י דכ"ל. וכ"כ באצני מלאים סק"י, והוסף עוד נראה לפי
 מש"כ בקצוה"ח סי' רמ"ד סק"ד דבמחנה שליח קבלה עושה שליח
 אחר, משום דזכין לאדם שלא בפניו וזכיה עדיפא משליחות ב', וא"כ
 ה"ג צ"ד כיון דבעיקר הקדושין נחלתה בעצמה, לכן זוכין לה
 בהספף ע"י שליח שלוהה, ואכתיו ל"ע.

ובערך השלחן סעיף ג' כתב דמדברי רש"י משמע ג"כ דהא
דבאמרה שיקבלום לי דמקודשת הוא מדין שליח קבלה,
דהרי איחא בסוגיין דאי אשמעינן אבא ואביך התם הוא דכי אמר
על מנת שיקבלום לי הוי קדושין דסמכה דעתה עלייהו כו', ופרש"י
בד"ה סמכה עליה, דעבד שליחותיה וכי מקבל לבו הוי גלוה
ומקדשה, ע"כ, הרי דס"ל לרש"י דהוא מעט שליח קבלה, ונראה
דס"ל לרש"י כה"ר שבוזא בטו"ש ס"י קמ"א דבשנתן רשות לשליח
לקבלה לעשות שליח אחר מהני, ולא אמרינן בזה מילי לא מימחרן
לשליח.

ובפסקי הלכות פ"ד דלישות דק"צ ז' כתב דאם השיב חסרו
לפלוגי שיקבלם לי והיו כולם במעמד אחד בעת שאמרה
לי לעשות כן, ונתן למי שזוהר לקבל לה מקודשת אפילו נתן לפלוגי
בשחיקה, כיון שנתן בעת שעדיין עוסקין בזהות ענין, וכמו כן אם
לא היו כולם במעמד אחד בעת שאמרה תן לפלוגי שיקבל לי, רק
אמרה לי במעמד עדים, וא"כ כשנתן לפלוגי אמר לו בפני עדים
התקדש לי פלונית בקבלתך ה"ל מקודשת. וביד דוד שם אית ס"א
ביאר דבריו עפ"י משי"כ רש"י ה"ל דבאומרת ע"מ שיקבלום לי היו
שניה לקבלה, ומשמע דאף שאותו פלוגי אינו לפניו עכ"ל נעשה
שניה לקבלה, ולא היו באופן זה מילי דלא מומסרי לשניה, כיון

(ה) ושם בההוא א' כתב דכן משמע מהתוספתא מ"ד דגיסין, דשנה זה הדין לענין גם באותו לשון, ה"ז גיסך ואמרה תגהו למלוני אינה מגורשת, שיקבל לי מגורשת, ושם בגיטין כע"כ כחותה שיקבלנו לה להתגרש בקבלתו כד"ן שליח לקבלה, דהרי אין שום זכות אחרת, הרי דהלשון שיקבלנו לי משמע, לעשותו שליח גם על המעשה וכו'.

סעיף ט. כ. הניחתו על הסלע. א. וכשנתן על הסלע חזר ואמר לשון קדושין והיא נטלתן מהסלע, אז

ביאור חגר"א

[נ] וי"א דוקא כו.
כשיטת התור שם ד"ה
אם ר"י ותלמידו באמירתה
וכמ"ש בהג"ה למטה והר"ש והתור כו' אבל שיטת רש"י והרמב"ם משום דקניא חציה כמ"ש בס"ג :

והו"ו י"א דוקא בייחוד לו הסלע כגון שאמרה לו חן על סלע פלוני או על סלע שלי
אבל אמרה סחם חן על הסלע ונתן על שלה אינה מקודשת (עור בשם הרמ"ה)
היה

אוצר

סי' כ אות א—סי' כב

הפוסקים

הסלע כיון דכול להניח על הסלע שלה. ופי' בדברי המקנה
להכלל. ופי' בעיז קדושין סק"ד משי"ב בזה.

ב. וכשאמרה תנהו על סלע פלוני והמקדש לא ידע שחפצו
שלה. כחז באמרות עבירות כגון דהרמ"ה רבנא
קמ"ל דאיירי דאמרה חנהו על סלע זה, דאפילו לא אמרה על סלע
זה שלי והמקדש אינו יודע אם הוא סלע שלה אי לא, וסד"א דכיון
דאינו יודע מספקא ליה להמקדש אם היא חפצה בקדושין או לא
ואינו נותן ע"ג הסלע בחזרה קדושין גמורים, אפי' כיון שהוא
סלע שלה מקודשת.

כב. או על סלע שלי וכו'. כן פירש הב"י דעת הרמ"ה,
דאפי' רק אמרה סלע שלי מקודשת, ודייק כן מלשון בעור בשם
הרמ"ה, שכתב, כגון שייחדה לו הסלע אבל אם אמרה לו חנהו על
הסלע סחם אפילו נתנו על סלע שלה אינה מקודשת, דמשמע
דמשי"ב הרמ"ה כגון שייחדה לו הסלע לאו למימרה שריך שאמרה
לו על סלע פלוני, אלא אפילו אמרה סחם חנהו על סלע שלי
מקודשת, וייחדה דנקט היינו לאפוקי אמרה חנהו על הסלע ולא
אמרה שלי, וכדי דייק סיפא דלישניה שכתב אבל אם אמרה לו
חנהו על הסלע סחם [אינה מקודשת], דמשמע דבהאי גוונא
דוקא הוא דאינה מקודשת, ואם לא הפרש כן קשיא דיוקא דרישא
דדיוקא דסיפא.

והב"ח הוסיף ביאור בדברי הב"י, דאם נפרש דלריך שאמרה לו
על סלע פלוני דוקא, אי"כ מרישא איכא למידק דוקא על
"סלע פלוני" אבל על "סלע שלי" אינה מקודשת, ובסיפא קאמר
על הסלע סחם אינה מקודשת, [משמע] אבל על סלע שלי מקודשת,
אלא ודאי דרישא אפילו אמרה סחם על סלע שלי מקודשת.

אך הב"ח עצמו שם הקשה על הב"י, ופירש דברי הרמ"ה דמירי
דוקא בייחודה לו סלע פלוני, וכחז דלכב"י קשה אי"כ הא
דקמצי לן בגמ' בסלע של שניהם מהו במאי קמייר, אי אמרה עג
הסלע סחם פשיטא דאינה מקודשת אפילו הוי [כל] הסלע שלה,
ואי אמרה על הסלע שלי הא ודאי כיון שאין הסלע שלה אלא של
שניהם דאינה מקודשת דגילתה דעתה שאינה רוצה אלא בסלע
שלה, ואם אמרה על סלע של שנינו הא ודאי דסמכה דעתה שחפצה
בקדושין כיון שלא אמרה על סלע סחם, ולכן כתב הב"ח דנראה
איפכא מדברי הב"י, דמשי"ב הרמ"ה כגון שייחדה לו הסלע כפשוטו
הוא, שאמרה לו על סלע פלוני כו', ודיוקא דרישא דדיוקא דסיפא
לא קשיא, דמשי"ב הרמ"ה כיון שייחדה לו הסלע רבנא קאמר דלא
מבעיא אם אמרה בפירוש על סלע [פלוני] שלי ונמצא שהוא שלה
דפשיטא שהיא מקודשת, אלא אפילו ייחדה לו בלבד על סלע פלוני
ונמצא שהוא שלה נמי מקודשת היא יכו'. וכן נמצא נבי סק"ה כתב
על דברי הב"י שאינם מוכרעים, שאין לשון "כגון שייחדה" שכתב
הרמ"ה משמע כן, [ואדרבה משמע] דייחדה לו להניח על סלע
פלוני אפי' שלא אמרה שלי כו', אבל בלא ייחדה וכגון שאמרה סחם
על הסלע אפי' שאמרה סלע שלי, אמרין להשקות אמרה הואיל
דלא ייחדה לו על אחת סלע וכו'.

אולם כמה פוסקים פסקו כבב"י ודחו השגת הב"ח. פי' פירש
אות י"ג שפירש ג"כ דברי בעור בשם הרמ"ה שייחדה לו
הסלע, דהיינו שאמרה חן על הסלע שלי או על סלע פלוני, ואותו
סלע הוא שלה.

שהשיבה חן. בקריית מלך רב פ"ד דלישוח כתב דיש לחקור בסלע
שאינו שלה וכשנחנס שם חזר ואמר התקדשי לי זו ונתלתן היא
אחי"כ אם מקודשת, למ"ד עלי קדושך מע"ג קרקע הוי קדושין ודאין
או ספק קדושין [ע"י סק"ה אות ע'], או דילמא כה"ג לא הוי
קדושין כלל, דהא אמרה מעיקרא חנס ע"ג קרקע, דמשמע שאינה
רוצה להתקדש.

וע"י בתוס' ר"י הוזן קדושין ח' א', שהביא דאיכא מאן דאמר
דאם חזר ואמר האמק"ל במנה זו וכיחא שחקב מקודשת,
וכיחא כתב עלה דלאו מילתא היא. ובפסקי הלכות (יד דוד) פ"ד
דלישוח הל' ד' דק"ג א' כתב דבהניח לפניו ואמר לה התקדשי לי
בזה, אפילו הניחה כן אינה מקודשת.

ב. וכשאמרה תנם על סלע פלוני ולא היה שלה. כתב בערך
לחם כח, דלשון חנס על הסלע פלוני כשאינו שלה,
הוי כאומרת השליכם ליס פלוני [ואינה מקודשת]. וכ"כ להדיא
במאירי בסוגיון, שכתב אמרה לו חנס ע"ג סלע או ע"ג סלע זה
אינה מקודשת.

כא. וי"א דוקא בייחודה לו הסלע. א. אם כו"ע יורו בזה.
דן זה הוא מהרמ"ה ובמליוני בפנים. וכחז בב"מ סק"יג דאף
שהרמ"ה כתב דבריו בשם י"א, הם מוסכמים ואין חונק עליהם,
דזה דבר פשוט דאם היא אמרה חן על הסלע דרך דחיה, מה מועיל
שהוא נתן על סלע שלה, הא אפילו לחוך חיקה לא מהני. וכ"כ
בערך לחם כחן דלא פליגי בדיוקא.

ובישי"ש פ"א דקדושין סי' י"ג כתב דבדברי הרמ"ה יראה מדברי
הרמב"ם בפ"ד דלישוח הל' כ"א, שכתב אם אמרה לו
הנח קדושין על מקום זה ואותו המקום של שניהם הרי אלו קדושין
ספק, ואפי' שאין ראייה גמורה [מדברי הרמב"ם דבעינן שתייהד]
על מקום שלה, מ"מ זכר לדבר מיהא דבעינן ביהור מקום, גם
כדאי הוא הרמ"ה לסמוך עליו, דפרט שלשון החלמוד מורה בדבריו,
מדקאמר ואם הוי הסלע שלה מקודשת ולא אמר ואם הניח על
סלע שלה מקודשת, אלא בודאי ה"ק ואם הוי אותו סלע שאמרה
להניח עליו הוא שלה מקודשת, אלמא דבירור מקום בעינן.

אולם בב"י כחז על דברי הרמ"ה דנראה שהוא כפירוש התוס'
[המוצא בס"ק שאח"כ אות א'], דעממא דאינה מקודשת
[כשהסלע אינו שלה] משום דכשאמרה לו חנהו על הסלע סחם הוי
כאילו אמרה איני חפצה בקדושך, כלכך אפילו נתנו על סלע שלה
לאו כלום הוא, וכשאמרה חנהו על סלע שלי הוי כאילו היא חפצה
בקדושין. וכן ביאור הגר"א סק"י כתב על שיעור זה דהוי כשיטה
התוס' כו', אבל שיטת רש"י והרמב"ם משום דקניא חציה [ואי"כ
לדידהו לא בעינן שתייהד לו סלע]. ובפני אחרים סק"יז כתב מטעם
אחר דרש"י והרמב"ם לית להו כדעת הרמ"ה, דלדידהו י"ל דבמה
שאמרה חן על הסלע אין זה לשון מכח שאינה חפצה בקדושין
רק בסלע שאינו שלה, אבל בסלע שלה והם עומדים אלה ואמרה
חנס, מסתמא [כיוונתה] שיחן הקדושין על סלע זה ומקודשת,
ואי"כ לשון הרמ"ה אחי שפיר שכתבו בלשון י"א כו', וכן הלבוש
הכנים דברי הרמ"ה דנפת החוס' והר"ש, משמע דלפרש"י ליתא.
וע"י בהמקנה בקי"א כחן שכתב על דברי הח"מ, דאין זה מוכרח
[דבעינן שתייהד הסלע אליה דכו"ע], דכיון דסלע אחד הוא שלה,
י"ל [דאף שאמרה סלע סחם] אין זה דרך דחיה כשאומרת הנח על

באר חגולה **א** היה סלע של שניהם הרי זו מקודשת בספק: הגב והראש (צ"י נשמו) והתוספות (עור נשמו) מפרשים דכל זה מיירי שנתן אח"כ לתוך חיקה נשחקה אפי"ה אם אמרה תחילה תן על סלע אינה מקודשת

ובסלע

הפוסקים

סי' כב—ס"ק כה אות א

אוצר

דבחצר של שניהם היו קדושי ספק [וא"כ בסלע של שניהם אפילו לא נתן אח"כ לתוך חיקה ג"כ מקודשת מספק]. וכ"כ צ"ש סקט"ז. וב"ב גם צע"י ארום סק"ד דלהרמב"ם אפילו לא נתן לתוך חיקה היו ספק מקודשת בסלע של שניהם, והוסיף עוד דנראה מיחו דבזה מודה הרמב"ם לדעת החוס' והרא"ש שאפילו נתן לתוך חיקה נמי הדין כן, דכשאמר הניחה על הסלע וכו' של שניהם והוא נתן לתוך חיקה היו ספק קדושין, דכאמור דידע נמי איכא לספקי אי נוחא לה בקדושין או לא, ומזה מיירי הרמב"ם מש"כ בהל' ד' דלאמר הניחה על הסלע כ"י ואם היה של שניהם כר"י ספק מקודשת, דאי מיירי שם שנתן הקדושין על הסלע א"כ הרי זה ממש הדין שכתב בהל' כ"א [והוא הדין דסעיף ג'] וחרתי למה לי, אלא ודאי כמ"ש דדין של החוס' והרא"ש אין מחלוקת כלל. [אולם ע"י לעיל סק"א מזהגרי"א דלרש"י והרמב"ם מהני שנתן על סלע שלה אפילו אמרה סלע סתם, וא"כ כ"ש באמרה להניח על סלע של שניהם, ונתנו לתוך חיקה].

כה. אמרה תחילה תן על הסלע אינה מקודשת. א. ביאור הדעות אי בחצר של שניהם דמקודשת מספק מיירי דוקא שנתן אח"כ לתוך חיקה. ע"י בס"ק הקודם מה שהובא מהטור בטעם דין זה לפי שיטת החוס' והרא"ש, דכיון שאמר לא תהיה על גבי הסלע היו כאילו אמרה איני חפלה בקדושין, ולכן אפילו זרק אח"כ לתוך חיקה נשחקה יכולה לומר בחזרת מחנה קבלתיו. וכתב צ"י דעת הרמ"ה לא נחבאר אם היא כדעת החוס' והרא"ש [דאינה מקודשת] ש"כנראה לומר בחזרת מחנה קבלתיו, או אמרין דכיון דשחקה ודאי סמכה אדבריו הראשונים שאמר לה התקדשי לי, חזר נראה יותר א. וכתב צ"י סק"ה דנראה דמה שהכריע דמהני בזה, היינו מדאמר הרמ"ה דאם אמר סלע סתם אפילו הניחו על שלה אינה מקודשת, ולא אמר רבותא דאפילו לחיקה לא מהני, אלא ודאי דבזה מהני. [ודעת בט"ז דלוי"א ע"י להלן].

מיהו צ"מ אות ו' כתב דאינו רואה שם הכרח בדברי הרמ"ה שנדקדק מדבריו לחלוק על דברי החוס' והרא"ש, כי הרמ"ה לא ידע אלא לפרש דברי הגמ' בזה שאמרה ואם הסלע שלה מקודשת וכו'. ובצ"ח כאן כתב בזה ולדקו דברי הדרכי משה. וע"י גם בחי"מ סק"י"ג שכתב בפשיטות דלהרמ"ה גם בנתן לתוך חיקה לא מהני כשלא ייחדה הסלע. גם צ"י סק"ז מסיק דלהרמ"ה אין חילוק בין נתן על סלע שלה לבין נתן לתוך חיקה.

ובן דרישה כתב על דברי הצ"י דלא נהירא, דאדרבה נראה דהרמ"ה לרבותא כתב כן, דאפילו נחנס ע"ג סלע אינה מקודשת, אף על גב דאיכא למימר טוונתה היתה לסלע שלה, וכ"ש בשלא קיים דיבורה כלל ונתנו לתוך חיקה. וכע"ז כתב צ"י סק"ה ובקרי"ת מלך רב פ"ד מאישות ובחזק המושלם (מוולוז'ין) בתשובות הר"ח ס"י א' דף ב' ג'.

ולדעת רש"י והרמב"ם, ע"י ח"מ סק"י"ג שחפס בפשיטות דכאמרה סלע סתם לא מהני אפילו נתן לתוך חיקה לכו"ע. וכ"כ צע"י

וחפ"ז בסק"ז, אחר שהביא הוכחה בצ"י וכפי מה שביאר בו הצ"ח, כתב דלפ"ז מה דמציעו בגמ' בסלע של שניהם מאי, היינו נמי אפילו אמרה חנס על סלע של שנייה, ואין להקשות דבזה היו ודאי קדושין דאי לא סמכה דעתה היה לה לומר ע"ג סלע סתם, ד"ל דהיתה רוצה לזכר דבריה עפי שאינה חפלה בקדושין, ועל כן אמרה שנייה בזהו סלע שיש לו חלק בו ממילא לא יא' הכסף מרשחו כלל. והביא מהצ"ח שמה קושיא בג"ל חלק על הצ"י, וכתב דלא נהירא. גם בארץ צ"י (ותאומי גביה) סק"י"ז כתב דאין דברי הצ"ח מוכרחים, דהא אם אמרה על סלע פלוני ונמלא שהוא של שניהם היו ס"ק להצ"ח אפי"ג דלא אמרה סלע סתם, א"כ ה"י אם אמרה על סלע של שנייה לא היו אלא ספק קדושין, ובזה מסולק כל מה שהקשה הצ"ח. ובצ"ח המלך פ"ד דאישות הל' ה' כתב דיכולים אנו לפרש דהספק בסלע של שניהם הוא כשאמרה בסלע פלוני במ"ש הצ"י, וכן אפשר לפרש דהספק הוא שאמרה בסלע שלי, מי אמרין דטוונתה היא שיהא הסלע שלי וזו כיון שאינה יכולה שלא לא סמכה דעתה, או דילמא לעולם סמכה דעתה, ומה שאמרה חנס ע"ג סלע שלי, כיון שיש לה חלק, שלה קרי לי, ולא דמיה היא, וגם כשאמרה בסלע של שנייה יכולים אנו לאוקמה בצע"י ולא הוי"א אלא ספק מקודשת.

כג. סלע של שניהם. אי מיירי שייחדה לו חסלע, ובאיוזה אופן ייחדה. ע"י בצ"ח המובא בסק"ז, דלפי דברי הרמ"ה דבסלע שלה דמקודשת מיירי דייחדה לו הסלע, מפרש כאן נמי דמיירי שאמרה תן על סלע פלוני ונמלא שהוא של שניהם, דאי אמרה על הסלע סתם פשיטא דאינה מקודשת להרמ"ה, ואי אמרה על הסלע שלי הא ודאי כיון שאין הסלע שלה אלא של שניהם דאינה מקודשת, דנילמא דעתה שאינה רוצה אלא בסלע שלה, ואי אמרה על סלע [פלוני] של שנייה לא קא מציעא ליה דפשיטא דמקודשת. וע"י דמבאר בדבריו דאם אמרה בסלע של שנייה אינה מקודשת לדעת הרמ"ה, ודלא כהצ"י דוסבור בזה דהוי ס"ק. מיהו ע"י בדברי בט"ז וארץ צ"י המובאים שם שייצו את דברי הצ"י דשפיר הוי ס"ק אפילו כשאמרה בסלע של שנייה. וע"י שם בדברי בית המלך דהוי ספק מקודשת, בין שאמרה בסלע פלוני, בין שאמרה בסלע שלי ובין שאמרה בסלע של שנייה.

כד. שנתן אח"כ לתוך חיקה בשחיקה וכו'. צטור כתב בהסגר שיטה זו, דכיון שאמרה לו תהיה על גבי הסלע היו כאילו אמרה איני חפלה בקדושין, ולכן אפילו זרק אח"כ לתוך חיקה נשחקה יכולה לומר בחזרת מחנה קבלתיו כו', ובסלע של שניהם היו ספק אם חפלה בקדושין לענין שאם יזרוק לה לתוך חיקה שחקה מקודשת או לאו.

ועיין ח"מ סק"ד דהחוס' כתבו זה משום דס"ל דבסלע של שניהם אינו קונה מעטס חזר ובחצר של שניהם אינה מקודשת, על כן הוכרחו לפרש דלאו משום חזר מיירי, אבל דעת רש"י והרמב"ם דלא בחוס', וס"ל דחזר של שניהם אף דלא קנה לענין מקנה, מ"מ לענין קדושין הוי ספק קדושין, וכן פסק [צטור] לעיל סעיף ג'.

(א) וע"י בעצי ארום סק"י"ח ובקרי"ת מלך רב פ"ד דאישות שכתבו ליישב שלא יקשה על הצ"ח ממ"כ בטור ס"י כ"ח בשם הרמ"ה בורק הקדושין

לתוך חיקה אינה מקודשת, הרי דאפילו בשלא אמרה תנור על הסלע אינה מקודשת בורק לחיקה וכו'.

התקדשי

ובסלע שלה וכו':

הפוסקים

ס"ק כה אות א—ס"ק כו

אוצר

לעשות מעשה לקבל צדקה, וראוי לה מן כירושלמי וכו'. וכו' בעיז קדושין סק"ד. ובערוך השלחן סעיף ל' השיג ג"כ ע"ד הב"ע, ומסיק וכו' דיש להחמיר בזה.

ואם בשעה שנתנו אמר עוד פעם לשון קדושין, כחז צ"ע כ"ל דבזה יש לחלק בין נתן לזרק, דאם אמר בעת שנתן לידה התקדשי לי הרי הוא מקודשת, כמו בזה, אבל אם זרק לה לא הוי קדושין כיון שגילתה דעתה דליתיה חלה בקדושין וכו'. וכו' בפסקי הלכות (יד דוד) פ"ד מלישות דק"ץ א'. וכתב בטורא דיעקב כאל דאפלו בע"ז בסק"ד דס"ל בקידוש בוריקה בכל מקום מקודשת אי לא בשליפה הקדושין, אפילו לא מתחלה מתחילה בפירוש, מזה כאל דליתיה מקודשת, משום דגילתה דעתה מתחילה שאינה רוצה בקדושין, וכו' להב"ע דס"ל בזה בכל מקום דלא הוי קדושין.

אולם בקריית מלך רב פ"ד מלישות ב' ד' הביא לשון הטור כאל שכתב דאפילו זרקו לתוך חיקה בשחיקה כיון שגילתה דעתה שאינה רוצה להתקדש יכולה היא לומר בתורה מתנה קבלתיו, וכתב דנראה מדברי הטור דדוקא משום שיכולה לומר בתורה מתנה קבלתיו הוא דליתיה מקודשת, הו' אם אמר בשעת זריקה שנתורה קדושין והביטו אז הוי ודאי מקודשת, שכרי אינה יכולה לומר בתורה מתנה קבלתיו, ובפירוש אמר לה שנתורה קדושין קא זריק לה, ודלא בב"ע.

ובחזון איש סי' מ"א אות ז' כתב דבצ"ע לטעמיה אזיל שמחלק [בסי' מ"ב סק"ד בורק לתוך חיקה] בין שדיק ללא שדיק, אבל כבר נבאר שאין חילוק בזה, ולפיכך אפילו זרקו לחיקה ואמר התקדשי ולקחתם לנתיב הוי ספק קדושין, ודוקא בורק בשחיקה לא הוי קדושין, וכן מבאר ברא"ש שכתב בטעם דליתיה מקודשת משום דיכולה לומר במתנה קבלתיו וכייוו שסבורה שנתן לה במתנה, ומבאר מלשנו שזריכה אמתלא במה דשקלתה, ומכאן ראוי דאפילו לא שדיק אם שקלה מחיקה הוי ספק קדושין. וע"ש בחזון איש שדן לענין שדיק ואמר התקדשי וענחה חנם ע"ג סלע חרק לחיקה בשחיקה.

בו. ובסלע שלה וכו'. ז"ל הטור, אבל אי אמרה חנוכה על הסלע שהוא שלה וארקה אח"כ לתוך חיקה מקודשת, שזו מוכיח שכתב חפ"ה בקדושין.

וכתב הב"ח דלפי דעת החוס' וברא"ש שכתב הטור משמע דאפילו ייחדו לה הסלע והוא שלה אינה מקודשת אלא"כ זרקו אח"כ לתוך חיקה. ובק"י"א שם השיג בבי"ח על הפרישה [במבוא להלן] שכתב דבנתן על סלע שלה מקודשת לנ"י, דברי מבואר בדברי ברא"ש דאפילו אמרה חנוכה על הסלע שלי אין בדבר תלי בקצין שכתב קונה ע"י הסלע, אלא שזו הלשון מורה שהיא חפלה בקדושין ישאם אח"כ נתן לתוך חיקה בשחיקה מקודשת, אבל לא נתן בחיקה אלא על הסלע שלה אפי"פ שגילתה דעתה שחפלה היא בקדושין, אפי"פ אינה מקודשת כיון שלא קיבלה בקדושין בידה או בתוך חיקה, דלא חשיבא הנחה על הסלע קבלת קדושין כלל. אמנם בדעת ברמ"ה כתב צ"ח דבייחודה לו סלע וכו' שלה, דמקודשת אפילו לא נתנו לתוך חיקה אלא שנתנו על הסלע בלאו, מדכתב ברמ"ה בדאמר על הסלע סתם אפילו נתנו על סלע שלה אינה מקודשת, מכלל דבייחודה לו סלע ונתנו על שלה מקודשת אפילו לא זרקנה לתוך חיקה, ופליג בזה על החוס'.

בעני אחרים סק"ד דבזה ברמ"ה מורה להחוס' וברא"ש דלא מהני אפילו נתן לתוך חיקה. אולם בעיז קדושין סק"ד כתב דיש להסתפק לדעתם בזה, ד"ל בלמרה חנם ע"ג סלע אפילו אינו סלע שלה ו"ל דחפלה בקדושין רק שלא זכתה בס', וא"כ אם נתן לתוך חיקה או חלצה שפיר י"ל דמקודשת, דלרש"י ורמב"ם אין לנו הכרח לומר לסברה זו שהפליגוהו בדברים, ונ"י. [וע"י לעיל סק"א מזהב"ה"ה דלרש"י ורמב"ם מהני בשנתן על סלע שלה אפילו כשלא ייחדה הסלע, וא"כ כ"ע דמהני בשנתן לתוך חיקה].

ב. וכשלקחתם האשה אח"כ מתוך חיקה. ע"י בקריית מלך רב פ"ד מלישות שפירש דברי הטור דבסלע שאינו שלה אפילו לקחתם באשה מתוך חיקה אינה מקודשת, כיון שגילתה דעתה דליתיה בקדושין. וכו' ברב המגיד בע"ז סק"ד בתורה, דאפילו נטלחו אח"כ מי"מ אינה מקודשת דלמטה נתן.

ג. ובנתן לתוך ידה. צ"ע סק"י"ז כתב דברא"ש לא כתב [דאם בסלע אינו שלה אינה מקודשת] ב"נתן" לחיקה, אלא כתב אם "זרק" לחיקה ושחקה לא הוי קדושין כיון שגילתה דעתה דליתיה בקדושין, ומ"מ יפה כתב רמ"א אפי"פ אם "נתן" לידה ג' לא הוי קדושין, כמו בלמרה הכה מייבא [בקדושין ח' ב' ולעיל בשו"ע סי' כ"ט סעיף י'] דאפילו אם נתן לידה בשחיקה לא הוי קדושין כיון שגילתה דעתה דליתיה בקדושין. וכן בחרן נ"י (ותאומי לביב) סק"י"ח כתב ד"ל דמה שכתב ברא"ש [דבסלע שאינו שלה אינה מקודשת] אפי"פ שזרקו לתוך חיקה, לאו דוקא, דכ"כ אם נתן בקדושין לתוך ידה ושחקה נמי אינה מקודשת, כיון דכבר גילתה דעתה שאינה חפלה בקדושין אחרת דעל דעתה ראשונה סומכת, וכו' צ"ע, ומשום שיהי רמ"א לשון ברא"ש וכתב ש"נתן" אח"כ לתוך חיקה, לאורווי דאין חילוק בין נתן לתוך חיקה לזרק לתוך חיקה, ומש"כ ברא"ש שזרק לתוך חיקה, כייוו משום דלא חפלה בקדושין מסתמא לא קיבלה ממנו אלא זרק קדושין לתוך חיקה שלא מרצונה. וכו' בפסקי הלכות (יד דוד) פ"ד מלישות דק"ץ ב', דאם לאחר אמירה שיניח על הסלע זרק בקדושין לתוך ידה בשחיקה, אי שזרק לתוך חיקה כו', אינה מקודשת.

אולם בעני אחרים סק"י"ג כתב דדברי ב"ע אינם מעבדים לו בתש"כ דיופה כתב ברמ"א שאפילו נתן לידה לא הוי קדושין, ובצ"ע עלמו בענין לשון ברמ"א לתוך חיקה, ואי לישנא ד"נתן" קריין, שברא"ש כתב זרק, וברמ"א כתב נתן לחיקה, אין זה כדאי להמליץ דין חדש ולומר שאפילו נתן לידה וקבלתו דלא ליכחו קדושין, וגם דמיונו אינו יפה שמדמה דין זה לכזה מייבא, דלא דמי להדדי, דהתם אמרה היא מתחילה שיתן לה במתנה והוא אמר לה אי יביצנא לך כו' והשיבה לו הכה מייבא שכוונתה אל חשקה עמי, א"כ מה שנתן אח"כ לידה בפתח הוי כנחלה לשאלתה לתת לה מתנה והיא קבלתו לשם כך, משא"כ בנידון זה שלא בקשה ממנו במתנה רק הוא התחיל לדבר עמה שחקה ממנו בתורה קדושין, א"כ אפי"פ דמה שאמרה חן על הסלע כאלו אמרה שאינה חפלה בקדושין, מ"מ אם נתן אח"כ לידה, מכיח נאמר שנתנו לה לשם מתנה, וכו' דבזרק לחיקה ל"ש בזה לומר אי לא ניתא לה לישנינה, דכיון שגילתה דעתה מעיקרה שאינה חפלה בקדושין אית לן למימר דסברה אי שדחינהו מחייבנא בזה, אבל מ"מ לא הוי לה

(ב) ברמ"א כתב נתן לתוך חיקה. ולא נתן לתוך ידה. וע"י להלן בדברי צ"י ארו"ח פ"כ בזה.

באר הגולה

ג סס ברייתא

התקדשי לי (ד) בכבר זה ואמרה לו תנהו (ט) לעני פלוני

אפילו

באר היטב

(ט) לעני. היתה בעלת חובה. ובעל חובה דוחק אותה ואמר לה א' התקדשי לי כזה ואמרה תנהו לבעל חובי אם היה בעל חובה עכו"ם מקודשת גמורה. ואם היה ישראל ופרע לו בפניה הוי ס"ק. רש"י ח"ה ס' ל"ו:

פתחי תשובה

(ד) בכבר זה. עיין בס' יד העדף פ"ג מה"א הלכה ד' נענין אי ככר דוקא הוא משום דשי"ך ציה כי היכא דמחייבא ציה אלא מחייבת ציה את או אפילו דבר חשוב נמי ע"ש:

הפוסקים

ס"ק כו—ס"ק כז אות א

אוצר

דכא קיי"ל דלמארה אינה קונה אלא בעומד בלדא או בחזר המשחמר לדעתה, דהיינו בחזר הבעול והמפתח בידה, אבל בסלע לא שייך משחמר לדעתה אלא כשהיא יכולה לשומרה, אי"כ קשה במאי עסקינן אי במשחמר לדעתה אי"כ אפילו בסלע של הפקר נמי [במבואר לעיל סעיף א'], ואם אינו משחמר לדעתה כלל אפילו בחזרה אינה קונה, ועי"כ ל"ל דמייירי כשעומדת בלדא הסלע, [אבל אינו בדי אמות שלה ואינו משחמר על ידה. מחו"ד שס], דלא נענין משחמר אלא כשאינו עומד בלדא, אבל אם עומד בלדא אפילו אם הוא גדול מאד שאינו משחמר על ידה אפ"ה מהני, כמ"ש בס' תורת חיים ב"מ דף י"א. ועי"ע מהז בעני אחרים סקט"ז.

ועי' להבן סקל"ה אות א' דכריענ"א בשם החוס' מפרש דבסלע שלה מיירי צהינו משחמר וצמקום האבד, ומתקדשת משום שהוליא ממון על פיה, וגם הוי כאומרה ואחשדש אני לך.

סעיף י. כז. התקדשי לי בכבר זה וכו'. א. אם בכבר

דוקא או אפילו בדבר ערך רב. מקור דין זה הוא בגמ' קדושין ח' ב', ואמרו שם מ"ע, אמרה ליה כי כיכי דמחייבנא צ"י אלא מחייבת ציה את. ובחדושי הרשב"א שם הביא דצירושלמי [פ"ב קדושין] אמרו התקדשי לי בסלע זה חנהו לעני מקודשת, וקא מפרש ר' אבהו דרואה אשה שהתא מקודשת ותרעה עושה עוזה לעני, וכחצ ע"ז דיש מי שאומר דפליגי אגמרא דילן, ויש מי שאומר דסלע שאני שהיא מהנה מרובה ואי אפשר לומר צו כי כיכי דמחייבנא ציה אלא מחייבת ציה את, לפי שאינו מתוויב במתנה מרובה כסלע בפעם אחת, אלא שיקצו לי קא אמרה, ואפשר דאפילו צעני שאינו סמוך עליה מקודשת [בכ"ה ג], דכא רואה אשה שהתא מקודשת ותרעה [עושה] עוזה לעני קא אמרה, ואע"פ דתנהו לאצא ולאצין ולפלוגי אינה מקודשת, הכא דרואה להראות עוזה לעני מקודשת. [ודעת הרשב"א עצמו עיין בסמוך]. וכן בשיטה לא נודע למי בסוגיין, אחר שכתב דנראה דצירושלמי פליג אגמרא דילן, כתב עוד ואפשר דסלע שאני, דאפומה יכיב לעני סלע, דבלא"ה לא הוי יכיב ליה סלע אלא ככר או דינר וכיוצא בו, והיינו דנקט צירושלמי סלע והכא ככר. ובמאירי שם, אחר שכתב דצירושלמי הג"ל נראה חולק עם גמרא דילן, כתב דמ"מ רוב גאונים מסכימים לדעה אחת שנתנית ככר הואיל וכדי חייו הוא אף הוא חייב צכך ולפיכך אינה מקודשת, אבל בסלע שהוא יותר מכדי חייו אין אדם חייב לתתו לעני, ואין לומר בזה כי כיכי דמחייבנא ציה אלא כז', שאין אדם חייב להעשיר את העני אלא לפרנסו.

מיהו בחוס' ר"י בזקן כתב דודאי צירושלמי חולק עם החלמוד שלנו, דודאי ליכא הפרש בין סלע לככר, וכ"ד הרמב"ם והר"ף שם אלא הביאו דברי צירושלמי, ואיכא מאן דאמר דלא פליג וחלוק יש בין סלע לככר, דבסלע לא מציא למימר כי כיכי דמחייבנא כז', וזה רחוק, דאפי' מי לא עסקינן בככר גדול וצודאי אינו חייב ליתן לו ככר גדול כההיא, ופי' לשון הגמ' היא שלא הוי בדעה להחלואת בקדושין אלא שיתן לו לשם מציא כז', וצודאי אם נתן לעני אלא זז צבת אחת מאוב עמיד וכו'. ובחדושי הרשב"א הג"ל אחר

אולם דעת הרבה פוסקים דאפילו לדעת החוס' והר"ש מקודשת בסלע שלה גם בלא זרק לחיקה אח"כ. בחי"מ סק"ד כתב דהמעין ברה"ש יראה פשוט דלא מוקי לה ברה"ש בזרק לחוך חיקה בהניח על סלע שלה, דמא לי חיקה ומא לי חזרה או סלע שלה, רק להחוס' והר"ש כתבו זה בסלע של שניהם, וכיכא דאמרה הנה על סלע [סתם] אינה מקודשת אפילו נתן לחוך חיקה, אבל בהנה על סלע שני מקודשת אף בלא חיקה, וזה לדעתו ברור. וכן צי"ש פ"ק קדושין ס' י"ג כתב דנראה פשוט דכל ענין מקודשת, אפילו נתנו על הסלע, מאחר שהסלע שלה הוי כחזרה, אלא שהר"ש רואה לפרש כל הסוגיא נענין אחד [דמייירי נתנו לחוך חיקה]. ובעי"ז כתב בעצמות יוסף בסוגיין. ובנחת לצי סק"ט כתב גי"כ דבסלע שלה מקודשת לכו"פ אפילו הניח על הסלע לצד, ואף שפירש הטור גם בסלע שלה חזקה לחוך חיקה, לאו דוקא הוא, אלא הואיל דפירש בסלע שאינו שלה דאפילו זרק לחוך חיקה אינה מקודשת, פירש גם בסלע שלה בזרק לחוך חיקה, אבל צאמח בסלע שלה אפילו הניח על הסלע מקודשת, וכל זה ברור. וכ"כ צי"ש ברב"כ (על ר"י) דף ל' ב'.

ובדרישה אות ג' אחר שכתב גי"כ דהטור שכתב דמייירי נתנו לחוך חיקה לאו דוקא אלא אגב סלע של שניהם כתב נמי הכי גם בסלע שלה, הוסיף עוד דאפשר גי"כ לומר דהיא רצוהא, לא מביעה נתנו ע"ג סלע דעשה כמאמרה פשיטא דמקודשת, אלא אפילו נתן לחוך חיקה שלה קיים מאמרה אפ"ה מקודשת, וזהו לשון אפילו דנקט הר"ש, ומייירי נמי צותן לחוך חיקה אפילו לא קבלתו אלא השליכה בשחיקה אפ"ה מקודשת, כיון דתחלתה תחילה ואמרה לו לתנם ע"ג סלע.

ובט"ז סק"ה כתב דהחוס' מפרשים שהסלע שלה דכאן מייירי צאופן שאין לו דין חזר לענין קנין, שאינו משחמר, דסתמא משמע שהיא אינה אלא הסלע כז', ואי"כ אם יוכיח הסלע משחמר כדון חזר הוי קדושין וא"ל ליתן לחיקה, וזהו פשוט אין צורך להזכירו דמא לי אם אומרת חנהו לחיקי או לסלע שלי שהוא חזרה, אלא כאן קמ"ל אפי' צאין קנין מאד חזרה, וכו"ל דדבר זה שאמרה ליתן על הסלע הוי גל"ל [דלין ראוה בקדושין, קמ"ל] דכיון דשלה הוא אין כאן בעול קדושין, ולרש"י דס"ל דמתקדשת ציה שותת על הסלע אפי' שאינו נותן לחוך חיקה, מייירי דהסלע משחמר על ידה, ומסיק דלענין דין אין החוס' חולקים על רש"י בזה. ועי' גם צי"ש סקט"ז, שכתב דלשיטת החוס' והר"ש אם הוי סלע שלה ועמדה אלא הסלע מקודשת מדין חזר, אלא הסוגיא לא איירי מזה. וכי"כ בשארית יבואר [להרי"ט טאטויאלק] על מש"כ הטור דנענין שחרוק לחוך חיקה, דכא הוי מילתא פסיקתא בין עומדת בלדא הסלע בין שאינה עומדת בלדא, אבל אם היתה עומדת בלדא הסלע כיון שאמרה תנהו ע"ג סלע שלי, וזה הלשון מורה שהיא חפצה בקדושין, מה צריך עוד לזריקה בחוך חיקה, הרי כבר נתקדשה בזריקה לחוך חזרה מדעתה. וכי"כ בכו"כ הגה"ע אות ז', ובחוסין ישועות כאן בשם הרש"ף. ועי"ע בזה בצית המלך פ"ד דאישות ה"ל ד'.

ועי' בהמקנה ק"א כאן, שכתב דלפרש"י דמייירי שהניח על הסלע עצמי ומטעם חזר קונה, וכי"כ לשיטת הרמב"ם, קשה עוצה

באר הגולה

ס ס עמוד

אפילו היה עני הסמוך • עליה אינה מקודשת

וגם

הפוסקים

ס"ק כז אות א—ס"ק כח אות ב

אוצר

למימר דיכול לפטור עצמו בעני אחר, מי"מ כשאמר לו חן כבר לפני פלוני והלך ונתנו לו לא סמכה דעתה דמשום דצורה עבד הכי, אלא משום דליהו בעי לקיים מצות זקנה בעני זה ולא בעי פטור נפשיה בעני אחר, וכיון דכשתא דקיים במצוה בעני זה מפטר מעני אחר דכבר קיים מצוה נתינת זקנה הלכך לא מלי לקדשה בזה, דסוף סוף על ידי שנתן לפני כבר זה אחי הנאה לדידה דמפטר מליהן לפני אחר באותה עשה.

ועיין במאירי בסוגיין שכתב דליה מקודשת ואפילו היה סמוך עליה או רץ אחריה לנפש ממנה, שאף היא אומרת אף אחת חייב במצוותיו כמוני, אפי"פ שאני קודמת בחיובו מלד עניין קדושין. והמסקנה בקו"א כתב דלשון זה דאפילו היה בעני סמוך עליה, משמע אפילו אם היה סמוך עליה בחיוב שנתחייבה לו אפי"פ לא היו קדושין, והטעם כמ"ס הרשד"ם סי' ל"ו הוצא דבאפי"פ סק"ט כשאמר תאם לבע"ח חלוי דפלטגת רש"י ור"ת בחי"מ סי' קכ"א כפורע חובו של חבירו, וע"ש דבחיוב מצוות מודה ר"ת דאין לריך לשלם, ואף דהכא פרע לבע"ח מדעתה שהרי אמרה תאם לבע"ח מי"מ כיון דהכא בתנא לפלוני לא היו קדושין משום דאמרינן דיהיו בעלמא הוא כיון דהתחיל הוא כניל סימן כ"ט סעיף ז', אי"ב כ"ה אינו כמותן בלוי דחייב קא מדחי ליה, והי"ל כפורע מעצמו שלא מדעתה, ולא דמי להא דאמר בסמוך אם היה כלל שלה מקודשת, דהתם אם זן בהמתו של חבירו שלא מדעתו לריך לשלם לו כדי הנאחו, כדאיתא דב"ק כ' ע"א וכו'.

ב. ואם אמרה תנחו לבעל חובי. ע"י דב"ט סק"ט דאם היה בעלת חוב ובעל חובה דוחק אותה, ואמר לה אחד התקדשי לי בזה ואמר תנחו לבעל חובי, אם היה בעל חובה גוי מקודשת גמורה, ואם היה ישראל ופרע לו בנפיה היו ספק קדושין. ודבריו משעסקים מנהיג בהכ"ט אות ח' שהביא בן גשם הרשד"ם סי' ל"ו. ובעניי הרשד"ם כתב בעט"ס דין זה, שכתב שאם אמר תנחי לפלוני עני הוא מקודשת אי לא מטעמא דאמר כי כיכי דמחייבנא ביה אלא מחייבת ביה את, ומטעם זה הוא דליה מקודשת, אי"ב ב"ד שהיה היתב חייבת ולא הוא, הוי ודאי מקודשת כ"י, דבליה מאותו האיש שהיה דוחק אותה מלד החוב שהיה חייבת לו ובעניי נתן אותם לבעל חובה הגוי, ולא מיבעיא לדעת ר"ת [בכחוצות ק"ה א' חוס' ד"ה הא מהי] דכבר דהא דאמרינן כפורע חובו של חבירו אין חבירו לריך לשלם אפילו היה המלוה דוחקו, כיוון כפורע חוב מצוותו אשתו כ"י אצל כשאר חובות לא, אלא אפילו לדעת רש"י [שם] דכל חוב מיירי כ"י, דעד כאן לא קאמר רש"י הכי אלא דבעל חוב ישראל, אצל בעל חוב גוי לריך לשלם כ"י, ועוד אי אומר דאפילו בישראל היינו יכולים לחלק ביניה דפרע חוב חבירו שלא בפניו, דמי לאשה שהלך בעלה למדינת הים דמשם אתו למדים דין זה, אצל כשפורע חובו בפניו ושותק נראה שאפשר שגם רש"י מודה שהייב לשלם, ואפי"ג שאין חילוק זה מפורש, אדרבא נראה שאינו כן, מי"מ היה לנו להחמיר לפני קדושין, כ"ש שיש בחילוק הראשון.

ובעניי ארזים סקב"א כתב דבאפי"פ [והנהיג] לא כעתיק יפה מהרשד"ם, כי המעיין בחשיבה יראה שלא כתב בן [דאם היה בעל חוב ישראל הוי ספק קדושין] אלא בדרך אח"י, [אפילו נתימא שדין זה הוא כמו פורע חובו של חבירו שנחלקו די רש"י ור"ת], ובאמת נראה דאין זה דומה כלל לפורע חובו ש: חבירו דמיירי שאין הלוה מלווהו לפרוע, אצל כשפורע עפ"י הלוה ודאי שהייב לשלם לו, ואין לחלק בין גברי לישראל, ואפ"י דב"י חוב

אחר שהביא שתי הדעות בזה, מסיק דהנכון דהירושלמי מייירי באמרה ואחריה אני לך מקודשת מדין ערב קאמר [ובמוצא סקב"א אות א'].

ועיין ביד דוד (פסקי הלכות) פ"ד דאישות דקכ"ד הכה א' שכתב פ"ד הרשב"א, דאף שזה דוחק בירושלמי וכנראה לא סמך הרשב"א בזה על פירוש, עכ"ז למעשה בא"א החמורה יש להחמיר בזה, ולריך מאד להתחזק ולחקור על עולם המעשה וכו'. וע"ע מש"כ בזה ביד המלך (להר"א לנדא) פ"ד דאישות ה"ד ד'. ואין אליו בפ"ט סק"ה.

ב. ואם בשעת נתינה לעני אמר לה שתתקדש בזה שנותן עפ"י דצורה והשיבה כן. כתב ביד דוד (פסקי הלכות) פ"ד דאישות דקכ"ד א' דזה פשוט אם בעת נתינתו לפני אחר לה האמק"ל בזה שאני נותן בדבורך והשיבה בן באופן שניכר שכוונתה לא להשקות בזה, בודאי מקודשת, וכל השקלה ועריא הוא שאנו אומרים שאין כוונתה להתקדש לו רק כוונתה להשקות בזה, וזה דוקא כשלא השיבה על אמירתו התקדשי לי בזה שאני נותן עתה עפ"י דבורך בן, אלא שחקק, או שנתן לפלוני במעמדו צדון עסקין בענין זה בשתיקה, או שנתן לו שלא במעמדו ועתה חזר אליה ואמר לה התקדשי לי בזה, דבזה האופן אם חתרה בפירוש ג"כ לא התקדש כיון דלא נתחייבה בעת הנתינה, נמלא שאינו נותן לה כלל ובמה התקדש לו, אצל באומר לה בעת נתינתו לכן דעת שנותן לו כדי שמתקדש לו, ואם לא חתרה להתקדש לו לא יתן והיה השיבה בן בודאי מקודשת וכו'. ושם ביד דוד הוסיף עוד דאם הוא אומר לאשה אחת כבר זה לפלוני עני או לפני סתם והתקדשי לי, והשיבה בן כ"י מקודשת, דאמרינן בן הוי כדבור, ולכן הוי אמירתה בן כאילו אמרה היא ואחריה אני לך.

כח. אפילו היה עני הסמוך עליה. א. מה נקרא עני הסמוך עליה. בן הוא לשון הגמרא בסוגיין. וכתב במחנה אפרים ה"ל זקנה סי' א' ולכאורה היה נראה דעני הסמוך עליה דקאמר, ר"ל שהיה בעני שאל ממנה ולא ממנו, ואם הדבר כן קשה איך מלי אמרה ליה כי כיכי דמחייבנא אלא מחייבית ביה את, דאם איכה נתחייבה משום דממנה שאל איכה אמאי נתחייב, ואפילו אם יש לו, מכיון שלא ביקש מידו מלי פטור נפשו בעני אחר, ונמ"ש הרשב"א בחדושו לשבועות גבי שבועה שלא אחת לפני, מושבט ועומד מהר סיני, ובקשה דהא יכול לומר איני רוצה ליתן לפני זה אלא לעניים אחרים, וחירץ דמיירי בשכבר היה בעני מצקס ממנו שיתן לו, ע"כ, אלמא דכל ביכא דלא ביקש ממנו עדיין מלי לפטור עצמו מחיוב נתינתו כשיתן לפני אחר, ובעור פ"י לפני בסמוך עליה ר"ל שמוטל עליה לפרנסו, משמע דמיירי כשהעני היה קרוב לה דעליה רמיא לפרנסו משום דהוא קודם לכל אדם, ואפי"ה מליא אמרה ליה כי כיכי דמחייבנא ביה אלא מחייבית ביה את, וזה שלא בדעת המרדכי שכתב בפ"ק דב"ב [והוצא בשו"ע יו"ד סי' רנ"ו סעיף ח'] דעני שיש לו קרוב עשיר אין אחרים מחייבים לפרנסו. וע"י דב"י יעקב סעיף זה שהביא מספר יד שאלו שכי על דברי המחנה אפרים, ד"ל דכאן מיירי שאינו קרוב שלה רק היא מכירתה בענין מכירי בהוכה, או דמיירי אחר שנפל ליד הגבאי דאין הקרוב מחייב יותר מאיש אחר, כמבואר בב"י סי' רנ"א, ומש"כ עני בסמוך עליה כיוון שהיה מקודם סמוך עליה.

ובשרשי חים פ"ד דאישות מייבב דכאן מיירי אפילו שהעני ביקש ממנה או שמוטל עליה לפרנסו, ד"ל דאפי"ג דליהו מלי

ביאור הגר"א

(יא) וג"ז כו' וג"ז כו'.
כ"כ תרא"ש שם ססי"ג
וג"ז כו' ובשיטת תוס'
הג"ל. ובחזקא ברייתא
מיתניא וטעם א' לכולם
ועה"מ ס"ק י"ד ס"ן.
ס"ן י"ז :

[יא] וגם זה מיירי שנתנו לחייב בחיקה (טור) :

יא. התקדשי לי בככר זה ואמרה לו תנהו לכלב זה אם היה הכלב שלה הרי זה מקודשת ואם לאו אינה מקודשת. ואם היה רץ אחריה לנשכה הרי זו ספק מקודשת: כג ונס זה מיירי בטבאי גוונא שנתן אחר כך בחיקה (טור בשם החספות) **אמר**

באר חגולה

ע שם נזרייתא
ס נעיתא שם וסלקא נחיתא

אוצר

ס"ק בח אות ב—ס"ק לד

הפוסקים

גומן הכבד לכל על פי דבורך כדי שתתקדש לי, והיה השינה הן
ה"ז קדושי ספק.

לב. רץ אחריה לנשכה. א. ביאור הדיון. צביי כאן כתב דהוא חצביה בגמי' מי אמרינן צהביה הנאה דקא מזיל לה מיניה גמרה ומקינא נפשה, או דילמא אמרה ליה חיוצי מחייבי לאנין, וסלקא בחיקו, ולחומרא. ובשם הר"ן הוסיף צביי שם, דהפ"ג דבחבדו לעני פשטין [לעיל סעיף י'] דאפלו עני הסמוך עליה אינה מקודשת, משום דאמרה ליה כי כיכי דמחייבית ציה אלא מחייבת ציה את, ואפ"ה הכא מספקא ליה [ולא אמרינן בפשיטות דאינה מקודשת משום דמחוייב להזיל אותה], משום דאפשר דהכלה דגופה חשיבא לה טובא וגמרה ומקינא נפשה.

ב. וכשרץ אחריה בלב שלה לגשבה. צעונים להשפט שמים
קדושין בצאנזין אות ט' הביא דלשון העור הוא יא"וה
שלה ורץ אחריה לגשבה, וכחז דמשמע שאם הוא שלה ורץ אחריה
מקודשת, שאף שבשיקר רחצה בנתינתו להגלל מהנזק שצדק מחוייב
בלא"ה, מ"מ כיון שהכלב שלה אכל ונהנית צדק הוי כקבלה ממנו.

ובחדושים ותקונים על הרמזים כחז דמסדור לשון הרמזים
[שכתב חטבו לכלל אינה מקודשת ואם היה ככלל שלה
מקודשת ואם היה רץ וכו'], נראה דרץ אחריה קאי גם אכלל שלה,
לדפטר לומר כיון דמדאורייתא מחוייב להכילא אף שהוא שלה לא
מקינא נפשה, אבל בטור משמע דמקודשת בזה, ובשני פסם
הדברים וא"ע.

ג. אי מיירי דבשעת נתינה אמר שתתקדש בהנאת הצלתה.
המקנה בקו"א כתב דכיון דאמר לה בחילול המקדשי לי
בכר עמו, אי נימא דהספק הוא אם מתקדשת בהנאת הכלל, אין
זה קדושין ראשונים, והיה לריך לחזור ולומר המקדשי בהנאת
הכלל, וכ"ש לדעת הרמב"ם דס"ל בתן מנה לפלוני דל"ל בפירוש
בהנאת מתנה [ובמובא בס"י כ"ט סעיף ז'], וכן באדם חשוב לשל
סוסי' כ"ז [ובאורח"י סקמ"ז אות א'] ע"ש, ונראה דהכא שאני
ביון שבהית מן הכר עמו שמחמתה היא נילול, הוי כמקנת.

לג. ספק מקודשת. בח"י כתב על הא דכלב ר' אחריה וכן על
הדין דסלע של שיהם דסלקא בגמרא בחיקו, דכל חיקו דקדושין
נריכא גט, דכו"ל ספקא דאורייתא ולחומרא עבדין, ועיין באוה"ס
ס"י כ"ז סקמ"ב שנתבאר הכבדל צ"ן דין זה, לד"ן נתן הוא ואמרה
היא לדעת י"א הוי ספק מדרבנן. וע"ש מה שכתבו הפוסקים
ביסוד הדין דספק קדושין.

לד. שנתן אחיכ בחיקה. מי בנ"ח כאן דמבואר לדפס ז'
גם הא דמקדושת בכלל שלה מיירי דוקא שנתן אחיכ לחיקה.
ובקרנ נתחל על הרא"ש פ"ק דקדושין ס"י ט"ז חזק בזכ לדברי
הב"ח.

אולם צח"מ סקט"ז כחצ שבכלל שלה מקודשה אע"פ שלא נא לידה [או לחיקה], דמאחר שיש לה הנאה שהכלב שלה א"כ הו' כאילו צא לידה, ועמ"ש"כ הרמ"א דגם זה ממירי שנין אח"כ צחיקה, כחצ שם צסק"ז דהכוונה על שתי החלקות, דהיינו כלל

חוב שאינו דומה ממחיוב לשלם כיון שפרע על פיו כו', אי"כ נראה
אם אמרה תנאו לבשל חובי דמקודשת בין בעל חוב נכרי ובין ישראל.
ובערוך השלחן סעיף ל"ב כתב מדעת עמנו דדבר פשוט שאם אמר
תנאו לבשל חובי ונתן לו שמקודשת, ויש מי שמחלק בין שהיה בעל
חובו דומה לשלם או לא ובין בעל חוב גוי דהוה קדושין לבין ישראל
דכוין ספק קדושין, ולא ידעתי למה.

כט. וגם זה מיירי שנתנו אח"כ בחי'קה. כן כתב העור נשם
התוס'. וכ"כ גם רבינו ירוחם נתיב כ"ב ח"א נשם התוס'.
וביט"ש פ"ק דקדושין סי' י"ג כתב דתתוס' שלנו לא מלאחי, גם
הרא"ש לא פירש כן א, וגם לא מסתברא כלל לפרש בכה"ג, ודוקא
גבי סלע. לית ליה דעת, מפרשין הכי, אבל בעניי מיירי בפשוטו
שאף הוא נותנו לו. וכ"כ בתפארת יעקב סק"יח. ועי' גם בעניי אחרים
סק"ב שדן עפ"י דברי הירושלמי דגבי חן לעניי אם זרק לחיקה מזיון
לומר דמקודשת. מיהו בפסקי הלכות (יד דוד) פ"ד דלוישות דקכ"ג
ג' כתב לדיוא דבאמרה חן לעניי ונתן לחוך ידה או לחוך חיקה
ותארה אינה מקודשת. וציד דוד שם כתב דהו' נלמד משיעת הרא"ש
דאיירי בכה"ג, ואין למש"כ כן בלוח כ"ט וסי"ח. ועי"ש שדן מה
בדיון אם נתן נשתחקה או שאמר לשון קדושין.

טעף יא. ל. אם היה הכלב שלה היו מקודשת. א. ואם צריך שתייחד לו הכלב. ביש"ש פ"ק דקדושין סי' י"ג כתב דלפירוש הרמ"ה שכתב לעיל [ומוצא בסעיף ח'] שגריד היא שתאמר לסגל פלוני, אי"כ גם בכלל נמי פירושו הכי [דצני שתייחד לו הכלב], ואם אמרה תן לכלב [סחם] וכו' נחן לכלב שלה אינה מקודשת.

ועי' בשובע שמחות עמ"ס קדושין צסגוין שפיר דלעתה השיע
לעיל סעיף ט' [דלא הביא שיטת הרמ"ה ועי"ב ס"ל] דאין
צריכה לייחד לו הסלע ובאמרה סתם הניחכו על הסלע מקודשה,
למה נקט כאן תנאו לכלב ז"ה, הא [גם אם אמרה] תנאו לכלב
סתם אם היה הכלב שלה מקודשה, כמו גבי סלע, דמאי שנא,
וה"ע שלא העירו האחרונים צ"ב.

ב. ובשהיה הכלב של שניהם. כתב במאמרי בסוגיין דאם היה הכלב של שניהם לא הוזכר בגמרא, ומ"מ כתבו קצת מפרשים שאם אותו הכבר אינו שוב אלא פרוטה אינה מקודשת, שהרי אין מגיע לחלקה אלא החצי, היה שוב שתי פרוטות מקודשת, ואינו דומה לחטאו לעני שאינה מקודשת [כדלעיל סעיף י']. שצמני אף הוא חייב בכל מזונו, וי"א שאף כזה אינה מקודשת, שאין דרך שחפצין להקפיד על מזונות הכלב מחלה על מחלה, ואפשר שהיא מכוונת שיכלה הוא נותן לו היום והיא למחר, ויש פוסקים דב שמקודשת מספק, ובתוס' ר"י הזקן כאן מסיק דאם היה שוב שתי פרוטות מקודשת מספק.

לא. ואם לאו אינה מקודשת. כחז' בפסקי הלכות (יד דוד)
פ"ד לדיעות דהכ"ז א' דאם בעת נתינתו לכלל חמר לה הריני

(א) יש להעיר דבתוס' הרא"ש שם כתב להדיא דהיה נעני. ועי' בקרבן נתנאל שפירש ג"כ הכי דברי הרא"ש במסקניו בס' י"ב. וכ"ה בבהגר"א.

ביאור הגר"א

[יב] אמרה היא כו' דדעו כהמרה תן דינר לפלגיו (עור בשם י"א) וכמו שנכתב לעיל סי' כ"ט סעיף ב' ויש

יב] אמרה היא כו' רא"ש שם איכא לאסמוקי כו' וראוי להחמיר בדבר, והרשב"א כ' בתן

לאבא ולאביר ולפלוגי ולעני דאמרינן אינה מקודשת דוקא בדלא אמרה ואחקש לך אבל בכלל וסלע אפילו אמרה ואחקש לך אינה מקודשת כיון דאין בני זכיה ודעת הרמב"ן דכלל ג"כ מקודשת באמרה ואחקש לך ודוקא בסלע אינה מקודשת בכ"ע ועמ"ש בח"מ סי' ש"א בהגיה ונראה דעתם לתרץ קושית תוס' ד"ה תנס כו' דכאן מירי בלא אמרה ואחקש לך וכ"ס הריטב"א ומ"מ נ"מ בזה הדין אף לשיטת תוס' באמרה בתחלה תן לכלב ועל הסלע ואחקש לך וז"ש הרב אמרה היא מתחלה וכ"ה בדברי הרא"ש שם ע"ש. אבל בכל הגי' דתני בברייתא בסיפא דכולהו בבי מקודשת אפילו לא אמרה ואחקש לך מקודשת ועמ"ש בח"מ שם :

אוצר

סיק לד-סיק לה אות ב

הפוסקים

מן הסוגיא, אבל בתנאי לכלב חלו אמרה ואחקש חלו לך מקודשת, שכיון שכולא ממון על פיה מקודשת מדין ערוב, וצ"ע אחרים כתב הר"ן שם, ולעולם לא מחוייב מדין ערוב חלל צמולא ממון מרשותו לרשות אחר בן דעת, אבל צמולא ממון לא יבדל כי כהא, חציג דאמר בדקדא ואחייב חלו לך לא מהני, וכן צ"ע מזה לים ואחקש לך, וכן דעת ק"ת חכמי הירפ"ח והרשב"א [בחדושי בסוגיא]. וכן צע"ע דאח"כ ק' קדושין חמ"ב על הסוגיא דחן מזה על הסלע כוח כחן מזה לפי' או לאדם חציג דמקודשת, וכתב דלא דמי כלל. ועיין בדברי ריב"ז סי' ג' שכתב צע"ע דמי דמי דהיה דתנא ע"ג סלע אפי' אמרה ואחקש חלו לך אינה מקודשת, עפ"י דברי הרשב"א הכ"ל דלא מפיק מידי אפומא דאי צ"ע שקל להו מן הסלע. מוכיח צע"ע הרדב"ן ח"ו סי' מ"א כתב דצ"ע האפומא שאלמך תן ככר לכלב או תן מזה ע"ג סלע יש להחמיר ולריב"ז גט, ולא צ"ע אחר וקידוש קדושי ודאי מקודשת לשני ומגרש ראשון. וכן צ"ע כחן מסיק דיש להחמיר בכלובו להריב"ז גט. וכ"כ צע"ע לחם כחן דהוי ספק מקודשת.

וביר דוד (פסקי הלכות) פ"ד דאישות דק"ה ד' כתב דהר"ש שנסתפק בזה ע"ג סלע לא אמרה חלל דוקא במקום האחד, דכלל זה אין שום ספק [שחוקקש] ועל מה יחול חיובו, או דע"כ צ"ע דאח"כ אחר שכתב, אבל במקום השני ופירושו שם צ"ע יחול חיובו. ובאג"ת מלואים סק"י הביא לשון הטור והרמב"ן, וכתב דנראה [דלא פליגי], דהטור איירי מסלע שאינו משומר וכו' מקום האחד וה"ל כצ"ע מזה לים דהוא ממון על פיה, והרמב"ן מייירי מסלע שאינו מקום האחד וא"כ לא הו"ל ממון אפומא.

וכ"ה בחדושי הריטב"א בסוגיא שם החוס', דאמרה תן מזה ע"ג סלע ואחקש חלו לך מקודשת אם הניח במקום האחד, וכשהניחו על הסלע במקום שרצים מצויין שם, שאלו מלא שם מלאה חיו חייב להחזיר, אפילו אם לאחר זמן חזר ונטע מקודשת, דהרי הוא חלו כממון אחר, אבל הניח במקום שפירא צ"ע אם מלא שם מלאה חייב להחזיר לצע"ע, אף כחן נמי כשחזר ונטעו ברי נטע שלו, ואינה מקודשת. ועפ"י פירש כל הסוגיא דחן על הסלע דמייירי צ"ע שאינו משומר ובמקום האחד, חלל שלא אמרה ואחקש חלו לך, ולכן צ"ע של אחרים אינה מקודשת משום דלדאמי צ"ע חלל הוא דאמרה ליה הכי ואינה מתחלה בקדושין שלו, ואם היה סלע שלה מקודשת דכשתחל לא דחוי מדחי ליה חלל מתחלה בקדושין, וכלא אמרה צע"ע ואחקש חלו לך חשבינן ליה, ובסלע של שניהם הוא דאצ"ע לן אי דחוי מדחי ליה או מתחלה בקדושין, ולא איפשיטא וכו' ספק מקודשת.

ב. ובשורתחיל הוא ואמר התקדשי בככר שאני נותן לכלבך וחשיבה תן לכלבי ואחקש לך. כתב צ"ע סק"י

על הרמב"ם שם, דכ"ר מבורר דאם אמרה תנא על הסלע לבי"ע אינה מקודשת. וכן העירו עליו בסרי האדמה שם ובשיא ברכה (על ר"י) דף ג' ע"ב.

לכך דעלמא וכלל ר' אחרים לנשכח, דמייירי אפילו נשכח בתוך חיקה, ולא הוי קדושין בכלל דעלמא, והוי ספק קדושין ברך אחרים לנשכח, יכ"כ דהוי ספק קדושין ברך אחרים גרידא [ולא נתן לחיקה], כמבאר בדברי הר"ן. וכ"כ צע"ע דברי הרמב"א צע"ע סק"י, צ"ע סק"י, ונחלל לבי סק"י.

ובי"ש פ"ק דקדושין סי' י"ג כתב דלמי דמסתפינא להקל ביהויה אומר, שאם היא אמרה תנא לכלב שלה והוא זרק לתוך חיקה, יכולה לומר אח"כ לקבולי צע"ע לא צע"ע חלל ליתנו לכלב ולא לא קיימת תנא, חלל י"ל דכחאי גוונא חין קפידא חלל יש צידו ליתנו לכלב. וצ"ע קדושין סק"י כתב לענין כלל ר' אחרים לנשכח, דמקודשת אפילו לא נתן לחיקה, דמי"מ יש לה הנחת הכלב, ואדרכה צ"ע לתוך חיקה צ"ע כלל מן הכלב, ושמה דוקא בהנחת הכלב דשויק לה טובא נחלית חלל לא בהנחת ככר ע"מ, ואחר שכתב שם דמדברי הרמב"א מוכח דגם צ"ע שלה וכלל ר' אחרים מייירי דוקא צ"ע לחיקה, ודחק ליישב דבריו, מסיק דצדאי יש להחמיר בכל גוונא.

לה. אמרה היא מתחילה וכו'. א. מקור הדין ודעות הפוסקים בזה. מקור דין זה הוא בטור בשם הרא"ש והר"ש כתב צ"ע דקדושין סי' י"ג דאיכא לספקי אם אמרה האשה תן מזה ע"ג סלע ואחקש חלו לך, וכן תן ככר לכלב ואחקש חלו לך, אם היא מקודשת מדין ערוב כמו צ"ע חן מזה לא צ"ע לך, לפלוגי כו', או דילמא [שאני גבי ערוב], דאפי"ג דלא מטיא [הנחה] לדידי מוכיח מטיא לאיניש אחריתא גמר ומשעצד נפשיה, אבל היכא דלא מטיא הנחה לשום איש לא דמי לערוב כו', וראיתי מקלח הגדולים שכתבו דהוי מקודשת, ודעתי נוסח דלא דמי לערוב כלל, וראוי להחמיר בדבר.

ובשיטה לא נודע למי כתב דאי אמרה חסם על גבי סלע ואחקש לך ודאי מקודשת, דאפי"ג דלא דמי לתן מזה לפי' ואחקש חלו לך, דהא לא מטי לידם מיד, ואיכא נמי לא חסר דאי צ"ע דהר שקיל להו, מ"מ י"ל דאי חזיל ליה וצ"ע להו ע"ג סלע על פיה נכנסה צע"ע, דקיי"ל שמור לי ואמר לי הנח לפני שמור חסם, וכשתחל דצמירתו נכנסה ואיכא לשם קדושין יחשיבו ע"ג סלע, כמאן דקבלתינו דמי וכו'. וכן צ"ע ר"י צע"ע מסיק ג"כ דמקודשת בתנאי ע"ג סלע ואחקש. וכ"כ צע"ע נח"כ כ"כ ח"א צ"ע יש מהגדולים.

ובב"י כחן הביא מהר"ן שם הרמב"ן [וכ"כ בחדושי הרמב"ן בסוגיא], שכתב לחלק בין תנא ע"ג סלע לבין תנא לכלב, דמאי דאמרינן תנא על הסלע תנא לכלב אינה מקודשת, לאו צ"ע גוונא אינה, דתנא על הסלע אפילו אמרה ואחקש חלו לך לא כלום היא, דלא מייירי עבד אפומא [דאי צ"ע דהר שקיל להו

א) ע"י ב"מ פ"ד דאישות ה"ל ד' שמשעצד מדבריו והרמב"ן מחמיר דמקודשת אפילו באמרה הניחהו על הסלע. וכבר העיר עליו במקרא קודש

באר הגולה

א משנה קדושין דף כ' ע"א ועמדה דף י"ג ע"א.

ויש להחמיר (י) בדבר (טור):

לא שאין מקדשין בפחות משה פרומה ואם צריך שומא. וכו' מ' סעיפים:

א א אין מקדשין (ב) בפחות משה פרומה

ומיהו

באר היטב

(י) בדבר. ר"ל דהוי ס"ק. ח"מ כ"ט ז"ל:

פתחי תשובה

לקדשה עד שעתה על פרוטה שהיא כמי מקודשת ולא אמרין כיון שלא היה כאלו ש"פ לא הוי שליחות דהא איכא כמה גדולים (ע"ל סי' ל"ה ס"ד) שאלו דאפילו לא עשה שליח כלל ואחרים אמרו אי ארצי קמייהו ואלו רבני לקדש אשה פ' והלך זה וקידשה לו מקודשת וכו"ס הכא דהרי עשאו שליח בפועל נחצי פרוטה הלכך כיון שעמדה על ג"פ וקידשה לו הוי מקודשת ונחר מקבל אזלין. וכן נמשע ממלוי דברי רבא בפ"ק דקדושין שתי בנותיו לשינוי פרוטה כו'. (ע"ל סעיף ז' ונ"ט) הרי נרור מוכח דנחר מקבל אזלין ונותן לא איכפת לו ונ"ד דהגיע לידה פרוטה ליכא צעיר כלל דע"כ לא נמצאין על ההם אלא משום דנחר דידהו וליכא לכל חדא מינייהו פרוטה.

(ב) בפחות משה. עיין בתל"מ פ"ד חס"א דין א' שהעתיק תשובת הרמב"ם כ"י שגאל בתי שזרק קדושין לאשה ולא היו שוין פרוטה ולא הספיקו להגיע לידה עד שתיקרו ועמדו על פרוטה מהו נחר נותן אזלין וליכא פרוטה ולא קא נוסח ולא מידי הלכך לא קני או דילמא נחר מקבל אזלין והא איכא פרוטה. והשיב הדבר נרור דנחר לידה אזלין שהרי אינה מתקדשת אלא משעה שהגיעו המעות לידה וכשהגיעו היו שוין פרוטה. והע"ג דכשנתנו הוא לא היה ש"פ ולא נוסח ולא מידי מ"מ קני מדין עד כעני דע"ג דלא חסר מידי קני נפשיה. ותי דנרשמו נתיקרה ועמדה על פרוטה. וה"ס לעושה שליח לקדש לו אשה נחצי פרוטה ולא הספיק השליח

הפוסקים

סיק לה אות ב—סי' לא ס"ק א

אוצר

דוד (פסקי הלכות) פ"ד דאישות דקכ"ג ז'. וכן מצואר להדיא ברמ"ש פ"ק דקדושין סי' י"ג דבאמרה תן לעני ואחשדש לך מקודשת. וכן הוא בדדושי הרשב"א בסוגיין עפ"י הירושלמי. ועי' בפארת יעקב סק"ע מה שהעיר על זה.

ו. אמרה תן לכלב הרץ אחרי לנשכני ואחשדש אני לך. כחז ציד דוד (פסקי הלכות) פ"ד דאישות דקכ"ד ז' שזה ספק הוא לכ"ע. דאפילו להסוברים דגם במשליך לאיבוד על פי דצריה ג"כ יש בו דין ערב, ואפילו לא החמיל הוא לומר כלל, עכ"ל. וזה הענין הוה ספק, כי דין ערב לא שייך בזה, הא' שהיה אנוסה בזה שמלוות ליתן לכלב כדי שחגל מנשיכתו, ובאופן זה לא שייך ערב, והב' כיון שהוא מוכרח לתת הכפר ואינו יכול אלא לתבוע מעות עבדו כו', וא"כ יכול להיות שלא כוונה רק להשעות בו, ולא דמי לתן מנה לפלוני ואחשדש אני לך דשם אינו מחוייב ליתן כספו כלל.

לן. ויש להחמיר בדבר. כחז צ"ש סק"ע דהיינו דרך חומר, ולא עפ"י הדיון. אולם נחיימ סק"ע כתב דיש להחמיר ביינו דלא הוו ודאי קדושין אלא ספק קדושין. וכ"כ בערך להם כאלו דהוי ספק קדושין. ובאבני מלואים סק"ע השיג על הצ"ש במש"כ דהוי רק חומרא, שהרי ברמ"א בחו"מ סי' ש"פ הביא שתי הדעות ברוק מנה לים אם חייב לשלם מדין ערב ולא הכריע, וא"כ הוי ספקא דדינא. וכע"ז כתבו באבני משפט סק"ע וציאור מנחם כאלו. והמסקנה בקו"א כאלו, אחר שהקשה ג"כ ממש"כ הרמ"א בחו"מ ה"ל גבי זרוק מנה לים, כתב דמש"כ הצ"ש הכא דאינו אלא חומרא, ביינו נתן דינר על הסלע דבזה מודה הרמב"ם, כמ"ש (ב"ב ז').

סימן לא

סעיף א. א. אין מקדשין בפחות משר"פ. כן הוא לשון הטור. ועי' צאנז' דמקור הדיון הוא במשנה דף כ' ע"א ובגמ' דף י"ג ע"א. והב"מ בפ"ד דאישות ה"ל י"ט הראה מקור לזה ממשנה דף מ"ו ז'. ועי' פרישה אות א' שכתב הטעם לזה משיב דלפנין קוחה קוחה משדה עפרון דנענין כסף, [ובפחות משו"פ לא מקרי כסף], ודבריו הם מדברי התוס' דף ג' א' ד"ה ואשה. ובדרישה סי' כ"ט אות א' הביא דברי התוס' ביתר אריכות, וכתב דהם גרסי בגמ' שם ואשה בפחות משו"פ לא מקניא והיינו מנה דינא, לאפוקי מגירסת

סק"ע דמהא דקפיד הרמ"א שחבא למירתה מתחילה [כדי להחמיר], משמע דאי אמרה בסוף אחר שאמר הרי את מקודשת לי ננתינה זו לכלבך, ואמרה היא תן לכלבי ואחשדש אני לך אינה נוקדשת, דגם זה הוה דרך שחוק דנומחה דרך חמיה וכי אחשדש כמה שחתן לכלבי. וכתב עליו בנהורא דיעקב, דלא דמי למש"כ בשו"ע דאם היה כלב שלה מקודשת [אע"ג דהתחיל הוא], דהאם הוא לא אמר שיתן לכלב רק היא אמרה, ובזה אמרין דאי אמרה לכלב שלה צודאי בנייתתא אמרה כך, משא"כ היכא דהוה הצדאי תחילה כלב אמרין דודאי שחקק ממנו, וזה אינו אפילו ספק קדושין.

ג. וכשאמרה לו זרוק לים ואחשדש אני לך. עי' בדברי הר"ן [המוצא לעיל אות א'] דדמי לתנאו לכלב ואחשדש אני לך. וכ"כ בדדושי הרשב"א בסוגיין ובמוד ראשונים. ועי' פריע דיונים בזה בפסקי הלכות (יד דוד) פ"ד דאישות דק"ו א'.

ד. היה סלע של שניהם ואמרה ואחשדש אני לך. ציד דוד (פסקי הלכות) פ"ד דאישות דק"ט א'. אחר שציאר דעם הספק בנגע של שניהם לדעת הרמב"ם הוא אם אפשר לקנות בזה מעט חמר כיון שלא צריח דעתו של המקדש אם אמנם מסלק זכותו שנסלק, ולדעת הר"ן וברשב"א לא נסתפקו בזה דכעל מושיל לה מקום, ובספק הוא רק אם כוונתה להתקדש או כוונתה לדחותו [וכמוצא לעיל סעי' ג'], כתב דנפ"מ בין שיעתם, דלשיטת הרמב"ם בחצר של שניהם היכא שאמרה ואחשדש אני לך הוי ספק קדושין, ולדעת הר"ן וברשב"א באופן זה מקודשת צודאי בחצר של שניהם. ובקריית מנח' רב פ"ד דאישות ה"ל ד', אחר שכתב ג"כ דלהר"ן וברשב"א צב"ג מקודשת ודאי דהא ודאי סמכה דעתה, הוסיף עוד לדעת הר"א דספקא דתלמודא הוא כשזרקס לחוך חיקה, א"כ כל שלא זרקס אפילו אמרה ואחשדש לך אינה מקודשת כלל, אבל אם זרקס לחוך חיקה נראה דודאי מקודשת כיון שאמרה ואחשדש אני לך.

ה. אמרה תן לעני פלוני ואחשדש אני לך. כתב בערוך השלחן סעיף ל"ב דבשאלמרה ואחשדש לך, מקודשת אפילו באינו סמוך על שלחנה ולא גרע מחן מנה לפלוני. וכ"כ ציד

(ב) בפתחי צורה סק"ד כתב לישב דברי הב"ש. דכיון דהרמ"א מביא בחו"מ שתי הדעות ולא הכריע, א"כ אין יכול להוציא ממנו וא"כ שפיר לא הוי ספק כלל. דכיון דאינה מחוייבת לשלם לו, יהיה מאיזה טעם שיהיה או מכה ספק ובדיוסא, ממילא שוב ליכא חיוב ממון ואינה מקודשת רק מצד חימרא.

ביאור הגר"א

[א]

ומיהו אם קדשה בחפץ סתם אין צריך לשום אותו תחלה

באר הגולה

אם שוה פרוטה

אלא

[א] וסמך אם כו'.
דמש"ש בכל דבר לא
דא"ל בפירוש בכל דבר

אלא נתן לה סתם וראיה משי"ש אריי מא"ל דתניא עגל זה ושם בולא אמר ליה
בכ"ד רשביא וביה ברין ור"ל דבלישנא בתרא א"ד בכ"ד נמי פליגי דריי כו'

דקין כו' ר"ל שלא א"ל בכך וכך אבל א"ל חמשין ושוי חמשין הוא קין ואף ששוה יותר כיון שמחל העדות והא דפליגי באמר חמשין הוא מטעם ראשון
ואריי מא"ל דתניא עגל כו' הוא סיוע ללישנא בתרא דאמר עגל בחמש שפדיו כיון דאמר חמש הוי קין כנ"ל וטעם ראשון לא שייך כאן דהא גברא בקיאי
בשומא אבל ברישא עגל סתם כיון דלא קיין לא ואם איתא דללישנא קמא בכל דהוא דוקא וצ"ל דבסתם רבה נמי מודי דא"מ דפלוגתא דלא בקיאה בשומא
לא שייך כאן אייב אין כאן סיוע ללישנא בתרא דהא לא קאמר דרבה פליגי נמי בסתם ללישנא בתרא אבל תו' שם ד"ה מנא כו' פ"י דמסייע ללישנא קמא ומפ"י
דגם רישא דקאמר לפדיו בני ע"כ בחמש סלעים קאמר וכן פירש"י ד"ה לפדיון כו' אלא דלא שמאווהו אבל בסיפא בחמש סלעים היינו דשמאווהו בחמש סלעים
ולא רצו לפרש אסיפא ור"ל לקדושין ושם כמה שהוא שוה מקדשא כהו משא"כ בפדיון וכ"כ רש"י אבל מ"ש דהתוס' ל"ג נמי גמשי"ש ד"ש א' בסדרה דהלכתא
עוד י"מ כו' וליתא דהוא סובר דבפלוגתא דלא קיין סגי ג"כ שאמר חמשין ולכך הקשה על תוס' הג"ל ד"ה מנא כו' דאפשר לפרש גם אלישנא בתרא אבל ליתא
כנ"ל דשני פלוגות הן ויש תוס' שם עוד י"מ כו' וכך כתב הר"ן שם אבל אחרים אומרים כו' משום דאיכא לישנא אחרינא בגמ' דבכ"ד נמי פליגי כו'
ואי אמר הלכתא כרבה אחי למסעי דבכ"ד דוקא כ"ה בתו' ז' ב"י ד"ה ורב יוסף כו' הג"י נמי אבל בגמ' משמע דבכ"ד הרשביא דאלישנא בתרא מדקאמר לא קיין
ועוד דהא באחתא דוקא אמר לא בקיאה כנ"ל :

פתחי תשובה

ונגדולה חזו נסתפק הר"ן (ענ"ט סק"ד) הי נתן לה שוה הוי פרוטה וכו' וראיה
לד"ה ש"פ וע"כ לא נסתפק אלא מפני שלא קיבלה ש"פ אלא היכא שקבלה ש"פ כנ"ד
פשיטא ליה דמקודשת עכ"ל. ועיין מה שכתבתי לעיל סי' כ"ה ס"ק כ"ט :
ועיין דהנהגת חל"מ פ"ד מה"א סוף דין ו"ט ש"כ וז"ל ודע שנסתפק הרב המחבר
ז"ל מנקדא דאחריו שאלו ש"פ ובגביל מותרת שוה הי מקודשת סוף דנריו
נ"כ נ"י ח"י עכ"ל ועיין בתשובת נ"ז דתנינא סי' ס"ז וס"ס ק"כ מ"ש שם. ועיין

אוצר

סיק א-סיק ג

הפוסקים

לרבה, ואח"כ כתב דהין השני דאפילו פירש שוה בספן ג"כ הלכה
כרבה דאין לריך שומא מחילה].

וכתב הסארי דאפילו אמר סבורה הייתי שכוה שזה יותר
ולא היה בלבי להתקדש אלא בעקב קר, דברים שגלג הם,
וארי הוא [כמי שאומר] כסבור הייתי שזה כהנא ונמאלת ליה,
שמקודשת ודאית.

ג. א"צ לשום אותו תחלה אם שרי"פ. צ"ב"ה כאן הביא דברי
רש"י בצווגין שכתב צ"ב"ה בכל דבר, התקדשי לי צ"ב"ה כמו
שכן לא לריכי שומא דצ"ב"ה מפרוטה לא שוה, וכחצ דלאו דוקא כעין
שיראי דאין ספק צ"ב"ה דשרי"פ, אלא אפילו היכא דאפשר דבוי צ"ב"ה
מפרוטה נמי לא לריכי שומא מקודם, לכך לישנא, דכיון דקידשה
כמו שכן סמכה דעתה דשרי"פ, דאי לא שרי"פ לא חלו הקדושין כלל,
ובצ"ב"ה כו' הכי עיבדי דוודא דאורדא ודאצנא דכוחלא [צקדושין
י"ב א'] דהיה לריך לעיין אם כיו שרי"פ, ואפ"כ כיו קדושין אפ"כ
דלא שמוה מקודם, ואזו שכתב בעור ומיהו אם קדשה צחפן סתם
אין לריך לשום אותו תחלה אם שרי"פ כו', דמשמע כלשון דאייירי
צדבר קמן ופחות כגון ממע אחת וכיוצא בו, ולריך לעיין צ"ב"ה אם
היה שרי"פ אם לאו, ואפ"כ אין לריך לשום אותו מקמי הקדושין.

ובהמקנה לקדושין דף ז' צ"ב"ה על הכוס' ד"ב ורב יוסף, כתב
דמדברי הכוס' שם שכתבו צ"ב"ה דשמך את בנייר אם
יש בו שרי"פ מקודשת אף שמחילה לא היתה שומת בנייר ידועה,
ד"ל דאייירי דאמר לה צ"ב"ה דכו', נראה מדבריהם דאף דיש להסתפק
אם הוא פחות משרי"פ, אפ"כ סמכה דעתה וכו' קדושין, ולא
כמשמעתא לשון רש"י דצ"ב"ה מפרוטה לא שוה, וכטעם דאפ"כ דאיה
יכולה להתקדש צפחות משרי"פ, ס"ל להכוס' דסמכה דעתה אם
הוא שרי"פ התקדש צו ואם לאו לא התקדש. ובקור"א סעי' צ"ב"ה דגם
לפי משי"כ המהרש"א צדעה הכוס' דהיכא דבוי ספק אם הוא שרי"פ
לא מביי אפילו אמר בכל דבר כו', אז אינו אלא לרצ יוסף [דמלריך
שומא], אצל לפי מאי דקיי"ל כרבה [דלא לריכי שומא], משמע
דאפילו אם היה מסופקת אם שרי"פ אין לריך שומא, וז"ל נדעת
הרמב"ם

מגירסת רש"י שם שגורס לא מקינא נפשה, ופירש משום דגנאי הוא
לכקנא נפשה צפחות משרי"פ, ומשמע הא אם פשטה יד וקבלה
קדושין צפחות משרי"פ מתקדשת, והתוס' דחו זה, וסיים דרישא שם
דאזו צ"ב"ה לשון הטור כאן שכתב אין מקדשין צפחות משרי"פ, [ולא
כתב דהתקדש צפחות משרי"פ אינה מקודשת כלשון בגמ' וברמב"ם,
להורות דאפילו היה רוצה אין לקדש]. ועי' במאורי שם שכתב על
דברי הכוס' שאין לריך לשנות בגירסתו, שאף כוונה רש"י שגנאי הוא
לכל הגשים, ואפילו פירשה שאינה מקדשת צ"ב"ה ומחלית, צ"ב"ה
דעשה.

ובב"ח ריש סי' זה כתב דלכ"י שינה הטור מלשון המשנה
והברייתא, דכיון דקיי"ל כשומאל דאפילו צפחות משרי"פ
מתקדשת קדושי ספק, דחיישין שמה שרי"פ צמדי [כלכלן סעיף ג'],
נ"כ כתב הטור אין מקדשין להחזיר לכתחילה לא יכנים עלמו
בספק קדושין, דהתקדש לריך לברך ואיכא ספק צ"ב"ה לצטלה, אי
שמה תקבל קדושין מאחר ורייכה גט משייכס. וכ"כ בע"ז צ"ב"ה
דמלשון השו"ע משמע שיש איסור צ"ב"ה לכתחילה, דאם עושה כן
מקודשת מספק ושומא יצוא מכלול צ"ב"ה.

ב. קדשה בחפץ סתם וכו'. גם זה הוא לשון הטור. וראו
לפי מה דאמרין בקדושין ז' צ"ב"ה הוה גברא דקדיש צ"ב"ה
רבה אמר לא לריכי שומא רב יוסף אמר לריכי שומא, אי דאמר לה
צ"ב"ה דבר כו"ע לא פליגי דלא לריכי שומא, אי דאמר לה חמשין
ולא שוה חמשין הא לא שוה, כי פליגי דאמר לה חמשין ושוי חמשין,
רבה אמר לא לריכי שומא דהא שוה חמשין, רב יוסף אמר לריכי
שומא כיון דאיתחא לא בקיאה צ"ב"ה לא סמכה דעתה, איכא
דאמרי צ"ב"ה דכו נמי פליגי, רב יוסף אמר שוה כסף ככסף מה כסף
דקין אף שוה כסף דקין, ואסיקנא והלכתא שיראי לא לריכי שומא.
וכתב צ"ב"ה דמתבאר מדברי הר"ן דכל דבר דאמרין היינו שקדשה
סתם. [וכן כתבו עוד פוסקים המובאים להלן סק"ט אות צ',
ועי"ז מתבארים דברי הטו"ש שכתב מקודם דין קדשה צחפן
סתם, דזה יותר פשוט, דללישנא קמא גם רב יוסף מודה צ"ב"ה, וגם
ללישנא בתרא דקאמר בכל דבר דכו נמי פליגי, עכ"פ ר' יוחנן פשוט

(ג) אלא אם שוה פרוטה (א) מקודשת

ואפילו

פתחי תשובה

פ"ה מהל' קדושין מ"ט על דבריו ומה שהעלה לדינא דזה [ועיין נחשונת ח"ט ס' פ"ג מ"ט דס"א]:

באר היטב

(א) מקודשת. ר"ל למפרע משעת נתינת חלו הקדושין:

הפוסקים

סיק ג-ס"ק ד אות א

אוצר

אולם ע"י בהפארת יעקב סק"ה שכתב דלולא הפוסקים היה נראה, דלא חיפסקא הלכתא [דל"ג שומא] רק בשיראי, דבין שכן בדל"ג שוין פרוטה שהוא שיעור שנתינה תורה לקדושין, וכו' ק"ל, שיש לא צענין קצבה למעלה, אבל כל היכא שאין שו"פ קצובה, צעני שומא, וחינו [ר"ל: הכנה לומר כן] כדי לשלם הוכחות רב יוסף מהבין ברייתות [שם בקדושין שהביא ראי' דצענין שומא], ולפי חילוק זה אין ראי' כלל, אבל כל הפוסקים לא פירשו כן, אף לדעתו הוא דבר נכון, ומיושב בזה מה שאמר בגמרא והלכתא "שיראי" לא לריב שומא, וכו' למימר "קדושין" לא לריב שומא. גם בשואל ומשיב מהדורא ד' ח"ג ס' ל"ז, צידדו שקידש אשה ככתב, כתב דהוי דבר הנריך שומא, כיון דאיכא כעך דלוינו שו"פ. וע"י במשכנות יעקב ס' י"ד משי"ב בזה.

ד. אלא אם שו"פ מקודשת. א. אם עדי הקדושין צריכים גם לדעת שהחפץ שוה פרוטה, או דסגי שעדים אחרים יעידו על כך. צעני אריזים סק"ה כתב בחוק' הדברים, דאם עדי הקדושין אינם יודעים אם היה בקדושין שו"פ, אפילו איכא עדים צענינו שידעו שהיה בו שו"פ אך לא ידעו מהקדושין, לא מלטרפי הכך חרי כחי בהדדי, כיון דעדותם של חלו בלא חלו, לאו כלום הוא אפילו לרבנן דפלוגי על ר' עקיבא [צ"ב] ע"י, צענין אכלה שנה ראשונה בפני שנים שניה בפני שנים כו' וכו' [דמהני], וכו' דומיא דשנים אומרים אחד בגבה ושנים אומרים אחד בצרסא, דממענין לה מדבר ולא חלי דבר וכו'.

וע"י גם צ"ש סק"ה, דאחר שהביא דעת הרמב"ם וכו' צידדו ודאי דשו"פ במקום אחר מקודשת מהחורב [ע"י ע"ז] להלן סק"ה], כתב דנראה דאיידי שהעדים יודעים ששו"פ במקום אחר אז י"ל שהיה מקודשת מדאורייתא, אבל אם אינו יודע להעדים אז הוי כאלו קידשה בלא עדים, וליכא אלא חשש קדושין משום שהעדים מסופקים שמה שו"פ במקו"ה. וע"י פ"ה סק"ה מהכת"ס ס' פ"ה.

ובערוך השלחן סעיף י"ג כתב דנראה עיקר כה"ש, דאין זה דומה לג' כחי עדים לענין חזקה בחיוב ס' קמ"ה [הג"ל צעני אריזים], דהתם אין העדים פותחים חלו לחלו, אבל כה"ל לפי ראות העדים שלפנינו כחי אין כאן קדושין, ומאי מהני מה שיש עדים צמחק דשם הוי שו"פ וכו'.

ובס' הלכות אישות ס' א' כתב לנרף להיתר צידדו דברי כה"ש הג"ל, דכשאין ידוע לעדים ששו"פ במקו"ה, אין כאן אלא חשש דרבנן לכריע ב'.

חולס

מבואר להיטב, דמדברי החו"ס הג"ל אדרבא מוכח דלא בעי שומא בזה. (ב) וע"י בפני יחוש לקדושין י"ב ב' שכתב לענין הא דחיישינן שמא שו"פ במדי, דיש לדקדק דהא אפילו אם יבואו עדים שהיה שו"פ במדי, אבתי כל כת וכת מהעדים הו"ל חצי דבר וק"י"ל דבר ולא חצי דבר, וכו' י"ש לדקדק דהא דאמרין בשמעתין והאיכא מהדי באידית דבההוא יומא ה"י שו"פ, דהא אבתי הו"ל חצי דבר, ויש ליישב. [ובעצ' ארונים הג"ל מבואר ד"ל העדים שבאידית ידעי גם מהקדושין].

(3) אלא אם שו"פ מקודשת. ע"ש סק"ה מ"ט גם משמע מרש"י וחס' כספריא דפלוגי על הריטב"א (שהלכתי בס' כ"ח בס"ק מ"ד) כו' ועיין בס' שעה"ו

הרמב"ם דלא קי"ל כה"ש אלא בדברים שהאשה מתאוה להן [ע"י ע"ז בסק"ה אות צ'].

ובע"ז כתב צברית יעקב ח"ב ס' ל"ד דנראה דעיקר הדבר דצענין שומא הוא דוקא בדבר שיש לספק בו אי שוה כה"ש יותר או אינו שוה כל כך כמו שהיה סבורה, דצוה י"ל שהיה סברה ששוה יותר ע"כ מהקדשה, או משום דאינו שוה כל כך כמו שאמר ע"כ לא חיכמה לה לקבל כיון דאינו שוה כמו שאמר, ולכן לריבין שומא, אבל היכא דלא הוי ספק אי שוה כה"ש או פחות מה, אלא דהוי ספק להיפך חלו לא שו"פ, בזה סמכה דעתה דאחתא בפחות משו"פ לא מקניא נפשה ואינו יכול לקדש בפחות משו"פ, וודאי מה שיתן לה הוא שו"פ, ולא צעני שומא בזה מעיקרא, ואם הוא שו"פ מקודשתא. (וצוה כתב לתרץ דלא תקשי לדעת הרמב"ם דס"ל בדברים שאין האשה מתאוה להם לריבין שומא, א"כ איך הביא הא דשמואל דאמר קדשה בחמרה אפי' עומד כור חמרים צדינר מקודשת משום דשמה שו"פ צמדי, הא אפי' דשו"פ צמדי מ"מ חמרה לא הוי דבר שהאשה מתאוה לו, א"כ צעני שומא מתחילה, וכיון דלא קי"ל ויגשום מתחלה לא הוי מקודשת כלל כו', ח"ו דספק אם שו"פ לא צענין שומא וכו'. וצדד אליהו (להר"א קלנרין) ס' ע' דס"י טור צ' כתב ע"ז, דהא דחיישינן שמה שו"פ צמדי מיושב בפשיטות, דכיון שהאשה יודעת שאינו שו"פ כאן, סברה וקבלה ולא בטעית עצמה ולא שייך לריך שומא, ודוקא דאספקא אדעתה שיש בקדושין שווי ממון לריך שומא כדי שהסמוך דעתה).

ועיין באבן ענב (דריש' ארי) סק"ה, מעין גנים ריש ס' זה, הנהגות צעל מלא הרוצים (בש"ס ווילנא), ואבני משפט סק"ה, שהוכיחו ג"כ דכשיש ספק אם הוא שוה פחות מפרוטה, גם לרב יוסף מהני.

ובארץ צבי (ותאומי לביה) סק"ה, אם כי כתב דדברי רש"י [הג"ל צ"ח] הם בדוקא, ורק אם אין ספק בכן אם שו"פ אז אין לריך שומא, ומשי"ב הבי"ח דסמכה דעתה דאי לא שו"פ לא חלו הקדושין, הא ליתא, דהא רב יוסף סובר אם קדשה בשוה חמשין לריבין שומא דלא סמכה דעתה, ואמאי לא חמירין דסמכה דעתה דאי לא שוה חמשין לא חלו הקדושין כלל, אלא ודאי דאין לרונה להתקדש כי אם כשידוע לה צדדו ששוה כפי שאמר לה המקדש, מ"מ כתב דרש"י לא כתב כן כי אם אליבא דרב יוסף כו', דלדידן דק"י"ל כה"ש אין לריך שומא, וכמ"ש הטור והכו"מ דאפילו קדשה בחפץ סתם ולא ידעין ששו"פ מקודשת.

(א) ע"ש בברית יעקב שסיים דמדברי החו"ס הג"ל בקדושין דף ז' ד"ה ורב יוסף, לא נראה כן, שהקשו מאד דשמין את הנזיר אם שו"פ דמקודשת אפי' דשומת הנזיר לא היתה ידועה מתחילה, ולפי הג"ל לא קשיא כלל, דהרי בספק אם שו"פ לא צריכה שומא. דדודאי סמכה דעתה בזה דבבביר משו"פ לא הוי קדושין כלל, וכדבר אליהו המובא בסמוך כתב ע"ז, דמהתוס' הג"ל לא קשה, דשאני התם דלא סמכה דעתה כל כך שהנזיר שו"פ, דאפשר שהיה סבורה שמקדשה בחוב ובנזיר של השטר, וצ"ע בדברי שניהם דבמקנה הג"ל הרי

אוצר

סיק דאית א

הפוסקים

אולם מלחא חדתא, דהא חזין דכל עדות שנאמר מבני אדלות בעלי הדברים משום דלא בעינן אלא אמונתא עמו דכדור ולא איברי סהדי אלא לשקרי, רק דבעדי גיטין וקדושין לא מבני אדלות שניהם, ואף דנמנא אסכריה ליה משום דקא מחוייבי לאחריני, מ"מ עיקר הענין הוא משום דאין דבר שנערוה פתוח משנים כו', והקפדה זו אינה רק על גוף הגיטין והקדושין בעלמם שיהיו נמשמז שני עדים אשר יעידו על דיבור הקדושין ועל גוף עמם הקצין של הקדושין, דהיינו נחיתא הכסף והשטר או הציאה, אבל שארי ענינים השייכים לקדושין כגון דמי שזיה של הקדושין, אף דחלות הקדושין תלוי בהם, מ"מ זה לא הוי רק כשאר כל עדות דלא בעינן אלא אמונתא עמו בענין, ואם אמת נכון דבר מה לי אם ידעי העדים מה או לא, עכ"פ הקדושין המה ש"פ ונוף הנתינה היה בפני עדים, ואי ממילא היה כאן נתינת ש"פ לקדושין בפני עדים כו', ובגדה זו מוכרעת ממקומה מהסוגיא שם דמייחא עובדה דקדיש באצנא דכחלה ויתבי ר' חסדא וקא מעיין ביה אי אית בו ש"פ או לא, ואכתי קשה מאי מבני העיין לאחר הקדושין הא אף דיתודע לנו אחר הקדושין דאית בו ש"פ, עכ"פ נשעת הקדושין היה לנו ולהעדים ספק בזה, ונשעת הקדושין היה במקדש בלא עדים ומאי מבני הידיעה אח"כ, אלא ודאי דאנו חין לנו אלא שהקדושין יהיו ש"פ נשעת הקדושין, ואם באמת היה אז ש"פ חין לנו לריבים לידעת העדים בזה כלל, ע"ש שהאריך עוד בזה.

ובדבר אליהו (להר"א קלארקין) סי' ע' כתב דגם לפי מש"כ בה"ש נחשש דשמה ש"פ צמדי דהוי כאלו קידשה בלא עדים, היינו דוקא היכא דבמקום שהעדים עומדים אינו ש"פ ורק במקום אחר הוא ש"פ, ולדעת הרא"ש אינו אלא קדושין דרבנן דאין להקדש אלא מקומו ושעתו, וגם לדעת הרמב"ם דמקודשת מדאורייתא, י"ל דהיינו משום שמה שידוע במקום הקדושין שש"פ צמדי, הידיעה הזאת נותנת חשיבות לתמרה וגם במקום הקדושין יש לה עי"ן חשיבות חזרת כסף, ומש"ה כשלא ידעו העדים שש"פ במקום אחר לא מבני מה שנחצר אח"כ שש"פ במקום אחר, שאין לתמרה שום תועלת כסף אלא מאד הידיעה שש"פ צמדי, ומש"ה אפשר שהדבר תלוי בידיעה העדים נשעת הקדושין, משא"כ היכא שנחצר שהחפץ היה בעצם ש"פ מבני מה שנישום אח"כ, ובגם שעדי הקדושין היו יכולים לדקדק ולשום מקודם, וא"כ לא ידעו נשעת הקדושין כל מה שכיו יכולים לראות ולדע, מ"מ לא חמרינן דהוי חזי דבר כו', וכן מוכח מהבואר דקדיש באצני דכחלה. ועי' עוד בלוח שאחר זה. ועי' מש"כ בענין זה בקריית מלך רכ פ"ז דלישוח ב"י י"ח וצריך בשלחן סק"ב.

ואפילו אם לא היה ספק כלל לעדים, רק שצדו שמה שחנן לה אינו שזה כלום, כתב בחלקת יואב סי' ז' ד"ה נחזור, דמ"מ כל שנחצר שש"ה היא מקודשת, וכדמוכח בס"י קל"ה מהא דקרא בגט אחר הנתינה בלדד דמגורשה, ע"ש שהאריך דכל שיש לעדים ספק בגוף הקדושין אם היתה טוונתם לקדושין, הוי קדושי ספק, אבל אם יש ספק לעדים באיזה פרט ואח"כ נחצר, הוי ודאי קדושין.

אולם בבבית אברהם סי' קכ"ג אית "י כתב שזה תלוי במחלוקת הראשונים בלא קראו בגט, ולדעת המרדכי המובא בצי"י סי' ה"ל דלא הוי ראייה כלל, כיון שלא ראו מסירת הגט אלא מסירת גיט דבעלמא, גם כשהיה צרור לעדים דאינו ש"פ צדו מקום, אף שנחצר אח"כ שנאמת היה ש"פ במקום אחר, לא הוי מקודשת כלל, אף שהעדים ראו מסירת חפץ, ועי"כ לא הוי ראייה בלא ידיעה דדמי ללא קראו בגט כלל, אבל לדעת הפוסקים דבגט יואל מחמת ידה מבני אף בלא קראוהו, כיון שראו מסירת הגיט ואח"כ

בטיב קדושין סוסק"ו כתב על בה"ש ה"ל דל"ע, דמה בכך שלא היה ידוע לעדים נעת הקדושין, דהא משמע בגמרא דפריך הא איכא סכדי באידות, דאפילו עדים אחרים אומרים שהיה ש"פ, מ"מ מקודשת, וכן משמע מלשון החוס' שאין הקפדה על אותם עדים דוקא, וכן משמע שאין לירך אותם עדים דוקא, מלשון הרמ"ם [המונח להלן אות י"א], שכח דהיכא דלא ידעינן השתא אי הוי ש"פ נעת הקדושין כו', אם אפשר להחזיר ע"י עדים שהיה ש"פ נשעת הקדושין חיישין להו'.

ובבית מאיר סעיף ג' כתב על דברי בה"ש ה"ל, דאינו מוכרח, דאפשר שהרמב"ם סובר כשיטת החוס' צצ"ק דף ע' [ה"ל] דאם ראו עדים מה דאפשר להם לראות מיקרי עדות שלמה, וא"כ אם הוא ש"פ צמדי בלי ספק הרבה עדים ימנאו שם להעיד שחפץ זה שזה שם פרוטה, ואין זה מיקרי כלל עדים בלד אמתן, והכא ראו העדים שנתקדש בחפץ זה, ועי' לירוף נחקדשה בפני עדים.

גם נזכיר השם על בה"ש סק"ו ה"ל מצואר דכשהעדים אינם יודעים אי ש"פ במקו"א לא הוי חזי דבר, כיון שראו כל מה שכיו יכולים לראות בלוחו זמן, וכמ"ש בחוס' צצ"ק [ה"ל] וכו'. וכ"כ באצני משפט סק"ג דדברי בה"ש ה"ל ל"ע, דנראה שאין זה מוטל עליהם לדעת. גם בתולדות יאחז (להר"ק קדישעוויץ) סי' ל"ע האריך דלא כבה"ש ה"ל.

ובתשובת הרב שלמה חבון מוילנא במקור חיים סי' ל"ד דמי' ד' כתב דלא לירך עדים רק לעצם הנתינה, אבל לענין פרטי הקדושין כגון לדעת אם היה ש"פ או איכא אשכ קידש או לשאר פרטים, לזה סגי אם יתברר ע"י אחרים, וכמ"ש בענין קדושין וכו'.

וכן צברית יעקב ח"ב סי' מ"ב האריך לבאר דכל היכא שהעדים ראו גוף הקדושין ועשו מה דרמיא עליהם ואינם יכולים לראות יותר, הוי קדושין גמורים צעדים, אע"פ דנשעת הקדושין לא הוי ידעי אם הוא ש"פ או שמה אסורי הגאח ניכח וכדומה, דזה יוכל להתברר אח"כ, ואין מוטל על העדים לחקור ע"ז, ולפי"ז כתב ג"כ על דברי בה"ש ה"ל דהא אינו, דאע"פ שעדי הקדושין אינם יודעים בבירור בענין, כיון שראו גוף הנתינה לקדושין ומחצר אח"כ ע"י אחרים שש"פ במקו"א, ועדי הקדושין ראו כל מה שמוטל עליהם ואינם יכולים לראות יותר, הוי קדושין דאורייתא, וכ"כ בשו"ת מהר"ט ח"ב סי' מ"ג לענין שלא ראו העדים מה שחנן צידה, דלא דמי למקדש נפחות מש"פ דחיישין שמה ש"פ צמדי, אע"פ שאין העדים יכולים להעיד בלוחה שעה שנחקדשה, ולא חשיב מקדש בלא עדים, דלוחת העדים מעידים שנחקדשה בתמרה זו והיא נתלית לקדושין, וכי אגלוי מלחא דשוויא פרוטה צמדי הו"ל קדושין גמורים עכ"ל, ומש"כ הר"ן לענין אי מלי חמרה לדידי שזה לי דפשיעא דכשאין העדים יודעים שדרכה להתייקר בו לא מבני, דהוי קדושין בלא עדים [ומובא להלן אות ע'], הרי דאע"פ שעדי הקדושין ראו כל גוף הקדושין ועשו כל מה שמוטל עליהם ואין החסרון מאד העדים, ואפ"ה לא מבני והוי קדושין בלא עדים, דשאני הכס שהדבר תלוי רק בזה שהאמר לדידי שזה לי, ע"כ אם אין יודעים שדרכה להתייקר בזה הוי קדושין בלא עדים, אבל היכא שיכול הדבר להתגלות ע"י אחרים צצ"ק של המקדש והמתקדשה, והעדים עשו כל מה דרמיא עליהם בגוף הקדושין, מקרי כה"ג קדושין צעדים.

וביד המלך (להר"א לנדא) פ"ד דלישוח ב"י י"ט האריך לבאר ולבסס סברה זו דאין לירך עדים אלא לגוף הקדושין, וכתב דלולי דמסתפינא להמליא דבר חדש בעסק חמור בזה, הוי

אוצר

סימן ד אות א

הפוסקים

ע"ת, ואף שהוא מסופק בראייה אם הוא של כסף או של דגל, מ"מ כיון שראוי הנתינה מידו לידה, יש להם להעיד דבר צדק וכב"ד ידונו אי הוי קדושין, ועוד דאם אח"כ ידעו העדים שהיה של כסף מהני ראיות הקדושין למפרע, כעין שכתבו החו"מ בגיטין י"ט דאם לא קראו העדים את הכסף בשעת נתינתו מהני הקריאה שח"כ שהגט יועיל למפרע [וכאן בשו"ע סי' קל"ה סעיף א'], וכן כשראו העדים אח"כ שהיה שו"פ מועיל, והגם דהפנ"י כתב שאם העדים לא ידעו שהיה שו"פ י"ל דהוי כמקדש בלא עדים, מ"מ לדעתו אין לשמוך ע"ז כו' [ע"י צ"ח בלוח הקודש], ולפי המבואר בחו"מ ב"ק ע' [ה"רל בשם הרי"ף] דאם יש תועלת בעדותו לדבר מה לא הוי חלי דבר, כל שיש איזו תועלת בעדותו אף מדרבנן, עכ"פ לא הוי מדרבנן, שז' לא הוי חלי דבר ומועילה העדות מדאורייתא אם יש עדים אחרים ששו"פ כו', ואף לדעת הרי"מ בחו"מ שם שהעדים צריכים לראות כל מה שהיו יכולים לראות, לדעתו ב"ה הרי"מ להוסיף על דברי הרי"ף ולא לגרוע, והיינו דהיכא שראו מה שיכלו לראות, אף כשאין תועלת בעדותו לדעת הרי"ף לא מהני, מ"מ לדעת הרי"מ מהני, אמנם היכא שיש תועלת בעדותו, אף לדעת הרי"מ מהני, והגם שיכלו לראות יותר מ"מ כיון דנמנה שהעידו יש תועלת, שז' לא הוי חלי דבר ומאגריפס ב' הכחות אף לדעת הרי"מ, הכג בעלמך, עדים שראו שחן לחצרו בלואה כיום מלא מנחת חתום ולא ידעו כמה, אבל זאת ידעו שהוא שו"פ, ואף שפחתו התחיתם לא ראו כמה מעות, ועדים אחרים ראו הכסף ומנו כמה מעות והניחו חותם באופן שאין חשש לחלוף, הכי נאמר שלא מאגריפס לעדות כיון שהעדים שמנו המעות לא ראו הנתינה, ועדים שראו הנתינה יכלו למנות המעות ולא מנו ולא ראו כל מה שיכלו לראות, ובזו"ל מ"מ מ"מ כיון שיש תועלת בעדותו לפרועה לא הוי חלי דבר, ושז' מאגריפס לעדות, וכן כ"כ בקדושין כ"ג כיון שעכ"פ יש תועלת בעדותו שחלמך גט, לא הוי חלי דבר אף שיכלו לראות יותר. [אלא שמי"מ הסכים עם המהרש"ם להחיר ציד"ז שהיו העדים קרובים מן האם, דמדאורייתא כרי אין תועלת בעדותו והוי חלי דבר, ומדרבנן כרי הם עדים פסולים].

ג. אם גם במומר או במוסרת אין קדושין בפחות משו"פ. כתב בשמן ראש (להר"א אשכנזי) סי' י' דיש לעיין לפי מה דקיי"ל דלגבי ממון מומר דינו כעב"ם לכל דבר ומותר לכוותו צדית מכלי טעמא, ובעב"ם כרי פחות משו"פ חשיב ג"כ ממון כדאיתא בע"ז ע"ב ובערובין ס"י, ומכ"כ מותר לשכור רשות בשבת מעב"ם בפחות משו"פ דכ"י נכרז על פחות משו"פ, אי"כ מומר שקידש יועיל בפחות משו"פ אי נימא בקדושין דבחר נותן חזקין [ע"י צ"ח בלוח הקודש], ומכ"כ אם קידש מומרת דלתרווייכו חשיב פחות משו"פ ממנו, ואע"ג דלגבי קדושין חשיב ישראל, מ"מ מה דחשיב אללם ממון לכל דבר יועיל לקדושין ג"כ.

ד. זרק לאשה קדושין פחות משו"פ, ועד שהגיעו לידה נתיקרו ועמדו על שו"פ, וכן בשעשה שליח לקדש לו אשה בפחות משו"פ, ועד שהגיע אליה השליח עמדו על פרוטה. ע"י פ"ת סק"א דהמשליח פ"ה דאישות ה"ל אי הכתיק בזה תשובת הרד"ז מכת"י, והדבר צדק דמקודשת, דבחר מקבל חזקין והא איכא פרוטה. ונדפס בתשובת בשו"ת הרד"ז ח"ז סי' ל"ז.

וע"ש בפ"ה דהרד"ז הסתייע מהא דשחי בנותיק לשני בני פרוטה וכו'. וכתב בלגבי מלואים סק"ד [דבסג] דשיטת חו"מ ר"י [מה"ה דשחי בנותיק כו'] נראה דחזקין בחר נותן, אמנם

ואי"כ נתבאר שזוהי מסירת הדין הגט, אי"כ ה"ה בזה ראוי לומר דמהני, כיון שראו מסירת הכסף ואח"כ נתבאר שהכסף היה שו"פ במקום אחר.

ובאגרות משה סי' פ"ב כתב מטעם אחר דאינה מקודשת, דדוקא כשהעדים יודעים ג"כ שאפשר שהדבר שו"פ, אז י"ל דכיון שמעידים שקדשה בדבר זה ויבדלו אח"כ אם הוא שו"פ תהא מקודשת ודאי כו', דהוי גילוי מילתא בעלמא להודיע ששו"פ ואין לר"ך ע"ז דין עדים כו', אבל אם העדים תושבים בזהלם שאי"כ שו"פ לא תהיה מקודשת, אף אם האמת שהדבר שו"פ, דבא עכ"פ לא ראו העדים מעשה קדושין ולא העידו שקידשה, והוי כאין עדים כלל כו', ורק היכא שמסופקים העדים לדולי שו"פ, שלכן גם הם יש להם להעיד על מה שיתבאר אח"כ שיעידו שקידשה בדבר זה, הוי קדושין בעדים אם יתבאר אח"כ ששו"פ וכו'.

ב. וכשהעדים היו מסופקים אם הטבעת היא של כסף או של מתכת, ואם היא של מתכת אין בה שוה פרוטה. בשו"ת מהרש"ם ח"ג סי' י' אות ד', צידדן שהעבד היה מסופק אם טבעת הקדושין הייתה של כסף או דגל או פת, כתב בין שאר הטעמים לטעם עדותו, דיש לדון בזה דכיון דהוא מסופק חלי היה של פת ובדומה, אי"כ יש להסתפק אם היה בו שו"פ, וכבר נודע מש"כ הרי"ן בסוגיא דתנן הוא ואמרר היה בקדושין ה' ב', דבספיקא מוקמינן לה מדאורייתא בחזקת פנויה, ואף שדעת הרמב"ם שם דהוי ספיקא דאורייתא, כבר כתב מהרי"ף בשו"ת קע"ב דהיינו משום דהוי ספיקא דדיוא ואין החזקה מכריעה הדיו, אבל בספק במילואים מוקמינן לה מן התורה בחזקת פנויה, וע"י בשו"ת מהרי"ע ח"א סי' קל"ה שהוכיח ג"כ כן, ובפרט לשיטת הרמב"ם דכל הספיקות [אסורים רק] מדבריהם כו', ואפילו אם יעידו עדים אחרים על הטבעת שהייתה שו"פ, לא תועיל כלום עדותו דהוי חלי דבר, וכבר נודע דברי החו"מ ב"ק ע' ע"ב [שבאלו הקודש], דהיכא דיכולים העדים לראות ולא ראו הוי חלי דבר, ולפי הרי"ף דדוקא בבעילה עדותו במקלע לענין פירות שאלו בשנה ראשונה שחייב לשלם אם לא ימלא יותר עדים, ואף דגם לפי דברי העד ואף אם אינו שו"פ חיישין שמה שו"פ צמדי, כרי זה רק מדרבנן [ע"י ע"ז להלן סק"ב אות א'], ובפרט לפי מש"כ ה"ה סי' ל' סק"ט לענין ספק קרוב לה ספק קרוב לו, דאם היה ספק לעדים הוי כמקדש בלא עדים, ובאן בסק"ו הקשה דמה מהני אם שו"פ במקום אחר הא הוי כמקדש בלא עדים [שהרי העדים אינם יודעים אם שו"פ במקום אחר], והכוון בזה כמ"ס הבית מאיר דהיכא דהעדים הו יכולים לראות ולא ראו, ובהא דספק קרוב לו או לה, בזה הוי כמקדש בלא עדים, אבל בספק שמה שו"פ צמדי הרי לא הוי יכולים לדעת כלל כו' [ע"י ע"ז בסי' ל' סק"א], ואי"כ ציד"ז שהי"כ יכול לראות ולא ראה שז' אין עדותו כלום מדאורייתא.

אולם בבית יצחק (להרי"י שמעלקין) ח"א סי' ל"ח אות ע"י"א, כתב אל המהרש"ם ה"ל, דאם יתבאר שהטבעת היא של כסף, ודאי הוי קדושין, והא דלא הוי קדושין כשהעדים מסופקים אם קרוב לה או לו, לדעתו הטעם הוא דהעדים צריכים להעיד שראו דבר צדק, ואפילו אומדנא וידיעה בלא ראיה לא מהני בעדים, רק הכ"ד דין ע"ז, אבל העדים צריכים להעיד שזו"ל ראו, ואי"כ כשהעדים מסופקים איך ראו אם קרוב לה או לו, לא הוי עדים כלל, משא"כ אם ראו דבר צדק אללם שהם מסופקים אם הדבר שו"פ, כ"ש אם ראו שזרק לה גט בתוך ד' אמות, אללם שלא ידעו אם האשה קדמה או הבעל קדם, אי"כ בשעת נתינת הכסף שפיר ראו, הוי ספק גט כמ"ס החו"מ בגיטין

הפוסקים

סי' ד אות ד

אוצר

כ"ו, [פי' ע"י להלן סק"ב], משא"כ לאידך טעמא בג"ל כ"י
קדושי ספק מדאורייתא.

אולם בקצות החושן סי' פ"ח סק"ב כתב על דברי הרשב"א,
דנראה דודאי לא מהני בקדושי אשה, דהא ברש"י קדושין
[דף ג' א'] אמרין מנינא למעוטי חליפין, ואימא הי, חליפין
איננהו בפחות משו"ס ואשה בפחות משו"ס לא מיקניא נפשא,
וכרי חליפין כלי צעי, דפירו לא עבדי חליפין וכמבואר בפי' האב,
אלמא דכלי נמי פחות משו"ס לא מהני לקדושי אשה, וכדף י"ג
א"ר אפי' אמר רב חני כשם שאין האשה נקנית בפחות משו"ס
כך אין הקרקע נקנית בפחות משו"ס, ובהא תניא אפי' שאין
האשה נקנית בפחות משו"ס קרקע נקנית בפחות משו"ס, א"ל כי
חניא הויא לענין חליפין, דחניא קונין בכלי אפי' שאין בו שו"ס,
כרי מבואר דאפילו כלי לא מהני אלא בשו"ס בחזרת כסף, ורק
גבי חליפין מהני אפילו פחות משו"ס, ודווקא לענין שפיעה
איחזקא וכן להוציאו דיינוס, אבל לשאר מיני לא ה.

ובספרו אבני מלואים סק"ו, אם כי דחה ראיות עלמו מהא
דחליפין, לפי מש"כ בפי' כ"ט סק"ב בשעת הרמז"ס
במחנה ע"מ להחזיר, דאינה מקודשת משום דלא נכניה אס תחזיר,
ואשה לא מיקניא נפשה אלא בהנחת שו"ס כ"ו, וא"כ אפילו
[נאמר] בכלי דהוי ממון גם בפחות משו"ס, היינו כשנותן לה
לגמרי את הכלי, אבל חליפין ע"מ להחזיר לית זיה הנאה כיון
דאינו נותן את הכלי לחלוטין ה"ל כחז דלדינא נראה כדברי
השו"ע שכתב בפשיטת דשוה כלי לאוכל, [וכייונו מש"כ בסמ"ק
ג' קידוש באוכל או בכלי דכיוצא ששוכה פחות משו"ס כ"ו], וכמו
שהוכחנו עוד שם בקצו"ח מדף י"ג א' דמבואר דאפילו בכלי לא
מהני פחות משו"ס אם הוא בחזרת כסף, אם לאו בחזרת חליפין
ובקרקע דוקא, וכן מוכח מהא דקדושין י"ג ב' שבהוא גברא
דקדיש גליפתא דאסא דאמר ליה ובה לית זיה שו"ס כ"ו, ואיפסח
דאסא מיקרי כלי.

ובתוספות חיים א"כ כ"א, אף שדחה ראיות האצ"ע מאיפסח
דאסא, דעיקר חשיבות כלי הוא מפני שראוי לטעות בו
מלאכה ואיפסח דאסא אינו ראוי לזה, מ"מ כתב ג"כ דמלשון המחבר
כ"א, וכן הוא לשון הרמז"ס בפ"ד דאשוח ה"ל י"ט, מבואר
דאפילו בכלי צעין שו"ס, ונראה ראינו לדבריהם מקדושין מ"ח
ב', בתקדושי לי זכום זה, חני חדא זו וזמה שכתוב כ"ו, ופירש"י
וכרין דנפקי' לענין ליזרף אם אין בזה אחד מהם שו"ס, כרי דאף
בפלי צעין שו"ס כ"ו, ולא שצקין פשיטותיהו דהשו"ע והפוסקים
מפני קצא ספקו של הרשב"א כ"ו, ואין ללמוד קדושין משפועה,
דבשפועה הוא גזכ"כ מדכתיב כלים ולא כתיב כספים או חפצים
כדאיתא בחומש שפועה ל"ט ב' ד"ה מה כלים שנים, ושם בטעם כיון
דאפשר לעשות זכום מלאכה ותשמיש לא משגחין בשווין מלד
עלמך, משא"כ בקדושין צעין שיהן לה דבר ששו"ס מלד עלמך.
וכבשה שם הוסיף, שהדבר מבואר בקדושין ח' א', [דאמרין] ואי
לית זיה שו"ס מאי איריא תבואה וכלים אפילו כסף נמי, כרי
דאין קונין בכלי שאין בו שו"ס בחזרת כסף לענין עבד, והגמרא
ממנה שם קנין קדושין לקנין עבד.

ובשאל

ד ח"ב סי' ק"צ, אל הלאים דף כ' טור ב', וקובץ אור תורה (ירושלים) שנה
ב' חוברת ג' סי' ח', שכתבו ג"כ לדחות ראיות הקצו"ח פהא וחליפין.
(ו) ובגר למאור סי' מ"ה אות ג' כתב דמבואר יותר בתוספתא שם ג"כ
ה"ג התקדשי בכום זה ובכזה שכתבו אמר יש בו שו"ס מקודשת כ"ו, הרי
לגמרא דגם בכלי בעינן שו"ס כ"ו, ורחוק לדחוק ולומר דמירי בכום שבו
או בכום שאול כ"ו, ולא משמע כן כלל.

אמנם נראה להביא ראיה לדברי הרדב"ז מהא דאיתא בעירובין
סי' א' אמר ר' יוחנן שוכרין מן הנכרי בפחות משו"ס, וכייונו משום
לגבי זין נה פחות משו"ס הוי ממון, ומוכח מהא דלולין בחר
מקבל, דהא לגבי טהן אין זה ממון וישראל מישאלל צב"ה"ג לא
מהני וכו'. אולם בפתחי עזרה סק"ב דחה ראיות האצ"ע מליאוס,
דברי כתבו בחומש שם בדף ס"ו א' ד"ה יפ"ה (כשני), דלא דמי
למקח וממכר דיאסר בשבת [לשכור מהנכרי] דלא הוי רק במחנה
בעלמא שאין עושים רק להחזיר עלטול, ולפי"ז אין ראיה כלל,
כיון דמחנה הוי ואין לרין ממון כלל, או כיון דעושים רק להחזיר
עלטול, וע"י צא"ח סי' רמ"ז סמ"ק ג' דיכול להפקיר צב"המח
לענין שבת, ואפי"ה אין אחר יכול לזכות בה משום דלא הפקיר רק
כדי להפקיע מעליו איסור שבת, וע"י בחדושי הרי"ם תר"ם סי'
ק"ה סק"ה שהאריך בזה, דמלד מקולי עירוב שנו כאן.

וע"ש בסמ"ל"מ שכתב, דלכאורה נראה דהשו"ע זו סותרת עם
מש"כ הרדב"ז בשפועה אחרת, דהמקדש באיסורי הנאה
אשה חולנית המותרת זכום, אינה מקודשת כלל, דאיכו לאו מירי
יכ"ז לה. ובאולה"פ לעיל סי' כ"ח סמ"ק כ"א הערה ע' מוצא
מש"כ האחרונים בתירון סתירה זו.

ה. כשחזר מהפרומה שיעור פחות משתות. כתב המקדש
בק"א ר"ש סמ"ק א' דנראה פשוט דהיכא קידוש
בפחות משו"ס מעט פחות משתות, אפי"ג דגבי מקח קי"ל דהוי
מחילה, מ"מ אינה מקודשת, משום דבעינן שיעור כסף, ואפילו אם
נחלחל להקדש בפחות מהא חינו כלום, אך לענין מה שכתבתי
לפיל סי' כ"ז [ומוצא באולה"פ שם סק"ג] דאפילו אם יש בו
פרועה דמשה אלא שהפרועה צלוחו זמן גדולה יותר, גנאי הוא
לה, י"ל דבזה מהני אם חסר בפחות משתות וכו'. וכ"כ עוד
המקדש בקי"א סי' כ"ח סוף סמ"ק ו' דבקידוש בפחות משו"ס,
אפילו הטעם אותה בכל שבו, שהיו מאח חמרים בפרועה והטעם
אותה על ל"ט וסדרה שהוא שו"ס, אפי"ג דצמקה שמכר לו בפרועה
כיון דהוא פחות מכדי אונאה נראה דחייב לשלם לו פרועה, כיון
בכל פחות מכדי אונאה, אבל בקדושין לא מהני, כיון דבעינן כסף
כרי אין בו שיעור כסף, והיא אינה מתקדשת צמה שחייבה לשלם
לו אלא צמה שנותן לה. וכ"כ בערוך השלחן סמ"ק ב' דאם קידוש
בשו"ס חסר שו"ס פחות משתות, פשיטא דלאו ממון הוא ואינה
מקודשת.

ו. ובשקידוש בכלי אי בעינן ג"כ שיהא שו"ס. בחידושי
הרשב"א שפועה ל"ט ב', אחר שכתב לענין שפועה
בטענו שני כלים והאדא לו בזה אחד מהם, דעת רבינו האי ושאר
הגאונים דחייב אפילו אינם שוים פרועה כ"ו, דאפשר לומר דכל
כלי כיון שהוא ראוי למלאכתו חשוב הוא בפרועה ויותר מפרועה,
כתב עוד דאפשר דאפילו לענין קדושין כ"ו, וכמו שקונים בכלי
אפי"ס שאין בו שו"ס ג'.

וכתב בשמחת יהודה סי' ל"ד דנראה דעת הרשב"א דבקידוש
בכלי שאין בו שו"ס כרי זו מקודשת מספק, בלאו טעמא
דחיישין שמה שו"ס צמדי כ"ו, ונפק"מ זין חני טעמא, דאי משום
שמה שו"ס צמדי אינם אלא קדושי ספק מדרבנן לדעת הרמב"ן

(ג) ע"י בתפארת מנחם סי' ג' דאשוח ה"ל א'. ובדברי שאול ועדות ביוסף
סמ"ק ג'. ובחמדת אפרים סי' ע"ה אות ה' מש"כ להסביר דברי הרשב"א.
(ד) וכן הקשה בצל הכסף בלקסיים שבסוף ח"ב מהא דאשה בפחות
משו"ס לא מיקניא נפשה. וכעין קושיית הקצו"ח השניה, הקשה גם הפעין
גנים סמ"ק ג'.

(ה) ע"י בנתיבות סי' פ"ח ביאורים סק"א. בגד שש סק"א. שו"ס מחזירא

אוצר

סי' ד. אות ו—י

הפוסקים

ובשואל ומשיב מהדורא ד' ח"צ סי' ק"א, אם כי דחה גם הראיה מהא דהתקדשי לי ביום זה כר, מימ כחז שמואלר כן מהא דדף ח' א' [ה"ל] דקאמר לא מציעא כסף דלי אית ביה שריץ אין אי לא לא, אלא אף תצוה וכלים כר, הרי דנפחית משריץ לא חשיב כסף אף בכלים, וחליפין שאני דעכ"פ בכלל נעל הוא וכו'.

ובשו"ת מהרש"ם ח"ג סי' נ' אות ד' הביא ג"כ ראיה זו מהא דתצוה וכלים בשם חכם אחד, וכחז דדברי הרשב"א נ"ע, ומדברי השו"ע וכל הפוסקים לא נראה כן, ועכ"פ לית מאן דחש לספקו דהרשב"א בזה, וכן הביא ראיה זו באורח לחיים סי' מ"ז נתיב א'.

גם ביד דוד (פסקי הלכות) ריש פ"ג דאישות הנכח א' דכ"י ע"ה, כתב דאף אם מקדש בכלי זריק שיטוה פרוטה וכו'. ושם בפ"ה דניא ע"כ בזה ג' כתב דלית דחש ליה להרשב"א בזה, ומלשון הרמב"ם מוכרח דמלך עלמו [היינו בלא הכסף דשמה שריץ במדין] אין זו שום חשש קדושין, אף שהוא נעלמו מן הסוברים בפ"ג דטוען ה"י דחייב שבעה על כלי אפילו אין בו שריץ. וע"כ בלב מבין פ"ד מאישות ה"י י"ע מש"כ בזה.

ז. וכשהחפץ אינו שו"פ מצד עצמו אלא מצד שראוי לקיים בו מצוה, כגון אתרוג או ציצית וכדומה. ע"י פ"ה סק"א מהנחת משנה לחנך שנכתב בזה, ושהוצא דבריו בס' בני חיי. וכחז שם בס' מ' שבעל משלימים הביא ראיה ממש"כ הרמב"ם בפ"ד דממרים ה"י ג' שאם נחלק חזקן ממלא עם הכ"ד בלול וליית ושופר, זה חומר כשר זה חומר פסול, הרי זה פסול מן המיתה לפי שאין בו דבר המביא לידי זדון כרת ושגגה חטאת כו', ואם איתא דבשוי"פ בשביל מלתו חשיב שריץ ומקדש זו אשה, אי"כ אמאי אינו נהרג חזקן ממלא שנחלקו בלול וליית, הרי משכחת לה שיצא לידי דבר שזדונו כרת כגון אם הלול והליית אין בהם שריץ מלך עלמו ומלך שמקיימים בהם מלוא יש בהם שריץ, ולדברי חזק"מ שאמר פסול אין בו שריץ ואם קידש בו אשה אינה מקודשת, ואם הוא כשר הרי הוא מקודשת, ודין זק"מ אפילו דבר שהוא גורם דגורם להביא זדון כרת נהרג עליו כמו שציאר שם הרמב"ם בחריכות, [אלא ודאי דאף שיש בו שריץ מלך מלתו אינה מקודשת כיון שאין בו שריץ מלך עלמו, ולהכי אינו נהרג עליו חזק"מ].

ובקדושת יו"ט (למחרי"ט אלגאזי) סי' מ"ה, אמר שהאריך לחמור על הרמב"ם בזה שכתב דבאלו לא נהרג חזק"מ, ומנה הרבה אופנים דמסתפק גם מדברים אלו לדבר שזדונו כרת ושגגה חטאת, כתב דף מ"ז א' על דברי המשלימים ה"ל, דחלוד דין זה שהמלוא הוא חמור, וחר ע"כ נראה דלפי האומר דאיכא כמה אופנים דאפשר שיצא לדבר שזדונו כרת ושגגה חטאת, ובלא"כ קשה על הרמב"ם אמאי לא נעשה זק"מ אם נחלקו באלו, ומה שנאמר בחופנים אלו נאמר גם לאופן זה דקידש באחריו שאינו שריץ מלך עלמו, ואין כל הכרח וראיה לדין זה מדברי הרמב"ם.

ז. וכשהחפץ אינו שו"פ מצד עצמו אלא מצד שראוי לקיים בו מצוה, כגון אתרוג או ציצית וכדומה. ע"י פ"ה סק"א מהנחת משנה לחנך שנכתב בזה, ושהוצא דבריו בס' בני חיי. וכחז שם בס' מ' שבעל משלימים הביא ראיה ממש"כ הרמב"ם בפ"ד דממרים ה"י ג' שאם נחלק חזקן ממלא עם הכ"ד בלול וליית ושופר, זה חומר כשר זה חומר פסול, הרי זה פסול מן המיתה לפי שאין בו דבר המביא לידי זדון כרת ושגגה חטאת כו', ואם איתא דבשוי"פ בשביל מלתו חשיב שריץ ומקדש זו אשה, אי"כ אמאי אינו נהרג חזקן ממלא שנחלקו בלול וליית, הרי משכחת לה שיצא לידי דבר שזדונו כרת כגון אם הלול והליית אין בהם שריץ מלך עלמו ומלך שמקיימים בהם מלוא יש בהם שריץ, ולדברי חזק"מ שאמר פסול אין בו שריץ ואם קידש בו אשה אינה מקודשת, ואם הוא כשר הרי הוא מקודשת, ודין זק"מ אפילו דבר שהוא גורם דגורם להביא זדון כרת נהרג עליו כמו שציאר שם הרמב"ם בחריכות, [אלא ודאי דאף שיש בו שריץ מלך מלתו אינה מקודשת כיון שאין בו שריץ מלך עלמו, ולהכי אינו נהרג עליו חזק"מ].

ובהה"פ יוסף סי' י"ג ע"י וכו"ל האריך בזה הרבה, ומסיק דליתא לדיון של המשלימים, וגם כשחש שיהי אלא מלך מלך מקודשת, משום דרבים חולקים על המשלימים, ע"כ מש"כ לדחות הראיה מהרמב"ם באופן אחר.

ובשואל ומשיב מהדורא ד' ח"צ סי' ק"א, אם כי דחה גם הראיה מהא דהתקדשי לי ביום זה כר, מימ כחז שמואלר כן מהא דדף ח' א' [ה"ל] דקאמר לא מציעא כסף דלי אית ביה שריץ אין אי לא לא, אלא אף תצוה וכלים כר, הרי דנפחית משריץ לא חשיב כסף אף בכלים, וחליפין שאני דעכ"פ בכלל נעל הוא וכו'.

ובמצפה אריה תניא סי' ז' כתב דכל הדיון בזה הוא עפ"י דברי החס"ד בסנהדרין דף פ"ז א' שכתבו דאף כשהחמיר חזק"מ משכחת דהוי דבר שזדונו כרת, אי נעשה בכר של חרומה וקידש בו את האשה, דאי עמא הוא אין בו שריץ דלא חזי אלא להסבך ואינה מקודשת, ואי עכור הוא יש בו שריץ וחזי לאכילה ומקודשת, ומדבריהם אלו למדו דכל שיש נפקים מהמחלוקת של חזק"מ על הכ"ד לגבי שיווי של איזה דבר לענין שאם קידש בו אשה נעשה זק"מ כר, ושגגה היא, דהיאך יעלה על הדעת לומר דבשביל שיהיה נפקים ע"י מחלוקתם בדבר שווי של חפץ יהיה נעשה זק"מ, הלא כל מחלוקת כזו יכולה להיות גם אלא סותרים וסותרים שצדק כמה החפץ שיהי, וכי אם יחלק חזק"מ על הכ"ד שאין בחפץ שריץ והכ"ד יאמר ששריץ נעשה זק"מ, זה בודאי יתחלף, דדבר זה אפשר להחזיר ע"י שמאלים בקיאים, ואם כבר יא' השער, שער שצדק מידע ידעי אינשי, ואע"פ שיש נפקים לענין אם קידש בו אשה, הרי אין המחלוקת צענין דת ודין רק כשער שצדק אחר גם חגרי דעלמא ביטולתם לפלוג בזה, ע"י יצאנו ל"כ א' הורו ב"ד ששקעה חמה ולבסוף זרחה אין זו הוראה אלא טעות, ופרש"י שאין זה העלם דבר אלא טעות, כסבורים שצא לעולם דבר שלא צא, דהא לכוי"ט גליא השתא דטעות הוואי.

ובתשובת בעל נחפה בכסף שנקרית מלך רב ח"א סי' כ"א דכ"א ד' כתב לדחות הראיה ה"ל מהרמב"ם, דו"ל דלעולם שווי מחמת מלוא חשיב ממון, והטעם שהזק"מ אינו נהרג באלו, היינו משום דאפילו אם אינו כשר למלוא יש לחוש שמה שריץ במדי

אח המשלימים שבאמת אינה ראיה משום, וכ"ז מבלי לראות שבאמת כתב המשלימים בעצמו דאיה ז'.

ז. וכן דחו את הראיה מהרמב"ם ה"ל, במרכבת המשנה (מחלוקת) פ"ד וע"כ בזה בברכי יוסף ובידורי ברכה אריה סי' י"ג ובספרו טוב עין סי' ב', דממרים, עמודי אור סי' צ"ז אות ד', ושו"ת מהר"ם שיק חא"ה סי' שכ"ט.

יד המלך (להר"א לנדא) פ"ד דאישות ה"י י"א, ודון יוסף סי' י"ב דש"י ד'.

ז. וכן דחו את הראיה מהרמב"ם ה"ל, במרכבת המשנה (מחלוקת) פ"ד וע"כ בזה בברכי יוסף ובידורי ברכה אריה סי' י"ג ובספרו טוב עין סי' ב', דממרים, עמודי אור סי' צ"ז אות ד', ושו"ת מהר"ם שיק חא"ה סי' שכ"ט.

יד המלך (להר"א לנדא) פ"ד דאישות ה"י י"א, ודון יוסף סי' י"ב דש"י ד'.

אוצר

סיק ד אות ז

הפוסקים

מיתה, וכמו כן הוא ממש באתרוג אף שהוא אותו עלם הדבר שהמה מחולקים בו, מימי אינו רק גרם וכו'.

ובשו"ת מהר"ם שיק חלו"ה סי' שכ"ט כתב ג"כ להוכיח כן מדברי החס"י הנ"ל בסוכה, וביתר ביאור, דאמרין התם הלוקח אתרוג בשביעית מכליל לו דמי אתרוג בלולב, לפי שאין מוסרין דמי פירות שביעית לשי"ב יותר ממחון ג' סעודות, והקשו החס"י דמשמע שיש דמי אתרוג יותר ממחון ג' סעודות, ובמשילה חזק נהן לו שתי פרועות ואמר לו לך הבא לי אתרוג באתרוג כו', [כרי אתרוג לא שוב יותר מפרועה אחת], ותירצו דהתם איירי באתרוג פסול דלא צמי ליה אלא לאכילה אבל כהא כשר וכדור לצרכה דמי יקרים, כרי מזהה דמאי דשוב למאנו כרי דמי שביעית, ובקדושין י"ז ב' [לענין קידש באיסורי הנאה] מכתב וקידש בדמיהן מקודשת, איחא בירושלמי דלכך אינו חופס דמים לפי שאינו דמיהן, וא"כ נראה דשוויי חפץ ע"י מזהה כרי שוויי ממש כרי, ובנא"ה כרי קיי"ל לענין הקדש דאין לו אלא מקומי ושעתו כדאיחא בערבין כ"ד, ובין דנשבע וזו הוא שוב כר, למה לא נימא דלורך מלוה לא גרע משאר דרכי עש"ז וכו'.

גם בקרית מלך רב ח"א סי' כ"ט אות ב', ובמלה אהבן סי' ס"ה אות ב', כתבו להביא כן מהחס"י סוכה הנ"ל. וכ"כ דהוי כשאר ממון ומקודשת בו, בביאור מנחם כהן ובדרך המלך פ"ד דאישות ה"י.

ועיין עוד בפ"ת סק"א בג"ל דהא תלוי קאח בפלוגתא שצין מהר"ם מינן וצין בהכנס לבי והשבות יעקב המוצאים בבא"ט סי' א"ה סי' חנני' בני שפסל אתרוג חבירו, [אי מחויב החזיק לשלם לו דמים יקרים שנתן בעד האתרוג המסודר, או שחייב לשלם רק דמי אתרוג קמין ללאת בו. מהבא"ט שם בנא"ה סק"ד], דאם קייב לשלם בשלמותו יש לו דין ממון, ולפי"ז לפי מה שהעלה המשל"מ גופיה דחייב לשלם כל דמי האתרוג אין כאן מקום ספק בזה. ובכר כתב כן הצני חיי בג"ל בשלש, דלדידיה המהר"ם מינן צנידמו אינה מברעת, ואם קידש אשה בזה ששכר האתרוג יתר על שווי בשביל ידיו, כרי היא מקודשת גמורה, והרי הוא ממון ממש וצודאי חייב לשלם שיעור מה שהפסידו. ובבשמים ראש (להר"ש הורב"ץ) סי' מ"ג הביא ראייה לשיטת המשל"מ והכח"ל צופסל אתרוג חבירו דלריך לשלם דמי אתרוג מהדור, וסו"ס ג"כ דכיון דחשיב דמים לענין חשלושים, כמו כן חשיב נמי לענין לקדש בו אשה, (אלא שצט"ק הדבר כתב שם בסוף החשבה דלא משכחת האי דינא שילא ידי חובתו באתרוג זה שאינו שו"פ מלך עלמ' צו"ט ראשון אלא ביום שני, לפי מה שהעלה שם דציומא טבא קמא דצעינן לכס דוקא, צעינן שיכיר באתרוג דין ממון מלכד שוויי המלוה, ובנא"ה לא ילא י.)

ובבית ידיוה סי' ס"ד ד"ה אחר זה, כתב דגם למהר"ם מינן י"ל דמקודשת, כיון דלריך ליתן לו אתרוג ללאת ידי חובתו ולא אמרין שיתן לו אתרוג לאכילה לחוד, אי"כ צודאי המלוה מייחשב ממון גביה, אלא כיון דהתורה לא חייבה יותר מאתרוג פשוט להכי אינו מחויב לשלם יותר, אבל צודאי מחשיב המלוה ממון גביה כרי, אי"כ צודאי היא מקודשת לכוי"ע כרי, ואפשר דלמהר"ם מינן באתרוג אינה מקודשת מטעם אחר, מבין דמן הסתם היא סברה שקידשה בשוויי של האתרוג מה ששוב למאנו, ובאתרוג אדם אחר האתרוג אינו לריך לשלם כי אם שוויי של אתרוג פשוט, וא"כ לעולם לא הוי שוויי של האתרוג כי אם כשל אתרוג פשוט, והוי דבר הריך שומא כרי, אלא דאין פסקין. בהכח"ל ולהכי היא מקודשת.

הוא"ו ט', ועוד שצאמת אין השוויי תלוי בעלם הדין אלא כפי ספק ההלכה, דכיון שפוסקים ההלכה שכשר והמנהג לשלם בעד הדבר ממון, יש לחפץ שוויי אפילו לדעת הסובר שבעלם אינו כשר והעולם טועים בזה, וכן להיפך שאם המנהג להחמיר ואינם קונים, אפילו לדעת הסובר שהוא בטעות, מימי כיון שאין העולם לוקחים ואינם משלמים ממון בעבור החפץ אין לו שוויי כלל, ומש"כ החס"י דמשכחת לה בנגע בכבר של תרומה כו', זה דוקא משום דתרומה עמאלה לאסור בהנאה מן התורה כו', ולכן כיון דיש מחלוקת בין הב"ד והאק"מ לענין אם הכבר עמאל או עהור, שפיר י"ל דיש נפק"מ בדבר שזדונו כרת אם יקדש בו אשה, דלדברי האומר שבעבר עמאל והוי תרומה עמאל ולריך שריפה, אין הכבר שו"פ אפילו נהנו בעדו הרבה ממון, דדבר שאסור בהנאה אין לו דמים, ואפילו אם העולם אינם נוהגים עפ"י דת דין ונחתים ממון בעד איסורי הנאה לא חשיב דמיהם כו', נמאל שהמחלוקת של הב"ד והאק"מ אם יש שוויי בכבר מלך חוק התורה, ולא תלוי כלל אם המנהג ליתן ממון בעדו, דאם הוא תרומה עמאל לא מהני נתינת הדמים וכו'.

ובעיי"ז כתב גם ציד דוד (פסקי הלכות) פ"ד דאישות ה"י י"ט דק"ד אי' לדמות הראיה מהרמב"ם בג"ל וכו', ולעיל מניה כתב שלדעתו אין בזה שום ספק דוודאי מקודשת, דמה איכפת לנו כיון ששרה למאנו ויכולים לקבל כסף בעד זה, ולא גרע מכל הנאות שבעולם שיכולים לקדש בזה אשה כמו שחוק לפני רקוד לפני, ומלכד זה נמאל מוטאר בחס"י סוכה דף ל"ט אי' ד"ה יותר, שדמי האתרוג בשביל מאנו שם כסף עליהם ונחפסים בקדושת שביעית, ולדעתו אין בזה שום נדנד ופקפק כלל להלכה ולמעשה.

גם ביד המלך (להר"ל לנדא) פ"ד דאישות ה"י י"ט האריך בזה, וכתב דנאופן שהיה יכולה לקבל בעד האתרוג פרועה, צודאי דהיא מקודשת כרי, דמה לי אם חתק פרועה עבור האתרוג גופא או עבור קיום המלוה שבו, הא עכ"פ היא יכולה להינות בהנאה בגוף מאותה פרועה כרי, ומדברי הרמב"ם לא קשה, דהנה היבא שהיו מחולקים בשומת דבר מסויים אם הוא שו"פ או לא, צודאי אין בו דין זק"מ, ואף אם קידש אשה בדבר זה ועי"י מחלוקתם זאת יש נפק"מ אם היא מקודשת או לא, מימי כרי גוף מחלוקתם עכ"פ אינו כלל בשום דין מן התורה רק בדמי שויה של עלם הקדושין, ולפי"ז גם בנחלקו באתרוג אם הוא כשר או פסול אף שנחלקו בדין מן התורה, מימי אין בו דין ממלא כרי, כיון דמגוף המחלוקת צדין אין יכול ללאת ממנו חיוב מיתה, ואינו רק שהמחלוקת הזאת גורמת לענין הקדושין, ובגרים בזה ודאי לא שייך דין ממלא, הגע צט"מך בזה קידש אשה בדבר היתר אשר הוא שו"פ בנמאס מלך שצט"ה הקדושין אין מאנו לקנות אותו המין, ויש עיד ממין זה שמחולקים בו הסנהדרין עם הזק"מ אם הוא מותר באכילה או לא, ואם באתרוג הוא אסור יתעלה עי"י מקחם של הקדושין שקידש בו בג"ל, ויהא שו"פ ומקודשת, ואם באתרוג הוא מותר ירד מקחם של הקדושין בג"ל ושוב לא יהיה בו שו"פ ואינה מקודשת, האם נאמר דיש בזה דין ממלא כיון דיואל ממחלוקתם נפק"מ לדי חייב מיתה וגם מחולקים בדין של התורה, זה לא יעלה על הדעת כלל, דהא מימי מגוף המחלוקת אינו יואל חיוב מיתה רק דהוא גורם ללאת ממנו חיוב

י' ובעיי"ז כתב, גם במנחת חינוך סוף מצוה י', דמדברי רש"י בסוכה כ"ח נראה דכל מקום דצעינן לכס, אם אינו שו"פ לא מיקרי לכס, ולפי"ז צריך הוכיח מצה להיות שו"פ, והוא דבר חדוש וצ"ע.

אוצר

סיק ד אית ז-ח

הפוסקים

זכולה למכור ביוקר, כדמוכה בדיק ע"ה ז', כן נ"ל לדינא, ומימ' למעשה נ"ע.

וע"ע מש"כ בענין זה, בפחד יצחק ערך קדושין, נודע זכולה מהדו"ת סי' ס"ז חשונה זנו צעל שיצת ליון, מחנה חיים או"ה ח"ב סוס"י ל"ב וסי' ל"ג אות י', עמק יבושע סי' ד' דכ"א א', אמרי נעם (להר"מ הורבין) ח"א סי' מ"א, בית יצחק (להר"י שמעלקיט) ח"א סי' ק"ח אות ב"ז, דבר אליהו (להר"א קלנרין) סי' ע' דס"ז א', זכר יבוסף ח"ג סי' ק"ל אות ז', חמדת משה סי' ע"ג דל"ז א' וספרו חרשים שהם צמלואים סי' כ"ה, דמשק אליעזר (להר"א פרלמוטר) סי' מ"ב, משיב שלום סי' רע"ח, ששנים לדוד (להר"ד ריין) או"ה סי' נ"ו ד"ה ומה, ירחון תורה מליון שנה ה' חוברת ז' סי' כ"ב ושנה י"ב חוברת א' סי' ח'.

ח. וכשהאשה אומרת לדידי שזה לי פרוטה, ע"י צאכ"ע סק"ד דאם אינו שו"ס והוא אומרת לדידי שו"ס מסופק הר"ן אי מהני. והוא מהצ"ש סק"ה א. והר"ן הוא צמאגו דדף ז' ז' ומבואר שם דספיקו הוא לפי מה שהביא לפני זה מהגמ' דדף ח' דלענין פדיון הבן מלי הכהן לומר לדידי שזה לי חמש סלעים, אך מימ' לענין קדושין צמקדש צדבר שאינו שו"ס יש להסתפק, דכיון דלא שזה מידי לאו כל הימנה לחת עליו תורת כסף.

ובהאלף לך שלמה סי' קל"ז כתב דיש להביא ראיה דמהני, מקדושין מ"ז א' דקאמרי רב ושמאל [אמתני' דהיתא חובלת ראשונה ראשונה אינה מקודשת עד שיבא באתח מהן שו"ס], לעולם ארישא ולא מיציעא קאמר כו', דאפילו חובלת ס"ד הו"ל ומקדשה הנהא גמרה ומקניא נפשה קמ"ל, ובעירו שם צחוס' יענים דמה בכך דמקניא נפשה, הלא אין בדבר חלו צקפידא דידה, ונדחקו לתרן, ולפי הג"ל א"ש, דצממת היבא דאומרת לדידי שזה מהני אף צאונה חובלת, רק באם מקבלת סתמא לא מהני, אבל באוכלת כיון דמקדשה הנהא כו"ל אף שלא אמרה לדידי שזה מסתמא שזה לדידה, ואף בלא אמרה כו' כדאמרה, לכך קמ"ל כל דלא אמרה כן להדיא לא מהני, וזה צדור לדון זה.

אולם צ"ש"ש פ"א דקדושין סי' י' אחר שהביא ספיקו של הר"ן, כתב ולי נראה דאין ספקא צדבר דוודאי צע' שזה פרוטה.

ובתפארת יעקב סק"ז כתב דכיון שאמרו בקדושין ג' א' אשה צפחות משו"ס לא מקניא נפשה, ואף שרובה מימ' צעלה דעסה, א"כ צהא נמי כיון דכל שאר הנשים מקפידות שלא להסתקד צפחות מפרוטה לא מהני, ואפילו להפוסקים שפירשו שם באופן אחר, [היינו האוס' שם דלא גרסי יעפשה", דלא צקפידה חילא מילתא], עכ"פ לא פליגי צהא כו', וזה צדור.

וביד דוד (פסקי הלכות) פ"ג דאישות אות ע"א דמ"א ג' כתב דיש ראיה צדורה דלא מהני, מהך דצ"מ נ"ז א' דמעשר שני שאין צו שו"ס א"ל להביאו ליוי חילול שאינו תופס חילול, כרי שאינו יכול להביאו ליוי חשיבות כסף צמה שיאמר שלדידיה שו"ס, הלא מוכרח שאין זה חלו צמה שמחשיבו לכסף וכו', [וכ"ה: כיון

בין לדעת ר"י [דלדידיה כל החשש דשמא שו"ס במדי אינו אלא גזירה דרבנן, כמבואר בסק"ב], אבל משום האי ספק של הר"ן הולד ספק ממזר וכו'. ובע"ז כתב בבואר מנחם כאן, והוסף דמבואר מהו בסי' ל"ב בצ"ש סק"ד. וכוחו למש"כ שם הב"ש לענין שטר קדושין שנכתב שלא לדעתה דהוי ספק מקודשת, דמטעם ספק זה הולד ספק ממזר, והחשש דשמא הצייר שו"ס במדי אינו אלא חשש דרבנן. ובלא"ה הרי ישנם עוד כמה אופנים שאין לחוש בהם שמא שו"ס במדי, ע"י להלן סק"ב וכ"א.

אסמ' כשאין מי שיתן עבורו פרוטה, שכולם כבר יאלו ידי חובת מלווה זו, ולא נשאר רק האשה המסתקדת שעדיין מוטל עליה ידי חובת מלווה זו, כתב ביד המלך המבואר לעיל שנסתפק צמי וקידש אשה צמלה צליל פסח וכדומה שו"ס צו חובת מלווה, וגוף אקדושין צעמם אין צהם פרוטה, רק הנהא המלווה שו"ס צו צו"ס, מי אמרינן כיון דהיתא לריבה ליתן פרוטה לאיש אחר צבור חתיבת מלה לקיום מלווה זו מקודשת צאונה הנהא, וכמ"ש החוס' צהנהא דיבר עמה לשלעון, או דילמא כיון דמלווה לא יכונת ניתנו ואין לה שום הנהא מנוף המלווה, ואף אי היתא נודרת הנהא מהמקדש היתא מותרת לקחת ממנו כוזה מלה לנדר מלווה, אי לאו שגם הגוף נכנס בצאולה מנצל המלווה, וכמ"ש החוס' צרי"ה כ"ה ור"ן צנדרים ע"ז, והכל צנ"ד צהנהא חכילה הגוף גופא ליכא שו"ס, והמותר העולה דמי שו"ה עבור קיום המלווה שבו צזה ודאי שייך לומר דמלווה לאו ליכונת ניתנו, ואין כאן הנהא פרוטה לקדושין וכו', ודיון זה נראה שפיר להוכיח מהרמב"ם הג"ל, דאי אמרינן דמקודשת צגוף ההנהא של קיום המלווה שהיתא לריבה ליתן פרוטה עבור קיום המלווה, א"כ הוי המחלוקת צתחרו וסופר ולולג וכ"ש צמלה, ממש כמו צעלה ועגלה ערופה דמנוף המחלוקת של הדיון יאל הנפק"מ צקדושין ליוי חיוצ מיתה, דאם הוא כבר כרי הוי מקודשת צגוף הצתחרו או המלה, ואם הוא פסול אינה מקודשת, ולמה פסק הרמב"ם דאין צזה דין ממנה, הלא ודאי כמו שכתבנו צגוף הנהא מלווה בכל אופן אינה מקודשת, ומשום דמלווה לא ליכונת ניתנו וכנ"ל. ובע"ז כתב גם צהשונתו שצנצ"י מהדו"ת סי' קכ"א. וע"ש צסי' ק"ב וקכ"ב מה שהשיב על צדורו צעל השיצת ליון.

ובצ"ב תפארת סי' ע"ה כתב דזהו צממת ספיקו של המשל"מ, דכיון דקיי"ל דאף הנשים אם רוצות ליטול צתחרו צסוכות ולצרך עליו הרשות צידן, וא"כ ממילא שגכיות דמי עשרה זכובים, וא"כ היתא לריבה להיות מקודשת כו', ודעת המשל"מ דכיון דמלווה לאו ליכונת ניתנו א"כ אף להצרכה שזה עשרה זכובים, מימ' אינה מקודשת וכו'. ע"ש שהאריך צזה עפ"י דברי הקולור"ה צסי' ש"י סק"ז דשומר חצידה לא הוי שומר שגר אף שמקיים צזה מלווה ומלווה כרי שזה עשרה זכובים, משום דמלווה לאו ליכונת ניתנו.

ובערור השלחן סעיף ע"ז כתב דוודאי אם לכל ישראל שו"ס מלד מלווה, ימכר צשוק צפרוטה, ודאי מקודשת, דמה לי אם שוויו מלד שנדרך לאכילה או מלד שנדרך למלווה סוף סוף הוא שו"ס, ואם לכולם אינו שו"ס אף מלד המלווה, מפני שמהני הצרכה, ואזל"ה שו"ס שאומרת לדידי שו"ס מפני המלווה, אם צממת אינה משגת אחר למלווה ודאי דעדיף מכהן שאומר לדידי שזה חמש סלעים אע"ג דלכו"ע אינו שו"ס [ע"י ע"ז צאונה הסמוך], אמנם אם גם הוי משגת אחר רק שאומרת שאלנה שו"ס מפני חציבות המלווה נראה שאינה מקודשת, דשווי מלווה לאו ממון הוא, דאפילו מלווה מן המוכתר לא מיקרי ממון לגבי שלא מן המיבחר אם אין

(א) ע"י באבן פנה (דרישת ארי) סק"ב שכתב דקשה למאי הביא הב"ש האי ספקא של הר"ן, הא בלא"ה הוי ספק מקודשת משום שמא שו"ס במדי כ"י, בשלמא על הר"ן גופא לא קשה למאי כתב האי ספקא, דהר"ן לטעמיה, דסובר בהרמב"ם [נדברר שאינו מתקיים לא חיישין לשמא שו"ס במקום אחר], ונפק"מ דאם קידשה בדבר שאינו מתקיים, אבל לדידן דחיישין לדעת ר"ה, דאף בדבר שאינו מתקיים הוי ספק קדושין קשה, וי"ל דנפק"מ אם קידשה בדבר שאינו מתקיים ונשאת לאחר ולא גירש ראשון וילדה, דמשום האי חששא דשמא שו"ס במדי הילך כשר ממנ"ם, בין לדעת הרמב"ם [כיון דאינו מתקיים]

הפוסקים

סיק ד אית ה

אוצר

אחר, כחז הר"ן בפשיטות ומקודשת מעטס אז דכוי כאומרת לדידי שזה לי, וטעם החילוק בין י"ד לזכאס מצוה שס. ובהאחרונים דנו גם לענין אחר לה התקדשי לי צמח ונתן לה צהס חפלים שאינם שוים מנה, והיא אומרת לדידי שזה מנה אי מנה, עי' פ"ז להלן סק"ה אות ט'.

ט. להסוברים דיכולה לומר לדידי שזה לי פרושה אע"ג שאינו שזה, האם צריכים עדי הקדושין לדעת שדרכה להתייקר באותו חפץ. הר"ן פ"ק דקדושין כ"ג אחר שנסתפק לענין קדושין אי יכולה לומר לדידי שזה לי פרושה, סוים, מיכי פשיטא לי דנשאלין בעדים יודעים שדרכה להתייקר זו לא מהני, דכ"ל דקדושין צ"ל עדים דלא מהני אפילו שניכם מודים ה. והכ"ז לא הביא סוים זה של הר"ן. ומצוה צערוך השלח סעיף א' דכ"ל חז"ל צ"ל לשיטתו דכ"ל צפדין כ"ל דלא דמהני לדידי שזה לי, הוא דוקא אם בלמח שזה לטכ"ל הזה כ' סלעים, כגון שדרש ליתן צמד חפץ כזה יותר משוויו, ולפ"ז אפילו אם שזה לזה פרושה אם אין בעדים יודעים מה שדרכה לשלם ציור אין כאן קדושין, דכ"ל כמקדש צ"ל עדים, אבל להרמז"ס והטור שם דלא ס"ל כן [בפדין כ"ל]. יש להסתפק בכל גווני אם האשה אומרת שאלה ש"פ, (ומש"כ הכ"ז שם לדעת הרמז"ס דנענין שיהא ש"פ לשום אדם, דחו הש"ך והכ"ז שם). ועי' בלוקעי דיונים שצ"כ פרי חדש דף י"ט ג', שכתב דמחוך מש"כ הרא"ש והב"א צעור ס' ל"ה, בעצרה דהכ"ז חרי דשמו חותי י"פ [בפדין מ"ה א'], לענין אי צעין עדים על מינוי שליחות [בפדין], יראה דפליג על הר"ן.

י. ובשקידש בדבר שכעת הוא שו"פ אבל אינו ידוע אם גם בשעת הקדושין היה שו"פ. עי' בלוקעי סק"ה שם הרמ"ה דאם אינו ידוע אם היה שו"פ צעת בפדין, אוליין בחר השתא, אם עכשיו ש"פ אמרין מסתמא היה שו"פ צעת הקדושין, וי"א להיפך. והרמ"ה כ"ל הוצא צעור. וכחז ככ"ז דאם מתבאר מעצרה דאיתא קדושין י"א א' בהב"א גברא דקדוש צאנא דכוחלא, יחיד רב חסדא וקא משער לה אי אית צה שו"פ אין, ואי לא לא, אמר ליכ אימיה והא הב"א יומא דקדשה בוי צה ש"פ, אמר לה לאו כל כמיך דאסרת לה אצתרא. ושם בצד"כ כתב עוד דנראה [לכאורה] דמש"כ הרמ"ה דאי אית צה בשתא ש"פ בוי קדשי ודאי כו', לאו למימרא ה' דכוי קדשי ודאי ממש שאם יקדשה אחר לא יתווצ לקדושין, ואפשר דחשיב לה קדשי ודאי ממש דמסתמא כדשיא בשתא בוי שיא צעתה הקדושין כו', ואי לית צה בשתא ש"פ אמרין דמסתמא צעתה הקדושין לא בוי צה שו"פ ושירא לעלמא כו', וי"א דלא חיישין דילמא צעתה הקדושין כיכ ש"פ, י"ל דלא מחזיקין איסורא, כיון דלית צה בשתא ש"פ מסתמא גם צעתה הקדושין לא בוי צה ש"פ והעמוד אשה על חזקה שיהיה פנויה, ואי אכתי נמי אמאי שרי לה ליחוש שמה שו"פ צמדי וכדשמואל, [וכמצוה להלן בסעיף ג' דמעטס אז בוי ספק מקדשה אף אם אין הקדושין שו"פ], וי"ל דהרמ"ה לית ליה דשמואל כו', ועוד י"ל דשפיר מלי סוצר הרמ"ה כשמואל, וי"א עסקין

ליה בלא עדים. ובבב"א כ"ל כו' בתשובת כן המהר"ר ד"ה ב' כתב להר"ן רש"י וש"י, דבשלמא התם כיון שהעדים ראו הנתנה הראויה לקדש בה מיד ליה כו', תו לא איכפת לן עוד ושפיר הוי מקדש בעדים, משא"כ הכא דבלא אמירה ידעה דאמרה לדידי שזה לי, הלא לא ראו העדים כלל נתנה של ממון הראוי לקדושין, דהא אינו שזה כו', ורק ע"י אמירה לדידי שזה לי נתנה של ממון הראוי לקדושין, ואיכ נעשה המעשה ע"י אמירתה ולא ע"י עדים וכו'.

(י' בב"י שלפנינו כתוב: לאו להוציא, אבל מתוך הענין נראה שהוא ס"ס, וצ"ל כ"ל).

כיון דאינו שו"פ בכל מקום בטלה דעתה להחשיבו כחורה כספ, כיון שכל העולם אינו כחורה חשיבות כספ. מדבריו לפי מיינה].

ובתשובת הרב רוד די מיוה צפרי ע"ן חיים כ"ך ב' ס' נ"ח, אחר שהאר"ן צי"אור דעת הרמז"ס בדיון לדידי שזה לי לענין פדין כ"ל שזה לא כמו שהצינו בדבריו הר"ן והכ"ז, והעלה שלא כחז לשום כ"ל לקבל עבור פדין כ"ל כחז צפתות מהערך הקצוב בחורה, כי אם צעור שגרעון ערכו ושוויו הוא דבר הכהוג בסחורה, ובינוי שכל הרוב דברים הנמכרים בשוק שוים פחות מדבר ההוא שנמכר לאדם באופן פרטי, וצ"ל אמרין דעם כיון שהדבר אינו באופן פרטי, די צ"ל, כי לא חייבה החורה שגערין הדברים בערך השוק, אבל וז"ל זה באופן לא יותר לשום כ"ל לומר לדידי שזה לי, כחז ולפ"ז אף בקדושין שהדיון הוא שיהיה ערך החפץ לפחות פרושה, אין צ"ל האשה להעריכו כ' אם ערכו העלמי אינו כן, אף שיהיה צעירה נחשצ לפרושה בלחצותה אותו בדבר כו', וי"א מהא דאמרין בקדושין י"א קדשה בהמרה כו' מקודשת שמה שו"פ צמדי, והתם צ"ל צפרושה וצשו"פ, לא קשיא הא בקדושין ודאי הא בקדושין ספק, הכי שזה דבר מוכרח בקדושין ודאי שיהיה ערכם פרושה, ולא עמדו הקדושין שם פחות מה כספק, כי אם צצתה צמקוס אחר יסור כן, וגדולה מזו איתא שם צדמ"ז א' [והוצא לעיל], דאמרי רב ושמואל אמתרי דהיתה אוכלת ראשונה לראשונה אינה מקודשת עד שיהא בלחצת מהן שו"פ, לעולם ארישא ולא מצעיא קאמר, לא מצעיא מנחת כו' אלא דאפילו אוכלת האיל ומקדשה הנאחה אימא גמרה ומקניא נפשה קמ"ל, נראה מה צתלית הציור, שם היות שצתחי התמרות יש ש"פ ומכנת היתה הנאחה וגלתה לזה שהיתה חפלה צהס לאלכלס, עם כל זה אינה מקודשת עד שיהא בלחצת מהן שו"פ כו' י"א, ואף אם יהיה צעל דין לחלוק על דעתנו צעין פדין כ"ל ויסכים עם החכמים כ"ל, לא יצ"ל ממנו שידה צעין קדושין, חה מכמה פנים, הראשון מהטעם שכתב הר"ן עצמו [דפדין כ"ל ש"פ, דכיון דודאי ממנה הוא, כי אחר לדידי שזה לי מנה, אבל הכא אפשר דכיון דלא שזה מיד לאו כל הימנה לחת עליו חורה כספ], והשני שכל הפדין הוא מ"ד מתנית שיתנו לכהן, וזה יוכל הכהן לקבלו בצחות מהערך כיון שהוא ממנו, אבל כספ הקדושין שחייבה חורה הוא דבר הכרחי ועלמי שיהיה האשה נקית זו ואינו תלוי בדעתה, השלישי שלא מלינו צתלמוד שחזר מה לענין קדושין כספ שחזירו לענין פדין כ"ל, וזה בסכמנו שאין אשה מתקדשת בפחות משו"פ קדושין ודאי, ולפ"ז כתב צדידו שצקשה האשה שיתן לה מעט מים לרוח למאונה ונתן לה צתלמי שחתקדש לו צהס ואף שאין צהס שו"פ, ואמרה כן לדידי מיכא בשתא שוים יותר מפרושה, דאינה מקודשת כלל ואף קדושין ספק אינם, כיון שאין שוים פרושה צהס מקוס. ועיין מש"כ עוד צהס צעני אחרים סק"ה, משפטי יעקב ס' מ"ד ד"ה האמנם, וירחון אכל חורה שנת תרפי' ס' כ"ז וי'. [ועי' להלן סק"ה אות א', דלענין כשידוע ודאי ששו"פ צמקוס]

(י' ובדבר אלתו (להר"א קלאצקין) ס' ע' דס"ו ג' ציין לדברי התוס' ישנים שם ד"ה אימא, שכתבו וי"ל דאצ"ב דלא תלוי בדידה להתקדש בפחות משו"פ כו', דמכח מדבריהם ולא מהני מה דמקדשה הנתנה ושו"פ לדידה. מיהו ע"י לעיל מהאלף לך שלמה שהביא מטוגיא זו ראה להיפך.

(ג' ע"י בחדושי מהר"ט על הרי"ף ב"דף ל"ה ג' שהקשה דמאי שגא פלשוניות המסופקים שכת' כ"ז סעיף ג', באומרת קבלתינו לקדושין, [דלעת הר"ן שם הוי ספק קדושין]. ובהגהות הרד"ל על הרא"ש ס' ח' כתב דצריך לחלק, דהתם תלוי בפירושי [הלשוניות המסופקים], וכיון דלדין קי"ל דהוי לשון קדושין שפיר הוי בעדים, אבל כאן שצ"ע הקדושין אין בהם שו"פ, חשבינו

אוצר

סיק ד. אות י

הפוסקים

בדברים הנזכרים שומא והזכיר כסוס. שו"ת, ובעת חינו שוב כן ולא ידוע אם היו שווים בעת הקדושין, דאי אמרין כהרמיה לאזלין בחר השתא אין כאן חשש קדושין, מימ לא הולך המחצר לפתחו, דאיכא למישמע כן מדין דלקמן סי' ל"ז סעיף ה' בקידשה אביה בדרך וקידשה עצמה בעיר ביומא דמשלם שיה ויהא בוגרת לפנינו, דאין חוששין לקדושי האב דהרי היא בוגרת לפנינו, ובג"ד הוי כ"ש מהבס שאין חזקת פטויה מסייעת לחזקה דבוגרת לפנינו, דאפי"ג דקדושי האב הוי קודמין לקדושין שלה, מימ כיון שלא נולד לנו הספק עד אחר הקדושין דידה, אזלזל לה חזקת פטויה, דממנ"פ אי"א היא, כמ"ש החוס' בדרך ע"ט א' ד"ה קידשה, ואפי"ה אין חוששין לקדושי האב דלמדין מודעתא בוגרת היא הי"ז בפעם הבאה, וכ"ש צוה דאיכא נמי חזקת פטויה בבדי כך חזקה דאין שוה לפנינו, דלמדין זיל בחר השתא, ולכן לא הולך לטותו וכו'.

ובתפארת יעקב סק"ל כתב דבגמרא הרי לא חזר כלל כך גוונא [דשעתא ש"פ], רק להיפך, ואליבא דרב הסדא דלית ליה דשמואל ועכשיו לא היה שוה, ולא היה חושש דלא היה שוה, ומעטם דלוקמא בחזקת פטויה, אבל להיפך כיון דאיכא חזקת פטויה כנגדו, אפשר דמודה רב הסדא דחיישין דלא לא היה שוה.

ומצינו לכמה מהרש"אונים דסברי דאפילו אם אין צוה השתא שו"פ, חיישין שמה הוי שו"פ בעת הקדושין. ולא הביאום האחרונים כלל. הראשון בסוגיין כתב דהמקדש את האשה וצא אחר וקידשה, וצאו קדושי הראשון לפנינו ואינם שו"פ, אפי"ה אסורה לאחריו, דשמה איכא עדים במקום אחר דידעי שכוין קדושי הראשון שו"פ ביום שקידשה, ואף לראשון אסורה, דלמא ליכא עדים וקדושי האחרון קדושין, מיהו אם נחן לה האחד גט מותרת לשני. וכתב ע"ז באצן שלמה שם הערה ע"ז שלא נמצא לאחד מהרש"אונים שיסבור כן, דחיישין שמה יש עדים שיודעים שכוין שו"פ, ואדרבה נהגו להיפך, ע"י בחוס' קדושין י"ב ב' ד"ה והאיכא, ובג"ד סי' זה, אך ע"י בחשבה ה"ש משנן בחשבות חיימוני סי' י"ט שכתב ג"כ בידונו, לפי שיטתו דלא חייש להא דשמה שו"פ במדי, דאפי"ג דליכא שו"פ עכשיו, דלמא בבכורא יומא הוי צוה שו"פ.

ועיין באמרוט טבורות סי' זה דמ"ז ג' שכתב כע"ז גם דעת הרמ"ה הג"ל, דהא לאזלין בחר השתא היינו רק היכא דשעתא שו"פ, ואמרין דהיא מקודשת גמורה, אבל כשאינו שו"פ עתה ולא ידוע אם היה שו"פ בעת הקדושין, חיישין לה, ואם לא גירשה וקידשה אחר וילדה ממנו הוי ספק ממזר. וכתב ליישב צוה גירסא אחרת שהיתה בספרי הטורים בדברי הרמ"ה, שלפי הג"ל אין הכרח למשי"כ בג"ד להגיה דבריו, ע"ש.

אולם מלבד הח"מ והב"ש הג"ל, הביא לדיוא דברי הרמ"ה הג"ל, גם בערך לחם כאן, דאי אית צוה השתא שו"פ הוי ודאי כו, ואם אין צוה עתה שו"פ הוי קדושי ספק.

ובקבלת

לקדש בו, שמין את הניד ואף אם אין בו שו"פ מקודשת מספק, וכתב רבינו ירוחם שהוא משום החשש דשמה שו"פ במדי.

ובלח"מ פ"ד דאישות הל' י"ט תמה ג"כ על הרמיה. וכנ"ל בספרו לחם רב, וכתב לתרץ דהרמיה איירי בקידשה בכסף ממש, ובזה לא שייך החשש דשמה שו"פ במדי [ע"י ע"ז להלן סק"כ אות א']. וכי"כ לתרץ בהערות הפניה בימי שלמה על הרמ"ב שם. ובפרישה אות י"ג כתב דהרמיה איירי היכא דכשקידשה אמר לה בפירוש שיש בו שו"פ, ועל תנאי זה קבלה אותה. וכ"כ לתרץ במחזה אברהם (להר"א די בוסון) סי' כ"ב אות ה'. ובסיב קדושין סק"י מנה עוד כמה אופנים דלא חיישין בהו לשמה שו"פ במדי [ע"י ע"ז להלן סק"כ וב"א]. ואפשר דבהכי מיירי הרמיה. וע"י משי"כ לתרץ עוד בעצי ארו"ם סק"ז. וע"י בב"ח ובדרישה כאן, שכתבו דבכר הרמיה הם לענין הולד.

עסקין בדבר שאינו מגיע למקום אחר ובהרמ"ב, [המובא בסעיף ג' דבב"ב לכתב חששא דשמואל טו]. וע"י בשו"ת הב"י סי' ח' שהאריך עוד בזה. והח"מ והב"ש סק"ל הביאו לדיוא דברי הרמ"ה הג"ל. ובח"מ שם סיים שהוא גמורא ערוכה, ולא ידע למה נשמע כאן [בשו"ע].

ודעת כמה אחרונים דלא קיי"ל בזה כהרמ"ה, וגם כשהוא שו"פ בעת לא הוי קדושי ודאי. באצני מלואים סק"י"ג כתב דלא אזלין כה"ג בחר השתא, ודאי ממש"כ המרדכי בכתובות סו"פ המדיר דעת שצדוק עשוי להשתנות מזוהר לערב, הכל לפי הלקוחות והמזומנים לנורך השעה שלריכים לחפלים וממכרים בשוק כו, ומבואר דלא אזלין בחר השתא בשערים העשויים להשתנות, וכן פסק הרמ"א בחו"מ סי' רכ"ז דרך השערים להשתנות תמיד, ולכן הוטע בעיני משי"כ הב"י בד"ה [הג"ל] דכיון דלית צוה השתא שו"פ מסתמא גם בעת הקדושין לא הוי צוה שו"פ, והעמד אשה על חזקתה שהיא פטויה, ומבואר דלא אית עלה אלא משום חזקת פטויה, אבל חזקה דשעתא לא מהני, ונראה דהוא מהאי טעמא שכתבנו דבשערים העשויים להשתנות לא אזלין בחר השתא כו, והיכא דאית ביה השתא שו"פ מבואר שם בד"ה דלא הוי ודאי קדושין אלא דחיישין לקדושי הראשון כו, והיכא דשעתא ליכא צוה שו"פ ליכא חשש קדושין כלל על הראשון, כיון דשעתא לית ביה שו"פ כו, ולפי"ז הא דיתבי רב הסדא וקא משער אי אית ביה שו"פ, היינו דאם לא יכיר צוה השתא שו"פ לא יחוש לקדושי הראשון, ואם יכיר השתא שו"פ יכיר קדושי ספק כו, וכיון דגם היכא דאית צוה השתא שו"פ אינו אלא ספק קדושין, אי"כ לדין לא נפקא מיניה מידי בכך דינא דהרמ"ה, כיון דאית לן דשמואל דאפילו לית ביה שו"פ נמי הוי ספק קדושין שמה שו"פ במדי, והעור שהביאו היינו משום דס"ל כדעת הרא"ש דבקידשה בפחות משו"פ אינו קדושי ספק אלא קדושין דרבנן [ובמובא להלן סק"כ"ז אות א'], ואי"כ אכתי נפקימ דהיכא דאית ביה השתא שו"פ חיישין שמה גם בעת הקדושין היכא שו"פ והו"ל קדושי ספק, ותמיר ספיקא דאורייתא מאיסורא דרבנן, אבל השו"ע ס"ל כדעת הרמ"ב דפחות משו"פ נמי מקודשת מספק והו"ל ספיקא דאורייתא, ואי"כ ליכא נפק"מ בין אית ביה השתא שו"פ, דכי לית ביה השתא שו"פ נמי אית ביה ספיקא דשמה שו"פ במדי, ומשום השמיע בשו"ע הכ דינא דהרמ"א. ובספרו קל"ח סי' רכ"ז סק"ז הקשה על הב"ש כאן שהביא להלכה דברי הרמ"ה לאזלין בחר השתא כאילו אין צוה חולק, והרי לפי דעת הרמ"א [הג"ל שם בחו"מ סי' רכ"ז] לא אזלין בשערים בחר השתא.

גם בעצי ארו"ם סק"ז כתב דלכדי לא הביאו בשו"ע, כיון שגם הרמ"ה אינו סומך על חזקה זו ולקולא כי אם לחומרא, וכמ"ש בד"ה, ולדין כלל"כ חיישין שמה שו"פ במדי כו, ואף דאיכא נפק"מ

(ט) וע"י בלחם רב סי' י"ח שתמה ג"כ על הרמיה דבלא"ה חיישין שמה שו"פ במדי, וכתב דאין לומר דלא ס"ל להרמ"ה כשמואל, דהרי כתב בעצמו לענין כשרות הולד כשקידשה בדבר שאינו שו"פ ונשאת לאחר כלא גט, דהיינו דחיישין לקדושי ראשון כו, משמע דספק כשמואל כו, וגם אין לומר דמיירי בדבר שאינו יכול להתקיים וס"ל כהרמ"ב, דהרי הרמיה ס"ל כריי דפליג על הרמ"ב, וס"ל דגם בדבר שאינו מתקיים הוי קדושי ספק כו [ע"י ע"ז להלן סק"כ"ה]. וגם לא משמע דמאי וכתב הרמיה האיסור והתיתר הוא לענין הולד, דבשו"פ השתא הולד מן השני ממזר כו, משא"כ בהך דשמה שו"פ במדי והולד כשר, דמרבירי משמע דלא איירי אלא לענין האשה עצמה.

ובשאריות יהודה (להר"י טאטאייצק) בהנחות על הטור כאן, תמה כן על הב"י שר"ל דהרמיה לית ליה הא דשמואל, והא ממש"כ לענין הולד מוכח דחייש לה, ועוד דלהלן בסי' ל"ב כתב בשם הרמיה דאפי"ה שהשטר מסול

אוצר

ס"ק ד אורח יא—

הפוסקים

מולינו גבי הלוואת סכך בסכך להסירו שמה יתויקק, חכ"כ דמשו"כ
ליכא למיחש, דאם יתויקק יזכרו ששחזכו בשער, וקילוחא דתרגי
מידבר דכירי חושגי כניל.

ויש כהצבו לחלק בין דבר שאין דרך השער שלו להשמות לבין דבר שדרכו לשנות שעריו. בפקקי הכפות (יד דוד) פ"ד דלישיות ה"ל י"ט דק"ג א' כחז דדבר שאין דרך השער להשמות בהם, אף שלפעמים צריכה רחוקה ישונה השער, עכ"ל כיון שאין זה ידוע לנו, אין חוששין לדבר דלא שכיח וסומכים על השער שלפנינו. וביאר שם ביד דוד אות תכ"א דדון זה למד הרמ"ה מהא דאבני דכוחלח, וע"כ העם דאבני דכוחלח הם דברים שאין דרכם לשנות מקחם, ולכן סומכים על השער שהוא לאחר זמן, ולא דמי להך דקידשה אביה בדרך וקדשה היא עממה צעיר כ"י, דשם היא ביום שהדרך להשמות, וכן יש לה חזקה קטנות, משא"כ כאן שאין דרכם לשנות מקחם, וכן אין שום חזקה לנגד השער של עכשיו, ואי משום שיש לה חזקה פנויה, זה לא יועיל לזה שאני דנים על שוויו של החפץ שקידשה בו בצירור, משא"כ שם יש לה חזקה נעדרת שעל זה דנים אם נשחית מנערה לבגרות או לא, לכן סומכין אשומא דעכשיו בין לקולה בין לחומרא, וכן מוכרח בצבוגיל דסמך רב חסדא לקולה על שער דהשתא כ"י, ובדבר שדרכו לשנות שעריו, דבר פשוט שאין לסמוך על שער דעכשיו, וזהו הדבר ספק כדון קידשה עממה צעיר וקידשה אביה בדרך, וגרע מזה, ודא.

ובמשפטי יעקב ס' מ"ד כחז לחק בספרו זו קושיית האבני מלואים ה"ל על הרמ"ה מדברי המדרכי כחצוצות, ד"ל דעיקר טעמה להמדרכי הוא דוקא בשער ששצוק משום שעשוי להשתנות מצוקר עד ערב, אבל לעולם היבא דאיכא שער קציע, ודאי חזקין בחריה לכל דבר, ואז לא קשה מה על הרמ"ה, והלא לחזקין בחר השתא היינו בשער קציע שאינו עשוי להשתנות, וזה ברור. וע"ש מש"כ עוד דמש"כ הא"מ בטוה"ה הב"י דטעמיה דהרמ"ה משום דמקמינן לה בחזקה פנויה, קשה עובא, דא"כ גם לענין ספק שמה שז"פ במדי אמאי חיישין לה מספיקא נוקמה בחזקה פנויה, אלא נראה דכאן לא שייך חזקה פנויה, משום דאיתרע חזקה כיון שנעשה בה מעשה קדושין, וכה"כ כהנז המכריז"ט גבי נתן הוא ואמרז הוא כו', [בצ"ח ס' קל"ח ובחדושי על הרי"ף, דכן מבוחר בחוס' כחצוצות כ"ג א' דמשעה שפסעטה ידה לקבל הקדושין יתחזי כחלל פנויה], וגם להב"י שיקר טעמא הוא משום דלא מחזקין איסורא ככ"ג, דכיון דהשתא לית ציב שז"פ לא חיישין שמה בשעה הקדושין היה שז"פ. ועי' בס' שצעה פרקים להרמב"ם פ"ד דאישות הל' יעו שהאריך ג"כ להקשות על הא"מ ה"ל, והביא ג"כ מדברי החוס' ה"ל כחצוצות.

יא. וכשאפשר להתברר ע"י עדים שהיה שו"פ בשעת הקדושין, ומה הדין כשהמעיד על זה הוא קרוב או אשה וביו"ב. הרמ"ה הבי' סוים דבריו, ולא אפשר להתברר ע"י עדים שהיה שו"פ בשעת קדושין חיישין לבו, ולא שרין לה אפילו הפדים רחוקים מכאן הרבה כו', אבל לא חסריין לה עפ"י אשה או עפ"י קרוב שאומר שהיו יודעים שהיה שו"פ באותה שעה. ובשלמי הגזברים פ"ק דקדושין כתב בשם הרי"א דגם כשהאשה עצמה אומרת יודעת אני שנשאתי שקדשני הראשון היה בזמן שו"פ, הו"ל וביחוד מקדשה לשני קדושי ודאי, אינה נאמנת לאסור עצמה עליו. וכמאירי בסוגין כתב דאינה נאמנת משום שמה עניינה נהנה בראשון ורואה להפקיע עצמה משני, וכן הדין בצומה ושאר קרובות וכן בכל אדם, אלא"כ בעידו צדק שני עדים כשרים, או שנתברר לנו שיש עדים כדן אפי"ם שאינם כאן. ואם

[illegible]

ובאבני משפח סק"ז כחז ג"כ דדברי הרמ"ה נכונים, וכמו שכתבו הח"מ והצ"ח, ולפי מש"כ האבני מלואים יקשה על המדרכי מקדושין פ"ט א' בקידוש עולם צדוק כו', דאמר רב הרי הוא בוגר לפנינו, ואף דאין לך עשוי להשתנות יותר מנערה לטוגר כו', ועכ"ל דלא קאמר המדרכי רק במקח, דחזקה שאין בני אדם מאנים עולם ומסתמא קנה בשווי, ודבריו פשוטים בצבא, דאל"כ אם ימכור אדם חפץ לחברו לשלם ויכל לשמו ולחצו אונתו, אבל ה"כ ודאי אם אינו ידוע אם ביה ש"ס צעת הקדושין אזלין בחר השתא, לצד מביא דידעין צידאי שנעשה השער.

ובן בערוך השולחן סעיף כ"ז כתב דנראה עיקר כפשטות לשון העור נשם הרמיה לזליקן בחר השתא, ומטעם אחר, דאש"ג דדרך השגח להשתנות, מ"מ כיון דרובא דלוינשי לא מקדשי פחות משו"פ, די לנו אם נאמר כדשתא פחות משו"פ דניחוש שמה גם צעת הקדושין לא היה שו"פ, אבל כדשתא שו"פ דניחוש שמה צעת הקדושין לא היה שו"פ, פשיטא דאין לחוש להוליא מחזקה דשתא דמסייע לה רוצא, וראה לזה מהא דקידשה עלמה בערב ציוס הכשתנות מנערוה לבגרות טי, ומפני שאין כאן חזקה בסותרת אזלינן בחר השתא, וכ"ש כשיש רוצא המסייע לחזקה דשתא, ואף על גב דחזקה פנויה סותרת לחזקה דשתא, מכל מקום רוצא עדיף מחזקה, ובה דלא אזלינן בחושן משפט סי' רנ"א בחר חזקה דשתא במתנת שכיב מרע, שהנותן אומר שכיבתי הוה והמקבל אומר שצריח היה, ועל המקבל להביא ראיה אף אם הנותן עשה צריח, וזה מפני חזקה ממין שיש לכוונתו, ואין לומר דגם כלאן יש חזקה ממון, דאם נאמר שיהיה פחות משו"פ יחזרו המעות אליו, דליתו כן, חדא דפחות משו"פ לאו ממון הוא, ועוד דכבר נחבאר שהקדושין אינם חוזרים [עי' ע"ז] גם להבין סק"ז], אמנם מלשון הכ"ז נצד"ה משמע ג"כ שאין קדושין ודאים ע"ש, ולי"ע לדיוא.

והמקנה צקו"א לטעף ד' כתב ד"ל דהרמ"ה מלד הסברה קאמר
 דל"א חיישינן שנשחנה השער ונשחנה, כדאמרין בשבועות
 מ"ב א' אמר רבא קלוותא דתרעין מידבר דכירי אינשי, וכן מוכח
 מפירש"י כאן דטעמא דשמואל דאמר חיישינן שמא שו"פ צמדי
 היינו שמא יש אנשים מאותו המקום כאן צמקים שמקדש אותה כו',
 וקשה דלמה ליה למומר השם רחוקה כו', היל"ל שמא יתייקר
 השער ויכיה שו"פ צמקומו ולא יחישו ג"כ להדושינו, ותשטא וז'

אוצר

סיק ד אות יא—יב

הפוסקים

ארוסין חיישי אצוי ורצא, שכתב צ"ח חפ"ח בזהב דנשדל דקדוש בצננא דכוחלא, נמי לאחר שקידשה שני קדושי ודאי יאל הקול, וכו' קלא דבחר ארוסין, דאי הוי קול קודם ארוסין, א"כ מאי מיימי שם בגמרא מיהדות דכוי קול דבחר נשואין. [וכן דעת הרא"י ששגלתי הגזורים, שכתב דאם נתקדשה לאחד וחזרה ונתקדשה לאחר, והרי קדושי ראשון לפניו ולזין בזה ש"פ כ"ו, ואמרו בני אדם שיש עדים במקום אחר שידעו שכן בזה ש"פ צעת הקדושין, חוששין לאיתו בספק משום חומר א"ל ולריבה גט מן הראשון]. והטעם דחיישין הכא לקלא גם לבחר נשואין, מבוחר בעיז קדושין סק"י שהוא ג"כ מטעם שכתב הר"ן הכ"ל, דהכא חיישין טפי משום דזו נתקדשה ודאי אלא דלא ידעין אי אית דכו ש"פ או לא. [וכצ"ל לא הביא אף אחת מצי דעות אלו, לא כאן ולא צ"ח מצי בן כל דיני קלא].

והמאירי בסוגיין חילק בין יאל הקול לאחר הנשואין לבין יאל אחר ארוסין, וכתב, דאם יאל קול שכיב ש"פ בזהב שעה, וכן יאל קול שיש עדים שידעו שכן הוא, אין זה כלום לאסרה לשני שהיא תחת ידו עד שיבוא, וכן הדין בשבויב כ"ו, ובצד עומאכ כ"ו, שאין מולאין אשה מחזקת מי שהיא תחת ידו, אלא אם כן צראה צדורה, אלא שבארוס מיהא בואיל ואינה תחת ידו ממא, בקול יואל שיש עדים במקום פטוני, ראוי לגמור ולעכב עד שילא בדבר לאור.

ובפסקי הלכות (יד דוד) פ"ד דלישות דק"ג ע"ב כתב לחלק בזה בין היכא שהיא מכחשת את הקול, לבין היכא שאינה מכחשת, דאם היא אינה יודעת מה ואינה מכחשת את הקול רק אומרת שאינה יודעת מה, אזי חוששין לקול אפילו אם יאל הקול לאחר שכבר נשאת לאיש אחר מטעם שאין עתה בקדושין הראשונים ש"פ ועפ"י החזקה שלא נשחכ השער, וכן אף שלא איתחזק הקול בצ"ד עם תנאים הנלכדים לו, עכ"ל חיישין ונאם נבעלה, אבל אם היא מכחשת את הקול ואומרת שידעת צדורו שגם צעת הקדושין לא היה ש"פ, אזי אם לא נתחזק הקול בצ"ד אין חוששין לו אם יאל הקול אחר שנתקדשה, ומותרת היא להשאר עם בעלה השני, אבל אם יאל הקול קודם שנתקדשה, חוששין לו בכל אופן. ושם ציד דוד אות חכ"ב האריך בציאור הסוגיא לפי הראשונים, וסוים דיהיב איך שיהיב פירוש הסוגיא, צדור בדבר דהיכא שאין הצע"ד מכחש הקול, אין לריך תנאי הקול, וזה מחקבל מזד הסצרא עצמה, ומוכרחים לחלק בן וכו'.

ולענין כולד שילדה משני. ע"י בזה"ע סק"ח דאם יאל קול שש"פ אזי הכנים ספק ממזרים. ובהא מהצ"ש סק"י"א שכתב בן צשם הש"ג, ושכ"כ הב"ח ודורישא לפי הרמ"ה שהביא בעור.

אולם בעיז קדושין סק"י כתב ע"י דבוא תמוה, דהרי כתב הר"ן בזה הרא"ה דאם יאל הקול אחר שנתארסה לא חיישין ליה, ואם נימא דכנים ספק ממזרים, א"כ איך לא ניוחש לקלא דבחר נשואין כ"ו, ותו איכא למידק לדברי הרא"ה ובר"ן, אמאי פירשי רבנן וחששו לילה, דכיון דדינא דאם נפק בחר אירוסין לא חיישין ליה, א"כ נהי דשם איירי דנפיק קודם אירוסין, מ"מ איך נימא שכולד ספק ממזר בשביל שילא קודם אירוסין של שני

מייתי, אלא אלא דקאמר לה לאו כל כמינך דאסרת לה אבתראה מייתי, ולא מהימנה לשויה נפשה תחיתה דאיסורא במקום שהיא חבה לאחרים כ"ו, והא דר' חנינא דעדים בצד אסתא, והאי מקמי קדושין הוא שהתירום להנהיג בדפוכה התם בכתובות.

ואם האזו שיהם שצעת הקדושין היה בזה ש"פ, כתב שם לעיל מיה דברי אלו קדושין גמורים.

יב. ובשיצא קול שהקדושין היו אז ש"פ, או שיצא קול שיש עדים שהקדושין היו אז ש"פ. הרמ"ה הג"ל המוצא בעור, אחר שכתב דאם אפשר להתבדר ע"י עדים שכיב ש"פ צעת הקדושין לא שרין לה אפילו בעדים רתוקים ממאן הרצה, הוסיף עוד, דלא מצעיא אם היה ידוע שיש עדים שידעו שכיב ש"פ, אלא אפילו יאל קול שיש עדים שידעו שכיב ש"פ חיישין לכו.

ובתב כצ"י דאם מתבאר מעבדא דאיתא בקדושין י"ב א' הכוא נצרא דקדוש בצננא דכוחלא, יתיב רב הסדא וקא משער אי אית ציה ש"פ כ"ו, אמרו ליה רבנן לרב הסדא הא איכא סכדי צלודית דידעי דככהוא יומא הוי ציה ש"פ כ"ו, וכתבו התוס' והא"יכא סכדי צלודית אין לפרש דליתוס שמה איכא סכדי צלודית, דא"כ אין לדבר סוף דלעולם איכא למיחש, וכה נמי ליכא לפרש דאם איכא סכדי דידעי כ"ו, דפשוטא דצדא ראו להחמיר, אלא נראה לפרש והא"יכא סכדי, כלומר יאל הקול שיש עדים צלודית או צמדינת בים, וכ"כ הר"ן, וכתב עוד דקלא דלא איתחזק הוא, דאי איתחזק אפילו רב הסדא מודה דחיישין ליה בדאיתא בגיטין פ"ט א', אלא ודאי קלא דלא איתחזק הוא ומש"ה לא חייש ליה רב הסדא כ"ו, ומשמע דס"ל להרמ"ה דלית הלכתא ברב הסדא, משום דאחמור עלה אצוי ורצא לא ס"ל הא דרב הסדא כ"ו, ואמרין דאשחירי מהביא משפחה צסורא ופרשי רבנן מינה משום דס"ל כצ"י ורצא, הולכך אע"ג דרב הסדא עבד עובדא לא עבדין כותיה.

והפועם דחיישין הכא לקלא דלא איתחזק, כתב שם הר"ן הכ"ל, דס"ל לאצוי ורצא דאע"ג דבעלמא לא חיישין לקלא דלא איתחזק בדאיתא התם בגיטין, היינו לאחזקי כולה מלחא משום קלא, כגון יאל שמה צסיר דמקודשת, דכיון דאיכא בחזקת פטויב קיימא, לא חיישין לה בקלא דלא איתחזק, אבל הכא דפשטא ידה וקיצלה קדושין, אלא דלא ידעין אי אית דכו ש"פ, אפילו בקלא דלא איתחזק חיישין וכו'.

גם הריעצ"ל בחדושי שם כתב דאם דאמרו לרב הסדא וכה איכא עדים כ"ו, לאו למימרא דידעין ודאי דאיכא עדים, אלא דאיכא קלא דאיכא עדים, ולאו קלא דאיתחזק צבי דינא כדחזי, אלא קלא דלא איתחזק צבי דינא כ"ו, וקסברי הוי רבנן דכיון שכבר היא מקודשת צפינו אלא דמספקא לן אי הוי דכו ש"פ, צבי הא חיישין לקלא אע"ג דלא איתחזק. וכ"כ בתוך בדברים צשי"ת הריצ"ש ס"י קכ"ג.

ואם יש לחלק בזה בין יאל הקול לפני שקיצלה קדושין מאיש אחר או לאחר. הר"ן הכ"ל כתב בזה הרא"ה דכי מסקינ דחיישין צכ"ג לקלא ואע"ג דלא איתחזק, הוי מילי היכא דנפק קלא קודם שנתארסה לשני, דאי לאחר שנתארסה לא חיישין לה, דאפילו בקלא דאיתחזק אמרינן התם בגיטין דלא חיישין לקלא דבחר אירוסין, ולא עדיף קלא דלא איתחזק כי האי משום דפשטא ידה וקיצלה קדושין, עפי מקלא דאיתחזק דעלמא.

אולם בדעת המדרכי כתב צשי"ת מהריצ"ל ח"ג ס"י ק' דנ"ב א', דפליג על הר"ן והרא"ה הכ"ל, וס"ל דאפילו בקלא דבחר

(סו) וע"י בשו"ת מהר"ט ח"א ס"י צ"ב שתתם בפשיטות לפי דברי הר"ן הג"ל בשם הרא"ה, דבהויא עובדא דאבוי דכוחלא יצא הקול לפני שנתקדשה לשני אלא שלא הוחזק, ותמה על דברי ההגה הג"ל במדרכי שהסתייע מהא דמייתי בגמרא מההיא דיהודית דהוי קלא דבחר נשואין, והרי ההיא דיהודית לא הוי התם קלא כל עיקר, וכי מייתי ראיה רב הסדא מינה לאו לענין קלא

אוצר

סיק ד אית יב-יג

הפוסקים

כיה מקדשו כשי"ס והיה נזכר באותו מקום, וממנו לנו לדעת
גזירה שלא חכמה, וגם במדרכי לא נמלא כן, אלא שיש שם [בס"י
תפ"ח] הנה אחת חז"ל: הנה, גרסיון בהוצא [ב"מ מ"ח ז']
דעתה לאורחא ולאורחא עבדא דבעל פ"ט, האך מקדשין במעב
ש"ס עליו לזרה, עכ"ל הכנה, ופשוט שהיה קשה לאורח חכם
מ"י הוצא ב"ל מה שמבואר דמקדשין במעב כ"י, וכחז אח
הקושיא כדי שיבא מי שדעתו יפה ויתרנה, אבל לא שיגזר אומר
דאין מקדשין היפך כשי"ס, ואני חכם, דמטעם זה [לזרחה
עבדא דבעל] היה ראוי להיות דלורייחא ולא רק דרצון, ואם
מדלורייחא אין חוששין לזה למה יגזרו רבנן, ומ"ל דגזרו ומתי
היתה בגזירה, ובאמת כל קושיא יש לה תירוץ, וזו היא קושיא
קלה וקטנה בגילוי דעתה מדחיא, דבאמת הלא כח לא בעל
ויכולה להוציאה, ומה בכך שיכולה ליבעל באיזה זמן, ושאינה
ב"י הוצא לענין חליפין, דדוקא הכס דומיא דעל צעין דבר
מסויים כמוהו, וכיון דעבדא דבעל לא הוי דבר מסויים כמו
נעל, ע"ש שכן פירש"י, ומה שאמרנו דעתו אמת, כיוון משום
דאי הוי דעתו אנסכא אי"כ הוי מסויים כמו נעל, וזה צרור
ופשוט, ואם כשי"ס גרס דבדרי הכנה הג"ל "אין" מקדשין במקום
"האך" מקדשין, ונחלק נ"י צ"ק, היה חסר תיבה לכך [שהיה
ל"ל לכך אין מקדשין], וגם אות היא של האך מיותרת, ע"כ נראה
צרור שאין לשגשג הספרים להוציא דבר חדש היפך כשי"ס וכל
הפוסקים, דאם היה דין חדש כזה מבואר במדרכי, איך השמיטו
הב"י והרמ"א שחמיר שמעתיא דמדרכי בפומהון, אלא ודאי
דטעות סופר היה ב"י במדרכי של כשי"ס, כן נ"ל צרור, ואמר
שהאריך בכמה ראיות שאין לומר כפצרת הכנה הג"ל במדרכי,
ס"ס דבפני יבשע ר"ש קדושין בחוס' ד"ב דפרועה, מבואר דבחוס'
לא חשו כלל לפצרת הכנה הג"ל אף לכתחילה, ואף שהפני' מסוק
שם ב"י, מ"מ בקונטרס אחרון מחליט בדבר ע"ש, הילכך צרור
דמקדשה ואין לריך לחזור ולקדשה, ואין להחמיר, דחומרא דלתי
לידי קולא היה כ"י, ולכך אין לתוש כלל.

גם באבני מלואים סק"ה כתב דלא נמלא דבר זה במדרכי כ"י,
ובכנה שם לא כתב אלא האך מקדשין כ"י, ובכ"ש כתב דאין
במקום האך כ"י, ולכך כתב שאין מקדשין במעב, ולפי שלא מלא
לו מקום מן החורב כתב שהוא מדרצן, אמנם מדרצן נמי מקדשין
במעב כ"י, וזה פשוט. ובס"י כ"י סק"ז הביא ג"כ האבני מלואים
דברי הכ"ש הג"ל, וכחז דכשי"ס משמע דמקדשין במעב, כהאי
דאמר כנסא סלע זה כ"י [בדף י"ג א'], וגבי הכה דחטף וזי
מחזיקים כ"י [בדף י"ג ז'], ובשו"ע ס"י כ"י סעיף ה' באשכ
שחטפה מעות כ"י, וטעם המדרכי הוא משום דנימא דדעתה לאורחא
ולזרחה עבדא דבעל, אבל כבר כתבנו לחלק בין חורב כסף לחורב
חליפין, לפי משי"כ רש"י שם ב"י דכ"ל בדבר שאינו מסויים ואיממע
מדכחיו נעל כ"י, וא"כ בחורב כסף שפיר מהני, ובנמוק"י שם כתב
דבחורב חליפין רואה בקיומו של דבר, משי"כ כל דעבדא דבעל
לא מהני, אבל בקדושין אינו רואה בקיומו של דבר, ומשי"כ מהני
בחורב כסף בקדושין ובקרקע אפילו במעב וכו'. וע"ש מה שהביא
המקנה בקו"א שראה ליישב דברי הכ"ש, ומה שדחה דבריו, ומבאיר
דברי האבני מלואים אלה בקצרה בפ"ת ס"י כ"י סק"ה.

ובמאמר מדרכי (להרמ"ז איטניגא) ס"י נ"ג כתב דכ"ש שבעתיק
דבר זה אינו אלא מן המחמיקים כ"י, וגם הכנה במדרכי
לא כתב כן לדינא כ"י, וכבר כתבו האחרונים שאין לזה טעם כלל
כ"י, ולדעתי נראה עוד דאף לשיטת הרשב"א ודעימיה בעטם הדבר
שאין מעב נעשה חליפין, משום שאין גופי ממון ולא משום דבר
שאינו מסויים כ"י, מ"מ לענין קדושין אין מקום לדון בו כלל כ"י,
ולית דאש לה. וכן הסכים בש"ת מהרש"ם ח"ב ס"י רכ"ו אות ל'.

ז"י, כיון דאית היה יולא אחר אירוסין היה הדין שלא תלא,
ושד דכדברים ק"י, דאם כהנש שמה ש"ס במדי דדינא דאם
נשאת תלא, אפילו נודע אחר קדושין בשני אין הולד ממזר, כ"י
בקלא, דדינא שלא לחוש אם יולא אחר קדושין שני פשיטא שאין
הולד ממזר, לכן לדעתי בדבר צרור דברין והרא"ה מפרשים דהא
דפירי רצון מינה, כיוון חומרא בעלמא, דרצון נהגו סלסול
בטלמס, ולא כ"י, דל"כ למה לא פרשו כ"י כיון דספק ממזרים
הם, וכן מראה דעת הר"י והרמב"ם, דהם השמיטו כך עובדא,
וכיוון משום דלשיטתיהו אולי דמ"ל כשמואל דל"כ חיישין
שמה ש"ס במדי, אבל אם נימא דכשמואל אין הולד ממזר ובכ"ה
הולד ממזר, כ"ל לכדיא עובדא זו, אלא ודאי אינו אלא חומרא
בעלמא ולא מדינא כ"י, וכן משמע מלשון הרמ"ה שהוצא צרור
שכתב ולא שרין לה, משמע דהולד אינו פסול, דל"כ איך שתיק
הרמ"ה והטור לנאר זה כ"י, כ"י צרור דעת הרא"ה ובר"י והרמ"ה
והטור דאין הבנים ספק ממזרים כ"י, וגם כשי"ג לא כתב רק
חוששין על גביה שהם ספק ממזרים [ל"ל משום ספק ממזרים],
ומשמע דהיה חששא בעלמא לפרוש לכתחילה, ואם נשאת לא תלא.
[וכן נראה מלשון המאירי בסוגיין שכתב רק: דל"כ להכריח
עליו ולפקק צרור, ולא הזכיר כלל לשון ספק ממזר].

יג. אי מקדשין לכתחילה במטבע אף שיש בו ש"פ. ע"י
בא"ה סק"ד מהכ"ש כשי"ס במדרכי דאין מקדשין
במעב [משום דדעתה לאורחא כ"י ובדלקמן], וכיוון מדרצן
אין מקדשין. גם בס"י כ"י סק"ז כתב הכנה כ"י דאין מקדשין
לכתחילה במעב, וכו' מדרצו הכ"ש שם. ובכ"ש כאן הוא בסק"ה,
ואין לפיין בחוס' ובכ"ש פ"ק דקדושין. ובדברים מבוארים יותר
ב"י מהדו"ק, דבחוס' צ"מ פ"ב ז' ובכ"ש פ"ק דקדושין בסוגיא
דמלוה על המשכון, מוכח דיוכל לקדש במעב, ודלא כהמדרכי,
ולכן ל"ל דמדלורייחא יוכל לקדש במעב רק מדרצן אינו יכול
לקדש. וס"ס שם הכ"ש במהדו"ק, דמ"מ לריך ראה לזה. [וגרסה
פומהו, דאפילו לאסור מדרצן לריך ראה]. ובמהדו"ז השמיט
הכ"ש ס"ס זה. וע"ש בדבריו בסק"ט שכתב: וכבר כתבתי דאין
מקדשין במעב.

וביד אליהו (להר"א פרסקי) דכ"ג ע"א כתב טעם אחד למהג
השולס דכשמואלין במעב חומרים כ"י אח מקדשה לי
בכסף מעב זו, שהוא כדי להוציא מידי החשש שכתב הכ"ש
כשי"ס המדרכי [בני"ל], שהוא מקדשה בכסף שיש במעב ולא
במעב עצמה, ובכסף לא שייך לומר דעבדא דבעל. אולם
במזר השם כאן מבואר דלפי מה שפירשו החוס' שם ב"י, י"ל
דגם ככ"ג לא מהני להמדרכי, אלא שחמך על עיקר דברי
המדרכי, וכחז שגם המדרכי לא מחליט בדבר רק היה כמסתפק.

ובהשיב משה ס"י ס"ה כתב דדין זה חמור מאוד, דמבואר
בקדושין ההיפך, במשנה ובגמרא וכל מקום עד אין
מספר, במשנה דפרועה ובשולס פרועה דיוגר וכו' דיוגר, בגמרא
בנתיב דרז נחמן דקפדי ולא מקדש ע"מ אלא בחרקבא דיוגר,
ושם המקדש במנה ונמלא חסר, דיוגר יפה רע, וכמוהו הרבה,
ושם בדף ה' ע"א בשינויא דאב"י דאמר אין קטיוגר נעשה קטיוגר,
מסוק עבדא מיהא חד הוא, ולא אמר נסכא מיהא חד הוא,
וכן מבואר בכל הפוסקים, ודין זה לא נראה ולא נשמע לא בש"ס
ולא בשולס פוסק, ואף אי נימא דהוי מדרצן כשי"ס הכ"ש, מ"מ

(י) ואמנם המאירי לוף ד' ע"ב הביא בשם י"א שהמקדש במטבע אינו
כלום, מפני שהוא יותר מכדי דמיו מצד הצורה, ונמצאת דעתה אצורתא
וצורתא עבדא דבעל. וכתב ע"ז דאין הדברים כלום.

(יח) אמנם ב"מ הביא דברי המדרכי הג"ל, אבל בלשון "האך" וכו'.

[ב] ואפילו אם אמר לה התקדשי לי בחפץ זה ששוה חמשים זוז ולא שמו אותו תחלה אם נמצא אח"כ (ג) ששוה חמשים זוז

מקודשת

ביארר הגר"א
[ב] ואפילו אם כו'
דלרבה אין חילוק בין
לישוא קמא ולישוא
בתרא ועי' תוס' שם ט' א' סד"ה והלכתא עור י"ם משי"ה ל"ק כו' :

פתחי תשובה

לומר כדלמירין נה"מ סי' רכ"ז ס"כ בחליטין שזה רואה נזחט יותר מנכסיו ומעביר שם נכסיו"ע ואפילו שזו אותו נחלה ה"ל שייך לומר שזה רואה נזחט יותר מן החפץ עכ"ל. ועיין גם' שם"מ פ"ד מה"ל דין י"ט נענין אם נחלא אח"כ אפילו שזה כ' זוז אי איהו מקודשת כלל או מקודשת עכ"פ מספק שאלו שזה נחלקים אחר ע"ז :

(ג) ששוה ג' זוז מקודשת. כ' גם' קה"י וז"ל מלך חילקו הפוסקים ושמע דאם אינו שוה ל' זוז אפילו אם פחות משיעור חונאה אינה מקודשת כיון דאמר ג'. וזו אמרין דלא מקיף נפשה נפחות מסך זה דבהקדשה דידה לא שייך תשיל אפילו נפחות משיעור חונאה כמו אם אמר נחמה זה ונמלא חפץ דיער דנעלין הקדושין. ואם נמלא שהפך שזה הדבר יותר כגון שחור המקדש שזה כ' זוז ונמלא ששם חלה נראה דהפך שלה וז"ל להחזיר הדמים דנא שייך ג' כ'

הפוסקים

סי' ק ד אית יג—סי' ק אית ב

אוצר

למחול פחות משמות, אבל בקדושין שמעט מאי לקדש בחפץ ולומר שוויו, לא שייך בזה לומר שדרך העולם למחול, ועוד דכיון דחזין דהני קדמיני גינה, שלא עשו כדרך מנהג העולם בקדושין, בודאי רחוק שהמחול, ועוד דהא טעמא דלא נעו שומא מקודם, אפי"ג דאשה אינה בקיאה בשומא וכו' לנו לומר דלא סמכה דעשה בשוויו, מי"מ אמרין דסמכה דעשה, ואם נאמר דגם נפחות משמות מקודשת, בודאי לא סמכה דעשה, דשומא הוא פחות משוויו שחול או מעט יותר, דאין אפשר לדקדק בכל שהוא, אלא ודאי דלר"ד להיות שוויו במילואו. אלא שסיים דמי"מ למעשה י"ע.

ויש מי שכתב לחלק בין אמר התקדשי לי בזה ששם חמשים, דנכח"ג אמרין דנחמסר פחות משמות הו"ל מחילה, לבין אמר התקדשי לי בחמשים וכו' לך אלו בדמיהן, דבזה ליכא מחילה. באבני מלואים סק"ל חמה על רש"י שפירש דק"ז ע"כ דהא דאמר חמשים, שאמר התקדשי לי בחמשים זוז וכו' לך אלו בדמיהן, וכ"כ הר"ן, ולא פירשו בפשוטו שאמר התקדשי לי בחפץ זה ששם חמשים, ובזה דאפשר דאם אמר לה התקדשי בחפץ זה ששם חמשים, ונמלא אח"כ ששם פחות דינר הו"ל בכלל חונאה, ופחות משמות הו"ל מחילה, ואפילו במעט שנינו בצ"מ י"א צ' כמה חתא בסלע חסרה ויכיה צה חונאה עד שחור, וא"כ היכא דייכא לה סלע לקדושין וחסר עד שחור נמי הוי קדושין, [ואין אמרין בגמרא דאי לא שזו חמשים אינה מקודשת], לזה כתב רש"י דאמר לה התקדשי בחמשים זוז וכו' לך אלו בדמיהן, דבזה ליכא מחילה ולר"ד להיות שזה חמשים כלל גרשון, ואבתי י"ע.

אולם באבני משפט סק"ל כתב עליו דדבריו תמוהין, דאם בקדושין שייך דין חונאה אדרבה נראה להיפך, דאם קידשה בחמשים ואח"כ אמר הרי לך אלו בדמיהן, א"כ נתן החפץ כמו במכר עבד החמשים סלעים, וכו' פחות משמות נקטה המקח ושייך מחילה, אבל באומר הרי לך אלו ששום חמשים, הרי לא מכר שום דבר ולא שייך מחילה, ויותר נראה דלא שייך כאן [דין] מחילה וכו' נאה, והגט נעלם דאם אמר הצעל ששום חמשים וכו' שזה יותר, האם נאמר דאינה מקודשת דנחמה הצעל ובעל המקח [ע"י ע"י] להלן אית י', וגם באמר הרי לך אלו בדמיהן, אף דהוי בעין מכר, מי"מ נראה דלא שייך כאן מחילה, ובמ"ש הקפלה יעקב דלא שייך בהקפלה דידה דין מחילה כו'. ועי' בסק"ט אית ג' דיש שדיוקו מדברי רש"י הג"ל דאמר האמק"ל בזה ששום חמשים, לא לר"ד שומא כלל.

גם בפסקי חלכות פ"ז דאישות ה"ל ע"ז דקפ"ז ע"כ כתב בשני הנשואות ה"ל, דאף שנחמסר רק כל שהוא משווין אינה מקודשת. וביאר הדבר שם ביד דוד דקפ"ד ע"כ, דהוי כמו קידשה במכר זו דאף אם חסר רק דינר אחד אינה מקודשת, דדוקא כשהפך הוא הדבר הנקנה נעז תמורתו בכסף, וגדל השווי לא ישוב לכל אנשים, ויש שיקר להם דבר אחד יותר מהדבר, לכן אם קבלו בשווי אף דנחמה, ר"ל ששום לפי דברי המצינים פחות משמות

גם בתפארת יעקב סק"ז כתב דמשי"כ הנ"ל בשם המרדכי, הוא תמוה, דמדברי המרדכי מוכח להיפך, שהקשה דרך קושא כו' [אין מקדשין, אבל גם הוא אינו אומר שלא לקדש במעט].

וביד דוד (פסקי הלכות) ריש פ"ג דאישות דכ"ו ע"א כתב דמותר לקדש לבתחילה במעט, כגון המנהג דריש קדושין בפרוטת ובשו"ס, ומה שהקשה בהגה במרדכי, כבר יישבו הגר"א בס"י ל"ב סק"ל דהא דדעתיה לאורחא כו' לא אמרין לה אלא במקום שרריך כלי, משא"כ באשה שאין לר"ד כלי.

גם בערוך השלחן סי' כ"ז סעיף ג' כתב על דברי המרדכי ה"ל, דאין בזה שום טעם כלל, דברי קדושי כסף ילפין מלשון קיחה, ושייך קיחה הוא במעט, ומה לה אם תחזקל האורה אם לאו, סוף סוף הוי שום כסף כו', ומלמד שבהדיא מוכח בש"ס ופוסקים דלית מאן דחש לה, עוד מלד הסברה אינו מתקבל כלל, ובכך נהגו לקדש גם במעט כשאין טענה, ואין מי שיגמגם בזה וכו'.

ועיין לעיל סי' כ"ה ס"ק ק"ז אית ג' דיש שכתבו שיותר טוב לקדש במעט, מלקדש בטענה שאולה וכדומה.

ה. אם נמצא אח"כ ששוה כו'. א. ואם אינו שוין אינה מקודשת. רמב"ם. וכ"כ מהר"ם מרוטנבורג בחשבות מיימוני ה"ל אישות סי' כ', דגם בשיראי דלא לריכי שומא, מי"מ היכא דשיימינכו ואשתכה דלא שזו כולי האי אינה מקודשת. וכ"כ הש"ג בשם רי"א, והאחרונים דנו אי שייך בזה לחוש דשמה שיה סכום זה במדי, וכמו דחיישין בעלמא שמה ש"פ במדי. וביאר דבר זה להלן סק"ל אית ג'.

ב. ובשחר משוויו שיעור פחות מכדי אונאה. המקנה בקו"א כאן, אחר שהעלה דבמקדש בשו"פ חסר פחות מכדי חונאה אינה מקודשת, משום דאפי"ג דגבי מקח הוי מחילה, מי"מ בקדושין נענין שיעור כסף [ובמכר בש"ק הקודם אית ה'], כתב דבמקדש שאמר שהפך שום חמשים, והטעה אוחה נפחות משמות, י"ע אי נמלא כיון דגבי מקח הוי מחילה, ה"ל הוי כאילו נחלטה נפחות מזה וקיבלתו בחמשים, וחילוק זה כתב הר"ן גבי מי שדרס להחיות [לענין אמרה לדידי שום לי, במכר בש"ק הקודם אית ח'], דאף דאינו מועיל כשהפך הוא פחות משו"פ, מי"מ מועיל בשום חמשים [הכוונה: דודאי יכול הכהן לומר לדידי שום חמש סלעים אף שאינו שום]. ובס"י כ"ה סוף סעיף ו' כתב המקנה בתוך הדברים בפשיטות, דהיכא דאמר ששום חמשים ולא שום, דקיי"ל דלא הוי קדושין, משמע אפילו פחות מכדי חונאה לא הוי קדושין. ועי' גם בפ"ה סק"ג שהביא מהקבלה יעקב (מליסא) דבהקפלה ידעה לא שייך מחילה אפילו נפחות משיעור חונאה.

ובערוך השלחן סעיף צ' כתב דנראה דבקדושין לא שייך מחילה, דעם דמחילה במקח וממכר כתב העור בחי"מ סי' רכ"ז שכן ה"ל דרך מקח וממכר שאין יכולים לכוין צלמים, ודרך העולם

אוצר

סי' ה אות ב—ט

הפוסקים

כגון, אך הכא לא הוזכר כלל שיהיה שום גילוי דעת של שום פיסוק ביניהם, או שאמר בשום פנים שהעצמה שוב כך וכך, אלא שאמר שהוליד היום סך זה וקנה עצמה, ואפשר שבאמת אינו שוב כל כך, רק הוא נתן צעדו סך מסוים אע"פ שאינו שוב, כדי לתת דרך לכלל שלו ולדיווח הוי שוב, או שהמזכיר העשה גם אותו, ומשום לא אמר שהוא שוב כך וכך, וכו"ל באילו קידוש סתם וכו'.

ה. ובשנאבדו הקדושין ולא הספיקו לברר אם הם שוים כמו שאמר, כתב ביד דוד (פסקי הלכות) פ"ז דאישות דקפ"ה ג', דנראה דמקודשת מספק, דכיון שראו עדים שקידשה בזה ואמר לה שששים חמשים, הרי ראו מעשה שלם שיש ביכולתה להפקיע מחזקה, ועזה כשמופקים אלו אם שם כמו שאמר לו לא, הוי ספק מחסרון ידיעתו, וכו' בלשון זה ספק חזרה וכו'. ועי' בתפארת יעקב סק"ג שכח בחז"ל דכל שלא נזכר דלא שוב כמו שאמר, אפילו לא שמו כלל מקודשת, דמסתמא שוין.

ו. ובשעתה אינם שוים הסכום שאמר, אלא שהיו שוים בן בעת הקדושין. כתב בפסקי הלכות פ"ז דאישות הל' ע"ז דקפ"ז ע"ג, דמקודשת משעת לקיחה. וזיאר שם ביד דוד אות רמ"ג, דכיון שכל הראשונים הסכימו דאף דלאמר לה סכום מקודשת חזק, ובשומא היא אח"כ לזכר אם היו שוים צעת הקדושין או לא, לכן אפילו אינם שוים עתה רק שהיו שוים צעת הקדושין ג"כ מקודשת, וכמו שקידשה צו"פ ועזה צעת ששמן אותו אינו שוים דמקודשת.

ז. ובשעתה אינם שוים, ולא ידוע אם היו שוים בעת הקדושין, כתב בענין אחרים סק"ז ד"ב וכתב"מ, ולפי משי"כ הרמ"ה כשקדש בדבר שלא ידוע אם היה שוים צעת הקדושין דלזילין נתר השתא [כמוצא בסי' הקודם אות י'], אין כאן חשש קדושין. אך צמח"ד השלחן סעיף כ"ז כתב דכיון שיש חולקים על הרמ"ה וכו"ל דלא חזילין נתר השתא, וצ"ע לדינא בזהבא דלא ידוע אם היה שוים צעת הקדושין, כ"ש אם קידשה בחפץ ואמר לה ששוכה מזה ולא שמוכו צעתה, בין שנמלא אח"כ ששוכה מזה בין שנמלא שאינו שוכה מזה, הוי קדוש ספק.

ח. כשאינו שוה הסכום שאמר, והיא אומרת שברעתה היה להתקדש לו גם בפחות, כתב בתפארת מנחם פ"ד דאישות הל' י"ט נהנה דבזריס דין אמר ששוכה חמשים ובאמת אינו שוכה כך, דנראה דאפילו היא אומרת בדעתה הוי להתקדש בפחות לא מהני, דאמרינן בקדושין דף ז' בהתקדשו לי צמח, דהוי כאומר על מנת, ואמרינן שם בדף ה' בעל מנת שאני כהן, דבבבול אע"פ שאמר עליו הוי להתקדש לו לא מהני, דכיון דאמרינן לאו כל כמינה למיעקריה לתנאים דבזריס שכלל, וכל זה הלכות פסוקות הן צמח"ס לקמן פ"ז ופ"ח, ובמזכיר ושו"ע סי' ל"א ול"ח. ועי' גם צמ"ח קדושין שצמח"ס האות הכא.

ט. כשאינו שוה הסכום שאמר, והיא אומרת לדידי שוה לי. כתב המקנה בקו"א סעיף ז' ד"ב ויש מי שאומר, דמדברי הרמ"ה דפסק גבי פדיון הבן דיוכל הבן לומר לדידי שוכה לי, ולא צמח"ד דוקא דרכו להתייקר [שלא כדעת הר"ן דצמח"ד דוקא שיכא דרכו להתייקר כדן], נפק"מ נמי גבי קדושין כשאינו שוכה חמשין וכו' אומרת לדידי שוכה לי, וצ"ע.

ובפסקי הלכות פ"ז דאישות הל' ע"ז דקפ"ז ע"ג כתב דכיון אם דרכה להתייקר בין אין דרכה להתייקר, הרי זו מקודשת בספק. וזיאר ביד דוד שם צמ"ח העטעם דהוי רק ספק גם בלשון דרכה להתייקר, ש"ל דדוקא גבי פדיון הבן דהוה הוה ענין שזוכה במקום הדבר לכך ליתן לו חמשה סלעים, וחלה המקום צדעת הבן שישיא

נשואת או לסיפך יותר משתות, לא נחבטל המקח, דצדק מקח וממכר נחל איש כשיעור הזה, משא"כ כשנותן לו זה בתורת מסבב, ר"ל שהשוכה עמו עבד חפץ אחד סך מאה דינר או חפלים אלו ששים מאה דינר, או שאמר לו הריני נותן לך צעד חפץ זה מאה דינר וכו' לך אלו חפלים צעד המאה דינר, אם החפלים שנותן לו אינם שוים המאה דינר אף בפחות משתות ג"כ המקח בטל, דלא ר"ה לתת לו חפלו בפחות ממאה דינר או חפלים שיסור פחות ממאה דינר, שהרי אינו קונה בחפלים רק מקבלם תמורת מאה דינר, ומסתמא אין דעתו להקנות חפלו או שדכו בחפלים האלו אף שלא חסר משוים רק דינר אחד, ולא דמי לסבב שחסר דלא לא חסר כשעור לא נחבטל המקח, דשם שמו סלע הוא גם על סלע זה ואיכו כשמכר לו סחורתו צעד סלע זה שנפחת משכו עוד שם סלע עליו, משא"כ כשקוצב לו מאה דינר אין זה מאה דינר וכו' כמו דבר שבמנין ובצמח"ס שטעם, דקו"ל דחזר, ואף אם נחשקש בזה ונאמר דכיון דקיבלם בשוכה מאה דינר נקנה גם המקח שנותן לו עכ"ל, דהא הטעם היתה דבר שיכולים לטעם בו ואין הטעם מצורית לכולם, עכ"ל נראה לי דדוקא צמ"מ הדן בן, דהא לחינן עלה מטעם תמורת שווי של הדבר, וכיון שזה הוא טעם דרך שמוחלים טעם כזה מהני, אצל בקדושין דלא לחינן עלה מטעם שוים של הדברים, דאין האשה תמורת דבר הנקנה, אלא דהאשה נקנית בכסף בתורת הוראה על קנינה, וצמח"ס שמקבלם בזה יכולה להקנות עצמה, וכיון שקפדה שאין לרונה להתקדש בפחות משוכה מאה דינר, וכו' אומר לה שמקדשה בחפלים אלו ששם שוים מאה דינר, אין נדעחה להתקדש בזה אם יכיו פחותים ממאה דינר אף דינר אחד וכו', כן נראה לי ברור.

ג. ובשחסר רק שיעור פחות משו"מ. המקנה בקו"א סי' כ"ח סוף סעיף ו', הביא דברי הריטב"א לענין מקדש אשה בפקדון שיש לו צידה, דגם באמר "בכל" שהפקדתי אלך, אם חסר פחות משו"מ מקודשת, וכתב דלפי"ן נראה דבאמר ששוכה חמשין ולא שוכה, דקו"ל דלא הוי קדושין, ומשמע דאפילו בפחות מכדי אונאה לא הוי קדושין, מ"מ בפחות משו"מ מקודשת.

וביד דוד (פסקי הלכות) פ"ז דאישות אות רמ"ג דקפ"ז ד' כתב, דאף שנסתפקתי במקדש בפקדון שיש לו צידה ואמר פחות משו"מ, שאני חסר דאמר "בכל" וכו' יותר ועזה חסר אף שהוא פחות משו"מ, עכ"ל יכול להיות שזה לא נקרא כולו, משא"כ בשווי של דבר אם חסר פחות משו"מ מחמשים, שמן אותו לחמשים, ובפרט שגם שם דין הפקדון החליט הריטב"א דחסרון פחות משו"מ לא נקרא חסרון, ואף ששם כתבתי שנראה דלא בהריטב"א, עכ"ל צמח"ד שלנו כדעת נוסח דמקודשת, ועכ"ל למעשה נצי"ג, וביבא שחסר משווי דבר שכל העולם אין מקפידים בחסרונם, כתבתי שם דמקודשת, וכ"ש הכא שהטעם בשווי של הדבר, לא צמח"ס.

ד. כשרק סיפר כמה הוא שווי של החפץ או כמה שילם בעדו, ונמצא שאינו שוה כך. צמח"ס צמח"ס (לה"ר אצ"ו המצורג) סי' ע' כתב צמח"ס, דאין להתיר מטעם שהמקדש אמר שהעצמה שוכה כך וכך ובאמת אינו שוכה כך, כי לא התנה כלום צעת קבלת קדושין שהסמך דעתה על סך זה דוקא, ומקודשת בעצמה זו קדושין גמורים, וכי אמר קודם לכן או אח"כ מאי הוי.

ובתשובת החתם סופר שם, ונדפסה בתשובה גם בספרו ח"א סי' פ"ג, כתב צמ"ח שוכה, דבזדאי אילו הוי פיסוק צמח"ס שיקדש אותה בשווי זה ונמלא שאינו שוכה כל כך, אינה מקודשת, ואפשר דאפילו גילוי דעת בעלמא נמי מהני (*), ובמ"ש לעיל [דמח"ס צמח"ס א"כא דלזילין נתר דברים שכלל וגילוי מילתא בעלמא

מקודשת :

י"א

הפוסקים

ס"ק ה אות ט—ס"ק ו אות א

אוצר

לכו קדושין למפרע, דזה כלל גדול בדיוני קדושין לחלוטין בזה שעת קדושין דוקא ותפסין עיקר לשעת קדושין, ואכ"י אי ביה עובדא הכי, דבשעת קדושין אמר לה בהקדשי לי בחפץ זה ששם אללי מנה ואע"פ שאינו שם מנה בשוק, וביא קבלתו ממנו, מקודשת לכו"י, דאמרין בזה וקבלה אע"פ דאינו שם בשוק כי אם רק משום דאמר לדיודיה שם מנה.

גם בפיב קדושין סוק"ק כתב דמה שהיה המקנה בקו"א צ"ע אם יכול לומר לדיודי שם לי, לדעתו אין כאן ספק, דאם אומרת כן בשעת קדושין מה לה לומר לדיודי שם, ה"א בפרטותה מתקדשת, ואם אמרה אח"כ, כמו דלא מהני אמירתה על למפרע שדעתה היה להתקדש אפילו בפחות מממשין, גם לדיודי שם לא מהני, שהרי בשעת קדושין לא נעשה כדבריו, [שהרי לא קיבלה עליו בשעת קדושין בפירוש אע"פ שלא יהיה שם ב], והרי בהקדשי ביום זה של יין ונמאל דש וכו"ג אע"ג שאמרה בלבי היה להתקדש לא מהני, ואפילו בשל כסף ונמאל זכב לא מהני מה שאמרה בלבי היה להתקדש, כמבואר ברמב"ם פ"ה דמ"מ לא נתקיים הדיבור שאמר, וא"כ פשיטא דליכא נפק"מ לענין קדושין, ולכן לא נסתפק הר"ן רק בקודשת בפחות משו"פ ואומרת לדיודי שם לי, וכ"כ בספרו גור אריה לקדושין דף ח' א'.

י. ובשנמצא ששוח יותר מסה שאמר, אם יכול הבעל לבטל הקדושין, כתב ביד דוד (פסקי הלכות) פ"ו דאישות דקפ"ה א' בהג"ז, מסתפק אנכי אם אמר לה ששם חמשין ונמאלו ששים יותר מחמשים, אם בטלים הקדושין או לא, ואחר שהאר"י צביאור גברי קניני חליפין, ובאלו מהם שיש דין אונאה ובאלו שאין דין אונאה, מסוק, ולמעשה ל"ע גדול בזה, ובפרט בנחלכה בגוף הדבר, כגון שהיה סבור שהוא של נחושא ונמאל שהוא של זכב, יכול להיות דהוי קפידא דלא היה רוצה לקדשה בכך בוי, ובפרט בנחלכה בגוף הדבר כגון שהיה סבור שהוא של נחושא ונמאל שהוא של זכב בוי, ובפרט כשאומר שאמר זה בקפידא ואם היה יודע ששם הרבה יותר לא היה מקדשה, קרוב הדבר לומר דהקדושין בטלים, ובפרט בדבר שהטעות רחוק יותר מדאי, כמו קידשה בטעות וסבר שהיא של נחושא ונמאלה שהיא של זכב, וכן בקידשה באצן וסבר שאינו שם דבר חשוב, ובאמת שם הרבה, בכל אלו הדבר ספק צעני, אך עכ"ז אם אומר שלא היה מקפיד אף אם שם יותר, רק אמר שהיה כן בסברו שהוא כן, דעתי נעמה דמקודשת ולא בוי באופן זה דברים שגלג, והדבר לריק חלמוד.

מיהו עיין בפ"ת סק"ג שהביא מהקבלת יעקב (מליסא) דאם נמאל שהחפץ שם הרבה יותר, כל החפץ שלה ואינה לריבה להחזיר, שם רוצה באשה יותר מבחפץ, ובאצני משפט סק"א כתב בחוק הדברים בפשיטות, דלא נימא בזה דנחלכה הבעל ובעל המקנה.

ו. מקודשת. א. עי' ה"מ סק"א דר"ל למפרע משעת נתינה חלו הקדושין, ומבוא צ"ע וצב"ט סק"א (אלא שדצריהם לוינו על תיבת מקודשת שגדון הקדוש), וכן הוא ברמב"ם וסמ"ג, מקודשת משעת לקיחה בוי, דהואיל והם ששים כמו שאמר, הרי זו מקודשת משעת ראשונה.

וכתב ביד דוד (פסקי הלכות) פ"ו דאישות דקפ"ז א' דכתיב דאמרין דלא לריכי שומא, נראה שאף שהאמר האשה שאינה סומכת דעתה ע"ז וקבלה אותה על דעת שתתקדש בזה לאחר שיסומ

לו חמשה סלעים, משא"כ הכא כיון שאמר בעת שתתקדש ששם חמשין דעתו מסתמא מה ששם לכל העולם, ויכול להיות דהוי כמו אמר לה שקידשה בזהב ונמאל של כסף דלא יועיל מה שהאמר שמשעת זה לזהב, וכמו כל המנהג דף מ"ח ב' דגיר זה של זהב ונמאל של כסף דאיה מקודשת, ואפילו חאמר בלבי היה להתקדש לו אע"פ שאינו כמו שאמר, הוי דברים שגלג ואינם דברים ואינם מקודשת בוי, ועכ"ז אע"ג, דאפשר דהכא אם חאמר [אמר שנחבר שאינו שם בוי] שלא הקפידה על השווי לכל, רק מה ששם לדיודי, מהימנא ולא בוי דברים שגלג.

ויש שכתבו דודאי מקודשת. בשו"ת הרדב"ז ח"ז סי' מ"ג נשאל צמי שקדש במנה ונתן לה בזה חכשימים ואינם שוים מנה והיא אומרת לדיודי שוין לי, אם היא מקודשת או לא, והשיב שראה לאחד הרבנים מדור שלפניו שכתב דאיה מקודשת, ודיוק לה מדאמרין צ"ק דקדושין אי דאמר לה חמשין ולא שוה ה"א לא שוה, ומכאן דקדקו דהא ודאי לא לריבא למימר, אלא ודאי אחא לאשמועינן דאפי' אמר לדיודי שם לי חמשין אינה מקודשת כיון דלא שוה חמשין, ואני אומר כי אין מכאן ראיה כלל, דאדרבה דוק לאידך גיסא, אי דאמר לה חמשין ולא שוה חמשין ה"א לא שוה חמשין כלל לא לדיודי ולא לחאריני, אלא אי שוה לדיודי חמשין לעולם אימא לך שהיא מקודשת, ונמאל אמינא לה מהא דרז כהנא דשקיל סודרה בפדיון כזב אמר לדיודי חזיא לי ה' סלעים בוי, והרמב"ם לא חילק בין גבא רבא לאיניס אמינא בוי, ובייב לכל אדם שהיה רגיל להתבדד ולהחזיק בכוונתו בלוחות חפץ מני לומר לדיודי שם לי ה' סלעים, וכ"ע בגי' דמילא האי איתחא למימר לדיודי שם לי מנה, שכן דרך הנשים להתנאות ולהתבדד בחכשימים, ואפילו החולקים על הרמב"ם נראה דמורו צ"ד, דע"כ לא פליגי אלא גבי פדיון כזב דאין צו פדיון בפחות ממחש סלעים, אלא האשה מתקדשת בשו"פ, והאי דאמר לה בהקדשי לי במנה ונתן לה פחות דאיה מקודשת, מפני שהיה מקפדת, אלא היכא דאיה גופה אמרה לדיודי שם לי מנה, ליכא קפידא ומקודשת, דע שם קבלה הקדושין ואמרה בין שיהיו מנה או פחות אני מתלה בכך, מי נימא דאיה מקודשת, הכא נמי לא שגא, והר"ן נסתפק במקדש בדבר שאינו שוים אי מני אמר לדיודי שם לי פרוטה, דאפשר דכיון דלא שם מידי לאו כל כמינה: לחת עליו חורת כסף [וכמוצא צ"ק הקודם אות ח'], משמע בדיוק שם היה עליו חורת כסף, מני למימר לדיודי שם לי כי כך דרז כהנא, ואפילו לדעת החולקים על הרמב"ם דפחות ממחש סלעים לפדיון כזב כפחות משו"פ בקדושי אשה, מ"מ ציור משו"פ והיא אומרת לדיודי שם לי כך וכך לא נסתפקו דודאי מקודשת.

גם באבן פנה (דרישת ארי) סק"ב כתב דלפי מה שנסתפק הר"ן באומרת לדיודי שו"פ אי מהני, ועם הספק דכיון דלא שם מידי ואינו בחורת כסף לאו כל כמינה לחת עליו חורת כסף, משמע מדבריו דאם קידשה בחפץ ואמר לה דשם חמשין והיא אומרת לדיודי שם לי, פשיטא דמהני כמו בפדיון כזב.

וברב פעלים ח"צ תחזיק סי' י"א דק"י"א ד' כתב דגם דברי החכם הג"ל שדבריו, אינם אלא משום דכיון שצטעה שקידש אמר לה שתתקדש בחפץ זה ששם מנה, צרור לנו דהיא לא סמכה דעתה בעת שקבלה הקדושין אלא שיהיה שם מנה בשוק, ומה שאמרה אח"כ לדיודי שם לי זה החפץ מנה, אין תועלת בדברים אלו למשוי

אוצר

סי' ו' אות א—ב

הפוסקים

הרמב"ם לנזאר עיקר הדיון דבשאר דברים לא היו מקודשת עד שיצטוו כו', וכוונת הרמב"ם להורות דאפילו דברים שהאשה מתאוו להם, מימ לררך להיות שוים כמו שאמר, ולא חימה דהאשה מחוץ שמתאוו להם לא קפדה אפילו יהיו שוים פחות ממנה שאמר וכו'.

ובן בתפארת יעקב סק"ד כתב דגם הרמב"ם לא נחטיו לומר דשאר דברים לריכוש שומא, וכמעט כל הסוגיא מוקשה לסברה זו, דפריך מעגל ועצד וכו' והתם לא מיירי בשיראי כלל, וגם נפל האי דיוטא דצירא לדעת מה הם דברים שהאשה מתאוו להם, אבל הדבר ברור לדעתי שכל הדבר לומר בלשון רבותא, דאפילו שיראי לא לריכוש שומא, והיינו דיש להבין ללישנא קמא דפליגי נחמשיין וסמכה דעמה, מאי טעמא דרב יוסף, דאין נימא דלא סמכה דעמה ויהא קיבלה אותם, לזה סובר דכיון דשיראי הן שמתאוו קיבלה אותם, אבל מימ לא סמכה דעמה שהם שוים, רק מחמת חימוד קבלתן ולא גמרה ומקנה נפשה, וקמ"ל דהלכה כרבה דמימ לא ציי שומא כו', ודע [שהרמב"ם כתב כן לרבותא אף שלא כתב בלשון אפילו], שהרי גם מה שכתב ששים חמשים זו, לרבותא כתב כן אף שלא כתב אפילו וכו'.

ג. הגדרת הדבר מה נקרא דברים שהאשה מתאוו להם. כתבם סופר ח"א סי' פ"ג ד"ה שז, ונדפס בהשגחה גם בנחלת ציון (לה"ר אבי' המבורגר) סי' נ"ו, כתב דהרמב"ם דס"ל דשיראי אשה מתאווה, נראה דלאו דוקא בגדים אלא כ"ה זמנים ועצמות וכל מיני חכשיות אשה אפילו יש בהן אכזר, היא מתאווה. ועי' גם בלשון הבי"ש סק"ב שכתב דדעת הרמב"ם "דחכשיות" שהאשה מתאוו אליהן אז סומכה דעמה וכו'.

גם בתשובת ה"ר שלמה דוד מלוקין בפחד יצחק ערך סי' קדושין דק"ח א', כתב דנראה דעצת ש"ס זה אכזר עובות ומרגלות לא לריכוש שומא להרמב"ם, דליון נמי איתתא מתאווה וגמרא ומקניא נפשה כו', ע"ש שהביא ראיות לזה. וכ"כ בהשגחה ה"ר דוד די משה דפרי עץ חיים כרך א' סי' ל"ג. ובבאר מים חיים (לה"ר חנ"ר מעלירי) ח"א סי' י"ג כתב דאין לך דבר שהאשה מתאווה לו יותר מאכזר עובות ומרגלות, ולדעת הרמב"ם לא לריכוש שומא. וכ"כ ב"שמה לב (לה"ר ש"ח גאון) סי' י"ד דנראה דלא שני ליה להרמב"ם בין שיראי לבין אכזר עובות ומרגלות וכו'. וכ"כ האחרות טעורת סעיף זה.

ובחמסקנה לקדושין דף ח' ע"א ד"ה לא, כתב דכל חפץ שהוא לורך אדם המקבל כגון חבואה וכלים או עגל ועליה [הנזכרים בגמרא בסוגיא זו], טען היו כמו שיראי שאדם מתאוו להם כיון שהוא לורך לו, ולא אחי הרמב"ם לאפוקי אלא דברים העומדים לסחורה ואין בהם לורך אכילה ושימוש המקבל, ע"ש מה שהכריח כן. וכ"כ שם בקריא דכל אלו דאיתיה בש"ס שם גבי פלוגתא

דסמיכות דעת אלא באשה בלבד.

ובחדושי התרי"ם על הרי"ף סו"ב, הקשה ג"כ דלפי מ"ש"כ ה"ם בדעת הרמב"ם מה ראה מעגל, וכתב לתרץ, דלכהן כל מילי מיטב הוא, ומתאות להם שלא יתנם לכהן אחר.

ובברית יעקב ח"ב סי' ל"ד כתב לתרץ דבאמת רבה דקאמר דלא צריכי שומא, לאו דוקא בשיראי קאמר אלא היה בכל שוה כסף, ורב יוסף ס"ל בכל דבר דצריכי שומא, והש"ס הכריע מנפשיה לחלק בין שיראי למידי אחריתי, וא"כ שפיר הביא רב יוסף ראיה לדבריו מהני ברייתות. וכ"כ לתרץ באבני משפט סק"ב, ושכן מצא בבני אהובה על הרמב"ם. ובאות הספון יביאר ד"א דתבואה וכלים וכל הני דאיתא בברייתות הג"ל, הם בסוג דברים שראשית

בתאית להם.

שיצטוו אותם, עכ"ל מקודשת והיו דברים שכלל ואינם דברים, כן נראה מלשון הגמרא דקאמר שיראי לא לריכוש שומא, ולא נימא דבשיראי חומרה שלא סמכה דעמה לריכוש שומא, לא היו חומרה הגמרא בלשון לא לריכוש, משמע שזה פסוק ואין שום מקום לשום קודם הקדושין.

ב. הסוברים דהא דלא בעינן שומא גם כשהזכיר סכום שווי תחמין, הוא רק בדברים שהאשה מתאווה להם אבל שאר דברים צריכים שומא, והחולקים ע"ז. הנה הרמב"ם בפ"י דאישות הל' י"ח שהביא דין זה דגם בהזכיר שווי החפץ אין לריך שומא מקודם, כתב אמר לה האמק"ל בבגדים אלו כו' והיו של משי וכיוצא בזה שהאשה מתאווה להן כו'. וכתב הבי"ם שם דמח נראה שהוא סבור שאין הדיון כן בכל דבר, וזהו שאמר [בגמרא] שיראי לא לריכוש שומא, ולא אמרו כל מידי לא לריכוש שומא. וכ"כ בדעת הרמב"ם בחוס' ר"י האן לדף ט' ע"א ובר"ן לדף ז' ע"ב.

והסמ"ג בפעין מ"ח כתב ג"כ בלשון הג"ל וכתב דדיוטא דחיי דכ"ג ד' שהסמ"ג נמשך אחר לשון הרמב"ם, וכוונת דצריכס, דדוקא שיראי שהאשה מתאווה להם, גמרה ומקניא נפשה כל היכי דשוי, משא"כ במידי אחריתי וכו'.

אולם יש חולקים על הרמב"ם. בחוס' ר"י האן הג"ל, אחר שהביא דעת הרמב"ם, כתב דאכזר מיד דה"ה לכל מילי, והאי דנקט שיראי, משום דעובדא דאפילו זה רבה ורב יוסף שיראי היו. ובזני אכזר על הרמב"ם האריך להוכיח מהסוגיא דכן דעת רש"י, דשם דבר אינו לריך שומא, ושיראי דנקט לאו דוקא, וה"ה לכל מילי. [ולכלן בסק"י יוצאו עוד ראשונים דס"ל כו', דאף דנקט שיראי לא בה למעט מידי. ודעת ר"ה המוצא בסמ"ג ז', היא דבה למעט דברים שזני אדם רגילים לטעות בהם בשוויים, כגון אכזר עובות וכו']. ובש"ס פ"א דקדושין סי' ט' כתב דדברי הרמב"ם אין להם הכרח כלל כו', ואין חוששין לו, וגם העור לא הביא דבריו.

וביר דוד (פסקי הלכות) פ"י דאישות אות רמ"ח דקפ"ו ד' כתב דנראה דכל דחפ"ס שאין האשה מתאוו להם לריכוש שומא לדעת הרמב"ם, זה דוקא בדברים שצריכים לשום אותם ע"י איש מיוחד לזה שידע שווי של הדבר, אבל קידשה בדברים שפועים ששומתן ידועה לכל, לא לריכוש שומא כו', כג"ל להורות הלכה למעשה, ובפרט שגוף שיטה הרמב"ם לחלק בין דברים שהאשה מתאוו להם לדברים אחרים ג"כ אינה מעכרת, לכן י"ל כג"ל.

ויש הסוברים דגם הרמב"ם לא מלריך בזה שומא. בעיני קדושין סק"א כתב דמה שהביא בר"ן והמ"ם בדברי הרמב"ם שמתקן בין שיראי לשאר מילי, אינו מעכרת, דא"כ אמאי שתיק

(א) ובפ"י הקשה גם הלח"ם שם, וכתב דלכאורה קשה לפי מ"ש"כ ה"ם לדעת הרמב"ם ובשאר דברים צריכי שומא, אי"כ מה ראה מביא רב יוסף לדבריו מבריתא דתבואה וכלים וכן מבריתא דעגל וסלית, דע"כ לא קאמר רבה אלא גבי שיראי שהאשה מתאווה להן, אבל בשאר דברים מודה, ועוד דהרמב"ם שמתקן כאן בין דין שיראי לדבר אחר, גם גבי כהן היה נראה שחלק כן, דמא בגמרא השו' אותם, וא"כ למה לא ביאר חילוק זה גבי פרוין הבן, וכד פ"ענינן לאו מילתא היא, דהא שפירש ה"ם החילוק בין שיראי לדברים אחרים, אינו אלא ללישנא קמא דה"ר טעמא משום סמיכות דעת האשה, אבל ללישנא בתרא דאוליין בחר טעמא דקין, אין בזה חילוק בין שיראי לדבר אחר, והראיות שמביא רב יוסף הם לדעת הרמב"ם ללישנא בתרא, דללישנא קמא דאוליין בחר סמיכות דעת, כהן לא בעינן שומא כלל, דלא שייך טעמא

באר הגולה

ג תוספת והר"ש שם
דף ט' ע"ל נשם ר"ת
והנאם הסור

ב ג [ג] י"א שאם קדשה בדבר שאין בקיאה בשומתן ופעמים טועים

בהם הרבה

כגון

ביאור הגר"א
[ג] י"א כו' שם בתו'
ע"ש וכ"ה דעת הרא"ש
דבכ"ד א"צ ומה שהקשה

מנוסף ואבא כוחלא העתיק לשון התוס' אבל באמת הקשה על כ"ז וכתב
ומיהו לא ברירא לן היט כו' וכן מ"ש ולכן נהגו לקדש בסבעת כו' הוא ג"כ דברי תוס' וכמ"ש ע"ז ומיהו כו' וכ"כ הסור ולכן נהגו כו' וכתב מאו"ל
כו' וי"ש כאן בש"ע ולכן נהגו כו' על ס' אחרונה שהוא דעת תוס' ור"ן:

הפוסקים

ס"ק ו אות ג—ס"ק ז

אוצר

בפרוטב של טובת הנאה זו, וכמו במקדש אשה כהנאה מחילה
מלה ובהריוחה זמן, דש"פ הוא ומקודשת זו ואין לר"ך שומא,
ולא שייך דאין האשה סמכה דעתה, דלויכ ידעה שחתן שר"פ
להיות בידה לחלוטין, כמו בעל מנת שאדבר עליך לשלשון וכדומה,
ויוכל לומר מטעם זה לדברי הכל מקודשת כו', (אך סיים
דבלא"ה יש צידודו די להחירה).

טע"ף ב. ז. קדשה בדבר שאין בקיאה בשומתן וכו'.
ע"י בלח"ג דד"ן זה כתבו תוס' והר"ש שם כ"ה ר"ה,
והוא בלח"ג פ"ק דקדושין ס"ה ח', וכתב שם דר"ת דקדק אמאי
אלעריך לפסוק כרצה לגבי רב יוסף, הא קו"ל צ"צ קמ"ג צ'
הלכתא כרצה בכל מקום דר משרה ענין ומחלה כו', ועוד קשה
אמאי לא קאמר והלכתא כרצה כדקאמר התם והלכתא כרצי
אלעזר והלכתא כרצה אמר רב נחמן, על כן היה אומר ר"ת
דדוקא שיראי הוא דלא לריכי שומא, לפי ששומתן ידועה קלה
ואין רגילים לטעות בה כל כך, אבל שאר דברים כגון אבנים
טובות ומרגליות אין צקאים בשומתן ופעמים טעושים בהן
הרבה, לריכין שומא משום דלא סמכה דעתה וכו'. ודעת ר"ת
הוצאה גם בתוס' קדושין ע' א' ד"ה והלכתא.

אולם שם ר"י כתב בלח"ג ה"ל, דמה שהוצרך לפסוק כאן
כרצה, משום דרב יוסף הביא כמה ראיות לדבריו, ובה
דלא קאמר והלכתא כרצה, דלא חימא דהיינו כרצה דלויכ דאמרי
דכל דהו לא לריך שומא, אבל אמר חמשין ושור חמשין לריכי
שומא, לפיכך הוצרך לפסוק דכל ענין לא לריכי שומא. ודעה זו
הוצאה בתוס' שלפנינו ד"ה ה"ל וכתוס' בלח"ג וברש"י ור"ן
שם ו"א לו י"מ. וכ"כ בשיטה לא נודע למי, דטעם דלא אמר
והלכתא כרצה. וברש"י כתב על דברי ר"ת דאין זה מחזור,
דא"כ לא הוי שחיק מינה גמרא לעיל כדשקיל וערי במאי דפליגי
רבה ורב יוסף ובמאי דלא פליגי, אלא ודאי שמעין מינה דכל
מידו לא לריך שומא כרצה כו', והא דלא אמרין והלכתא כרצה,
משום דלויכ לעיל תרי לישני ומספקא לן במאי פליגי, נקט לה
סתמא. והרמב"ן בדדושיו כתב על הא דאמרין והלכתא שיראי
לא לריכי שומא, דלאו משום דלריכי ליה, דקו"ל בכל דוכתא הלכתא
כרצה כו', אלא רגב דאמר [בד"ן כ"ז אשקי ושיד] והלכתא אינה
מקודשת, פסקין כל הני, דהו דהא פסקין נמי והלכתא כר
אלעזר והלכתא כרצה אמר רב נחמן, ולא הוי לריך למיפקס דהו
מיד, דלויכ מאן דפליגי עליהו, אלא ארחת דתלמודא הוא דכ"י.

גם דעת הר"י והרמב"ם והעטור, כתב בצ"ח מ"ס חיים (לה"ר
ח"י מו"ק) ח"א ס' י"ג דס"ל דלא כר"ת, דהר"י לא הביא
בפסקיו כי אם הלכתא שיראי לא לריכי שומא, ולא חילק כלום,
גם הרמב"ם צ"ל דאישות ה"ל י"ח לא חילק כי אם בין שיראי
שהאשה מתאווה להם דלא לריכי שומא, לבין דברים שאין האשה
מתאווה להם דלריכי שומא, וא"כ אבנים טובות ומרגליות שאין לך
דבר שהאשה מתאווה לו יותר מהם, ס"ל להרמב"ם דלא לריכי
שומא, גם בעל העיטור שלא חילק כלום, הכי ס"ל, וכמ"ש בעל
תיקון סופרים (על העיטור) דף ר"ע ע"א.

ובמרדכי

פליגתא דרבה ורב יוסף כגון תבואה וכלים עגל ועלית וכיוצא
בהם, דאמר שם דמקדשה הכייתה, בכל אלו שייך לומר שהאשה
מחמדתו. [ויש להביא סמך לדבריו מלשון תוס' ר"י הזקן, דכשכביח
דעת הרמב"ם בהם, כתב: דוקא שיראי וכיוצא בהם שהיא מתאווה
להם ומעבדתן לעצמה ואינה רואה למכרם סמכה דעתה, אבל
במה שאינה מתאווה להם, שמה דעתה למכרם ולא סמכה דעתה,
דשמה לא חמלה שוויין]. וע"י בפסקי הלכות פ"ז דאישות ה"ל ע"ז
דקפ"ו ע"ב, דמבואר שם דדברים שהאשה מחמדתו היינו חפלים
שדרך האשה להתקשט בהם. ושם ציד דוד כתב דהרמב"ם הבין
דבזה חלוק שיראי משאר דברים, דשיראי הם כלי תשמישה ותכשיטי
אשה שהאשה מתאווה להם כו' שריות להשתמש בהם כו', משא"כ
בסמירה וכדומה וכו'.

וע"י בערך שי סעיף זה שכתב בתוך הדברים, דכיון דשיראי
דמתאווה להן גמרה ומקניא נפשה, א"כ בכל מידו יש ספק
שמה מתאווה, דיש רואה במהע יותר מבשריו, ודבר זה לריך לה
וחשוב לאלה.

ד. קידשה בחפץ שלה שיש לו בו טובת הנאה, אי צריך
לשום אותה טובת הנאה שמקדשה בה. בזה
סופר ח"א ס' פ"ב דנ"ו טור צ', בלח"ג שנתן טענת שיש בה
אבן למשודכתו והעיד ע"א שאח"כ אמר לה שמקדש אותה בטענת
אלה שלא ראה שום נתינת דבר, כתב בין שאר הטעמים להחירה,
דאפילו אח"ל שכונתו שמקדשה בלח"ג טענת שנתן לה, ושמחלה
לא היה שלה ממש רק לסבלנות בעלמא, ומובר הדרי צביטול
שדוכין, וגם במיתה וגירושין באתרי דנהגו כמו שהזכירו השולחנים
מנהג אותו מקום, משא"כ טענת קדושין קו"ל לנעיצתן גיחן,
וגיחא דקדשה צשויו חיחא הכפרש מה שהאשה רואה ליתן בין
שיכיה שלה לנתינתו או שהדבר במיתה וגירושין, מ"מ נראה
דאינה מקודשת, דרוב מפרשים ס"ל דהא דקאמר בגמ' דשיראי
לא לריכי שומא, אחי למעוטי מילי אחריו, וא"כ לר"ת וסויעתו
דאחי למעוטי אבן צוודאי אינה מקודשת, ולהרמב"ם וסויעתו
דאחי למעוטי מה שאין אשה מחמדתו, וכתבו לעיל דטענת כו'
כמו שיראי דלא לריכי שומא, מ"מ הא כל טעמה אינה מחמדתו
אלא להתקשט בהם, והלא הכא הוא שלה להתקשט כל ימיה,
ואין אשה נותנת עיניה במיתה וגירושין וצויל שדוכין שחיה
מחמדתה בעבור זה, ולא עוד אלא דלמסקנת הכוס' צדק ע' ע"א
דשיראי לאו דוקא אלא כל מילי לא לריכי שומא, היינו שחיה
מהם עכשיו, אבל הכא שאין נותן לה אלא טובת הנאה השוויו
שלאחר מיתה וגירושין, וצוודאי האו מילתא לריכא שומא אפילו
לגדולים חקרי לב, וכ"ש אחתא דלא סמכה דעתה לכויט, דהרי
לר"ת לעולם לא סמכה דעתה, א"כ אפשי פלוגתא לא מפשין
וכו'. ונדפסה החשובה גם בנחלת צנימין (לה"ר אב"י המצורגר)

ס' ע.

אולם המחבר שם צנחלת צנימין ס' ע' כתב ע"ז צדק כ"ז
טור צ', דאכתי יש לפקפק לפי שיטת הרא"ש שם ר"ת
דדוקא בלח"ג ששה חמשין לריך שומא, אבל בכל דהו מקודשת,
וכ"כ לא אמר כלום ומקדשה בכל דהו ואין לריך שומא, ומקדשה

כגון אבנים טובות ומרגליות וכיוצא בהם ואמר לה התקדשי לי באבן זו

[ו] ששורה חמשים זוז

צריך

ביאור הגר"א [ו] ששורה חמשים זוז כ"י טור וכתב בדברי הרא"ש שם ש"י ומיהו דחק עצמו בזה דע"כ ספק ר"ת אח"כ כלישנא קמא דללישנא בתרא ל"פ משום סמכא אלא משום דלא קיץ וכיון דקי"ל דאי קיץ אין חילוק בין שיראי לדיא : דחק עצמו בזה דע"כ ספק ר"ת אח"כ כלישנא קמא דללישנא בתרא ל"פ משום סמכא אלא משום דלא קיץ וכיון דקי"ל דאי קיץ אין חילוק בין שיראי לדיא :

אוצר

ס"ק ז—ס"ק ט אות ב

הפוסקים

לחזור ולקדש כ"י, ואין לחזור ולקדש קדושין צלתי לריכים וכו'. והביאונו לנידוניהם בשמחת יו"ט כ"י ע"כ לענין שקדש בטענת שיש זה מרגלית, ובחקרי לב ס"י כ' דמ"ג טור ב' לענין שקדש בטענת שיש זה אבן אדומה פחותה בערך.

ט. התקדשי לי באבן זו ששורה חמשים זוז. א. מקור הדעה דאף במקדש באבנים טובות לא צריכי שומא אלא כשהזכיר סכום שוויון, אבל לא באומר שמקדשה בכל דהו, והמוברים בדעה זו. לשון זה שאמר לה התקדשי לי באבן זו ששורה חמשים זוז, ליתא בתוס' כשהביאו דעת ר"ת בזה. והוא לשון הטור, שכתב כן עפ"י הרא"ש [במוצא להלן סק"ג], שתמה למה נהגו להסיר האבן מן הטענת, דהא לא צעין שומא אלא כשמזכירים הסכום, ואין דרך להזכיר הסכום בטענת הקדושין.

גם בתוס' ר"י הזקן דף ז' ע"ב כתב דאפילו קידשה בטענת שיש זה אבן, אם אמר בכל דהו, דהיינו האמק"ל בטענת זו, ודאי הוי מקודשת קדושין גמורין. וכ"כ בתשנ"ז ח"א ס"י ק"ל דאפילו לדעת ר"ת דוקא היכא דאמר לה חמשין הוא דעבי שומא, אבל אמר בכל דהו לא צעין שומא לכ"ע.

והמאירי בסוגיון, אמר שהביא דברי ר"ת בזה, כתב דמ"מ אין לירך בדברים אלו, שהמקדש אינו מזכיר סך השווי אלא האמק"ל בדבר זה, וכל שהוא כן, הרי הוא כאומר בכל דהו, ר"ל במה שכן, ובכל דהו הכל מודים שאין לירך שומא בשום דבר, ואפילו אמרה סבורה הייתי שהוא שזה יותר ולא היה צללי להתקדש אלא בערך כך, דברים שגלגל הם, והרי הוא [כאומר] כסבור הייתי שהוא כהנת ונמלאת ליה, שהיא מקודשת ודאית.

וע"י בסק"י"ב שם מוצאים דעות החולקים וסוברים דאפילו באמר בכל דהו לירך שומא צאצנים עובות. וע"י בסק"י"ד דעות האחרונים להלכה.

ב. ובשמקדשה סתם אי הוי כמפרש שמקדשה בכל דהו. צע"י ארזים סק"י"ב הביא מהעצמות יוסף שנחשפך בזה דאמרינן גמ' ללישנא קמא דאמר לה בכל דהו לכ"ע לא לירך שומא, מה הדין כשנתן לה סתם ולא אמר לה בכל דהו וגם לא אמר דשוכ כך וכך, אי הוי כאמר לה בכל דהו או דהוי כאמר לה דשוכ כ', ושמיך דמסתברא דבסתם נמי פליגי כ"י, ונפק"מ בזה לדידן במקדש צאצנים עובות דלירכי שומא לדעת ר"ת אף לדידן, או דצדדים שאין האשה מתאוה להם לדעת הרמב"ם לירכי שומא [ע"י ע"י לעיל סק"י אות ב'], וכתב עליו דלא עיין בדברי הרא"ש [הכ"ל] שתמה למה נהגו להסיר האבן מן הטענת, דהא אמרינן דבכל דהו לא פליגי ללישנא קמא כ"י, ולסברת העצמות יוסף אין מקום לתמיה זו, דאע"ג שאין מחזירים השומא, הרי מקדשה סתם ואינו אומר בכל דהו ולירך שומא, אי"ו דליתא, וכ"כ בפירוש צהדושי הרשב"א

דפליג על רב יוסף, וכתב, דמדברי התוס' והרא"ש משמע דלא גרסינן בתר לישנא בכל דהו. גמ' פליגי, אלא ה"ג בכל דהו פליגי, ומשמע דבמשנן ושוה חמשין מודה רבה דצריכי שומא. [ולכך הוצרך לומר והלכתא שיראי כ"י, דהיינו דבכל אופן לא צריכי שומא].

ובמרדכי ס"י חפ"ה כתב בשם הראב"ד, ומוצא צמ"ח כאן, דגם בקידשה בטענת שיש זה אבן מקודשת, דמדקאמר גמ' דבה אמר לא לירכי שומא דהא שוה חמשים, ולא קאמר ליתא דקידשה בטענת, ש"מ אפילו לא בקידשה. וכתב הבי"ח דמשמע דאפילו בדאמר לה התקדשי בטענת זו ששורה חמשים ושוכ חמשים, ויש זה אבן מקודשת, וכ"כ בשקדשה סתם דמקודשת אפילו יש זה אבן יקרה. ודברי הראב"ד מוצאים גם צהב"ח מיימנות פ"ז דלישות אות ח', שם ספרו אביאסף.

והנה השו"ע הביא דעת ר"ת שם ו"א ולא דעת החולקים לא הביא. והוא עפ"י הטור שהביא ג"כ רק דעת ר"ת. וביש"ס פ"א דקדושין ס"י ע"ב כתב [דאף] לכוונה הרא"ש והר"ן שהביאו פירוש כ"י אחר דברי ר"ת, לומר שלפ"י אין שום ראיה לדברי ר"ת, מ"מ נראה שלא להקל נגד ר"ת, שפירשו מסתבר אפילו בלא שום ראיה דדוקא שיראי קאמר, ועוד שיש לפקפק על דמיתו, דבידאי אי הוי אמר סתם הלכתא כרבה הוי משמע דבכל דברי רבה קאמר, [וגם] ללישנא בתרא אפילו פליגי בכל דהו, מ"מ ס"ל דבאמר חמשין ושוכ חמשין נמי פליגי רבה ורב יוסף, ובכולהו הוי אמר הלכה כרבה, וא"כ הדרא קושא לדוכתא למה אמר והלכתא שיראי כ"י, אלא עיקר כפירוש ר"ת א.

ובתפארת יעקב סק"ה כתב דמ"מ הרמ"א בסעיף ב' דאם קדשה בטענת שיש זה אבן כ"י חיישין לקדושין, היינו אפילו פירש ששוכ חמשים, הוי ספק, דיש לחוש לדעת ה"ס מפרשים שבתוס' כ"י [דס"ל דלא כר"ת]. גם בפסקי הלכות פ"ז דלישות כ"י ע"י דקפ"ו ע"ב כתב דבקדש צאצנים עובות ונדומה ואמר שוויים, אע"פ ששמו אותם אח"כ וסם שוים כמו שאמר, עכ"ל הוי קדוש ספק. וכתב שם ביד דוד אות רמ"ז דה נחצאר עפ"י שיטת ר"ת כ"י, ושיטתו אינה מוכרחת, ועכ"פ הוי ספק.

ח. כגון אבנים טובות ומרגליות. ובמרגליות קטנות פחותות בערך שאין לעשות בהן ששות כרבה. צמ"ח מהרש"ך ח"ב ס"י ע"י דמ"ז אי כתב בין שאר הטעמים דנידונו הוי מקודשת גמורה, ד"ל שאם אותם המרגליות שהיו קטנות בטענת הוי מרגליות קטנות שהן פחותות בערך, שאין לעשות בהן כמרגליות גדולה ואבן טובה שיש לעשות בהן הרבה, מקדשין בהן אפילו לכתחילה, ולא מצע"י שאם עבר וקודש שאין לירך לחזור ולקדש בטענת אחרת, ויש ללמוד זה ממש"כ התוס' דף ע' ע"א ד"ה והלכתא שיראי לא לירכי שומא, דמה שאמרו צמ"ח שהסופק לה נופך משלו, לחד שנויא, ההוא נופך כעין שיראי שידוע שווי קלה, ועוד כתבו בהיהו גברא דקדש צאצנא דכותלא דלא הוי כשאר אבנים עובות אלא כעין אבני שיש כ"י, ומכל זה יש ללמוד שאם המרגלית או האבן הקטנה בטענת הן פחותות בערך וידוע שוויים, יש לקדש בהן לכתחילה, וכ"כ שם עבר וקדש בהם שאין לירך

א. בהגהות הבי"ח שבר"ף אות ד', תמה כן על הר"ן שהביא דעת החוה"מ דברי ר"ת דלהכי לא קאמר בממרא והלכתא כרבה, דהויא דרך בכל דהו הלכתא כותחיה, ותימא דכיון דגורס דבכל דהו. גמ' פליגי, אי"כ האידן אחי למיטעי דבכל דהו דוקא הלכתא כותחיה, הא סתמא משמע והלכתא כרבה בכל מה

אוצר

סי' ט אות ב-ד

הפוסקים

אמר בן ולא דהוי חזב עליו ליתן חמשים זוז, ונפקי'ם להלכה צמדי
לזריכה שומא אף לדין, ולי'.

ובאבני משפט סק"א כתב ג"כ דלכן כתב רש"י דאמר לה הרי לך
אלו צדמיהן, משום דאם אמר התקדשי צאלו ששוין
חמשין, ודאי דלא לריכי שומא כו', דקך מרעא מקום הוא לה שדע
דנותן לה חפץ ששור כך וכך, ואף דמלשון ה"ר"ש נראה קלף דאף
צדמ"ג שייך לא סמכה דעתה, שהרי כתב גבי חבנים עובדות ותימה
למה לריך להסיר האזן מהעצמות הרי לא אמר לה כמה שור,
משמע דאמר לה שפיר אמרין דלא סמכה דעתה, ויש לדמות,
אבל עכ"פ מרש"י נראה כו"ל.

ובמלאת אבן סעיף ב' כתב דהיה קשה ליה לרש"י דמאי שנא הא
לריך שומא מהא דליתא דק' ח' צמנה ז' דהוי קדושין
לכו"פ, אע"ג דע"כ איירי דנותן לה חכמה ולא היתה יודעת כמה
הוא, וא"כ נימא דלא סמכה דעתה דלמא אין בידו כל כך, להכי
ס"ל לרש"י דאם אמר צדמיהן אלו ששוו חמשין צדמיהן דעתה
כמו צמנה ז', דהא שמאים מלויים צדוק ויכולה לשומו מיד, גם
סומכת שהוא יודע בזה ומסתמא שם אותם קודם כו', ולהכי
פירש"י דלא קאמר רב יוסף דלריכי שומא אלא דאמר לה התקדשי
לי צדמשים זוז וברי לך אלו צדמיהן, דלשון זה משמע דגם לדידה לא
צריח ליה דשור כך להכי קאמר שהיא תקבלם צדמיהם, כי קרוב
הוא צמיוו ששוין חמשים אבל לא שהוא יודע ששוין חמשין וכו'.

אולם ע"י צסק"ה אות ב' שהצני מלואים העלה לפי דצרי רש"י
הגיל דחילוק יש בין ב' לשונות אלו לענין אונאה, ומצא
דבעיקר הדבר דצני שומא ס"ל דב' הלשונות שוים. וכן נראה דעת
שאר הפוסקים המוצאים שם.

וע"י להלן סק"ב אות ג' מהפרי יעקב, שדעת רש"י לחלק בין
הלשונות הנ"ל, לענין היבא דכאן לא שור חמשין, אי חיישין
שמא שוים כך צמקום אחר.

ד. ובשאר התקדשי לי בזה "על מנת" שהוא שור חמשין.
כתב המקנה לקדושין דף ח' ע"א דאם אמר צדמיהן ע"י
מנת" שהוא שור חמשין, כיון שהתנה צדמיהן בן סמכה דעתה, דאם לא
יהיה שור חמשין צלמא לא חכיה מקודשת, וכמו צשאר הנאי דלא
אמרין דלא סמכה דעתה צשעת הקדושין שמא לא יקיים החנאי.
וכ"כ צק"א לסעיף א', דגם [צדמיהן] דצדמיהן צדמיהן שומא כגון
צעצעת שיש צה אבן עוב צדמיהן ר"ת, צזה אין לריך שומא, ולא שייך
לומר דלא סמכה דעתה דשמא הוא שור פחות, דצזה צלמא לא
תקדש, דכיון שהתנה צדמיהן מפורש ה"ל ככל דיני הנאי דעלמא
שאר נתקיים מקודשת, ורואי דאל"כ קשה לר' יוסף [דמלריך
שומא] דנימא ככל מכירה דלא סמכה דעתה שמא העצה אותה
יותר משתה, וכן משמע אפילו לדין לשיטת ר"ת דכי נימא דאין
יכול למכור אבן עוב צה שומא משום דלא סמכה דעתה דעת הלוקח,
אע"כ כיון דיתר משתה בעל מקח שפיר סמכה דעתה, ודוקא לשון
קדושין לא סמכה דעתה דאף אם יהיה פחות מחמשין יותר משתה
אין צה ציעול הקדושין, כיון דאשאר התקדשת אפילו צפרעה,
וכ"כ כתבו ח"ס צכחצות דף פ"ו ד"ה חיל ותיחל, וכן צעצד
עצרי דמיייתי הסם [צקדושין] דלא שייך צו ציעול דאין הוצאה
לעצדים, וכיון שאין דעתו למכור את עצמו אלא צדמיהן ידועים
לא סמכה דעתו צשוויי החפץ לכן אינו נקבה, ולי'.

נר"ה

אוצר

הרשב"א דנותן לה סחם היינו בכל דהו וכו'. והרשב"א שם הוכיח
בן מהא דאמרין שם צממא דאמר רב מנא אמינא לה דתניא עגל
זה לפדיון בני כו', והסם לא קאמר בכל דהו צפירוש אלא עגל
זה סחם וכו'.

ובב"י כתב דכן מצאנו מדברי הר"ן דבכל דהו דאמרין היינו
סקידם סחם, ושכן כתב הר"ש בר למח. והוא צשצ"ן ח"א
סי' ק"ל, דכיון שלא הזכיר שוויין, הרי הוא כאלו אומר לה התקדשי
לי צהן כמות שהן. וכן מצאנו דצקידם סחמא הוי כמפרש בכל דהו
ולכו"פ לא לריכי שומא, צש"ג צשם הרי"א, חוס' ר"י הזקן, שו"ת
מהר"ם מרומנובורג (דפוס קרימונה) סי' ק"ז, המאירי, ויש"ש
פ"א דקדושין סי' ע"י. וע"י מש"כ צזה צמשכנות יעקב סי' י"ד.

ובלחם משנה פ"ז דאישות ה"ל י"ח כתב בן לדעת הרמב"ם דס"ל
דצדמיהן שאין האשה מחמתה לריכי שומא, ולא כתב דאי
אמר בכל דהו מקודשת, משום דכיון שלא אמר שוויין היינו כל דהו,
ומדכתב הרמב"ם הוין כשאר שוויין, משם נלמד דכלא אמר שוויין
מקודשת כו', ופסק בלישנא קמא כו', וטעמו, דמקאמר צממא
והלכתא שיראי לא לריכי שומא, משמע דיש חילוק בין שיראי לדבר
אחר, חס אינו אלא ללישנא קמא אבל ללישנא צתרא לא, [דללישנא
צתרא דלזילין צתרא טעמא דקין ולא משום סמיכות דעת, אין
חילוק בין שיראי לדבר אחר], וזה הביאו להרמב"ם לפסוק בלישנא
קמא. וצ"כ כן כתב בן צלשון אפשר, דאפשר דלא אמר הרמב"ם
דשאר דברים לריכי שומא אלא כשהזכיר סכום, אבל כשלא הזכיר
סכום אלא מקדש צסחם לא לריך שומא אפילו מקדש צדמיהן שאין
האשה מחמתה. וכ"כ צלחם רב סי' כ'.

ובדעת התוס' כתב צהמקנה לך ח' ע"א תוד"ה אף, דמדברי
מהר"א משמע דס"ל נמי דאפילו לא אמר צפירוש בכל דהו,
הוי כאלו אמר כל דהו, אף לא משמע בן צלשון התוס' דף ז'
ע"כ ד"ה ור' יוסף, שכתבו לענין שמין את הגייר, דללישנא קמא
מייירי "שאר" צכל דהו כו', הרי משמע דצטין דוקא שואמר
צפירוש בכל דהו, וכ"כ צדעת התוס' צתפארת יעקב סק"א. וע"י
מש"כ צזה צצאור הגר"א סק"א. והאריך לצאר דצרי צם פסקי
הגר"א, וכתב דטוונת הגר"א, דהאי דינא דצקידשת צחפן סחם
אין לריך שומא, אינו אלא לשיטת הרשב"א צפירוש הסוגיא כו', אבל
לשיטת התוס' י"ל דדוקא דאמר לה בכל דהו אבל צסחמא אינה
מקודשת כו', והלמא הוא כפירוש הרשב"א דהוא יותר מחזור
צסוגיא.

ג. אם יש חילוק בין אמר התקדשי בחפץ זה ששוה כך וכך,
לבין אמר התקדשי בכך וכך והרי לך זה בדמייהם.
כתב צצריה יעקב ח"ס סי' ל"ד דיש להעיר לדינא מה שלא הזכירו
הפוסקים דרש"י כתב צד"ה דאמר חמשין ושור חמשין, דאמר
התקדשי לי צחמשין זוז וברי לך אלו צדמיהם, ויש לזיוק מלשונות
דדוקא צאומר לה מקודם התקדשי לי צחמשין זוז, דמתחייב ליתן
לה חמשים זוז, רק שאומר וברי לך אלו צדמיהן, אמרין דלריכה
שומא משום די"ל דלא סמכה דעתה דצצרה דאינו שור חמשים זוז,
והוא התחייב ליתן לה חמשים, אבל אם אמר התקדשי לי צשיראי אלו
וכן שוויין חמשים זוז, א"כ לא קאמר רק דתקדש לי צשיראי אלו
אלא דמיפס כותן דשוויין חמשים זוז, צזה י"ל דגם רב יוסף מודה
דלא לריכי שומא, דלא שייך צזה לומר דלא סמכה דעתה, דהא לא
אמר שמתן לה חמשים זוז ונותן השיראין צדמיהן, אלא דאמר
דנותן השיראין צקדושין וכן שוין חמשים זוז, א"כ ליפוי כח צעלמא

צריך (ב) שומא

דלא

באר היטב

דמדברי הרמב"ם אין מוכרח ע"ש. ועיין צ"ח * ובהרש"ך ח"ג סי' ע"ו
ובתירושי מהרי"ט על קדושין :

(ב) שומא. ואם לא שמו הקדושין ושמו אחר כך. לדעת רש"י אינה
מקודשת כלל. ולדעת הרמב"ם לפי פירוש הר"ן והכ"מ אינה
מקודשת למפרע משעת נתינתה אצל מקודשת לאחר שומא. וצ"ח כתב

* העתיק כן מהב"ש שכתב : וכ"כ ב"ח מהרי"ט, אך הוא ט"ס, כי הב"ח לא דן בזה כלל, ובמקום ב"ח מהרי"ט, צ"ל : בחי' מהרי"ט.

הפוסקים

סיק ט אות ד-סיק י אות ג

אוצר

וכן בתשובת הרב דוד די סיוח בפרי עץ חיים כרך א' סי' ל"ג,
כתב עטס אחד שאין לפסול הקדושין צנידונו אף שקודש
בעצמה שיש בה אבן, שנראה שכל זה שאלמנו בדברים הנכונים
שומא, הוא כשהאשה מקבלת קדושה כר, אצל כשהאב מקבל קדושה
כחו הקטנה, אם הוא מקבלם סומך ועתו עליהם, שכללד שעל
הרוב האיש הוא יותר צדי בשווי הדברים מהאשה, הוא גם מקבל
הקדושין עבור כחו נאחז אופן שיכיה, ר"ל אף שאין צדס כי אם
ש"ס.

ועיין גם בלח"מ פ"ז דאישות כל' י"ח שכתב בחוך הדברים,
דלוינא דאזלינן בחר סמיכות דעת, נכחן לא צעין שומא
כלל כר, דכיון דלא הוי טעמא חלל משום סמיכות דעת לא שייך
בך טעמא חלל באשה בלבד. ועי' מש"כ בזה בעלמות יוסף דף ח'
כל' ט"ז, וצנהגרי"א סק"א.

ובחגהות הדר"ל על הרא"ש קדושין פ"א סי' ח' כתב דמלישניה
דרכ יוסף ה"ב נראה דדוקא איתחל לא נקיהא בשומא,
אצל אז שקיבל קדושין לבחו מודה רב יוסף דלא צדי שומא, חלל
שנאשר צ"ע משום דלכאורה מדמייחי רב יוסף סייסתא מעגל
ללאו באשה קאי משמע דאין לחלק.

ולדעת הרמב"ם דס"ל דדוקא שיראי לא לריכי שומא משום דאשה
מתמדת, כתב בנכוחת הדר"ל בג"ל לאידך גיסא, דר"ל
דבאז המקבל קדושה כחו אפילו בשיראי מודה רב דלריכי שומא.

ג. כשנישום אחר הקדושין, אי מקודשת לפחות משעת
השומא. עי' באכ"ע סק"ב דאם לא שמו קודם
הקדושין ושמו אח"כ, לדעת רש"י אינה מקודשת כלל, ולדעת הרמב"ם
לפי פירוש הר"ן והכ"מ אינה מקודשת למפרע משעת נתינתה, אצל
מקודשת לאחר שומא.

והר"ן הוא בסוגיין בפ"ק קדושין, וכתב שם לענין דברים שצריכין
שומא, דמלשון רש"י נראה שאם קידש בזה את האשה
קודם שומא אינה מקודשת, שהרי כתב [שם צ"ח לריכי שומא]
לרב יוסף דאמר דלריכין שומא, דכיון דלא שמואם תחלה אינה
מקודשת, ומינה לידון צמדי דלריך שומא, אצל הרמב"ם כתב
[בפ"ז דאישות כל' י"ח] בלשון הזה, אם שוים חמשין דיערין הרי
זו מקודשת משעת לקיחה, ואין לריכין שומא בשוק ואח"כ הרי
מקודשת כדי שחםמוך דעתה, חלל הואיל וחס שוים כמו שאמר
לכ ה"ז מקודשת משעה ראשונה, ונראה מדקדוק לשון זה דס"ל
דאשילו רב יוסף לא פליג [על רב דס"ל דלריכי שומא], חלל
שאיה מקודשת משעה ראשונה, אצל לאחר שומא מודה דמקודשת,
ואע"פ דשיראי לא נפקימי מידי, דהא אפסוק בלכתא דל"ל שומא,
נפקימי מיכה לאותן הדברים דלריכי שומא. וכוזא צכ"מ שם פ"ז
דאישות ובצ"י כאן וצח"מ סק"ב. וכ"כ הכ"מ שם בדעת רש"י
והרמב"ם ג. גם בענין אחרים סק"ג כתב דיש להכריח משיטת
הרמב"ם בצינוח ז' דס"ל בדברים הצריכים שומא דמקודשת
משעת שומא.

ולשון

מידי, דהא איפסקא הלכתא דשיראי לא צריכי שומא. וכתב ע"ז הלח"מ ודבריו
בנובמנים, דהא ודאי נפקים טובא, דהא לדעת הרמב"ם פסקינן הלכתא כרב

י. צריך שומא. א. ובשדרך בני אותה העיר לקנות דברים
כאלה, או שהיה ידוע בעיר בכמה קנה המקדש חפץ זה,
אי הוי בנישום. בישמח לב (לה"ר שמי"ח גאנץ). סי' י"ד דל"ד ד,
צנידון שקודש בשורה (כפי הנראה בתשובה שם ה"א מין חגורת קישוט
מרוקמת בחוטי כסף מוזהבים), אחר שכתב בין שאר הטעמים דהוי
מקודשת גמורה משום ששומא ידועה כמו שיראי, הוסיף עוד, וצפרע
צ"ע ז' דמשק שכתב רוב הנשים ללבוש שורא"ם חללו לאבנע, ומנהג
העיר הוא שהנשים יולאזות לשוק לקנות לעלמן עיניו מלבושים
כאשר יערב להן, לא ע"י בעליהן, וכן נטאות וטאות צערין יותר
מהאנשים ואפילו הנכבדות כך הוא כר, וצודאי יודעות הן בעיני
הידיעה שווי השורא, וצודאי דלשיראי מדמין לה דלא לריכי שומא,
וע"י צקריא מלך רב כל' אישית שכתב דהכל לפי המקום ושעתו
ומנהג העיר, ואפילו דברים שאין להם שער כלל ופעמים צול
ופעמים צוקר, אפ"כ כל שיש לוקחים הרבה שומא ידועה מיקרי
ע"ש, ובכן אמינא דודאי האו שורא דין שיראי יכניין לה, ומילתא
פסיקתא היא דלא צדי שומא, ואפילו לכתחילה לקדש בה, כ"מ
דאם קידש בה שכיח מקודשת גמורה, וזה ברור. ושם צכ"י ע"י
האריך לדמות דברי הנ"ל לב סי' ז' שכתב צנידון ז' דהוי כמקדש
באבנים טובות ומרגליות דלריכי שומא. ועי' ביד דוד כמנחל לעיל
סק"י אות ב'.

ובבאר מים חיים (לה"ר ח"י מוליקר). סוסיי י"ג כתב עטס אחד
צנידונו דהוי קדושין גמורים לכו"ע אף שקדש בעצמה שיש
בה אבן, דכיון שהמקדש קאי את הטענה בשוק לפני כמה יחודים
צפד סך מסויים, ועיר זו אין בה כי אם מנין יחודים בלמאס,
ודאי שנפרסם הדבר לפי השומא בג"ל, וגם המתקדשת ידעה בזה,
מה גם שהמקדש ה"ב משה צבית המתקדשת והיו אוחזים זה את
זה, ודאי שצקנה הטענה הראהו צבית. אדונו ואמר שכן עמד
השער בסך בג"ל, והרי כושם מתחילה ולכ"ע הוי מקודשת גמורה.

ב. אם הדין דצריך שומא הוא רק בנשים המקבלות קדושין
לעצמן, או גם באב המקבל קדושה בתו הקטנה.
כתב בנח"ג הגכ"ע אות ד', דבדליה הוי עובדא שקדש בעצמה
שהיה בה אבן צפני שני גדולי הדור מהרי"ט והר"ר יו"ט י' יע"ש,
ולא ערערו בדבר כר, ונ"ל חדא מתרת, או מפני שהיו סבלנות
וסוף סוף צענה הכופה לריך לחזור ולקדש קדושין גמורים, לא
חשו על מה שהיו הקדושין אז בעצמה שיש בה אבן, או מפני דכיון
שהאב ה"ב מקבל קדושה כחו אין להקפיד בעצמה הקדושין אם
יש עליה אבן או לא, דלא להקפיד בזה חלל באשה המקבלת
קדושה ולא נקיהא בשומא לא סמכה דעתה, כמו שמורה לשון
הגמ', אצל צא"ש שבקי בשומא סמכה דעתה.

ובחמקנה לקדושין דף ט' ע"א ד"ה אע"פ, כתב בדרך אפשר,
דמכא דאמרין איתחל לא נקיהא בשומא, משמע
דוקא איתחל, אצל גברא מסתמא צדי בשומא, כמ"ש צפני יהאשע
ושאר מפרשים, ח"כ בלב שמקדש את כחו אין לריך שומא.

ג. מה ה"מ אחר שכתב דמלשון הרמב"ם נראה שמפרש דאפילו לרב
יוסף מקודשת משעת השומא, ודלא כפר"ש, סיים דמ"מ לענין דינא לא נפקימי

אוצר

סיק י אה ב

הפוסקים

עשה, ותדע דנבי התקדשי לי זמנה זו וגמלא חסר [קדושין ח' א'], קתני בצרייתא אינה מקודשת, ופירש"י שם [נדי"ה זמנה זו] וי"ל, זמנה זו וגמלא חסר דשחח לא קיבלה את כולה מיציעה דמלי הדגא, דמשמע דלי לא הדרה זה ס"ל דמקודשת, ואפי"ה קתני בצרייתא אינה מקודשת, ופירושו אם הדרה זה, [א"כ הי' אינה מקודשת דפירש"י כן], היינו אם חזרה זה, ועוד השחח הכס ס"ל דאם לא חזרה מקודשת ואף דאמר זמנה זו וגמלא חסר, כ"ש הכא דגמלא כמו שאמר, דיש סברה דמקודשת אם לא חזרה זה כמ"ש הרמב"ם וכו'.

ובבני אהובה (על הרמב"ם) צוהר דברי ה"מ במש"כ דלדינא אין נפק"מ בין פירש"י להרמב"ם בדברי רב יוסף [כמובא לעיל בהערה ג'], דר"ל ממנ"ס, אי אמרינן כדעת רש"י דלרב יוסף אינה מקודשת אף אם שמוכו לאחר הקדושין, מ"מ הא אין קו"ל כדעה, ולפ"י אף בשאר דברים שאין האשה מתאווה להם ס"ל לרבה דסמכה דעתה [ומקודשת אף בלא שומא], ואי כדעת הרמב"ם דבשאר דברים מודה רבה דלריכו שומא, מ"מ הא ס"ל להרמב"ם דאף למ"ד דלריך שומא אם שמו אותה לאחר הקדושין מקודשת, וא"כ מקודשת לאחר השומא אליבא דכו"ה.

וכתב בלחם רב סי' כ' דאפשר דעד כאן לא קאמר הר"ן להרמב"ם מקודשת משעת שומא אלא היכא דאמר חמשין ושוב חמשין דבהכי איירי הרמב"ם, אבל זהא דמרגלית שנתן לה בסכה דסוצר ר"ת דכשהוא נתן לה היא סבורה ששוב הרבה [וכמבואר להלן סק"יב], אפילו כששמתוהו אח"כ אינה מקודשת אפילו משעת שומא, משום דהוי קדושי טעות, דכשנתן לה היכה סבורה ששוב יותר, משא"כ כשאמר לה ששוב חמשין ואשחכא הכי דלא ראי' לומר שחכא מקודשת משעת שומא, משום דחמשין אמר לה וכן היה שלא העטה אותה.

ובבבני מלואים סק"ז כתב דנראה לדינא דקידשה באלן [סחם] לכו"ע לריבה קדושין אחרים אחר השומא, כיון דבאלן לא סמכה דעתה וסבורה ששוב יותר ולא היה דעתה לסך קטן, אי"כ אחר השומא שאינו שוב כמו שעלה בדעתה מתחילה, לריבה קדושין אחרים.

ויש שכתבו לאידך גיסא דגם דעת הרמב"ם היא דלאינה מקודשת כלל ואפילו משעת שומא. צ"ש סק"א אחר שכתב דמבואר ברש"י וחו"ס דאם לא היה נישום צעת הקדושין אפילו שמו אח"כ לא מכהי, ואינה מקודשת אפילו מעת השומא ה', כח דמה שמדייק הר"ן מהרמב"ם דס"ל שמעת השומא היא מקודשת, יש לדחות, ומש"כ הרמב"ם וא"ל שומא ואח"כ תהיה מקודשת, כוונתו לומר כל דבר שא"ל שומא לא אמרינן דלריך שומא ואח"כ תהיה מקודשת אלא אי"ל שומא כלל, אבל דבר האריך שומא לא מכהי אם שמו אח"כ כו', ולריך לקדשה מחדש.

גס

דמר ובמ"ש הר"ן שם, ומשויה י"ל דסמכה דעתה כיון דידעה דדרך המנהג ליתיה חסר.

(ה) ע"י בבית מאיר כאן שביאר המש"כ הב"ש שכן דעת החוס' כדעתו לדברי החוס' בדף ו' ע"ב דיה ור"י אומר, והבית מאיר דחה ראיה זו, ובעצי ארזים סק"י כתב וכן מוכח מדברי החוס' דף ח' ע"א בדי"ה אף שיה כסא, [והיינו ממש"כ שם דהא דקמעיין רב שימי בר חייה בומא דאדריז אי אית ביה שריפ, לכאורה דומה דלא כרב יוסף, ואי לא ס"ל ברש"י כשהיה קדושין משעת שומא שלאח"כ הוא דקמעיין ביה, אלא ודאי דס"ל דאי לא שמוהו קודם הקדושין אינה מקודשת אפילו משעת שומא שלאח"כ]. וע"י בבית מאיר מנחם כאן שר"ל דלשון החוס' שכתבו, לכאורה דומה, משמע שהוא רק בדרך סיד, אבל באמת אינו כן.

ולשון הסמ"ג בזה הוא בהרמב"ם, וכתב דלינא דחיי (על הסמ"ג) עשין מ"ח דכ"ג ד' גם בדעתו, דלרב יוסף אם נשמו אח"כ מקודשת משעת שומא, ושלל בדברי רש"י, ובתוס' ר"י חזקן בסוגיין כתב כן להדיא על דברי רב יוסף, דאינה מקודשת עד שחשום אותה, אבל שמו ולא חזרה זה ודאי מקודשת, דהו"ל כמאן דאמר התקדשי לי בזה לאחר ששמו אותה.

ויש שכתבו דגם לרש"י מקודשת משעת שומא. בבית מאיר כן כתב, דקשה מרש"י קדושין י"ג ב' [נדי"ה משום אונסא דאורחא] שמפרש ללישנא קמא אם קידשה במעשר שני אין הקדושין חלים עד שהגיע לירושלים ששם שוים פרוטה, אבל בגזולין אינם שוים וא"ל שחולו, והשחח ומה הכס דולדי לא סמכה דעתה בשעת קדושין, דהא מעטס זה אינם חלים מעתה לפירוש זה, וגם מחוסר הליכה למקום שזו וספק אם הגיע לשם, מ"מ מקודשת משעת שעתו שו"פ, מכ"ש הכא דבשעת קדושין היו שוים אלא שלא סמכה דעתה, למה לא תתקדם משעת שסמכה, וכתוס' שם דיה איכו, משמע דלולא הקדושה מצבורה היו מודים [לפירוש זה של רש"י], ואילו לא דמסתפינא מצבורה דהר"ן הייתי אומר דרש"י נמי בהרמב"ם ס"ל, דאם לא חזרה קודם השומא מקודשת מכאן ולהבא אפילו לרב יוסף, ומה שפירש דכיון שלא שמאום תחילה אינה מקודשת, ר"ל אם חזרה זה, והוכחה לפרש הכי משום דאיירי דלאמר חמשין ושוב חמשין, הרי דע"כ בעובדא דא כשהא המעשה לפניהם כבר שמתאווה וחזו דשוו חמשין, ומה לריכו שומא דאמר רב יוסף, ואי לנפק"מ דהכא מקודשת למפרע, זה שייך לפלוגתא דדינא, אבל בעובדא מה דהוה הוה, להכי פירש דאיירי שחזרה, ואמר רב יוסף דלריכו שומא מקודם ואם לאו אינה מקודשת כיון שחזרה, וגם מהא"ס אין ראיה דאינה מקודשת מכאן ולהבא כו', ויותר מתפרשים רש"י וחו"ס כדעת הרמב"ם, ממה שדחק טלמו ה"ש [המובא להלן] לפרש דהרמב"ם ס"ל כרש"י.

וב"כ זמיר השם על ה"ש סק"א דו"ל דרש"י וחו"ס לא פליגי על הרמב"ם, וכוונתם לומר דאינה מקודשת משעת קדושין כו', וכן מוכח בגמרא דאמר לריכו שומא ולא קאמרי אינה מקודשת, [דכא] האי דנחלקו בעובדא דהבוא גבירא דקידש בשיראי משמע שכבר קידש, אלא דנחלקו אם לריכו שומא שחכא מקודשת מעתה, והלשון "לריך" משמע לכתחילה כדמוכח בגמרא דוכתי, ואף דאמרין בגיטין דף מ' ע"א ובזביר מ"ז ב' מאי לריך לריך ואין לו תקנה, מ"מ היה לו לפרש גם הכא ואין לו תקנה, ועוד ראיה ממכר דאם לא פסק דמים לא קנה דלא סמך דעתו, כדליתא בזה"מ סי' ר' סעיף ז', ואפי"ה איתא הכס בפסק [אח"כ] שקנה. גם בקריית מלך רב פ"ז דאישות דס"י ע"א, כתב דאין לדקדק מדברי רש"י במ"ש הר"ן ובה"מ בדבריו, דאינה מקודשת דקאמר היינו מעיקרא, ונפק"מ דאם חזרה זה אינה מקודשת גם

יוסף במילי דלא הוי שיראי, [וכמ"ש הה"מ בעצמו, והנפק"מ] דלרש"י לא מהני השומא אחר הקדושין ולהרמב"ם מהני. אולם משיטות דברי הה"מ נראה דלא קאמר דלענין דינא לא נפק"מ מידי אלא לענין שיראי, דלענין זה מידיי החס, ומשמעות דברי הרמב"ם דלא אמרינן בכל דבר שאין צריך שומא רק בדברים שהאשה מתאווה להם כתב הה"מ רק אח"כ. וע"י בערך שי כאן שכתב י"ב באופן אחד דכונת הה"מ דק לענין שיראי, אלא שנדחק לפרש לשונו ע"ש, וע"י להלן באות זה מה שכתב בבני אהובה לפרש דברי הה"מ.

(ו) זכישא ברכה (על רי"ז) דכיה ע"א דתה דבריו, וכתב דרש"י זהו מפרש לא הו"ל למסתם סתומי כולי האי, ומש"כ דכ"ש הוא מהתקדשי לי במנה וגמלא חסר דיכולה לחזור, זה אינו, דהתם שאני דרך המנהג ליתיה חסר

אוצר

סי' י אות ב

הפוסקים

אף מכאן ולהבא, וללישנא דלא סמכה דעתה אינה מקודשת למפרע אלא מעת השומא ובלאחא אם לא חזרה בה.

ועי' צ"ש הג"ל סק"א שכתב דמשמע מרש"י ותוס' בסוגיא זו דפליגי על הריעצ"א שהבאתי בס"י כ"ה, דכ"ל אם מקדשה בגזל ואח"כ קנה מהגזל חלין הקדושין מאותה שעה, וכאן משמע דלא חלין הקדושין אפילו אחר השומא. [ולפ"י ל"ל דלדעת הריעצ"א מקודשת בגזל משעת שומא]. וכתב בשער המלך פ"א דיגרושין הל' א' [דאף דלכאורה י"ל] דלא דמיא כלל, דשא"כ כיון דבשעת נתינה לא סמכה דעתה לאיקדושי ולא לשם קדושין קבילתינהו, א"כ במאי מקדשה אח"כ, משא"כ בנידון הריעצ"א דהתם משעת נתינה איבי ודאי סמכה דעתה לאיקדושי אלא שדבר אחר גרם לה מן הדין, משום דקדשה בדבר שאינו של, משו"כ כי בטיל ליה ההוא גרמא מקודשת מאותה שעה ואינך כו', אלא מיכו כד דייקת בה שפיר נראה שדברי ה"ש נכונים בטעמם, ללישנא דתרא דאמרין התם דכל דכו פליגי, דרז יוסף סבר שוב כסף כסף מה כסף דקין אף שוב כסף דקין כו', דלכך איכא דאמרי ודאי לא משום טעמא דלא סמכה דעתה הוא, שהרי כיון דאמר לה בכל דכו ודאי סמכה דעתה, אלא דגזי"כ הוא דבעין מידי דקין, ואפ"ה משמע מדברי רש"י ותוס' דלא חיילי הקדושין אפילו אחר ששמוא, דהא ודאי דוחק לימר דמש"כ רש"י אינה מקודשת לא כתב כן אלא ללישנא קמא דבסמכה דעתה פליגי, ומו דמדברי התוס' גם [בד"ה ורז יוסף] מצויר דללישנא דתרא נמי אינה מקודשת ואפילו לאחר ששמוא וכו'.

ועי' באבני מלואים סק"ב שרצה ג"כ לחלק מתחילה בין שהיא בגזל לכך דשומא, ומטעם אחר, אלא שמסיק ג"כ דשפיר נכונים דברי ה"ש.

ובביאור מנחם כאן כתב להסביר דברי ה"ש, דהא בגזל ע"כ נמי תליא בסמיכות דעתה, דאם לא היתה יודעת שגזל בידו, בלא זה לא היתה מקודשת, דיכולה לומר דאין ראיה להקדש בגזל, [ובמ"ש ה"ש בס"י כ"ה סק"ג ומוציא בלאזה"פ שם סק"ב אות ג'] אלא ודאי דהיתה יודעת וסומכת דעתה דנקבה מהגזל, לכן הדין דחלין הקדושין מעת הקנין, וכאן [בדברים הנריכים שומא] אמרין דלא חלין הקדושין מעת השומא, דאמרין דלא היתה סומכת בתחילה דעתה כלל דשוכ כך כו', ע"כ דפליגי רש"י ותוס' על הריעצ"א.

אולם במלואת אבן סעף זה כתב להכריח החילוק הכ"ל בין גזל לשומא, דהרי בגזל וחזר ולקחה או שניתן לו במתנה אמרין צ"מ דף ע"ז דסמכה דעתה, ובתוס' שם ד"ה דהכ"ה, דהוי כאלו אמר לו שדך זו תהא קנויה לך לבשאתקנה, ומשום דליקו בהימנותא קניה כו', [להכי אחר שנטעה שלו א"ל קדושין אחרים], משא"כ הכא דלא סמכה דעתה ולא הוי ריזוי גמור מעיקרא ונחצטלה אמירתו לריכים קדושין אחרים, ולכאורה מוכרח לומר כן בשיטת הריעצ"א, דהא הוא כתב בחדושי דגם ללישנא דכל דכו נמי פליגי הוי ג"כ מטעמא דלא סמכה דעתה, ואי ס"ל דהקדושין חלין לאחר שומא, חיקשי עליו הקושיות שהקשה הלח"מ על הרמב"ם כו' [דאמאי קאמר צעל זה לפדיון בני כו' לא אמר כלום, נשיימינהו השתא, ותירץ דרמיא זו מעגל הוא ללישנא

גם בחידושי מהר"ט על הרי"ף סוף"ק קדושין כתב על דברי ה"ה והר"ן, שלא ידע איך למדו כן מדקדוק דברי הרמב"ם, דאיכו הכי קאמר ואין לריך שומא בשעת לקחה כדי שיחולו הקדושין, לאפוקי מדבר יוסף דמלריך שומא בשעת לקחה שיחולו הקדושין, דאם לא חלו בשעתן חו לא חיילי כלל.

ועי' בתחם סופר ח"א סי' פ"ב, וגדפסה החשובה גם בנחלת בנימין [להראב"ו המבורגר] סי' ט', שהביא ללידונו דברי המהר"ט, ושכן נראה מדברי ה"ש דלהרמב"ם אפילו אם שמוכו אח"כ אינה מקודשת.

ובבני אהובה פ"ז דאישות כתב דאף שהדברים נועים בכוונת לשון הרמב"ם כמ"ש הר"ן והה"מ, מ"מ ממה שפסק הרמב"ם בפ"ב דעבדים הל' ח', מוכח דעת מהר"ט דאם נישומא אחר הקדושין לא מהני.

ובערך שי כאן דהא ראיית הבית מאיר המונח לעיל, דרש"י נמי ס"ל דמקודשת מהא דפירש בקדושין י"ג ב' וכתב דנראה דהיא היתה, דהתם ודאי אי אפשר שיחולו מעכשיו, דעתם שיחולו כשיבא ש"פ, דהא קיי"ל בכתובות ע"ד א' דאם יודע דבפחות משו"פ אינו קדושין, ובכתובות ט' ב' אשה יודעת שאין מש"פ מתחלל על ידה ועולה ואוכלתו צירושלים, ובח"מ סי' קל"ה סעיף ה' נהגה מצויר דבסתם אמרין דהוי מעכשיו צאופן הנשעיל, ודאי כדאי לא עבד כו', וא"כ ה"נ כיון דעבד לא עבד ודאי דעתם שיחול לאחר שיבא ש"פ, וזה דוקא במה דידע שאין קדושין בפחות משו"פ, משא"כ בדברים הנריכים שומא ליכא למימר כן, וסמכא דעתם שיחולו הקדושין מעכשיו, וכיון דמעכשיו לא חיילי חו לא חיילי כו' ו' ולפי המצויר בדברים פ"ב ב' וצפי הר"ן שם, דאפילו למ"ד דאם מקדש דבר שלא בא לעולם לא קאמר אלא באומר בפירוש שיחול אותו דבר באותו זמן שאפשר לו לחול, אצל סתמא ודאי מהשתא משמע, א"כ ה"נ דא"ל לחול מהשתא ליכא למימר שיחול אחר שנישום, כיון דלא פירש להדיא שיחול אח"כ וכו'.

והמקנה בקו"א כתב דהא דאמרין בקדושין מ"ח א' בקודשה בשער חוב [דאחרים] דאינה מקודשת משום דלא סמכה דעתה דדילמא מחיל, וכי נימא דאם לא מחל וגבהה החוב מקודשת מעת שנכסה ח', וחו כיון דדעתה ה"ה להקדש מעכשיו מה יועיל שתקדש אח"כ בזמן השומא, לכך נראה דמש"כ הרמב"ם ואח"כ תהא מקודשת, היינו ע"י שיחזור ויאמר לה [לשון הקדושין] ותהא מקודשת אפילו לא נעלה ממנה ואפילו בשתיקה מקודשת, וממחמת נתינה ראשונה שהיתה לשם קדושין וכו'.

וביד דוד (פסקי הלכות) פ"ז דאישות דקפ"ד א' בהה א' כתב דהוצר ספק, דאין זה מוכרח מהרמב"ם שיחלוק על רש"י, ואולי טונתו [במה שכתב] דא"ל שומא ואח"כ תהיה מקודשת, ר"ל ואח"כ יתן לה הקדושין, או שיאמר לה שתקדש ותתראה לה בפירוש, וכן אין הכרח מלשון רש"י שדעתו דאין מועלת השומא אף לענין שיחולו הקדושין לאחר"כ אם לא חזרו בניתיים, דאפשר דרש"י פירש כן, משום דללישנא דלא קין הדין כן, [דלז צ"כ שומא שאחר הקדושין אינה מועלת כלל ט'], לכן פירש"י סתם אינה מקודשת, ר"ל דללישנא דלא קין אינה מקודשת

פ"ז דאישות כתב דלא דמי, דהתם לגמרי לא ספקה דעתה ואין השפ"ח שיה בעיניה כלום כיון דבידו למחול, ובשלו מיד הקדושין, משא"כ ה"ה שהיה רק מטקפת שמת הסעה אותה, אמרין דעתה שיהיו חלין הקדושין לאחר שיבדיר שלא הסעה.

ט' מדבריו לעיל מיניה.

ו' ועי' בתחם סופר ח"א סי' פ"ב שדחה ראייתו, ובמש"כ עליו בנחלת בנימין [לח"ר אב"ו המבורגר] סי' ט'.

ז' ועי' ביד דוד (פסקי הלכות) פ"ז דאישות דף קפ"ד הגה א' שדחה ג"כ ראיית הבית מאיר הג"ל.

ח' וכן הביא ראייה זו בערך שי כאן. אך ב"י שבעה פרקים להרמב"ם

ספר הנוהל

ד' מדברי הר"ן לדעת ר"ת

דלא סמכה דעתה ויש מי שאומר (ד) שאפילו קידשה באבן סתם ולא אמר לה ששום חמשים וזו צריכה שומא

ולכך

פתחי תשובה

דבר ורואים לה מקלטה בלילה קדושין דף י"א וכן נחקקו דעתיה ש"פ דמיימי דלא ידעה סכום הפקדון חלה וחלי דכל שאין מקום לתלות בטענת ורואין צדדיו שרונים להתקדש בכל דבר מקודשת וא"כ לפי מהכנה שחשבו פני כלות הננועית אפילו אם קידשה בליל ערב מקודשת נודלי ע"ש :

(ה) שאפילו קידשה באבן סתם. כ' נס' קפ"י ח"ל דוקא בכה"ל שקדשה בליל ערב ורואים לה מקום לשעוה את עמה דסנורס שזה סך הרבה וחלי חין רגוע להתקדש רק בסך הרבה כו' חלל בתיקום ש"ל לעשות כגון שלל רחוק כלל את הקדושין וזה הן הרי עינינו רחוקות שרונה להתקדש אפילו בכל

הפוסקים

סי' י אות ג—סי' יב אות א

אוצר

חייס שוים, ושמה ישמרה השער או שיתקדשו ולא יוכלו לידע כמה היה שוה בעת הקדושין, ולא מחמה נפשה לספיקות כאלו, וכן ל"ל דאזנה מתרצות להתקדש מעת שישימו החפשים ואילך, דכיון שהוא רוצה שיחולו הקדושין חוקף ואינו מסכים שיהיה חלו דעתה להחיל עד עת שהשום החפשים, וכיון שאינה יכולה להתקדש עמה ממילא נחצטנו הקדושין, שעל חופן שתתקדש לו אח"כ, לא רצה הוא. ולהלן שם בדקפיה טור ב' כתב בתוך הדברים, דעשם דלא סמכה דעתה הכוונה שאין זה כסף דומה לכסף דשדך עפרון, דגדר הכסף שאין הלה מסופק בשווי שבו לידו, משא"כ בלא סמכה דעתה אין ע"ז חשיבות הרבה לו כיון שמסופק בעת מעשה שמה חינו מקבל הסך שרואה וכו'.

ללישנה בתרא דלזליגן בתר עממא דקין ולא משום סמיכות דעת, והא דס"ל להרמב"ם דמכני שומא שאחר הקדושין היינו ללישנה קמא, וכל זה נוחא להרמב"ם, אבל להרעב"א דס"ל דגם ללישנה בתרא הוי בטעם משום סמיכות דעת קשה, אע"כ ס"ל דלא מהני שומא שאחר הקדושין, וא"כ אודא לה דחיית השערה"מ הג"ל. ובעי"ז כתב לחלק בצגדי שם סי' כ"ח סק"ו, דבכך קידשה בשיראי, מעיקרה לא סמכה דעתה משא"כ אם שמו אח"כ חינו מקודשת כו', ואפילו ללישנה דקין, כיון דלא קין לא נתן לה כסף ומה מהני אם שמו אח"כ, סו"ס בטעם נתינה לא נתן לה כסף, משא"כ בההיא דהרעב"א שפיר מקדש בכסף, והיא קיבלה לשם קדושין, ועם שבאמת חינו שלו, היא סברה שהוא שלו, וכי מחיל אח"כ הוי שלו ושפיר חלין הקדושין מכאן ואילך, ואפילו אח"כ ידענה שאינו שלו, מ"מ היא מעלה על דעתה שצדקה"ב ימחול לו, [או שהוא כבר אחר ירוש, או שכבר קנאו, וכדומה]. ועי' לעיל סי' כ"ח סעיף י"ז סקפ"ז דיש שכתבו דגם להרעב"א אפילו בגזל לרין לקדשה מחדש.

ב. ובשהאשה אומרת שסמכה דעתה. כתב ציד דוד (פסקי הלכות) פ"ז דאישות ה"ל ע"ז דקפ"ז א', דבדברים הלכיים שומא נראה דאף אם חתמה שסמכה דעתה ע"ז שסמכתא ישו כמו שחמר, וקבלה אותה להתקדש בהם חוקף, עכ"ז חינו מקודשת, ואין סומכין על דברים שאומרת שבלצה היה להתקדש בהם חוקף, דהוי דברים שבלב.

ד. לחסוברים דמקודשת משעת שומא, אי יכולים לחזור בהם קודם השומא. בזהם סופר ח"א סי' פ"ג, ונדפסה בתשובה גם בנחלת בנימין (לה"ר אבי' המצורגר) סי' ט', כתב בנידונו דאף לדעת הר"ן לפי הרמב"ם דבדברים הלכיים שומא ולא נישתי מקודשת משעת שומא שלאח"כ, נראה דהיינו [דוקא] אם לא חזרה בה עד אחר השומא כו', אבל בג"ד שעוד לפני השומא כבר נזחמה ונחזרה בה, ולא עוד חלה שאומרת שמעולם לא נחזרה לקדושין וכו', ועכ"פ לא גרע מחזרה שהיא חייב לחזור בה קודם השומא. וכ"כ במלואת אבן סעיף זה, דאף לדעה זו פשיטא שיכול לחזור בו קודם השומא. וכן מבואר בזה"ס ר"י הזקן ריש קדושין, קרית מלך רב פ"ז דאישות דט"ז א', ובית מאיר סעיף א', המוצאים בזהם הקודם. וכ"מ בתפארת יעקב סק"ג דיכולים שניהם לחזור.

יב. שאפילו קידש באבן סתם וכו'. א. עי' בזה"ג שמקור דבר זה הוא מדברי הר"ן לדעת ר"ת. והר"ן הוא בסוגיין שכתב בדעת ר"ת דבדברים שרגילים לטעות בשוויין במרגליות ואבן טובה, שיש שאינה שוה חלה מעט ואפשר שהיא סבורה ששוה כמה וכמה, בזה אפילו רצה מודה דאע"ג דלא אמר לה שוויין חלה אמר בכל דבר, לריכו שומא. וכ"כ הרשב"א בחדושי דגם ר"ת דבדברים טובות ומרגליות שאין שומתן ניכרת ויש אחת שוה כפלי כפליים מהבדלה, בזה לריכו שומא, דשומא טועה היא בשומתה ובדבריה היא ששוה יותר, ואפילו אמר לה בכל דבר חינו מקודשת, דלא סמכה דעתה. חלה שלענין מחלוקת רצה ורצ יוסף כתב דכי הריכי דפליגי רצה ורצ יוסף בשיראי הכי נמי פליגי במקדש בכל דבר, ואפילו בלדנים טובות ומרגליות, והוא דהלכה כרצה ולעולם מקודשת, קמ"ל וכו'. ובתשובותיו ח"א סי' אלף קפ"ו, ונדפסה בתשובה גם בשו"ת המיוחסות להרמב"ן סי' קכ"ו, כתב כבר ידעת דברי ר"ת ואשכחכו בזה שחמרו והלכתא שיראי לא לריכו שומא, דדוקא שיראי חלה בלדנים טובות ומרגליות חינו מקודשת, ואפילו אמר לה בכל מה שהוא שוה וכו'.

ה. כשחזור ומקדשה לאחר השומא, אם צריך ליקח ממנה החפץ או שיכול לומר לה לשון הקדושין בעוד החפץ בידה. עי' ב"ש סק"א שכתב בזה דברי הרשב"א דאין לרין ליקח ממנה הקדושין ולקדשה מחדש, חלה אומר לה האמק"ל בזה כו', והקשה דהרי צ"ל כ"ז סעיף ג' כתב דלרין לחזור ולטעול ממנה. וכבר מבואר דבר זה באלוה"פ שם סי' כ"ז סק"ב.

גם הסמ"ג כתב דגם ר"ת דבדברים טובות וכו', ואפילו אמר לה התקדשי לי בזה בזה שהיא שוה.

יא. דלא סמכה דעתה. א. ציד דוד (פסקי הלכות) פ"ז דאישות ה"ל ע"ז דקפ"ד א' הגה א', אחר שכתב שיעט רש"י דאזנה מקודשת אפילו לאחר שומא, כתב להסביר בטעם הא דקיצלה האשה בשיראים אף דלא סמכה דעתה, דאמרין דהיתה כוונתה שומא חתויש בלצה מה לעשות, לא דאמרין דהיתה כוונתה להתקדש לו בתנאי שישימו השמאים ויחמרו ששוה כן, חלה אמרין דלא רצתה להתקדש מעסה דשומא

ובחדושי תלמיד הרשב"א כתב כן דגם בעל העיטור, דאם נתן לה נופך או אבן מרגלית שהוא דבר שאדם טועה אפילו ביותר מכדי דמיו, דאין אדם מכיר בהם, כה"ג אמרין דלרין שומא, והלכך מי שמקדש בטענת שיש עליה נופך לא הוי קדושין אח"כ שמוה בפניה, משום דדעתה נמי אנופך וכו'.

ובארחות חיים ה"ל קדושין סי' י"ג כתב כן גם דגם רצנו פרק, דאין מקדשין האשה בטענת שיש עליה אבן, עד שיסירו

באר הגולה
ה וכו' הטור בשם רמב"ם
הר"ם

ואם קדשה

ה ולכך נהגו לקדש בטבעת שאין בה אבן: הנה (ה) ואם קדשה
בטבעת שיש בו (ג) אבן

ביאור הגר"א
(ה) ואם קדשה כו'.
דפלוטא הוי כמ"ש
בש"ע דל"ס ראשונה
ושניה מקודשת:

או

באר היטב

(ג) אבן. ע"ן הרש"ך ח"ב סי' ע"ו ובהרד"ק ח"ב סי' קל"ד:

הפוסקים

ס"ק יב אות א—ס"ק יד

אוצר

יד. בטבעת שיש בו אבן כו' חיישינן לקדושין. ע"י צ"ע
סמ"ג דאם קדשה בטבעת שיש בה אבן, הרי זה
ספק קדושין, משום דלכמה פוסקים לא סמכה דעתה. ופי'
בהגר"א סמ"ה שכתב על דברי הרמ"א, דפלוטא הוי כמ"ש
בשו"ע, דלכמה ראשונה ושניה מקודשת, [ר"ל לסדרת הראשונים
החולקים על ר"ת, וכן לסדרת הרא"ש אליבא דר"ת]. ובמשכנות
יעקב סי' י"ד, אחר שהאריך בציאור הסוגיא, מסיק לדיוא שאם
באנו לחוש לדעת ר"ת לחלק בין שיראי לאבנים עובות, לריך לחוש
בכל גווני אף באומר לה סתם שתתקדש בכמו שכן, זולת אם
יאמר לה בפירוש שתתקדש בחורת פרוטה. ובמשאלת משה ח"א
סי' ו' דק"ע ד' כתב דמה שר"ל להקל בציודו מלד דבטבעת יש
בה אבנים, אין מסיקים בידם לטול הקדושין, דהפוסקים חששו
בה לקדושי ספק לכל הפחות, חס מוסכס. וכע"ז כתב גם בשמש
דק"ה סי' ו', ונדפס בחשובה גם בפחד יחזק ערך ספק קדושין.
גם ביטח לב (להרשמי"ח גאלין) סי' י"ד העלה דמידי ספק
קדושין לא נפקא. וע"ש עוד בסי' ע"ז ד"ה וחיותה, וכן תפסו
דמקודשת מספק, בדבר שמואל (להר"ש אבוהב) סי' ר"א, תעלומת
לב ח"ג קונטרס השליחות סי' ג' דל"ד טור צ', ובשו"ת שכתב
יוחי עוד סי' י' ד"ה הן, ובשו"ת מהרש"ם סי' י"ט דקל"ד א',
חסם סופר ח"א סי' פ"ב ונדפס בחשובה גם בנחלת ציון סי'
ט', ובשערי צדק סי' י"ד דק"ה צ', כתבו דאין להקל מטעם
טבעת שיש בה אבן עובדה.

ובפסקי הלכות פ"ז דאישות ה"ל ע"ז דקפ"ז ע"א כתב דאפילו
כשארמר לה שתתקדש בכמה שהם שווים בין רצ ובין
מעט, כיון שהם דברים שיכולים לעשות בשוויים ברכה, הרי זה
קדושי ספק. וע"ש ביד דוד אות ר"ן.

ובלחם רב סי' כ' כתב דכיון דלדעת ר"ת לא די שאין ראוי
לעשות כן לבחילה, אלא שאם קידש בטבעת שיש בה
אבן ראוי לחזר ולקדשה, ואף דסדרת ר"ת אינה מוסכמת, מ"מ
הר"ן כתב וברא"ש לא פליג עליה בהדיא אלא שכתב דלא צריח
ליה מילתא [וכמוכח בס"ק הקודם], וא"כ אינו אומר צ"ל שראוי
לחזור ולקדשה בקדושין שאין בהם דופי, וכמ"ש ברמב"ם צ"ל
מה"ל אישות דכל קדושי ספק אם רחב לנכנס חזר ומקדש ודאי;
וגדולה מאת נראה מדברי מה"מ צ"ל מה"ל גירושין דאפילו
ספק מגורשת שר"ה להחזירה לריך לחזור ולקדש וכו'.

ובשו"ת מהרש"ך ח"ב סי' ע"ו דמ"ו ד' כתב באומר נידתי,
שאלם זה הדין שכתב ר"ת שאין לקדש אלא בטבעת
שאין בה אבן, הוה כותבו כי כך נראה לו לפסוק משעת הלכה,
א"כ כיון שכולהו רבנותא חולקים עליו, הוה מקום למצ' דכ"י
דלכתחילה הוה ראוי לחוש דאינו נכון לקדש כי אם בקדושין דמזדו
בהו כו"מ, מ"מ אם עבר וקדש הרי הוא מקודשת גמורה ואין
לריך לחזר ולקדש קדושין אחרים, דנפיק מניה חורבה שיש לחוש
מפני הראוים שלא יאמרו שהתקדש בטבעת שיש בה אבן אין לחוש
לקדושין

שיסירו האבן קודם א", והטעם שמה תתן לזה אל המרגליות
ותחשוב שהיא שום דמים [הריבה] ויחיה בדבר להיפך, ונמלאל
קדושי קדושי טעות. וע"י בסק"ד דעות האחרונים להלכה.

ב. וכשאמר שתתקדש בזה שבטבעת. כתב במרדכי קדושין
סי' ח"פ הורה בנור שור דאם אמר אדם התקדשי
לי בזה של טבעת, אפילו יש בו אבן או אפילו יש לחוש שיש
תחתיו בדול או עופרת, מקודשת, דכיון שפירש בזה שבו, לא
סמכה דעתה כי אם על זה שבו ומקודשת. ומשאל צ"י כאן
ובי"ש פ"א דקדושין סי' ע"י. גם באחרות חיים ה"ל קדושין סי'
י"ג, אחר שהביא דעת ר"ת, כתב דר"א שאין לריך להסיר האבן
וקדושי קדושין, וכלדו שיאמר לה האמק"ל כנספח זו או בזהב
זו כו'.

ובישועות יעקב פירוש הקלר סמ"ג הביא דברי המרדכי הנ"ל,
ותמה למה לא הוזכר דבר זה בשו"ע ובאחרונים.

יג. ולכך נהגו לקדש בטבעת שאין בה אבן. לשון זה
הוא מדברי ר"ת, דאחר שכתב החילוק בין שיראי
דלא לריכי שומא לבין אבנים עובות ומרגליות דלריכי שומא, סיים
שלא נהגו העולם לקדש בטבעת שאין בה אבן. ובטור כתב ע"ז
בשם הרא"ש ומיכו לא צריח לי האי טעמא למה נהגו העולם
להסיר האבן מן הטבעת, דלא צעין שומא אלא כשמוכרים
הסכום [ע"י ע"ל סק"ט] ואין דרך להזכיר הסכום בטבעת
הקדושין. וכתב הצ"ח דלפי מש"כ הר"ן דברי ר"ת אין מקום
לחמיכה ברא"ש, דלדבריו א"ע"ג דלא אמר סכום שווין אלא אמר
בכל דכו נמי לריכי שומא. [וכנ"ל בס"ק הקודם. וע"ש שכן
דעת עוד פוסקים]. והמאירי בסוגיא אחר שהביא דעות בזה,
כתב דמחזק שהרבה רבנים מסכימים בזה, ונהגו להחמיר שלא
לקדש בטבעת עם אבן. גם בכל זו ה"ל אישות סי' ע"ה, אגודה
פ"ק דקדושין סי' ז' ובאבודרהם סדר ברכות ארוסין ונשואין,
הביאו המנהג שלא לקדש בטבעת שיש בה אבן.

ובב"ח כאן כתב דמלשון הרא"ש הנ"ל נראה, שלא הקפיד על
מה שנהגו העולם לקדש בטבעת שאין בה אבן, דהא
ודאי דלכתחילה יש לחוש דילמא איכא מאן דזכיר הסכום בשעת
הקדושין, אלא דאיכא שאין שם אלא טבעת זו שיש בה אבן
דנהגו ג"כ להסיר האבן מהטבעת, על דבר זה הקפיד למה יקלקל
הטבעת בברי, יקדש כסחם ולא יזכיר שום סכום בשעת הקדושין.

ובמרדכי קדושין סי' תפ"ח כתב גם בשם הראב"י, דנהגו הטם
לקדש בטבעת של זהב בלא אבן יקרה בחובה. [אף
דצדיענד ס"ל להראב"י דמקודשת גם בקידש בטבעת שיש בה אבן
עובדה, וכנ"ל בסק"ז].

(א) דברים אלו ישנם גם בסמ"ק סי' קפ"ג. ובהערות המ"ל באחרות חיים
הג"ל כתב ע"ז, דכמה פעמים יש שהגהות רבנו פרץ על הסמ"ק נכתבו [בשעות]
בפנים הסמ"ק.

יין או נכסם טבעת ונמלא של נחושא אע"פ שאין דרך לקדש בכך חיישין לקדושין (כ"י) ביאור הגר"א
 נכס הרשעין ומדכי פ"ק דקדושין) ונאפילו אמרו העדים תחת החופה שהוא של
 זהב ונמלא נחושא אע"ג דלענין דינא נראה דלא הוי מקדשה

אפי"ה

שהוא של כסף כיון שלא א"ל של כסף לאו כלום הוא דדברים שבלב אינן דברים כמש"ס ס"ב א' המקדש כו' בסבור הייתי כו' וכמש"ס נ' א' אבל י"א כיון דאין
 רגילות בשל נחושא ה"ל כמפרש והדבר צ"ע רשב"ץ (ליקוט) וכ"ש הוא משיראי וטבעת שיש בו אבן לס' האחרונה משום דרגילין לטעות בה כ"ש כה"ג ודברי
 רשב"ץ שהניח בצ"ע הוא לס' ראשונה ושניה אבל לס' אחרונה כ"ש הוא דאינה מקדשה אלא דאנן חיישין לס' ראשונה ושניה כמו שכתב שם: [ו] ואפילו אמר
 כו' דבזה ודאי אין הקדושין כלום כמש"ס מ"ח ב' ואע"ג דבעל אח"כ א"א לשם קדושין בעל כמ"ס בס"ס בהג"ה ודוקא בכה"ג כו' דלא שייך אדם יודע כו' מ"מ
 למעשה יש להחמיר הג"מ ונח"מ:

אוצר

ס"ק יד-ס"ק טו אות א

הפוסקים

שלא ראתה אותה אין שייך אומד דעת ומתרתיה בגל דהוא לכו"ע.
 ועיין בפ"מ סק"ד מהקבלת יעקב (להר"י מליסא) דלפי מהבגו
 שמכסים פני הכלות, גם כשקודש בטבעת שיש בה אבן,
 מקדשה בודאי, [וכמבואר להלן ס"ק י"ט].

טו. בסתם טבעת ונמצא של נחשת כו' חיישין לקדושין.
 א. מקור פסק הרמ"א הוא עפ"י התשצ"ן כמלויין בפנים, וכן
 עפ"י רבנו ירוחם המוצא בדרכי משה אות א'. ופסקו כן לפי שבדין
 זה ישנה מחלוקת בראשונים וכמו שיבאר הכל לפנינו. בתשובת
 רבינו שמשון ז"ר אצרכס (הוא הר"ש משנן) בתשובות
 מיימוני ה"ל ח' שות ס"י י"ט, צידון שקידש בטבעת שהיזה בחזקת
 של זהב ואח"כ נודע שהוא של נחשת, כתב דאם יש בה שו"פ
 מקדשה, כיון שקבלה סתם ולא אמר המקדש שהוא של זהב, ואע"ג
 דסתם העולם נהגו לקדש בשל זהב, לא נחשב בכך כמפרש, מדי
 דהוי אלאה דסתמא מקדשה על דינר ומכשרין צפרועה בקדשה
 בלילה או שוויה שלום בלתיאחא צפ"ק דקדושין, ומה שדימיתם
 מקדש אשה בטבעת סתם ונמלאת של נחשת, למקדש בזהב זה
 ונמלא חסר דינר או דינר של נחשת, מה ענין זה אלל זה, והלא
 המנה הוא מלה דינר של כסף והו"ל כמפרש, אלל כשאומר התקדשי
 לי בטבעת זו, מי קאמר בטבעת זהב, בטבעת סתם קאמר, יש
 מהן של כסף ויש מהן של נחשת ויש מהן של אלמוג, וכלל ענין
 מקדשת, וכלל שיש בה שו"פ. וכן צמדכי קדושין ס"י חפ"ה כתב
 שהר"ש ז"ר אצרכס נשאל על אחד שקידש בטבעת של כסף והיא
 סבורה שהוא של זהב, שמא קדושי עשות הן, כמו שמפרש ר"ת גבי
 מקדש בטבעת שיש בה אבן, והשיב דלאו קדושי עשות הן, שהרי
 יש בלתיאחא עננה שו"פ ובהא סמכה דעתה רק שיכא כשיושר שזה
 לקדושין, ונדע שהרי בשעת קדושין אין שמין רק ששו"פ ובהא
 סמכה דעתה ואין לריך לקדשה שנית וכו'.

גם בדעת מהר"ם מרומנוצרג בתשובתו שם בתשובות מיימוני ס"י
 כ' שכתב צידון דומה דכיון שהעדים אמרו שהוא של זהב
 אעדים קא סמכה, כתב בערך השלחן סק"ג, דס"ל כהר"ש ה"ל
 דבקידש סתם לא הוי קדושי עשות. וכן כתב להדיא בתשובותיו
 (דפוס קרימונה) ס"י ק"ז על המקדש בטבעת של נחשת, דכיון
 שלא אמר שהוא של זהב אלל אמר טבעת סתם ואיזה שו"פ,
 קדושי ודאי הם.

ובארחות חיים ה"ל קדושין ס"י י"ג הביא שהרשב"א בתשובה
 כתב [בין שאר הטעמים דהוי מקדשה] במקדש בטבעת

מחככת

ס"י ז', דאפילו לר"ת מקדשה בדיעבד. וכ"ה בדברי דוד (להר"ד מלוללה)
 ס"י ע"ו דקפ"ו ג', ובצל הכסף ח"ב ס"י ז', אך ע"י עבודת השם ס"י י"ד
 דק"ה ד' שהביא דהמקרא טופרים (פל העיטור) כדף רמ"א כבר הקשה על
 הבנימין זאב הג"ל, דאין ראיה כלל מדברי האגודה דגם לר"ת מקדשה בדיעבד
 כו', דבאגודה שם משמע דמשיב שכן דעת ר"ת היינו רק בעיקר תרין ראב"ט
 טובות צריכי שומאן.

לקדושין י', אמנם כיון שכתב שהוא מנהג שנהגו העולם, אפשר
 שיהיה מקום להחמיר שריך שיחזור לקדש בטבעת שאין בה אבן וכו'.

(אלא שמעטס אחר כתב דאפשר שאין לריך לחזור ולקדשה).
 וע"ש בח"א סוס"י קנ"ב שכתב צידונו דליכא סגוף חשוב והגון
 להחיר לפי דברי ר"ת. ונחלת צנימין (להרשב"א במצורג)
 ס"י ט' הביא דעה זו בין שאר הטעמים להחיר צידונו.
 ובתשובת חכם אחד צפרי ע"ן חיים כרך ז' ס"י י"ב, צידון שקידש
 בטבעת שיש בה אבן, ושזב זה אחר וקידשה, ופסק רב
 אחד שהשי יגרשנה והרששון יחזיר ויקדשה בקדושין אחרים שאין
 בהם דופי, והוא האריך לחמוה על הרב ה"ל, וכ' דאי חייב לסבחת ר"ת
 וס"ל דהוי ספק מקדשה, למה לזה שיגרש שני ויחזור ויקדש ראשון,
 הרי שמעיין בכל דוכתא בלשה שהיא מקדשה מספק וקבלה קדושין
 מאחר, שיגרש ראשון ונשא שני אלל לא יגרש שני וישא ראשון, משום
 שלא יאמרו גירש ראשון ונשא שני ונמלא זה מחזיר גרושתו כו', ואי
 לירוחא דמילתא אמר שיגרשנה שני ולא מלך הדיון, חומרא דלתי לידו
 קולא היא, שיאמרו גירש ראשון ונשא שני ונמלא זה מחזיר גרושתו כו',
 ואי הייתי מורה בזה שמאחר שכל הפוסקים רובם ככולם מסכימים
 שהמקדש בטבעת שיש בה אבן היא מקדשה ודאי, הייתי גוזר שהיא
 מקדשה קדושין גמורין ויכנס ראשון, וקדושי ברתא לא חפסי
 וכו'. ולפיל מנייה כתב דמ"מ כיון שהוא מנהג העולם לקדש בטבעת
 שאין בה אבן, אפשר שיהיה מקום להחמיר שריך שיחזור לקדש
 בטבעת שאין בה אבן, וכן כתב גם הרשב"א ס"י אלף קפ"ו צידון
 אחר, דנכון לחזור ולקדש כדי ללאת מכל ספק שמא תפסוט ידה
 ותקבל קדושין מאחר ויבוא צ"ד אחר ויקלקלה, אחר שאין לחנו
 רחיה מוכרתה שהיא מקדשה ודאית, וכן הביא הכ"י בס"י זה
 מחככת הרשב"א לענין מקדש בטבעת מוזכבת, דללאת ידי ספק
 ראוי שיחזור ויקדשה, וכן ראיתי להרבה מן האחרונים שכתבו
 שאע"פ שמדינה מי שקידש בטבעת שיש בה אבן, מקדשה היא צלי
 ספק, מ"מ לרווחא דמילתא אמרו שיחזור ויקדשה בלא צרכה בקדושין
 שאין בה דופי ומיהות עיב אל תקרא רע, ולא חשו לחורבנה שיאמרו
 הרוואים שהמקדש בטבעת שיש בה אבן אין לחוש לקדושין וכו'.

וכ"כ בתשובה הרב ישמעאל הכהן שנסו"ס ויחי עזר ס"י י'
 דקס"ח א', דהוי קדושין גמורים, אלל דלחוש למש"כ צשו"ע
 שנהגו לקדש בטבעת שאין בה אבן, נכון שיחזור לקדשה וכו' יג).

ובבית קדושין סק"ד כתב בתוכ"ד, דבקידש בטבעת שיש בה אבן
 ולא ראתה אותה, י"ל דלכו"ע הוי קדושין גמורים כו', דכיון

יב) באמרות שהורות כאן כתב ע"ה, דא"כ בכל ספק קדושין דצריך לחזור
 ולקדשה יאמרו העולם דאין הקדושין חלין כלל, אלא ודאי דלא איכפת לן אם
 יאמרו, דדברים אלו לא נמסרו לעמי הארץ אלא לבי"ה, וכיון שכן, היה במקדש
 בטבעת שיש בה אבן וכו'.

יג) ע"י בבאר מים חיים (להרח"ר מוצרי) ח"א ס"י י"ב שהאריך ג"כ
 להוכיח דהוי מקדשה גמורה, ולא הוכיר אם צריך לחזור ולקדשה, והסתמך
 שם גם על דברי הבנימין זאב סוס"י ל"ח שכתב בשם האגודה בפ"ק דקדושין

הפוסקים

סי' טו אות א

אוצר

ועיין באריה דבי טולאי סי' ט"ז דק"ג ג', וכתשבות מהרי"א (אסאד) סי' י"ח דף ט' עור ד', ובסדר חמיר ח"א סי' ק"א, שכתבו בין שאר טעמי הדיבור בנידונים, לזרף גם טעם זה דנמלא שבעת הקדושין היחה של נחשת. וע"ע בערך השלחן סק"ג משי"ב צ"ה.

ובתשובת הרב יעקב בן צפרי ע"ן חיים כרך ב' סי' א' האריך צ"ה, והביא דברי הראשונים הנ"ל, ולפי מה שבעלה לדינא במקדש בטבעת שיש בה אבן דאם לא אמר סכום שווה מקודשת ודאי, ודלא כר"ח [ובמזבח בסי' הקודש], מסיק גם צ"ה דלכלה כרי היא מקודשת בלי ספק, ואינו לר"ך לקדשה קדושין אחרים, ואם קבלה קדושין אחרים אין חוששין לקדושין, אלא שלמעשה כתב דכיון שאלאנו מי שסובר שאין כאן קדושין כלל, ואחרים נסתפקו בדבר, כשר הדבר שיחזור ויקדשה קדושין אחרים שאין בהם פקפוק, ואם אירע שקבלה קדושין אחרים מאחר, אם הוא צענין שנוכל להכריח את השני שיגרשנה ראוי לכופו על כך, אבל אם צ"ה או אם המקדש הראשון הוא כהן, תשכ ע"ס בעלה ואין ראוי לעגרה. וככל הדברים האלו כתוב גם בכתשבות הרב שלמה ישורון שם בפרי ע"ן חיים כרך י"א סי' ג'.

ויש שכתבו לחלק צ"ה, בחילוקים שונים. בפסקי הלכות פ"ז דאישות הל' ט"ז דקפ"ז א' כתב דאם הזיוף הוא דבר שהיה להעלות על הדעת שאינו כמו שנראה לעינים, כ"ז מקודשת, ואם הזיוף הוא דבר שלא היה להעלות על הדעת, אינה מקודשת, ובאמר לה בפירוש שמקדשה בשל זהב, אף צ"ה לה להעלות על הדעת הזיוף עכ"ז אינה מקודשת. וע"ע ביד דוד אות רנ"א שהאריך צ"ה.

ובמביב קדושין סק"ד כתב דהא דחיישין לקדושין נראה דמיירי שהאשה לא ראתה הטבעת כגון שקידשה בעלה או שנתן מטכר בנייר וכדומה, דבהא תליא הא שאין דרך לקדש בכך, וחדע דבתשצ"ץ חיידי שלא אמר לה שהוא של זהב, ובין כסף לזהב ניכר לעין כל, אבל אם נראה שהוא של זהב והאשה ראתה אותו ואח"כ נמלא שהוא נחשת, צ"ה אפשר דלא הוי קדושין כלל, שהרי לפי ראות העין הוא של זהב והטעמים, ואפילו להפוסקים בקידשה בטבעת שיש בה אבן דמקודשת, היינו משום דהו"ל לאסוקה אדעתה כי יש ששון הרבה ויש שאין שון כלום, ואמרין דתחלתא כפי מה שהוא, אבל בנראה של זהב ונמלא נחשת י"ל דלכו"ע לא מיקדשא, דמסתמא סמכה על ראות עיניה, ואף דיש לומר שהיתה מתחלת בכל דבר, לא עדיף ממנה זה ונמלא דיגיר של נחשת דאינה מקודשת אף דאין במשמעות לשון רק מנה זה כפי מה שהוא, עכ"ז כיון דמסתמא משמע לה סתם מנה שאין צו דינר נחשת לא מיקדשת, א"כ כ"ש כשהוא לפי ראות עיני כל כזהב, אע"פ שהוא לא אמר שהוא של זהב לא הו"ל לאסוקי דעתה שיש בו זיוף, והא דמשמע בכתשבות מיימוני סי' כ' ובדמ"א בסמוך מיייתי לה באתרו עדים שהוא של זהב, ומשמע דכלל אמרו העדים פשיטא דמקודשת, ובסוף התשובה משמע שהיה נראה בשל זהב, ומשמע דמי"מ מקודשת, נראה ג"כ דהיינו כפי המנהג לכסות פני הכלות שאין רואות צמה שמקדש אותה ואין הטעם רק מזה העדים, אבל כשהוא מזויף מתוכו ואין ניכר הזיוף והאשה ראתה אותו בשעת הקדושין, י"ל דלכו"ע אינה מקודשת דקדושי טעום הם, מעתה תראה דמה שהרכיב הרמ"א ואם קידש בטבעת שיש בה אבן או בסתם טבעת ונמלא נחשת כו', אין זיווג עולה יפה, דטבעת שיש בה אבן אם קבלתו בסתם ולא ראתה אותו כלל, י"ל דלכו"ע הוי קדושין גמורים, דנשלמא בראתה אותו י"ל דאומדן דעתה שהיה שוב כל כך, אבל בלא ראתה אין שייך אומדן דעת ומתחלת בכל דבר לכו"ע, אבל בטבעת שנמלא נחשת אם אין דרך לקדש בכך

מזככת ולא אמר כלום, דשמא בכל דברא ניהא לה, דיותר ממה שהאיש רוצה לישא האשה רוצה להנשא, ולא דמי למחני' [דקדושין מ"ח ב' דין מקדש בדינר של כסף ונמלא של זהב או של זהב ונמלא של כסף] דהתם היינו טעמא שהטעם היתה לגמרי, ואע"פ שהטעם לשבח. והוצא גם בלקוטי דינים מצעל המנהל שכל בו סי' קמ"ג, ובצ"י כאן.

אולם בשם הר"מ כתב באחרות חיים הנ"ל שאם קדשה בטבעת סתם בדרך מנהג העולם ואח"כ נמלא שאינו של זהב, אלא של כסף מוזכב או של נחשת, שהקדושין פסולים. והוצא ג"כ בכל בו ובצ"י הנ"ל. ובאחרות חיים שם כתב עוד שפעם אירע מעשה במאורקה באלה שקידש בטבעת של כסף מוזכב, והורה הרב שם עוב פלכו שהוא מקח טעות, וקידשה פעם אחרת.

גם בחדושי תלמוד הרשב"א דל"ד א' בשם בעל העיטור, אחר שכתב דהין דמקדש באלונים טובות לריכי שומא, כתב דהן נמי אי מקדש בטבעת של שאר מיני מתכות והוא זהב מלמעלה, לא הוי קדושין, ואפילו אמר לה בכל דבר, דאיכא סברה שכלו זהב וסמכה דעתה על הזהב וליתיה, הלאך לא מקדשה בפשה, אלא"כ אמר לה שהוא של שאר מיני מתכות. והב"ש נסק"ג כתב כן לדעת ה"ש מי שאומר דלעיל בשו"ע (והוא הר"ן בשם ר"ח), דאינה מקודשת כלל, דהא באלונים טובות [אף] שמקדש אותה בסתם אחריון דסבורה ששוב סך גדול ואין רצונה להתקדש אלא בסף גדול, א"כ כ"ש צ"ה"ג דהיתה סבורה שהיא של זהב ואין רצונה להתקדש אלא כשהיא של זהב.

ובבארי קדושין דף ז', אחר שכתב לענין מקדש בטבעת שיש בה אבן, דכיון שאינו מחיר סכום שווה לא לריכי שומא, כתב עוד דמי"מ זה דוקא כשהאבן היא אותה סבורה אלא שטועה בסף השווי, אבל אם היתה אבן של זכוכית והיא סבורה שהיא מרגלית, הואיל ואין דרך ליתן זכוכית בטבעת של זהב, הרי זה כהטעה אותה, והרי הוא כאומר שמרגלית היא הואיל ורוב העולם סבורים כך, ואינה מקודשת וכו', וכן בטבעת של כסף והיא מוזכבת, ואפילו אמרה בלבי היה להתקדש אף על דעת זה, אינו כלום. גם בכתשבות הרב הלוי ליון בשו"ת מהר"ם מיון סי' מ"ט כתב שהיה מעשה באלה שקידש בטבעת כסף מוזכבת וחשבו שהיא של זהב, והיה שם הרב אנשיל ס"ל מקלווין, והסכמנו עמו לחזור ולקדש ולבדק שצט צרכות, וכן יש לי תשובה מהרב זלמן רונקיל צ"ה"ג. [ועי' גם בשו"ת הרדב"ז ח"א סי' תס"ז שכתב דנתן לה סתם, קדושי טעות ניהו, דאיכא סברה דשל זהב היא ולא סמכה דעתה להתקדש אלא בשל זהב, ולא הזכיר כלל דברי הראשונים בזה]. וכתב רבנו ירוחם בנכ"צ ח"ד, דמאחר שנחלקו בו גדולים, הוי ספק מקידשת ולריכה גט. והביאו הד"מ כאן, ובתשצ"ץ ח"א סי' ק"ל בנידון שקידש בטבעת ונמלאה שהיא של נחשת, כתב דאין זה מספיק לבעל הקדושין, כיון שקידשה סתם ולא הטעה אותה כו', ואם היתה סבורה שהיתה של זהב הוי להו דברים שכלל כו', אבל ראיתי מי שכתב דאינה מקודשת, ושמא טעמו דכיון שאין רגילות לקדש בטבעת של נחשת, הו"ל כמפרש שהיא של זהב, וכדבר לר"ך הכרע. ומוצא צנ"י כאן. [ועפ"י] הוא פסק הרמ"א, דחיישין לקדושין].

ובתב בתי"מ סק"י דאע"פ דלענין אונאה פשיטא דהוי אונאה בכה"ג, הכא שאני, דהוא משום חומרא דקדושין, וגם מאחר שהיא אינה נותנת דמים והאשה מתקדשת בפרועה, אחריון דילמא כוונה שניהם היתה אף שלא שיה רק פרוטה שבה"מ מקודשת. וכן בערך לחם כאן כתב דאם קדשה בטבעת ונמלאה שאינה של זהב אלא של כסף או של נחשת מלופה זהב, לר"ך לחזור ולקדשה שנית כדי ללאת מדי ספק.

אוצר

סי' טו אות א—ה

הפוסקים

לפער עזמה מצעלה, חבל לא לענין שחבה מותרת לנשוא לו, שהרי היא אומרת שלא נקדשה לו, ולפיכך כדי להוציא הדבר ממצב לריק שחקדש שנית.

ד. קידש בחפץ מרוקם בחומי כסף מוחזבים ואמר לה האמקל בבסא וזה. נגדיז לב סי' ז, נידון שקדש בשור"א (והיא מין חגורה מרוקמת בחומי כסף מוחזבים ד), ואמר לה האמקל בבסא וזה, כחז בין שאר הריעות שנידונו, דודאי כוונת דבריו כמה שאמר בבסא וזה, היינו על הריקוס שעל גבו, ומשמע מדבריו שאין מקדשה בחפץ עזמו כי אם בבסא וזה שבו, והרי אין שום כסף וזה נראה כלל, ומכאן דאין כאן וזה חלל כסף מוחזב, וכגון דא כחז המדכי המוצא בביי שאם קידשה בעצמה ואח"כ נמלא שאינה של זה חלל כסף מוחזב, שהקדושין פסולין, ואף דסדרת הרשב"א שהביא בביי נראה כחולק, [שכתב דשם כלל דכו נחתא לה, ומוצא להלן סק"ט אות א'], היינו כשקדש בעצמה סתם ולא אמר כלום אמרין שמה כלל דכו נחתא לה, חבל כשאמר בבסא וזה ואין כאן כפועל לא כסף ולא זה, חלל ריקוס בחומי של כסף והוא מוחזב דאין האשה מצהנת בכך כו', הוי כמקדש באגנים טענות ומרגליות דפסק הטור בשם ר"ת דלא סמכה דעתה כו', וגם לא דמי למש"כ המדכי דלא אמר שחקדש בזה שבו מקודשת [ומוצא בסק"ט אות ב'], דמלכד דכסף מוחזב לחוד וריקוס נמי לחוד וכמוכין, עוד זאת דביי לא אמר בבסא וזה שבו חלל בבסא וזה, ואין כאן לא כסף ולא זה וכו'.

אולם בישמח לב (להרש"מ גאון) סי' י"ד דל"ה א' כתב בזהו נידון לאידך גיסא, דאפילו להמקילים בעצמה מוחזבת, יש להחמיר כאן, דשנייא י"ד מכל פסקי הפוסקים בקידש בעצמה מוחזבת, דבאמר לה בזהב זה ולא הזכיר כלל דאיכא כסף, א"כ כאשר נמלא שהוא כסף, מה מעלה ומוריד מה שהוא מוחזב, והרי אינו כולו זהב, משא"כ ביי"ד שאמר לה בבסא וזה, וקושטא דמילתא איכא כסף ואיכא זהב, חלל שהכסף מרובה מאוד על הזהב, והוא באמירתו לא נחתא לשיעורין כי היכי דנימא דלא סמכה דעתה, וזכר"ג נראה ודאי לידו הפוסקים דהיא מקודשת, דאין קדושין אלו בסוג קדושי טענות כמוכין, וגם להפוסקים דאף צתן לה סתם ונמלא כסף מוחזב דהוי קדושי טענות, היינו נמי דכיון שלא אמר שיש בו כסף ולמראית העין הוי זהב, א"כ אמרין דסברה שהיה כולו זהב ועל כסף מוחזב לא סמכה דעתה, משא"כ ביי"ד שאמר לה שיש כסף וזהב ועי"ז סמכה דעתה, והרי כן הוא שלא שיקר באמרי פיו, דבדולא איכא למיחש לקדושו כו', ועוד אמינא ביי"ד דהוי מקודשת גמורה דעי"כ לא קאמר מזה"ס מיין ועוד פוסקים [המוצאים לעיל אות א'], במקדש בעצמה מוחזבת, חלל להחמיר על דא היותר טוב שיחזור ויקדש אותה ללא ידו ספק, חבל לא מפני שלא חשו לקדושין הולכין לכך, ואם הסכימו על ככה נידון שלהם שקידשה סתם, הדברים ק"ו ליי"ד שפירש ואמר דאיכא נמי כסף, דודאי מידו כו"פ דהוי קדושין גמורים כו', ואינו רואה דאין מקום להחמיר בזה, והקדושין חזקים כראי מוצקים, ועי"ש עוד בסי' ע"ו ד"ה ומזוהר, שהאריך לדחות דברי הנדיב לב הבי"ל.

ה. ובשקידשה בדבר מאכל ונמצא שהוא אסור באכילה. כתב בעלמנו קטנות ח"ב סי' קצ"ז דיש ללמוד זאת [לכאורה] מדברי החו"ס בקדושין נ"ו ד"ה המקדש, שבי בחירון בחרה לענין המקדש בערלה, דאף היכא דאיכא שיה פרוטה אף שלא בדרך הנאחה, מי"מ אינה מקודשת, דכיון שהאשה סבורה שיש לה ליכנות בדרך הנאחה ואינו כן, לא סמכה דעתה והוי מקח טעות, וה"כ ביי"ד איכא למימר דכיון דסבורה שיכולה לאכלו ואינו כן חלל

בכך י"ל שסמכה בסמחה שנתן לה בעצמה קדושין בדרך העולם, וק"ש בו זיוף ואלתה אחוה ואין הזיוף ניכר י"ל דלכונ"ע אינה מקודשת, כן נועין בדברים, מהו למעשה קשה עלי להכריע לפוערה בלא גמ, עכ"פ נפק"מ כשישנם לדידים אחרים.

ובצמח צדק (מלוצ'אווטש) סי' קי"א כתב דבעצמה של כסף מוחזבת עדיף מדיו של הר"ש הנ"ל, דשם היתה בעצמה של נחשת ומוחזבת כאילו היא של זהב, וכיון שאין דרך להזכיר כלי של נחשת הו"ל בעצמה, חבל כלי של כסף דרך להזכיר ואין כאן שום בעצמה, דהו"ל למיסק אדעתה שחפשי היא של כסף מוחזבת, לכן אף אם טעמה וסבורה שהיא כולה של זהב, הו"ל כהא דאמר קסבר הייתי שהיא כהנה והרי היא לוי"ה כו' ביי"ז מקודשת מפני שלא הטעמו, ופירש"י חלל הוא הטעם את עצמו, וכיון דלא פירש לאו כל כמיניה, דהו"ל דברים שכלל, וה"כ כיון שלא אמר לה לא הוא ולא העדים שהיא של זהב, אע"פ שהיא מוחזבת הוי לה לשאול אם היא כולה זהב או רק כסף מוחזב, לכן אע"פ שסבורה שהיא של זהב הו"ל דברים שכלל, אע"פ שיי"ל שאין כהא שכיון שהיתה מוחזבת מנחמן סמכה שהיא כולה תוכה כברה, זה אינו, דכיון דהדרך ג"כ להזכיר כלי כסף, אם היתה דמקדשת שהיה דוקא של זהב הוי לה לשאול, דאפשר גם גבי עשירה והרי היא עניה הוי לו מקום לחשוב שהיא עשירה, כגון שהלכה בצגדים חשובים שאין דרך עניים ללבוש כן, ואעפ"כ כיון שלא פירש מקודשת בדולא אף אם היא עניה, וה"כ דמותה, וכל זה אפילו היתה מוחזבת היטב צענין שיש להסתפק שמה כולה של זהב, אעפ"כ כיון שלא הזכיר שהיא של זהב מקודשת ודאי, כ"ש ביי"ד שנמחק מעט הזהב ממנה וניכר שהיא בעצמה של כסף שהיתה מוחזבת, א"כ ליכא שום חשש בעצמה והוי קדושין גמורים. [אך עי' לעיל בלשון הר"ש כפי שהוצא במדרכי, שגם נידונו הוי בעצמה של כסף מוחזבת, ועי' גם בלשון הר"מ שהוצא לעיל באחרות חיים, שנקט ביחד בעצמה של כסף מוחזב או של נחשת, ולא חילק ביניהם, אך י"ל דזה תלוי במנהג המקומות אם הדרך להזכיר כלי של כסף או לא].

ועי' בהגן יוסף סי' ח' ד"צ טור ב', מה שכתב לחלק בדין זה.

ב. וכשהמבעת היתה של כסף מוחזבת ואמר לה שהיא של כסף, אלא שהיא חשבה שבאמת היא של זהב ורק אומר לה כן כדי שלא יתראה עשיר. כתב בשו"ת הרדב"ז ח"א סי' תס"ז דאין אלו קדושי טענות, כיון שהיא הטעמה את עצמה, ואפילו אמרה לא נחטונתי להתקדש חלל בעצמה של זהב אין שומעין לה, והרי היא מקודשת, שהיה לה להאמין למה שאמר שהיא של כסף, ולא מצעיא אם אמר לה שהיא של כסף מוחזבת, חלל אפילו אמר לה סתם שהיא של כסף מקודשת, שהדבר מלי שיש כמה כלי כסף מוחזבים, וסברה וקבלה והשתא קא מהדרה בה.

ג. ובשקידשה בטבעת של כסף ולא אמר לה כלום, והיא אומרת שחשבה שהיא של זהב שכן דרך כל המדינות לקדש בשל זהב, כתב צמחטני עזאל (הנדפס בתשכ"ד) סי' נ"ח דלא אמרו רק חשש קדושין חלל בקידשה בעצמה של נחשת כיון שאין דרך לקדש בכך, הלכך אין סכדי שלא ראתה להתקדש, דוק מינה ליי"ד דקידשה בעצמה כסף שדרכה של עניים לקדש בכך, הרי דבריה שסבורה היתה להתקדש בשל זהב הוי דברים שכלל ואינם דברים, אולם בכל זאת הו"ל ורבותי החמירו בדבר, אין לנו לזוז מדבריהם, והכי מסתברא דמאי דקיי"ל דברים שכלל אינם דברים, היינו דוקא לענין שהיא לריכה גמ כדי

אוצר

סיק טו אות ה

הפוסקים

סי' כ"ח סקמ"ח אות א' [לענין מקדש בפקדון ונמלא שנגזז או שאבד ונשתייר ממנו ש"פ, דאם אמר לה התקדשי בכל מה שהפקדתי בידך, הו"ל כמו שהזכיר בפירוש סבוס הפקדון שהתקדש לו בסבוס זה, והרי זה כמו שאמר התקדשי לי במנח ונמלא חסר דינר דאינה מקודשת, אבל אם אמר לה סבוס בפקדון שיש לי בידך, אע"ג שיודעת סבוס הפקדון, מ"מ כיון דקידשה בסחמא ולא פירש סבוס הפקדון מקודשת, כיון דלא חסר כלום מכפי שהזכיר בדבריו, דאע"ג דסחמא דמילתא שהפקדון מונח בשלימות וכו' מקדשה בכל הפקדון, אפי"ה מקודשת כיון שלא פירש בדבריו בכל מה שהפקדתי בידך, והרי הוא מקדש אותה בכל מה שיש לו עכשיו בידה, ולפי"ז גם כאלו במקדש באיסורי אכילה וכדומה, אע"ג שידוע שיווי הדבר הזה, מ"מ כיון שאין חסר כלום בגוף הדבר שנותן לה אלא ששוכ פחות, הרי זה דומה לפקדון שיש לי בידך, דאע"ג שהיא יודעת סבוס הפקדון, אפי"ה מקודשת במה שנשאר עכשיו, וה"ל מוסר לה הדבר כמו שהוא והיא מתקדשת במה ששוכ השחא, שאינו חסר כלל ממה שהזכיר בדבריו כו', משא"כ במקדשה באיסור"ה, הו"ל כמו שחסר בגוף הדבר וכו'.

וע"י בפתחי עזרה סי' כ"ח סקמ"ח ד"ה ואם, שחלק בלשון חסר בין איסור"ה לבין איסורי אכילה.

וב"ב במחנה חיים ח"ב סי' כ"ה, צידדן שקידשה בזה ואח"כ נודע שהוא דג עמא, דנראה ברור שהיא מקודשת, כיון שהדג עמא הוא שוכ כסף הן מלד המקדש והן מלד המתקדשת, ומותר למכור דבור נדמן כמבואר בפסחים כ"ג א', ואף שכתבו החוס' במקדש בערלה דהוי קדושי עשות, שאני הכס כמבואר בתוס' ע"ז ס"ב א' ד"ה צדמיהן, דהשוכ כסף שמקדש בו לריך להיות דומה לכסף דשד עפרון שיהיה מותר למכרו או ליהנות מגופו, אבל משא"כ בערלה שאסור למכרו או ליהנות מגופו אלא מאפרו, אבל בהך דג עמא שהותר לו למכרו, וגם היא חובל ליהנות מגוף הדג למשוח משמנו או לעשות כלים מעורו ועלמיותו או למכרו, אי"כ מה לי דג טבור או דג עמא, הלא הוא שוכ כסף, וכל שוכ כסף הוא ככסף, דבשלמא אם אמר לה צפירוש שהוא דג טבור, או אם היא אמרה לו התקדש בזה טבור הזה, אז אם הוא דג עמא הקדושין בעלים, אבל כאן שלא הזכיר מפיו או מפיה שיהיה דג טבור, אף אם אמר הוא שצנצה היה שחפזה לאכלו, דברים שצנצ אינם דברים, והיא מקודשת כיון שנתן עכ"פ שוכ כסף פירוטה, ונראה דגם במקדש צנצר סחם ונמלא שהוא נצילה היא מקודשת גמורה כו', ואוסיף נופך [צנ"ד], דבשלמא במקדש צפירוש או במקדש צנצר, כיון שאינו ניכר צפירות שהם ערלה או צנצר שהוא נצילה, אי"כ חובל לעשות דבור מקח טעות, אבל בזה שניכר בו אם הוא דג טבור או דג עמא, ולא צדקה ולא שאלה, בודאי סביר וקביל כל מה שהוא, אי"כ נראה ברור שהיא מקודשת גמורה.

ובתשובת הרב רפאל עשאל בזה יוסף סי' י"ד כתב ג"כ דאף דלענין מ"מ הוי מקח טעות כו', מ"מ גבי קדושין כל ששוכ ממון מקודשת, משום דאורחא הוא דלא מקדש אלא בשווי הדבר, וכל דמטי לה הנאה מקודשת, וכו' ממשי"כ החוס' [הני"ל] בתירוק שני, דכיון שהאשה סבורה שיש לה ליהנות דרך הנאתו ואינו כן, לא סמכה דעתה וכו' מקח טעות, וכתב המג"מ צ"פ דאישות כל' ג' דשני התירושים שבתוס' לא פליגי, אלא דלתירוק קמא מיירי בשידעה שהוא איסורי הנאה, ולתירוק בתרא מיירי בשלא ידעה ט"ו, והנה כיון שלא ידעה, ודאי שסברה שהוא מותר באכילה, אי"כ הו"ל להתוס' למימר דאפילו בשו"פ בדרך הנאתו אינה

אלא לריבה למכרו, הוי מקח טעות, ויש לדחות [דהתם שאני משום] דליכנסת שלא בדרך הנאתו לא שכתא.

והפוסקים דנו ע"ז בשני אופנים, א' בשע"י שאסור באכילה הוא שוכ פחות מאילו היה מותר באכילה, צ' בשאין צויהם הבדל בשווי. והאופן הא' יבואר לענין בזה, והאופן הב' יבואר בזה ז'.

באבני מלואים סי' כ"ח סקמ"ז כתב דנראה דמש"כ החוס' [הני"ל] דהוי קדושי עשות, היינו לאו משום יוקרא חולא ששוכ יוחר בדרך הנאתו, דא"כ מאי אריא [דנקט התנא] מקדש באיסורי הנאה אינה מקודשת היכא שלא ידעה, אפילו באיסורי אכילה ולא ידעה שאסור נמי אינה מקודשת, דודאי שוכ יוחר דבר המותר באכילה מהאסור באכילה, אלא דבסחם קדושין אינה מקדשת ע"י השווי, וכל שיש בו שו"פ מקודשת, וכמ"ש בקדושין מ"ח א' במקדש צנצר חוב אס יס צנייר שו"פ מקודשת כו', ומש"כ במקדש באיסורי אכילה, אע"ג שלא ידעה שאסור, כל שהוא שו"פ מקודשת, ורק בשלא בדרך הנאתו הוא דמקדשת, משום דשלא בדרך הנאתו לא מקרי הנאה כו', ועפ"י תחיש קושיית השער המלך ע"י החוס' הני"ל ממה דפריך הגמ' בצבורות י' ע"ב במקדש צנצר חסור אינה מקודשת, או ר' יבואר תיקדש בזה דצני צני, ואם בדברי החוס' מאי פריך הא הוי מקח טעות, דסברה ליהנות מחסור זה בלתי פדיון דהרי אינה יודעת שזכו פטר חסור, ולפי מה שכתבו בטעות החוס' אחי שפיר. וב"כ בדברי חיים (להרי אויערבאך) דיני קדושין סי' י"ג.

ובקבלת יעקב סי' כ"ח סעיף כ"א כתב דאף שלענין מקח בלוקה צהמה לטבחה ונמלאה טריפה המקח בטל, כמבואר בחו"מ סי' רל"ז סעיף י"א, מ"מ בקדושי אשה ל"ש מוס במקח, דאשה בכל דבא ניהא לה, כיון שלא הקפידה לשאול אם יש בדבר זה מוס, ורק כשאמר לה צפירוש שהוא בלא שוכ מוס אינה מקודשת, אבל בסחמא מקודשת, ולכן בקידוש באיסור אכילה אף שלא ידעה שאסור, מקודשת, ומש"כ החוס' שכלא ידעה הוי קדושי עשות, היינו משום דכיון שאסור להתחלה לקדש באיסור"ה, אי"כ י"ל דבדאי לא נתרצת להתקדש באיסור"ה, ומה שלא שאלה היינו משום דסברה דמסחמא לא עשה איסור לקדש באיסור"ה, ולפי"ז ניהא קושיית השער המלך [הני"ל] משום דאפילו ר' יבואר שאסור פטר חסור בהנאה, היינו רק לעבוד בו, אולם למכרו לענין הך דצני צני מותר כו', וא"כ שפיר פריך הש"ס לר' יבואר תיקדש בזה דצני צני, דכיון דמותר למכרו וכן לקדש בו אשה אפילו נכתחילה, אי"כ היה לה לשאול שמה הוא פטר חסור, וכיון שלא שאלה סברה וקבילה, ומה דאמרין הכס דף ע' צ' אשה יודעת דפטר חסור איסורא אית ציה ופרקא ליה צשה ומקדשה בזה דצני וצני, [ומשמע לכאורה דכשלא ידעה שהוא פטר חסור אינה מקודשת], היינו דלא ניהא שמה חסור לודי מכשול לאחר שידוע לה שהוא פטר חסור, ע"ז אמרין אשה יודעת להזהר.

גם בזית רענ ח"ב סי' ל"ה אות א' כתב דנראה דהעיקר בזה הוא דאיסור אכילה אינו עושה לקדושי עשות אף שע"י האיסור הופחת הדבר משווי, כיון דמ"מ זכתה בטלו, דלא נפקעה זכות קנינה בטלו ע"י האיסור, ורק איסורא הוא דרמי עלה לא ליהנות בטלו, ומשום איסורא לחוד לא נעשים הקדושין קדושי עשות, ורק היכא שהופחת הדבר משווי ע"י איסור"ה אינה מקודשת לפי שע"י איסור הנאה לא זכתה בטלו כו', וכמו שכתבתי בח"א דף קמ"ז אות ה' ו' ע"ש.

ובבני ציון (להרצ"ל לנעמן) ח"ו עמוד ש"ה כתב לחלק בזה עפ"י המבואר מדברי הרשב"א והריטב"א [המבוארים באוה"פ

אוצר

סיק טו אות ה

לא קידש מצוה שם צריעצ"ל צריש דבריו, דכינו משום מקח טעות דכיון שלא ידעם וסבורה ליהנות בכולו בלא עזרה הדרך, לכן אף דאיכא ש"ס שיחזי אחרים לא סמכה דעתה כי אס על כולו כו', והגם דלית הלכתא בזה כר יחודה אלא כר מאיר, מ"מ היינו משום דמעשר שני ממון גבוה, אבל בזה לא פליג ר"מ ושפיר מודה דאם היה ממון הדיוט היה סובר כר יחודה, ויהא ראייה נכונה שאין להשיב עליה (י).

וביר דוד (פסקי הלכות) פ"ה הל' א' דף א' ע"ב כתב ג"כ דכשנתן לה דבר שסבור שהוא מותר באכילה ונמלא שהוא חסור באכילה, דודאי אינה מקודשת, דאין לה מקח טעות גדול מה, ובסתייע ג"כ מהא דכשנתן את הפרה ונמלאה טריפה, ומהא דאשה יודעת דפער חמור איסורא אית זיה, ומהמקדש במעשר שני וכו'.

גם במשה ידבר הלכות אישות סי' י' נידון שקידשה באחרונים ואח"כ טועה לה שהם טבל, כתב דנראה שאינה מקודשת, דזה דומה לאומר לאשה להתקדש לי במנה [ז'] ונמלא חסר דינר דקו"ל שאינה מקודשת כו', כ"כ כיון שצריכה לתקן את הטבל ולהוילי ממנו תרומה ומעשר ונמלא שחסר מהם, אינה מקודשת, ואע"פ שיש לה דרך הנאה אחרת שעתה לבני אדם על מנת ללמד בהם כו', דנשאר הימים יולאים גם בטבל כו', מ"מ כיון שסברה לאכלם או למכרם וליקח דמים, לא סמכה דעתה, וכן כשקידשה בנדרים מרובים ואיכא אומדנא דמוכח שקיבלתם לעשות מהם מיני מתיקה או לסחוט מהם משקל וטועה שהם טבל, אינה מקודשת בהנחת הריח, משום דלא סמכה דעתה, וכמ"ש התוס' [הג"ל] כו', וה"כ בג"ד, וכמו שלמד בהלכות קטנות מהתוס' הג"ל לענין מקדש בצער ונמלא שהוא נכילה כו', ואע"פ שסיים שם שיש לדחות ראייה זו כו', נראה שאין דחיותו כל כך דחיה, ולדחותא דמילתא צריכה גם לנאח ידו ספק, ומ"מ כשקידשה בשאר מיני פירות, פשיעא שאינה מקודשת וכו'.

וב"ב בשארית יעקב (להר"י כהנא) סי' י"ז נידון שקידש בצילה ואח"כ נמלא זה קורט דס, דמכיון דלפי מנהגנו אסורה כל הציצה [באכילה], נודאי דמי להתקדש לי במנה זו ונמלא מנה חסר דינר או דינר של נחשת, שאינה מקודשת.

ובחזון איש סי' מ' אות י"א כתב על האצני מלואים כג"ל דהוא תימנה, דאי סתם צער היינו צער כשר, ודאי הוא קדוש טעות ויכולה לומר לא נחכונותי אלא לצער כשר, ומה שנסתייע מהא דאם יש צער ש"פ, ע"כ ל"ל כמ"ס לעיל וכו' שיתן לה גם בחזון כשיגבה, ודמי להתקדש לי במנה ונתן לה דינר כו', [וכמוצא בסי' כ"ח סקע"ז אות א'].

גם

י"ל דשאני נידון הרשב"א הואיל וקידשה בקרקע ובתים והשתא בצרי בתים, לכן כיון שלא נשאר לה כל מה שבא לידה, אמרינן ודאי קפדה ולא סמכה דעתה ולא מקדשה, לא כן בג"ד דכל מה שבא לידה נשאר לה, יש מקום לומר דסמכה דעתה ומקדשה כו', ואף אם נימא שאין לחלק בזאת, אין לפסוק הדין בג"ד מתשובת הרשב"א לבד, מאחר שרבים חולקים עליו וסוברים דכשקידשה בטבעת מזהבית ונמצאת שהיא של נחשת, כל שיש בה ש"פ מקודשת [וכמוצא בדבריו להלן], וא"כ הדר דינא דג"ד במחלוקת שנוי, והשתא לפי"ז גם הראיה שהביא מהריטב"א, אינה מספקת להחליט הדבר להלכה ולמעשה דהוי קדוש טעות, הואיל וסוף סוף הדבר תלוי במחלוקת, וכל היכא דאיסלי רבחתא בקדושין משחינן להו קדושין ספק כו', גם י"ל דשאני מעשר שני והוא מילתא דלא שכיחא כלל ולא סלקא אדעתה דינמא בכל דהו נ"ח לא וסמכה ומקדשה וכו'.

אינה מקודשת כיון שסברה נאכול ואינו כן, אלא ודאי דכס"ג כו' מקודשת, דהוקא שלא בדרך הנאחו הוא דבר רחוק ולא סמכה דעתה ע"ז, משא"כ דרך הנאחו אע"פ דלא חזי לאכילה כו', הוא קידשה בהנאה שיואלה ממנו כן רצו בן מעט וכשש"פ מקודשת כו', וזוהי מתוך מה שהקשה מהר"יט אלגאזי בסופ"ה דצבורות דלפי משי"כ התוס' הג"ל דמייירי דהאשה לא ידעה, א"כ כו"ל למחזי במחזי דלפילו באיסורי אכילה לצד אינה מקודשת, ולפי מה שכתבנו הרי באיסור אכילה היא מקודשת וכו' (ט).

אולם ע"י בהמקנה על דברי התוס' הג"ל, וצ"ע קדושין סקס"ד, ובמהר"יט אלגאזי סוף פ"ה דצבורות, ובמים חיים (להר"י רפפורט) סי' ל"ד, ובדברי מלכיהל ח"ג סי' ק"ז, דמצוה דצדקהם שסוצרים בפשיטות דלהתוס' הג"ל הוא הדין דגם כשקידש באיסור אכילה ולא ידעה, אינה מקודשת משום דהוי קדוש טעות, ומה שקשה דא"כ אמאי נקט ההגא רק שצמקדש באיסור הנאה אינה מקודשת כשלא ידעה, ולא חזי שגם באיסורי אכילה אינה מקודשת כשלא ידעה, חזירו באופנים שונים ע"ש.

ובתשובת הרב משה סווין זכון יוסף סי' ז', נידון שקידש בתרנגולת שחוטת ואח"כ נמלאה טריפה, וטריפה שזה פחות מכשרה, כתב דאין כאן קדושין כלל ומוחרת לשוק, ויש להצוה ראייה לזה מהא דאמרין בצבורות ט' ז' אשה יודעת דפער חמור איסורא אית זיה כו' [וכג"ל בקבלת יעקב], דמדאמרין אשה יודעת כו' נראה כהדיא דנלא ידעה שהוא פט"ה, הוי מקח טעות, מטעמא דהיה סבורה ליהנות בכולו ואינו כן, ובדברי התוס' [הג"ל], ודלא כמ"ס ההלכות קטנות [המוצא לעיל] שיהא לחלק בין הנאה שכיחא ללא שכיחא כו', ובעל המשלי"מ הקשה על התוס' כג"ל בקדושין שכתבו דהוי קדוש טעות, מהא דאמרין בצבורות י' ע"ב לר' יהודה חיקדש טכך דציני ציני, [וכמוצא גם לעיל בדברי האצני מלואים], וכן הקשו גם השער המלך והקרבן אליעזר ומהר"יט אלגאזי, משמע מדצריהם דס"ל ג"כ דאין לחלק החילוק שכתב בעל הלכות קטנות [הג"ל], ועוד נראה להביא ראייה ממשי"כ כרעצ"ל בסי' א' אלף רל"ג לענין מקדש בקרקע, דכחוספתא פ"ד דקדושין הל' ז' איתא המקדש צעיר הגדלת אינה מקודשת, ואם איתא דהמקדש בקרקע אינה מקודשת, א"כ גם צנתן לה עיר שאינה עיר הגדלת אינה מקודשת, דהרי הוא לא בתלום לצד קידשה אלא בזה וזוהי כו', וא"כ דעתה על הכל ואינה מקודשת, ועוד נראה להביא ראייה מהרע"צ"ל בקדושין י"ג ז' שהביא מהירושלמי דמקדשין בפרועה של מעשר שני, וכתב דמייירי שיש בו ש"פ למי שיעלו ויאלכנו בירושלים ע"ש, ובדאי שהירושלמי מייירי צמזיד דהא לר' יהודה קיימין דס"ל שצמזיד קידש וצטוגג לא קידש, דאילו לר"מ צין צטוגג צין צמזיד לא קידש כו', וטעמו של ר' יהודה דצטוגג

(טו) וע"י משי"כ בזה המחבר שם בסי' ט"ו.

(יז) בהון יוסף סי' ח' השיב ע"ז, שבכל דבריו אין מספיק להתיר בג"ד לשוק, דמה שהביא ראייה מהא דאמרין אשה יודעת כו', יש להוכיח דהסוגיא ההיא לאו אליבא דהלכתא היא כו', [וע"י ע"ז לעיל סי' כ"ח סיק קי"א אות י"ד ד"ה וכתב הרשב"א, וד"ה ובמגן שאלו. וע"י לעיל באות זה בדברי הקהלת יעקב שכתב גם כן דאין ראייה משם. ובזית רענן ח"ב סי' ל"ה, (הנוצר גם לעיל באות זה, ולעיל סי' כ"ח סיק קכ"ג א"ת ד'), מבוואר דיש לחלק בזה בין קידשה בדבר האסור באכילה, שבעצם זוכה היא בדבר, אלא שמממת איסורו הונאתה מועטת, לבין מקדש במתנות כהונה וכדומה דממין גבוה הוא ואינה זוכה בו אלא בחלק המותר ממנו], ומה שנסתייע מכמה רבנים שהקשו על התוס', הנה רק בעל המשלי"מ הקשה כן ושאר הרבנים הג"ל רק שקו"ט בדבריו ליישב קושיות, ואין כל ראייה מהם איך ס"ל בזה, וגם במשלי"מ עצמו י"ל דלא מוכח מידי לענינינו כו', ומה שהביא ראייה מהרשב"א,

אוצר

ס"ק טו אות ה'

הפוסקים

דחינו משום שמכר צמוד דבר האסור לאכול, וא"כ צ"ד שקידש בתרנגולת שצחוקה היתר היתה עומדת אלא שאח"כ נמלא שחיטה עריפה, צודאי מקודשת [כיון שאכלתה], ועוד היתה בהם צרכות המוכר צד לחצרו ונמלא צד צדור כו', ר"ש ז"ל אומר דברים שהנפש קלה בהם יחזיר את הדמים, ושאלו הנפש קלה בהם יכיר את הדמים, ואלו הן דברים שהנפש קלה בהם, נצילות ועריפות שקלים ורמשים כו', ופי' רש"י דכל מה שאכלו אינו נהנה להם מנשה שנועד להם כו', יראה דשניא עריפות דהתם דהנפש קלה בהם [משום דמייירי מהתמא שגערפו צאופן] דהוי דומא דנצילות וקצרים ורמשים דקחשיב צדדיהו, ובאלו ודאי דלא קחשיב הנאה מנשה שנועד להם, אבל צ"ד שנמלאת התרנגולת עריפה מלד העלם, או כיוצא בזה, דהא לא הוי מדברים שהנפש קלה בהם וקחשיב הנאה, וצודאי מקודשת וכו', וסוים שכל זה הוא להלכה ולא למעשה עד שיסכים עמו המחבר.

אולם בתשובת הרב משה סוזין שם צדון יוסף סי' ז' כתב דכיון דנשעת הקדושין אילו ידעו הוי מקיט, גם כשאכלה ונהנית אינה מקודשת, ואח"כ דענין חטומי אכילתה כיון שאינה מקודשת דינא הוא כמו צמוד לחצרו דבר איסור והלוקח לא ידע דמה שאל כל [והלוקח לריק לשלם דמי אכילתו], אמנם צענין הקדושין נראה דאינה מקודשת.

והמחבר שם צדון יוסף סי' ו' הביא שדבר זה גופא נסתפק מהר"ט אלגזי ספ"ח דצבורות, ותמה עליו, דהרי מדפשיטא ליה שם שבאמר לאשה החקדשי לי צדור זה סתם ונמלא עריפה קודם שאכלתו אינה מקודשת משום דמקח עשות הוא, ע"כ דס"ל דמכיון דסתם צדור היתה עומד לאכילה כו"ל כאומר החקדשי צדור זה הכשר, וכיון שכן, הא הו' מאי מספקא ליה כשנמלא עריפה אחר שאכלתו, הרי ודאי הוא דלא מקדש כיון שהוא אחר לה צדור זה הכשר ונמלא עריפה, מה לי ולאכילתה, ודאי לא תועיל אכילתה אלא לחייבה דמי הבשר כו', אבל קדושין מאן דבר שמה שהיה מקודשת כו', הגע עמך אם נתנו לה צדורת קדושין ונודע שהוא עריפה דבעלו הקדושין ושוב נטלתו והשליכתו לאחר או לים דחייבת צדמיו, היעלה על הדעת לומר דמקודשת משום שהשליכתו לאחר כו', ורק אם ימא שבנמלא עריפה קודם שאכלתו מדמיין לה למקדש צדצעה זהב ונמלאת נחשת דאסיקא דהוי קדושין ספק, תיבטי לך מי אמינא דהיינו דוקא היכא דאיתיה צעיניה, דהא מילא לצוניה לנכרי ומתהניא מדמיו, אבל כיון שאכלתו ליתנהו לקדושין, או דלמא לא שאל, ונראה דגם צדור הוי קדושין ספק, דהא תלי בפלוגתא המוצאת במחנה אפרים ה' נזקי ממון סי' ט', צנצילה שנתנלה בשחיטה וכן בעריפה דשאר עריפות הראויים לאכילה, אי אמרינן בהם נפשו של אדם קלה בהם, דלמ"ד דלא אמרינן בהם נפשו של אדם קלה בהם, הא אמתהניא ומקודשת, ולמ"ד דגם אלו הם מדברים שנפשו של אדם קלה בהם, הא לא אמתהניא כלל ואינה מקודשת, דגרע מידעה קודם אכילה דהו' מילא לצוניה לנכרי ומתהניא, וכיון שהדבר תלוי במחלוקת, דבר דינא דספק מקודשת קרינן

בדינר של כסף ונמצא של זהב שאינה מקודשת וכו'.

(ט) וע"ש בס"י כ"ב שנשאל במקדש בבמה שחזרה ונמצא בה שבר יד באופן שכל הבמה מותרת ורק האבר אסור, וכתב בסוף התשובה, ראוי נשמענה ממ"ש בקדושין ח' א' התקדשי לי במנה זו ונמצא מנה חסר דינר או דינר של נחשת אינה מקודשת, וכתחלה בנ"ד כיון דאמר לה בבמה זו הו"ל כאומר במנה זו, וכי היכי דהתם אם נמצא דינר של נחשת אינה מקודשת, היה בנ"ד. וצ"ע דלפי סקסיו בשתי התשובות יוצא דכשנמצא כל הבמה עריפה, מקודשת מספק, וכשרק חלק מהבמה עריפה, אינה מקודשת כלל, (כ) כן כתוב שם בס"י ו' ו' באותו נידון.

גם במחקרי מרדכי סי' כ"ח סעיף כ"א כתב על דברי הא"מ והבא"י כי"ל דקשה להחליט שיהא מקודשת, דדומה נמקדש כיון ונמלא דגש דלרצון אינה מקודשת אף כשהטעה לשבת, ואם הטעה לגנאי לכו"ע אינה מקודשת, ואף דלא דמי לגמרי להתם שנתן לה מין אחר לגמרי ממה שאמר לה, צ"ל כשאסור לאכול אינו כמאכל, ומש"כ הקב"י דכיון שלא שאלה אם הוא מותר באכילה סברה וקבלה, ידמה לדעתי להיכא שהמאכל שקדשה בו הוא ממין היתר אלא שאותו בדבר נאסר, [שארין] להודיע לה שהוא אסור, דכיון דמסתמא היה מותר אותו המין סמכה האשה ע"ז, ומה שהקשה מהא דלא קאמר [במחנה] גם המקדש באיסורי אכילה, איכא לחרץ וכו'.

ובהזן יוסף סי' ו' צנידון המחבר לעיל בתשובת הר"מ סוזין, העלה דהוי ספק קדושין, ותלה זאת במחלוקת הראשונים במקדש צדצעה סתם ונמלא שהיא של נחשת, שהרמ"א פסק דחיישין לקדושין כו' [ע"י ע"ז לעיל אות א'], וכתב דהיה אפשר לומר דע"כ לא אמרו הסבורים דמקודשת, אלא משום שאמר צדצעה זו סתם, אבל צ"ד שנתן לה תרנגולת שחוטת דסתמא לאכילה, כו"ל במפרש ואומר החקדשי לי בתרנגולת זו בכשרה, ולכו"ע אם נמלאת עריפה אינה מקודשת כו', אולם לצי מהסם צדור, מכיון דצדצעה נמי נהוג עמלא לקדש צדור זהב, ואעפ"כ ס"ל שאין זה מספיק לשווינוהו קדושין עשות, וכל שלא אמר לה בפירוש צדצעה זו של זהב, מקודשת אפילו כשנמלאת נחשת, א"כ הרוצה לדחות יאמר דלא עדיף האי דסתם צדור לאכילה, ממאי דרגילי אינשי לקדש צדור זהב כו' יח, וא"כ הדר דינא דכל שלא אמר בפירוש צדור זה הכשר, ונמלא עריפה, במחלוקת שנוי, ומקודשת מספק. ובס"י ח' שם האריך לדחות ראיות הרב משה סוזין דאינה מקודשת, וכמוצא בהערה י"ז, וסוים דנראה לו צדור להלכה ולמעשה דמקודשת מספק יח.

ו. ובשאכלתו קודם שנועד שהוא איסור אכילה. בתשובת הרב מאיר זן שושן צדון יוסף סי' ה', צנידון שקידש בתרנגולת [שחוטתה] ואכלתה ואח"כ נודע שהיתה עריפה, כתב דהשיבא הנאה, משום דמ"מ אם לא זו התרנגולת היתה מוכרחת לאכול סעודה זו ממנה, ונשתרש לה צממונו כדי שיפור סעודה שאכלה כו', מדאמרינן ציטין ל"ה א' דאשתרשי לה מקום דינר, וע"י רש"י שם, ודכי איתא צ"ק נ"ז צ' דהוי הנאה הא דלא צ"י למיחז ריפתא לעניא כו', וכ"כ צדורים ל"ג צ' כו', וא"כ כ"ש צ"ד שבעל התרנגולת קא חסר דמי התרנגולת, והיא נהנית וברויהה הסעודה שהיתה לריכה לאכול כו', ואף שכתבו החו"מ בקדושין נ"ז צ' ד"ה המקדש, דכיון דסבורה ליהנות דרך הגאחו ואיטן כן לא סמכה דעתה והוי מקח עשות כו', אין ראיה כלל לנ"ד דאינה מקודשת מטעם שהיתה סבורה שהתרנגולת כשרה ונמלאת עריפה, משום ד"ל דהתם ה"ט משום דעדיין לא נהנית האשה כלל, אבל צ"ד מקודשת כיון שהיתה מגוף הדבר כו', ובצבורות ל"ז א' אמרינן השוחט את הצבור ומכר מצשרו ונודע שלא הראהו לחכם, מה שאכלו אכלו ויחזיר את הדמים, ופי' רש"י דמשום קנס הוא כו',

(יח) וביד דוד המובא לעיל כתב דאף הטוברים בקידשה בטבעת ונמצא שהיא של נחשת ומקודשת, מ"מ נראה שביד יודו שאין כאן חשש קדושין, דדוקא התם כיון שהאשה ג"כ יודעת שיש גם טבעות מזויפות, לכן אף שלפי הראיות נראה שהיא של זהב, עכ"ז היא יכולה להעלות על הדעת שהטבעת מזויפת, והיה לה לפרש שרוצה בשל זהב, וכיון שלא פירשה וקיבלה סתם, מסתמא אינה מקדשת ודעתה להתקדש יתיה איך שיהיה כו', אבל בדבר שאין דרך העולם לטעות בו כלל כגון במקדש בבשר סתם, מנין לה להעלות על הדעת שהוא בשר טריפה, שאין דרך בני אדם למכור בשר טריפה בסתם, לכן הוי כאילו אמר לה בפירוש שהוא בשר, ודמי לאומר לה התקדשי לי

אפי"ה יש להחמיר לענין מעשה (חשובת מיימוני סוף הלכות נשים)

ומי"מ

הפוסקים

סי' טז אות ו—סי' טז אות ב

אוצר

הוי קדושי טעות גם צדק, כמו דלענין מקח וממכר צמכר לו שור שאינו ראוי לרדיו וינערך למכרו לשחיטה, אף אם יקבל הדמים שנתן בעדו, שבי"ז הוא מקח טעות, כמבואר בב"ב נ"ב ז' [דלרז הוא מקח טעות, ואפילו לשמואל דאמר יכול לומר לו לשחיטה מכרתיו לך, היינו דוקא דהס כיון שנתן המעות וכמוכר מחזק, יכול לומר כן, דברי לא פירשם לחיוב לזרז אחר לוקח, ומה שאחר אומר פתח שקנית לרדיו אין אני מאמיך, משא"כ בקדושין, הא לא נמנה לו מאומה, וכיון שסתמו של החפץ ניכר שהוא ראוי לדבר זה, מסתמא אדעתא דהכי קיבלתו, ואם אינו ראוי לזה אדרבה הוי עליו לבד שהוא כן, וכיון שלא צירר ונמנע שאינו כן, ויש צד נפק"מ בצווי או בערחה, למח לא תוכל לומר שסברה שאינו כמו שצמנא, ואילו היחב יודעת שהוא צאופן זה לא היחב מקבלתו [לקדושין ב].] וכן שבוכחתי לעיל דכש"מ בצווי של דבר, הוא קדושי טעות במקדש בסתם דבר שאין להעלות על הדעת שיהיה כן, כאלו אמר לה בפירוש, כמו כן אם הנפק"מ הוא רק בערחה, הוא קדושי טעות אם היא אומרת שעל אופן זה לא היחב מחלתי וכו'.

טז. יש להחמיר לענין מעשה. א. דין זה הוא מחשבות מיימוני דשייכי לה' אישות וכמונין בפנים. והוא חשובת מהר"ם מרומנובורג שם בסי' כ' שכתב דכיון שהעדים ראוי בשעת קדושין בפני האשה ואמר שהיא של זכר, העדים קא סמכיה וכו' לאומר לה התקדשי לי דייגר של זכר ונמנע של כסף דאינה מקודשת, וכן התקדשי לי במנה זה ונמנע מנה חסר דייגר או של נחשת דאינה מקודשת, ואי משום דהתם אמר איכו גופיה והכא אמר עדים, אין נראה לחלק, ואע"פ שאנו מדמין לא הייתי רואה לעשות מעשה ולהפקיעה.

ובח"מ סק"ח כתב העט דיש להחמיר לענין מעשה, משום דאולי יש לחלק בין אם המקדש אומר התקדשי לי דייגר זכר ונמנע נחשת, או העדים אמרו לפניו שהיא של זכר, דאולי דוקא דאיצורא דידיה סמכא ומאחר שהוא לא הזכיר דדבריו שהיא של זכר, יש לחוש למעשה דאולי כוונתו היחב בצעצעת כמות שהיא בין זכר בין נחשת והיא סברה וקבלה. וכ"כ בב"ב נ"ב ז' דאע"ג שאם הוא הטעה אותה אינה מקודשת, שאני הכא דהוא לא הטעה אותה אלא העדים.

וכתב בערוך השלחן סעיף י' דלפי המנהג לכסות פני הכלות הלנוניות גם מדינא יש לחוש צד לקדושין, דהוי כלאומרת שאינה מקדשת במה שמקדשה [וכמבואר להלן סק"ט], ומי"מ אם צא אחר וקידשה נראה לדריכה גע גם מהשני, כיון שהעדים אמרו מפורש שהיא של זכר וכו'.

ב. וכששאלו העדים למקדש עצמו בפני הכלה מה היא המטעת, והשיב שהיא של זכר, ונמצא שהיא מוויפת, כתב בחשובת ר"א הכהן בחזון למועד (להר"ע הלוי) סי' י' דרע"ז ג', דאין צד חשש קדושין, דע"כ לא החמיר בחש"י מיימוני ר"ל אלא משום דהתם לא אמר הצעל כלום אלא העדים בלבד.

כשקידשה בו סברה למכרו ולא לאכול, והלא זה קידשה באתרוג סתם כמקדש באגוז או בחמרה וכיוצא, וא"כ מדשמיטא ליה להבני חיי ומקודשת אע"ג שצריכה למכרה, שמעין מינה דמה שסבורה לאכול וצריכה למכור לאו מלתא היא לשוינהו לקדושין קדושי טעות וכו'.

כב. עפ"י דבריו הקודמים.

קרינן בה כו', והדבר לרין ישוב. וכ"כ שם בסי' ח', דפשיטא שאין אכילה משוינהו קדושין גמורים כו', וא"כ חזר הדן כאלו הוא צעין והיא ספק מקודשת. ועי' מש"כ בזה במשה ידבר ה' אישות סי' י', ומש"כ עליו בבני יוסף (להר"י קאריו) סי' י"ז דמ"ז ט"ז כו'.

ו. ובשהאיסור אינו שוה פחות מההיתר, אלא שהיא חשבה שתוכל לאוכלו בעצמה ועתה שהיא איסור צריכה למכרה. כיון יוסף סי' י"ג צמח לאשה התקדשי לי בתרנגולת זו או בבשר זה, ונמנע טריפה, ובמקום זה דמי הכשרה והטריפה שוים, כתב דנראה שהכלות קטנות [ה"ל צלות ה'] שנסתפק במקדש צמח סתם ונמנע שהוא נבילה ט' מיירי [גס] בכה"ג והכשרה והנבילה שוים בשומא, וספיקו הוא אי אמרינן כיון דסבורה לאכול וצריכה למכרה לא סמכיה דעתה והוי מקח טעות, או דילמא הוי מקודשת כיון שלא חסרה מידי כו', ומדבריו מהר"ע אלגזי ספ"ח דבכורות משמע דפשיטא ליה דלא הוי מקח טעות, דברי כתב שם לענין מחני' דהמקדש באיסורא אינה מקודשת, דכיון דמיירי צאופן דסברה האשה דשל היחב הוא, א"כ אפילו באיסורי אכילה אינה מקודשת, דכיון שהאשה סברה שסם של היחב ושום יותר משל איסור ואינו כן לא סמכיה דעתה והוי מקח טעות עכ"ל, ומדלתה הטעם דשל היחב שוה יותר משל איסור, משמע שאם היו שוים בשומתם לא אמרינן כיון דסבורה לאכול וצריכה למכרה הוי מקח טעות, וב"מ מדבריו בבני חיי סי' מ', שכתב לענין המקדש באתרוג שמלד עלמו אינו שוה פרוטה ואם תמכרנו למצור שו"פ, דמקודשת, דמה לי אם שו"פ מלד עלמו או מלד מצותו, הרי יש באתרו דבר שו"פ ע"ש, הרי דלית ליה דמשום דסברה לאכול וצריכה למכרה הוי מקח טעות, אלא כל ששו"פ מקודשת כו', וכן נראה להביא ראיה לנ"ד ממ"ש בב"ב נ"ב ז' ע"א המוכר שור לחצרו ונמנע נגחן רב אמר הרי זה מקח טעות, ושמואל אמר יכול לומר לו לשחיטה מכרתיו לך, ומסקמין לה בגבירא דזבין לשחיטה ולרדיו, ובאייקר צמח וקם דמי רדיו, ונפק"מ לערחה, ופסקי הפוסקים כשמואל דלא הוי מקח טעות כו', דכוותה בג"ד הו"ל ועצורא אחתא דמקדשה צמדי דחוי לאכילה או למכירה ודמי הכשרה והטריפה שוים, ודאי דמקודשת ולא אמרינן כיון דסבורה לאכול וצריכה למכרה הוי מקח טעות כו', ואף דאמרין בקדושין י"ג ז' לענין המקדש צמח"ש צנוג, דלרי יכודל לא קידש משום דלא ניחא לה משום טריחה דאורחה, שאני מע"ש דעירחה יחירה היא, אי נמי צריכה הולאה לעלות וליראות כו', מעשה יולא להלכה שבג"ד מקודשת לגמרי. ועי' לעיל אות ה' דאפילו כשהטריפה שוה פחות מהכשרה, יש הסוברים דמקודשת.

אולם ביד דוד (פסקי הלכות) פ"ח דאישות דף א' ע"ב כתב דלא מציעא כשיש נפק"מ צווי הדבר, דודאי אינה מקודשת כשנתן לה דבר שסברה שהוא מותר באכילה ונמנע שהוא חסור, דאין לך מקח טעות גדול מזה [וכנ"ל צלות ה'], אלא אפילו במקום שמקחן שוה, מי"מ כיון שיש טורה במכירה האיסור באכילה יותר מצמכירה המותר באכילה, או שיכול להיות שלקחה לזרז עצמה,

כא) והרב רפאל עשאל בתשובתו שם סי' י"ד דחה ראיה זו, דשאני התם שיש לה הנאה יותר במכירתה את האתרוג [מאשר באכילתה אותו], דמפני המצות קונים אותו [ביוקר יותר מאשר שוה לאכילתו], ובגון דא מעיקרא סמכה דעתה למכרה, משא"כ בתרנגולת שהנאתה שוה נוכל לומר שזו סבורה לאכול ולא למכרה, והמחבר בסי' ט"ו כתב שאין דחייה זו מספקת לסתור דאיתת, משום דמנא ידעה שאתרוג זה כשר לברכה עד דנימא דמעיקרא

ומימי נוכנין תחת החופה לשאל לעדים אם הטענה שוב פרוטה כדי שחזע הכלה
שאלין מקדשה רק בשבט פרוטה (א"ח)

גס

הפוסקים

ס"ק סז אות ב-ס"ק יז אות ב

אוצר

ובשו"ת מהרש"ג ח"ב סי' רמ"ו ונדפסה התשובה גם בתל
תלפיות שנת תרפ"ג סי' ל"א, נשאל בדבר שמחמת היוקר
הגדול הרבה מקדשין בטענה של כסף מוחבבת, ושמא סברה האשה
שהיא של זכר וכו' קדושי טעות, וכשיצא דאין זכר חשש קדושי טעות
לפי המנהג שטענה החופה קודם הקדושין אומר הרב לפני העדים
והאשה שומעת שהטענה שו"פ, וכו' מטעם הניל כדי שלא תסמוך
ששוב יתגר הרבה כו', ואין לנו לחקור אחו מחשבה היות לה, דאפילו
היה לה איזו מחשבה הלא קיי"ל דדברים שכלל אינם דברים, וכל
שלא התנחה האשה בפירוש קודם הקדושין שאינה חלוצה להקדש
לו זולת בטענה של זכר אין לחוש כלל, דמסתמא אשה בכל דבר
יחלף לה, ואינו דומה למקח אחר דשייך בו הונאה כל שנמכר
בפחות משוויי בשמות כו', דבקדושי אשה פשיטא דלא שייך כלל דין
ההוא כזו וכו', ואין כאן מקח טעות כלל וסברה וקיעבה, ומימי
לכתחילה טוב לומר לכלל שיקדשה בטענה כסף מוחבבת, אבל
אם לא אחר ג"כ אינו מעכב. גם הרב מרדכי פרידמן השיב על
השאלה הניל בתל תלפיות שנת תרפ"ג סי' ל"א, וכחז דלפי המנהג
הניל אין כאן חשש כלל, פ"ש שהאריך זכר. ועי' משי"ב זכר הרב
העורך בתל תלפיות שנת תרפ"ג סי' כ"ט.

אולם עי' לעיל בסקט"ז הניל בלשון חדושי תלמוד הרש"א זשס
בעל העיטור שבי' במקדש בטענה שאינה של זכר, דלא כו'י
קדושין אפילו אחר לה בכל דבר. ובפסקי הלכות פ"ז דאישות ה"ל
ט"ז דקפ"ז ע"א אחר שכתב דין קידוש בטענה סתמא ונמלך
מחויבת, דיש לחלק בין היות לה להעלות על הדעת שהיא מחויבת
דמקודשת, לבין לא היות לה להעלות על הדעת דאינה מקודשת,
כתב עוד דאם אחר לה שחוקדש לו זכר בין שזה הרבה בין אינו
שזה אלא פרוטה, ונמלך מחויב ואינו שזה אלא פרוטה, כיון זה
ספק בכל אופן, אף בדבר שלא היות לה להעלות על הדעת האופן,
ואפילו אמרו עדים שביא של זכר ונמלך מחויב, עכ"פ כ"ז קדושי
ספק, וביאר שם ביד דוד אוח רמ"א דלכאורה יש לדעת זה לסברה
הרמ"א צדק דהתקדש לו בפקדון שיש לו בידק [בסי' כ"ח סעיף
ו'], דאף שלא היות לה להעלות על הדעת שיגנז ויחזר עכ"ז בין
שלא ידעה סכום הפקדון ונחלתה להקדש בין שיש שם הרבה או
מעט מקודשת בנשיית שו"פ, וכמו כן נידון שלנו דאמר לה בפירוש
שמקדשה זכר בין שזה הרבה ובין שזה מעט, ואפשר לחלק דהכא
דכיון שרואה בעיניה אינה משימה לב לדבריו שאומר בין שיש
הרבה או רק שו"פ, דסברה דקמשמע זה זכר והיות לא נחלתה
להקדש אלא כמה שרואה בעיניה וחשבה שהיא של זכר, משא"כ
שם כיון שלא ידעה כלל כמה יש מהפקדון סברה וקבלה להקדש
בפרוטת, לכן כל עוד שלא אחר בפירוש שמקדשה בכל הפקדון
מקודשת, לכן כו'י הדבר ספק.

ב. לפי הסנהג ששואלים את העדים אם הטבעת שו"פ
כדי שתדע שאין מקדשה רק בשו"פ, אם אפשר
לקדש גם במטבעת שיש בה אבן מובה. עי' במשניות יעקב סי'
י"ד שהאריך בציאור הסוגיא דשירא, והעלה דאם באנו לחוש
לדעת ר"ת להחמיר במקדש בלצנים טובות, נטן להסיר האבן
מהטבעת, זולת אם יאמר לה בפירוש שחוקדש בחורט שזה פרוטה.

ובנחלת שבעה סי' י"ב במחודשים אוח י"ב כתב דלפי המנהג
לומר לעדים לפני האשה שהטבעת שו"פ, קשה בכל
שנהגו לקדש בטענה שאין זה אבן, וקדשה אף בטענה שיש זה
אבן ויאמר לעדים כני"ל, ונראה דמימי כל מה דאפשר לחקן עדיין.
טובין

בלבד, אבל הוכח שגם הצעל אחר כן צפניה ודאי דסמכה דעמה
עלויה כו' וכמימי הצ"ש בסק"ד, ונראה להבין ראייה לה ממש"ב
המרדכי בריש קדושין [ומובא ברמ"א סי' כ"ז סעיף א'] גבי היות
מדבר עם האשה על עסקי קדושין, דלא צעין מדברים עמה אלא
שמדברים לפניו סגי, אלא דכל שמדברים צפניה באילו מדבר עמה
ממש הו"א כו', וא"כ אין כאן טענה כלל במה שלא דבר עמה, אלא
כל שמדבר אפילו עם אחרים שהוא של זכר, אדעתה ידיה סמכה
ואקניא נפשה, וכיון שלא נמלך בדבריו, אינו רואה בפאן חשש
קדושין.

יז. שאין מקדשה רק בשו"פ. א. דין זה הו"א מהאחרות
חיים, וכמו שזוין צפנים. והו"א בכל קדושין סי' י"ג, ומימי
גם צ"י כאן, שכתב זשס הר"מ דנמלך שטענה הקדושין אינה
אלא מוחבבת או של נחשת, הקדושין פסולים אלא"כ אחר האמק"ל
בטענה זו כמה ששוב ואפילו אינה שוב אלא פרוטה, שלכן נהגו
העולם לומר לעדי הקדושין צענה קדושין צפני האשה טענה זו
שו"פ בטוב, שאף אם חסיה של נחשת אין זו טעות משהודיעו לה.
וכן הו"א בנקוטי דיונים מצעל המנהל שכלל בו סי' קמ"ג. ועי' גם
לעיל סקט"ז אוח א' מחשבת הר"ש משנן שבמרדכי שכתב דין נמלך
שהטענה אינה של זכר דלא הו"א קדושי טעות, ודע שבהי צענה
קדושין אין שמין רק ששו"פ וזכר סמכה דעמה. וכן צריך לחס
כאן, אחר שכתב דנמלך שהטענה אינה של זכר, צריך לחזור
ולקדשה שנית כדי ללחץ מידי ספק, כתב עוד דלכן טוב לומר
לעדים צענה הקדושין צפני האשה ראי' אם טענה זו או דבר זה
שו"פ, שאף אם חסיה מנחשת, אין זו טעות כיון שהודיעם שמקדשה
אפילו שזה [רק] פרוטה.

ומהר"ל צ"ל נשואין כתב שבהי קורא לעדים והראה להם טענה
הקדושין, ואמר הרב להם ראו זו הטענה מסתמא הו"א
שו"פ, ואמרו כן. ומובא בנחש"ע ריש סי' כ"ז. ובגבי"ג סי' כ"ז
הגבי"ע אוח ב' כתב שכן הו"א המנהג עכשיו ברוב המקומות ע.
וכתב הח"מ סק"ז דלע"ג דלענין אונאה מבוחר בחו"מ סי' רכ"ז
סעיף כ"ב דאם אומר המוכר חפץ זה אינו שזה אלא זו
על מנת שאין לך עני אונאה, אלא"כ יש לו אונאה, שיאמר הלווקח
מאחר שראיתי שחפץ זה שוב יותר ידעתי שלא אחר המוכר רק
להשכיר דעתי, [ולפ"י] למה מכני כאן מה שאומר שאינו רק שו"פ,
שאינו ככה גבי קדושין דכלא"כ פסק דהמקדש בטענה של זכר
ונמלך של נחשת מקודשת לע"ג דלגבי אונאה פשיטא דהו"א אונאה,
אלא ודאי משום תאמרא דקדושין, וגם מאחר שהיא אינה נחשת
דמים והאשה המקדשה בפרוטת, אמרין דילמא כוונת שיהיה היות
דאף שלא שוב רק פרוטה חסיה מקודשת, ומימי לררוא דמילתא
שואלין לעדים כדי שדע דלכני שואלין דאף אם ימלך אח"כ של
נחשת, מימי שו"פ וכו' מקדש אוחה רק בשו"פ וא"כ פשיטא דסברה
וקבלה. ועי' צ"ש סק"ה שכתב משום סברה הניל גבי אונאה,
דלכני נוכנין לכמות פני הכלות הננוטות להראות שאין מקפידות
במה שמקדש אוחה, אלא"כ שמראים לעדים אם הטענה שו"פ,
[כמוצא בסק"ט אוח א'].

בג. ועי' בערוך השלחן סעיף ח' שכתב ובמדינתו אין נוהגין לשאל
לעדים. י"ד גם במשכנתא יעקב סי' י"ד שכתב בתיה"ד. דבידאי אין דרך
המקדש לפרש בשעת קדושין שמקדשה בחורט שזה פרוטה.

גם נוהגין (ה) לכסות פני הכלות הנוטות ואינן מקפידות במה מקדש (ה) אותן
קידש (מבואר בתשובת הרשב"א):

פתחי תשובה

(ה) לכסות פני הכלות. כ' נס' קה"י וז"ל תשובת מהר"ט א"ח נס' א"י
המני"ט ז"ל (ענה"ט לקוח סי' מ"ב ס"ק י"ג ומ"ט שם) נראה שקדש
אשה אחת שהיו פניה מוכסות בשעת קדושין ולא ראו אותה אלא אח"כ כשהלכה לה
החזירה וגילו פניה כדי שיוכלו לדעת ולהעיד מי היא המתקדשת והשיב המני"ט
דאין לחוש כלל לקדושין דהוי כמקדש בלא עדים ודומה זאת לשאר' הרשב"א סי' תש"ק

באר היטב

(ד) אותן. וא"כ אף שנמנע הטבעת של נחשת אין כלן קדושי טעות.
ואין חילוק בין מקדשה בשל נחשת ומתן או בשל זהב ונמנע של
נחשת רק שיהיה שוה פירוט. ואם אינה ש"פ והיא אומרת לדירי ש"פ
מסופק הר"ן אי מהני וכתב המרדכי דאין מקדשים נמנע והיינו מדרבנן
אין מקדשים. ב"ש ועיין כהנ"ג דף ס"א ע"ג:

הפוסקים

סי' יח—ס"ק יט אות א

אוצר

לכסותה. [ולעיל מיניה בסעיף ה' כתב דנמדינתו אין המנהג לשאול
לעדים, ומבואר דס"ל דמטעם זה דמכסין פני הכלה לחוד, כיו
קדושי ודאין].

ועי' בט"ז סק"ג שהביא דתשובת הרשב"א סיוס דמי"מ ללא
ידו ספק ראוי שיחזור ויקדשה כו', ואפילו בזהב כחמה טבעת
כו', ואפילו לא יענה ממנה וכו' כו'.

ובלחם רב סי' כ' בנידון שקדשה בטבעת שיש בה מרגליות, כתב
דא"ע"ג דלדעת ר"ת המקדש בטבעת שיש בה אכן טובה
אינה מקודשת, מי"מ י"ל דלדין מקודשת מספק משום הא דכתב
הרשב"א דעכשיו נהגו בנות ישראל הנוטות שמכסות פניהן בשעת
הקדושין כו', איננה דברא"ש והתוס' לא חילקו בכך, מי"מ כיון
דהרשב"א כתב כן ודאי שראוי לחוש לקדושין אלו אפילו לדעת ר"ת,
אלא שהרשב"א שם כתב שראוי לחזור ולקדש כו', ולכן יחזור ויקדשה
בלא ברכה וכו'. והביאו לנידון בחזון למועד (להר"ע הלוי) סי' ז'.

ובשו"ת מהרש"ך ח"ב סי' ע"ז נשאל ג"כ על הנידון הנ"ל, וכתב
לחלק בין טבעת שיש בה אכן לבין טבעת סתם ונמנע
של כסף או של נחשת, דמה שכתב הרשב"א שיחזור ויקדשה היינו
משום שנידונו קדשה בטבעת של כסף והיא לא ראתה הטבעת
ומסתמא היתה סבורה שהטבעת היא של זהב, וא"כ יש לחוש ללא
ידי ספק שיחזור ויקדשה אף שאפשר לומר שמה בכל דבר נוחל לה,
אבל היכא שנתן לה טבעת של זהב והיא לא ראתה הטבעת ואמר
לה בכל דבר, יראה דאפילו יש בה אכן אין לחוש כיון שלא ראתה
האכן וכו' כה'.

ובארץ צבי (ותאומי לביה) סק"ז כתב גם בדעת הרמ"א דמש"כ
כתב שני המנהגים לשאול לעדים אם הטבעת ש"פ וגם
לכסות פני הכלה, דאין לסמוך על כסוי פני הכלה לחוד, משום
דעדין איכא ספק קדושין כמ"ש הרשב"א. ועי' ב"ש סק"ה שכתב
דלא סגי בזה דשואלים את העדים לחוד, משום דאם אין פניה
מוכסות אז אף אם שואלים אם ש"פ, י"ל דאכתי לא סמכה דעתה,
כי ראתה דשור יותר, ודומה לה דאיתא בחו"מ סי' רכ"ז סעיף
כ"ב

חשש זה נצטרך לומר שאפילו קדשה בטבעת של כסף בלתי מצופה
וזהב תהא ספק מקודשת, ע"כ קרוב בעיני כו', ומ"מ לצאת ידי ספק ראוי
שיחזור ויקדשה כו', ולפי נוסחא זו שבפנים האחרות חיים, י"ל דלא כתב
במסקנא שצריך לחזור ולקדש אלא היכא דהוא אמיר לקדש בטבעת של זהב
שעל זה הוא שנסתפק, אבל בסתם בן אדם אינו צריך לחזור ולקדש, והט"ז
והלחם רב והרש"ך שכתבו סתם דצריך לחזור ולקדש, וכן הארץ צבי שכתב
כן בדעת הרמ"א לא ראו דברי האחרות חיים במקורם רק מה שהועתק ממנו
בב"י, כמבואר להדיא בדבריהם, אמנם אף לפי הנוסחא שבאחרות חיים יש
לדון דהאינא שרגילים לקדש בטבעת של זהב יש לכל אחד הדין של אמיר
לקדש בטבעת של זהב, אלא שמדברי תה"מ נראה דהוי קדושי ודאי גם מטעם
זה לחוד, וכן מתבאר להדיא מדברי הפסקי הלכות והערך השלחן, וצ"ל
שתפסו דהרמ"א פסק כמי שתפס הרשב"א מעיקר הדין.

(ה) עי' באמרות טהירות כאן מש"כ על דברי מהרש"ך אלה.

יח. נוהגין לכסות פני הכלות. מנהג זה מובא בלחם
חיים בשם תשובת הרשב"א, כמבואר בס"ק שח"צ. ובמשכנות
הרועים מערכת ק' סי' כ"ח הביא מקור למנהג זה, מהא דתנן
ברפ"ב דכתובות, בלא חלצה בהינמול, ומבואר ברש"י שהוא לשון
הנמנה שמכסות פני הכלה ועיניה סגורות עד שחשן. ועי' גם
במוסף הערוך שכתב שציוונית הוא לשון מסוכ על הפנים.

ועי' בפ"ח סק"ה דהאחרונים דנו בזה דאם פניה מוכסות, איך
יוכלו העדים להעיד מי היא המתקדשת, וא"כ הוי כמקדש
בלא עדים. ויבואר בשו"ב צו"ה"פ סי' מ"ב.

יט. ואינן מקפידות במה מקדש אותן. א. דין זה הוא
מהאחרות חיים ה"ל קדושין סי' י"ג בשם תשובת הרשב"א,
והוצא בב"י, שכתב על המקדש בטבעת מנוחבת ולא אמר כלום,
דשמא בכל דבר נוחל לה כו', ועוד עכשיו נהגו בנות ישראל
הנוטות שמכסות פניהן בשעת הקדושין ואין מדקדקין אם בפרוטת
אם בתרקבא דדינרי, ומה שאמר ר"ת שאין לקדש בטבעת שיש בה
אכן טובה, היינו בראתה אותה.

וביאר בח"מ סק"ז דכיון שאין מקפידות במה מקדש אותן, אי"כ
אף שנמנע הטבעת של נחשת אין כלן קדושי טעות, דהוי
כאילו אמר תתן לי מה שתרצה רק שיהיה ש"פ, וע"כ אינה רואה
מה נותן לה, ואין חילוק בין מקדשה בשל נחשת ומתן, או בשל זהב
ונמנע נחשת. ומובא בקצרה בצנח"ט סק"ד.

ובפסקי הלכות (יד דוד) פ"ז דאישות ה"ל ע"ז דקפ"ז א', אחר
שכתב לחלק דין קדשה בטבעת של זהב ונמנע מזויפת,
בין היה לה להעלות על הדעת הזיוף לבין לא היה לה להעלות על
הדעת [וכמובא לעיל סק"ז אות א'], כתב עוד דאם כסתה פניה
ולא ראתה מה שנתן לה, וגם לא אמר כלל במה מקדשה, אף
שנמנע מזויפת ואין דרך המקום לקדש בשל נחשת, נראה דמקודשת.
ע"ש ביאורו ע"ז ביד דוד אות רנ"ב.

וב"כ בערוך השלחן סוף סעיף י' דקדשה סתם או ב"ש זה
אכן טובה, פשיטא שהיא מקודשת גמורה לפי מהגינו

(כ) הט"ז הביא בן מדברי האחרות חיים בשם תשובת הרשב"א המועתק
בב"י וז"ל שם: וכתב הרשב"א בתשובה המקדש בטבעת מנוחבת ולא אמר
כלום שמה בכל דבר נוחל לה. ועוד עכשיו נהגו בנות ישראל הצנועות שמכסות
פניהן בשעת קדושין ואין מדקדקין אם בפרוטת אם בתרקבא, ולפי"ז צ"ל
שאפילו קדשה בטבעת כסף שאינה מצופה זהב תהא ספק מקודשת, ע"כ
כרוך בעיני שאם היא גדולה שמתקדשת ע"י עצמה והיא כסתה פניה ולא
ראתה הטבעת שתהא כודאי מקודשת, ומ"מ לצאת ידי ספק ראוי שיחזור
ויקדשה ואפילו באותה טבעת ואפילו לא יטלנה ממנה כו' עכ"ל. והנה
דברים אלו מהמלים ולפי"ז צ"ל עד ומ"מ לצאת, אין להם ביאור, אבל באמת
יש השמטה בדברי האחרות חיים בשם הרשב"א המביאים בב"י, ובפנים
האחרות חיים אחרי המלים אם בפרוטת אם בתרקבא. כתיב וז"ל: ומה שאמר
ר"ת שאין לקדש בטבעת שיש בה אכן טובה היינו בראתה אותה, אלא שאני
חושב אם הוא אמיר לקדש בטבעת של זהב שמה סבורה שקדשה בכך, ולפי

ביאור הגר"א

ג ו [ח] קידש באוכל או בכלי וכיוצא בו ששוה פחות משוה פרוטה

באר הגולה

הרי

ו מותרת דמחולל שם דף
י"ב ע"ה חיישין שמה
שזה פרוטה נמדי הסכמת הפוסקים

[ח] קידש בו, ובה"ג
פי' דלא כשמואל ממש"ש

ולא משום דס"ל דשמואל כו' ושם י"ג א' אתון דשמיז לכו בו' ואם איתא
בלא"ה הל"ל משום דשמואל אבל הרשב"א והרא"ש וש"ס הסכימו לפסק
הרי"ף והרמב"ם לפסוק כשמואל דרב יוסף ס"ל כותיה והא דקאמר אתון דשמיז
משום כו' פי' הרשב"א לאו משום דשמואל לבד כו' ונימא אם אמר בפי' בש"ס או בדברי שאינו מתקיים להרמב"ם ולפי מ"ש למשה וירא שאם כו' בלא"ה אתי שפיר :

פתחי תשובה

שאלה הלא הרב לחצורו אף שאם היה נחתק מהם לא היו מכירין אותו ולא היו
יכולין להעיד מ"מ נודלי מהני עדותן ותשיב שפיר ידיעה ורואיה ועוד כיון שלא
זזה ידם עד שנקדקו ורואיה נודלי הרי הוא כידיעה ורואיה זהו ודאי אף קידש
אשה בפני עדים ולא נדקוק מקורם אם היא גדולה ואת"כ ראו אותה שהיא גדולה
נודלי מקודשת עכ"ל ע"ש ועמ"ש לקמן סי' ת"צ ס"ק י"ג וי"ו :

עדום ששמעו איך ראונו אחר ללאה ה"ל נקודשת לו נחתקו זה ולא ראו הנתינה
אע"ג שראו את"כ הנחתק יולא נתי' האשה לא היו קדושין, ומהר"ט ז"ל חילק
בין לא ראו מעשה הקדושין להיכל דלאו מעשה הקדושין אלא שלא הכירו את
האשה כיון שיכולין להחזיק בה ולראותה, ולענ"ד בפשיטות דהכא חזינ' ידיעה
ורואיה כיון דמהני עדותן אם יראו שנגע איש אחר את האשה בפניהם כו' כמו
שאלו עדים לאחד שהם פניו מכוסה רצו לחצורו וכי לא היו יכולין להעיד

אוצר

ס"ק יט אות א—ס"ק כ אות א

הפוסקים

ואילו גבי קידוש בכוס ואמר בעצתה זו הוצא צב"י סי' ל"ח שהשיב
הרשב"א שאם פניה מכוסות אינה מקודשת, וכיכי חנא ופסיק
דאינה מקודשת דלמא כלה זו היא מהלכות שאלין מקפידות במה
מקדש אותן כו', ולפחות הול"ל שהיא ספק מקודשת, אלא ש"מ
דכשיאר ואמר בעצתה של אבד ונמלחא של כסף, או שאמר בעצת
וקידוש בכוס, היא סמכה על הדברים שאמר, [ואינה מקודשת אף
שכסתה פניה].

וב"ב גם בתשובת ר"ל הכהן שחזון למעמד (להר"ע הלוי) סי'
י' מכה ב' תשובות הרשב"א ה"ל, דלא קאמר שיעיל המנהג
אלא היכא דלא אמר כלום, אבל היכא דפירש בדיקא אינו מועיל
המנהג, וכוסיף, דגידון דהרשב"א עדיף מנ"ד, שהרי שם היה החפץ
שקידשה בו בגד או כוס, ובשעה שגד לידה הכירה מה הוא,
דמשמש הידים אין עצתה מתחלפת בכוס או בגד, ואיכא למימר
דבשעה שגד לידה סברה וקיבלה ויהיה מה שיכיר, ועכ"ל כתב
הרשב"א דאין כאן קדושין, כ"ש צ"ד שאף בשתקא אחת בידה
אינה מכרת אם היא זכר או מלופס זכר, ודאי דלא הוי קדושין,
גם מדברי החשב"ן [המובא לעיל סקט"י אות א'] שכתב לחי'ם
לקדושין משום שקידשה סתם], ולמד דכשארמר לה בפירוש שהיא
של זכר אין כאן קדושין, ואף שמנהג העולם שמכסים פניהם ואינם
מקפידים, ואין לומר דזמנו של החשב"ן לא היה מנהג זה, כיון
שממנו של הרשב"א היה מנהג זה, ודוחק לומר שנתעטל וחר
ונתקן בזמננו, וגם אין לומר דהחשב"ן מיייר צאותן שאלין מכסות
פניהן כו', דכל כהאי ה"ל לפרש כו', אלא ודאי משמע דס"ל להכי
רבותא שכל שפירש בדיקא ואמר שהוא של זכר, הו' לא מהני
אומדנות וכוונות שיהא מרואה בלא"ה למהוי קדושין קדושין,
דכל שהתנה בפירוש אין דעתה להתקדש אלא במה שמעשה מפיו,
וכל שלא נמלא חנאו אחת אין כאן קדושין וכו', וכן משמע מדברי
כל הפוסקים הבאים אחר זמנו של הרשב"א, דמסתמא היה המנהג
לכסות פני הכלות גם בזמנם, ועכ"ל כתבו בסתם הדין דהאומר
התקדשי לי צדיק של זכר ונמלחא של כסף דאינה מקודשת, ולא
אמרו שלפי מנהג העולם שמכסות פניהן אין הדין כן, אלא ודאי
משמע כ"ל.

סעיף ג. ב. קידש באוכל או בכלי וכיוצא בו. א. כשקידש
בכסף עצמו פחות מכשיעור שו"פ. כתב צ"ח סק"כ
דאין צוה החשש שמה שו"פ במקריא, כי בכסף לא חיישין לזה, כמ"ש
הצ"ח בצד"ה דשיעור קדושין הוא כסף חצי שיעור, וכל כסף
פחות משיעור זה אפילו שזה עובא דברים אחרים, אין כאן שיעור
כסף שהלכיה החזרה לקדושין. וכן מצוהר בחי"מ סקט"י. ודבריהם
הם עפ"י הטור סוס"י זה בשם הרמ"ה, דצדקיש בכסף פחות
משיעור

כ"כ לענין אונאה דאף אם אמר לו דאינו שוכ אלא זר, יכול לעטון
טענת אונאה משום שראה שהוא שוכ יותר, וה"ל סבורה ששוכ יותר
ולכן מכסים פניה כו'. והביאו בקיור גם בארץ נבו ה"ל, וסוים,
אבל אם שאלו לעדים וגם בסתה פניה מקודשת לכ"ע.

ובעצי ארזים סק"י כתב הטעם דתרווייהו לריבוי, דבמה ששאלים
לעדים אם שו"פ לא סגי, דאכתי איכא למיחש כיון שהוא
רואה בעצתה שמה תסבור שהוא זכר ולא אם היא נחשת אינו
אלא ספק קדושין, לכן מכסין פניה כדי שלא תראה במה מקדשה,
ובכסוי פנים לחוד לא סגי, דכיון שאמר לה בעצתה זו, איכא למימר
שיודעת שאין עצתה שאינה שוכ יותר מפרוטת ודעתה להתקדש
ציוהר, לכן שאלים לעדים אם הוא שו"פ, כדי שדע שמקדשה רק
בפרוטת.

והמקנה בקו"א כאלו כתב הטעם דלרף לשאלו לעדים אם שו"פ
אף שמכסין פניה, דכיון שהיא אינה רואה כלל את
הקדושין, דומה למש"כ הרמב"ם ובש"ע חו"מ סי' ר"ט סעיף ב'
דמוכר כל מה שיש בדיקא זה, כיון שאינו רואה מה שנתכווין אין זו
מכירה כלל דלא סמכה דעתו, וא"כ צ"ד נמי כיון שמכסות פניהן
ואין רואות לא הוי דרך קנין כלל, לכן טובין לשאלו לעדים אם
שו"פ. ועי"ש במקנה לעיל מיניה מש"כ עוד טעם אחר.

ב. לפי המנהג שמכסין פני הכלה, אם יכול לקדש גם
לכתחילה במבעת שיש בה אבן טובה. כתב בערוך
השלחן סעיף ח' דגם לפי המנהג לכסות פני הכלות הלכותיות ואין
מקפידות במה שמקדש אותן, אין המנהג אלא לקדש בעצתה שיש
בה אבן, דו"ל דח"ל לסמוך ע"ז דמכסין למוד, דכשיודעת שיש בה
אבן עובד הטעם חמיד דעתה לומר ששוכ הרבה ולא יעלו הקדושין
(לדעת ר"ת לפי ה"ר"), וכדאיתא בחו"מ סי' רכ"ז לענין אונאה,
שיכול לומר מאחר שראיתי ששוכ יותר ממה שאמרתי ידעתי שלא
אמרתי רק להשקיטני [ומובא גם לעיל ס"ק י"ז אות א'], ולכן גם
האשה חטעה בזה אף אם יחמרו העדים שהוא רק שו"פ, ואף אם
יכסו פניה כו', ולכן המנהג אלא לכסות פני הכלה וגם שלא לקדש
בעצתה שיש בה אבן, כדי ללאה כל הדעות.

ג. ואי סתני לפי מנהג זה גם בשאמר לה שמקדשה בשל
זהב ונמצא שאינו כן. במסתא דרבותא (בחלק החדשים
של הרמ"ר אלפאס) בתשובתו צו צב"י מ"צ דקב"א טור ב', כתב
דנראה שלא כתב הרשב"א דאין הכלות מקפידות במה מקדש אותן
ומקודשת כשפניה מכוסות, אלא בסתם [שלא פירש במה מקדשה]
ולא בהטעה, שהרי דברי הרמ"א הם דברי הרשב"א בתשובה צב"י,

(ו) ועי' לעיל סק"י אות א' דתח"מ כתב לחלק בין אונאה לקדושין.

פתחי תשובה

לזה עד שיהא במקום ש"פ. וחמה על הפוסקים שלא הזכירו מה הדין כלל ע"ש. ועיין גם שם"מ פ"ד מה"א דין י"ט שהא"ל מספק דין זה ע"ש ושם"ל ס"א סק"ג :

(ו) מקודשת מספק שמה כ"ל. עיין גם' מעין גנים לקמן ס"ה שהביא בשם הפ"י דדוקא בקידוש סתם אבל אם אמר לה פירוש שמקדשה בפירוש ואמר ארבע וכו' ע"פ אז לא הוי אף קדושי ספק אף דש"פ במדי מ"מ ה"ל לא נהנה

הפוסקים

סיק כ אית א—סיק כא אית א

אוצר

באחד שקידש אשה בהנחה חתוך לחם, וספק דמידי ספק קדושין לא נפקא, דשמה שו"פ במקור"א. והשנו"י שם כתב דלדעת ר"י [שנסקב"ב] דהשם שמה שו"פ במדי הוא משום גזירה אפס ארבע מקום], כ"ד ג"כ יש לחוש שמה שו"פ. הנהא זו בשום מקום, ולדעת הרמב"ם [דכחשש הוא רק בדבר המתקיים וראוי להולכו לאותו מקום ששם שו"פ], הנהא חתוך פלמו אי אפשר להולכו לשום מקום, ואפשר דהוי כדבר שאינו מתקיים, וכ"ש הנהא החתוך שכבר נעשה פשיטא שאין ממנו בהנחה כזו, ועכ"פ מידי ספקא דכוחות לא נפק וכו'.

מכשעור אפילו ס"ק לא הוי. ומבואר מדבריהם שמפרשים בן דעת המחבר במש"כ שם בסעיף ט' קדשה "בכסף" פחות משו"פ וכו'. וכן פירשו שם דברי המחבר, בעני ארזים סקב"ה, ט"ז קדושין סקב"ה, ואמנה שמואל סי' ל"ד (הראשון).

וב"ב בישי"ש פ"א סי' י"ח דבהני פרוטה שידוע לפי המשקל דשעורה של כסף שהוא פחות מפרוטה, אינה מקודשת כלל לא מדאורייתא ולא מדרבנן. וכ"כ בלבוש דבקדשה בכסף פחות משו"פ אינה מקודשת כלל, דכסף מיקץ קיין. ובפ"ת לעיל סי' כ"ז סקב"ד הביא בן מהמנה דק"א.

גם בהנחות החו"מ על הטור בסי' כ"ח דין טבעה שאלה, כתב לענין הנהא קישוט שאין זו שו"פ, דמי"מ ספק מקודשת שמה שו"פ במדי. וכן מבואר בשו"ת רעק"א מהדו"ת סי' ר"ב דכ"ו ד' דגם בהנחה קישוט הוי ספק דשמה שו"פ במדי.

ובכסף טבוע במטבע, כתב בנ"י קדושין סקב"ה ד"ל שמה הטבעה שו"פ במקור"א, וא"כ אין להקל בה אפילו כשהיא פחות מחלי שעורה וכו'. [מב"ב בישי"ש ובח"מ סי"ק הבי"ל מבואר דגם במטבע טבוע מכסף פחות מכשעור, לא חיישין שמה שו"פ במקור"א. וגם הכ"ש שם לא השיג על הח"מ אלא מטעם דאין מקדשין במטבע].

ב. ובשקידש בדבר שלפי הנראה לעינים אינו שו"פ בשום מקום. כתב בערוך השלחן סעיף י"ב דאין לחשוש בזה, ובפרט דלרוב הפוסקים זהו רק חששא דרבנן [פי' ע"ז בסקב"ב אות א'], ולמטעם יש לפיין.

ובתשובת בעל כנסת יחזקאל שבעטרה לבי (מחברשטט) סי' ט' כתב בין שאר הטעמים להקל בנידון, משום דקליפת פדשים בשום מקום אינה שו"פ. והמחבר שם הסכים ע"ז.

וכן בתשובת הרב דוד די מיוזה בפרי עץ חיים כרך ב' סי' כ"ח באחד שנתן מים לאשה לרוות למאונה וקידשה בזה, אחר שהאריך דאף שאמר דלדידה שו"פ הם כעת יותר מפרוטה, מי"מ אינה מקודשת בפחות משו"פ [פי' ע"ז לעיל סק"ד אות ח'], הוסיף דאף קדושי ספק אינם, כיון שאין שו"פ פרוטה בשום מקום.

ובמלואי אבן סי' כ"ד בנידון אחד ששבר מן השבט שצידו ועשה ממנו עיגול כמו טבעה וקידש בו אשה, כתב שנספרי אמרי שפר"א ב"ר דהגם שרלו"ת בן, מי"מ קיחה שפ"י כסף ל"ר. שיהא בלא ענין גנאי, והעיגול הכרחי לאשפה הוי ענין גנאי, ובש"י"ע סי' כ"ח סעיף י"ז בדבר שאין צו"ב מקפיד, יש סוברים דאפילו כשאינו שו"פ אכתי דוקא כהא דנקט בהם כגון חמרה או אגוז שיש בזה חשיבות קלה, ואז הוא דמכני מה ששו"פ במדי, וכן זולת דאחרת ואצ"ל דכוחל [המחזירים בגמרה בסוגיא זו] הוי ענין חשיבות קלה כה, ופי' מש"כ בחת"ס [סי' פ"ה, ומוזכר בפ"ת סק"ז] משו"ע ח"מ סי' שניע דיכול ליעול לכתחילה קיסם של חצירו לחצו"ז שנינו כה, וא"כ אין זו נתינה, ובפ"ד דבחת"ס ה"ה חשוק שלם, משא"כ כ"ד.

ועיין בדברי העיטור המוזכר להלן בסקב"ה, ובדברי הדינא דהוי שבעטרה י"ח.

ג. ובשקידש בשבר מלאכה או בהנחת קישוט וכדומה, ואין בו שו"פ כאן. פי' באכ"ט סק"ה מהשבות יעקב

אולם בפרישה סי' כ"ח אות ב"א, אחר שכתב מתחילה לענין הנהא קישוט שאין זו שו"פ, דמי"מ מקודשת מספק שמה שו"פ במדי, כתב שזו מוכיח י"ל דכולי האי לא גזרו. ובפסקי הלכות פ"ה דאישות דני"ח ב', ובב"אורי יד דוד שם אות קכ"ה, כתב בפשיטתא דאפילו להסוברים שגם בקידש בדבר שאינו מתקיים להולכו למדי, הרי אינו רק חיבור דרבנן משום חשש ברוח"ס, ובכ"כ שם מקדשה בהנחה השימוש נראה דלא גזרו, דכיון שאין בדבר שלה אלא נתינת, הכל יודעים שאין כל המקומות שו"פ בזה, וגם לא כל הזמנים שו"פ במקום השכירות, ולכן נראה ברור דאינה מקודשת, ובפרישה [הי"ל] נסתפק בזה, אבל מסתימת לשון הרא"ש והטור נראה שאין בזה שום ספק, וכן מוכרח מהסב"א. ובבית משולם סי' ט' אות ב', בנידון שקידש בהנחה קישוט בפני ע"א, והוא אומרה שלא נחבונה לקדושין רק לשחוק, כתב בין שאר הטעמים להחיר, שצמקום אחר ב"ר דבא"ו שו"פ חלוקין בזה רוב נשים שאין דעתם להלך למדי למקום ששו"פ, ודוקא בזה דמקדש בחמרה דאינה אומדנה שבה האשכ קיבלה החמרה, אז י"ל דכוננה להלך למדי למקום ששו"פ, אבל בגוונא שיש לבדכ כוננה על קדושין בלא, אין לעקש ולומר כוננה על שו"פ במדי, ולפי"ז כ"ד ג"כ אם הנהא הקישוט אינו שו"פ בלא לא חיישין שמה שו"פ במדי, דאומדן דעתה שיהי רק לשחוק בעלמא מלומר שכוננה על דרך רחוקה, ואפילו לסברה הפוסקים דיש חשש לאות שפחים [י"ל הסוברים דכחשש שמה שו"פ במדי הוא מפני גזירה ברוח"ס], היינו רק על קדושי דאורייתא אבל בקדושי ע"א [ככ"ד] דאין רק מדרבנן לא אמרין חשש הי"ל, וגם אין כאן לאות שפחים דכחשש ידעו שיהי רק לשחוק בעלמא.

ד. ובשקידש בפחות משו"פ שהיה גזל בידו. פי' באכ"ט לעיל סי' כ"ח סק"א אות ב'.

כא. הרי זו מקודשת מספק. א. פי' באכ"ט דין זה הוא ממימרה דשמואל בקדושין י"ב א'. וכתב בשו"ת מהר"ק שורש פ"ד דאפי"ג דקנה מכוונת פסקו דלא כשמואל, ה"ה כה"ג כמ"ס בשמו במדרכי קדושין סי' תפ"ט, [ושם כתב עוד ש"כ בסי' תפ"ז], וכ"ד ר' שמשון ב"ר אברהם בשו"ת [והוא ה"ה משא"ן בשו"ת מיימוני

אוצר

סיק בא אות א-ב

הפוסקים

ב. תא דמקודשת מספק, אם הוא דוקא באופן שידוע לה שאינו שו"פ בבאן, ואעפ"י נתרצית לקבל הקדושין. לכתב חשש קדושין, דהא דבעינן דוקא שו"פ בקדושי אשה הוא מחמת שני טעמים, אי דבעינן כסף ופחות משו"פ לא מקרי כסף, כי דאין אשה מקנה נפשה בפחות משו"פ, וא"כ הא דחיישין שמא שו"פ במקום אחר הוא דוקא כשקדשה בחמרה [וביחוד בו] שיש לה שער קצוב והכל יודעים שאינה שו"פ וגם קדשה ביום ולא עיי שלוח ורצחה שאינה שו"פ, ואז אמרין או שנחלית אפילו בפחות משו"פ או דלדידה שו"פ, אבל בדבר שאינו ידוע לכל שאינו שו"פ או שקדשה עתה בלילה או עיי שלוח, אינה מקודשת כלל, דהוי ס"ס, ספק שמא אינו שו"פ בשום מקום וליכא כסף דאורייתא, ואפילו אם חלמה ששו"פ במקום אחר, יש עוד ספק שמא נחלית וסברה שהוא שו"פ בכלן, ופחות משו"פ בכלן לא רצחה לכתוב נפשה.

גם במקרה דנזק י"צ ע"א ד"כ אומר, כתב דבעינן שחזר האשה שהוא פחות משו"פ ונתרצה להתקדש בו, וכ"כ הרא"ש גבי הכותב דקדוש בנפשה דאשה, דהא דליה ליה לדשמואל, משום דשאר הכא שחזר בו ממנו שרצה לקדשה בפחות משו"פ, וגם היא לא נחלית כשחזר לה שאינו שו"פ, כי כרי דס"ל דבעינן שידוע שניכס שאין בו שו"פ ויתרנו בו, ואפ"י בעינן שיהיה שו"פ צמדי דאליה לא מקרי כסף, ולפי"מ דאמרין לעיל דנזק י"צ ע"א אליבא דר"ש פשוט ידע וקיבלה לא קאמינא כי קאמינא דקדשה בלילה או דשויה שלוח, כי"כ היכא דקדשה בלילה או דשויה שלוח כיון דאין ידוע דהאשה נחלית לקדשה בזה, לא מהני מה ששו"פ צמדי, ואף שהוא כסף של חורב, מי"מ כיון שאין שו"פ בכלן והיא לא נחלית בפירושו, לא מהני ולא חל מקדושה.

ובעיי"ו כתב בקו"א סעיף ג' דמדברי הרא"ש ובר"ן משמע דכעסם דמקודשת כשדיוע ששו"פ צמדי, משום שהיא נחלית להתקדש בו אפילו בפחות משו"פ, כמ"ס הרא"ש גבי שו"פ דליפתח ולא חשש לחששא דשמואל משום שחזר בו וגם היא לא נחלית בו, והוסף, דכבר ביאר דבריו לעיל סי' כ"ח דהא דאשה אינה מתקדשת אלא בפרועה הוא מחרי טעמי כ"י [ובדלעיל בדברי הקבלת יעקב], ומשמע מדברי הרא"ש דאם אין רצונה ידוע כגון שלא ידע א"ס הוא שו"פ צמדי, לא הוי קדושין כ"י, ומלשון בעור משמע דס"ל דאף לשיטת ר"י דכעסם הוא משום גזירה, בעינן דוקא שידע שהוא פחות משו"פ ונתרצה, אבל אם טעמה וסברה שהוא שו"פ אין סברה לקיים קדושי טעמה משום גזירה, דאליה היכא דאמר א"ס חמשינן ואשתכחה דלא א"ס, למד אמרין בסוגין [דף ז' ע"ב] בפשטות דלא הוי קדושין לכריע ולא גזרין שמא שוב חמשינן צמדי, אפ"י דקדושי טעמה לא גזרו כ"י, ועיי' ב"ש שכתב ד"ל דאם ידעה שהוא פחות משו"פ גרע טפי שיכולה לומר משעה הייתי כך [ומזה להלן סק"כ אות ד'], ולפי"ז י"ל לסברה הרא"ש דלא משכחה לחששא דשמואל אלא כשנחלית בפירושו להתקדש אפילו בפחות משו"פ, [אלא שס"ס צמדי שם דאין משמעה כל הפוסקים כן, כמ"ס בחידושי].

גם בחמדה שלמה לקדושין צמדי ל"א אי כתב דלפי סברה בר"ן לא שייך דינא דשמואל היכא שקדשה בלילה או עיי שלוח, וכן היכא ש"ל שהיא סברה ששו"פ בכלן, אי"כ אין רצחה ששמה לדידה יתור משער השאן, ואינה מקודשת.

וכ"כ

להוציאה משני כשמואל, לפי הענין ארונים סק"י ועיי' עוד על דעת הרמ"ה בזה, לעיל סעיף א' הערה ס"ו.

(ג) לפי ס' מקרא קודש דף ר"ד א' בהתירויו על הרמב"ם.

מיימני אישות סי' יע"ג, וכ"כ ה' נשעים מערלני אחרון [והוא כר"א] המונח בש"י, וכ"כ זקנו בחוס' ר"י דבסוגין], מי"מ נראה דיש לתמוך לקדושין ולהלויכה גט, שהרי רבו האוסרים, הלא המה כר"א ובראשין כדכתב המרדכי ה"ל, וכן הר"י פסק כשמואל, מדהניח במסקנה דשמעתא ה"ל דר"י יוסף דלרצחה גיעתא כשמואל, וכן פסק הרמב"ם, וכ"כ מהר"ם בחשיבה ומציאה המרדכי הגדול ונחשבות מיימני סי' כ', וגם הסמ"ג הל"ך גט, וכן הרא"ש דנחלית טובה הוי בינא דצרי שמואל לפסק הלכה ולא בינא שם חולק כ"י, וכן צ"ח בעור, ומדבריו למדנו שגם הרמ"ם הוא מן האוסרים ג', [וה"מ כתב שכן דעת קצת הגאונים וברמב"ן וברש"י]. וכן גם דעת בעל העיטור, וחוס' ר"י חזקן], ובר"י רבו האוסרים על המתירים, ואפילו הוו האוסרים והמתירים כי הדיו, או אפילו נפישו המתירים, מי"מ צאיסור חמור כזה דחיינו חומרה דא"ל, פשיטא ופשיטא שהיה לנו לחוש לכל הני רצחנותא שפסקו לאסור כ"י, וכ"כ שם הפוסקים האחרונים, וכ"כ ראוי לכלן אחרים אפילו להלן, כ"כ להחמיר צאיסור חמור כזה וכו'. ונערוך השלחן סעיף י"ח כתב שלכן לא הוציח דעת המקילים בעור ובשו"ע, דכל רבותיו הראשונים והאחרונים פסקו דחיישין לה.

וכתב הרשב"א בחידושי לקדושין י"ג א', דאפ"י דר"י חסדא [בפסוק דא"ל דכחלה שם י"ב ב'] לא סבר להא דשמואל, ה"ל ר"י יוסף ס"ל כותיה, דשלא ליה לר"י אחא בר רב הונא [שם בפסוק דשמואל דא"ל] נגדיה בר"י ואלרצחה גיעתא כשמואל, והא דאמרין שם פרשי רבנן מהכיה משפחה ולאו משום דס"ל כשמואל אלא משום דא"ל לכו נדאבי ורצא, כי"פ לאו משום דשמואל למד כ"י דפרשי אלא משום דאבי ורצא, ונפיק"מ היכא דקדשה בדבר שאינו מתקיים וסדומה היכא דליכא משום דשמואל, אפ"י חיישין לה משום דאבי ורצא, ומיהו צמדי אפ"י דס"ל להני רבנן כשמואל נמי, וכן כתב דשלא ליה רצונה לר"י אחא [דנזק י"צ ע"א] שחיקה לאחר מכן משום [אחין דשמיט לכו ה"ל דר"י הונא חרש לה, ולא חשש משום דשמואל דשמה שו"פ צמדי כ"י, כיינו היכא דליכא משום דשמואל, וכ"כ הרשב"א והמאירי בסוגין, ועיי' לעיל סי' כ"ח סק"כ אות ג' שהרשב"א וראשונים אחרים כתבו עוד תירוצים לקושית אחרונה זו.

ובשו"ת הרד"ב ח"א סי' כ"ח כתב עוד תירוצ' על הקושית ה"ל מהא דאמרין צמדי ולא משום דס"ל כשמואל, דעמיה דשמואל הוא לאסור אותה אשה עתמה, אבל לאסור משפחה לריכס נמי לטעמייהו דאבי ורצא, [דנחשש דשמה שו"פ צמדי י"א דאין הולד נאסר, עיי' ע"ז להלן סק"כ אות א', ולפי"ז סי' ולא משום דס"ל כשמואל, כיינו כמו ולאו מטעמה דשמואל משום דלשמואל לא נאסר הולד ג', וס"ס שם הרד"ב דהי"ז יתור נכון. ודינא דהי"ז [על הסמ"ג] עשין מי"מ דכ"י עור ד' כתב דיש מתירים שהכונה דאפילו לא הוי סוצרים דהלכה כשמואל הוי פירוש מהכיה משפחה מפני שסוצרים כצ"י ורצא, אבל לעולם ס"ל נמי כשמואל כ"י, אי נמי אפשר לומר דכ"י פירושא, לאו משום דשמואל למד פשוט מיהו, אלא משום דס"ל נמי כצ"י ורצא היכא דלא שייך דין דשמואל, כגון קידש צמדי של כסף פחות מכשיעור דליכא למימר כי חיישין שמא שו"פ צמדי כ"י [עיי' ע"ז בס"ק הקודם אות א'], ואכ"י לן לפסוק כצ"י ורצא היכא ש"ל הקול דאיכא עדים דהוי שו"פ צמדי הקדושין וכו'.

(כ) כחננו למשיב הסוד בשם הרמ"ה והביתא מהר"ק לעיל פניה, דאם ילדה משני ולא גירש ראשון, הולד כשר, דנהי דחיישין לקדושי ראשון להצריכה גט ולהוציאה משני, אבל לא לפסול הולד כ"י, הרי שכתב דחיישין

הפוסקים

וב"ב ציושונות יעקב סק"ד על דברי הר"ן הנ"ל, דלפ"ז נראה
דאם קידשה בגילה שלא ידעה שזמם הדבר ולא קיבלה על
פגמה לא חיישינן שמא שוי"פ במקרא"ה.

ובשורת מהרש"ם ח"ב סי' רכ"ז אות ו' כחז להסביר טעמו של המקנה, שכחז דהיכא דלא ידעה האשה שאינו שו"פ לא חיישין שמה שו"פ במדי, דכבר הו' המפרשים בזה דחיישין שמה שו"פ במדי דהא אין להקדש אלא מקומו ושעתו, אבל נראה דבאמת י"ל דאם האשה מתרלית בפחות משו"פ הרי אמרה לדידי שזה לי ואחשבה עליה בפרועה ואמאי לא יועיל, אבל י"ל דכיון דכל הנשים לא מקני נפשיהו, שוב בעלה דעתה אצל כל אדם, אך כיון דחיישין שמה שו"פ במדי שוב לא שייך לומר דבעלה דעתה אצל כל אדם, כיון דיש מקומות דשור פרועה ושוב מהני מה דאחשבה עליה ונתרלית בזה כו', אבל היכא דהאשה לא ידעה דאינו שור כל כך, ואי"ב לא אחשבה כלל, שוב לכו"ע לא חיישין שמה שו"פ במדי, וזה צדו.

ובבית ידודיה רס"י סי' כחצ שנכספרו תפארת שאלו על הש"ס
חמה על מש"כ הקבלה יעקב ובהמדת שלמה דדדדר שאינו
ידוע לכל שאינו שר"פ או שקידשה בלילה או ע"י שליח לא חיישין
לשמה שר"פ צמדי, דל"כ מאי פריך הגמ' בדף י"ב ע"ה על שמואל
מדברי צ"ח דאמרי בפרוטע ובשר"פ, דלמלא צ"ח מיידי דדבר שאינו
ידוע לכל אם הוא שר"פ, להכי צעינן שיהא דוקא שר"פ, ומילחא
דשמואל הא מיידי דהכל יודעין שאינו שר"פ, וכן שקידשה ביום ולא
בלילה ולא ע"י שליח כו', ועוד דהא לעיל בדף י"א ע"ה מסקינן
טעמא דצ"ח משום קפידה, דמיידי שקדשה ע"י שליח או בלילה
וס"ל דצעינן שיה דווקא, מחלל דצ"ח ס"ל אפילו אם קידשה בלילה
או ע"י שליח נמי סגי בפרוטע דל"כ צמאי פלגי אהדדי, וד"כ
מאי פריך הגמ' מצ"ח דמיידי דוקא אם קידשה בלילה או ע"י שליח
כו' [וכן הקשה הישועות יעקב המוצא לעיל בהערה ד'] וי"ל
עפ"י הרשב"א שהקשה על הרמב"ם פ"ד דאישות הל' י"ט דבקידשה
בפחות משו"פ דדבר שאינו מחקיום לא חיישין, א"כ הוי מאי
לשנויי דצ"ח מיידי דדבר שאינו מחקיום, ותיזן דקושטא דמילחא
נקט דאפילו דדבר המחקיום הוי קדושי ספק ולא ודאי, וד"כ מנינו
למומר דהא דלא חירצו בגמרא כחילוק הקבלה יעקב משום דקושטא
דמילחא נקט, דאף אם קידשה ביום ולא ע"י שליח וידוע שאינו
שר"פ כאלו, אפ"ה הוי ספק קדושין, ובאמת אם קידשה בלילה או
ע"י שליח אי דדבר שאינו ידוע לכל שאינו שר"פ לא אמרינן דחיישין
שמה שר"פ צמדי.

אולם צעיר קדושין סוסי"ק ו' מצוה דאף אם סברה שז"ש נאן וקייבלו מיקדשה, לאחר שכתב ג"כ דלכאורה ה"י נראה דדוקא בגוונא דלמר שמואל שעומד כור חמרים דיניה, ידוע לשאר שאינו שז"ס וסברה וקייבלה, אבל אם סברה שז"ס לא מיקדשה בפניה משז"ס, כתב שוב דלא משמע כן בגמרא, דאל"כ מ"ל דפליגי אשמואל בזוודא ובאצני דכוחלא, דהא כיון שהיו משערין, גם לשאר לא היה ידוע, לכן נראה כיון דאפילו פרוטה אינו כסף השביל אלא דלא קפדה באשה, שאין חלילה הקדושין בשביל הפרוטה שמתן לה רק דלא סגי בלאו הכי דצעין כסף, וכל שהוא בכלל כסף יש קדושין, לכן אין כאן הטעמה באשה, דבשביל החסרון שאינו שז"ס לא איכפת לה, דגם החסרון אינו ממון חשוב, ואין חסר לה פרוטה,

(ד) וע"ש שיישב לסי'ז כמה קושיות, אלא דסי'ם דקשה ע"ז מהא שהקשו
[לשמואל, בקדושין י"ב א'] ממתניתין דבפרוטה ושו"פ, דהא מתני' איירי
בקידשה בלילה לב"ש [ללשון אחד בגמרא שם ברך י"א א'] וה"ה לב"ה,
דהרי באופן זה נחלקו ב"ה וב"ש, [ולמשכ"כ מאי קושיא, דהא לשמואל נמי לא

לֹא תַפְדֵּה כִּי וּשְׁפִיר מִיִּקְדָּשְׁךָ. וְכִי כִּבְּסִפְרוֹ גֹזֵר אֲרִיב לְקֹדֶשֶׁךָ
יִיב אֵל.

ובתפארת יעקב סקין כתב לאידך גיסא, דהא לחיישין שמא ש"פ צמדי, היינו דוקא אם קידש בדרך שאלו ידוע צבירא צעת הקדושין שאלו ש"פ, אבל אם ידוע צבירא שאלו ש"פ והיא ללא נתרנית צבירוש רק שתק, אמרין דלכך שתקב ללא איכפת לה כיון שאלו ש"פ, כמו שפירש"י בהך לויפתא דאסא [בדף י"ב ב' ד"ה ואישתיקב], ומשום חשש שמא ש"פ צמדי כבר אמרו שם אטו בולבו גמי דינא גמירי, ומשמע דהם דמכאי טעמא אפילו ספק קדושין לא הוי, והיינו כיון דלא נחברר לעדים צבירא שהיא מרובה, ומשתיקתא אין ראיב כלל דלא איכפת לה, ורק בגוונא דאינו ידוע חיקב שאלו ש"פ בהא שתיקתא כבודא, ואפילו נחברר שאלו ש"פ הוי ספק קדושין שמא ש"פ צמדי וכו', וע"ש שכתב הכנה לזה. [ועי' כע"ז צ"ש"ש המוצא בסקב"צ אות ז'].

ג. כשפירש להדיא שמקדשה בחפץ ששזה פרוטה ובאמת אינו שזה, אי חיישינן ג"כ שמא שו"פ במדי.

(ובכן כשאמר שמקדשה בחפץ ששונה חמשים ובאמת אינו שוה בבר, אי חיישינן שמא שוה כך במדי). עי' פ"ת סוף סק"ו והדבשה המלך נספיק כה"ג שאמר בפירוש שמקדשה צפרוטה. ונדדי הספק כחז שם בשער המלך, דשנמלא בנתן לה סתם, כרי המהליל להקדש בפחות משו"פ, אלא שמדין חורב הוא דאינה ממקודשת, משום דנעיק שיתן לה כסף דכיינו פרוטה ופחות משו"פ לא מיקרי כסף, והלכך איכא לספוקי שמא שו"פ צמדי ונמלא דכרי שוב כסף האמור בחורה, אמנם באומר לה כהדיא ששו"פ, ודאי דאינה מקודשת כלל, משום דעשה ודאי היתה שהיא שו"פ במקומה ולא על על מה ששו"פ צמדי, ונראה להביא ראיה לזה בממשי' הרמז"ם צ"ל דאישות ה' י"ת, אמר לה כרי את מקודשת צבגדי' אלו שהם שוים חמשים דינרים כר' אם אינם שוים אינה מקודשת, מבוואר מדבריו דאינה מקודשת כלל קאמר, והשתא קשה דהיה לו לומר דהיא מקודשת מספק שמא שוב חמשים דינרים בצמדי כר', אלא נראה ודאי דכל שפירש ואמר שוב חמשים אי שוב חין דעשה אלא על מה ששוב צאותו פרק וצאותו מקום, [אלא שכל זה הוא לשיטת הרמז"ם דהשתא שמא שו"פ צמדי הוא ממחמת ספק אם נמלא מקום כזה ששו"פ שם או לא, וצידוע ששו"פ במקו"ל מקודשת צודא], ואולם לדעת הסוברים דהשתא שמא שו"פ צמדי הוא מחמת גזירת הראשונים, דשמא יש כאן אחד מאנשי צמדי ואם יראה שאין אנו חוששין כאן אף במקומו לא יחוש, [במובא בסק"ב צ"ל א.], ונראה ודאי דאפי' בחפשה לה ששו"פ, כרי ז' בצממא מספק משום חששא זו, ולפי דבריהם צ"ל דכי פרכין בצממא דק' ע"כ ה' לא שו' חמשים, לאו למימרא דאינה מקודשת כלל, אלא הכי פריך, כיון דלא שו' חמשים היכי קאמר רבה דאין לזרין שומא ומקודשת ודאי, הול"ל דמקודשת מספק שמא שוב חמשים צמדי, אמנם יש לפקפק בזה, שהרי העור הביא סברה החולקים על הרמז"ם בחשש שמא שו"פ צמדי, ובחז שלא הסכים הראש"ם, וצריך הס' כחז שאם אמר לה התקדשי בחפץ זה ששוב חמשים צמדי, אס נמלא אח"כ ששוב חמשים מקודשת, ונראה מדבריו דאם אינו שוב אינה מקודשת כלל וכמ"ש הרמז"ם, ולא ידעתי למה, שהרי מבוואר [לשיטת החולקים על הרמז"ם] דמפרש נמי איכא להאי חששא שמא שוב חמשים צמדי כר', ודין זה צ"ע.

וצתפארת

החיישנים בהם לקדושין כלל, ועי' בבית מדרה המובא להלן משיב לתרץ קושיא זו.

(ה) וע"י בהמקנה דף י"ב ע"א בדי"ה אמר שמואל, שכתב דה"נ מיירי שנתרצית להתקדש בו אפילו אם הוא פחית משו"ס.

אוצר

סי' כא אות ג

הפוסקים

ובביתא דרבי אבהו כחז דנראה דאף הסוברים דהוא משום גזירת הרוואין, מודו בפירש דש"ס דלא גזרינן, וכן משמע פשטא דגמרא דקאמר אי דאמר לה חמשין ולא שוה הא לא שוה, משמע דאינה מקודשת כלל ה. וכן שם בסק"ז דבכה"ג י"ל דלכ"ע לא מיקדשה, דכל שאמר בפירוט משמע במקומו, כמו בשיראי כשאמר בחמשין. וע"ע משי"כ מה בספרו גור אריה לקדושין י"ב א.

וב"ב בלב מבין פ"ד דאישות ה"ל י"ע דיכולים אנו לומר דכל זה דמשמע, מפני הרוואים, אינו אלא היכא דקידשה סתם, אבל היכא דפירש שו"ס ליכא חששא וכו'.

גם ביד המלך (לכ"ע לנדה) פ"ז דאישות ה"ל י"ע כחז דחשש זה דשמא שוה במדי לא שייך רק היכא דקידשה בחפץ סתם ולא פירש כמה הוא שוה, דאין חזין שהאשה סמכה דעתה להקדש בחפץ זה כי אצל במפרש כהדיא שמקדשה בחפץ אשר שוה חמשין, כדל"ל לא סמכה דעת האשה רק שיהיה חמשין במקומה כו', ולפי"ז גם בקידש בתמרה ופירש שמקדשה בשו"ס שבה, ובמקומו אינה שו"ס, אינה מקודשת ואפילו ספק קדושין אין בזה כו', ויש לי להביא ראיה שגם החוס' מסתבר לכו לחלק בענין זה בין מקדשה סתם לבין מפרש, ממשי"כ כהדיא עובדא דקדוש בזוולא דאורדי ויחיד רב שימי וקא מעיין אי אית ביה שו"ס או לא, דאחיה דלא כרז יוסף כו' פ"ט.

ובמחזה אברהם (לכ"ע די צוטון) סי' כ"ב, בחשונה בן המנחם, כחז בזה ה"ל דיש ללמוד מתוך דברי הרא"ש ובר"ן בסוגיא דליפתא דאסא בקדושין י"ב ב', דדוקא היכא דנחליתא הוא דחוששין לקדושין של פחות משו"ס שמה שו"ס במדי, ולדעת בר"ן דוקא בנחכיון ונחליתא גם היא לקדש קדושי ספק, הוא דחיישין לקדושין כו', אבל כל שמעשיו מוכיחים דלא ניחא ליה בקדושי ספק, כהדיא דמקדש בליפתא שהוא לא נחכיון לקדשה בליפתא לבד, דלא ניחא ליה בקדושי ספק, אין חוששין שמה שו"ס במדי כו', ע"כ נראה ברור דכשאמר הרי את מקודשת לי בחפץ זה שו"ס, הו"ל כמפרש ואומר על מנת שהוא שו"ס, וא"כ לא ניחא ליה לקדשה כי אם בקדושין שו"ס עובר לסוחר באתרא דבין, וגם היא נחליתא להקדש לו רק באופן זה, וכיון דלא שו"ס באותו מקום אין אלא קדושי טעות, כמו מקדש בכלי על מנת שהוא של זה ונמלא שהוא של כסף כו', ובכה"ג כ"ע לא פליגי דלא חיישין שמה שו"ס במדי כו', ואפילו החולקים על הרמב"ם דס"ל דמשום גזירת הרוואים נגעו בזה, הכא מודו דאינה מקודשת כיון דפרושי קמפרש שו"ס כו', וכן כשאמר התקדשי לי בצנזרים אלו דשוו חמשין כו', והביא שכן כחז להדיא הרשב"א בחדושו לדף י"ג, דהיכא שאמר לה שו"ס ולא שוה הכא, לא הוי קדושין כלל וליכא משום דשמואל וכו'. ובישא ברכה (על רי"ז) דל"ד אי תמה על השער המלך ה"ל, שלא זכר דברי רשב"א אלו.

וכשמחת

(ז) ע"י פ"ת סק"ו הג"ל שהמעין גנים הביא בשם הפני יהושע דאם אמר לה בפירוש שמקדשה בפירוט ואינו שו"ס לא הוי אף קדושי ספק, והיא לא נתרצתה לזה עד שיצא במקומה שו"ס. אך לא מצאנו לשון זה בפני יהושע בסוגיא. ואולי כחנת המעין גנים לדברי הפני הג"ל באבן פנה נוגם זה לא כתוב שם במפורש, וא"כ אין זה לכ"ע אלא לדעת הרמב"ם בלבד וכנ"ל.

(ח) וכ"כ בתוך הדברים המקנה בקריא. דבאמר לה ששוה חמשין ונמצא ולא שוה כו', אמרינן בסוגיא בפשטות דלא הוי קדושין לכ"ע, ולא חיישין לשמא שוה חמשין במקום אחר, דהוי קדושי טעות. וע"י גם בהון יוסף סי' כ"א ג"ז ג' שכתב בתה"ד לענין אמר דשויים חמשין, דהזכיר סכום מצות, לכ"ע לא גזרינן מפני הרוואים. [אלא שלא ביארו אם גם באמר דשויים הדין כן].

ובתפארת מנחם פ"ד דאישות ה"ל י"ע כחז דולדי דין דין אמת, שפאמר להדיא ע"כ"ע דעתו וכוונתו ששוה כאן, דלישנא דשוה, במקומו משמע, והוי כאומר התקדשי לי במנה ונתן לה דינר דל"ר ששלים דוקא ואינה מקודשת בפחות כו', ומה שהקשה השע"מ לדעת הפוסקים החולקים על הרמב"ם גם בלא שוה חמשין ניחוש לגזירת הרוואין, נראה דע"כ לא קאמרי כי אם בפחות משו"ס דאיכא חשש הרוואין מאנשי מדי ששו"ס במקומו ויאמר שאין אשה מתקדשת בפירוט, כאשר כן הוא בלחמה פלוגתא בין ב"ש לב"ב כו', אבל בזה דאמר חמשין ולא שוה חמשין דע"כ"ע שוה כמה דינרי, אין כאן חשש כלל, דמהיכא תיתי הטעות להרוואה לומר דאין אשה מתקדשת בכך, וכי כמה יתן לה אש חרקי דדינרי, ולכן כאשר יראה שאין חוששין לקדושין הלא יחזיק זאת כי הוא מפתח שאמר לה שוה חמשין ואינו שוה, ולא אחי למיעט ה.

גם באבן פנה (דרישא ארי) סק"ג כחז דלדעת הרמב"ם דהאי ספק שמא שו"ס במדי ספק גמור הוא כו', אם קידשה ואמר לה ששוה חמשין ובלחמה לא שוה, אין כאן אפילו ספק קדושין, דהא כדל"ל היא לא סמכה דעתה ע"ז דשמא שוה במדי כו', ולפי"ז גם אם אמר לה התקדשי לי בחפץ זה והוא שו"ס, ואשחכה דלא שוה, אין כאן אפילו ספק קדושין, דהא לא סמכה דעתה, ולפי"ז ה"ל מימרא דשמואל דאמר חיישין שמה שו"ס במדי איירי שלא הזכיר לה שום סכום, אלא שקדשה סתם, או שאמר לה בכל דבר, דכיון שנתנית לא שייך לומר דלא סמכה דעתה כו', ומלאתי און לי בפני יהושע שכתב ג"כ כך דלדעת הרמב"ם לא הוי ספק קדושין רק היכא דנחליתא להקדש בכל דבר, ולאו מטעמא דידן, אלא מטעם שכתב דהרמב"ם ס"ל ג"כ כ"ר"י והרא"ש דאין להקדש אלא מקומו ושטחו, ורק היכא שנתנית להקדש בכל דבר, דאינה מקודשת מנחת הכתוב דלא מיקרי כסף, הוי ספק קדושין שמה שו"ס במדי ומיקרי כסף ה. וכל זה הוא לפי דעת הרמב"ם, ולדעת ר"י והרא"ש דהך ספק דשמא שו"ס במדי לאו ספק גמור הוא רק גזירה מדרבנן, לפי משי"כ הח"מ טעם הגזירה דלעתס, דשמא יש כאן אחד מאנשי מדי ויראה שאין חוששין כאן אף במקומו לא יחוש, אפשר לומר דלא גזרינן בכהי, דחששא רחוקה היא לומר שיזדמן במדי אחד שיקדש בחפץ כזה ויאמר ג"כ דשוה סכום זה, ולא גזרינן בכהי רק בסתם קדושין, אמנם לפי משי"כ ה"ש דטעם הגזירה הוא דשמא יש כאן אחד מאותו מקום ויאמר ח"א יולאה בלא גט, ולדבריו חשש הוא משום הולאת לנז, לפי"ז הכא ג"כ יש חשש זה, ובדל"ל תריכא גט, וא"כ דין זה תלוי בפלוגתא, להרמב"ם אין כאן ספק קדושין, ולר"י והרא"ש כפי מה שפירש ה"ש, מקודשת מספק. וע"ש שכתב עוד דמדברי השו"ע להלן בסעיף ה' ובסי' ל"ב סעיף ב' משמע שלא הבין כן דלדעת הרמב"ם כו', [אלא שגם לדעתו הוי ספק], אבל הנראה לדעתי כדפתי, ויש לי על מה לסמוך, על חילול דברבא ותקופת צעל פני יהושע.

(ו) גם בישא ברכה (על רי"ז) דל"ד ע"א כתב לתרץ כן דיוקו של השעה"מ על הסור, והביא משו"ת המבי"ט ח"א סי' שליח שכתב בתה"ד בההיא שיראי דאי אמר לה חמשין ולא שוה לא הוי מקודשת ולא אמרינן בהני שיראי שמא שוה חמשין במדי, כיון דהשתא הכא לא שוה, דדוקא בתמרה וכיוצא דנהיגי אינשי לקדושי בית, חיישין שמא שו"ס במדי משום חומרא דרבנן בעלמא, אבל שיראי דלא נהיגי בהו ולא שכיחי בידה דכל איש, לא חיישין, הרי דלפי דבריו אין מקום לפקפק בדין זה, ואף כי הסור לא נקט שיראי אלא כתב סתם קדשה בחפץ ואמר לה שהוא שוה חמשין כו', מ"מ לא נהיגי לקדש אלא בתמרה וכיוצא ולכן גזרינן, אבל בחפץ שהוא שוה חמשין ואמר לה שהוא שוה כן לא נהיגי לקדש בו, ומילתא דלא שכיחא לא גזרינן ביה רבנן וכו'. וע"י עוד בדבריו להלן.

שמא דבר זה שוה פרוטה (י) במקום (ה) אחר

וי"א

פתחי תשובה

(י) במקום אחר. ענה"ט מ"ח חינו הרא"ש כ' שם והרמב"ם ס"ל כשידוע ש"פ כו' ועין גם' קה"י ש"כ ע"ז וז"ל ונראה הטעם דהא דנענין דוקא ש"פ בקדושין אשה הוא משני טעמים. א' דנענין כסף דלפינן קימה קימה משנה עפרון וכתיב ציה כסף ופחות מש"פ לא חיקר כסף. ב' לאין אשה נקמה נפשה נפשות מש"פ. ולפ"ז אם ש"פ במקום אחר שפיר מקודשת דכיון שש"פ צמדי הו' כסף ונאוריתא (ר"ל להרמב"ם הוא כן אבל להרא"ש וש"פ לא מקרי כסף אלא"כ שוה כאלו). והא דלשה נפשות מש"פ לא מקנה נפשה כיון דפסטה ידה וקבלה

באר היטב

(ה) אחר. הרא"ש פ"ק דקדושין כתב נשם ר"י אפילו אם יודע שש"פ במקום אחר אינו אלא קדושין מדרבנן דאין להקדש אלא מקומו ונשטתו. והרא"ש ס"ל ג"כ כר"י וכ"כ המגיד נשם הרמב"ן והרשב"א. וכתב גם הרמב"ם ס"ל כן. וניהו הרא"ש כתב שם דהרמב"ם ס"ל כשידוע שש"פ במקום אחר היא מקודשת מדאורייתא וכן ס"ל הר"ן. וכתב הנ"ל דליירי דהעדים יודעים שש"פ במקום אחר אז י"ל דהיא מקודשת מדאורייתא. אבל אם אי"י להעדים אז הוי כאלו קדשו בלא

הפוסקים

סיק כא אות ג—סיק כב אות א

אי"ר

ז. ובשקידש בפחות משו"פ בפני פסולי עדות דרבנן. כתב בתשובת מהר"ם (ענגל) קדושין י"ב א', דלשיטת הרא"י דכחשש דשמא שו"פ צמדי הוא רק חשש דרבנן משום גזירת הרחמים ורק מדרבנן לריכב גט, י"ל דכמו בקידוש קדושין דרבנן לפני פסולי עדות דרבנן אינה לריכב גט, דרבנן מהני לדרבנן [וכמ"ס הרמ"א בסוסי"י מ"ז בשם י"א], כ"כ כאן י"ל דאינה לריכב גט, אלא שלכאורה יש לחלק, דאם טעם הקדושין הם רק מדרבנן, כמו במקדש צמדי שכתב הנוב"י דאף למיד דחוששין לקדושין הוא רק מדרבנן, או בקדושין חרש, אז י"ל דאם קידוש לפני פסו"ע דרבנן אינה לריכב גט, אבל הכא הא אם יקדש בחפץ זה צמדי הוי קדושין תורה ויכיר הדין דאף לפני פסו"ע דרבנן לריכב גט, דרבנן לא מהני לרי"ת, ח"כ שוב אם נקול כאן דלא נאטרך גט, יוכל לנמזה מזה משאל באיסור תורה, ושוב י"ל דלריכב גט, אך בנאמח לפי מש"כ מהרש"ל ביצומות דכ"ח דנדבר דלחד מ"ד מותר בדבר, נהי דאנו חוששין להחמיר, אבל לא גזרינן זה אטו זה, כיון דלחד מ"ד מותר לגמרי, וא"כ י"ל בקידוש לפני פסו"ע דרבנן דבקדושין דרבנן אינה לריכב גט, רק שגילה להחמיר מטעם גזירה שמה יכיר כאן אחד ממדי ויסבור שגם צמדי אינה לריכב גט, ושם נוגע לחשש קדושין תורה, אך כיון דלשיטת הר"י"ף גם בקדושין תורה לפני פסו"ע דרבנן אינה לריכב גט מטעם אפקעיניהו, נהי דאנו מחמירים דלא כשיטת הר"י"ף, מ"מ עכ"פ לא שייך צד גזירה, דהא לשיטת הר"י"ף גם צמדי אינה לריכב גט כשקידש לפני פסו"ע דרבנן, והגם דבחודשין פלפליה הרבה בדברי מהרש"ל כו', עכ"פ זה ברור דלשיטת הרא"י אינה לריכב גט, ונהי דיש לחוש לשיטת הסוברים דכחשש דשמא שו"פ צמדי חשיב ספק קדושין תורה ומתחורה לחומרא, ושוב לא מהני פסו"ע דרבנן להפקיע ספק קדושין תורה, אך י"ל דהוי ס"ס להקל, שמה לא חלי הקדושין כלל כשיטת הרא"י, וספק השני שמה כשיטת הר"י"ף ה"ל, והגם די"ל דכיון ששיטת הר"י"ף לא הוצאה בשו"ע לא מנאטרך לס"ס, אך בנאמח שיטת כמה פוסקים דכלל ספק קדושין מהתורה מוקמינן אחזקה פנויה, אלא שחז"ל החמירו ש"ל לסמוך אחזקה דאיתרע ורק מדרבנן לריכב גט, ושוב בקידוש לפני פסו"ע דרבנן אינה לריכב גט, ועכ"פ חשיב ס"ס להחיר, שמה כשיטת הר"י"ף דגם בקדושין תורה לפני פסו"ע דרבנן אינה לריכב גט, וכיון דמהתורה גם בספק הראשון אינה לריכב גט, שוב לפני חומרא דרבנן מנאטרך שיטת הרמ"א דבקדושין דרבנן לפני פסו"ע דרבנן אינה לריכב גט, וגם שיטת הר"י"ף, פ"כ דבר ברור דבקידוש בחפץ פחות משו"פ לפני פסו"ע דרבנן, לכוי"ע אינה לריכב גט, כנל"ד ברור.

ובשפחת יתודה סי' ל"ד, אחר שגלה מתחילה לומר דזה תלוי במחלוקת הרמב"ם והרא"י בטעם הא דחיישין שמא שו"פ צמדי, ובהשע"מ ה"ל, הביא דברי הרשב"א ה"ל, וכתב דכע"ז מובאר גם דריב"ב"א צהביא סוגיא דליפתא דאסא כו', הרי דסבירי בפשיטות דרבנן זו לא אמרה שמואל, וכוי"ע עמד דלא נתקדשה כלל. ובערוך השלחן סעיף י"ז כתב דדבר פשוט הוא דכחשש דשמא שו"פ במקום אחר אינה אלא בקידוש סהם, אבל אם אמר לה שדבר זה שו"פ ונמלא שאליו שו"פ צמדי, אף שהוא שו"פ במקום אחר אינה מקודשת, דאפילו אמר לה ששוב מאלה מה ונמלא שאליו שוב כל כך אינה מקודשת, ואין מה להסתפק בזה. ועיין בזה בקורס דעתה הרבה פוסקים דכל עיקר הא דחיישין שמא שו"פ צמדי, אינו אלא כשידוע שבמקומה אינו שו"פ, אבל בנא"כ לא חיישין.

אסאם בפסקי הלכות פ"ד דאישות ה"ל ע"ז, ושם צביאורו יד דוד דקפ"ד ד', אם כי כתב ג"כ לענין אחר ששנים חמשים ונתנדר שאלו אינם שנים כך, דאינה מקודשת, דמסתמא הכוונה ששם צדק במקום, ומטעם מקה טעות אחיון עלה, מ"מ לענין אחר ששנים, כתב שם צהב"ה, דיש לספק שמה שו"פ צמדי, דכיון שאליו אומר סהם שהוא יותר מקדושין דאורייתא, אפשר לומר דכוונתו רק שיחול ע"ז שם קדושין, ר"ל שמקבלת את זה לשו"פ, ולי"ע למעשה.

ועי' בפרי יעקב כאן שכתב לפי דברי רא"י צדק ז' ע"ב, דמראה דרש"י ס"ל דאף שפירש בחפץ זה ששוב חמשים או שששים, ג"כ מקודשת מספק, ורק באומר התקדש לי בחמשים וברי לך אלו צדמיהן, אז אינה מקודשת כיון שקדשה בחמשים דוקא, וזה לא שוב כאן חמשים, משא"כ ביכא דאמר לה התקדש בחפץ זה ששוב חמשים, הרי קידשה בחפץ כמו שהוא, ואם שוב חמשים צמדי ג"כ הוי קדושין.

ד. ובשארם לה להדיא שמקדשה בפחות משו"פ, כתב צהמדה שלמה עמ"ס קדושין עמוד ל"א טור א' דלשיטת החו"ס דכטעם שמה יראה אחד שמקדשה כאן צהמרה ואין חוששין לקדושין, לא יחוש לקדושין גם במקומו אף ששם שו"פ, ח"כ כשאומר להדיא שמקדשה בפחות משו"פ לכאורה אין חשש צדק כו', אבל לש"י הרמב"ם יש לחוש שפיר לקדושין, דאף ששוב כאן פחות משו"פ יכול להיות דצמדי שו"פ.

ה. ובשקידש ע"י שליח בפחות משו"פ, כתב צט"ב קדושין סק"ז צחור הדברים, דלפי מה שנסתפק המש"מ בעשה שליח לקדש וקידש ספק קדושין דהוי עיוות בשליחות [ויצוהר אי"ה צמ"י ל"ה], ח"כ י"ל גם צדק דינא דשו"פ צמדי, דלא מהני וע"ה בזה צ"ד דבקידוש ע"י שליח י"א דליכא כחשש דשמא שו"פ צמדי, מטעם אחר.

ו. ובשנתן לה פחות משו"פ ואמר לה שתתקדש לאחר ל' יום, יצוהר אי"ה להכלן סי' מ' סעיף א'.

כב. שמא דבר זה שו"פ במקרא. א. טעם הא דחיישין שמא שו"פ במקרא, ומה הדין כשידוע ודאי ששו"פ במקרא. עי' באכ"ט סק"ה מהרא"ש נשם ר"י ומה"מ נשם הרמב"ן, דאפילו ידוע [ודאי] ששו"פ במקרא אינו אלא קדושין מדרבנן. ודברי הרמב"ן הם בחודשין לקדושין. ועי"ה שהסתייג מהא דלפנין

באר היטב

למדתו מקום ששם אינו קדושין דאורייתא ע"ש ועיין צ"ח. משרת
שנקשה המשרתת ממנו לחתוך לה לחם וחתך לה ולומר הרי את מקודשת
לי פסק בשו"ת שו"ת יעקב חיים סי' קל"ג ומידי ספק קדושין לא
נפקא דמחא ע"ש בנזקק אחר וזקוק אלו כן נשעה שנתן לה ושחקה
אלא לא נשחקה ללאחר מתן מעות ע"ש:

פתחי תשובה

דאורייתא ולפילו אם תאמר ש"פ נזקק אחר שחל נחלית ופניה שחל ש"פ
בכאן ובפניה ש"פ נזקק לא רחצה להקנות נפשה כו' וזו מיוסד קושית הראשונים
נחלי דקדוש נזקק כו' עכ"ל ע"ש. ומ"ש בה"ט ל"ג קושית הנ"ל מקדושין
דף נ"ג ע' נ"ב נ"ס ק"ה שם מ"ש נ"ב:
[ועיין חתם סופר סי' פ"ה כתב דקושית הנ"ל מקדושין דמ"ג נזקקין
נ"ג כנר הרבנו נ"ה רמ"ן וריטב"א נזקקיהם שם כו' ע"ש. נ"ס
האריך שם נזקק כל השיטות נחל דמחא ש"פ נמדי וכנר נזקק היותו נזקק
אלו אשה שנתקדשה נזקק איהו והעדים יודעים שחל נ"ב ש"פ היינו שו"י ח"י
שעורה של כסף נקי ואין העדים יודעים שזהו מקום נזקק נשאל ודרכה
אל אשה זו ליקח חפץ כזה נזקק מותרת לרוב הפוסקים ל"מ להפוסקים דלא
כשמואל אלא לפילו להפוסקים כשמואל וס"ל מדאורייתא חייב אי אית לה אורחא
להתם והכל לית לה אורחא ולהטעם משום כיון דזוהי חפץ נזקק נמי שזה
היינו כשחל העדים לפנינו וחייבין דלמחא ידעו העדים ש"פ נזקק מקום ולאשה
זו אורחא להתיקור כה"נ. אלא היכא שחל לפנינו ולא עלה על דעתם מעולם
ה"ל כמקדש נלא עדים כו' ומחלל נמי לנזקקין וסייעתו שמדענן. חשון משום

את הקדושין לא שייך טעם זה כמבואר בקדושין דף י"א ונח"כ מחללי נספר
המקנה ש"כ. והר"ן כ' הטעם הנה נז"ש כיון שש"פ נזקק אחר ונחלית
לקבל הקדושין הרי כאלו אחרת לידו אה לי כו' ולפי טעמים הנ"ל נראה דוקא
בקישה נחמיה ש"פ לא שער קצוב והכל יודעין שאינו ש"פ ואפי"ה קיבלה חס
קישה עמה כיום ולא ע"י שליח ורחלתי שאינו ש"פ הרי אן שנתנית לפילו נפחות
חש"פ או שלידה ש"פ אל נזקק שחל ידוע לכל שאינו ש"פ או שקדשה עמה בלילה
או ע"י שליח נזה ודאי ליתא חשש לקדושין (לע"ד דוק. נזה קאי למסונך ליה
בקישה בלילה או ע"י שליח. ולא על מה שהחליף אל נזקק שחל ידוע לכל. כי נזה
ינאר להלן חיד דינו. והלשון מנומקם קצת) דהא היא סברה שזהו פרוטה וא"כ
לא שייך לומר הרי נתנית ואחרת אשה נפחות חש"פ לא מקנה נפשה ואינה
מקודשת. ולפ"ז נזקק שחל שחל ואין הכל יודעין שאינו ש"פ ויש לתלות. אל
נראה להקנות עמה נפחות חש"פ והא דקבלה מחמת סברה שזהו ש"פ נזה
נראה דלא הו"ל דבר שידוע שש"פ נזקק אחר יש כאן ספק קדושין חיימר נתנית
ואחרת נחלית ופניה שחל ש"פ. אולם נזקק שחל ידוע אם ש"פ נזקק אחר
נזה לא הוי מקדשת. כלל דהוי ס"ס שחל אינו ש"פ נזקק מקום וא"כ ליתא כסף

הפוסקים

סיק כב אות א

אוצר

רצון דהוי קדושין גזירה אעו אוחו מקום שש"פ, ומסבירא כדברי
ר"י, דאשה לא מקניא נפשה נפשה נפשה במקומה יב. ובחדושי
הרשב"א בסוגיון כתב ג"כ שבעלי החוס' פירשו דהא דשמואל
מדברין הויא כדי שלא יוצא הדבר להקל במדי, ומדבריהם נלמד
דלפילו ידוע שש"פ נמדי אינה מקודשת ודאית, דאין לך כסף
אלא מקדשו ושעחו, ולא אמרו כאן אלא משום הרואה, גזירה שיצוא
הדבר לידו טעם נמדי. [ודעת הרשב"א ע"ה ע"ה להלן].

ובחדושי הריטב"א הביא דברי החוס' בחוספת הסבר, דאין לאו
משום דאפשר דשוכ לה לאשה פרוטה הויא דאחין ע"כ,
דא מילתא דחיקא שחולכנו למדי וחוליא מנה על פרוטה, אלא
טעמא דשמואל משום דחיישין שחל חדמן כאן אדם ממדי ויחל
שחמקדש נחמיה וכיוצא אן קדושין קדושין, וילך ויורה כן בעירי
ולא ידע דהתם דשוכ פרוטה מקודשת, וסוים דנראה דברי רבינו
[כאן הרמב"ן כ"ל] שחל דלפילו דרי לנו שש"פ נמדי אינה אלא
קדושי ספק מדברין משום חומר ח"א כו', ולרבותא נקט כה"נ
דלפילו מן הספק חוששין שחל שש"פ נמדי. ועי' צ"ח סק"י שחל
דלשעת החוס' חיישין שחל יש כאן אחד מאוחו מקום, ואם חל
כלל גט יאמר כו' ח"א יואכא כלל גט.

ועיין

בדברי הרמב"ם בפרישה אות י, ובסיים דדאי ס"ל להרמב"ם דגזירה הכתוב
הוא שאם הוא שש"פ בשום מקום או שם פחות עליו, הואיל שאפשר שילכנו
לאוחו מקום. ולפ"ז הא דאמרין בכל מקום חיישין שחל יש בו שריש במדי
והוי ספק קדושין ר"ל ספק קדושין דאורייתא, [וחיישין שחל שחל קדושין
ותוספין בודאי, משום דשחל הוא שש"פ נמדי. פוגעות כ"ס בפרישה אות כ.].

(א) מתוך דברי הפרישה אות י' כשהביא דברי ר"י הנ"ל.

(ב) עיין ב"ש סק"י שהקשה לשיטת ר"י והרא"ש הנ"ל. מהסבירא ולמקדש
במעשר שני בקדושין דף נ"ג ע"ב, דלר' יהודה בשוגג אינה מקודשת ובמדי
מקודשת. ופירש רש"י שם שני פירושים והסבירא התוס' לפירוש שני, דאע"ג
דבאותו מקום אינו שש"פ, מ"מ כיון שש"פ בירושלים מקודשת מיד באוחו
מקום שמקדש אותה, ושם מוכח שהיא מקודשת מדאורייתא כו', וא"כ אין
כתב הרא"ש בשם ר"י דאילו ידוע שש"פ במקום אחר אינה מקודשת

דנזקק גזל איחמור צדיק קייב אי' הנחל פחות משוים אפילו בגזילה
קיימת לא צריך לילך אחריו, דאין חוששין שחל חייקר ולא חיישין
נמי לש"ס נמדי כו', דאין לממן אלא מקדשו ושעחו, אלא חומר
נחלית כו'.

והרא"ש הו"ל צדיק קדושין סי' י"ז, וכתב שם עוד דהא דקרי
ליה צממחין קדושי ספק, לא שיהיה צו משום ספק
דאורייתא, אלא קדושי דרבנן נזקקו ופשוטו כח ספק, שאינה
מותרת לאחר כלל גט כו', וברמב"ם כתב בפ"ד דלישות ה"ל י"ט
שחל קידש נזקק שאינו מחזיקים ואינו שש"פ באוחו מקום אינה
מקודשת כלל, שחל דבר זה אינו מגיע למקדש עד שפוסד ויאבד
ולא יהיה שוכ כלום, ומתוך דבריו משמע שחל כיוון יודעים שחל
שש"פ במקדש הויא מקדשת מדאורייתא, כיון דאי אית לה אורחא
להתם שחל לה פרוטה י, והא דקרי לכו קדושי ספק משום דשמואל
קאמר שחל שש"פ נמדי ואין ידוע לנו צוודאי שש"פ במקדש
כו"ה, ור"י פירש דלפילו ידוע שש"פ במקדש [אינה מקודשת],
דאין להקדש אלא מקדשו ושעחו כדאיתא בצרכין כ"ד א, והא דנקט
חיישין שחל שש"פ נמדי, [לאו למימרא דידוע דאין דש"פ נמדי
הוי קדושין נמרים, אלא י,] לרבותא נקט, דלפילו כה"ג אמרו

(ט) עי' בעצמות יוסף לקדושין דף י"ב הל' א' שכתב דמקדוק דברי
הרא"ש נראה ולדעת הרמב"ם צריך שיהיה אורחא לאוחו מקום. דא"כ אינה
מקודשת. וכבר תמה עליו בתנן יוסף סי' כ"א דנ"ז טור ב' דברא"ש מבואר
שכותנו דכיון דאי אית לה אורחא להתם הוי שש"פ, לכן מקודשת גם בלית
לה אורחא להתם.

(י) וכ"כ בדעת הרמב"ם המאירי והטור כאן. וכתב הב"ח שהרא"ש הכריח
כו', דאם היה סובר הרמב"ם כר"י דאין להקדש אלא מקדמו ושעחו אלא
דחכמים החמירו מטעם דשחל יש כאן אחד מאנשי מדי, אי"כ לפ"ז אין בדבר
שאינו מחזיקים להחליכו למרחוק היה לו להחמיר, ואמאי כתב דאיה מקודשת
כלל, אי דס"ל דידוע דאין דש"פ במדי מקודשת מן התורה, כיון דאי הוי
לה אורחא להתם שחל, וא"כ בדבר שאינו מחזיקים אינו קדושין, ובדבר שאינו
מחלקל חוששין שחל שש"פ נמדי והוי קדושי ספק מן התורה. וכ"כ להכריח

פתחי תשובה

כאשר הוא שהנזים קיים מצינו וקדשה זו אם יספור שהיה ש"פ א"כ הוא נולד ואם ידע שהוא דבר שאין בו ש"פ נעטרנו ודבר שאינו מקפיד וקבלו בלא שאלו ע"י שורקו לא יצור א"כ אינה מקודשת מטעם פחות מש"פ ומותרת ממ"כ. והבט דבשנ"ץ ח"א סי' כ"ב מנזר דאיכא דליכא לימיר שנקלו זה מיישגין לש"פ נזרי ודלא כמ"ס לעיל הנה הוא כ"כ להרמב"ם דס"ל משום חומרא דא"ל מיישגין לשום מקום שהיה שם ש"פ ולא שייך ממ"כ הנ"ל כו' אמנם לא מפני שאנו מודמין נעשה מעשה ולא יש לגרף מה שניסח אומרים לשחוק והיחול נחביונו והבט דבש"ע סי' מ"ג ס"א נהנה מנזר דהו"ל נזרים שגלו ואינם נזרים ואם לא נזרק מידה אפילו לא חמרה תחלה קדשי וגם אין הולכין בזה אחר אומדות והוכחות כו' אך במקור הדין בתשובת מיימני מנזר הטעם דמשום חומרא דא"ל לא נמנעו על אומדן דעת לומר לא היה נזרה כך וגם ליכא אומדן דמוכח כיון דליכא לימיר איתתא נכ"ד ניהא לא וד"כ נכ"ד דליכא הוכחה גמורה שאין דרך להקדש בדבר כזה שמשליכים לנזרו וע"כ לשחוק והיחול עשו וליכא אלא משום חומרא דא"ל וכיון שכבר כתבנו דהכל ליכא שום חשש דאורייתא א"כ כשיטורף לזה אומדן הלו י' למנעו להקל כדי לחס קצת לכבוד בית אביה וכו"ל בתשובה שז יעקב כו' עכ"ל ע"ש. ועיין גם"ל ט"ז קדושין מ"ט ענין זה :

הפוסקים

סיק כב אות א

אוצר

ובלקומו דינים שנסוים פרי חדש דני"ט ג' כתב על הוכחת הראש"ם הנ"ל מהא דהרמב"ם מחלק בין דבר המחייב לבין דבר שאינו מחייב, דאין זה מוכרע, שהרי הרמב"ם דעתו כדעת הרמב"ם [לענין דבר שאינו מחייב], ואעפ"כ ס"ל דאפילו ידעוין דשוי' במדי לא הוי קדושין גמורים. והציאו בברכי יוסף בסק"א, וכתב דס"ל להב"מ דאין ראיה מהא דחילק הרמב"ם בין מחייב לאינו מחייב, דלאו הכי צ"ל חילוק, דדעת הרמב"ם דאף אם שוה ודאי בנקיט' הוי קדושין ספק על דרך שהקשה הדרישה להראש"ם. והוא בהגהות כ"ס בדרישה אות ז', שחמם על הראש"ם להרמב"ם מקודשת ודאי בידוע ששוי' במקומו מכיון שחילק בין דבר המחייב לבין דבר שאינו מחייב, דדלמא הרמב"ם ס"ל גבי דבר המחייב דאפילו בידוע ודאי דשוי' אינה מקודשת אלא מספק, והספק הוא אם נלך אחר המקום הזה שצ"ל או נלך אחר המקום ששוי' בו, דמאחר שחולק להולוכו לשם אלו מיהא צ"ל הוי כאלו היה כאלו שוי', אלא

חומרא דא"ל עכ"פ לא יהא אלא מדאורייתא נמי נריכים שיעור העדים וע"כ לית כחן משאג אלא לשיטת הר"י דנצח חששו שמה יהא כחן א' חומרי : ועי' כתב שם בנזון השאלה נא' שקדש נערה לפני עדים גרייפל אהה מחזית קטנה אשר היה נוטה נזית אינה ואמר לה הא"מ לי נטענת זו כדמ"ו ואם עדי ועתה הוא והיא אומרים ששחוק והיחול נחביונו וכפי שומת נקיים הרייפל הלו הוא שיה חלק עשירית ופרוטה. והאריך שם דאין כחן שום חשש קדושין כי אפילו אם היה זה הרייפל שלו לא היה נכח"ג שום חשש קדושין דאורייתא אלא חשש דנצח שמה יהא כחן א' חומרי (כאמור לעיל) ומעתה אפילו שיה הרייפל אינו שלו שהרי נזית אינה לקחו ונעלים לא ידעו דלמחול אף ד"ל כיון דהוא עז וקיים בעלמא שורקו להשפחות משהגביו זה קנאו לכ"ע כו' מ"מ מקביל גרייפל דדוקא נזיר דלא שיה מיד כגון קסמים ופרורים הוא דמתיי' זריקתו להשפה שגבית וכדוניה אלא י' הוי ביה ש"פ לא מתיי' זה כו' וא"כ נכ"ד דאין חשש רק לטעם דיהנו תנ"ס' שמה נמא' א' חמאש חזי כחן וצריך להחל א"כ המקדש בגול למה א"ל לקדושין דילמא י' א' כחן ולא ידע שיה גול וצ"ל דלמא לא חשש כי מסתמא ידע הענין כאשר הוא אך בתורה אפילו ידע כל הענין יאמר שפטרנו בלא נט משום שקדשה נצמרה ויספור שהתמרה גורם ולא הסווי וא"כ הלא שקדשה נקיים גול מנ"ח אין כחן חשש דלי הוי נצמרה דחיי ממדי וידע הענין

ועיין צנח"ט הנ"ל בשם הב"מ דגם הרמב"ם ס"ל דאינה אלא קדושין ספק מדרבנן. והוא בפ"ד דאישות ה' י"ט. ושם כתב שכן מורה לשון הרמב"ם. וכתב בעלמא יוסף לקדושין דף י"ב ה' א' דכוונתו דמכתב הרמב"ם שאלם היה צלוחה מדינה שוי' כרי אלו קדושין [ודאי, ואם אינו שוי' כרי אלו קדושין] ספק, בגרייפל דהוי קדושין ספק לעולם אפי' דשוי' במדי. ובלחם משנה שם כתב דכוונת הב"מ דמכתב הרמב"ם צלוחה המדינה, משמע שאפילו ידוע דשוי' במקומו אינה מקודשת, והטור דקדק להיפך מדברי הרמב"ם, דאם יוכל להביע לאותו מקום הוי מקודשת ודאי כיון דעממא הוא משום דצעי לאמטויי להחם כו', ולי נראה דאינה קושית על הב"מ, דאפי' דאית ליה לרבינו דטעמא משום דצעי לאמטויי להחם, מ"מ כיון דצ"ל אינו שוה אין לך אלא מקומו ושטחו, ולעולם הוי ספק מקודשת, ולא נאמר דהוי מקודשת ודאי אלא כשהוא שוה צלוחה מדינה יג, וכמו שדקדק הב"מ.

להולוכו לירושלים ושם הוא שוי', הו"ל כאילו קדשה מעכשיו ולאחר ל' יום, דקיי"ל ב' האומר דאם לא בא אחר וקדשה מקודשת, וה"נ לאחר זמן כשתליכנו לירושלים חלו הקדושין למפרע משעת נתנה. וכ"כ בבני ארובה פ"ד דאישות ה' י"ט באופן אחר. וכ"כ לתרץ קושית הב"ש בתירוצו הראשון הנ"ל של הב"ה בארץ צבי (ותאומי צביה) סק"ס ובבית יצחק (להרי שמעלקיט) האר"ח סי' ק"ח אות ז'. וכעין התירוצו הנ"ל כתבו גם בתשובת בעל שו"ת הרא"ם מרגליות בבית אפרים סי' ג' דף ד' סור א', סיב קדושין סק"ה קהלת יעקב כאן, חמדה שלמה עמ"ס קדושין עמוד ל"ב, תפארת יעקב סק"ה שו"ת מהרי"א כהן מהר"ת יו"ד סי' כ"א, וערוך השלחן סעיף ט"ו. ובדברי שאול ועדות ביוסף סעיף זה כתב דאף אם נמצא דגם באית לה אורחא להחם אינה מקודשת, היינו משום דמ"מ מי יודע שתולוכו לשם, אבל במעשר דהורר הוא כן, הוי בידוע שתולוכו לשם. וכעין כתב גם בשו"ת מהרי"א הלוי (איטניגא) ח"ב סי' קפ"ה, ובתולדות יצחק (להר"ק קאדישיון) סי' צ"ט. ועי' מש"כ ביושב קושית זו, המקנה בקריא, מפני גנים סעיף זה, ואבני משפט סק"ג.

(ג) עי' בים של שלמה פ"ק קדושין סי' י"ח שר"ל מתחילה דמכתב הרמב"ם באותה מידה. א"כ משמע שאין צריך מקומו ושעתו, דאם צריך מקומו ושעתו א"כ אפילו שיה באותה מדינה לא יהיה קדושין ודאי [כיון שאינו שוה באותו מקום], וכתב דצ"ל שמדינה דקאמר היינו מקום, וכן דרך הרמב"ם בה"י עירובין בכמה דוכתי על עיר גדולה [לומד] מקום, ומשי"כ אח"כ גבי תבשיל וירק אם אינו שוי' באותו מקום כו', מלה על דבריו הראשונים דמי באותו מקום קאמר.

מדאורייתא, ואפשר דשם איירי כשיש לה דרך להולוכו לירושלים או מקודשת מדאורייתא, אבל בדי"מ מסופק כיון זה אם יש לה דרך להולוכו לאותו מקום אי הוי קדושין דאורייתא [וכמוכא באות הסמך], ולפי ספק שלו אינו יכול ליישב קושית זו. ועי' בבאב"מ סק"ה שכתב לתרץ, לפי מה שהביא במהרש"א בשם ת"י [לפי הפירוש הא' שברש"י] דצ"ל שהמפער שוי' מצומצם כו', וא"כ לפי"ז י"ל דהא דבמודי מקודשת איירי שקדשה באינו מצומצם דאו מקודשת בגבולין דשוה מה כמה פרוטה, ולא קשה קושית הב"ש, ושכן הוא גם בשבות יעקב ח"ב סי' קל"ה.

וכ"כ גם בקרבן נוגאל על הראש"ם פ"א קדושין סי' י"ז אות י', ובענין ארזים סק"ס. ובחמם סופר ח"א סי' ס"ה כתב שכבר הרגישו בזה הרמב"ם והרשב"א בתורשיהם, וברשב"א שם משמע דמירי שיש כל כך הרבה מע"ט שיה שרי' כאן לטובת הגאון שיתן לה אחד עבורו להעלותו לירושלים, ושכן הבין המגיה בגליון הרשב"א שם [התהוות שם נקראו בשם זו זהב, והם מבעל שמן ורקח]. וכ"כ לתרץ קושית הב"ש הנ"ל, בפני יהושע לקדושין דג"ב ב' עשרת צבי (מהלברשט) סי' ס' אות א', ישועות יעקב בפירוש הארוך סק"א, הון יוסף סי' כ"א דני"ד ד', מלת אבן כאן, ויד דוד (פסקי הלכות) ס"ג דאישות אות ע"א דמ"א ב'.

ובהנהגות הב"ה על הרי"ן קדושין דף י"ב אות ע' הקשה ב"כ בקושית הב"ש הנ"ל, וכתב לתרץ דשא"ה קדושין גופייתו שוה פרוטה. דכסף הוא ופסון הדינר הוא, אלא דאסורא בגבולין הוא דרביע עלייה, הלכך הוי קדושין גמורים ל' יהודה אם קדשה במדינה, ועוד י"ל דשא"ה כיון דמצי"ב צריך

אוצר

סי' כב אית א

הפוסקים

וב"ב באמרות טהורות סעיף זה דמי' אי' דס"ל להרמב"ם דהוי קדושי ספק, דהא כיון דאי מתרמי לז' אורחא למדי מקודשת, ולכן הוי קדושי ספק דאפשר שתלך לאותו מקום ואפשר שלא תלך כ"י, והלכ"מ [הג"ל] כתב מעין זה אצל סתם הדברים ובוודאי שכוונתי בדכתיבנא, אלא שכתב דלפי טעם זה פליגי התוס' והרמב"ם אי נקודשת מספק דאורייתא או מדרבנן, ולהתוס' הוא משום גזירה, ולרמב"ם הוא משום שמה חלק למדי וכו'.

וביד דוד (פסקי הלכות) פ"ג דאישות ע"א דמ"א ג', כתב ג"כ דהעיקר בדעת ה"מ דכדרי הרמב"ם, ובטעם הדבר הכסדר דהוא בעין דברי הר"ן דהלכך, וכתב דנראה שהוא סובר דאם האשה יודעת שאינו שו"פ אך היא רוצה להתקדש בזה ואמרה לדידי שזה לי, אזי אם הדבר שו"פ במקרא מקודשת, דכיון שהוא שו"פ במקרא יכולה להחשיבו אף כאלו בחירת כסף, אך אם אינו שו"פ בשום מקום בטלה דעתה, [וכן בכל מקרה שקבלה קדושין פחות משו"פ הוי ספק קדושין], והספק הוא אם מחשיבה את הדבר לשו"פ דהא מקבלת הקדושין בחורת כסף, או אפשר דשמה אינה יודעת שאין זה שו"פ או שאינה יודעת דלריך שו"פ לקדושין, לכן כ"י ספק אף אם ידוע לנו ששו"פ במקרא, ומידי ספק לא נפק אף אם אינו ידוע ששו"פ במקרא, דשמה שו"פ במקרא ומהני מה שמחשיבה לשו"פ, אם לא בדבר שאינו מתקיים להוליכו למקום היקד דאז לא מהני מה שהיא מחשיבה אותם כ"י, ושם בפ"ד אות תי"א דקל"ג ז' הוסיף, דלפי הג"ל דהספק הוא באומדן דעתה אם קבלה את זה בחשיבות כסף פרוטה או לא, אי"ב הוי כמו ספק צמעה ולפי"ז הוי ספקא דרבנן, אצל יותר נראה דהוי ספק בעלם הדיון אם מועיל מה שמחשיבה בחורת כסף אף שאין זו חורת כסף, ובספק כזה הוי ספק חורת כ"י, וכן נפק"מ אם האמר בפירוש שמחשיבה זאת לשו"פ ואנו יודעים ששו"פ במקרא.

אולם דעת הרבה פוסקים דאי ידעין דשו"פ במקרא, מקודשת ודאי, וכשיעת הרמב"ם לפי דעת הרא"ש. בשיטה לא נודע למי כתב דנראה דאי ידעין דשו"פ במדי, מקודשת ודאי, ועממא דמילתא דשו"פ בשום דוכתא שו"פ מיקרי.

ובחדושי הרשב"א אחר שהביא דברי הרמב"ם והתוס', כתב דדברי הרמב"ם נראין לו עיקר, דאי"ב לא הוי לן למימר בגמרא כאלו בקדושי ודאי כאלו בקדושי ספק, שאין אלו קדושי ספק, דודאי אינם קדושין אלא דגזירה דרבנן היא, והל"ל כאלו בקדושין מדאורייתא כאלו בקדושין מדרבנן.

גם בחדושי הר"ן אחר שהביא דברי התוס' והרמב"ם הג"ל שאינו אלא חומרא דרבנן בעלמא, כתב דלפי"ז לא אחי שפיר [הא דאיתא בגמרא] לשון הא בקדושי ספק, לפיכך י"ל דאי שו"פ במדי קדושי חורה הן, דכיון שהיא נתרלחה בזה ושזין פרוטה באיזה מקום, אינו ידוע בעדים שדרכה לתת פרוטה בזהו דבר הו"ל כאילו אמרה לדידי שזה לי כדאמרינן לגבי חמש סלעים של פדיון בטרם ומוצא צ"י.

ובתב הג"ש בסק"ז דאע"ג דבעלמא מסופק הר"ן אי מהני מה שהיא אומרת לדידי שו"פ [ע"י ע"ז לעיל סק"ד אות ח'], היינו היבא שאינו ידוע ששו"פ במקרא, אצל אם ידוע ששו"פ במקרא מהני. ובשאל ומשיב מהדורה ד' ח"ב סי' ק"ל כתב בחור הדברים להסביר החילוק הג"ל, דכיון דשו"פ במדי אי"ב הוי כאילו אמרה לדידי שזה לי כאלו כאילו הייתי במדי, וזה יכולה לומר. ובאפנת פננת ח"ד

אצל מאן יימר דאלין בודאי אחר המקום ההוא לחוש לו בודאי, דשמה אין להקדש אלא מקדמו ושטחו. וע"י משיב עליו כהן יוסף ר"ש סי' כ"א, וביטא ברכה (על רי"ז) דל"ג ע"כ.

גם בתוס' ר"י האן כתב דהעיקר דאפילו ידעין דוכתא דשו"פ [בודאי] הוי ספק מקודשת, ובספק הוא אי שו"פ דאמרו חכמים דוקא בזהו דוכתא דקדוש ביה, או אפילו שזה בשום מקום אפי"פ שאינו שזה כאלו שמה יגיע זה לשם וישזה פרוטה, הלכך יש לחוש בכל שזה כסף שיקדש בו שמה יש מקום בעולם שיטעם זה פרוטה כ"י, ואיכא מאן דמפרש שאין הספק בדעת חכמים אלא דגזירין כ"י דוכתא דלא שזה אע"פ ההוא דשזה, ולא נהירא, שאין מקום לזהא בגזירה, שכל שיקדשו בשום כסף יעיינו אם יש שם שו"פ אם לא, ובלאו הכי לא אפשר, הלכך לא נפיק מניה חורבא.

ובסמאירי כתב כן בשם גדולי הדורות, דאף בידוע ודאי דשו"פ באיזה מקום הוי ספק, ובטעם משום שמה מתוך שאינו שזה כאלו לא גמרה ומקניא נפשה, ולדבריהם ראוי לפרש דחיישין שמה לפעמים תהא שו"פ במדי, וממנה דעתה על מה שהוא שו"פ שם.

וע"י בפני יהושע לקדושין דף י"ב שכתב"ה דלכאורה אין ראיה ר"י מותרת, דכ"י דקו"ל דאין להקדש אלא מקדמו ושטחו, היינו דוקא במידי דתליא בחשבון ושומא כגון הקדש ערבין ופריעה בעל חוב, וע"ז לא נחלק אדם מעולם דאזלין אחר מקום ושעה דהאידנא, אצל בשו"פ דקדושין דלאו בחשבון ושומא תליא מילתא, דהא אפילו נתרלח להתקדש בפחות משו"פ אינה מקודשת, וכן להיפך כגון בפקדון אמרין אם נשחיר ממנו שו"פ מקודשת, דגזירה הכתוב הוא, אי"ב י"ל דמכיון שהוא שו"פ בשום מקום או בשום זמן מיקרי מדאורייתא כסף, ולכאורה לפי מה שכתבנו בפרוטה דבאחד משמינית באיזה האיעלקי מקודשת אפילו במקום שהפרוטה יותר גדולה, דכיון שהיתה פרוטה צימזי משה שפיר הוי קדושין [ע"י ע"ז לעיל סי' כ"ז סעיף י'], אי"ב הוא הדיון לשום כסף וכו'. ובקו"א הוסיף דבאמת בלא"ה י"ע שלא נזכר דין זה בשו"פ אלא בג"ש בסק"ז הביאו, ולדינא י"ע.

ועיין בעני ארום סק"ח ד"ה מקודשת מספק, ובעני קדושין סק"ז, ובתחת סופר ח"א סי' פ"ה ד"ה אף הרי"ף, מה שכתבו להוכיח כהה"מ בדעת הרמב"ם. וע"י משיב בזה בנחפז כסף ח"א סי' א' דמי' אי', ובתפארת יעקב סק"ח. ובתחת סופר שם כתב עוד לשיטת הסוגרים דלא חיישין שמה שזה פרוטה במדי וס"ל דאין הלכה בשומאל [ע"י ע"ז בס"ק הקודם אות א'], דטעמא נראה לפי משיב המרדכי בקדושין סי' תפ"ט דהוא משום דמוקמינן לה בחזקה פנויה ולא ניתוס לשמה שו"פ במדי, ולפי"ז י"ל דהיכא דודאי שו"פ במקרא יודו דמקודשת, אצל יותר נראה דס"ל דאפילו ידוע בודאי דשו"פ באיזה מקום, אין לקדושין אלא מקומם בדעת רוב הפוסקים.

ובשו"ת הרדב"ז ח"ז סי' ס"ח, נשאל על דברי הרמב"ם דמשמע דטעמא דהוי ספק קדושין הוא מפני שיכול להוליכו למדי, ואיך יוליא מנה על פרוטה להוליכה למדי, וכיון שאי אפשר להוליכא עליו מנה אינו שו"פ, והשיב דל"ל לדעת הרמב"ם דאם חזמן לו דרך למדי יוליכני עמו ונמלא שו"פ במדי ולפיכך הוי קדושין, ומטעם זה אפילו ידעין בוודאי ששו"פ במדי אין כאלו ודאי קדושין, כי שמה לא ילך למדי.

(ד) בהוספת הספר מדבריו בק"א.

שנה ב' קונטרס א' בהערות הרב מרדכי בלכמן אב"ד קונסטנצין י"ש, והרי הרשב"א הכריע בהרמב"ם דהוי קדושי חורה. וע"י משיב בזה בטהות עילם סי' פ"ה.

טו) ע"י בבאית סק"ה הג"ל בשם הה"מ דגם דעת הרשב"א דאינו אלא מדרבנן. ובכר תמהו עליו במראה הפנים לירושלמי קדושין פ"ב ה"ה המניה בימי שלמה פ"ד דאישות הל' י"ט ד"ה ואבא, ירחון יגדיל תורה (מסלוצק)

אוצר

ס"ק כב אות א—ב

הפוסקים

נכוחים להכריע"ש אף בכח"ג לא היו קדושין מה"ח, דלכ"כ למע"ה
להכריע"ש לדחוק ולפרש הטעם למע"ה חשבו על הקדושין מדרבנן,
ולא תירץ בפשיטות משום שזמננו דיש לה דרך לשם, אע"כ דלא
מכני. וע"י מש"כ צע"י אחרים סק"ט.

ובישועות יעקב פ"י הארוך סק"צ כתב דהכרזת מסכמת דאין
כאן קדושין לאורייחא, דברי גוף דבר זה אינו חשוב כאן
הואיל ונלקח בפחות מפרוטה, ומכ ככ שהיה יש לה דרך לשם, כרי
חובל לקנות דבר כזה צעד פחות מפרוטה ולכולו לשם.

גם בתפארת יעקב סק"ח דנראה פשוט דכיון שדבר זה שנתן
לה מא"י צבאן לקנותו בפחות משו"פ א"כ כרי לא נהנית ממנו
כשו"פ, ואע"כ אם יתן לה פחות מפרוטה נאמר דהואיל ויכולה
לקנות דבר להכילו לאותו מקום שיש לה דרך לשם ולמכרו בפרוטה
הבא מקודשת, ואף זה כמוהו, כיון שצבאן הוא נקנה בפחות
מפרוטה אינה מקודשת, שהרי לא נהנית ממנו בפרוטה, דנפחות
מפרוטה יכולה להשיג דבר זה פה.

ובבית קדושין סק"ז כתב דמה שדומה זאת הח"מ למעות
הנזכר שאומר לו לך הו"א"ס במשן, דמיון זה אינו עולה
יפה, דמ"מ כאן אינו שו"פ ואם יש לה דרך חקנה בפרוטה יותר
ויותר, ומכ לה ליקח שזה חלי פרוטה בפרוטה, וזה ברור ופשוט.

והנה בח"מ בר"ל מוצא שגם הוא לא נסתפק דלכ"י קדושין ודאי
אלא כשחגיג לאותו מקום, וז"ל: ומיזו יש להסתפק דילמא
דוקא בדלית לה אורחא למדי, אבל בזית לה אורחא להחם ושם שו"פ
בזולת, הוי כאילו אמר לה מאחר שאת הולכת לשם התקדשי לי
שם"י, ופחות חביב מקודשת דין תורה כשחגיג לשם. וגם
זכר כתב ביד דוד (פסקי הלכות) פ"ד דאישות אות תי"ב דק"צ
ג', דהדבר ספק אף לאחר שצאה למקום ששו"פ, דהא קידשה
כאן וכאן אין צו שו"פ, ומה יועיל לנו הטעם דשכר במקור"א הא
לא אמר לה שהתקדש לו זה כשחגיג למקום פלוני, דהא קידשה
סחם במקום זה וכאן אין צו שו"פ וכו'.

והמקנה בקור"א כאן ד"ה וכו', כתב דנראה שלענין קדושין אשה
לא שייך לחלק בין אית לה אורחא להחם או לא, דדוקא
גבי חוב שמשלס לו צע"כ שייך לחלק כן, אבל לגבי אשה דמדעשה
אין לחלק ככך, חדע דהרי לפירוש קמא של רש"י בקדושין י"ג ב'
אינה מקודשת במעשר שני כשאינה יודעת שזה מעשר אע"כ שיכולה
להכילו לשם, ואפילו לפירוש בחרא [דמקודשת מיד כיון ששו"פ
בירושלים] הא אמרין כהדיו בצפורות ט"ו ב' הטעם דאשה
יודעת שאין מעשר שני מתחלל על יד ופולה ואוכלתו בירושלים;
אבל בלא ידעה ס"ל לר' יהודה דאינה מקודשת אפילו אם הולכה
אותו לירושלים, משום דמסתמא דעתה להתקדש במקומה, וה"ה
הבא דאינה מקודשת אם אינה מתרנית, וז"ע.

ובחזון יוסף ס"י כ"א דנ"ז א' כתב דאינו מובן מאי מספקא ליה
להח"מ, דאי אמר לה התקדשי לי זה שם כשחגיג להחם,
הא ודאי מקודשת, ואי קידשה סחם ודאי דעשה להתקדש מעכשיו
ואין להקדש אלא מקומו ושעתו כו', וצמקנה [הג"ל] סיים בזה
וז"ע, ולא ידעתי מה מקום עיון נשאר בזה, כיון דספיקו של
הח"מ הוא לדעת ר"י והכריע"ש וסחם חפסו דאין להקדש אלא מקומו
ושעתו. וע"י מש"כ בזה צמיר השם וצמלח אכן כאן.

ג. להסוברים דבידוע ודאי ששו"פ במקור"א מקודשת משום
דהוי כאילו אמרה לדידי שוה לי, אם זה דוקא
כשידוע שדרכה לתת פרוטה בעד דבר כזה. ע"י לעיל אות א'
בדברי הר"ן שכתב הטעם דבידוע ודאי ששו"פ במקור"א קדושין
תורה בן, דכיון שנתרצה בהם ושיון פרוטה צאחה מקום, אילו
ידעו העדים שדרכה לתת פרוטה צאחות דבר, הו"ל כאילו אמרה
לדידי

ח"ד ס"י רס"ו כתב בחזון דבריהם, דגבי קדושין דלא שו"פ לא חל
על הדבר שם קדושין, אבל אם במקור"א שו"פ, אז על הדבר חל, רק
דכ"ה לא מתקדשה, ואם אמרה לדידי שוה מהני. וצמלח השרון
חזו"מ ס"י ט' כתב להסויר עפ"י הגמרא בשבט קמ"ד ב', דס"ל
לר"א המקיים קלו"ס ככרם קידש משום דצערביא מקיימים קלו"ס
לגמליהם, ע"ש ברש"י משום דכיון דחשוב צדד אחרת לא אמרין
צטלה דעתו אלא כל אדם, וכו"ל י"ל דצמלח אינה יכולה לומר
לדידי שוה לי דצמלה דעתה אלא כל אדם, אבל אם שוה צדד אחרת
כמו בדמי לא אמרין צמלה דעתה אלא כל אדם. ועממשי"כ בזה צע"י
קדושין סק"ז, אלא חיים חזו"מ ס"י ל"ה דנ"ז א', וחפארת מנחם
פ"ד דאישות כ"י י"ט.

וכתב צמלח אכן כאן, דאע"כ דלענין מה שנסתפק הר"ן צמלח
עכ"פ נריכה לומר לדידי שוה לי, דלכ"כ דילמא נראה
להתקדש בפחות משו"פ וזה הרי לא חליא דידה, מ"מ היבא
דעכ"פ שו"פ במקור"א לא אמרין הכי, אלא אמרין כסתמא דהוי
כאומרת. וע"י מש"כ בזה צמשפטי יעקב ס"י מ"ד.

ובים של שלמה פ"א דקדושין ס"י י"ח כתב על הר"ן דדברים של
טעם הם, ואע"כ שהוא נגד רוב הקדמונים שקדמו לפניו,
מ"מ סברתו ישרה, ולשון התלמוד דנקט סתמא ספק הוא, משמע
בדבריו, וכן נראה מפי רש"י דספק ממש קאמר, ובר"י"ג ג"כ נקט
לישנא דתלמודא כו'.

ובישועות יעקב צפ"י הארוך סק"ח כתב דנראה דע"כ לא שייך
הא דאין להקדש אלא מקומו ושעתו, אלא לענין שומח
הדבר דאין שומן אותו רק כמות שהוא עכשיו כו', אבל בזה דאין
צעין שדבר זה יבא חשיבות קנין, כיון שאנו יודעים שדבר זה
שוה צעיר אחרת פרוטה מהני כיון שהאשה מסכמת וכו'.

ובע"ז כתב גם צע"י דעת מהדור"ל ח"ב ס"י קפ"ט בחזון
הדברים, דהיבא דצמקום הזה נמי שוה ממון אלא שאינו
שוה כל כך כמו צמקום האחר, בזה אין להקדש אלא מקומו ושעתו,
אבל כשהספק בגוף הדבר אם יש לו דין ממון או לא, בזה כל דמסתמא
שיבא לו דין ממון צאחה מקום נחשב גופו ממון, ולכן גם לענין
פחות משו"פ דהטעם דלא הוי קדושין משום דפחות משו"פ אינו
ממון, כיון שהוא שו"פ במקור"א לא נעקר ממנו שם ממון.

ובבית קדושין סקט"ו כתב בחזו"ל דמה שהקשה הרמב"ן מהא
דבגוילת אין הולכים [אלא] אחר מקומו ושעתו, נראה
ל"ישב דעממא משום דפחות משו"פ מחיל אינה, וכשאינו שוה
במקומו מחיל ליה, אבל ממון הוי שפיר אם שוה בשום מקום,
ולכן מתקדשת שפיר.

ב. וכשיש לה דרך לאותו מקום ששם שו"פ, אי מקודשת
סח"ת לכו"ע. ע"י צאח"ט סק"ה דהח"מ נסתפק בזה.
והוא בסק"ח, וספיקו הוא עפ"י מה דאמרין צצ"ק י"ז ב'
גבי מעצב שנספלה, לך והוליוו צמיון כד אית ליה אורחא למישן.
וכבר הוזכר דין זה צמאירי צבוגין, דאחר שהביא דעת הרמב"ם
והרמב"ן בזה, כתב דיש מצריעים שכל שהשירות מלוות אף ע"י
הדחק מקודשת ודאי, שאף היא אומרת לכשילך אדם לשם אמכרנה
לו בפרוטה או אמכרנה לו שימכרנה לי שם, וכעין מה שאמרנו
צצ"ק יכול לומר לו לך והוליוו צמיון וכו'.

אולם צצ"ש סק"י כתב דמשמעות לשון הרא"ש שכתב דאין להקדש
אלא מקומו ושעתו, דאפילו אם יש לה דרך לשם מ"מ אינה
מקודשת מדאורייתא, דהא עכ"פ במקומו ליבא שו"פ. גם צערון
השלחן סעיף ע"י כתב דמלשון הראשונים משמע דכל ענין לא
הוי קדושין ודאי, אף אם האשה נריכה ליכע מיד לאותו מקום
ששם שו"פ. וצמ"ח מהרי"ן (דושינסקי) ס"י קל"א אות ב' כתב

ביאור הגר"א

ח [ט] וי"א שאם

הלכות קידוש בתבשיל או בירק שאינו מתקיים

באר הגולה

ח רמב"ם נפ"ד מהל'

וכיוצא

הפוסקים

סי' כב אות ג—סי' כב

אוצר

[ט] וי"א שאם כו'

לדידי שיה לי וכו'. וכתב בעני ארזים סק"ח דאין לפרש כוונת הר"ן שר"ל דכיון שנתרצות לקבלן בחורת קדושין הוי כאלו אמרה בפירוש לדידי שיה לי, וזה מקרי שידעו העדים שדרכה לתת פרוטה, דא"כ יבא זה סותר למשי"ב לעיל [לענין כשאנו ידוע שש"י"פ במקרא ולומרת לדידי שיה לי, המובא לעיל סק"ד אות ח, דסיים שם הר"ן] ומיהו פשיעא לי דכשבעדים אינם יודעים שדרכה להתייקר בו לא מהני דהוי כקדושין בלא עדים, הרי דס"ל דקבלתה צסתם לא הוי הודעה לעדים שדרכה להתייקר, אלא ודאי נראה דמשי"ב אילו ידעו העדים, כוונתו אם אירע הדבר כן שבעדים יודעים שדרכה לתת פרוטה בלאו הכדבר, אז מהני מה שש"י"פ במקרא כו', ומש"י"ה קאמר שמואל חיישין שמה שש"י"פ במדי, וחינו שאלו חוששים שמה שש"י"פ במקרא ושמה יש עדים שדרכה להתייקר, דלא הוי קדושי תורה. גם בעלמות יוסף לדף י"ב הל' ב', נזיר השם כאן, אמרת מבורח סי' זה דמ"ז טור ב', מלחא אפן כאן, ואגרות משה סי' פ"ב, מוצא שבינו דעת הר"ן דרק כשידעו העדים שדרכה להתייקר בזה, הוי דהוי קדושי ודאי סו'.

ובמשפטי יעקב סי' מ"ד כתב שמדברי כ"ש נראה שכל דבריו מיוסדים שם אליבא דהר"ן, וחינו משום דבאמת גם להר"ן לא צעין דרכו להתייקר אלא היבא שאין הדבר ש"י"פ צודקו במקרא כו', אבל היבא שהוא ש"י"פ במקרא לא צעין כלל שיהיה דרכה להתייקר. ע"ש משי"ב עוד בזה. ועי' גם משי"ב בזה ציד דוד (פסקי הלכות) פ"ג דאישות אות ע"א דמ"א ג'.

ד. ואם זה דוקא בשאשה יודעת שהחפץ אינו שו"פ כאן ושואו שו"פ במקום אחר. זים של שלמה פ"א דקדושין סי' י"א, אחר שכתב דנכונים דברי הר"ן דנידוע ודאי שש"י"פ במקרא קדושי תורה הן, מטעם דהוי כחומרת לדידי שיה לי, כתב עוד ומ"מ נראה דוקא שידעו שאינו שו"פ כאן וש"י"פ במקרא, ודבר עמה על עסקי קדושין וקבלה בתורה קדושין, דא"כ הובל לומר מעולם לא קבלתי לשם קדושין ומשנה אני כך שיהי אינו שו"פ. ועי' משי"ב עליו המקרה בקרא סעיף ג' המובא בס"ק הקודם אות ב'. ועי' עוד בדבריו לדף י"ב פ"ב ד"ה הכהא.

ועי' פ"ח סק"ז מה שביא בזה מהקבלת יעקב, ומצא שם שהבין דיש חילוק בין קידוש בליה או ע"י שליח לבין קידוש בדבר שאין ידוע לכל שאינו שו"פ, דקידוש בליה אי ע"י שליח ליבא משש קדושין כלל, ובדבר שאין ידוע שמה ואין הכל יודעים שאינו שו"פ ויש לתלות שלא ראה להקנות עמה בפניה משי"פ [במקום זה], יש כאן ספק קדושין, אימור נתרצית אימור לא נתרצית וכו'. [ועי' בס"ק הקודם אות ב' שנתקן האחרונים היבא דלא ידוע שש"י"פ במקרא והיא לא ידעה שאינו שו"פ כאן].

ה. ואם העדים צריכים לדעת בשעת הקדושין שהחפץ שו"פ במקום אחר, עי' לעיל סק"ד אות א'.

ו. וכשקידש בדבר שכעת הוא שו"פ אבל אינו ידוע אם גם בשעת הקדושין היה שו"פ. עי' לעיל סק"ד אות י'.

כג. שאינו מתקיים. וכשקידש בדבר שיכול להחזיק ע"י חילוק, כגון בתאנה שיכול ליבשה בחמה ולהגשיה למקום

שדרכה להתייקר הוי ספק קדושין. וכ"כ בחמדת שלמה על קדושין, דהר"ן לא כתב כן אלא לענין קדושין ודאי, אבל קדושי ספק הוי בכל גזא. ובשעת צבי (מהלברשטם) סי' ס' אות ג' כתב בנידון, דאין לומר דלא חשש שמואל שמה שש"י"פ במקרא אלא דחזקא היבא שדרכה לתת פרוטה באותו דבר, ולא חיוגא אפילו חד מרבנותא ומחלק בהבי, ושמואל סתמא קאמר חיישין שמה שו"פ במדי.

יז. ע"ש כאבני מלאים שכתב עוד דלשיטת הר"ן קשה ממתי' דדיש קדושין. וכמה אתרונים כתבו לתרץ קשייתו באופנים שונים. עי' בדברי שאיל ועדות ביוסף כאן, פרי יעקב כאן, אבני משפט סק"ג, תולדות יצחק (להר"ק קדישעוויץ) סי' צ"ט, ומשפטי יעקב סי' מ"ד.

והב"ש סק"ו כשהביא בספר זה דנידוע ודאי שש"י"פ במקרא מקדשה ודאי משום דהוי כחומרת לדידי שיה לי, השמיט הא דידעו העדים שדרכה לתת פרוטה בלאו הכדבר. וכתב בביאור מלואים סק"ז דמדבריו נראה דאפילו אין דרכה לתת פרוטה בלאו הכדבר נמי מלי אמרה לדידי שיה לי כל שהוא שו"פ במקרא, ונראה משום דהר"ן לשיטתו דס"ל דאפילו בממון גמור כמו בפדיון הבן נמי לא מלי אמר הכהן לדידי שיה חמץ סלעים, אלא היבא שידוע שדרכו להתייקר, א"כ הכהן בקדושי אשה נמי לא מלי אמרה לדידי שיה אלא בידוע שדרכה להתייקר, אבל לשיטת הרמב"ם בפ"א דבכורים הל' ז' דאפילו סבן שאין דרכו להתייקר מלי אמר לדידי שיה, א"כ ה"ג בקדושי אשה כל שהוא שו"פ בלחיה מקום מלי אמרה לדידי שיה, ומש"י"ה השמיט כ"ש דברי הר"ן שכתב אילו ידעו העדים שדרכה לתת פרוטה, שכתב כן אליבא דהרמב"ם שאינו מחלק בין דרכו להתייקר, אלא דאכתי יש להקשות דכיון שאין ידוע שדרכה לתת פרוטה בלאו הכדבר, א"כ מנא ידעין דכוונתה לומר לדידי שיה פרוטה, ול"ל כיון דהכל יודעין שאין מקדשין בפחות משו"פ וגם אשה לא מקניא נפשה בפחות משו"פ, וכיון דחזין דקבלתה לשם קדושין, ע"כ כוונתה לדידי שיה יי'.

ובתולדות יצחק (להר"ק קדישעוויץ) סי' ל"ט כתב דנראה דגם כוונת הר"ן היא כמ"ש כ"ש דלא צעין דרכה להתייקר בקדושין, אלא אם שיה פרוטה במקרא מלי אמרה לדידי שיה כיון שהוא חשיבות ממון בלחיה מקום, ואף שלא כוונתה לדידי שיה יי'.

ובתולדות יצחק (להר"ק קדישעוויץ) סי' ל"ט כתב דנראה דגם כוונת הר"ן היא כמ"ש כ"ש דלא צעין דרכה להתייקר בקדושין, אלא אם שיה פרוטה במקרא מלי אמרה לדידי שיה כיון שהוא חשיבות ממון בלחיה מקום, ואף שלא כוונתה לדידי שיה יי'.

טז. ע"ש בעצמות יוסף שכתב עוד יותר מזה, דאפילו להמפרשים דעם הגויה הוא משום דחיישין דילמא יהיה כאן אחד מאנשי מדי, אפ"ה נראה דלא גזרין האי גזירה אלא היבא דאפשר להיות שדעתה של אשה לתת פרוטה באותו הדבר, הלא"ה הוי מקדש בלא עדים, ומשום גזירה דרבנן בעלמא לא אסרינן לה לעלמא א"כ ידעו העדים דעתה של אשה. [ולפי דבריו כל עיקר החשש דשמה שו"פ במדי אינו אלא כשידוע שדרכה להתייקר בכך]. ובאמרות סהורות הג"ל תמה עליו, וכתב דמדבריו הר"ן עצמו משמע שדבריו אינם אלא לשיטתו, אבל לאינן מפרשים דס"ל דהוי קדושי ספק מדרבנן ומשום גזירה, אינו מעלה ואינו מוריד אם דעתה לתת פרוטה באותו דבר או לא. ובנויר השם כאן כתב על עיקר דברי העצמות יוסף הג"ל דליתא, דכוונת הר"ן דכשעדים יודעים שדרכה להתייקר הוי ודאי קדישין, וכשאין העדים יודעים

באר הגולה

לשונות וכתב ס"ה נסח
הרמב"ן שהלכות נכונים
ומתקנים ויש חולקין
וכ"כ הטור נסח ר"י ונזכר הרמ"ה לעולם הוא קדוש ספק

וכיוצא בהם אם לא היה שוה פרוטה באותו מקום אינה מקודשת כלל
שהרי דבר זה אינו מגיע למקום אחר

ביאור הגר"א

דעתו שבדבר המתקיים
אם ידוע שיש במקום
אחר מקודשת ודאי אבל

עד

הרא"ש חלק עליו ודעתו בדעת תוס' דמאורייתא אין חולקין אלא אחר מקומו
ושעתו כמ"ש בערכין כ"ד א' אין להקדש כ"ו וראיה מ"ש בב"ק ק"ה א' א"ד אר"ס ל"ש כ"ו ולא חיישינן שמא ש"ס במדי ועתו"ס דקדושין נ"ג ב' ד"ה
איתו כ"ו אבל הרשב"א הסכים לדעת הרמב"ם דאם בדעת תוס' דגזירה בעלמא הוא לא הליל כאן בקדושי ספק אלא קדושי דרבנן :

אוצר

סיק כג-ס"ק כה

הפוסקים

דנפחא משוי' אינה מקודשת ודלא כשמואל], הוי מלי לשנויי
דמחגי' נשקידה דדבר המתפסד, אלא דמלחא דקושטא נקט
דאפילו דדבר המתקיים הוי רק קדושי ספק ולא ודאי כ"ו, ודברי
הרמב"ם נראים לי עיקר.

ובשו"ת מהר"ק שורש פ"ד דל"ז ג' כתב לתרן הקשיא הג"ל,
ד"ל דמשמע ליה דוחקא לאוקמא מחגי' דווקא בקידש
דדבר שאינו מתקיים, דשוי' כל שוי' במשמע וכו'. [אלא
שלהלכה דעת המהרי"ק לחוש לדעת החולקים, וכמוצא להלן].
וכ"כ לתרן בלחם משנה כאן, דניחא ליה לאוקמי מחגי' בכל מילי.
ובתפארת מנחם (על הרמב"ם) כתב דקשיא זו מהא דמקשה
הש"ס לשמואל, בלא"ה קשה דאיכא לאשכוחי כמה גווגי דלא
שייך דכו שמה שיהי' יותר במקום אחר, [כגון במקדש בנסכא,
ע"י סק"כ אות א', או במקדש בקרקע דלא שייך להוליכה למקו"א יט],
ול"ל דטונת המקדש דמסתמא מיירי מחגי' בכל גווגי.

והמאירי בסוגיין כתב ראייה לשטת זו, ממה שאמרו בגיטין
פ"ט א' הוה דקדיש בליפא דתחילי, והוא מעט
אובל שנשאר על גרעין התמרה אחר שאכלה, ואמר אבוי אפילו
למאן דאמר לא מצטלין קלא הכא מצטלין, מאי טעמא מימר
אמרי פייני רבנן דקדושיה ולא הוי דכו שוי', ואלמלא כן מה
הוולנו, והא מ"מ חיישינן שמא שוי' צמדי כ"ו, אלא שאינו דבר
המתקיים, ואפי' שיל' נצקול מיהא אין חוששין לקדושי ספק,
מ"מ קאת ראייה הוה, וכ"כ בטעמא דמסתבר, ויש חולקין ב"ו כ"ו,
ואין נראה כן.

גם בתוס' ר"י הזקן כתב דאיכא מאן דאמר דאפילו דדבר
שאינו מתקיים מקודשת מספק כ"ו, ולא נהירא. והסמ"ג
בעשין מ"ה הביא דבר הרמב"ם, ומבאר דדינא דחיי' דכ"כ
טור ד' שהבין מה דהסמ"ג ס"ל בהרמב"ם, ובשו"ת מהרש"ך
ח"ד ס' ל"ה כתב טעם אחד להחיר בנידון, לפי שיטת הרמב"ם
הנ"ל.

ועיין מאיר כאן שכתב דלפי מ"ש הר"ן בטעמא דשמה
ש"ס צמדי, דהו"ל כאלו אמרה לידי שיהי' לי [ובמציא
בסקב"צ אות א'], לפי' אין לחלק בין דבר המתקיים לדבר שאינו
מתקיים. מיהו בציני מלואים סק"ה כתב דאפילו למש"כ הר"ן
הנ"ל, אפי' י"ל להרמב"ם דנצטיל וירק לא מהני שוי' צמדי,
דש"כ לא מלי משווי ממון אלא היכא שיהי' הדבר בעצמו יכול להגיש
שם לכלל ממון, אצל דבר שאינו מתקיים להוליכו להחס, א"כ אינו
ממון כלל לא הכי ולא ההס, ולא מלי משווי ממון לדבר שאינו ממון.

ועיין בעלי תרומות סק"י וי"ז, תפארת יעקב סק"ט, ויד אליהו
(להר"א רגולר) חלק הכתובים אות ח' ס' ה', מ"ש להביא
ראיה לשיטת הרמב"ם. ועי' מ"ש כ"ה בישועות יעקב סק"ג,
אור שמה (על הרמב"ם), ושאלת שלום מהדו"ת ס' קכ"ב.
והעיוור

לעיל סק"ב ד"א בדבר הנראה לעינים שאינו שוי' בשום מקום, או שקדיש
בדבר הנורק לאשפה, לא חיישינן לשמא שוי' במקרא. ואולי גם הדינא דחיי'
הנ"ל נתכוון לכעין זה.

יט) צפ"י דבריו שם, שצ"ן להמקנה ריש קדושין תוס' ד"ה ב"ש, ע"ש.

למקום היוקר, כתב בשו"ת מהרי"ק שורש פ"ד דל"ז ע"ג, דהוי
דדבר המתקיים. והביאו הב"י, והב"ש בסק"י, ודינא דחיי' (על
הסמ"ג) עשין מ"ה דכ"כ ג' יח).

ולפי' תמה בישא ברכה (על ר"י) דל"ה ע"א, על המהרש"ך
ח"ד ס' ל"ה שכתב להקל בנידון שקידש באגס, מטעם
שאינו מתקיים להוליכו למדי, והרי יכול להתקיים ע"י יבוש
בחמה בדרך מייבשי תאנים, וא"ך כתב להקל, וכן המה שם על
הבית יעקב (מלווימר) ס' ל"ה שכתב לענין מקדש צבצר דהוי
דבר שאינו מתקיים, והרי צבצר יש לו תיקון גדול למנוע ממנו
הפסדו ע"י יבוש וכיוצא.

ובתשובת בעל נחפה בבס"פ שנקריה מלך רב ח"א ס' כ"א
כתב כן גם לענין אחר, שיכול להתקיים ע"י תיקון
כגון לקחו דבש וכיוצא, ואין לדחות דברי מהרי"ק הם דוקא
כשיכול להתקיים בלא דבר אחר, כגון תאנים וענבים שמייבשם
בחמה ודיו, דהא ודאי ליחא, דכל שיש לו תיקון להתקיים אפילו
ע"י דבר אחר, הרי אפשר להוליכו לשם, וגם מדברי הרמב"ם
דנקט ורק ותצטיל משמע דכל שאר מיני פירות יכול להתקיים
מקרי, ומהרי"ק נקט תאנים וה"ה לכל שאר מיני פירות שיש
להם תיקון.

כד. אם לא היה שו"פ באותו מקום. וכשארזו אנשי המקום
אינו שוי', רק למקנתם, כתב בחמדה שלמה עמ"ס
קדושין בעמוד ל"א א', דלפי מ"ש השו"ע ביו"ד ס' ש"ה לענין
פדיון הבן, דאיכא דשוי' לשום אדם ה' סלעים מהני קבלתו אף
שאינו שוי' כך בשוק, א"כ נהי דהקיל הרמב"ם דדבר שאינו
מתקיים דאין חוששין לקדושין, מ"מ היכא דשוי' כאן למקל' בני
אדם מקודשת, דשוי' מהני קבלתו כמו בפדיון הבן לשיטת השו"ע.
ועי' מ"ש לעיל מניה בעמוד ל'.

אגסם כשאנו שוי' לכל אנשי המקום ורק במקרה מזמן שקבלה
עצורו פרוטה, כתב בגמלת ספר (על הסמ"ג) עשין מ"ה
דמ"צ ד' בחוך הדברים, דאף אם קרה מקרה שמתקיים אותו
תצטיל ואלא בגמלת פרחא למקום ששוי' ונהנית בשוי', או
שגמלת שום אדם רעב ומכרה לו אותו תצטיל במקומה בפרוטה,
אפי' אינה מקודשת, כיון שלכל אנשי המקום אינו שוי', והוא
דבר שאינו מתקיים ולא יגיע למקו"א, לא הקנתה עמה באותו
דבר כ"ו, ואף אם עכשיו לא נפסד ולא נאבד ומכרתו בפרוטה,
מחלה גרס ולא אחי מכה הקדושין.

כה. אינה מקודשת כלל. דעות הפוסקים בדיון זה. עי'
צאה"ג ד"א אלו הוא הרמב"ם. ושם דעת הרמב"ן.
וכתב הרשב"א בחדושו דלדבריו הא דמקשינן עליה דשמואל
[בקדושין י"ב ב'] ממחגי' דקתני בפרוטה ובשוי' [דמשמע

יח) ע"ש בדינא דחיי' שסיים דאם אינו שוי' בשום מקום אפילו כשהיא
יבשה, ברור דאינה מקודשת כלל. ותמה עליו בהון יוסף ס' כ"א דס"ב ע"ב
דחזק נעדר המציאות, דא"ך יתכן לדעת שדבר זה אינו שוי' בשום מקום,
ולעולם היא בספק מקודשת שמא שוי' באיזה מקום ואין אתנו יודע. ועי'

ביאור הגר"א

עד שיפסד ויאבד ולא יהיה שוה פרוטה :

באר הגולה

[י] הא דאמרין כו.
סוד ובי"ב הרי"ף ורא"ש
שם י"ג א' משי"ש חושב
לה ורש"י י"ב א' ד"ה הא בקדושין כו' :

ט [י] הא דאמרין שהיא מקודשת מספק שמא דבר זה שוה פרוטה במקום
אחר צריכה גט להחירא לעלמא . ואם רוצה לקיימה צריכה קדושין (1) אחרים
ואם

ט זס נפירש"
י טור ופסוק הוא

באר היטב

(1) אחרים. ואם ידוע שש"פ נזקק אחר ח"ל קדושין אחרים חלה נזילה יתכוין לשם קדושין. נ"ח נ"ש עיין נ"י ס"ס מ"ד :

הפוסקים

סיק כה-סיק כו אות א

אוצר

ובחזון יוסף סי' כ"א דס"ב טור ב' חמה על מהרש"ך [הג"ל]
שכתב בנידון להקל מטעם שקידש בפרי שאינו מתקיים כו,
לדון החליט לאפקעינהו לקדושין לגמרי, מאחר דהר"י והרא"ש
ודעימיניהו סבירי דגם כזה הוי קדושי ספק ולריבוי גט להחירא לשוק.
ובים של שלמה פ"א קדושין סי' י"ח מבואר דגם לדעת הר"ן
הג"ל דס"ל דבדיוע ודאי שש"פ במקורא מקודשת מדאורייתא,
וזה דוקא בדבר שאינו מתקלקל, מ"מ בחבשיל או מאכל שמתקלקל
מקודשת עכ"פ מדרבנן.

ובפסקי הלכות (יד דוד) פ"ד דאישות דק"ג ע"א כתב דאם
עברה ונשאת לאחר, בקידש בדבר שאינו מתקיים נשום
אופן להוליכו למקום רחוק ואינו ש"פ במקום הקדושין, אין מוסיפין
אותה מידו, ומגרשה הראשון בעדוה חתה השני ומותרת לו, ואם
השני כהן או שצני וצני ילדה בנים, אזי אינה צריכה גט כלל
ונשאת חתה השני. ושם ביד דוד אות ח"ב כתב שד"ן זה לא נחבאר
בפוסקים, אך עכ"ז מראה כן, שכרי הרמב"ם פוסק בפירושו דאם
קידש בדבר שאינו מתקיים דאין חוששין לקדושין כלל, ויש שיטה
גדולה להצ"ח והחפץ והר"א"ו שסוצרים דאין הלכה כלל כהך
דשמאל, [ולא חיישין שמה ש"פ צמדי, כמובא בסק"י אות א'],
ולא נשאר לנו המחמירים בזה חלה שיטה ר"י בעל החוס' וההולכים
בשיטתו שסוצרים דהוי קדושין דרבנן מטעם גזירת הראובים, וכיון
שאף לפי שיטתם לא הוי חלה איסור דרבנן, יכולים לסמוך על
שיטת המקילים באופן זה, וכמו שאמרו בשבת קל"ז ב' בענין מה
דברים פליגי עליה דרשב"א, חלל עכ"פ בנידון שלנו בספק דרבנן
יכולים לסמוך על דעת המקילים שלא להוציא מתחת עטלה, וכן
במקום שיש לה בנים שלא להוציא לצו על צניה, ובעין שאמרו
בגיטין דף פ"א א' א"כ אהא מוסיף לצו על צניה, ואף שיש לפקפק
בהוראה זו, חלל כן מראה לי.

כו. עד שיפסד ויאבד. ובשקידש בדבר שאינו סוגי לשם
עד שייאסר בהנאה, כגון שקידש בחמץ סמוך לפסח.
נשאל ומשיב מהדורא ד' ח"ג סי' ל"ז כתב בן שאר הטעמים להחיר
בנידון שקידש בכסף שאלו אינו ש"פ, דאף ש"ל שמה ש"פ
צמדי, מ"מ כיון שהיה ב' ימים קודם הפסח, הרי ייאסר לפני
שיגיע לאותו מקום וכו'.

טע"ף ד. כו. צריכה קדושין אחרים. א. אם צריך לתת
לה בעת פרוטה שלימה, או דסגי שיוסיף לה עד
פרוטה על מה שנתן לה בעת הקדושין הקודמים. כתב באב"י
מלואים סק"ט דנראה שצריך ליתן לה בקדושי שניים ש"פ בשלמות,
ואם מתן לה חצי פרוטה אע"ג קדושי קמא נמי אית בזה חצי
פרוטה ואיננייהו לקדושי קמאי צעין ציד האשה, לא מטעמי, דכל
היכא דהוי קדושין ואפילו מדרבנן, הו לאו לחזרה ניתנו חלה
לעצות, דלא לימרו קדושין תופסין באחותה כמבואר בש"ע סי'
נ, וכוין שכן כבר זכרה בה בחמרה, ולא מטעמי עד שיחזור ויקח
ממנה

והעיסור כצ' קדושין כתב על טעמו של הרמב"ם דאינה מקודשת
שכרי אינו מגיע למקום אחר עד שיפסד, דטעם חלוני
הוא, שכרי אין אומר אם יולך חמרה למדי ושזה פרוטה, חלה
שמה היום שזה חמרה זו פרוטה צמדי, וא"כ מקודשת היא כזו
הפרוטה, שכרי היכה מקודשת צמדי כו, חלה יש טעם אחר, דלא
אמרו חלה חמרה שאין מלווה צמדי ובגון שקדים ורמונים ופירות
שאין יולאין במקורא וכן ציורק, חלל חבשיל וירק או כיוצא בזה,
דכלל מקום מלוי אינה מקודשת כלל כ.

אולם הרא"ש בפ"ק קדושין סי' י"ז כתב דלדעת ר"י דס"ל
דאפילו ידוע שש"פ במקורא אין להקדש חלה מקומי
ושפחה, והא דחיישין שמה ש"פ צמדי, הוא גזירה אע"פ אותו
מקום שש"פ [וכמובא בסק"י הג"ל וע"ש שכן דעת עוד ראשונים],
א"כ אין חילוק בין דבר המתקיים לבין דבר שאינו מתקיים, כיון
דמשום גזירה הוא, ומסתברא כדברי ר"י וכו'. גם העור כתב
דלדעת ר"י לעולם הוי קדושי ספק אפילו אינה מתקיימת להוליכה
למקום שש"פ, וכך היא מסקנת הרא"ש. וכן הר"ן בחדושי כתב
דלפי מש"כ החוס' דמשום גזירת הראובים נגעו בזה כו, נראה
דאפילו בדבר שאינו מתקיים חיישין. והביאם הב"י.

ובשו"ת מהרי"ק שורש פ"ד דל"ז טור ב' כתב בן שאר הטעמים
שיש להחמיר בנידון שקידש בחמרה, שכרי ר"י חלק על
הרמב"ם כו, ועוד דע"כ רש"י נמי לא ס"ל הא דהרמב"ם, דכד
פריך בגמרא על שמואל והא אין חזן צפרוטה ובש"פ כו, פירש
רש"י דאם באת לומר כן דחיישין שמה ש"פ צמדי א"כ אין שיעור
בדבר, ואי ס"ל בהרמב"ם הא יש שיעור היכה דקידשה צירק אי
בחבשיל שאינו יכול להתקיים, ועוד דמאי קאמר רש"י להלן שם
בחירולא דשיעורא אכתי להיכא דש"פ במקומו לענין שלא יהא
גמגום בדבר, דמשמע דאפילו ליכא שיעורא מ"מ יש גמגום, והא
אשכחן שפיר דאכתי שיעורא למחוי קדושין גמורים, ואם אין שיעור
אפילו גמגום ליכא, והיינו היכא דקידשה בדבר שאינו מתקיים,
חלה ודאי פשוט הוא דרש"י לא ס"ל להא דהרמב"ם, חלה ס"ל
לשמואל מקודשת לעולם מספק, וכדברי ר"י שהביא הרא"ש.

ובשבבות יעקב ח"ב סי' קל"ב כתב דמידי ספיקא דרבותא לא
נפק, ובפרט שרוב הפוסקים מסכימים לדעת ר"י וכחצו
שדבריו מסתברים, וכן בש"ע סחם תחילה כדעת ר"י להחמיר
ואח"כ כתב דעת הרמב"ם נשם י"א. וכ"כ בדברי יוסף סק"ב בחזק
הדברים, דמדמייתי המחבר דעת הרמב"ם בלשון י"א, משמע שדעתו
נוטה להחמיר בזה וכו'.

וכן בעצמות יוסף לקדושין דף י"ב הל' א' כתב לענין הלכה,
דנראה שיש להחמיר, ואפילו צירק וחבשיל וכו'. וכ"כ בערוך
השלחן סעיף י"ח דאין חילוק בין יכול להתקיים לאינו יכול להתקיים,
כיון דלרוב הראשונים דהחשש דש"פ צמדי הוא חשש דרבנן אין
חילוק בזה.

באר הגולה

כ' שם נוסף של ילדו
גירש ראשון ונשא שני ונולד זה תחילה גירשוהו גט פ"ט ע"ב

ב ואם קדשה אחר קדושין (ז) גמורים יגרש ראשון ונושא שני אבל

באר היטב

(ז) גמורים. ואם השני קידש ג"כ בלתי נזכר פחות מש"ס ונתרת לראשון וא"ל גט נשני מו"ק. ואם השני קידש נזכר אחר שאין

אוצר

ס"ק כו אות א—ס"ק כה אות א

הפוסקים

לשם קדושין. וכצ"ח דייק כן משום העור שכח דהוי ספק קדושין ולריב קדושין אחרים, ומסיק ע"ז הטעם משום ש"ס צדוק מקום, כלומר דאילו ידעו שש"ס צדוק מקום אינה לריב קדושין אחרים.

והב"ש הוא צדוק, וכח שם מחליל לנכסיה מלא דא"ה לריב קדושין אחרים, כיון לרוב הפוסקים אינם חל קדושין דרבנן, חל שכח שוב ד"ל דאיה לריב קדושין אחרים, יכחו צדוקי קטן דאיה חל מדרבנן ואין לריב קדושין אחרים, חל צדוקי יחזון לשם קדושין.

אולם צדוקי אחרים סק"ח כח על הצ"ח דלא דק, וקדושין קטן אפילו מדרבנן ליתא כ"ו, ומש"ס ודאי צדוק לשם קדושין, וכמ"ס החסד צדוקי ע"ג ב' ד"ה והא בלא, מש"ס בזה דאפשר שטעם לומר שכן קדושין דאורייתא כיון שש"ס צדוק אחר, ולא יצול לשם קדושין, לכך לריב לקדשה פעם אחת א.

ובבב"ש קדושין סק"ח כח לריב קדושין מטעם אחר, דצדוקי צדוקי אין לריב להעמיד עדים בפרטות ע"ז שיקדשה צדוקי, שהכל יודעים שאין קדושין קטן כלום ומסתמא לשם קדושין צדוקי איה כ"ו, חל צדוקי דעלמא לריב להעמיד עדים שמכון לקדשה צדוקי, ולפ"ת צדוקי דף י"ב ב' הוי פרישות שמעמיד עדי יחוד על כך כ"ו, ויש לחוש שמה ע"ד קדושין הראשונים צדוקי, לכן נראה שצדוקי קדושין אחרים, חל צדוקי דאורייתא לשון העור והמחבר, וכן משמע קדושין גמורים קדש היחוד וכפ"ש לשון העור והמחבר, וכן משמע בחסות הראשונים שצדוקי הצ"ח, דהרי אפילו צדוקי פניה מכוונת לריב קדושין אחרים [כמובא לעיל בסעיף ב' הערה כ"ד] וכ"כ צדוקי.

ובערך השלחן סעיף י"ט כח דאף ד"ל דאפילו צדוקי טעות אין לריב לחזור ולקדשה דעלמא קניא, אין כן דעת העור והשו"ע, וכ"כ צדוקי מ"צ סעיף ה' דצדוקי ספק לריב לחזור ולקדש, ובחסות ע"ג ב' איכא פלוגתא אי אמרינן דאורייתא יודע שאין אשה מחקדת בפחות מש"ס וגמר וצול לשם קדושין, ולפיכך צדוקי ענין לריב לקדשה מחדש לכתחילה.

כח. ואם קדשה אחר קדושין גמורים וכו'. א. ובשם האחר קידשה בפחות מש"ס. כח הצ"ח צדוקי לריב גט אף משני, ד"ל של הראשון אין צדוקי ושל השני ש"ס צדוקי מקום, וכח צדוקי סק"ח דמותרת לראשון אחר גירוש השני, כמובא לקמן צדוקי מ"ו סעיף ו' [צדוקי קול שיהא מקודשת לאחר] דאחד מגרש ואחד נושא בין ראשון בין שני. ומובא בפרט צדוקי סק"ח.

וכתב בארץ צבי (ותלומי לריב) סק"ח דאף דצדוקי חל אחר קדושין גמורים כח הצ"ח דלכ"ו לא יגרש שני וישא ראשון דאיכא חשש שמה יאמרו צדוקי שיהא הראשונים ש"ס דמחזיר גירושיו לאחר שנשא לאיש אחר, [וכמובא צדוקי שחזר וז'], כלן לא חיישינן לזה, דהא שם השני יקדשה רק בפחות מש"ס הוי חשש רחוק, וגם הוי ס"ס, ומש"ס מותרת לראשון.

ובבב"ש מלואים סק"ח כח דלשיטת הרא"ש דחשש דשמה ש"ס צדוקי הוא מטעם גזירה שמה יצא לכאן אחד מלפניו מדי, לכיון דהוא גופא אינו חל גזירה דרבנן, מנינו לומר דצדוקי לא גזרו שמה יאמרו דמחזיר גירושיו, ולשיטת הרמב"ם נראה [לכאורה] דכיון

ממנה התמרה שהתן לו צדוקי, ויחזור ויקדשה לצדוקי חל חמרה, וכל זה הוא לדעת הרא"ש וקדושין חמרה קדושין דרבנן חמרה, ולא משום ספקא חל דקרי לה ספקא, חל לדעת הרמב"ם דהוי משום ספקא דשמה ש"ס צדוקי, וצדוקי ספק פסק צדוקי דקדושין דברי, א"כ כיון שחייבה להחזיר מהני לצדוקי, מיכא חל דלחזיקו צדוקי ונחללו, לא מלכא אפילו נישא דגבי קדושין ספק דברי קדושין, דכיון שחללו חל מלכא וא"כ דאיכא לה לשם קדושין, וכמו שצדוקי צדוקי ה'. והביאו בערך השלחן צדוקי כ'. ובבב"ש משפט סק"ח הקשה על הצדוקי מלואים לפי מה שכתב להן צדוקי ב' דהא לריב להחזיר צדוקי צדוקי, היינו אחר הגט כשגרשנו, חל לא קודם שגרשנו, [וא"כ חל לא מהני לצדוקי], אך כח שוב ד"ל דכיון דברי הצדוקי מלואים, דצדוקי קדושין צדוקי הוי מן הדין להחזיר חל, אך כיון דלגזירה גביה מחמת הקדושין אינה לריב להחזיר עד אחר הגט, וא"כ צדוקי להשלים חל ודאי מלכא כיון דיש עליה חיוב חזרה. וע"כ מש"ס עוד בזה.

ב. אם קדושין אלו צדוקי ג"כ להיות בפני עדים, או דמחזיר חודאת המקדש והמקודשת לבד. כח צדוקי עזרה סק"ח דלכאורה י"ל שהקדושין האחרים סגי בזה ויקדשה אפילו צדוקי לריב וחס מודים, אף דהמקדש צדוקי לא הוי קדושין, מ"מ הרי אמרינן צדוקי ס"ה הטעם דצדוקי עדים לקדושין משום דחז להחזיר, והיינו משום דאוסרה על העולם אי לקדושים, ולפ"ז חל דין כך וצדוקי כך חסרה לכל מספק וחל לא שייך חז להחזיר, וממילא סגי בצדוקי מודים דלכ"ו קדושין ודאי כ"ו, ונחתם סופר חז"מ ס"ה ר"ה הקשה לשיטת רא"ש דפשיטא ליה דהיינו צדוקי עדים לא מהני, הא כל הטעם הוא מלך דחז להחזיר, והב"ש הרי צדוקי צדוקי חל זה חסרה דקדושה זקוקה חסרה ע"ש, חל אי נאמר דע"כ חז הוי דלכל זה חסרה רק מדרבנן, דקדושה זקוקה חסרה רק מדרבנן, מש"ס צדוקי חסרה מדאורייתא, נישא, וא"כ לכאורה י"ל כן, דאי מלך דחיישינן שמה ש"ס צדוקי לא הוי רק מדרבנן [לדעת כמה פוסקים] ואסורה רק מדרבנן, מש"ס צדוקי קדושין ודאי חסרה מדאורייתא, ועדיין הוי חז להחזיר מה"ת, וא"כ צדוקי, כי לא דאיה כחציה זאח רק לעזרה.

ג. ואם צדוקי לברך שוב ברכת ארוסין ולהכניסה לחופה ולכתוב כתובה, יצא צדוקי צדוקי צדוקי ל"ד סעיף ג' וצדוקי ס"ה סעיף א'.

ד. ובשידוע שהקדושין האשונים בודאי ש"ס במקום אחר אי צדוקי ג"כ לחזור ולקדשה מחדש, להסוכרים דגם בבב"ש הוי קדושין רק מדרבנן. ע"י צדוקי סק"ח צדוקי צדוקי וצדוקי לריב קדושין אחרים, חל צדוקי יחזון

(א) ע"י בבית מאיר ובנהורא דיעקב כאן שכתבו ד"ס נפל בב"ש, ובמקום קדושין קטן צ"ל קדושין קטנה, וכן הביא בערך השלחן סעיף י"ט, וא"כ חל לא קשיא קדושין קטן ארוסין הג"ל.

(ב) וע"י בבית מאיר פ"ד דאישית ה"ל י"ט שכתב דלדעת הסוכרים והחשש שמה ש"ס צדוקי הוא רק מטעם גזירה, אם קדושה אחר ג"כ בפחות מש"ס אין כאן קדושין כלל, והב"ש שכתב דחל קדושין שני מספק, חשש לדעת הרמב"ם.

אוצר

סי' כח אות א—ג

הפוסקים

סתראי נזכר, דשם בסי' ע"ז נחלק עם הח"מ מכת הבית דב"י בסי' מ"ב, וא"כ כתב כאן דאם קידש בשני ג"כ באלוהו דבר פחות משו"פ דלוינה לריבה גט מן השני מכת ממני"פ, והלא גם זהב"א דב"י בסי' מ"ב איבא ממני"פ, ועכ"ל אמרין דכיון שלא גמרו קדושי הראשון לגמרי אפילו מדרבנן, תופסים כה גם קדושי שני, וכמ"ש הוא בצמ"ז שם בסי' ע"ז, וכן בסי' מ"ב סק"י"ט הביא הב"ש דה"ל דב"י כו', אם לא שנאמר דלעולם ס"ל להב"ש דלא דייקין בממני"פ ככל כה"ג כו', ומש"כ כאן היינו רק מה דהוי משמע ליה להארכה דיש לדון בממני"פ, אבל בלמ"ה אין הדין כן, והיינו דס"י"ט לעיין ברס"י ע"ז, כלומר דשם יראה המעיין דאין לדון כה"ג בטעמא דממני"פ, וזה נראה דבר ברור כו"ג.

אולם בעני אחרים סק"י"ט כתב שבהוצירו עני אלמוגים ריש ה"ל שניות לערוות הכיז על דברי הב"ש בסי' ע"ז, ואף לפי דבריו אין הנידון דשם דומה לדון זה, והדין דין אמת שאינה לריבה גט מהשני. וכן תפסו דלוינה לריבה גט הפוסקים המוצאים בלוחות שאלה זה.

ובאבני מלואים סק"י, לפי מה שחפס בדעת הב"ש דלוינה לריבה גט משני, כתב דדיון זה הוא בין לשיטת הרמב"ם ובין לשיטת הרא"ש [המוצאים לעיל סק"י"ט אות א'], ולדברי הרמב"ם דה"ל משום ספיקא, אי"כ אין לר"ך גט משני ממני"פ כו', וכן נמי לשיטת הרא"ש דהוא מדרבנן שמה יבוא אחד מהשני מדי ויאמר שהיא אי"א, נמי ממני"פ, דאם הוא שו"פ צמדי ויאמר שאין קדושי שני תופסים משום דתפסי קדושי ראשון.

ג. ובשקידשה באותו דבר בזמן אחר. באבני מלואים סק"י, אחר שהביא דברי הב"ש הג"ל בלוחות הקודם דכשהשני קידש באלוהו דבר שקידשה הראשון אינה לריבה גט מהשני ממני"פ, כתב דנראה דהיינו היבא שקידשה בשני בלוחות ששם שקידשה הראשון, דאי ליומא אחרת איבא למיחש לדעת הרמב"ם דה"ל ספיקא דלורייתא, שמה בקדושי קמאי עדיין לא היה שו"פ בשום מקום וצעת קדושי שני נתייקר בשום מקום וכהו שו"פ, וא"כ קדושי שני הוי קדושין ולא קדושי ראשון, ומסתמא הב"ש לא נראה כהו, ונראה דב"ש לשיטתו דס"ל בהרמ"ה דהיבא דנשחקק אם הוי בקדושין שו"פ או לא אזלין בזה השתא, [ע"י ע"ז בסק"ד אות י'], וא"כ דאזלין בזה השתא אחי שפיר דאפילו קידשה בשני ליומא אחרת, לא חיישין שמה בשעת קדושי ראשון לא הוי שו"פ בשום מקום וצעת קדושי שני נתייקר, דהא אזלין בזה השתא וכמו שהוא שם עתה כן הוי שם מקודם, אבל לפי דבריו שם דלא אזלין בזה השתא, ומידי ספיקא לא נפקא, אי"כ היבא שקידשה בשני ליומא אחרת אפילו באלוהו דבר שקידשה הראשון, מידי ספיקא לא נפקא, דחיישין שמה שו"פ בלוחות מקום בשעת שקידשה השני.

גם בפסקי הלכות (יד דוד) פ"ד דלוינה ה"ל י"ע דק"ג ע"א כתב דאם קדשה בשני באלוהו חפץ בצמ"ז ובלוחות זמן חיבה לאחר קדושי הראשון, או בחפץ שאין דרכו לשנות שעריו, או בלוחות שידוע לנו שהחפץ שו"פ במקום אחר, בכל אלו נראה שמוחלת לראשון. ואם קידשה בצמן אחר דבר שדרכו לשנות שעריו, כתב שם לעיל מניה, ולריבה גט משני"ס.

ומפסעם אחר מנבחר בלחץ לבי (ותלומדי לבי) סק"י"א דכשקדשה בשני בזמן אחר לריבה גט גם משני, שכתב על דברי הב"ש הג"ל, דלפי מה שכתבאר דהטעם דהוי ספק קדושין בקידשה בפחות משו"פ, דשמה היה כאן אחד מאיתו מקום ששם שו"פ כו', ואם לא נחוש כאן לא יחוש גם במקומו כו', איבא למיחש שמה כשקידשה הראשון לא הוי כאן שום אדם מאותו מקום ששו"פ ובקדושי

דכיון דהשמש דשמה שו"פ צמדי הוי ספיקא דלורייתא, אי"כ אינו דומה להאי דסי' מ"י, ואיבא השמש דיאמרו שמחזיר גרושתו כיון דלית בה ספק קדושי תורה כו', מיהו י"ל דגם לשיטת הרמב"ם אינו אלא מדרבנן, דהרי ס"ל להרמב"ם דכל הספיקות אינם אלא מדבריהם [ובלוינה רק ספק קדושין דרבנן לא חיישין להא שיאמרו דמחזיר גרושתו].

ובערך השלחן סעיף כ"ד כתב דלע"ג דודאי נאסר בקרובותיה, שלא יאמרו שנושא קרובה גרושתו, וכן היא אסורה בקרובות, וכמ"ש בסי' ע"ז, מ"מ לחזור לו אין חשש שיאמרו שמחזיר גרושתו, אמנם לא דמי לסי' מ"י, דהתם קול בעלמא הוא ויאמרו שנחביר שהקול שקר, אבל כאן שהיו קדושין אלא שלא היו שו"פ, י"ל דיותר חמור, ע"י חוס' גיעין דף י' ע"א ד"ה והלכתא, מ"מ אין לזה ראייה ברורה, וכיון דעיקר דין זה הוא ספק דרבנן לרוב הפוסקים, אפשר להקל בזה.

בפסקי הלכות פ"ד דלוינה ה"ל י"ע דק"ג ע"ב כתב שלא יגרש שני וישא ראשון. ובצינורו שם ציד דוד אות תט"ו כתב דלא דמי לילא קול דסי' מ"י, דהא צמ"ד איבא חשש ספק תורה כו', ואף להסוברים דלא הוי רק איסור דרבנן, ג"כ נראה שאין לחלק בזה כו', ולא הקילו אלא במקום שאין שום מעשה צרור מהקדושין רק קול בעלמא, מש"כ בצופן שקידשה צמטשה צרור רק שהוא ספק מלד אחר, מחמת שוויו של הכלי וכדומה, דכיון דחכמים חששו לזה להלריבה גט, חוששין לזה בכל קדושי תורה, ולא דמי לקול בעלמא שאין חוששין לו אלא שלא להוליא לפו על המשפחות כו'.

וע"י בבגדי שש סק"י"ט שכתב על דברי האבני מלואים הג"ל, דליתא, דאפילו לדעת הרמב"ם דהא דספיקא דלורייתא לחומרא הוא רק מדבריהם, מ"מ חמור יותר מאיסור דרבנן, וכנראה ממשי"כ שפ"ה דמאכלות אסורות דדבר שאסור מה"ט אסור לעשות בו סתורה בין בספיקו בין בודואו, וכל שאיסורו מדבריהם מותר, וע"י צמט"מ שם וצפ"ה דליסורי בזה. וצפ"י יעקב כאן כתב על הא"מ, דיש לעיין בזה לפי מה שכתבו דבספק כרת אף הרמב"ם מודה.

ובערך השלחן סק"י"ט כתב דנקטינ דמגרש ראשון ונושא שני, אבל אם נשאה לראשון לא תלא, וכמ"ש בדברי אמת סי' ה' [לענין כל קדושי ספק שקידשה שני ג"כ קדושי ספק].

ב. ובכשהשני קידשה באותו דבר שקידשה הראשון. כתב הב"ש בסק"ה וכוזא בצל"ה"ט סק"ז, דמוחלת לראשון ואינה לריבה גט משני ממני"פ, דאם שו"פ בלוחות מקום הרי היא מקודשה לראשון, וליון לעיין ברי"ס סי' ע"ז.

וכתב בעבודת השם סי' י"ד דק"ג טור ז', דמש"כ הב"ש לעיין בסי' ע"ז, כוונתי דהח"מ כתב שם דבקידש אשה שהיא עליו ערוה מחייבי לאוין, ושוב קידשה אחר שהיא ג"כ ערוה עליו כמו על הראשון, אינה לריבה גט מהשני, וכתב ע"ז הב"ש שם בסי' ע"ז דבסו"י מ"ב כתב הב"י דבקידש צפני עדות פסולי דרבנן וצא אחר וקידשה ג"כ צפני עדות פסולי דרבנן, שניהם תופסים בה, ומזה נשמע דה"ל אם קידשו שנים ערוה דרבנן תופסים קדושי שניהם, דכל שלא גמרו קדושי ראשון אפילו מדרבנן, תופסים קדושי שניהם, ולפ"ז כתב בעבודת השם הג"ל, דלהארכה דברי הב"ש

(ג) ואמנם כן מבואר בב"ש מהדור"ק, דאחר שכתב דאיהו צריכה ט: ממני"פ כו', הוסיף מיהו עדיין י"ל דכיון שהם קדושי דרבנן אף אם שו"פ במקום אחר תופסים קדושי שני, אע"פ שקדושי שני ג"כ רק מדרבנן, וכמ"ש בסי' ע"ז ובסי' מ"ב. אלא שאפשר לומר דמהדומי"ט הב"ש עצמו במהדור"ב כל זה ורק צ"ח לסי' ט"ו, אפשר שתפס לעיקר דבריו הראשונים דאיהו צריכה גט משני ממני"פ.

ביאור הגר"א

[יא] ודוקא כו' אף
לשיטת ר"י דקדושין

ראשון אינו אלא מדרבנן כמ"ש בגמ' ע"פ ב' ועתוים שם ד"ה וצריכה כו' וע"ש פ"ו א' :

פתחי תשובה

(ח) ודוקא כו' עי' לקו' כו' קנ"ה סע' כ"ה ומ"ש שם :

אוצר

סי' קכ אות ג—סי' קל אות א

הפוסקים

לראשון, ואח"ל נתקדשה שמה לא גירשה וקדושי וגרושי שני לאו כלום, משא"כ צדק דיש לחוש להרואים שידועים שש"ס במקומם ויאמרו שזולתי גירשה הראשון, דאלי"כ לא היו מזריכים גט לקדושי שני, ויאמרו שמחזור גרושתו משניסת.

וישאר פרטי הדינים צדק למגרש ראשון ונושא שני, והמסתפק מה, יבואר בעזרי"י צ"ח מ"ג סעיף ב'.

ל. ודוקא שלא בא עליה השני וכו'. א. צפנים לויין שדין זה הוא מהמרדכי, וכבר כתב צפני ארזים סק"ד שלא נמלא במרדכי, ול"ל מהרי"ק שורש פ"ד, שכן הוצא צ"ח צ"ח וכתב שם מהרי"ק דל"ו ג' דאם נבעלה לשני פשיטא דתל"א מזה ומזה, ולריכה גט מזה ומזה, וכל הי"א דרכים השנויים ציטמות פ"ו ב' [צ"ח] שנשאת לאח אחר והוא צש"ע סי' י"ז סעיף ג' [והגיה צ"ח, ומש"כ הטור דאם קידשה אחר מגרש ראשון ונושא שני כו', היינו כשאין שם אלא קדושין, אבל היכא שצ"ח עליה השני טרם חתונה מהראשון, הרי נאסרה על הראשון מספק כדין א"ח שזכתה תחתיו, וכשם שנאסרה לבעל כך נאסרה לבעל, וכן משמע מלשון הרמ"ה שצ"ח הטור גבי ילדה מהשני, דהוי דחיישין לקדושי ראשון להריכה גט ולהוציאה מהשני כו', משמע שנאסרה על השני, דאלי"כ למה נוציאה מתחתיו, וצפרט צביות לה צנים אשר כתב הוא בעצמו שאינם ממזרים, וא"כ ראוי היה שלא להוציאה מתחתיו כדי שלא להוציא לעז על הצנים, כדאשכחן בכמה דוכתי שחזו חכמים לזה, אלא ודאי שהיא אסורה עליו, וכ"כ הטור גבי ילא קול [צ"ח] מ"ו] לא נתאמתו קדושין ראשונים מגרש ראשון ונושא שני כו', ודוקא שקידשה שני ולא כנסה אצל אס כנסה אסורה לו [גם] אחר שגירשה הראשון, שזיון שמזריכים אותה גט מראשון הרי היא צחוקת שהייתה אשתו, ונמלא שצ"ח עליה צונות ואסורה עליו עולמית כו', והואה אני הדברים ק"ו, דהשתא ומה הכנס דלא נתאמתו קדושין הראשונים, אפי"ה אסורה על השני כיון דסוף סוף אנו מזריכים אותה גט מחמת איתם הקדושין, ואע"ג שלא פשעה באשה, דהא לא נתאמתו הקדושין ולא היה לה לידע שיהא קול שאינו אמיתי, הכא שהייתה ספק מקודשת וכמעט קרוב לודאי מקודשת, דלדעת רוב הפוסקים הלכה כשמואל [דחיישין שמה ש"ס צמדי], לא כ"ש שהיא אסורה על השני עולמית וכו'. והוצא דין זה גם בלבוש ובערך לחם כהן. ובערוך השלחן סעיף כ"ג כתב ג"כ דנאסרה על שניהם, והוסף, דאע"ג דעיקר ענין קדושי הראשון אינו אלא מדרבנן לרוב הפוסקים [ע"י ע"ז] לעיל סק"כ אות ח'], מ"מ דנים צדק כמו בקדושי תורה, וכמ"ש צ"ח מ"ו כשאלא קול שמקודשת אף שלא נחזר הקול בעדים ע"ש.

ועיין צ"ח סק"י דאף דצפני קדושי ספק דעת מהרי"ק בשורש קע"א דאם נשאת לאחר בלא גט מהראשון לא תל"א, כי היא צחוקת היתה, והוצא צ"ח רפ"י דגירושין, ל"ל דספק זה שמה ש"ס, לא דמי לספק קדושין. וכתב צביות מאיר כהן בעט"ס דלא דמי, משום

משני : דהא בא עליה קודם שגירשה הראשון, דהרי יש ילד ממנה. אולם בעצי ארזים סק"ד כתב על ראיית המהרי"ק הג"ל דיש לדחות, דהפירוש הוא בלא גט מן הראשון. [ר"ל דתצא מהשני כל עוד שלא גירשה הראשון].

ובקדושי השני היה כהן אחד מאותו מקום, ואם לא יהיו קדושי השני קדושין, ויאמרו א"ל ויולא בלא גט, משו"ה לריכה גט משני.

ד. ובדיעבד כשקבלה גט מהשני אע"פ שלא היתה צריכה לכך. כתב בערוך השלחן סעיף כ"ד דנאסרה בקרובין, כמ"ש בסו"ס מ"ו דכל מקום שקיבלה גט אף שהוא למותר, דיין כן, וממילא דנאסרה על הראשון, אך דעת הרמ"מ דכשקידשה השני צדק אחר שאינו ש"ס לריכה גט מדינא, מ"מ מותרת גם לראשון ואין חוששין לגט של השני [וכנ"ל בל"א ח']. ולפי"ז כ"ש דכשקידשה השני בל"א דבר שקידשה הראשון דמותרת לראשון.

כט. אבל לא יגרש שני וישא ראשון. א. ע"י צ"ח ג' דעט"ס דצדק הוא משום שלא ויאמרו גירש ראשון ונשא שני ונמלא זה מחזור גרושתו, וזכנו שאמרו ציטוט דף פ"ט ע"ג גבי ילא עליה קול שיהא מקודשת לפלוני וצ"ח אחר וקידשה קדושי תורה. והוא מדברי ה"ח כהן. וכתום הרא"ש קדושין י"ב ח' כתב דאפילו רב שש צריכ דרצ"ח דאמר הכס אף מגרש שני ונושא ראשון כו', מזה הכא דדוקא מגרש ראשון ונושא שני, דלא דמי להכנס וכו'. ובב"ש סק"ט כתב דלכאורה נראה דלכני פוסקים דס"ל דהשתא דשמה ש"ס צמדי אינו אלא קדושין דרבנן [ע"י ע"ז] בסק"כ אות ח'], מגרש שני ונושא ראשון כמ"ש צ"ח י' [סעיף ב', דאשת פקח שנתגרשה ונשאת לחרש ונתגרשה ממנו, מותרת לחזור לבעלה הפקח], מיהו י"ל דכאן איכא חשש שמה ויאמרו במקום דש"ס שמחזור גרושתו, ולא בל"א מקום הוי קדושין דאורייתא. וע"י צמדי קדושין סק"ט משי"כ להציג ראיה לזה דאסורה לראשון, מדברי הכוס' דצ"ח י"ב ע"א ש"י דמיייר שקידשה אחיו וכו'.

וביד דוד (פסקי הלכות) פ"ד דאישות הל' י"ט אות תי"ד כתב דלא דמי לנשאת חרש, דשם א"ח לעשות כלל, דכ"ע ידעו דנשואי חרש הם דרבנן ונשואי פקח הם מהתורה ומפקיעים נשואי החרש, משא"כ צפחות משו"ס זה אינו ידוע לכל העולם, ויעשו ויסדרי שהיה בקדושין ש"ס וגירשה ומחזירה עתה לאחר שנתקדשה לאחר. ובערוך השלחן סעיף כ"א כתב דש"ס לענין קדושי חרש דאמרינן דכיון דלא הוי אלא מדרבנן לא החמירו בגזירה זו, מפני שאין צורך כלל קדושי תורה, אבל במקום שיש קדושי תורה אפי"ה דבקדושין אלו ליכא קדושי תורה, מ"מ גזרינן, וזכנו שכתבנו שם צ"ח י' וע"י צתפארת יעקב סק"י.

ב. ובדיעבד כשעבר ובנסה ראשון אחר גירושי שני. כתב צפני ארזים סק"י דלפי מש"כ ה"ח [שצ"ח] הקודם] העט"ס דלא יגרש שני וישא ראשון, דשמה ויאמרו במקום שש"ס שמחזור גרושתו משניסת, לפי"ז נראה דאפילו כנס הראשון אחר גירושי השני מולידין מידו, ולא דמי לנ"א קול שצ"ח מ"ו שדין ג"כ דלא יגרש שני וישא ראשון, ואם עבר ונסה דעת הרשב"א שאין מולידין אותה מידו, דהתם איכא ס"ס שמה לא נתקדשה

(ד) וכן הביא הב"ש בסק"א מהרמ"ה הג"ל דתצא מהשני. גם בשו"ת מהרש"ש סי' מ"ב דק"צ טור ד' כתב דמש"כ הטור ולהוציאה משני, משמע דאסורה לו. וכן מבואר בפרישה אות ז', שכתב על דברי הטור ולהוציאה

אוצר

ס"ק ל אות א-ב

הפוסקים

עליו בעלה אחר שהגדילה לדריכה גט מדברי סופרים, ואם נשאה לאחר דעת הרמב"ם בפ"א דגירושין הל' ו' דתלם מזה ומזה, אבל הראב"ד חולק עליו, וברא"ש הסכים לראב"ד, ובעור צ"ח קני"ה פסק בדברי הרא"ש, וא"כ כיצד פסיקא ליה למברייתא, דתלם, כיון דלפי הני דבוחא כל דהוי מידי דרבנן לא תלם.

גם בשער המלך פ"ד דאישות הל' י"ט הביא דעת הראב"ד וברא"ש הל' ה"ל, דבקדושין דרבנן אם נשאת לא תלם, וכחז ג"כ ד"ל שכן דעת החוס', וכיון שנשאת לא תלם אלא נותן לה הראשון גט והיא יושבת תחת בעלה וכמ"ש הרמב"ם צגט פסול מדרבנן, דבזה אחי שפיר מש"כ דמייירי שקידשה אחיו [וכנ"ל בקבלת יעקב, ובארופן אחר קצת ע"ש], והביא כן גם משו"ת מהרצ"ל ח"א סי' י"ח שכתב דהמקדש בדבר שאינו שו"פ לדעת הסוברים שאינו אלא חומרא דרבנן בעלמא, אם נשאת לא תלם, אע"ג דבקדושין ספק אם נשאת תלם וכולי ספק ממזר, דבקדושין דרבנן דקילי לא חמירין אם נשאת תלם.

ובעצי ארזים סק"ד כתב דמה שהביא מהרי"ק ראי"ה מלשון בעור צ"ח מ"י גזי קל, וכחז שצ"ד בדברים ק"ו, דצ"ח חמוכים, דע"כ מוכח מדברי הרמ"ה דקול חמור מהחשש שמה שו"פ במדי, שהרי בדין זה דשמואל כתב שאם ילדה משני אינו ממזר אפילו מספק, ואם ילד הקול שהיה שו"פ בלוחו היום מוכח דהוי ממזר מספק וכמ"ש הדרישה והב"ח [וכמוצא בסק"ד אות י"ב], וכן מוכח בגמרא דיותר יש לחוש לקול, כדאמרין [בקדושין י"ב צ'] דפרשו רבנן לא משום דס"ל כשמואל אלא משום דס"ל כאביו ורבא, והיינו מטעם קול, א"כ נראה דגם לאוסרה על השני בדין כן, דכמו שאין לחוש לבנים משום ספק ממזרות, כ"כ אין לחשוז בצעילה כצעילת זנות לאוסרה על הצועל, ונראה להביא ראי"ה לזה מדברי החוס' צדק י"ב ע"א שכתבו דמייירי שקידשה אחיו וכו' [וכנ"ל בקבלת יעקב ובשע"מ].

ב. ובשנשאת עפ"י חכם. כתב בשו"ת מהרי"ק הג"ל בלוח א', צידון שקידש בתולה שאינה שו"פ ונשאת לאחר, דאע"ג שנצטלה בלונם וביאת לונם אינה אוסרת בלשון ישראל, שהרי המורה העשה אותה ואמר לה שאין חשש בקדושין הראשונים ומאי הוי לה למעבד, ה"ל מסקין ציצמות ל"א צ' דאפילו אשה שהלך בעלה למדי"י ונשאת עפ"י צ' עדים שאמרו לה מה צעלך ואח"כ בל הצעל, דתלם מזה ומזה כו', ולא חמירין מאי הוי לה למעבד. וכחז הב"ש צסק"י דלכאורה משמע דמהרי"ק פליג על הרשב"א סי' אלף קפ"ט שכתב דכל שנשאת עפ"י הוראה עשות צ"ד מתרת לבעלה כמוצא בסו"מ י"ז, מיכו דיוו של הרשב"א בלש"ה אינו מוכרח וכו'.

ובאבני מלואים סק"צ כתב על דברי מהרי"ק הג"ל, שכבר כתב הרמ"א צ"ח י"ז בהרשב"א כו', וצ"ד יש להקל יותר, דהא ציצמות דף ל"ד בזה דתנן מי שהלכה אשתו למדי"י ובאי ואמרו לו מתה אשתך ונשא אחותה ואח"כ באתה אשתו מותרת לה, ופריך ותיאסר בשכיבה דאחותה מידי דהוי אאשה שהלך בעלה למדי"י, ומסקין דלא דמי, אשתו דבמחזר אסורה מדאורייתא בשוגג גזרו בה רבנן, אחות אשתו דבמחזר לא אסורה מדאורייתא לא גזרו בה רבנן, ופירש"י הלכך בשוגג כגון עפ"י צ"ד גזרו בה רבנן, ומבואר דמדינתא ודאי אנוסה היא כל שנשאת עפ"י צ"ד אלא דרבנן גזרו בה, ולא גזרו אלא היכא דבמחזר מתסרה מדאורייתא, ובהאי דאשה שהלך בעלה למדי"י והיא אי"א גמורה, אבל כאן שנתקדשה בפחות משו"פ דלא מתסרה מדאורייתא, כיון דלדעת חוס' וברא"ש פחות משו"פ אינו אלא מדרבנן, וכיון דבש"ס אמרו אשתו דבמחזר מתסרה מדאורייתא, א"כ מללן להוסיף גזירה במידי דלא מתסר מדאורייתא

משום דהוי ספק עומד להתצרר, ולהחוס' בלש"ה לא דמי, שהם [סוגרים דהוי] קדושי "ודאי" דרבנן. גם בקבלת יעקב כאן כתב דהטעם הוא דדוקא בדבר שאין הספק עומד להתצרר, אז לא תלם משום דמוקמינן לה בחזקת פנייה, אבל בספק העשוי להתצרר תלם, דהי"ך אפשר להחזיר להיות תחת בעלה ולמחר יתצרר שהיה שו"פ ואגלוי מלתא למפרע שהיתה מקודשת ויתרצו ממזרים בישראל, לכך תלם. ובנהורה דיעקב כאן כתב דאפשר לומר דהטעם הוא משום דאינו ספק השקול, דשכיח יותר לאיסורא, שכמעט הוא מן הנמנע שאין שום מקום בכל העולם ששו"פ שם. ובערוך השלחן סעיף כ"ב כתב דהטעם לכיון דענין קדושין היה כאן בודאי, אלא שהספק הוא בשווי, אחרת חזקה. וכ"כ במשנרי ים סי' כ"ב סעיף צ'. [ועל סברה אחרונה זו ע"י עוד במשפטי יעקב כמוצא לעיל סק"ד אות י'].
ובעצי ארזים סק"ד כתב דהטעם דבלש"ה נראה שמהרי"ק תופס עיקר כדעת החוס' וברא"ש שטעם ההשגש דשמה שו"פ במדי הוא מפני גזירת הרואים, וא"כ גם בזה י"ל שמה ויהי כאן אחד ששו"פ במקומו ויבוא לעשות שאין ח"א נאסרת לבעול. [ודעת העל"ה עלמנו לדינא, ע"י להלן].

ובעצי ארזים סק"ד כתב דהטעם דבלש"ה נראה שמהרי"ק תופס עיקר כדעת החוס' וברא"ש שטעם ההשגש דשמה שו"פ במדי הוא מפני גזירת הרואים, וא"כ גם בזה י"ל שמה ויהי כאן אחד ששו"פ במקומו ויבוא לעשות שאין ח"א נאסרת לבעול. [ודעת העל"ה עלמנו לדינא, ע"י להלן].

אולם בקבלת יעקב כאן כתב על דברי מהרי"ק הג"ל בלוח הקדס, דזה דוקא להבך פוסקים דס"ל דאם ידוע ששו"פ במקום אחר הוי קדושין דאורייתא, ואם אינו ידוע הוי ספיקא דאורייתא, ולכך אסורה לבעול ולבעול כו', אבל להבך פוסקים דס"ל שאסורה חכמים משום חשש דשמה יהיה כאן איש ממדי ויאמר דאי"א יולאה בלא גט, בזה נראה דאם כבר ניסת לאחר בלא דעת צ"ד, לא שייך כלל בגזירה, דדוקא אם הבי"ד מחזירים אותה להנשא לכתחילה בלא גט, יאמרו אנשי מדי שהבי"ד החזירו ח"א בלא גט, אבל כשהבי"ד חוסרים אותה להנשא והיא ניסת בלא דעת צ"ד, רק שהבי"ד אין מוליאים אותה מצעלה, יאמרו אנשי מדי דמשו"ה אין מוליאים אותה דמסתמא גירשה הראשון ונשא השני, ועפ"י מיושבים דברי החוס' בקדושין י"ב א' ד"ה ר"ח, דהכא לא מלי לשנויי ה"ל בקדושין ודאי ה"ל בקדושין ספק, דמייירי שקידשה אחיו אח"כ ובה ר"ח להפקיע קדושי ראשון כו', ותמה המהרש"א מי הכריחם להחוס' לפרש דאורייתא שקידשה אחיו כו', ולמה לא פירשו שקדשה אחר כו', ולפי הג"ל לדקו דברי החוס', דס"ל דהא דשמואל הוא משום גזירה כו', וא"כ אם היתה נשאת לאחר לא שייך הך חשש כו', דיסבדו דמסתמא גירשה הראשון וכנ"ל, משא"כ בקידשה אחיו אפילו ניסת בלא רשות צ"ד מוליאים אותה משום בגזירה כו', דאין לומר דיסבדו דמסתמא גירשה אחיו, דא"כ הו"ל גרושה אחיו וכו'. גם בלש"ה מלואים סק"צ כתב דמדברי החוס' הג"ל מוכח דס"ל דנשאת לא תלם.

ובתפארת יעקב סק"י כתב דאף דמדברי בעור נראה כמ"ש מהרי"ק, אבל מלשון הרא"ש משמע דלית ליה ה"ל, מאחר שכתב דרבנן עשאוהו כספק לענין שריכה קדושין אחרים וגט מראשון אם רוצה להנשא לאחר, ובדאי שלא היתה כוונתו לומר דהוי ספק קדושין ממש, דאע"פ לא ידעין נפק"מ דקדושי ספק, וע"כ דכוונתו שרק לענין זה בלבד עשאוהו כספק, אבל לענין לאוסרה כמו ח"א שזינתה תחת בעלה לא, ומכ"ש שאין לחוש בזה למחזר גרושתו, דלא דמי לקול, דהוי קול שנתקדשה קדושין גמירין, אבל כאן אין קול רק שנתקדשה בפחות משו"פ דאינו רק קדושין דרבנן וספק, ואין כאן מחזר גרושתו, וכו'.

ובבני יעקב מאמר ז' דקמ"ה ע"ב כתב דקשה על מהרי"ק הג"ל דאין כתב לדבר פשוט דתלם, והלא בקטנה שנשאת ולא בל

ביאור הגר"א

[נב] וי"א כ"ו כיון
שהוא מדרבנן וכמ"ש
בגמ' פ' ב' דלרבנן כ"ו
(ליקוט) וכדעת תוס' הג"ל דאינו אלא מדרבנן אבל לרמב"ם הו"י ספק במזמור
וראיה לדבריו ממש"ש ולא משום דס"ל דשמואל כ"ו אבל לדעת תוס' צ"ל
דח"ק דמשום דשמואל לא הו"י פשוט אבל באמת ס"ל כשמואל ואנב דצ"ל

אבל צא עליה הרי נאסרה לראשון וכשם שאסורה לבעל אסורה לבעל (מרדכי פ"ק קדושין)
ועיין לקמן סי' מ"ו סעיף ה': ל [נב] וי"א שאם ילדה משני ולא גירש ראשון
הולד (ח) כשר: האומר

משום פרוטה נזקקה ומשום נזירה דלוחו מקום שהם פרוטה
בסימא אלא משום דס"ל כ"ו ופ"מ לדעת הרמב"ם יותר נכון הוא :

באר היטב

דאפילו לשמואל נמי לא הו"י ספק מנזרים אלא משום וכו' אצל השתא
דאמר ולא משום דס"ל כשמואל וכו' משמע אי הו"י ס"ל כשמואל הו"י
פרשי משום דשמואל ח"כ הקשה החי' שפיר ודו"ק. כתב הרמ"ה א"ס
ח"י א"ס היה ש"פ נעת הקדושין אזלינן נתר השתא א"ס עכשיו ש"פ
אמרין מסתמא היה ש"פ נעת הקדושין וה"ה להיפך עיין ח"מו
נ"ח צ"ש:

(ח) כשר. כ"כ הטור בשם הרמ"ה. ודוקא כה"ג דאינו אלא חש
נעלמא שח"א ש"פ נזקק אחר. אצל א"ס יול קול ש"פ א"ז הננים
ספק מנזרים. עיין ח"מ מה שהקשה. והנ"ש רוצה לתרץ ע"ש. ולא נהלס
לי יפה דא"כ למה אמר הש"ס ולא משום דס"ל כשמואל וכו'. ה"ה
אפילו אי הו"י ס"ל כשמואל נמי לא הו"י הננים ספק מנזרים. והר"ה
לדיון דקיי"ל כשמואל וקיי"ל כהרמ"ה. והכי הל"ל ולא משום דשמואל.

הפוסקים

ט"ק ל אית ב—ט"ק לב אית א

אוצר

ש"פ במדי, הו"י ספק ממזר. [ולכן כתב השו"ע דעת הרמ"ה רק
שם י"א ח]. וכ"כ להח"מ בפ"ד דאישות ה"י י"ע דלהרמב"ם
הו"י ספק ממזר כיון דהפסול מדי.

וכתב בצרכי יוסף סק"צ דמדברי המחבר דמייית סברה הרמ"ה
בלשון י"א, משמע דעשו נזק דהולד ספק ממזר, ואף
דכתב בסמוך סברה הרמב"ם בקידוש בחצול בלשון י"א [הרי
דגם לא ס"ל כהרמב"ם דהו"י ספק דאורייתא], משמע ל"ה
להמחבר דלאו ה"ה כה"ה תלוי [ע"י ע"י בסק"צ אית ח"י], אי
נמי סבר להחמיר כדעת ר"י בקידוש בחצול דהו"י ספק מקודשת,
ומחמיר בולד משום מעלת יוחסין כדעת הרמב"ם, ומשום ה"ה
שניהם בלשון י"א להורות דעשו להחמיר בשניהם. ובספר פסקי
הגר"א כתב שכן דעת הגר"א בביאורו סק"צ בליקוט, כדעת
הרמב"ם דהו"י ספק קדושין דאורייתא, וא"כ נשאת לאחר בלא
גע מהראשון וילדה, הו"י הולד ספק ממזר, דלא כדעת הי"א
בשו"ע. ובאמרות עבודות סי' זה דמ"ז א' הפס ג"כ דלהרמב"ם
הו"י ספק ממזר, אלא שגם בידוע ודאי דשו"ע נזקק אחר, כתב
שם דאינו אלא ספק ממזר ולא ממזר גמור, דלא כהח"מ ה"ה,
ולפי מה שביאר שם דגם בידוע ודאי דשו"ע נזקק אחר, אינה
מקודשת אלא מספק [וכמוצא בס"ק וחות ה"ה]. ובפסקי הלכות
פ"ד דאישות דק"ג א' כתב ג"כ דלדעת הרמב"ם הו"י ספק
חורב כ"ו. ושם ביד דוד א"ה ח"ה כתב דלהלכה למעשה הציק
כדעת הרמב"ם, שכן מורה פשטות הסוגיא דקדושי ספק הם וכו'.

אולם חסדנה בקי"א כתב דאפילו לדעת הרמב"ם דס"ל בידוע
ודאי שהוא ש"פ נזקק אחר דהו"י קדושין דאורייתא, מ"מ
כיון דקיי"ל דספק ממזר מותר מן החורב כמבואר בס"ד ד', א"כ
כיון שאינו ידוע א"ס ש"פ נזקק אחר, וכ"כ לפי מש"כ נשיל
דלדעת ר"ח [שנכסיו צ'] דס"ל דאננים טובות לריכי שומא,
כ"כ היכא דאינו ידוע א"ס הו"י ש"פ נזקק אחר דלא סמכה דעתה,
וה"ה דכתבנו לעיל דמדי ספיקא לא נפיק, מ"מ לגבי הולד הו"י
ספיקא דרבנן, משא"כ לגבי דידה דהו"י ספיקא דא"ל דהו"י
ספק כרת, דספיקא לחומרא מן החורב לכונ"ע לכך תלך כ"ו,
ובידוע ודאי שהוא ש"פ נזקק אחר, הו"י ממזר ודאי מדאורייתא
לדעת הרמב"ם, ולדעת ר"י מדרבנן.

ובב"ש סק"א כתב מטעם אחר דהננים כשרים לכונ"ע, דהרי
רוב הפוסקים ס"ל דאינו אלא דרבנן, ולדעת הה"מ
גם הרמב"ם ס"ל הכי [וכמוצא בס"ק וחות ה"ה]. וגם נראה
דאפילו אי הו"י חשש דאורייתא, היינו היכא בידוע דשו"ע נזקק אחר,
אבל א"ס אינו ידוע ואינו אלא חשש שומא ש"פ נזקק אחר, ליכא
חיוב דאורייתא והננים כשרים, דה"ה אפילו א"ס יודע שש"פ,
מ"מ נעת הקדושין לא ה"ה ידוע לעדים. וכ"כ בערוך השלחן
סעיף כ"ג לפי הב"ש ה"ה, דאפילו להרמב"ם כפי ש"ס שחפסו
בדבריו

מדאורייתא, ואפילו לדעת הרמב"ם דס"ל דהו"י קדושי ספק, נמי
אינו אלא מדרבנן, דכל הספיקות אינן אלא מדבריהם לדעת
הרמב"ם, ועוד דה"ה ס"ל למחמיר שורש קי"א דבספק קדושין
א"ס נשאת לא תלך, וא"כ א"ס נשאת לשני פשיטא דלא תלך, וכן
מחמיר מדברי החס"ד כ"ו, [ע"י ע"י בחות ח'], ולכן לולא דברי
מחמיר נראה להקל בזה דאינו אלא מדרבנן, כיון דלדעת הרמב"ם
אפילו באיסור חורב הו"י אנוסה כשהו"י לה צ"ד, והכ"ה שהוא
מדרבנן ודאי נראה להקל וכו'.

אולם באנני משפט סק"צ כתב על דברי האנני מלואים ה"ה, דמה
דאחות אשתו לא קשה מדי, דשם ר"ל כיון דרק רבנן גזרו
שחמיר אשתו, לא גזרו בשוגג, ואין מקום לגזירה, אצל [הכ"ה] ודאי
הרי גזרו שח"פ, א"כ א"כ א"ס הכי נשאת צ"ד עליה אח"כ בשוגג הרי
לא נחמיל מה דלריכה גע, דהגזירה כבר חלה, ולכן א"כ בשוגג
נאסרה, וזה פשוט נכמה מקומות. גם בערוך השלחן סעיף כ"ב
כתב דבעיקר דאפילו נשאת עפ"י הוראת חכם אסורה לזה ולזה.
וע"י מש"כ בפרי יעקב כאן.

לא. אבל בא עליה הרי נאסרה וכו'. כתב בערוך השלחן
סעיף כ"ב דלאו דוקא צ"ד עליה, אלא אפילו נתייחדה
עמו אמרין ה"ה עדי יחוד ה"ה עדי ביאה, וכלל הוא דכל
מקום שצריכה גע מה ומה דיון כן. וכו"ה לפי דברי הב"ש בס"י מ"ו
סקי"ה. והב"ש שם כתב עוד דא"ס לא ה"ה אלא חופה מותרת,
כיון דקדושי הראשון ספק הוא. ובפירוש הרב גור אריה סי' זה
סק"ה הביא דברי מהרשד"ם סי' כ"ב שכח כן [לענין קול דס"י
מ"ו ה"ה]. דדוקא נבעלה, אצל נכנסה לחופה, אש"פ שאמר שבע
ברכות לא נאסרה, כיון שלא נתייחדה נזקק אחר ע"ס השני דהו"י
חופה חליצה דהרמב"ם. וכן נפחד יחזק ערך קדושין אינן חופסים
נפחות משו"פ, הביא בזה דברי מהרשד"ם ה"ה. וע"י מש"כ בזה
ביד דוד (פסקי הלכות) פ"ד דאישות א"ה ח"ה דק"ג א',
ומשכ"י יס סי' כ"ב סעיף ז'.

לב. הולד כשר. א. זו היא דעת הרמ"ה וכמ"ש בבב"ב.
ומבואר בב"י דטעמו משום דס"ל כדעת הר"י [המוצא
לעיל סק"צ א"ה ח'] דאין להקדש אלא מקומו ושעתו, וה"ה
דחיישין שח"פ נזקק אחר אינו אלא גזירה דרבנן, ולכן
הולד כשר [אפילו כשידוע ודאי דשו"ע נזקק אחר ח']. ולפי"ז
כתב הח"מ בסק"א דלדעת הרמב"ם [המוצא ג"כ בס"ק וחות
ה"ה] דס"ל דהחשש דשח"פ הו"י ספיקא דאורייתא, א"ס
ש"פ בודאי במדי הו"י הולד ממזר גמור, וא"ס הו"י ספק שח"פ

(ו) תפארת יעקב סק"א.

(ז) ב"ש סק"א.

באר הגולה

מ משה שם דף מ"ו ע"א
וכתופר שם גמרל

ה מ (ט) האומר לאשה [יג] התקדשי לי בתמרה זו התקדשי לי בזו התקדשי לי בזו אם יש באחת מהן שוה פרוטה הרי זו מקודשת ואם לא אינה מקודשת אלא מספק שמא תשוה תמרה אחת פרוטה במקום אחר ואם אמר לה התקדשי לי בזו ובזו כלן מצטרפות שאם יש בכלן שוה פרוטה מקודשת ואם לא אינה מקודשת אלא מספק

היתה

ביאור הגר"א
[יג] התקדשי כו'
התקדשי כו' אע"ג
דאוקמינן אליבא דר'
שמעון ומשמע הלכה
כר"ש משום דסתם
מתני כותיה כאן

ובגדלים ס"ו א' ואע"ג דאבא למימר סתם ואח"כ מחלוקת כו' וא"כ אף בזו ובזו צ"ל בכ"א מהן ש"ס מ"מ כיון דשקלי וטרי אמוראי כאן בסוגיא בדינא דבזו ובזו באובלת כו' ש"מ דס"ל כר"ש ר"ן שם בקדושין וכי שבי"ס ר"ח והרמב"ן וכ"כ בגדלים שם בדין ולענין כו' ע"ש וכ"כ הרא"ש שם וע"ה
סי' רכ"ט ס"א ומש"ס :

פתחי תשובה

(ט) האומר לאשה התקדשי. ע"ש ס"ק י"ג ועיין בס' שעה"מ פ"ה מה"א דין כ"ו :

הפוסקים

ס"ק לב אות א—ס"ק לו אות א

אוצר

נדדדיו דכיו ספק קדושין, מ"מ ליכא חיבור תורה ודבנים כשרים, דאפילו אם יודע ששוי"פ במקו"א, מ"מ צעת הקדושין לא ה"ב זה ידוע להעדים והי"ל כמקדש בלא עדים, אמנם אם נתברר שצעת הקדושין ה"ב שוי"פ במקו"א וה"ב ידוע גם לעדים, הוי"ן הצנים מן השני ספק ממזרים.

וכתב בניה מאיר כאן, דהב"ש חז"ל בזה לשיעורו בסק"י [המנוח לעיל סק"ד אות א'] דהעדים לריב"ז נדעת צעת הקדושין שהפן שוי"פ], חז"ל לפי מה שכתבתי שם [דאין העדים לריב"ז נדעת זאת, וע"ש שכן נדעת עוד הרבה אחרונים], י"ל דידוע דה"ל דשוי"פ במקו"א ה"ב מקודשת מדאורייתא אפילו העדים אינם יודעים, וכן ה"ב שאלו ידוע דשוי"פ במקו"א ויש חשש כו', [ה"ל ספק דאורייתא]. וכן ביטא ברכה [על רי"י] דל"ג ד' כתב על הב"ש הנ"ל דמדברי הרשב"א והר"ן מבוחר להדיח דגם צאינו ידוע ששוי"פ במקו"א ה"ב ספק קדושין דאורייתא, ומש"כ הב"ש דהעדים לא ידעו צעת הקדושין אי שוי"פ, אין זה הכרח, דכיון דגם לעדים הי"ל ספק צעת הקדושין שמה שוי"פ במדי, ה"ב כמו זרק קדושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה דגם לעדים מספקא להו, וה"ל מקודשת מספק דאורייתא [ע"י ע"ז לעיל ס"י ל' סק"י], ואם נשאל הולד ספק ממזר, ופשוט.

ובטיב קדושין סוסקי כתב דאף דדברי הב"ש ל"ג, דמה כן שלא ה"ב ידוע לעדים צעת הקדושין כו', מ"מ אפשר לסמוך על רוב הפוסקים לענין הולד שלא לאוסרו. גם צעני אחרים סקע"ו כתב [דאף] דראיית הב"ש ה"ב ראי"ה קלושה, [מ"מ] לפי מה שכתבתי דלא חיישין לצעילות השני לאוסרה עליו אחר גט מהרש"ן [ע"י ע"ז בסק"ל אות א'], א"כ ק"ו ה"ב שאלו לחוש להצנים משום ספק ממזרים.

אמנם גם להרמ"ה דס"ל דהולד כשר, העלה הח"מ בסק"י הנ"ל, דמ"מ פגום ה"ב קא. שכתב דיש לדקדק על הרמ"ה, דה"ל מפשט לשון הגמרא בקדושין י"ב ב' משמע דאין הולד כשר, דאמרין שם אשתויר מהכ"ה משפחה בסורא, שנשאל לאחר וילדה לו, ופרשו רבנן מ"מ, ולאו משום דס"ל כשמואל, דחייש שמה שוי"פ במדי, אלא דס"ל כצ"י ורבה, דאיכא סבדי דבהכ"ה יומא ה"ב שוי"פ כו', ומשמע דה"ב ה"ב כשמואל ה"ב יומא ה"ב דפרטי רבנן מ"מ, ולדברי הרמ"ה לא קאמר שמואל רק לחוש לענין גט מראשון ולהולידה משני חז"ל הולד כשר, ואפשר דרבנן בגמרא מחמרי חפשייתו, דאף דהולד כשר מ"מ פגום ה"ב קא.

וב"כ בלח"מ פ"ד דאישות סוף ה"ל י"ט, דו"ל דמ"מ פגום מ"מ ה"ב, ולכך ה"ב ראוי שיפרשו מ"מ. והוסף עוד דו"ל דה"ב גופא קאמר ולאו משום דס"ל כשמואל, דאפילו לשמואל הולד כשר, אלא משום אביו ורבה וכו'. וכתירין שני זה כתב גם הב"ש בסק"י, דה"פ ולאו משום דס"ל כשמואל ולומר

לו. בזו ובזו כולן מצטרפות וכו'. א. דעות הפוסקים בדין זה. פסק השו"ע ה"ב לפי הרמב"ם צ"ה דאישות ה"ב כ"ז והעור כאן. ומקורם מהמנה קדושין מ"ו א' וכמ"ש בצ"ח"ג. וכתב דר"ן בסוגיין דגמרא אמרין מאן חנא התקדשי התקדשי, כלומר דדוקא התקדשי התקדשי ה"ב דה"ב פירעא חז"ל בזו ובזו לאו פירעא ה"ב [אלא כלל וכולם מצטרפות לשוי"פ], ר"ש ה"ב דאמר עד שיאמר שצוה לכל אחד ואחד, וה"ב שצוה שני ב' ב' היו חמשה חובעים אותו, דאמר ר"ש דאינו חייב על כח"ה עד שיאמר שצוה לכח"ה, וקו"ל כ"י כיון דחסס לן חנא

אוצר

סיק לו את א

הפוסקים

אולם בענין קדושין סק"ל, אחר שישב דעת הרמב"ם בכמה אופנים וחילק בין קדושין לשבועות, הביא דברי הר"ם בשם ש"ג שפסק דהוי פרעא ושהב"ש הניח ב"ש, וכח דנראה דדעת יחיד הוא, דהוי דלא נסמך אשינויי לתרץ דברי הרמב"ם, מ"מ כל הפוסקים פסקו כסתם מחנ"י, דהרי"ף והרא"ש העתיקו המשנה בסתם ופסקו כן, וכ"כ הר"ן להדיא דקו"ל כר"ש.

גם ביד דוד (פסקי הלכות) פ"ה דאישות אות רי"ט, אחר שביאר שיטת הרמב"ם ושאר ראשונים בזה, וכן דעת הש"ג בשם הרא"ש, סיים דלמעשה דברי הרא"ש בעלים ברוב הפוסקים המולקים עליו, דלהרמב"ם קדושין חלוק משבועות, ולכן אף דשבועות פסק כר"י מ"מ פוסק כאן בהמשנה, ולהרמב"ם והרא"ש וביעמם אף למסקנא קדושין ושבועות שוין, ופוסקים כר"ש כיון דסתם חנא כותיה כאן, אבל כולם פוסקים בהמשנה כאן ודלא כהרא"ש כ"י, ודבריו דברי יחיד ולא מלאכי לו חזר בראשונים. ועפ"י פסק שם בפסקי הלכות ה"י כ"י דאם אמר לה התקדשי לי כזו וכזו, אפילו לא אמר התקדשי בכל אחד, הוי פרע, וסוים הב"ש ל"ע לדינא.

ובאבני נזר סי' קי"ט האריך ליישב דעת הרמב"ם ולבאר דאפילו פסקין כ"י יהודה, מ"מ כזו וכזו כללל הוא, ומסיים דהגם שאין כזו כח להכריע בראיות נגד הראשונים, אך יען שבש"ע פסק כזו שום חולק דכזו וכזו כללל, כך חוצתנו לסלק כל מערער נגד פסק השו"ע. ועפ"י כתב בידידו שאמר לה האמק"ל בעצת זו יבטעצת זה ולא נחן לה רק בעצת, בין שאר הטעמים דלא מהני, כיון דהוי כללל ונחבין לקדשה בשיהס.

וע"י גם בערוך השלחן סעיף כ"ח שהביא בסתמה פסק השו"ע, ובסעיף כ"ט שם כתב ליישב שיטת הרמב"ם בזה.

עוד כתב באבני נזר סי' קי"ט הבי"ל בזה כ"ג, שגראה דאפילו להסבירים דכזו וכזו פרעא הוי, מ"מ בג"ד שאמר האמק"ל בעצת זו ובעצת זה "כדת משה וישראל", לכ"ע כללל הוי, דל"כ א"ר מלאנו ידיו ורגליו ברוב קדושין הנכונים בעצת פחות ערך ומוסיפים מעצת ואומרים האמק"ל בעצת זו ובעצת זו כדמו"י, ומסתמא בשעה שאומר בעצת זו נותן בעצת ובעצת שאומר בעצת זו נותן בעצת, ועדיין לא חלו הקדושין עד שאומר כזה משה וישראל כ"י, דהא בתוס' ריש כתובות כתבו דלכן אומרים כדמו"י משום דכל המקדש אדעתא דרבנן מקדש, הרי דהאי כדמו"י הוא חנאי בקדושין ובחנאי ע"כ אין חלים הקדושין רק אחר אמירה חנאי כ"י, וי"כ בכל קדושין כ"י, נמא דכשנתן בעצת והמעצב קודם שאמר כדמו"י אח"ל דשני קדושין הם כדעת הסוברים דפרעא הוי חלים שני הקדושין בזה אחת [כשאומר כדמו"י], וא"י אפשר, ונחבטלו שניהם דכל שאינו בזה אחר זה אפילו בזה אחת אינו, אשר ע"כ הדבר מוכרח דאח"ל דחוישין לשיעור זה, הרי אז דס"ל כדעת המאירי בגדלים כ"י דהא דכזו וכזו פרעא, זה משום דאם היה דעתו לכלל היה אומר לכולם ובמקום שאין הוכחה בלמח הוי כלל, וע"כ בקדושין הנכונים אין ראיה מדלא אמר באלו, שאין רלונו לשנות נוסח הנכונ בעצת זו, ואח"ל דלא כהמאירי וכמו שכתבנו לעיל, מ"מ משום זה גופא דאם יהיה פרע לא יחולו הקדושין כלל.

ארום סק"ל, המקנה בח"י ובק"א, שם יוסף אישות שם, תבואת שמש שם, אור חדש בסוגיון, אבני מלואים סק"ד, קהלת יעקב (מליסא) כאן, תאומי צביה (שעם ארץ צבי) סק"ו, תפארת יעקב סק"ב, משרת משה אישות שם, ישועות מלכו סי' ל"ח, מלאת אבן שרי הדור פרי יעקב וערך שי כאן, תפוחי עזרה סק"ח ומאה שערים סי' ב'.

(ג) כנראה שכן היתה גירסת היש"ש במשנתנו בלא וא"י. וכ"כ בבני ארובה פ"ה דאישות ה"י כ"י באופן א', דצריך לגרוס כן לדעת הרמב"ם.

חנא הכא כותיה ובגדלים סי' א' כ"י, ואע"ג דסתם בשבועות איפלו בזה [ול"י יהודה שם גם באמר כזו וכזו הוי פרעא ול"י שיהיה בלמח מכן שו"ע], ואיכא למימר סתם ואח"כ מחלוקת ה"א א, אפ"ה כיון דשקלו וערו אמוראי בהך סוגיא דהכא אליבא דר"ש, קו"ל כותיה, וכן פסקו הר"ה והרמב"ן. [והוא ברמב"ן נדרים פ"ט].

גם בראב"ן קדושין דרע"א ה"י (ד' שאלמוי), ובגדלים סעיף זה, כתבו דאם אמר לה התקדשי כזו וכזו א"ס יש בכלם שו"ע מקודשת. וע"י ביד אליהו (נד' תע"ב) סוסי ק' שכתב דגם העלמות יוסף מסיק כפסק השו"ע דהוי כללל. וע"י במאירי בסוגיון שכתב לפי המשנה דגם כשאמר לה התקדשי לי כזו ועוד כזו, או שאמר לה התקדשי לי באלון ובדמון ובאגוז, הרי אלו מאטרפות אחת עם חברתה וכל שיש בין כולם שו"ע מקודשת. [והוא עפ"י הבריייתא דמ"ז א' ע"ש].

ועיין ב"ש סק"ב שהביא מהשלטי גבורים [בשם הרא"ש] דכזו וכזו, אפילו לא אמר התקדשי בכל אחד, הוי פרע, וסוים הב"ש ל"ע לדינא.

ובמאירי דף מ"ד א' הביא שיטת הרמב"ם דהוי כללל, דבקדושין הלכה כר"ש, וכחז ומכל מקום יש מפרשים שהכל פרע וכמו בשבועות, והדבר רופף בידינו ומחמירים בו.

ובישי"ש קדושין פ"ב סי' י' כתב שגראה דהלכה כ"י יהודה דהוי פרעא, דשבועות חיתנה סתמא דת"ק כותיה, וכן נראה עיקר, ויש לחמוק על הרי"ף והרא"ש שהביאו המשנה לאורחה ולא כתבו דהך מחנ"י מחנא אליבא דר"ש ולית הלכתא כותיה בזה דבעי התקדשי התקדשי, ויותר יש להפליא על הרמב"ם שפסק הכא ממש כר"ש, ושבועות פסק דלא בעי שבעה לאלו"א כ"י, ובפירוש המשניות שם כתב להדיא דאין הלכה כר"ש כ"י, ואין ליישב דבקדושין פסק כר"ש דסתם מחנ"י כותיה, ושבועות פסק כר"י דהוא ת"ק א, דא"כ ע"כ ל"י לחלק ביניהם ולומר דבקדושין מסתבר דבעי התקדשי לכל א' לבד דבריו [משא"כ בשבועות], וא"כ אמאי מוקי תלמודא מחנ"י כר"ש שמה אף ר"י מודה ואח"כ ככ"י, ובר"ן כתב דקו"ל כר"ש כיון דסתם כותיה ואף שבשבועות איפלו בזה כ"י, ושכן פסקו הר"ה והרמב"ן, ודבריהם אינם מובנים, דמאי חזית לאפלוגי בין סתמא לסתמא, דת"ק [שבועות] נמי סתמא, נימא דתני הכא אליבא דכ"י, דהתקדשי התקדשי דרישא כ"י מודה דפרעא הוי, וסיפא דכזו וכזו א, לכ"ע כללל הוא, דכיוני לגירסת ר"י בתוס' דף מ"ד א' דכלל וא"י אף ר"י מודה, ולפרש"י שם [שגורם להיפך דלר"י בוא"י כללל] נגדום כזו וכזו, ומה שכתבו עוד דכיון דשקלו וערו אמוראי אליבא, אינו מובן, כי במה שנחלקי רב ושמואל ורב אחי בסיפא דאובלת דהוי כללל, הלא שפיר פליגי אף אליבא דר"י כדפרש"י, דלר"י לפי פ"י ר"ה כזו וכזו כללל, ולפרש"י כזו וכזו, אלא שמ"מ מסיים ביש"ש דחלילה ל' לחלוק על כל אלו הגאונים, אבל מ"מ גבי קדושין א"ס יבוא מעשה לפני כענין דאמר כזו כזו כזו או כזו וכזו, א"ס יש שו"ע בכולן, ותקבל קדושין מאחר, לריבך גט אף מן השני, דסתמא הלכה כר"י דפרעא הוי ואינה מקודשת לראשון, ומכא ספק בגירסות אין חילוק בין כזו כזו, לבזו וכזו.

(א) בפירוש דברי הר"ן אלה, ע"י משיב בחידושי מהר"ט בדף מ' פור ג', ובשער המלך פ"ה דאישות ה"י כ"י ובהמהות מעשה חשב שם.

(ב) ע"י בב"מ פ"ד נדרים ה"י י"א שתייר כן דברי הרמב"ם. וע"י עוד מה שתיירצו שיטת הרמב"ם באופנים שונים במשפט צדק ח"א סי' ע"ב, יד אליהו (נד' תע"ב) סי' ק', מגלת ספר (על הסמ"ב) דקב"ד ג', פני יהושע בסוגיון, מרכבת המשנה ח"ב פ"ה דאישות ה"י כ"י, בני ארובה שם, עצי

היתה אוכלת ראשונה ראשונה אם יש באחרונה שוה פרוטה מקודשת
ואם לאו אינה מקודשת אלא מספק

שאותם

הפוסקים

ס"ק לו אות א—ס"ק לו אות ב

אוצר

ובתוספות ירושלמים סעיף זה כתב דאם אמר התקדשי בזו
כלל וא"י, תלוי במחלוקת הרמב"ם והפוסקים ביו"ד
ס"י רכ"ט סעיף א', אי הוי כלל או פרט.
ועיין בעלי ארוח סק"י וצנוי ארובה אישות שם, שהעל' גם
דעת הרמב"ם דהוי רק ספק קדושין.

ה. ואם נאמנים המקדש והסתקדשת לברר כוונתם. ניד דוד
(פסקי הלכות) פ"ה דאישות אות ר"ט, אחרי שהאריך
בדין אמר דאם לאו דאם לאו הוי כלל או פרט, כתב שראש
דשניהם נאמנים עכ"פ לגרר כוונתם אם לפרט או לכלול, באופן
שע"י צירור הזה יתבטלו הקדושין, ולא הוי דברים שכלל כר, ואולי
אף האחד נאמן, דלא מיקרי איחזיק איסורא בכה"ג, אבל אם
מזכירים כוונתם על אופן שיחולו הקדושין, דאם להסבירים ולשון
זה אין משמעותו כך הוי מקדש כלל עדים, וכמו שהארכתי בזה
בהצנח מקומות.

לז. היתה אוכלת ראשונה ראשונה וכו'. א. מקור ופועם
הדין. לשון זה הוא מהרמב"ם פ"ה דאישות הל' כ"ז. וכן
פסק הטור. והוא מהמנהג דמ"ז א', וכפי אוקימנא דר' אמי
בגמרא דהא דאכלת קאי אסיפא דבזו ובזו, ומאי עד שיבא בלחם
מבין שו"פ, עד שיבא באחרונה, וכמ"ש במ"מ שם.

ועיין בעלי ארוח סק"י, שהביא דברי החוס' ד"ה ושי"מ, דרז
ושמאל דמקי הא דהיתא אוכלת ארישא, פליגי ארז אמי
לענין דינא וס"ל דבסיפא דבא ובא כולם מאטרפות אפילו באכלה,
ובביא עוד דכן מוכח בירושלמי בסוגיין, ועיי"ש מה שיישג למח
פסקו הפוסקים כר' אמי ולא כרז ושמואל. וע"י בזה צפרי דרז כאן.
וע"י עוד בדברי התפארת יעקב סק"י מ"ש בפס"מ דין. וע"י
עוד בזה בלח"מ פ"ו דזכיה ומתנה הל' כ', ובתפארת שמש (על
הרמב"ם) כאן.

ובתב בחזון איש ס"י ל"ט אות ד', דאם פירש להדיא שחזכה
ראשונה ראשונה לשם קדושין, אף באוכלת אם יש [רק]
בזולת שו"פ מקודשת, ואם פירש שיוכל לחזור ולתבוע, לא הוי
קדושין לדעת הר"ן צ"ח האומר דס"ל דאם יכול לחזור ולתבוע
כסף הקדושין, אין כאן כסף כלל.

ב. וכשהפסיק בין אמירת בזו ובזו, אם גימא דמקודשת
כשיש באחת שו"פ, אפילו בראשונה, ומה הדין
בהפסיק ולא אכלה. כתב רצנו ירוחם צנחני כ"ג ח"א צ"ט
הרמ"ה, דהא דאמרינן דבזו ובזו אם אכלה ראשונה דאינה מקודשת,
ה"מ דלא אפסיק בין חדא לחברתה שיעור דאיכא למיחש לאימלוכי,
דמוכחא מילתא דמיעקרא נמי דעתיכא אצחרייתא, אבל היכא
דאיפסיק בין חדא לחברתה שיעור דאיכא למיחש לאימלוכי, לא
מיבטא [שהפסיק שיעור] כדי דבור דאיכא למיחש דמיעקרא הוי
בדעתו לקדש בראשונה לצד ואח"כ נמלך, אלא אפילו לא הפסיק
כדי דבור [רק פחות מזה], הפסקה הוי, דקיי"ל בקדושין דחזק
כדי דבור לאו כדבור דמי, הלכך אם יש באחת שו"פ מקודשת, לא
אח קמייתא לא שנה אצחרייתא. והובא בדרכי משה אות ה"ה.
וע"י

דבור בזו ובזו אפילו תוך כדי חישינן שמא חזר, וצריך שיחא בא
שו"פ, ואז מקודשת בודאי. והאחרונים תססו דכוונת הב"ש היא לבאר עפ"י
הרי"ו לענין היכא דלא אכלת, דהא דאמרינן דבזו ובזו כולן מצטרפות לשו"פ,
היינו בלא הפסיק, אבל בהפסיק לא הוי קדושין ודאי, דשמן גחונין שחוקדש
בראשונה לכד ואח"כ חזר בו ושוכ לא מהני חזרתו. כן פירשו דברי הב"ש

כלל, בודאי דעתו לכלל וכו'. ועיי"ש בלח"מ ל"ה שצ"ח דאף כש
באין שאינו יודע כלל לשון קדש שייך לימיר כן.

ב. וכשבין קבלת דבר אחד לשני קידשה אחר. כתב המאירי
בסוגיין דמקודשת לשני, וק"ל מפרשים כחזו דאינה
מקודשת לשני, שהם דנים אותה כמקדש מעכשיו ולאחר ל' יום,
ואין נראה ל' כן.

ג. וכשהפסיק בין אמירת בזו ובזו. מנחם להלן סק"י אות ב'
בכערה ו'.

ד. וכשאמר התקדשי בזו בזו בזו, בלא וא"י. במעשה רוקח
(על הרמב"ם) פ"ה דאישות הל' כ"ז כתב דלדעת
הרמב"ם שפוסק כר"ש, בין כשאמר התקדשי לי בזו ובזו בוא"י
בין שאמר בזו בזו כלל וא"י, נעולם הוי כלל ה'. גם בתלמודי אבי
(שעם ארץ אבי) סק"י כתב דעת הרמב"ם, דבזו בזו כלל וא"י
הוי כלל. וכן הוא במאירי שנסמך דעת הרמב"ם.

אולם ע"י ביש"ש קדושין פ"ג ס"י ה' המובא בלח"מ א' שדעתו
דהוי ספק קדושין, ואם תקבל קדושין מאחר לריכב גט
אף מן השני, ומעט דשמה הלכה כר' יהודה דפרטא הוי ולא כר"ש,
ומפני חילוק הגירסות דעת ר' יהודה אם זה בוא"י או כלל וא"י.

וכן הוא במאירי דמ"ד א', דאחר שכתב דעת הרמב"ם דגם
באמר התקדשי לי בזו בזו בזו הוי כלל, והביא דמ"מ יש
מפרשים שהכל פרט, סיים להדבר רופף בדינו ומחמירים בו.

והעצמות יוסף בסוגיין כתב [דאף] שמדברי הרמב"ם נראה דאם
אמר התקדשי בזו בזו ג"כ כלל הוי, דהא לא חשיב
פרטא אלא התקדשי התקדשי, אבל מתוך דברי הריטב"א [דף מ"ז]
אמי נראה כן, שכתב אצחרייתא דבזו נעלתו ואכלתו בזו נעלתו
ואכלתו דאינה מקודשת עד שיבא בלחם מבין שו"פ, ח"ל: גירסה
הגאונים בזו נעלתו ואכלתו בזו נעלתו ואכלתו כלל וא"י, וראיה
מדאוקימנא בסמוך כרזי דאמר לא שנה כזית כזית ולי"ש כזית
וכזית פרטא הוי, ולא נהירא, דהא דאוקימנא לקמן כרזי היינו
לרז ושמואל, אבל לרז אמי [דמוקי הא דהיתא אוכלת ארישא,
וקיי"ל כותיה] כרזנן הוי, וכלל הוי, ומאי עד שיבא בלחם,
היינו באחרונה, וכזית בוא"י הוי כלל כזית כלל וא"י הוי פרטא,
הילכך הגירסא הנכונה כולה בוא"י בזו ובזו, וכן גרים מורי, עכ"ל
הריטב"א, ולפי"ז יש להחמיר היכא דאמר בזו בזו כלל וא"י, שאם
אין באחת מבין שו"פ, שאל תהא מקודשת ודאי אלא מספקא.
וע"י במגלה ספר (על הסמ"ג) דף קכ"ד ב'.

וביר אליהו (נדפס חפ"ז) ס"י ק', אחר שכתב להרמב"ם דבזו
ובזו הוי כלל, ה"כ בזו בזו כר', דמדאמר דהתקדשי התקדשי
הוא דהוי פרטא, משמע דדוקא זה הוא דהוי פרטא, וסמך הרמב"ם
אחרי דיוקא ולכן לא כתב דין זה, הביא שוב דברי הגאונים יוסף
הג"ל דיש להחמיר עפ"י הריטב"א.

גם בפסקי הלכות (יד דוד) פ"ה דאישות הל' כ"ז כתב דהאומר
לאשה התקדשי לי בזו בזו בזו, אם אין שו"פ באחת מהם
אלא בזולת, ה"ז ספק.

ד' וע"י גם בתוס' ר"י הוקן בסוגיין, דלר"ש וכלל הוי, לא שנה בזו
ובזו ולי"ש בזו בזו.

ה' וע"י עוד בחידושי הרמב"ם בסוגיין בענין הגירסא בברייתא זו. וע"י
כשער יוסף תשובה י' ולי"ג ב', מה שתירץ קושית הריטב"א על הגאונים.
ו' ע"י ב"ש סק"י שהביא דברי ר"י הנ"ל בלשון זה: היכא דמפסיק בין

באר הגולה

ג' תימרח דרבא שם דף
מ"ו ע"ה

ונמצא שאין קדושין אלא בתמרה אחרונה: ו' , אם אמר לה התקדשי לי באלו ואכלה אותם ראשונה ראשונה גם אותם שאכלה מצטרפות לשה פרוטה כיון שגמר כל דבריו קודם שנתן לה כלום איך מיד כשנתן לה הראשונה בתורת קדושין באה לידה ומדידה קאכלה

וה"ה

הפוסקים

סי' קל"ח—סי' קמ"א אות ג

אוצר

דמש"כ הש"ג דר"ח במונחות אבל באוכלת עד שיכא באחרונה (ח), קאי אבזו וצזו, אבל אם אמר התקדשי בכל התמרות, הוי כמו באלו דכולם מצטרפות [אף באכלה].

ובסיב קדושין סק"ז כתב שיש לחמוה על ה"ש דח"ך ויחלוק הש"ג על הש"ס, וכדבר ברור דלא כתב הש"ג דבאכלה אינם

מצטרפים אלא כשומר בכל התמרות שאחן לך, והא לא דמי לאמר באלו, דבאלו נפקס דבור הקדושין ויכולה לאכול מדולה, משא"כ אם חלה בתמרות שאחן לך, אף שכלל התמרות מ"מ עדיין לא נודע במה מקדשה, שהרי לא ידעה כמה יתן לה, וא"כ עדיין לא נגמר לשון הקדושין עד שיתן לה תמרה אחרונה, וח"ל מלוה, ולפי שזיקש הש"ג ללייר הדיו שנאמר בגמרא עד שיכא באחרונה ש"פ לרבנן דס"ל דצזו וצזו פרעה כפי שיטתו שפסק כן, להכי אסברה לן במידי דהוי כללא אפילו לרבנן, והיינו כשומר בכל התמרות שאחן לך, אבל אם אמר באלו פשיטא דליכא מאן דפליג אש"ס מפורש, כן נראה ברור, ואפשר דבאמר בכל התמרות שאחן לך יודו כל הפוסקים דלא מיקדשה עד שיכא באחרונה ש"פ, דעדיין אינו גמר, כיון שלא יחד לה תמרות אלו, וכ"כ בחפצת יעקב סקט"ו, וכע"ז באבני משפט סקט"ט.

ב. האם מקודשת גם כשיש בראשונה לבד שוה פרוטה, או דבזה הו"ל מלוה כשאכלתה לפני גמר הנתינה. בחפצת יעקב סקט"ו באריך בזה, וכתב דלכאורכ נראה פשוט דכ"ש אם יש בקמייתא ש"פ מקודשת ולא הוי מלוה הואיל וגמר דבריו קודם, אך כד מעיינן שפיר זכ ליתא, ותוכן דבריו בזה, דדוקא כשאין ש"פ אלא צירוף כולם שייך לומר דמה שאכלה מעיקרא לאו מלוה הוא, דכיון דלא היה צו ש"פ לא הוי שייך צו חיוב כלל, רק החיוב נעשה בגמר נתינתו, וכיון דלצדק מחקדשת אין כלל חיוב רק לקדושין הם, אבל אם יש בקמייתא ש"פ אף שגמר דבריו לפני שהחיל ליתן, מ"מ כיון שהקפיד שיכיו קדושין בהצטרפות הכל, הרי כשאכלה קמייתא נעשה מלוה גמורה קודם שנגמרו הקדושין, ואינה מקודשת אם אין באחרונה ש"פ, וסיים דהפוסקים קלזו בזה במקום שהיה להם להאריך.

אך ע"י בחוס' רי"ד בסוגיון, שכתב דכשומר באלו שכלל דציבור אחד חלה הקדושין בכלן וכל התמרות שוות בדבר, ובכללן אפילו בראשונה שאכלה חלו הקדושין, שאם יש בה ש"פ היא מקודשת מיד כ"י ולא הוי מלוה, ואם אין בה ש"פ היא מצטרפת עם האחרונות. [וע"י דבריו תוס' הרא"ש המובאים להלן אות ד' שכן בחזר צו לפני נתינת האחרונה אם לריכא להחזיר לו המעות, ופי"כ מיירי בש"פ, וכתב ג"כ דלא הוי מלוה, אלא בתורת קדושין הקנה לה].

ג. וכשהתחילה לקבל ולפני גמר הנתינה קידשה אחר, או שחזרה בה לפני נתינת האחרונה. כתב המאירי

בסוגיון דאם בא אחר וקדשה קודם גמר הנתינה, נראה דמקודשת לשני, וכ"ש באמר התקדשי צזו וצזו, ומ"מ קלה מפרשים כתבו דאף

הקדושין נגמרים אלא בנתינת האחרונה, והראשונות שכבר אכלו הרי הן כמלוה בעת גמר הקדושין.

(ט) מיהו דעת הב"ש ושאר האחרונים המובאים לעיל דבכל התמרות שאחן לך הוי כמו באלו.

חזון איש סי' ל"ט אות ד', ומאמר מרדכי (פאנפדר) דף ע"א, מה שכתבו בדיון זה.

לט. שאין קדושין אלא בתמרה אחרונה. והו"ל כמלוה ופרוטה שדעתה אפרוטה. (טור).

טע"ף ו. מ. התקדשי לי באלו וכו'. א. דעות הפוסקים בדיון זה, ואם יש לחלק בין לשון באלו לבין לשון בכל התמרות שאחן לך. לשון זה הוא מהטור כאן. וכן פסק הרמב"ם בפ"ה דאישות הל' כ"ח. והוא מתימרח דרבא קדושין מ"ז א' וכמ"ס בבב"ב. וכן הביאו מתימרח זו דרבא, הרא"ש בפ"ב סי' ע"י, החוס' רי"ד והמאירי בסוגיון, והראב"ן דרע"א א' (ד' שאלתי). וכן פסק בלבוש סעיף זה וצטטות יוסף דמ"ו.

ובב"ש סק"ז הביא דהש"ג [בשם הרי"ז] פסק גם באלו ואכלה, דאינו מצטרף.

ועיין בהמקרה בק"א כאן, תלומדי נביה (שעם ארץ נבי) סק"ז, מלאת אכן כאן, ודברי מלכיל ח"א סי' פ"ד אות י"ד, מה שכתבו ליישב דעת הש"ג שפסק דלא כרבא אף דליכא מאן דפליג עליה.

וע"י באבני מלואים סקט"ו שהאריך בדיון זה, וסיים דלשיטת הפוסקים צו"ל סי' ש"ה סעיף י"ג דצפורה תוך ל' יום ונתאלה המעות לא מהני, ה"ג באלו לא מהני צירוף של פחות פחות מש"פ באכלה.

ובנהורא דיעקב כאן כתב ד"ל דס"ל להש"ג דרבא לא אמר דינו אלא לה"ש דס"ל דצזו וצזו כללא, [ונפקס כן בש"פ בסעיף הקודם], ולכן באלו שכלל דציבור א' מעלין חד דרבא דאפילו באכלה מצטרפין, אבל הש"ג שפסק דגם צזו וצזו הוי פרעה [וכמוצא לעיל סקל"ז אות א'] ורק באלו לבד הוי כללא, לא שייך להעלות עוד דרבא, ולכן ס"ל דלריך שיכא באחרונה ש"פ.

ובישיא ברכה (על רי"ו) דמ"ו א' כתב שגראה דיש לחוש לדברי הרי"ז, דגם באמר באלו, אם אכלה קודם גמר הנתינה, אינם מצטרפים.

ובפסקי הלכות פ"ה דאישות הל' כ"ו כתב דהוי קדושי ספק. וביד דוד שם אות רכ"ב—רכ"ג צ"ח הדבר דלא פסיק לנו דינא דרבא דהתקדשי באלו דהתקדש אף אם רק צכולם ש"פ באוכלת א' א', דאף שהרמב"ם הביא מתימרח זו, הלא הרי"ף והעיטור השמיעה, ונראה שמדחים אותה מן ההלכה וסוצרים שאינו מצטרף, ויש להם גירסא אחרת בדברי רבא וצברייטא שם כ"ה, [ע"י ע"ז בחידושי הרשב"א ובחוס' רי"ד כאן], וכן הרי"ז חולק בפירושו בדיון זה כ"ה, ולכן הדבר ספק. וע"י עוד בדבריו בלוח קנ"א דף ס"ה טור צ', מה שהאריך בזה.

אולם יש מהאחרונים שכתבו דגם דעת הרי"ז בש"ג היא דמצטרפים אפילו באכלה. צע"י ארזים סקנ"א כתב שגראה

(ח) דו"ל הש"ג שם: אמר לה התקדשי בכל התמרות שאחן לך, ונתן לה אחת כולם מצטרפות לש"פ כ"ה, בד"א כשהיו כולן מונחות לפנינה, אבל אם היתה אוכלת ראשונה שהיה נתן לה. הרי האכילה מפרדת ביניהם ואינם מצטרפות לפרוטה, ואפילו היה בראשונה או בשניה ש"פ, לפי שאין

באר הגולה

ס' השור בשם הרמ"ה
וכ"כ מהר"י רש"י
ע' ס' בשם ר"י

וה"ה אם אמר בזו ובזו וגמר כל דבריו קודם שקבלה אותם כולן מצטרפות
אפילו אכלה ראשונה ראשונה ע' [נ] ויש מי שחולק בזה:

אמר

ביאור הגר"א
[ד] ויש מי
ולכאורה מי כן מ"ש
באלו ולא אמר בכ"ה
אבל בבחינת שם מפורש כפי ראשונה דאמרינן שם בזו נטלתו ואכלתו בזו כו' :

אוצר

סיק מ' אות ג-ס"ק מא

הפוסקים

דלחך בצזו ובזו וצו אינה מקודשת נשני, שהם דנים אותה כמקדש
משכשיו ולאחר ל' יום, ואין נראה לי כן.
והעצמות יוסף בסוגין הביא מתוס' ר"ד דאם חזרה זה לפני
נתינת אחרונה אינה מקודשת, כיון שעדיין לא הביעו לידה,
וכתב דהוא נאמח דין צרור וכוון.

ד. וכשהוא חזר בו, אם צריכה להחזיר לו המעות. כתב
בחוספות הרמ"ש בסוגין דאם חזר בו קודם נתינת
[כל] המעות אין המעות מחזרים, דהא אמרינן דאפילו אכלה א'
א' מטטרפות, אלמא דקונה א' א' וברשותא דידה קא מתאכלי, וכמו
שפירשי הטעם דכיון שגמר דבורו קודם קבלת ראשונה, לא נאמח
לידה בחזרה מלוה, דמיד שגמר הדבור הקנה לה בחזרה קדושין וכו'.
וכ"כ רבינו יוחנן בנכ"כ ח"א דאם אמר באלו ונתן לה מקאמס
חזר בו מלקדשה קודם נתינת כולם, מעות אין מחזרים.
ועי' בחזון איש ס' ל"ט אות ד'.

ועי' בביאור הגר"א סק"ד, שכתב דלכאורה משמע כה"ר
ממ"ש רבא באלו ולא אמר בכה"ג, אבל בבחינת מפורש
כפי ראשונה, דאמרינן שם בזו נטלתו ואכלתו כו', [דלוינה
מקודשת, ולא קתני דבזו ובזו ואח"כ אכלה דלוינה מקודשת,
שימ' דככה"ג מקודשת כיון שגמר דבורו קודם החלת האכילה ה].
וכתב בפסקי הגר"א כאן דהכרעה הגר"א כדעה הראשונה
דכולם מטטרפות לש"י ומקודשת ודאי.

אולם בתוספות הרא"ש בסוגין כשדן בענין אמר באלו וחזר
בו קודם הנתינה, כתב דכשלאמר בזו ובזו אפילו נגמר כל
דבורו קודם נתינת אחרונה, אינו מקנה אותם לה בחזרה קדושין
עד שתקבל אחרונה כיון שחלקן זה מזה, אבל באלו השם כולם
לקדושין, לקנות ראשונה בחזרה קדושין לאלתר כשתקבלנה כמו
אחרונה.

ובדברי מלכואל ח"א ס' פ"ד אות י"ג כתב דגם דעה
הרשב"א כה"ר, שכתב בזה בסוגין ח"א, דלא דמי
להתקדשי לאחר ל' יום, דהתם יחיד לה בדבור א', וכיון שגמר
דבורו קודם שנתאכלו המעות כי מתאכלי ברשותיה מתאכלי, ודאי
אכל הכא שהוא מחלק דבורו ולא אמר לה להתקדשי באלו, ודאי
גלה דעתו שאינו רוצה שיחולו הקדושין כלל עד גמר כולן, עכ"ל.
והאחרונים לא הזכירו שגם דעת הרשב"א כה"ר כו', וכן דעה
התוס' ר"ד כו', [שכתב ח"א: דעם הדבר דכשלאמר בזו ובזו
ואכלה דהוי מלוה, דכיון שלא כלם בדבור א' נראה שחלה כל
עיקר הקדושין בהמרה אחרונה, שאין נגמרים אלא נתינת
תמרה אחרונה, ולכן אינן מטטרפות כו', אבל כשלאמר באלו שכלן
בדבור אחד, חלה הקדושין ככולן וכל התמרות שוות בדבר],
והגר"א הקשה על שיטה זו למה לא קמ"ל בבחינת רבואה טפי
אף בגמר דבורו, ונשאר בקושיא, ולענין נראה ליישב לדעת הרי"ר
והרשב"א, דבזו ובזו הוי נטלתו ואכלתו בתוך הדבור רבואה טפי,
דלחך

(ב) שכתב ג"כ לחרף הקיפא כנ"ל וז"ל: דלא אמרינן כי אכלה וידה
אכלה אלא בשגמר לשון קדושין והפסיק ויבזרו כו', אבל הכא לא גמר
לשון קדושין ולא הפסיק לשונו.

(ג) מדברי העינים למשפט בסוגין, בכוונת היש"ש.
(ד) מדברי הערות עמודי אש לפסקי הגר"א כאן, בכוונת הגר"א. ועי' שם
עוד מה שדחה הראיה לדעת הרי"ר.

מא. בזו ובזו וגמר כל דבריו וכו'. מקור ב' הדעות שפירשי
כאן הוא מהטור בשם הרמ"ה ובשם הרי"ר וכו"ש
בנאמ"ג. וסיים שם הטור בטעם הדעה השניה דאין מטטרפות
כיון שחלקן זו מזו. וכתב בענין קדושין סקט"ז דמדהביא
המחבר שפירש דעת הרמ"ה בראשונה ודעת ר"י בשם יש מי
שחולק, משמע דעיקר כדעה הראשונה. [ודעת הטי"ק מובא להלן].
ועי' גם צ"ח, שכתב דדברי הרמ"ה דברים צוררים הם בטעמם,
ומתבארים מהוך דברי רש"י בדף מ"ז א' ד"ה אלא.
[ד"ל: ל"ש היכא דאוכלת ראשונה דאין מטטרפות לפירושא אלא
דאמר בזו ובזו דלא גמרו קדושין ולא נקנו לה עד נתינת
האחרונה שהיא גמר דבורו, עכ"ל, ומדברים אלו מבוזר דחלו
בגמר דבורו, וא"כ אפילו אם אמר בזו ובזו אם גמר דבורו
קודם שאכלה כולן מטטרפות לש"י. ישא ברכה (על ר"יו) דף מ"ה].

ובב"ש סק"ד כתב שמהר"ן בסוגין כשמחזרין הקושיא מהא
דהתקדשי לאחר ל' יום, משמע כהרמ"ה א. וכן כתבו
דעתה ה"רן בחמרות טהורות דמ"ה ג', ישא ברכה (על ר"יו)
דף מ"ה, דברי מלכואל ח"א ס' פ"ד אות י"ג, ויד דוד (פסקי
הלכות) פ"ה דאישות אית רכ"ב. ושם הוסיף דגם דעת הריטב"א
כהרמ"ה ב).

ובפסקי הלכות (יד דוד) פ"ה דאישות דל"ה א' כתב דאם
חזרה זה קודם שתקבל כל התמרים, הוי קדושין ספק.
וציד דוד שם אות רכ"ד כתב לבאר זה, דלא פסיק לנו דינה
דרבא דהתקדשי באלו כו', [וכמוכא ממנו בסק"מ אות א'], ובחזרה
זה לא נבאר אם כסדרה התוס' ר"ד שיכולה לחזור זה כו',
או אפשר לומר כסדרה הרי"ף והעיתור דלהלן בפ"ז ה"ל ט"ו

י' ועי' בפרם שלמה (להר"ש אמרייליו) סוסי' כ', ובשער יוסף
השובה י' דל"ג, וב"ש ברכה (על ר"יו) דמיה ד', מה שדנו על דעת הטור.
(א) שכתב וז"ל: כאן לא גמר לשון קדושין עד נתינת אחרונה ולכן
הוי מלוה, אבל שם גמר לשון קדושין קודם שקיבלה, עכ"ל, משמע שהכל
תלוי בדבור אם נגמר קודם נתינה. מדברי המחצית השקל כאן בהבנת
דברי הבי"ש.

באר הגולה

פ' גיט' דר"ל ס' דף ז'
ע"ג ופ' ש"ח לה כ"ך
נפס' אה"ת וכו"ל ה"ת
ס' וכו"ל ה"ת

אשה מתקדשת לחצאין. ר"ן ע"ש וצ"ל שכיח דעת הגאונים דאליב נסתר כלל דבריו

אוצר

סיק מא—סיק מב אות א

הפוסקים

וכמ"ש העלמות יוסף. [ועי' לעיל סק"מ אות א'] דגם בלחמ
באלו העלה ד"ש לחוש דאינם מלפניו.

גם בפסקי הלכות (יד דוד) פ"ח דאישות ה"ל כ"ו כתב דכ"ו
קדושין ספק. וע"ש ציד דוד אות רכ"ז שצ"ל דמרש"י דמ"ז
מכאן כהרמ"ה, ומדבריו דמ"ז משמע כהר"י, ואפשר לדמות
כ"ו, ול"ע דעת רש"י וחוס', ובתוס' ר"י דמזכיר בפירוש כהר"י
כ"ו, והרמב"ם סובר כהרמ"ה כ"ו, והגר"א מביא ראיה לסברה
הרמ"ה מלשון הרמב"ם כ"ו נעלמו ואכלתה, הרי שזכור האכלה
בערס שנגמר לשון הקדושין דוקא, אבל מלשון המימרה ל"ש
אלא כ"ו אכל באלו כ"ו נראה דתלוי הכל בלשון, ואין צדיק להכריע
בזה, וכן עיקר בדיון דהתקדש באלו אינו צריך וכו' קדושין ספק
וכו' [וכמוצא ממנו לעיל סק"מ אות א'].

ובאמרות שהורות דמ"ה ג', אחר שהקדים דעת התוס' וחוס'
ר"י דה"ל כהר"י, כתב לפרש כן גם דברי רש"י צ"ח
דמ"ז ה"ל כמ"ש דלא גמרי קדושין ולא נקנו לה עד נתינת
האחרונה שהיא גמר דבורו, שביאור דבריו הוא דבאמר כ"ו וכו'
אין גמרים הקדושין ואינו נקנה לה עד נתינת האחרונה, ואף
שגמר דבורו קודם שצא לידה, אפי"כ אינו נקנה לה עד נתינת
האחרונה שהיא גמר דבורו שאמר וכו' כ"ו, ודלא כהר"י שייחס
סברה הרמ"ה לרש"י כ"ו, ולענין אלסא כיון דפלוגתא הוא, כ"ו
ספק מקודשת וכמו שפסק העלמות יוסף.

ובבב"ב קדושין סק"מ. הרי"ק צביאור שיעת הרמ"ה, ובסוף דבריו כ'
דמ"ה נראה דשיעור דחוקה הוא, ומש"כ ה"י דכן משמע
מרש"י דמ"ז, לע"ד לא מוכח מיד, ויש לפרש דבריו גם כשיעור כ"י,
וכוונתו שאינם קטנים לה עד שחבול האחרונה דלכך חילקו בדבורו
כ"ו, ולכן נראה דע"כ ספקא דיינא כ"ו. ועי' עוד בדברי המקנה
בסוגיו.

ובחזרה זה קודם שתגמור קבלתה, כתב בפסקי הלכות שם דכ"ו
קדושין ספק. ובענין הדבר פ"י מה שהוצא מדבריו ציד
דוד שם לעיל סק"מ אות ג'.

טע"ף ז. מב. חצי"ך בחצי פרוטה וכו'. א. דעות הפוסקים
בחצי"ך בחצי פרוטה וחצי"ך בחצי פרוטה, או חצי"ך
בפרוטה וחצי"ך בפרוטה. כל הדיונים שצ"ע ז' הם אצעות
דלא אפשטי גמ' קדושין ז' כ'. והרמב"ם צ"ע דאישות ה"ל י' פסק
בחז"ק בחצי פרוטה וחז"ק בחצי פרוטה, או חז"ק בפרוטה וחז"ק
בפרוטה, דמקודשת. ועי' צ"ח בענין פסק הרמב"ם, ומה שהקשו
עליו

ותדע דהא התוס' כתבו כן לפירוש ודאי דעת רש"י כהרמ"ה וכמ"ש בב"ב
והר"י, ומה שאמר רבא באלו ולא מפליג בבזו ובזו גופא, משום דמסתמא
כשאומר מעיקרא הכל אומר באלו, ובאומר בכל נתינת אימור כ"ו וכו'.

אולם בישא ברכה (על ר"י) דמ"ה ג' דהא דברי השער המלך הנ"ל,
וכתב דא"כ דכוונת התוס' כמ"ש בדבור הראשון לא נגמרו הקדושין היינו
שלא גמר דבורו, אך יתיישב לפי"ז מש"כ ולא נגמרו הקדושין עד אחר
מסירה אחרונה, והרי הדבור נגמר קודם ומסירה ולא אחריו, ומדכתבו ולא
נגמרו הקדושין עד אחר מסירה אחרונה, משמע בהדיא קודם מסירת האחרונה
אפילו שגמר דבורו לא נגמרו הקדושין אלא אחר שמסרם ובאו לידה כ"ו.

דאף דמתן לה כשאמר כ"ו וחז"כ אמר וכו' וא"כ י"ל שדעתו
שחבול א' א' בחזרת קדושין, דא"כ למד לו למכר ליתן לה
קודם גמר דבורו, אלא קמ"ל דמ"ה לא נתן לה רק בחזרת פקדון.
ובב"ב כ"ן כתב ומדברי התוס' צ"ח מ"ו א' ד"ה ואפילו,
מוכח כהר"י, שהקשו דכ"ן משוי לה מלוה מה שאכלה,
וצ"ל האומר דהתקדש לאחר ל' יום אמרינן דאפילו נחבולו
המעות מקודשת, ואפילו ח"ל: דהתם הדבור נגמר קודם שנחבולו
אכל הכ"ל לא נגמרו הקדושין עד אחר מסירה אחרונה, עכ"ל,
ומדכ"ו"ל להתוס' למימר אכל הכ"ל לא נגמר "הדבור" [וכתבו
דלא נגמרו "הקדושין"], אלמא דאפילו נגמר הדבור מ"ה כיון
דלא נגמרו הקדושין עד אחר מסירה אחרונה, כן שחלקו זו
מזו כ"ו מלוה, ומש"כ בחזרת דהתם "הדבור" נגמר לא קשה
כ"ו, וכ"כ שם רש"י להדיא צ"ח וד"ה ודא מלוה והצ"ח וכו' התוס'
שם ח"ל, דכיון שהקדושין לא נגמרו עד שחבולו טולס וכו' וכו'
כבר אכלה הראשונה קודם שחבולו בקדושים כ"ו מלוה, עכ"ל,
הרי מצוה דאינו תלוי בזה שהדבור נגמר, דכל כמה שלא
קבלתם לא נגמרו הקדושין אפי"כ שכבר גמר כל דבריו, וכך
נראה ודאי מדמפלוג רבא בין כ"ו וכו' לבאלו, ולא קא מפליג
בכ"ו וכו' גופא בין שגמר הדבור ללא גמר הדבור, אלמא דכל
גופא אין מטעמים כיון שחלקו זו מזו. וכ"כ המקנה בסוגיו
דמתוס' ד"ה ואפילו משמע כהר"י ס"ח.

ויש מהפוסקים שפסקו דכ"ו ספק קדושין. העלמות יוסף
בסוגיו כתב דאף שלכאורה דברי רש"י צ"ח דף מ"ז
נוטים לדברי הרמ"ה [וכמ"ש צ"ח], להלכה נראה צריך דכ"ו
ספק מקודשת, כיון דאיכא פלוגתא דרבנן, הרי וכו'.

ובישא ברכה (על ר"י) דף מ"ה, אחר שיישג דברי הכ"ה
דעת התוס' כהר"י [וכמוצא לעיל בבער ע"ן], כתב
דכל זה הוא לענין הטור, אבל רבנו ירוחם כתב צ"ח ח"א
[וישג צ"ח קפ"ז ד'] דהתוס' נסתפקו א' כ"ו קדושין, ונראה
שהוקשה לו תרי דבורי התוס' דלכאורה סתרי, דצ"ח ואפילו
נראה דס"ל דלא כהרמ"ה, וצ"ח ופ"י נראה דס"ל כהרמ"ה,
ולכן ס"ל לר"י דהתוס' מספקא להו מלחא א"ס הדבר תלוי
בגמר הדבור או לא, ולכן פעמים נקטי הכי ופעמים הכי, וזו
דעת ר"י וכן עיקר כ"ו, וצ"ח כתב שביאור מדברי רש"י צ"ח
דף מ"ז כהרמ"ה כ"ו, ומדבריו צ"ח מ"ו א' ד"ה וכו', נראה
כהר"י כ"ו, ולענין הלכה יש לחוש לסברה הרי וכו' התוס' ר"י

טו) אך בשער המלך פ"ה דאישות ה"ל כ"ו כתב דדברי הבי"ח תמוהים,
דאורבא מדברי התוס' בע"ב ד"ה ופ"י, איכא למיקד איסכא דס"ל כהר"ה
[וכמ"ש ב"ש"ש דלעיל], וא"כ ע"כ דמ"ה בדיבור הקודם לא נגמרו "הקדושין",
ללא גמר דבורו קרי לא נגמרו הקדושין, וכדמוכח מתחילת לשונם שם
שכתבו דהתם "הדבור" נגמר. וכ"כ בדברי מלכאל ח"א ס"י פ"ד אות י"ג
דמש"כ הבי"ח דדעת התוס' כהר"י, זה אינו, וכמפורש בדי"ה ופ"י, והר"י
דגם מש"כ הבי"ח לידוק מרש"י, אינו, דדעת רש"י נראה כהרמ"ה וכמ"ש בב"י
[דלעיל], וכ"כ בנהורא דיעקב כ"ן בדעת רש"י. גם בתפארת יעקב סק"ז
כתב דאין ללמוד מדברי התוס' ד"ה ואפילו דעתם כהר"י, דהא ליתא,

אוצר

ס"ק מב אות א—ג

הפוסקים

דרכו של המקדש לא מועיל רק משום רצוי שלה, וזה כיון כי חלקה. וכתב בב"ש סקט"ו שלפי חירון הכ"י אם אמרה מיד דלונה להקדש, הרי היא מקודשת, אבל לפי חירון המהרי"ט אפילו אמרה דלונה להקדש לא הוי קדושין.

ובאבני מלואים סק"ח כתב דהפוסקים שכתבו בלשון קדושין, נראה דס"ל בהתוס' ר"י דבסוגיין שכתב לעיל גבי חליין מקודשת לי דהיכא דהיכא צ"י דעות לא אמרינן כלל פשטו קדושין יכולה, אף דהוי רצוי משיבס. וע"ש מש"כ עוד לתרן קושיית התוס' לפי דעת הפוסקים הסוברים דהוי ספק קדושין.

וע"י במלפס אריה חניינא יו"ד סוס"י ע"ט, שכי דיש להסתפק לשי' התוס' דבאומר חליין מקודשת לי והאשכח מסכתא דמקודשת דפשטו קדושין יכולה, איך הדין אם היא אסורה לו כגון חייבי לאוין או חייבי עשה, אי מקודשת, אי אמרינן גם ככה"ג פשטו קדושין יכולה, ומלינו גבי תמורה ככה"ג דשקיל וערי צזה כה"ס ופליגי תנאי, ע"י תמורה י' וי"א וחולין ס"ט ב', ובאבני חפץ ס"י ק"ב אות ח' כתב שיש להעיר צזה ממשיכ בשער המלך פ"ה דערכין ה"י דבמקדש בעל מים לא שייך לומר פשטו קדוש יכולה, דהקדש גרוע הוא דע"י עזירה הוא צא ואי לאו דגלי קרא לא קדים כלל, והשתא דגלי קרא די להקדש גרוע זה שיחול על מה שהקדים ולא שימשוך אחר עמו ע"ש, וה"י בקדושי אשה צאיסור, כיון שהקדושין גרועים, נהי דגלי קרא דתפסי, אבל די שיחפסו על מה שקידש ולא שימשכו עוד מחוץ לזה, ולא שייך לומר צזה פשטו קדושין יכולה.

ג. ובשהפסיק בין חציין בפרוטא הראשונה לבין חציין בפרוטא השניה, האם י"ל דלא הוי אפילו ספק קדושין. ע"י ח"מ סקט"ו שכתב בשם התוס' [דף ז' ע"ב ד"ב חליין] דלא איבעיא בגמ' אלא כשאומר בפעם אחת התקדשי חליין בפרוטא וחליין השני ג"כ בפרוטא, אבל כל שאמר בשני זמנים, אפילו אמר לאחר שעה גם חליין השני מקודשת לי, פשיטא דפסקא למלחא ואינה מקודשת כלל. וכן כתבו הר"ן והריטב"א הביאים הכ"ש סקט"ו. וכ"כ המאורי בסוגיין.

ובטיב קדושין סק"ט וסקב"ד פסקא אהא דאם אמר בפעם השני "חליין השני תתקדש לי", וכתב בסקב"ד דהתוס' לא כתבו אלא אהא דחליין בפרוטא היום וחליין בפרוטא למחר, "שאמר בן בפעם אחת", [ומשמע שגם בפעם השני אמר רק חליין בפרוטא], ויש לפרש שאילו אמר למחר "וגם חליין השני בפרוטא" הוי כאומר בפעם אחת חליין בפרוטא וחליין בפרוטא, שהרי נחזיון לשני התנאים י"ל שייך פסקא. ובסקט"ו הוסיף, דאף שהר"ן והריטב"א תפסו בן בפשיטות [דאפילו אמר בפעם השני חליין השני תתקדש לי אינה מקודשת], מ"מ ל"ע אם עדיין יש צידה חלי פרוטה הראשונה, דהוי כפקדון צידה, והוי כאילו אמר עכשיו חליין בחלי פרוטה וחליין בחלי פרוטה, וכ"ש בשתי פרוטות שהפרוטא הראשונה כפקדון וכשנשארה צידה אף שהפסיק ואמר וחליין השני בפרוטא השנייה, הרי נראה כחוזר על הראשונות ואומר חליין הראשון יבא בפרוטא שנחתי לך כבר וחליין השני בפרוטא שאני נותן לך עכשיו, וגשמע מדבריו שנלמדו יחד, ולכן ל"ע למעשה.

ובמה יתיר שיעור ההפסק שיכתבו הקדושין לגמרי, ע"י ב"ש סקט"ו שהביא לשון הר"ן דמיירי שאמר מיד תוך כדי דבור.

כיון שרצונו שלא תתקדש אלא עד שיבואו כולם לידה, ואף שזה דחיק קצת, אבל הדבר מוכרח כיון שכן מבואר לעיל בדבריהם וכדכתבנו. [אלא שכתב עוד דכל זה לדעת הטור, אבל העיקר בדיעת ר"י דהתוס' נסתפקי בזה, וכמובא להלן]. וע"י עוד במאמר מרדכי (פאנפרד) דף ע"א, מש"כ ג"כ ליישב דברי הב"ה. ובדיעת רש"י ע"י עוד להלן.

עליו שאר הראשונים. ובר"ן ביאר שיטה הרמב"ם ויישב הקושיות שהקשו עליו. וכתב ביש"ש פ"א ס"י ח' בתו"ד, דהר"ן ס"ל כהרמב"ם. וכן הוכיח בעלי ארוזים סקב"ב מדברי הר"ן. [מיהו צ"י כתב רק: דהר"ן ייישב שיטה הרמב"ם]. וכן בתוס' ר"י הזקן בסוגיין פסק כהרמב"ם דבדברי האצטיות הראשונות מקודשת. וע"י בצבנה"א סקט"ו שכתב דל"ל שדעת הגאונים כהרמב"ם, הולם בשו"ע פסק כדעת רוב הראשונים הסוברים דגם צאלו האצטיות הוי ספק קדושין דלא חיפשטו, והם: הראב"ד והרשב"א והרא"ש והטור, והביאו בן גס בשם הר"ה. ובמ"מ, אף שכי דדברי הראב"ד והרשב"א שהשיגו על הרמב"ם אינם מוכרחים, מ"מ מסיק דיש להחמיר כדבריהם ואם פשטו ידע וקבלה קדושין מאחר לריכב גט. ומלכד השו"ע פסקו גם שאר הפוסקים האחרונים דהוי ספק מקודשת, והם: היש"ש פ"א ס"י י"א, ובלבד וצ"ח כאן. וכ"כ בפסקי הלכות (יד דוד) פ"ג דאישות ה"י דמקודשת מספק. וכן בערוך השלחן סעיף ל"ג כתב דלדינא קי"ל כרוב הפוסקים.

ב. אם יש לחלק בין שאמר הלשון מקודשת, לבין שאר לשונות קדושין. ע"י צ"י כאן שהביא דברי התוס' דף ז' ע"ב ד"ב חליין, שהקשו צהא דחליין בפרוטא וחליין בפרוטא דאמאי לא יועיל, והא לא אמרינן בגמרא לעיל גבי חליין מקודשת לי דלא פשטו קדושין יכולה, אלא משום דהיכא דעת אחרת ואינה מתרנית אלא למה ששומעת, אבל אם היינו יודעים שמתרנית יכולה פשטו קדושין יכולה, והכא גלי דעתה שמתרנית יכולה, ושחירא דאי הוי מיירי דל"ל בלשון קדושין, אה"י דהוי פשטו קדושין יכולה, אבל הכא מיירי דל"ל הרי את מאורסת או בשאר לישני. וכי הכ"י, דאין בן דעת הפוסקים, שלא חילקו בכך, והרמב"ם והטור כתבו באומר בלשון קדושין, ולקוי התוס' י"ל דכשאמר לה תחילה חליין בפרוטא, ליכא גילוי דעת שהיא מתרנית יכולה, וכי הדר אמר לה וחליין בפרוטא, דלא גלי דעתה שהיא מתרנית יכולה מאי הוי, דילמא בשעת אמירת חליין בפרוטא קמא לא נתרנית אלא לחיה, והשתא הוא דדורה צה ונתרנית.

וע"י בעצמות יוסף בסוגיין, מה שחמה על חירון הכ"י ונדחק לפרשי, אלא שמוסיק דמ"מ לענין הלכה ודאי דאזלוין אחר רוב הפוסקים שכתבו דהוי קדושי ספק אפילו באמר בלשון קדושין.

ובחדושי מהרי"ט דף ל"ז ח' כתב שנראה דהרמב"ם והטור שכתבו דין זה בלשון קדושין, ס"ל דאפילו ידענו שהיא מתרנית שיפשטו הקדושין יכולה לא מיקדשת כלל, דא"כ הקדושין מחמת דידה מפשטו ולא מחמת נתינתו, ואין צעין שיקח האיש את האשה ולא שתלחא היא עצמה, והיינו דמתרן בגמ' לעיל הכא דעת אחרת כו'. וכתב צאור חדש בסוגיין, דחירון זה של המהרי"ט כבר כתב הרשב"א לעיל גבי חליין מקודשת לי, שהקשה דכיון דהיא מקבלת קדושין דעתה שיפשטו קדושין יכולה ומי מעכב, וחירן דכיון דאילו צעיא איכי לעכוזי מעכבת ואינה מקודשת מכה דבריו בלבד, השתא דינמא דנפשטו יכולה הו"ל כמקחא את עצמה. וע"י בשו"ת הרי"מ (מגור) ס"י כ"ג שהסביר לפי חירון זה החילוק בין זה לכל קדושין [דצעין תמיד רצונה], דכלל קדושין מועיל דברו של המקדש מלד עצמו, רק דלא מהני צע"כ, וכיון שנתרנית מהני, ואין הסייע אלא למעשה של המקדש, משא"כ גבי חליין

וזה בדיעת הר"י ובמ"ש בב"ח כו', והדבר פשוט דמש"כ הטור בשם ר"י, כדנתנו לדברי תוס' האלו ודלא כיש"ש כו', וצריכים אנו לדחוקי נפשן דמה שכתבו בדבור שלאח"י ובעוד שלא גמר "דבורו", ר"ל דכיון דאמר בזו ובזו רצונו שלא יפעלו דבריו הראשונים ובזו ובזו עד שיבואו כולם לידה, וכל זמן שלא באה האחרונה לידה אף שהוא גמר דבריו לא מיקרי גמר דבריו

באר הגולה

ז' ג' ע"ס

או חציך בפרוטה היום וחציך בפרוטה למחר או שני חציך בפרוטה
: או שאמר לחבירו (י) שתי בנותיך לשני (ט) בני בפרוטה

או

באר היטב

(ט) בני וכו'. עין מ"ש התוספות בקדושין דף ז' ע"א גז"ה שתי בנותיך וכו' וכתב מהרי"ט בחידושי על קדושין שני בני אדם שכתבו לאב פרוטה בעד שתי בנותיו קטנות אין לחוש לקדושין כלל כיון

מתמי תשובה

(י) שתי בנותיך לשני בני. ע"מ ס"ק י"ד שכתב בשם התוס' דמירי שניה כו' וע"ש ס"ק ט"ז כ' דהתוס' כתבו כן אליהם דנא (דהוא בעל האצט"ל) (גם) כו' ועין מ"מ פ"ז מה"א ס"ק דין כ' ובהנ"ל שם זה אינו מוכרח

הפוסקים

ס"ק מב אות ג—ס"ק מה אות א

או"ר

לא פסקה, או דילמא כיון דאמר חצי פרוטה פסקה, ונתוס' ר"ד כתב ח"ל: וכ"כ כיון שאמר חציך פסקה או דילמא כיון שלא אמר חצי פסקה חצי פרוטה מונה וכולך, עכ"ל, [והוא גורם בגמרא שם: כיון דאמר "חציך" בחצי פרוטה פסקה וכו'], ונראה דס"ל דאם לא אמר חציך חלל התקדשי בחצי פרוטה ונתוס' פרוטה, כיון שלא הזכיר כלל חצי גוף הוא מקודשת, ודמי להתקדשי בזו וזו [שכספי' ב'], ולענין הלכה אף שלא נחצה דין זה בדברי הפוסקים, מ"מ כיון שלא הוזכר בגמרא חלל חצי גוף נראה דהוי מקודשת, אם יסכים אי מצעלי הוראה.

וכ"כ באמרות טבורות דמ"ח ג' שמתוך הסוגיא נראה דאם אמר לה להתקדשי לי בחצי פרוטה ונתוס' פרוטה, פשיטא דמקודשת גמורה, דאפשר שלא היו צידו כי אם ב' חלצי פרוטות ולא פרוטה שלמה.

ובמשה ידבר ה' גזילה סי' ז' כתב שאם נתן לה חצי פרוטה ואמר האמקל בחצי פרוטה זו, ונתן לה עוד חצי פרוטה ואמר ונתוס' פרוטה זו, נראה דמלעפרים, דהא בשפי' ב' איחא דאם אמר בזו וזו חצי חצי ש"פ כולל מקודשת, ונאמר התקדשי התקדשי אינם מלעפרות, ולכן צ"ל כיון שלא אמר התקדשי התקדשי בכל פעם, מלעפרי ומקודשת.

מג. חציך בפרוטה היום וחציך בפרוטה למחר. וכע"פ אחר וקידשה היום. כתב בהנכות הרד"ל על הרא"ש פ"א סי' ז', דמלמרו בגמי צעיר זו או דילמא כ"כ קדושין נתחלו מהאידיא ולא נגמרו עד למחר, משמע דאם בא אחר וקידשה היום מקודשת לשני, וכמו בהתקדשי לאחר ל' יום שדף ג"מ, ויש לחלק וי"ע.

והמאירי צווגין כתב דאם אמר לה חציך בפרוטה היום וחציך למחר וקידשה אחר קודם מחר, מקודשת לשני, שאין לראשון צד לשון מעכשיו או על מנת כלל.

מד. שני חציך בפרוטה. וכשאמר ב' חציך צ"י פרוטות. במקנה בסוגין הביא מהרי"ט א"ב, שהקשה אהא דנצי בגמי ב' חציך בפרוטה, דאמאי לא נצי צ"י חציך צ"י פרוטות, וע"ש בהמקנה מה שדן צ"י לימר דלא מהני. אף ע"י צעיר קדושין כוס"ק י"ח מה שהאריך דגם צ"י חציך האצט"ל, וסו"ס דגם צ"י הוי ספק קדושין. [וע"י צ"י דמשמע כן מדבריו דגם צ"י הוי ספק קדושין].

מה. ב' בנותיך לב' בני בפרוטה. א. האם מיירי בבנות ובנים קטנים, או גדולים והאבות עושים בשליחותם. ע"י צ"ש סקע"ז שהביא בשם התוס' דדוקא כשהננות קטנות כן, דאז כסף הקדושין שייך לאביהם והיו נתון אי ומקבל אי, אבל אם הן גדולות, אפילו אם אביהן קיבל בשליחותן לא עדיף השליח מן המשלח

בלשון ר"י, וא"כ כיון דס"ל לר"י דתוכ"ד ואח"כ שוין בזה דאם יש לחוש לחזרה חיישין, אי"ה הכא נמי כמו דלאח"כ אמרין פסקה ה"נ תוכ"ד. (ב) ולא צ"ח מקומה, ולא נמצא לפנינו בסוגין.

דבור, וכתב ה"ש דמשמע מדבריו דאם היה תוך כדי דבור אפילו מפסיק מעט מהני, ולכאורה מדברי ר"י שהבאנו בסק"ג משמע דאפילו תוכ"ד לא מהני, [שכתב גבי אמר לה להתקדשי לי בזו וזו שצ"ע], דאם הפסיק צ"י אפילו פחות מכדי דבור הוי הפסקה, והבא לעיל סק"ל אות צ"י, ונראה מש"ס דהילכתא בקדושין תוכ"ד לאו כדבור דמי, ואע"י דה"ש איירי לענין חזרה כשרואה לחזור מהקדושין, אפילו תוכ"ד אינו יכול כדאיתא צ"י ל"ח סל"ד, הא כן הוי כמו חזרה, ד"ל דהפסיק כדי שיתעטלו דבריו ואח"כ חזרה.

אולם המקנה צ"ל כתב שדברי ה"ש אינם מוציאים, דהר"ן לא קאמר חלל דלא הוי חזרה ודאי וי"ל דמונה וכולך, ור"י לא כתב חלל דחיישין לחזרה אפילו תוכ"ד, אבל לעולם איכא למיחש דלא חזר צ"י חלל מונה וכולך. וכן השיגו על ה"ש בעלי ארזים סק"ג, ובהפארת יעקב כוס"ק י"ח, וצ"ע דהשגחן סק"ק י"ז. ועי' מש"כ בזה בפרט חמד כ"א.

ובאבני מלואים סק"י הקשה ג"כ על ה"ש, ומעט אחר, והוא לפי מה שהעלה בסקע"ז דהא דלא מהני תוכ"ד בקדושין היינו היכא דבא לצטל הקדושין תוכ"ד, דכיון דכבר עבד מעשה הקדושין דאליס טובא חו ליחא בחזרה, אבל לקיים הקדושין ע"י תוכ"ד ודאי כדדבור דמי ומהני, וכתב דכאן נמי הרי נתקיימו הקדושין ע"י [אמירתו] תוכ"ד, וצ"י שפיר מהני תוכ"ד, ומש"כ ה"ש דכאן הוי כמו חזרה ד"ל דהפסיק כדי שיתעטלו דבריו ואח"כ חזרה, אינו נראה, דכיון דחציך לאו כלום אי"כ כי חזר תוכ"ד ומקדש חצי השני ואומר וחציך בפרוטה ומונה וכולך, כיון דהוא תוכ"ד הו"ל קדושין שפיר, וזה ברור. וכע"ז כתב בארן צ"י (ותאומי לצי"ה) סק"ח.

ובאבני משפט סק"י השיג על ה"ש, מטעם דהרי מפורש ואלא בחצי הראשון דף ג"ט צ"י דהא דקדושין אינו יכול לחזור צ"י תוכ"ד, היינו שכתב נתן הקדושין לידה, אבל אם עדיין לא מסר הקדושין לידה ודאי דיכול לחזור, שהרי צידו שלא ליטן לה כלל ולא תתקדש וכו'.

ד. וכשאמר התקדשי כולך בחצי פרוטה ובחצי פרוטה, או שאמר התקדשי לי בחצי פרוטה ובחצי פרוטה, האם מקודשת ודאי. כתב צ"ח מלואים סק"י דתוכ"ד, דמדע"י בגמי בחציך בחצי פרוטה וחציך בחצי פרוטה וכן בחציך בפרוטה וחציך בפרוטה, מבורר דאם אמר כולך בחצי פרוטה ונתוס' פרוטה מקודשת. וע"י צ"ח נזר סי' קי"ט אות ז' מש"כ ע"ד האצ"מ.

והעצמות יוסף בסוגין ב' אהא דקאמר בגמי גבי חציך בחצי פרוטה וחציך בחצי פרוטה, כיון דאמר חצי פרוטה פסקה או דילמא מונה וכולך, דיש לדקדק אמאי לא קאמר חלל כיון דאמר חציך פסקה אבל אם אמר התקדשי לי בחצי פרוטה ונתוס' פרוטה

(א) ובמלאת אבן כאן כתב דבחזרת ה"ש דכמו בבזו ובזו דודאי מונה והולך הוא דכללא הוי, ואפ"ה אם יש לחוש לחזרה ס"ל לר"י דספקא הוי אפילו תוכ"ד, ושם גם לאחר כ"ד הוי רק ספק דשמה הוי חזרה במבואר

(ג) כן הוא לשון רש"י בסוגיין, דהבנים גדולים ועשאוהו שליח. וכ"כ בר"ן ובמאירי ובתוס' ר"י הזקן בסוגיין. וכ"כ בחידושי תלמיד הרשב"א

אוצר

סיק מה אות א—ב

הפוסקים

כאזוי דהוי קדושין וא"כ אפילו לא בירר דבריו הוי [ספק] קדושין. וכדברי הב"ש כתב גם בארץ לבי (ותאומי לביה) סק"ב.

ומהבנת המשנה למלך פ"ז דאישות סוף הלכה כ' הביא בפ"ה שם, דדברי הב"ש אינם מוכרחים, דאפשר אף לדון דקיי"ל כאזוי דקדושין שאין מסורים לביה הוי קדושין, מ"מ לריך דוקא שזירר, דהא הכא מיירי בשליח שהבנים עשו אביהם שליח ואי לא בירר הוי קפידא ושינוי בשליחות, ור"ל לא מדברי רבנו ירוחם נכ"כ ח"ב. והיינו דרי"ז שם כתב ג"כ דמיירי בבירר דא"כ הוי קשאמלי"ב, והרי קיי"ל דקשאמלי"ב הוי קדושין, וא"כ עכ"ל דס"ל דשליח שאני.

ובענין דברי המגיד במשלי"מ דכיון דאיידי בשליח לריך דוקא לבירר אפילו לדיון, כתבו גם בט"ז קדושין סק"ב וכתפארת יעקב סק"ט וצאור חדש בסוגיין. וע"ש צאור חדש מה שהאריך עוד בזה. ועי' עוד מש"כ בפרי יעקב כאן.

ובאבני משפט סק"א כתב ג"כ דאפילו לדיון דקיי"ל דקשאמלי"ב הוי קדושין, ל"ל דאיידי דוקא בבירר, ומעט אחר, דברש"א בחי' דף נ"א א' כתב דדוקא בקדוש אחת מבי אחיות דקדושין שלא נמסרו לביה הוי רק מכה ספק דאין ידוע איזו קידש, בזה ס"ל לאזוי דהוי קדושין, אבל היכא דודאי לא נמסרו לביה לא פליג, וא"כ הכא בלא בירר הוי קדושין שלא נמסרו לביה כלל, דכל אחת מצותיו הוי כאומר לנן זה או לא, וי"ע. [ע"ש ברש"א שכתב בן רק בדרך אפשר, וסיים בלי"ע].

ובערך השלחן סעיף ל"ח הביא מש"כ בזהבא משלי"מ דכיון דאיידי בשליח אס לא בירר הוי שינוי בשליחות, ושם הב"ש משמע דכל ענין בקדושין שאין מסורים לביה הוי קדושין, וסיים דלכן למעשה הוי ספק קדושין. ועי' עוד בדברי צמ"ח ל"ח סעיף נ"ג מש"כ בטעם בדבר.

ובישיא ברב"ה (על רי"ו) דק"ל כתב דגם מרבנו ירוחם וכת"מ אין ר"ל דכל בירר לא הוי קדושין, דמש"כ רי"ז דמיירי בבירר, כוונתו לומר דהא דפסקין דב"י בנתיק ל"י בני הוי קדושי ספק, דנראה דאין בהם אלא קדושי ספק אבל הם מסורים לביה, ופסק"מ דאס חזרו כל א' וקדשו לכל אחת בשו"פ דמקודשת גמורה, וכן מה דמשמע דדוקא משום דאמר בפרוטא הוי קדושי ספק אבל אס אמר ב"י פרוטא מקודשת גמורה, מיירי בבירר, אבל בלא בירר הוי קדושין שאין מסורים לביה, פירוש וא"כ לריך לגרש דוקא אבל אינם יכולים לקדש שנית, ואפילו אמר ב"י פרוטא מקודשת מספק ואריכים לגרש בלא בירר, וזהו ג"כ כוונת הח"מ. [אבל ספק קדושין הוי גם בלא בירר]. ועי' מש"כ בענין זה גם במלאת אבן כאן, והביא ר"ל לזה ממה שלא סיימו התוס' ורי"ז דלא הוי קדושין, רק אמרו דהוי קדושין שלא נמסרו לביה. [אלא שסיים דזה דוחק]. ובעיקר הדין אי מהני שליח בקדושין שלא נמסרו לביה יוצא צמ"ח בלתי"פ ס"ה ל"ח סעיף ז.

ולחשוברים דכיון דאיידי בשליח לריך דוקא לבירר, כתב בט"ז קדושין סק"ב דאפשר דאס כשעשה שליח בירר כל א' איזו מהבנות, י"ל דאפילו אס הוי אמר אח"כ סתם ב"י בנתיק ל"י בני, מסתמא לאותן שנעשה להם שליח קאמר, דתלוי בבירור המשלח. ובעי"ז כתב בערוך השלחן סעיף ל"ח.

בחך

שם שתמה על הריב"א, והוכיח דערב משתעבר בלי שום הנאה כו', וכתב דכן נראה ברור, וא"כ כל שהמקבל מקבל שו"פ, אי בתר מקבל אולנין שפיר מהני אף שלא מגיע לכל אחת שו"פ כו', וזה בכלל האבועא דלא איפשיטא אי בתר מקבל אולנין ואיכא שו"פ, או בתר דידעה וליכא.

גם ציד דוד (פסקי הלכות) פ"ג דאישות אות קל"ז כתב דא"ל למש"כ החוס' דאיידי בצנות קטנות, דכ"כ בגדולות ואמרו בצנות שותנים לו כסף הקדושין ובת"כ מקודשות מדין ערב וענד כנעני, דהעיקר שהמקבל יהיה אחד ויקבל לעצמו כו', והחוס' האריכו שיהיה הכסף שייך למקבל מלך עצמו לא מטעם שהם נותנים לו, דא"כ לא עדיף מהם עצמם כו', והעיקר להלכה ולמעשה נראה כדעת הראשונה.

אולם המקנה בסוגיין כתב דאין לומר דאיידי בצנות גדולות ואמרו שהכסף להאז דמקודשת מדין ערב כמו בתן מנה לפלוגי ואח"כ לך, דמשמעות הפוסקים שם דאין הקדושין אלא מדין הנאה שנותן בשבילה דהוי כאילו היא מקבלת בעצמה, וא"כ בכת"ג צעיון הנאה פרוטה לכל אחת, ולכן פ"כ ל"ל דבצנות קטנות דהאז הוא המקבל בעצמו.

וכ"כ בחלקת יואב א"ח ס' כ"ב לתמוה על האבני מלואים כנ"ל, דמ"מ הנאה ליכא לכל אחת רק חצי פרוטה, ומה שעל מה שנתחייב פרוטה, הא בקדושין לריך כסף שיש בו הנאה וכל אחת לא נהנתה רק בחצי פרוטה ובמ"ש המקנה ד).

ובאבני משפט סק"ט כתב ג"כ שדברי האב"מ תמוהים, שיהיו ב' נשים מתקדשות בפרוטא אחת, והרי לא אמרינן שם רק דמקודשת מדין ערב, וכיינו כמו ערב דמתחייב אף בלא קיבל כלום, אבל לא אמרינן דמקודשת דהיא ערב, ובמ"מ בפ"ה מה' מלוה ולוה לא קאמר רק דהשעבוד לא חל לתאן, אבל לא דנאמר דהוי כמותן לזה ולזה, דכי יגבה משניהם, וה"ל אס יתקדשו שתיכן הרי זה כאילו גבה משתיכן, ובדאי אינם מקודשות משום חיוז ערבות, וזה פשוט.

גם בחזון איש ס' קמ"ח כתב דדברי האב"מ תמוהים, דכ"כ גם במכירת שדות לא מהני, ובגון שמעון וליי שאמרו לראובן חן פרוטה לפלוגי והחיינו שדוחינן קניויות לך ונתן על פיהם, דודאי לא קנה, דמה לי נתן חצי פרוטה ללוי וחצי פרוטה לשמעון ומה לי נתן לפלוגי עבורם, דלא עדיף קבלת פלוגי מקבלת עצמם, דדין ערב הוא שיהא חשוד קבלת אחרים בקבלת עצמו, אבל לא שיהא יפה כח הערב מכה קבלת עצמו, והלכך בצנות גדולות ודאי לא הוי קדושין כלל ובמ"ש החוס', ומה שדן עוד האב"מ דכת"ג יהיו קדושי ודאי, וכמו ב"י שערבו שיהיו לפרוע מאחרי שירא ודאי חשיב כנתן פרוטה לכל אחת, נראה דלא דמי קנין מדין ערבות לדיון ערבות עצמו, דכיון דב"י שערבו אי אפשר להמלוה להפרע משניהם יחד רק מאחד מהם, כמו בן אי אפשר לשתיכן שתיכונה מקודשות מדין ערבות, שהרי סוף סוף לא נתן פרוטה אלא לאחת מהן, והא למה זה דומה ל"י שערבו ושילם כל א' מחצית החוב, שאי אפשר לחבוב מא' כולו.

ב. האם צריך לפרש איזו מהבנות הוא מקדש לכל בן לחוד. עי' פ"ה סק"י דהח"מ סק"ד הביא מהחוס' בסוגיין דהא ד"י בנתיק ל"י בני מיירי שזירר דבריו בגדולה לגדול והקטנה לקטן, דא"כ הוי קדושין שלא נמסרו לביה, [וכן צמ"ח כאן הביא דברי החוס'], ובכ"ש סק"ט כתב דהחוס' כתבו בן אליהו דנבא דהוא צעל האבועא בגמ' כאן בזה, דס"ל דקדושין שאין מסורים לביה לא הוי קדושין, מיהו אן קיי"ל

ד) בחסד לאברהם (להר"א תאומים) מהר"ת א"ח ס' מ"ה כתב מתחילה לפרש כן מה שהוצרכו התוס' לפרש בקטנות ולא פירשו בגדולות ומדין ערב, ודא דתנינן שם היינו בהנאה שמגיע לה בקבלת פלוגי שנעשה רצונה ובמ"ש הריב"א שם, ולכן בעי פרוטה לכל אחת. אלא שהביא שוב מהסני יהושע

באר הגולה

ק נתיב דרך פסא סס
ר תוספת ה"א נפסקו
כדברי ר"ח הביאו הטור
על הצעות סלקי נסמן נתיקו ולחומר כ"ה הרא"ד וכו"כ הר"ן

ק או

(יא) בתך מקודשת לי ופרתך מכורה לי בפרוטה או בתך מקודשת לי וקרקעך מכורה לי בפרוטה [טז] הרי זו ספק ו מקודשת:

האומר

ביאור הגר"א
[טז] ה"ז ספק מקודשת.
דלא כהרמב"ם שם
כאח"ל דהא בעיא
אחרונה שני חצי"ך בפרוטה עדיף מכולהו ואפ"ה סלקו בתיקו הראב"ד
והרא"ש והרשב"א. והר"ן ומ"מ יישבו דבריו:

פתחי תשובה

החזיק בקרקע פשיטא דנחך ופרתך נחך וקרקעך בפרוטה קלמר ואינה מקודשת כלל ורלוו להחמיר ע"כ:

(יא) בתך מקודשת לי ופרתך כו'. כ' נתיב פ"ג מה"א דין ו' שם הריע"א
נתיביו ו"ל פירשו בו דדוקא כשנשך הפרה אצל לא משך הפרה ולא

אוצר

ס"ק מו אות א-ה

הפוסקים

בערוך השלחן סעיף נ"ו המוצא בלות שאחר זה, דיש ספק בזה אולי אזלינן בחר מקבל, וכמו צ"י בנתיב צ"י. אולם בחוסי רי"ד בסוגיין מצואר להדיא דגם בכה"ג לא הוי קדושין, שכתב לפרש האצטעא דנחך ופרתך בפרוטה, דאפילו אח"ל צ"י בנתיב בפרוטה דבחר נותן ומקבל אזלינן, הוי מילי בקדושין שיש בקדושין הללו שוב פרוטה, אצל קנין הפרה אינו מנערף עם קדושין אשה, הלכך אי קיים לן דבפרוטה זו רוצה לקנות גם הפרה אינו קדושין. וכן מצואר כדברי הריע"א נתיביו המוצאים בלות שאחר זה.

ג. וכשלא משך הפרה או לא החזיק בקרקע. ע"י פ"ח סק"א מהריע"א נתיביו צ"י בנתיב צ"י. דדוקא כשמשך הפרה [או החזיק בקרקע], אצל אס לא משך הפרה ולא החזיק בקרקע, פשיטא מלחא דנחך ופרתך נחך וקרקעך בפרוטה קלמר ואינה מקודשת כלל, ורלוו להחמיר.

ובערוך השלחן סעיף מ' כתב דכל הפוסקים לא הזכירו זה, דממנ"ס אס צעת נתיבת הפרוטה משך או החזיק, הרי להדיא דכוונתו שהפרוטה חביב לקדושין, וא"כ גם אס עדיין לא משך או לא החזיק שמה עדיין ימשך או יחזיק, ועוד דשמה צעת הקדושין היחה כוונתו למשך או להחזיק ועמה חזר בו כו'. וסוף סוף מדי ספיקא לא נפקא, ועוד דאפשר דאי אזלינן בחר מקבל מתקדש בחצי פרוטה כיון דליד המקבל צא פרוטה, וכמו צ"י בנתיב צ"י. ואלף שיש לחלק, מ"מ ספק יש צוה. [ועיין בראש"ן דף רס"ו ובנתיביו תלמיד הרשב"א שם הרמ"ה ובנתיביו צ"י בנתיב צ"י. ונתיביו דנחך וקרקעך דעלמא בתיקו, ג"י איתמא לחומר וקרקעך בחזקת בעליה קאי ולא קני. ולדבריהם ע"כ ז"ל דלויי צ"י בנתיב צ"י. דאס בחזקת למה לא יקנה, ומ"מ צאשכ הוי ספק מקודשת].

ד. ובשאינו רוצה ליתן לו הפרה או הקרקע. כתב צ"י בקדושין סק"ב דבכ"ז דבכ"ז דנחך ופרתך ז"ל דמה שחלה בזה בפרה, כוונתו שאס לא יתן הפרה בנתיב גס בזה אינו רוצה, וא"כ לפ"ז אס אינו רוצה ליתן לו הפרה לא הוי קדושין ממנ"ס, דאס נחבין לקנות שנייה הרי לא קני, ואס כוונתו ליתן לו הפרה ואינו רוצה ליתן, ג"כ בעלים הקדושין, וכן צ"י בנתיב וקרקעך אס אינו רוצה ליתן לו הקרקע, וצ"ע. [מיהו לדברי הראשונים המוצאים בסוף אות הקודם דקרקע בחזקת בעליה ולא קנה, א"כ ע"כ ז"ל דגם בלוינו רוצה ליתן לו מהני, דכא לידם א"ל ליתן לו הקרקע ואפ"ה הוי ספק קדושין].

ה. ובשאר ב' פרומות, אי מקודשת ודאי. צ"י סק"א כתב ע"ד המחבר בנתיב מקודשת ופרתך מכורה בפרוטה, דמשמע דאס אמר צ"י פרוטה הוי קדושין, ואמרינן דבפרוטה אחת מקדש אחת ובפרוטה אחת קונה הפרה, ואע"ג דפרה לא נקנית במעות, מ"מ לא דמי לאומר קני את ותמור דלא מהני [בדליתא צ"י קמ"א א'], דמדלוריתא מעות קונות. ועי' בתפארת יעקב סק"א שפקפק על עיקר דיוקו של הצ"ע דמשמע דצ"י פרוטה מקודשת, דלוינו מוצן איך משמע, ד"ל

מו. בתך מקודשת לי ופרתך מכורה לי בפרוטה וכו'.
א. האם לשון זה דוקא או אפילו כשאמר בתך ופרתך בפרוטה, וכן בביתך וקרקעך. לשון השו"ע דין זה הוא מהרמב"ם צ"י דלויית בל"י. ובגמרא דף ז' ע"ב הלשון הוא: בנחך ופרתך בפרוטה כ"י בנחך וקרקעך בפרוטה. וכן העתיק הטור. וכתב במעשה רקח על הרמב"ם שם דאפשר דס"ל להרמב"ם דאין להבין לשון בגמ' כמות שהוא, ותדע דכא לא הוזכר לשון קדושין שהוא העיקר, ומכילה חיתי דלקדש קלמר, ועוד דכ"י קלמר או דילמא בנחך בפרוטה ופרתך במשיכה והרי לא הזכיר לשון מכר כו', אלא ודאי ז"ל שהזכיר לשון קדושין צ"י ומכר בפרה, וכן צ"י בנתיב וקרקעך, ודרך קלמר הוא דנקט כו', אכן לפ"ז אס אמר סחם [בנחך ופרתך בפרוטה] כפשוטו דברי הש"ס נראה דאין כאן אפילו ספק כו', וכדבר לר"ך תלמוד. [ועי' בנתיב תלמוד הרשב"א בסוגיין שכתב בחו"ד דלויי בלמר בלשון קנין דשייך בין בלשה בין בפרה].

ב. ובשאר בתך בחצי פרוטה ופרתך בחצי פרוטה, או שאמר בתך ופרתך בפרוטה רק שביאר להדיא דגם הפרה נכללת בפרוטה ולא הבת לבד, וכן בביתך וקרקעך, אס נימא דאינה מקודשת. כדבריו ירוחם נכ"כ ח"כ כשהביא הצעות דגמ' שנשאלו בתיקו, כתב גס: או בנחך בחצי פרוטה ופרתך בחצי פרוטה, או בנחך בחצי פרוטה וקרקעך בחצי פרוטה כו', כל אלו מקודשת מספק.

ובישיא ברכה (על רי"י) דק"ז ג' כתב דלכאורה מדעני רב פסא בגמ' בלמר בנחך ופרתך בפרוטה, [מי אמרינן בנחך בחצי פרוטה ופרתך בחצי פרוטה או דילמא בנחך בפרוטה ופרתך במשיכה], מצואר דבאמר בפירוש בנחך בחצי פרוטה ופרתך בחצי פרוטה אינה מקודשת כלל, אך נראה דבעיא זו היא בלח"ל דבעיית רבא דמקודש, [צ"י בנתיב צ"י. בני בפרוטה אס בחר נותן ומקבל אזלינן ואיכא ממנ"ס או דילמא בחר דידכו וליכא], וה"כ אח"ל דבחר דידכו אזלינן ואינה מקודשת, בנחך ופרתך מהו, וכן בעיית רב אשי בנחך וקרקעך היא בלח"ל דבחר דידכו אזלינן כו', ולפ"ז נפקא לן דלרצא אפילו אמר בלח"ל בנחך בחצי פרוטה ופרתך בחצי פרוטה אכתי מבעיא לן [אי אזלינן בחר דידכו], ולכן כתב רי"י דגם בלמר בפירוש בנחך בחצי פרוטה ופרתך בחצי פרוטה קאי בתיקו, דכ"י מצואר מבעיית רבא אי בחר דידכו אזלינן או לא, אצל פלך כל הפוסקים הביאו הוי בעיית דר"פ ור"א ככתבן בלמר בנחך ופרתך בפרוטה.

ובתפארת יעקב סק"ב נסתפק כשאמר בנחך ופרתך בפרוטה, אלא שביאר להדיא דגם הפרה נכללת בפרוטה ולא במשיכה, וכתב דגמ' מצואר הספק אי בנחך במשיכה או בחצי פרוטה, ולפ"ז אס ביאר להדיא דגם הפרה בחצי מן הפרוטה אינו ספק כלל, ולכאורה אפשר לומר דהיינו דוקא בלח"ל דבחר דידכו אזלינן, אצל אי נימא דבחר מקבל אזלינן א"כ מה הפרש יש בין צ"י בנות לפרה וצ"י דתרווייהו בנתיביו אס למכור ולקדש, וא"כ כיון דלזלינן בחר מקבל יכול הוא להקנות בפרוטה כל מה שירצה כו', וצ"ע. וכ"כ

באר הגולה

ש תימחל דרגא שס ע"ה

ח האומר לאשה (יב) התקדשי לחציי הרי זו מקודשת הא למה זה דומה לאומר לה תהי אשתי את ואחרת שנמצא שאין לה אלא חצי איש אבל אם אמר חציך מקודשת לי אינה מקודשת שאין אשה אחת ראויה לשנים

וכן

פתחי תשובה

ולמי שנשבע ע"ה שלא יאכל שתי נשים לעולם אף דלא חזי למינסב נמי אחריתי מקודשת ע"ה: 3

(יב) התקדשי לחציי. עיין בס' נר"י טעין כהן גדול שאמר לנחילה התקדשי לחציי כוונתו נדבר, ומכלל דבריו מנאמר דה"ל אחר תקנת רמ"ם

הפוסקים

ס"ק מי אות ה—ס"ק מה

אוצר

פירושא, לאו טעמא דידוי משום חשך ולא חזי כדס"ד, אלא משום שיוצא דשייר בקנינו, דליכא למימר דהכי קאמר לה אי בעית לאנסובי מניסבתי, דאיתתא לבי תרי לא חזיא, אבל התקדשי לחציי לאו משוייר בקנינו הוא דה"ל לה אי בעינא למינסב אחריתא נסיבנא, וביכי דמי חזי איש כגון דמפרש לחציו ממנו ולא לכולו.

וכתב ביד דוד (פסקי הלכות) פ"ג דאישות אות קל"ג דמדברי הרשב"א מנאמר דאם אמר בפירוש התקדשי לי לחציי דוקא ולא לכולי, אינה מקודשת, וכן דעת החוס' צינמות מ"ה צ" ד"ה משום, [שכתבו דהא דמשמע בגמרא דהתקדשי לחציי לא מהני אי לאו משום דהי בעי למינסב אחרית, היינו משום דשייר בקנינו, ע"כ, ומשמע דבאמר בפירוש דאז לא שייך בטעם דאי בעי למינסב אחריתו הוי שויר בקנינו ולא מהני], ודבריהם מוכרחים מפשטות הסוגיא דקדושין, ומבסוגיא דגיטין מ"ג א' דלויף לחציו עבד וחציו בן חורין מהמקדש חזי אשה, ודחו דאם שויר בקנינו, משמע דבמשייר בקנינו אף במקדש לחציו אינה מקודשת. ומטעם זה פסק בפסקי הלכות שם ב"י ע' דאם אמר בפירוש התקדשי לי לחציי דוקא ולא לכולי אינה מקודשת.

ובאבני מלואים סקב"א, אחר שכתב דלפי דבריו הרשב"א אם אומר בפירוש התקדשי לחציי ולא לכולי אינה מקודשת, כתב שיש לחמך שלא הובא דין זה ברמב"ם ועור ושו"ע, ומסתמך דבריהם משמע דהתקדשי לחציי לעולם מקודשת, ונראה דס"ל כשיטת הראב"ד המוצא ברשב"א שם דלחציו איש לעולם מקודשת, דקרא דכי יקח איש לאו למידרש דוקא איש ולא חזי איש, דמסתמך דהתקדשי לחציי משמע דמקדש כולה ואי בעינא נסיבנא אחריתא, וכיון דחזי איש לא ממצע א"כ ממילא מקודשת אפילו באומר לחציי ממנו ולא לכולי, [ולא ס"ל בטעם דשייר בקנינו], מיהו ברשב"א שם השיג על הראב"ד ע"ה א.

מה. חציך מקודשת לי אינה מקודשת. וכשרצו מקודם על עסקי קדושין. כתב צנתי יחזק (להר"י שמשלקים) סי' קמ"ח דמסתמך הפוסקים בזה דחציך מקודשת לי דאינה מקודשת, משמע דאפילו דיבר עמה מעסקי קדושין לא הוי קדושין כלל כו', ואף דבדבר

וב"ב בבבבב קושית הב"ש, באבן פינה (ורישת ארי) סק"ה ובאורין תליתא ומחצית השקל כאן. ובאבני משפט סק"ג הביא מבני ארובה שכתב [בפ"ט דאישות ה"ל ב' לענינו שם] דלא דפסקין דקנה מחצה היינו מטעם אמרנא, אבל בקדושין הא לא מהני אמרנא. ובעודך השלחן סעיף ל"ט כתב מטעם זה דקדיל קנה מחצה, והוי ודאי קדושין כאן כשאמר ב' פרוטות, ודברי הב"ש יש ליישב ע"י הר"ן וכו'.

(א) ועי' עוד בדבריו בסק"ג ד"ה אך, משיב דאפילו אי נימא דקרא דכי יקח איש לא ממצע חצי איש. לא מהני, והוי קדושין שאין מסורים לביאה ובכ"ה חזי קדושין שאין מסורים לביאה מחמת ודאי ולא מחמת ספק לכ"ע לא מהני, וזה דלא כהראב"ה, ע"ש. ועי' בפתחי עזרה סק"ס ובמשא הלוי דף ע"ח שדחו דברי האבני מלואים בסק"ג. ועי' עוד בעי"ב למשפט בסיני.

דו"ל דעני פירושה לרבותא דאפ"ה י"ל דהוי קדושין, אבל מ"מ אפילו צ"י הוי ספק עכ"פ, דכיון שהפקיעו חכמים קנין כסף ממילא לא קנה כלום כו', ואדרבא י"ל דצ"י ודאי לא מהני, דע"כ הוי קני את וחמור כיון שיש כאן פרוטה לאשה ופרוטה לפרה, אבל בחצי פרוטה ס"ד דכ"ע ידעי דאין אשה נקנית בחצי פרוטה והיתה כוונתו דפרה במשיכה, ולי"ע.

מיהו צהרי צשמים מהדו"ת סי' רמ"א כתב דכתיבתי של הב"ש מפורש ויאל מדברי הגמ' צ"ע שם, שהקשו על מ"ד קני את וחמור דקנה, מתרומה, ותיורו שאני הכא דמדאורייתא תרומה מעלייתא היא, הרי מנאמר כה"כ דהיכא דמדאורייתא חל הקנין אף על השני ורק מדרכין לא מהני, אז אמרינן דקנה כולה, דכיון שחל על ה' אף מדרכין חל גם על השני, כיון דמדאורייתא חל הקנין על שניהם. וכ"כ בסו"ס רכ"ט. וכפ"י כתב בשו"ע שמחזי צסוגין, ובמשיב כה"כ א"י סי' ה"ה.

גם בחידושי מהר"ע כתב דל"ל דמשמע דאם אמר בשתי פרוטות, פשיטא דמקודשת שהרי יש בהם כדי חלוקה, ותיורן הקושיא מאת וחמור צאופן אחר, דלא דמי לאת וחמור אלא מדי דלא בר קנין הוא, אבל מדי דשייך ציב קנין במשיכה וקנין סודר לא חשיב כחמור. ועי' בצאר יעקב (להר"י ברלין) ד"ג א' וצ"ע ש' כאן, משיב ע"ד מהר"י.

ועיין בטוב קדושין סקב"א, א"ר צ"י (וחאמוי לציב) סקב"א, מחנה יבדוק סי' נ"ב, דרכי מרדכי סי' ח', שו"ת מהר"ש (ענגל) ח"ח סו"ס י"ט, ובספרו חידושי מהר"ש צסוגין, שחילקו באופנים אחרים דלא דמי לקני את וחמור.

סעיף ח. מזו. התקדשי לחציי הרי זו מקודשת. מקור דין זה הוא בגמ' דף ז' ע"ה אמר רבא התקדשי לי לחציי מקודשת חציך מקודשת לי אינה מקודשת, ח"ל חציי לרבא מאי שנא חציך מקודשת לי דאינה מקודשת אשה אמר רחמנא ולא חזי אשה, ה"ל איש אמר רחמנא ולא חזי איש, ח"ל הכי בשחא, הכס איתתא לבי תרי לא חזיא אלא גברא מי לא חזי לבי תרי, והכי קאמר לה דאי בעינא למינסב אחריתא נסיבנא. וכתב ברשב"א בחידושו דהכי

(ה) ובמחנה יהודה סי' נ"ב כתב שלכאורה עיקר קושית הב"ש אינה מובנת, דאם בקני את וחמור קי"ל דמהני וקנה מחצה באימא בחו"מ סי' ר"י סעיף ג' כו', ונראה דהב"ש כתב כן לפי משיב בסמ"ע שם דדעת קצת פוסקים דלא קנה כלום, ואף דלא קי"ל כן וכמבואר בסמ"ע שם כו', מ"מ שפיר כתב הב"ש דגם החולקים שם מודים כאן. ובדרכי מרדכי סי' ח' כתב שצ"ל דקדושית הב"ש היא לפי שיטת הר"ן המובא בח"מ סי' מ"א סק"ד וב"ש שם סק"ה, שכתב הטעם דבאמר לה נשים וביניהם ב' אחיות כולכם מקודשות לי דאף הנבריות אינן מקודשות, ובקני את וחמור קנה מחצה, דבקני את וחמור אין סברא לימר דמסני שזה אין לו יד לקנות לא יקנה גם מי שיש לו יד, אבל דרך הלוקח לקנות ר"ע ויפה ביחד וכוונתו לזכות בכולן ואם לא יקנה א' מהן לא יקנה כלל עכ"ה, ועפ"י מקשה הב"ש דה"ל הר"ל למימר דכיון שאינו קינה הפרה לא יקנה כלל דאינו רוצה לקנות זה בלא זה.

באר הגולה

ת' משנה ס' דף כ' ע"א

וכן האומר הרי את מקודשת לי ולזה אינה מקודשת:

ט ה קדשה בכסף פחות (י) משה פרוטה אע"פ ששלח לה סבלנות (פ' דורות כי הוא לשון סבל ומשא ומצא משא בלשון מתנה כמו וישא משאת) אחר כך אין חוששין ששלח אותן סבלנות לשם קדושין

אבל

באר היטב

(י) מש"פ. כלומר נמטע של כסף אבל נזהר כסף חיישין שמה ש"פ נמדי. ח"מ ועיין נ"ש:

הפוסקים

ס"ק מח-ס"ק נא אית ב

אוצר

נא. אע"פ ששלח סבלנות אח"כ אין חוששין. א. ואפ"ל ספק קדושין לא הוי, עור. וצ"י כתב על זה דכ"מ בתוספתא, דליתא שם המקדש בפחות משו"פ אע"פ ששלח לה סבלנות לאחר מכן, לא עשה ולא כלום שעי"מ קדושין הראשונים שלח א. וכ"מ ברמב"ם ושו"ס. וכ"כ צ"ח סק"ט. ובתפארת יעקב סק"ד כתב דכך מוכח להדיא בגמרא דפריך ממנהי למ"ד חוששין לסבלנות, ש"מ דממנהי אינה מקודשת כלל.

וכתב הר"ן בסוגיין דהכא אמרינן שהוא טועה וסבר שהיו קדושין אף בפחות משו"פ, אע"ג דגבי קידש בפחות משו"פ ובעל זריכה גט, דאזכר יודע שאין קדושין חופסין בפחות משו"פ וגמר ובעל לשם קדושין, לא קשיא, דיועד ואינו יודע, וגבי זיאה דאין אדם עושה צעילות צעילה זנות לא מחית נפשיה לספקא ובעל לשם קדושין, אבל גבי סבלנות שאין חשש איסור בדבר סומך לשלחם על דעת קדושין הראשונים, כשם שסמך עליהם מתחילה כשקידש בהם, והיינו דתניא בתוספתא פ"ד הכא המקדש בפחות משו"פ ושלח סבלנות, לא עשה ולא כלום שעי"מ קדושין הראשונים שלח, צעלו קנו. והוצאו דברי הר"ן בקצרה צ"ח סק"ט. וכ"כ בחדושי הרמב"ן הרשב"א והריטב"א בסוגיין.

ובשו"ת סהר"י ח"ב סי' כ"ח כתב דלפירוש ר"ח דחשבת הסבלנות הוא רק שמה קדמו לה קדושין, לא קשה, דכי אמרינן אדם יודע היינו צעל, אבל גבי סבלנות דהוי רק הוכחה שקדמו להם קדושין, היכא דקדמו קדושין כל דהו סגי כו', ואמרינן דלא יאז זה מכלל מנהג העולם שעל דעת אותן קדושין שלח הסבלנות. וכ"כ לתוך בחידושי דל"ע א', שהביא דברי הר"ן הכ"ל שחירן דיועד ואינו יודע, וכתב שפסע בלשון דאדם יודע ידיעה ודאית משמע, ואפשר לומר דהא דאמרינן דשמתין הכא הוא דטעי, הכי קאמר, דהכי טעי דלא לשנות ממנהגא דמקדשי ודבר מסבלי, שסבור הוא שאין בהקפדה צדקושי ודאי אלא כל שקדמו קדושין צעלמא ליכא הקפדה צמה שמסבלי, ולכן אין הוכחה מהסבלנות, דהו"ל כאי גצרא כהנך דמסבלי קודם קדושין ב.

ב. האם גם בדבר עמה על עסקי קדושין לא חיישין. ע"י צ"ח סק"ט דכיון דאמרינן דהני סבלנות על דעת קדושין קמאי שלח, לכן אפילו היו עסוקים בזהו ענין לא חיישין. וכ"כ צ"ח כהן עפ"י דברי הריטב"א קדושין י' ע"ב, דלע"ג דליכא הכא שדוכין וקדושין בפחות משו"פ והסוב עסוקין בזהו ענין, אפ"כ אינה מקודשת. וכ"כ בחידושי מהר"ל מפרגא על הטור דמוכח בן מדברי הריטב"א. וכן הוא במאירי קדושין י' ע"א, דאפילו אם היה מדבר עמה על עסקי קדושין לא חיישין.

ג. האם יש חילוק בין אתרא דמקדשי ודבר מסבלי, לבין אתרא דמסבלי ודבר מקדשי. כתב צ"ח דאף באתרא דמקדשי ודבר מסבלי, דבעלמא חוששין לקדושין בליתא צ"ח צ"ח, כהן אין חוששין ששלח לה לשם קדושין, אלא דליתא דקדושין הראשונים

דבדבר עמה מעניני קדושין אף אם נתן לה כשתיקה מקודשת, הכא גרע מלא אמר כלל, דומיא דאמר מיוחדת לי דמבואר צ"ח דהוי ספק קדושין דבאמר לשון גרוע גרע משתיקה כו', ולכאורה היה אפשר לומר דהא צ"ח הקשו דהא דחז"ל מקודשת לי ונפשו קדושין יכולה, ומשני הכס דהמה הכא דעת אחרת, ופרש"י שהאשה לא נתרצת אלא לחיה, ולפי"ז אם האשה דיברה עמו מעניני קדושין שחתקדש לו ואמר חז"ל מקודשת לי נימא דפשו קדושין יכולה כיון דנתרצת, ולי"ל דאף אם נתרצת בתחילה, כשקידש לחיה חזרה ולא נתרצת רק לחיה, ואף אם תאמר אח"כ שנתרצת לכולה וכן הוא יאמר כן, מ"מ כיון שבסתמא לא נתרצת הוי מקדש בלי עדים כו', גם הא כתב מהרי"ט דכיון דעפ"י דידה מחפשטין שאמרה רוצה אני, הוי קדושין מחמתה ולא מחמתו וכו'. [ומובא לעיל סקמ"ב אות ב].

ובשקידש אח"כ גם חיה השני, מבואר לעיל סקמ"ב אות ג.

מט. הרי את מקודשת לי ולזה. מקור דין זה הוא ברמב"ם פ"ג דאישות הל' ט'. וכ"כ בעור כהן. וכתב צ"ח שם שזה נלמד ממה שאמרו בגמרא דעטס דחז"ל מקודשת לי דלא מהני, דליתא לבי תרי לא חזיא. וכ"כ צ"ח כהן.

ובמעשה רקח ח"ב על הרמב"ם כהן כתב שקשה מאי קמ"ל ברמב"ם צזה, דמילתא דפשיטא הוא, וכ"כ הוא מחז"ל מקודשת לי דהלשון יותר מבואר כו', וי"ל דאדרבא הסברה היתה מחייבת שכתב מקודשת או לפחות צספק, דבגמרא מדמינן קדושי אשה למקדוש צמה, וכי הוי דצצמה איפלגו אי אמרינן תפוס לשון ראשון, ה"ג כי קאמר הרי את מקודשת לי ולזה הו"ל תפוס לשון ראשון, ובין שהזכיר תיבה לי הרי נתקדשה לו כולה, וכי קאמר חו ולזה אין לו לזה האחר מקום לחול שכבר קדשה כולה לעצמו כו', לזה קמ"ל דלא מהני דכיון שהוא הנושא מה לו להזכיר אנשים אחרים, אלא ודאי לשוני מורה שכתב מקודשת לשניהם, וזה אי אפשר בעולם, דליתא לבי תרי לא חזיא. ובעי"ז כתב בקצרה בפריש"ה אות כ"א. וע"י בלדני מלואים סקמ"ג מש"כ צזה.

טע"ף ט. ג. קדשה בכסף פחות משה פרוטה וכו'.

דין זה הוא מהמשנה דף י' ע"א המקדש בפחות משו"פ אע"פ ששלח סבלנות לאחר מכן אינה מקודשת. והמחבר שכתב קדשה "בכסף" כו' הוא עפ"י דברי הרמ"ה שהוצאו בעור דהא דלא הוי אפילו ספק קדושין דוקא דקדוש צספא, אבל קדוש צמדי אחריתא דיקיר חילא [היינו שזה כסף] אפילו אין צו שו"פ חיישין שמה שו"פ צמדי. ע"י מה צ"ח וצ"ח כהן, ובאזה"פ לעיל סק"ב אות א'. וע"י להלן סק"ב אות א' מש"כ המלחא אכן דגם ברמב"ם צפ"ד דאישות הל' כ' דקדק וכתב דדין זה פחות "משהו", ולא פחות "משו"פ" כמ"ס צפ"ז הל' כ"ג גבי צעל אח"כ.

ורמב"א ורמב"ן בסוגיין העתיקו לענינם דברי התוספתא בלשון הביי.

(ב) וע"י צור בדבריו דל"ז טור ב' שהקשה על הר"ן הג"ל דהוא סותר את

(א) לפנינו בתוספתא פ"ד ה"ד ליתא לשון לא עשה ולא כלום, אלא הירסא

היא: אינה מקודשת שעי"מ קדושין הראשונים שלח. אך בר"ן ורשב"א

ביאור חג"א

א [יין]

אם קדשה בפחות משהו פרוטה ואח"כ בא עליה סתם

באר הגולה

בפני

א מימרות דלמורלי
כתובות דף ע"ד ע"איין אבל אם כו' רמב"ם
וכי שם וכן במלוח וכי
המ"מ ששנים אלו חלוק

מדין התנאי שכי' שם והביאו בש"ע סי' ל"ח ס"ה ב"י דברים א' שכאן בעל דוקא ב' דוקא בפני עדים ג' שכאן ודאי מקודשת משא"כ שם שמא כו', כמ"ש שם שו"ש בש"ע שודאי בעל כו' וע"ז ב' הרב והיה כו' ודוקא כו' וכמ"ש הר"ן דקטן דינו כמו בקטנה וכמ"ש שם וכן כ' הר"ן שהרמב"ם סובר בשניהם שהוא ודאי אבל הוא כ' דבפחות מש"פ ודאי כיון דתני ליה בהדי קטן אבל במלוח ספק וכי' אבל אחרים מחמירין דגם פחות מש"פ ספק וכי"כ מ"מ שם כ"ז וכת' בכ"מ דגם דעת הרמב"ם י"ל כן שהרמב"ם לא כ' ודאי אלא חזקה שאין כו' דלא כמו שכי' בש"ע וע"ל סי' כ"ח סט"ז בש"ע והג"ה שם שהם שני דעות של הר"ן: ליקוט: עיין מש"ל שכאן דוקא בעל משא"כ בתנאי ואף שבשלשתן אמרו שם ובעל המקדש במלוח ובעל כו' היינו משים דשמואל כמ"ש ד"ה צריכה כו' דעתיים שם ד"ה דברי כו' ודוקא בכה"ג מ"ש בפ"ב דסנהדרין ושאל סבר מלוח כו' אע"ג דבעל אלא משום דדור סבר במלוח ופרוטה מקודשת:

אוצר

סי' נא אות ב—סי' נב אות א

הפוסקים

הראשונים דהוי פחות משו"פ שלה לה הסבלנות. וכלשון הזה כהנז צח"מ סק"י וצ"ח סק"י. וכ"כ בחידושי מהר"ל מפראג על הטור, וכוס"ף, דלא חיישין רק כשיש הוכחה [ששלח לקדושין], ששלחם צעדים כו', אבל היכא שאינו מוכח ששלחם לשם קדושין, כגון הכא דליכא למימר דמחמת קדושין הראשונים שלה, לא חיישין. ובראב"ן דרע"א ח' כהנז שבמקום שמקדשין ואח"כ מסבלין וכו' שלה הסבלנות קודם הקדושין ואח"כ קידשה בפחות משו"פ, חוששין לסבלנות ואמרינן דלשם קדושין שלה, ואם המנהג לשלוח סבלנות קודם קדושין וכו' ע"כ [כ"ן], אין חוששין לסבלנות, שלא עשה אלא כמנהג ולא לשם סבלנות. ובהערות אכן שלמה שם אית' ל"ט כהנז צ"ח דברי הראב"ן, דבאחרת דמקדשין וכו' מסבלין וכו' ושלח מקודם סבלנות ואח"כ קידש בפחות משו"פ, חיישין ששלח הסבלנות לשם קדושין, ולא אמרינן דהוא מאלו דמסבלין ואח"כ מקדשין וע"כ דפחות משו"פ הוי קדושין וא"כ אין כאן קדושין, אלא אמרינן דודאי לא שניה ממנהג המקום דאין שולחין סבלנות קודם קדושין, וא"כ אית' בסבלנות שלה לשם קדושין, ומה שקדש אח"כ בפחות משו"פ לא מהני לסלק חשש הקדושין דסבלנות כו', אבל באחרת דמסבלין ואח"כ מקדשין וכו' שלה סבלנות ואח"כ קידשה בפחות משו"פ, שפיר אין חוששין לקדושין, דאמרינן שנהג כמנהג המקום דמסבלין וכו' מקדשין, וע"כ דפחות משו"פ הוי קדושין.

נב. קדשה בפחות משו"פ ואח"כ בא עליה וכו'. א. דעות

הפוסקים בדין זה. לשון השו"ע כאן הוא מהטור. וצ"ח י"ן בזה לדברי הרא"ש פ"ז דכתובות סי' י"א, דמשמע מרש"י וכו' דקדושין גמורים הם וכן מסתבר, וכחז דאף שכתב הרא"ש שיש גדולים שאמרו דלריכה גט מספק וראוי להחמיר, נראה דלא קאי אלא למקדש על תנאי ובעל, אבל במקדש בפחות משו"פ ובעל שכתב אח"כ, נראה דלדברי הכל הוי קדושין ודאי.

וכן כתבו עוד ראשונים דהוי קדושין ודאי, והם: חדושי הרא"ש כתובות דע"ה, שלטי הגבורים לקדושין דף נ' בשם הרי"ף, חדושי הריטב"א, נמוקי יוסף כתובות שם, ושו"ת הרי"ב סי' שצ"ח. וצ"ח דחיי ח"צ דכ"ד ח' כהנז כן גם דעת הסמ"ג מ"ע מ"ח אות כ'. וכן מוצא דבשנא רבינו שמואל יחודה הלוי שצו"ת מהר"ם מרענובורג סי' תק"ט. וע' עוד בספר העיטור ח"א אות ק' קדושין דס"ב ד', סמ"ק מזה קפ"ג, אחרות חיים הל' קדושין סי' י"ד, וכלבו סי' ע"ה, שכתבו בסתמא דמקודשת. וצ"ח י"ן ח' א' ל' דקכ"א טור ז' כהנז דלריכה גט ודאי.

ובח"מ סק"י כהנז [דאף] ששלח המהצר דודאי בעל לשם קדושין, משמע דהוי קדושין גמורים ואם קידשה אחר אינה לריכה גט משני, אבל הר"ן והמ"מ כתבו דו"א דלא הוי רק ספק ואם זא' אחר וקדשה לריכה גט משניהם, וסיימו דראוי לחוש

וע"י צו"ת מהרי"ל ח"א סי' י"ז דף י' טור ז' שהיכא מדברי התרומת דשן סי' ר"ז דס"ל במקדש בפחות משו"פ ובעל דהוי קדושין ספק.

גם בתשובת הרב שכנא מלוצ'ן שצו"ת חדושי הרא"ש קדושין כהנז צח"מ דברים, דהוי קדושין ספק ואם קיבלה קדושין מאחר לריכה גט משניהם, ואף שהרמב"ם כהנז דמקודשת דודאי הא יש חולקים עליו, ואף שמשמע מלשון החוספתא כהרמב"ם דתני ואם בעל קנה כו', אפשר לפרש דלעולם קנין ספק הוא והא דקתני קנה ללמד שקנה ליורשה כו', אבל אם קיבלה קדושין משני לריכה גט אף משני מספק וכו'.

ובלבד ש' כ"ח סעיף ט"ז, אחר שכתב במקדש במלוח ובעל דלריכה גט מספק, דיש להסתפק שמא לא ידע דאינה מקודשת ובעל פ"ד קדושין הראשונים, או דילמא ידע ובעל לשם קדושין, כהנז, וכן דקין בכל כיוצא בזה כגון קידש בפחות משו"פ ובעל.

וכ"כ בפסקי הלכות (יד דוד) פ"ז דאישות דקנ"ז ח' דהמקדש בפחות משו"פ או במלוח ובעל כו', לריכה גט מספק דשמא יודע שהקדושין אינם כלום וסומך עליו על הבעילה. וצ"ח דוד שם אות קמ"ז ביאר עוד דאף שדעת הרי"ף דהוי קדושין ודאי, מ"מ נראה להורות דהוי ספק וכדעת אחרים המחמירים שהביא בר"ן, ושנראה כן גם דעת הרמב"ם.

גם בקצור פסקי הלכות (לבעל מרכבה המשנה, שצ"ח חכם נצ) סי' כ"ח סעיף ט"ז כהנז דהמקדש במלוח או בפחות משו"פ ובעל לריכה גט מספק, ואף דיש חולקים דהוי ודאי, מיהו קיי"ל כמ"מ דכל המקדש קדושין גרועים ובעל הוי רק קדושין ספק. וכן בפרי יקבז לסי' כ"ח כהנז דשיעור הפוסקים דלריכה גט מספק.

ובדינא דחיי (על הסמ"ג) ח"צ דכ"ד טור ז' כהנז [דאף] דלדינא הוי מקודשת גמורה, אבל למעשה הוי רק ס"ק. ועיין מה שהוצא צ"ח י"א לעיל סי' כ"ח סקפ"ה דאם המקדש הוא ח"מ הוי קדושין ודאי.

דכתב

(א) ע"י באי"ה"ס לעיל סי' כ"ח סעיף ט"ז ספ"ה שהובא מחלוקת הפוסקים בדעתו אי מקודשת ודאי או רק מספק.

עצמו ממש"כ בזה ד' וע"י בבני דוד (על הרמב"ם) בקונטרס שבסוף הלי אישות אות קס"ג. משי"כ לתרץ.

ביאור הגר"א

[יח] בפני עדים קדושין
ס"ה א' ואף בעדי יחוד
סני כמ"ש ש"ס כגון
כו' וכמ"ש ב"ר"ס ל"ג : [יט] וה"ה קטן כו' כמ"ש ביבמות ק"י א' בקטנה :

[יח] בפני עדים צריכה גט שודאי בעל לשם ב (יא) קדושין :

הגה [יט] וס"ה (יג) קטן (יב) שקידש ונתגדל חללה לריכה גט

דולאי

באר הגולה

ב מפרש שם משום דחזקה
דל"ן חלם עושה צעילתו
צעילת זנות

באר היטב

(יב) שקידש. לאו נחלל מחמת מחתינהו. כלן נקטן שנתגדל קדושין
נמורים הם. וקשה על הרב רמ"א שכתב וה"ה קטן וכו'. ש"מ
דס"ל נפחות מש"פ ג"כ קדושין נמורים הם ולעיל נס"י כ"ח סעיף
ט"ז כתב הרמ"א ה"ה נפחות מש"פ הוי ס"ק ע"ן ח"ת נ"ש :

פתחי תשובה

(יג) קטן שקידש. עמ"ל סי' מ"ג סק"ג :

אוצר

ס"ק וב אות א—ס"ק נה

הפוסקים

הראשונים, ולכן לא הוי חלל ס"ק. וכע"ז כתב גם בעיני קדושין
סי' כ"ח סקמ"ט.

ובמלאת אבן לסעיף זה כתב לאידך גיסא, דאפשר דמה שסתם כלן
הרמ"א בהמחבר דהוי ודאי, הוא משום דהמחבר כתב
קדשה בפחות משו"פ, [והיינו שקדשה צעור כסף, ולא איירי
בנתינת הסעיף שקידש בכסף] וכלל זה ה"ה הוי קדושי ספק
דשמא שו"פ במקום אחר, וא"כ צעל הוי ס"ס נגד קדושי השני
כו', חלל לעיל צסי' כ"ח דקדק הרמ"א וכתב וס"ה חס קידש
בפחות "מפרועה" [והיינו שקידש בכסף] ולכן לא הוי חלל ספק,
ובדעת הרמב"ם כתב צסי' דהוי רק קדושי ספק, וקשה דהא
הרמב"ם כתב פחות משו"פ כו', [והיינו צעור כסף, וא"כ ל"י
דהוי ודאי], ובפ"ד דאישות הל' כ' גבי כסלוות דקדק הרמב"ם
וכתב פחות "מפרועה", והעטס דאל"כ גם צלי זה הוי ס"ק
כמ"כ הרמ"א צעור, וא"כ ע"כ דלכן לא דקדק הרמב"ם הכא
[וכתב פחות "משוכה" פרועה] משום דס"ל דהוי ודאי וכנ"ל, ואפשר
דמשום הכי חזר צו צשו"ע [מש"כ צסי' כ"ח] וכתב כהעור דהוי
ודאי. וכע"ז כתב בהפ"ת יעקב סי' כ"ח סקמ"ט.

ובערוך השלחן סעיף מ"ב כתב שגראה לחרן דברי השו"ע,
דולאי צעל פעם אחת במקרה לריכה גט רק מספק, וכלן
מייירי שקדשה וצא עליה כדרך איש ואשקו, וזה פשיטא דהוי קדושי
ודאי כיון שידע שקדשה בפחות משו"פ כו', וכללו של דבר, [אפילו]
חס ידע שהקדושין אינם קדושין וצא עליה פעם אחת לריכה גט
רק מספק, חלל חס דר עמה כדרך איש ואשקו ודבר מפורסם,
הוי קדושי ודאי, וזה למעלה מחזקה דאינו עושה צעילתו צעילת
זנות. ועי' עוד מה שחילקו בארן צבי סקמ"ה וס' בתלומי לציב
סקמ"ה, ובפ"תו עזרה סקמ"ה.

ב. ובמה יחיה חפיהות משו"פ. עי' צשו"ע רעק"א מהדו"ת סי'
י"ו דכ"ח ח' שכתב דנראה דהא דאמרינן גבי מקדש
בפחות משו"פ וצעל צהא הוא דלא עמי, היינו דבר הידוע לכל
שאלן צו שו"פ, והיינו שחסר הרבה משו"פ, חלל חס חסר מעט
משו"פ הא אמרינן בגמרא דף י' ע"ב דבין פרועה לפחות משו"פ
לא קים להו לאינשי.

ג. בפני עדים. עכא"ש סקמ"א ובהגר"א סקמ"ה, דסני צעדי
יחוד אף צלל עדי ציהא. ועי' צח"מ סקמ"ב וצ"ש סקמ"ב שדני
דברו יחד כדרך איש ואשקו ולא היו עדי יחוד ח' הוי כעדי יחוד.
ויבאר ח"ה כל זה ופרטו דיניהם צסי' קמ"ט.

ד. שודאי בעל לשם קדושין. כתב בפסקי הלכות (יד דוד)
פ"ז דאישות דקנ"ו ב', שאם אומר צפירוש שלא כוון לשם קדושין
מחדש רק סמך עלמו על דעת קדושין הראשונים שסבר שאלן צהא
ש"ס ספק, וכן אפילו שניהם אומרים כן, בדבר לריך חלמוד.
נה. וה"ה קטן שקידש ונתגדל אצלה. דין זה כתבו המחבר
להלן סי' מ"ג, ויבאר ח"ה שם באו"ה"פ.

וכתב באמונת שמואל סי' ל"ג צעאלה הרב עזריאל אשכנזי
מדובנא, שיש להקשות להסבירים דלריכה גט מספק, דא"כ
למה לי הצעילה הא צלל הצעילה לריכה גט מספק שמא שו"פ
צמדי. והרב המחבר צסי' ל"ד שם כתב לחרן קושייתו דהא כתב
העור צס' הרמ"ה דקדש בכסף [וכוונת לעיל סקמ"ג], והיינו
שקידש בכסף פחות מחלי שערך דלין כלן קדושין כלל אפילו
לשמואל כו', והמחבר דקדק צריש הסעיף וכתב קדשה צכסף וכ"כ
הרמ"א צסי' כ"ח סעיף. ע"ז בפחות מפרועה ולא כתב משו"פ, כי
אכסף קאי והספק הוא משום הצעילה. וצפרי יעקב לסי' כ"ח כתב
דלין לחרן דאיירי צכסף דהא גם צגמרא איחא לשון זה לריכה
גט וס' איחא בפחות משו"פ וא"כ הדרא קושיא לדוכחא
דכלא"ה הוי ס"ק, וי"ל דנפק"מ צדלות לה דרך למדי, לשיטת
הרמב"ם דהחשש דשמא שו"פ הוא דיש לה דרך למדי, ועוד י"ל
לשיטת הפוסקים דהחשש דשמא שו"פ הוא רק דרצון, חלל צעל
איכא חשש דאורייתא. וכן צעלי אחרים סקמ"ה כתב דנפק"מ חס
ילדה מאחר, דמהחשש דשמא שו"פ צמדי חין לחוש לממרות כמבואר
בסעיף ד' [והיינו לשיטת הפוסקים דהחשש רק דרצון], חלל צעל
יש לחוש לממרות דשמא לשם קדושין צעל. וכ"כ בעיני קדושין
סקמ"ה. וצבי אהובה פ"ד דאישות הל' י"ט כתב שאלן לחלק בין קדושין
דאורייתא לדרבנן, דזה אינו צכלל מה דאמרינן לריכה גט דגט
צבי מ"מ, רק הו"ל למומר לריכה גט מהי"ת, חלל צאמרו לריכה
גט סתם מוכח דלולו דצעל אינה לריכה גט, וי"ל דמייירי שקדשה
צדבר שאליו מתקיים שכתב הרמב"ם דצור ליכא החשש דשמא שו"פ
צמדי. ועי' מש"כ עוד אופן שאלן החשש שמא שו"פ צמדי שקידשה
בהנחת מחילת פחות משו"פ צמלוה שיש לו חללה וכשאר אינו מחל
לה. וכן בהפ"ת יעקב סקמ"ד כתב שיש ליישב דאיירי צקדשה
צדבר שאליו מתקיים ד.

ויש שחירצו דברי הרמ"א וחילקו צאופנים שונים צין כלן לס'
כ"ח. צעלי אחרים סקמ"ה, אחר צציהר דמש"כ המחבר
צתחילת הסעיף קדשה צכסף וכו', הוא משום דדוקא צכסף דלית ציה
יוקר חול חלל צמדי דשייך יוקר חול איכא צלל"ה ס"ק דשמא שו"פ
צמקום אחר, כתב צציה נראה לחרן מה שחקשו הח"מ והצ"ש דברי
הרמ"א אהדרי, וכן מה שקשה על הצ"י שכתב צעלמו דעת
הרמב"ם דאינו חלל ס"ק, ולפי הנ"ל נראה ליישב, דהכא שקדשה
צכסף ס"ל להמחבר והרמ"א דאמרינן שודאי צועל לשם קדושין,
דלין מקום לעשות ששו"פ צמקום אחר וכנ"ל, וחזקה דאינו צועל
צעילת זנות, חלל לעיל צסי' כ"ח וכן צרמב"ם מייירי שקדשה צציה
כסף, וציה אפשר שטעה ששו"פ צמקום אחר וצועל ע"ד קדושין

ד) והר"ע אשכנזי באמונת שמואל הנ"ל כתב דאין לומר דאיירי דוקא
בדבר שאינו מתקיים, דזהו דוחק גדול בש"ס, ובפרט הרמב"ם הו"ל לפרש
דאיירי דוקא בזה.

ביאור הגר"א [כ] דודאי כו' ר"ל אע"ג דליכא עדים בביאתו ולא ביחודו וכמ"ש בקטנה שם וכמ"ש בס"י כ"ו ס"א : [כא] ודוקא כו' (ליקוט) כמ"ש בכתובות ע"ד א' התם גמי בהא קמטלגי מ"ס כו' ושם בהא הוא דלא טעי אבל כו' ואף דק"ל בהנך גמי דלא טעי : [א] כותב כו' ולא הוכיח עדים דע"צ כלל לעזר' החיטה כיון דע"כ צריך לעזר' פסירה כמ"שו ונותנו כו' ועמ"ש בס"ס זה בהגיה :

באר הגולה ג' הנ"י הנלוו שם נש"ע וע"ש א' ברייתא ומימרח קדושין דף ט' ע"ב

וכו' דודאי בעל כשהגדיל לשם קדושין (טור סי' מ"ג ג' ותשובת הרא"ש כלל ל"ה) ובאו ודוקא כהנאי גוונא שכל אדם יודע דאין קדושי קטן או בפחות מפרועה כלום ולכן בעל לשם קדושין חבל במקום דליכא (יג) למטעי לריך קדושין אחרים (תשובת מיימוני סוף נשים) כמו שנחבאר סי' זה סעיף ד' :

לב כיצר האשה מתקדשת בשטר. וכו' ד' פסיקים :
א א בשטר כיצד [א] כותב לה על הנייר

או דלא טעי אבל כו' ואף דק"ל בהנך גמי דלא טעי : [א] כותב כו' ולא הוכיח עדים דע"צ כלל לעזר' החיטה כיון דע"כ צריך לעזר' פסירה כמ"שו ונותנו כו' ועמ"ש בס"ס זה בהגיה :

באר היטב

(יג) למטעי וכו'. היינו דלא ידע שטענת קדושין לא הי' ש"פ ולנסוף נודע לו. עיין תשובת מיימוני סי' י"ט ועיין נ"ש :

אוצר סימן לא סימן ט—סימן לב ס"ק א הפוסקים

בתשובות מיימוני לאו לקולא קאמר דאם פשטה ידה וקיבלה קדושין מאחר דאיהי לריכה גט מהרש"ן, אלא להחמיר עליו בלדא הוא צל להלכיכה קדושין אחרים כו', ומה שאמרו בגמרא דאם יודע, [דמשמע דבאין יודע לא בעל לשם קדושין] ס"ל להחשב"ן דביודע הוי קדושי ודאי כו', אבל באינו יודע לריכה גט מספק דיש לחוש דשמה בעל לשם קדושין. ועפ"י כחז שם לנדוני שקידש עד חקנת הקהל ובעל, דיש להחמיר בהוראת החשב"ן דבעל לשם קדושין. וכ"כ בפירושי חזקוני סי' ג' אות י"ד דמשי"כ בתשובות מיימוני דאם חשז שיש בו שו"פ לא מהני הביאה, זה רק לענין להלכיכה קדושין אחרים, אבל לענין להפקיעה בלי גט משמע שם בסי' כ' [בתשובת מהר"ם מרוטנבורג], דאפילו אם אין זה שו"פ ולא ידעה מזה עד אחר הביאה, אפי"ה אינה יולדת בלי גט. [דהגדון שם היה שסברו דהעצמה היא של זכר ואחר מצי שם נודע שהיא של נחשת, וא"כ בודאי שסבר בעל, ואפי"ה כחז דאין להפקיע הקדושין]. וכ"כ באות כ' דלהחיר בלי גט אי אפשר אפילו לא ידעו וחשבו ששם פרועה, והכי משמע בגמרא וכו'. [אולם ע"י ברחמים פשוטים סי' א'ו], ובתשובת הרב מרדכי זילנער רב במנינאפוליס שבירחון יבדיל תורה שנת תרע"ו סי' ס"ח, ובאגרות משה סי' ע"ו וע"ז, בנידונים שקידש בפני עדים פסולים, שכתבו בין שאר העצמים דאין לחוש לצטלה, דכיון שטעה דהוי קדושין, בעל ע"ד קדושין הראשונים, ועפ"י הרמ"א הכ"ל, וסיימו להחיר בלי גט. וכן בהרי צמחים מהדור"ת סי' ע"ט, חזנים בנעומים ח"ה סי' כ"ה, צ"ח אב שניעאי סי' י"ד, ודובז משרים סי' ק"ה, בנידונים כנ"ל, כתבו בין שאר העצמים דאין לחוש לצטלה כיון דסבר דהוי קדושין, אם כי לא הזכירו דברי הרמ"א, וסיימו להחיר בלי גט.]

סימן לב

טע"ף א. א. כותב וכו'. א. כתב צערך השלחן עפ"י הגמרא בקדושין ט' א', דאפי"ג דהוא מקנה עצמה לו, ובשטר מחר המוכר כותב שדי מטורח לך, מ"מ בקדושין הלמ"ס שהבעל הקונה כותב האמק"ל, וכדכתביו כי יקה איש אשה, דמשמע ולא שהיא חקנה עצמה לו, וכן כשמקדש קטנה ונערה ע"י האב, אפי"ג דכתביו אה בתי נחתי לאיש כו', מ"מ צ"ל הקבלה שהשטר לריך הבעל הקונה לכתוב בתוך מקודשת לו, וכמו שצנע כותב הבעל כי"ג בקדושין. וע"י בבהגר"א סק"ח, דאף דבירושלמי מנואר דגם כשאביה כתב בשטר אנו פ' קדשתי בתי לפי, גמי כשר, מ"מ בחלומין משמע להכריז

נו. במקום דאיכא למטעי. ע"י צה"ש סק"ג דהיינו דלא ידע שטענת הקדושין לא הי' כהנאי שזכ פרועה, ולנסוף נודע לו. והוא מהח"מ סק"ט וצ"ש סק"ב, שכתבו בן עפ"י דברי התשובות מיימוני סי' י"ט, שהוא מקור דין זה.

ובדרכי משה אות ו', אחר שהביא דברי התשובות מיימוני הכ"ל, כתב יע"י דברי המרדכי [קדושין סי' הפ"ח] שהבאנו לעיל גרסא הסי', שגראה שחולק. [שכתב שם בנידון קדשה בעצמה של כסף והיא סברה שהוא של זכר, דאפילו אם הוי הקדושין קדושי טעות א"ל לחזור ולקדשה, דבעלתו קניא וא"ל קדושין אחרים, ובאמת יש לתמוה עוד, דהתשובה במיימוני היא מהר"ש ב"ר אברהם [משאנן]], ודברי המרדכי הכ"ל הם ג"כ ממנו, וא"כ נמלא שסותר את עצמו].

ובתפארת יעקב סק"ו כתב שאין לומר דענת המרדכי דאפילו טעה בודאי א"ל קדושין אחרים, דהאין יחלוק המרדכי על מה שמנואר צ"ש הטעם דאדם יודע שאין הקדושין כלום, [וא"כ בלא ידע לא מהני], וכן מנואר מדברי הר"ן והרשב"א כו', והמעיין במרדכי יראה דלא מוכח מידו, ומיירי שנתכרר שהיא כסף או נחשת קודם שבעל, וכחז, חדא דלא הוי קדושי טעות, ואפילו הוי קדושי טעות כיון שבעל הוי קדושין, והיינו אחר שנתכרר שאינו זכר, וגם בלא"כ יש לחלק דמיירי שהוא ידע ורק האשה לא ידעה, אבל אין לורך וכנ"ל. וע"י בנתיבות חיים ח"ב סי' נ"ח.

וע"י בערך השלחן סק"י שהביא מהחשב"ן ח"ג סי' מ"ז דס"ל דאפילו כשסבר שהקדושין טובים אמרינן דגמר ובעל לשם קדושין, והערך השלחן האריך להקשות עליו, והביא מהגמרא דסוגיין דהטעם דגמר ובעל לשם קדושין הוא משום דאדם יודע דאין קדושין חופסין בפחות משו"פ, וסיים דליכא מ"ד דכשסבר שהקדושין טובים אמרינן דבעל לשם קדושין אלא החשב"ן, והוא נגד הש"ס והפוסקים. וע"י עוד בס"ק שאח"ז מהשערי רחמים, מה שחיון דברי החשב"ן.

גז. צריך קדושין אחרים. וכשאניס רואים שזב בקדושין אם לריכה גט. בשערי רחמים ח"ב סי' י"ז דע"ה, כשדן בדברי החשב"ן ח"ג סי' מ"ז דמנואר מדבריו דבעל אחר קדושין פסולים שטעה שהם קדושין כשרים, אמרינן דגמר ובעל לשם קדושין, דזה סותר למשי"כ בתשובות מיימוני סי' י"ט והוצא ברמ"א דאם לא ידע אמרינן דבעל ע"ד קדושין הראשונים, כתב שגראה דלא פליגי, דמש"כ

(ו) והסכימו עמו שם הישא ברכה, והרב רפאל יצחק ישראל, והרב יוסף נסים בורלא (בעל וישב יוסף), ובאשר לשלמה סי' ב'.
(ה) וע"י באוצה"ס לעיל סי' כ"ח ס"ק ק"ב אות ט"ו מה שהקשו האחרונים מהתשובה הקודמת בתשובות מיימוני שם סי' י"ח, דמשמע דבעל מיעיל אפילו בלא ידע, ומה שכתבו על זה.

או על החרס אע"פ שאין בו שוה פרוטה

הרי

הפוסקים

סי' א אות א-סי' ב

אוצר

לכדי ש'אפילו דיעבד לא מהני כו'. והוסף בערוכ"ש שם, ונ"ל דגם צירוף לא קאמר אלא בקדושין שעי' האב, כדכתיב את בתי נחתי, ע"ש, מיהו גם כזה לא קי"ל כן, והא דכתיב את בתי נחתי, ר"ל צירוף נחתי כו'. ועי' בשעט"ה לא נודע למי, שם, מש"כ ליישב משמעות דאת בתי "נחתי", ומש"כ בשם הראב"ה. ועי' במאירי שם דמבאר, דהא דצירוף לא שם על האיבועיא ה"ל קדשתי בתי לפלוני מכו, השיבו, מה צרך, אין הפירוש כהמפרשים דלא גרע, ומש"כ סברי שכתב בתי מקודשת לך הוי עכ"פ קדושי ספק כנתן הוא ואמרה היא כו', אלא ה"פ, שאין דבר זה כלום כו' א. והוסף, ומי' אס' היה בשער ש"פ יש לחוש שמה מחורת כסף נתנו לה, והוי קדושי ספק כנתן הוא ואמרה היא, אבל באינו שו"פ, אינו כלום. ובעלם הדין כשש"פ, עי' דעתו בזה בסק"י אות ב.

גם ביד דוד (פסקי הלכות) בכהגה שבדלי' א, מבאר דלא מהני בכה"ג, ולא מציעא בכתבו בלשון נוכח, וכצירוף ה"ל, שכתובה כזו יערך למסור השער לידי הבעל, א"כ הא לא עדיף מנחה היא ואמרה היא כו', אלא אפילו כתבו בלשון נסחר, פ' קידש בתו לפי, (ד"אני" קדשתי שצירוף י"ל דלאו דוקא הוא), ועי' תחמו עדים וגמסר [מהבעל] ליד האשה, מי' מלבד דהא גופא ספק אס' מהני בלשון נסחר [עסק"ג אות א'], הרי בל"א"ה נמי י"ל צירוף שצירוף מקודשת כלל, דהא עיקר הקנין הוא כתיבה בשער ולריך לכתוב באופן שהוא קונה אותה, עי' קדושין ט"ז א, הניחא למ"ד כו' אלא למ"ד אב כותבו מאי איכא למימר, הרי דפסול מהחורה כשכתב באופן אחר כו'. ועי' שם שם שם מהחור' ט' א' ד"ה הלכתא, שכתבו בתי כו' דהלכות מדינה קאמר ממנהגא, וכתב, ולפי' משמע דכתב קדשתי בתי נמי מהני, אבל זה חמור כו', ולדעתו תי' זה אינו מהחור' ותלמיד טועה כתבו. ועי' שם בדלי' א' אות ל"ה, מה שמגיד צירוף לאמי. ועי' בפסקי הלכות דל"ט, דהבעל בעלמו כותב או אחר מדעתו כו', וגם האשה בעלמה יכולה לכתוב השער עפ"י דעת הבעל ומקנה אותו לבעל, ואס' חסר א' מתנאים אלו אינה מקודשת. ועי' שם באותיות ס"ב"ר מש"כ בטעם בדברים.

ובכתב בערוך השלחן סעיף ד', דכיון דשער קדושין לומדין מנע, נראה לריך בכל הזכירות שלריך בנע, לכתוב דדיו או בכל דבר שרישומו עומד, ומבאר בס"י קכ"ה, וכן שלא לכתבו עי' חש"ו, ושאר הדיונים המבוארים שם. ועי' בנע מקושר (למהר"ט אלגאזי) ס"ה ב', דאחר שהאריך בצירוף השיטות בזה לריך לזו הבעל לסופר לכתיבה, אס' הוא מדין שליחות או משום לשמה, סיים, ונפ"מ לענין שט"ק שכתבו חש"ו וגדול עומד על גביו, דלהסבירים דכאן מדין לשמה, כשר בכה"ג, ואס' משום שליחות פסול גם בכה"ג, כבנע. ועי' במאירי שם ד"ה וכן, שכתב דדברים שפוסלין בנע מהחורה פוסלין בשט"ק, ובין שאר דברים, שייבאו כ"א במקומו, חשב גם, כתבו ב' ספרים, כתבו בחקיקה (ע"ש מש"כ בזה בהערה), כתבו ע"ג קרקע, והוסף, אבל הדברים הנ"ל כו' מדברי סופרים

ב. על החרס. או על העלה או על כל דבר שיראה. רמב"ם פ"ג דאישות ה"ג. ועי' סק"ה, דאף דמס' הוא דבר שיכול להזדייק

חשוב כו', אלא והנכון הוא דמיירי שהוא נתן למקודשת, ובכל אדם קאמר בפשטות הדברים, ומש"ש המאירי עוד, דבאין שו"פ אינו כלום משום שאין כאן י"א נתינה שלו, ולא אמירה שלו, ה"ק דכיון דנתן דבר שכתוב בו בהדיא שהיא מתקדשת לו, אין הנתינה שלו חשובה. ונתן, דל"ד לכה"ג בקדושי כסף, דהתם נתינה שלו ואמירה וידה הם ב' דברים מיוחדים, והיינו דמסיים, שאין קדושין אלו תלוין אלא אחר הלשון [שבשטר] וכל ששנה הלשון אינו כלום, והיינו נמי שדיק לכתוב, שאין כאן נתינה שלו, ולא כתב, דהא בכה"ג הוי גם "נתינה היא".

א) והנה המאירי בתחילת דבריו כתב דין זה כך, דבכתבה לו אני מקודשת לך או שכתב האב בתי מקודשת לך. ונתן השטר למקדש אינו כלום, ולכאורה משמע דהיינו רק בכה"ג דגם הנתינה היה מצד המתקדשת, אבל זה תמוה דמאי קמ"ל, והא גם החוששים להירוש' שהביא להלן, היינו רק משום שנתן הוא, ועכ"ל ד"ס' הוא, וצ"ל: ונתן "למקדשת", (דבמאירי כותב תיבת "מקודשת" בלא ואן, וחסר כאן רק ת), ולפי' קאי "ונתן" על המקדש, והיינו שהקנו לו תחילה, ובהו א"ש מש"כ אח"כ דביש שו"פ חוששין שמה נתן לה בתורת כסף והוי כנתן הוא ואמרה היא, שא"צ להדחק כמ"ש בהערה שם דהיינו באדם

הפוסקים

סי' ב

אוצר

על דבר שיכול להזדיין משום דאיכא למיתש שיסמכו על עדות, והוא מזויף כתב הענין, וחזקת העדים עומד במקומו, ע"כ, והקשה הר"ן דאין פירושו מחזור, שכרי אין לחוש שיסמכו על עדות בדבר שיכול להזדיין, ע"כ, וכן ראיתי בס' בני יעקב דק"ז ג' וד' שחמה על הר"ן כ"ל, ונשאר בל"ע גדול, וכענין האריך גם בל"ע מלואים סק"א להקשות על דברי הר"ן כ"ל, והניחו בל"ע.

גם בעצי ארזים סק"א הקשה על דברי הר"ן כ"ל שסותר עצמו מ"ש בזה דגיטין כ"ב ב', וכ"ל בנשמת חיים, ועוד הקשה דשם דפ"ו ב' ופ"ז ב', בזה דהיה כותב עופם לכל אחד ואחד כו', ובהך דהיה ראשו של זה בלד סופו של זה, ובהך דאין העדים נקראים עמו שהוא פסול, כתב ע"ז הר"ן שם, דהיינו בל"ע עדי מסירה, אבל בעד"מ כשר לפי שאין לחוש כאן נמזויף מחובו כיון שפסולו ניכר, וכ"כ הרמ"א בס"י ק"ל בשם הר"ן בזהרית חתימה העדים ב' שיען דכשר צעדי מסירה, א"כ כ"ש בכתב על דבר שיכול להזדיין, שכרי המרדכי כתב בסוף פ"ב דגיטין דדבר שיכול להזדיין לא הוי כמו מזויף מחובו, ובהרחקת ב' שיעין כתב דהוי כמוזויף מחובו, ובלא"כ חתום עובד דדון זה דמזויף מחובו פסול ל"ש כלל בשטר קדושין, וכן מוכח להדיא מסוגיא דגיטין דף י' שאפילו חתמו עדים פסולים בשטר קדושין לר"א דלית ליה עדי מסירה כרתי כשר אפילו מדרבנן, ומטעם שכתבו רש"י ותוס' שם, וע"כ.

ובגמ' מקושר (למכרי"ט חלגאזי) סי' ד' דע"ז ע"כ, חמה נמי על הר"ן דסתר עצמו ממה שפי' בזה דערכאות, וכמ"ש בנשמת חיים כ"ל, מיהו בנ"ש הנשמי"ח כ"ל דגם לפי החוס' שם לא גזרין בזה דכתבו על החרם, מבואר בגמ' מקושר שם, דרק בנדון דהתם ליכא למגזר, משום דאם יסמכו על חתימתן הוי נחומרא, אבל הכא אחי י"ט מקום לחוש, שכתב, דלטעם דפסול ערכאות לובא בשטר קדושין משום דלא נפיק מינה חורבא כו', א"כ ו"ל דהכא גבי דבר שיכול להזדיין שייך למגזר גם בשטר קדושין דהרי נפיק מינה חורבא, דילמלא אחי למסמך אעדי חתימה וכיון דהוי דבר שיכול להזדיין אפשר שזויף וכתבו אחי תנאי בשטר מאי דלא הוי מעיקרא, ואם יסמכו אעדי חתימה מתירין א"א לעלמא אם לא קיימה האשה אותו תנאי שכתב בשטר, ונמצא דמתירין את האיסור, אבל לדעת הר"ן כ"ל שכתב דטעמא הוי משום דשטר מלחא דלא שכיח הוא, א"כ בשום מקום לא שייך למגזר ביה, דבמלחא דלא שכיח לא גזר רבנן, ולי"ע.

ובאמרות שהודות כאן ביאר שגם דעת התוס' ר"י שם שלא כהר"ן, שכתב מש"כ התוס' ר"י דנקדושין ע"י א', דאם חתמו העדים על החרם וצלו לפניו ואמרו שכן היה כתוב כשחתמו ושאלו בו שום זיוף, אז אפילו לר"מ דס"ל עדות כרתי מקודשת, ולא אסר ר"מ לכתוב על דבר שיכול להזדיין אלא לכתחילה כדי שלא חזיי, אבל היכא דאיכרי וכתב על דבר שיכול להזדיין ועדי"ח מעידים שכן היה ואין בו זיוף, הוי מקודשת, ע"כ, וכתב דזה שלא בדברי הר"ן כ"ל דכי איכא עדות על החרם פסול לגמרי, וסייפם דראוי לחוש לדברי התוס' ר"י.

ובתפארת יעקב סק"א, אחר שכתב דלכתחילה אין לכתוב כלל על חרם, ובדלכלן בדי"ה ועיין, ואחר שחמה ע"ד הח"מ, וכ"ל בזה ב', חמה על ע"ס דברי הר"ן ממקום אחר, דהא הך דינא דאין כותבין על דבר שיכול להזדיין נשנה גבי גט בגיטין כ"א ב', וקאמי התם וכתבים מכשירין, ואמרין מאן הכמים ר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי, והא התם ע"כ מייירי דאיכא עדי חתימה, דבליכא, בלא"כ פסול לח"ק כיון דסובר עד"ח

להזדיין, הא מבואר להלן בס"י קכ"ד נענין גט, דלא מהגי ע"ג חרם אלא בתנאי שנותן לו בפני עדי מסירה ב', והכא סמך על המבואר שם, דגיטין וקדושין דין אחד להם כו'. וכ"כ בנ"ש סק"א, והוסיף, שר"ן בסוגיון [אחר שביאר דהא דתנאי דמקודשת שכתב ע"ג החרם, אחי כר"א דעדי מסירה כרתי, וקו"ל כותב בגיטין וקדושין], כתב, ומיהו דוקא דבליכא ביה עדים חתומים, אבל בלית ביה עדים אף לר"א פסול, גזירה דילמלא אחי למסמך עניה [דשטר] צעדי חתימה בלגז, ומודה ר"א במזויף מחובו שהוא פסול כו'. ולעין לע"ע בס"י קכ"ד. והביאו להר"ן בס"י בנ"ש ב"ד וד"מ סוף אות ב'. ועי' בפסקי הלכות דלהלן שכתב דגם הש"ג כתב [מכרי"ט] כעין סגרת הר"ן. ועי' בנשמת חיים דבסמוך דמבואר דמקודשת מהחורה, ונפ"מ בזה דלריך נקדשה שנית. [ובשאר פוסקים דנהגו משמע דנפ"מ גם נענין לחוש לקדוש שני].

ועי' בבית הלל כאן, דאחר שכתב דכעדים חתומים אסור לכתוב על החרם כו', הוסיף, ונראה ג"כ דהא דכתב הרמ"א בסעיף ד', דכתב בכתב ידו ואין עניו עד מקודשת מספק, נראה אע"פ שכתב על החרם אע"פ מקודשת מספק. [ואולי כוונתו דאף דלטעם דהוי ספק הוא משום ד"א דהשיב כ"י בעדים חתומים, א"כ להוי כאן כאלו מזויף מחובו, מ"מ הא ר"א שם דל"ח בעדים, א"כ שוב הוי ספק].

ובנשמת חיים עיין מ"ח דנ"ד ג' הקשה על דברי הר"ן כ"ל מהכרח דגיטין דף ע' גבי שנשא דרכים שו גיטו נשים לשארורי עבדים כו', דקאמרין דחשיב רק מלחא דליתא בקדושין, ופרש"י שם דפסול ערכאות דחשיב התם ליתא בקדושין היכא דאיכא עדי מסירה ישראל, דבגט ושחרור הוא דגזרין דילמלא אחי למסמך עליהו ומתירין לה גיטא אחרינא, אבל בקדושין כיון דמדאורייתא מקודשת משום עד"מ אי אמרת אינה מקודשת שריא א"א לעלמא, וכע"ז אחי בתוס' שם דף י' ע"א ד"ה כו', דכיון דאיכא עד"מ ישראל כשר שטר ערכאות בקדושין אף שחתומין עבדים, דליכא למיתש דילמלא אחי למסמך עליהו, דהא לא אחי לידו תקלה, דלא שכיחא שחקבל קדושין מאחר כיון שסבורה להיות מקודשת, ע"כ, הרי להדיא דנקדושין לא גזרין דילמלא אחי למסמך עליהו, ואחר דביאר דהר"ן בחידושו שם שנמגס ע"ד רש"י, ופי' הא דליתא בקדושין, משום דבכה"ג לא שכיחא, (אף ד"ל דכוונתו כפי החוס' כ"ל, מ"מ) אפשר דכוונתו כדפי' בהש"א שם, משום דלא שכיחא שיעשה שטר קדושין בערכאות משא"כ גט שעי' קטטה הוא כו', [כ"כ בפי' ב"י, דפ"י א' פי' החוס'], ולע"ס זה ו"ל דגם בקדושין גזרין דילמלא אחי למסמך עליהו, ואף דמהחורה מקודשת גמורה היא, נפ"מ שצריך לחזור ולקדשה, כתב, אלא דהר"ן שם הוסיף, ועוד דכלבו קדושין לאו בשטר נינהו כו' ורובא בנכסף מקדש, וא"כ מילתא דלא שכיחא ולא גזרין כו', הרי לפירוש זה ויאל דנקדושין ליכא למגזר דילמלא אחי למסמך על עד"ח בלא עד"מ, ואיך כתב בפשיטות בפ"ק דקדושין דבליכא עד"ח על החרם פסול אף בנחנו בפני עד"מ משום גזירה כו', ובלא"כ דבריו תמוהים, דלא שייך הכא הא דמודה ר"א במזויף מחובו, שהרי בגיטין סוף דף י' אוקמוהו בשמות שאינם מוצהקים דלא מנכר מילתא ואיכא למיתש דילמלא אחי למסמך עלה, משא"כ בשמות מוצהקים דמנכר מילתא, ע"כ, וא"כ ה"ה הכא נמי בכתב על החרם ליכא למיתש דילמלא אחי למסמך על עד"ח בלא עד"מ, כיון דמנכר מלחא שכתב על דבר שיכול להזדיין, וכ"כ בהגהות אשר"י פ"ב דגיטין סי' כ"ה, וכ"כ הר"ן בעלמא על מ"ש רש"י בגיטין כ"ב ב' דשאר שטרות אין כותבין

הרי את מקודשת לי

ונתנו

הפוסקים

ס"ק ב-ס"ק ג אות א

אוצר

להזדייק, וא"כ בודאי לא יסמוך ע"ה, אבל בקדושין דערכאות כשר, א"כ חיישין דיבא לומר דלא חיישין כלל בקדושין בדבר שיכול להזדייק ויכשיר אף במזויף מתוכו ממש, ולכן פסול בזה בקדושין, וזה ברור.

ובקהלת יעקב (מלוסא) כאן, כתב בכוונת הר"ן הנ"ל, דפסול רק לכתחילה לסמוך על שטר כזה אף דמסר לה בפני עדים משום גזירה שמא יבואו לקדש בעדי חתימה לבד, ושטר כזה שיכול להזדייק לא חשיב שטר ראה ואין כאן קדושין כלל כו', אבל מהחזרה ודאי מקודשת גמורה היא ע"י עד"מ, וזהו שכתב הר"ן לשון "פסול", וכוונתו שפסול לקדש בשטר כזה, אבל דיעבד הקדושין חופסין, והא דנגט קי"ל דכשר לגרש בו אף לכתחילה ע"י עד"מ, וכמבואר בס"י קכ"ד, היינו משום דנגט ליכא למיחש שמא תתגרש ע"י עד"מ לחוד, דגרשה א"א לה להנשא בלתי אם תבא לפני כ"ד ותצוה עדים שתגרשה לפניהם, וככ"ד ודאי לא יסמכו על שטר כזה בלתי אם יהיה לפניהם בעד"מ, כיון שהגט הוא על התרם ויכול להזדייק ואינו גט כלל, אבל בקדושין אם נתקדשה בשטר כזה א"ל להצוה השטר לפני הכ"ד כשתראה להנשא למי שקדש אותה, והעולם יחזיקו אותה במקודשת גמורה ויאמרו אין קדושין חופסים באחותה וכיו"ב, ומשום פסול לקדש בשטר כזה כשעדים חתומים עליו.

וע"ע מה שהאריכי ביישוב דברי הר"ן, בהמקנה בקריא, בעיני קדושין, ובמלחא חבן.

ועיין בתפארת יעקב בתחילת הסעיף, שכתב דלכתחילה אין לכתוב כלל שטר קדושין על חרס, [ואפי' יתנו עדים עדי מסירה וכלא עד"מ], דברי בשו"ע הל' גיטין מבואר בזה מקומות דאין חיישין גם לר"מ דבוצר דעד"מ כרחי, ובעיני עד"מ ג"כ, ושלפ"ז אין לכתוב על דבר שיכול להזדייק, וא"כ נראה דה"ל שטר קדושין אין לכתוב על חרס, כיון דכתבו התוס' בקדושין ט' א' דהא דמהני על חרס היינו דוקא לר"א, אבל לר"מ לא מהני כו', ואין הרי חיישין לכתחילה שיבא כשר גם לר"מ, כמ"ס בת"ב סי' רל"ב, ובדאי דאין לחלק בין שטר קדושין לגט בשום דבר.

ג. הרי את מקודשת לי. א. כשלא כתב בנוכח הרי "את", אלא פלונית מקודשת לי. דן בזה בשמחה יו"ט סי' ס"ו, והביא הא דהיתא בקדושין ט' א', דבקידוש בוגרת בשטר, אפילו ע"י אביה [שעשאתו שלתי], לריך לכתוב הרי את מקודשת לי, וכתב שם הרשב"א, וכ"כ ברמב"ן ור"ן שם, דכתב בתוך מקודשת ונתן ע"י האב, אינה מקודשת, [ופ"י מלשון רבינו ירוחם בנכ"כ ח"ה/א], וכיון דלאו ברשות אביה קיימא ה"ל ככותב לאחר פלונית מקודשת לי, דלאו דומיא דגירושין ליכא.

ידעי שלשון קדושין הוא, וא"כ בשטר דבעיני מוכח מתוכו לא מהני לשיטתו רק האמק"ל, ולא נוסח אחר דאיכא לפיכח שמא לא הבינה וליה מוכח מתוכו, וזה נכון. [אישתמיט ליה לפי שעה דמקור דברי הרמב"ם הם מהגמרא קדושין ט' א' כתב לה על הגיר או על החרס הרי את מקודשת לי הרי את לי לאינתו הרי את מאורסת לי מקודשת. וגם לשון הסוד עצמו כאן הוא: כתב לה על הגיר או על החרס האמק"ל. או באחד מהלשונות: ופירש בהגהת כ"ט שבפרישה דהיינו הלשונות דסי' כ"ז. וכן העתיקו כאן בלשון הרמב"ם בערוה"ש ובפסקי הלכות (יד דוד) ח"א דל"ד].

ד/א) כ"כ ביטא ברכה על הרינו וקצ"ו א.

עד"מ כרחי, והא"ל פליג ר"ח ומכשיר, הרי מבואר דאפילו בדאיכא עד"מ מכשיר ר"ח בדבר היכול להזדייק, וע"כ דלא דמי למזויף מתוכו דשלא לשמה וכדומה, דהכא ניכר הזיוף ולעולם לא יסמכו על עד"מ כל שהוא כתוב על חרס, משא"כ שלא לשמה או פסולים אחרים דלא ניכר פסול משום מזויף מתוכו, וכן מבואר להדיא בס"י קכ"ד בפשיטות דגט שנכתב על חרס כשר, ומשמע דהדיא אפילו איכא עד"מ, שהרי כתב שם, והוא שיחזנו לה בעד"מ, ואי ליכא עד"מ פשיטא דלריך עד"מ, דאל"כ ליכא כריתות, וא"כ קשה על הכ"י והד"מ והכ"ש שהביאו דברי הר"ן בפשיטות ולא כתבו עליו כלום, ואולי לה נחזקו הכ"ש בזה שז"ן למי בס"י קכ"ד, ועוד דבלא"ה יש לחלק בין קדושין לגיטין, דבגיטין דלינשא קיימא פסלו רבנן שלא תנשא רק בנגט שני, אבל בקדושין אם קבלה קדושין מאחר קודם שאלו דנים על שטר זה, א"כ כיון דליכא זמן בשטר קדושין בלא"ה הוי קדושין, ואם קבלה קדושין מאחר אחרי שכבר דנו על שטר זה, א"כ כיון דמקודשת לראשון מאיזה לך נישא שחקבל קדושין מאחר כיון דמקודשת לזה, וע"י להלן סק"ג [שם] שהוכחנו כן מהש"ס, ולפ"ז אפילו חתומים בשטר קדושין עדים שלא לשמה אין לפסול כל שיש עד"מ, דל"ד לגט וכנ"ל, אבל בכך דנכתב על חרס לשמה אין ספק דלא איכפת לן כלל מה שיש בו עד"מ, וכנ"ל.

ובפסקי הלכות (יד דוד) ח"א דל"ב ב', כתב, דאם העדים התחממים הם קרובים או פסולים, או חתמו עדים בשטר קדושין שיכול להזדייק, ונתן לה בפני שני עדים [ומתקדשת]. וז"ל דוד אוח ל"ה, תמה עמ"ס הר"ן בקדושין דפסול, וכדקשו הפוסקים הנ"ל, והוסף, שגם מדברי הרשב"א בסוגיא דערכאות נראה דמאכסין יותר לסברת רש"י וחוס' שם, ומסיק, לכן כו' אף שגם הש"ג צ"ע דגיטין, הסכים לסברת הר"ן שנקדושין הנ"ל, עכ"ל להלכה למעשה נ"ל כמ"ס בפנים.

ובדברי שאול ועדות ביוסף כאן, י"ש משה"ק האחרונים הנ"ל על הר"ן דהא מסוגיא דערכאות משמע דבשטר קדושין אין לחוש לדבר שיכול להזדייק, שכתב, דשאני ערכאות דמדאורייתא לא חיישין לזיוף דלא מרעו נפשיהו, רק דמדברנן חשו, ולכן לא שרינן א"ל לעלמא בזה, אבל כאן [ד"ש לחוש] דהוא מזויף בעלם דיכולה לזיפו, וגם יכולה להתקדש לאחר דלא בזהר שיהא מקודשת בזה כיון דיכולה לזיפו, וא"כ פשיטא דאינה מקודשת, והרי קי"ל דבעיני שיהיה מוכח מתוכו לענין שמו ושמה כמבואר בסעיף ד', וא"כ ה"ל בזה, ובזה מיושב מה שהקשו עוד באחרונים ממש"כ הר"ן צפ"כ דגיטין דבדבר שיכול להזדייק לא חיישין דילמא אחי למסמך ע"ה, וא"כ אמאי חשש הר"ן בקדושין, ולפי הנ"ל א"ש, דשאני גיטין דפסול בכל דבר שיכול

ג) ולא הביא דבריו, רק ציין ע"פ הציונים הישנים שבר"ה, לך קצ"א ע"ב, וע"י בר"ה דפוס וילנא דמ"ו ב', שכתוב בריא"ו שבש"ג שם, דבהי' חתומים עדים פסולים בשטר קדושין, פסול, [ומשמע דקאי באופן שהזכיר שם לעיל בסמך גבי גט, דהיינו שנתנו בסני עדים כשרים, ומשום גזירה שמא ימסרנו בסני פסולים].

ד) בזקן אהרן (להר"א ולק"ו) ח"ב סי' ק"ג מוכיח מלשון הטושי"ע דדוקא לשון הרי את מקודשת לי, מהני בשטר, ולא ה"א מאורסת או ה"א לי לאינתו, דהנה הרמב"ם בפ"ג דאישות ה"ו גבי לשונות אלו, כתב, אמר לה או כתב לה, ואילו בשו"ע בפ"י כ"ז כתבו גבי לשונות אלו, רק אמר לה, וגם כאן כתב בשו"ע רק האמק"ל, ולשיטתו או"ל, דבסי' כ"ז חילק הב"י לענין אמרה שלא הבינה הלשון, דמהימנא רק בשאר לשונות, ולא בלשון האמק"ל דכו"ע.

אוצר

סיק ג אות א-ב

הפוסקים

דפירש צרייתא דהתם דכן כותב בשער, עכ"ל דס"ל בהריטב"א
ה"ל, וכ"מ ממשי"כ בפ"ה דעזרים ה"ב, הכותב עשיתי פי' עבדי
בן חורין כו' או הרי הוא ב"ת, ולא לחירות, ובשלמא בלשון
עשיתי וכו' י"ל דלישנא קייטא נקט, ובאמת מיירי שכתב עשיתי
לך פי' עבדי ב"ת, אבל לשון "הרי הוא" אינו טפל אלא שלא
לנוכח העבד, וע"כ דמוכר דאין קפידא בכך (ד"ב).

ועב"ש בסי' ל"ז סק"י, ולענין קידוש בוגרת ע"י אביה בשער,
נראה דתפס כשיטת הרמב"ן, והביאו בערוך השלחן שם
סעיף ל"א. ועי' ביטא ברכה (על הרי"ו) דק"ו א', אחר שהביא
ב' הדעות לענין בוגרת ע"י אביה, כתב, ויש להחמיר.

ובירד דוד (פסקי הלכות) ח"א דס"ע א' מסיק דהוי ספק,
דמציא מהר"ן פי"ט דגיטין גבי רב חיקן בגיטא פי' פטיר

וחרין כו', שכתב דהלשון אינו מדוקדק כו' ולר"ך שידבר הוא
ובדנכתב בגיטא דאשכחא בנדרעא הכתב ביצמות קטין ב' אלא
פי' פטירה כו', וכתב, דר"ל שידבר לשון נוכח שעושה הוא
המעשה ולא לשון נסתר דהוי בעין ספור דברים, וי"ל דמעטס זה
פשיטא לכו להרשב"א והר"ן בקדושין [וכו"ל] דשע"מ דבוגרת
שמקבל האב וכתב בתך מקודשת לי אין חשש קדושין כו', ולדבריהם
י"ל דהא דאיתא בגיטין פ"ו א', ה"ד פרט, פי' מגרש לפלונית כו';
דנמי לא נשנית בדיוק, וי"ל אינו פי' כו', אך למעשה לר"ך תלמוד,
דאף שאין לנו להרהר אחר דברי הראשונים, עכ"ל דא"ל החמורה
יראתי לפסוק כן, שלדעתי אין זה מוכרח, ועי' בהריטב"א שם שכתב
בהדיא דמקודשת [וכו"ל], והדבר אללי ספק, ולא ידעתי מנין
לרבותינו הראשונים שכתב בלשון נסתר יפסל השער גם בדיעבד,
ולכן י"ל כו' דהוי ספק. אבל לענין מקדש בכסף, ובמקום הרי את
וכו', אמר בעת הנתינה הרי פלונית בת פלוני מקודשת לי, כתב
שם בפסקי הלכות דס"ח ב', דאם היה באופן שניכר שדעתו לקדשה,
מקודשת. וביד דוד שם דס"ט אות ר"ו, הוסיף, דפשוט לדעתי
שלשון נסתר נמי מוטיל כיון שמציגים כוונתו, ודוקא בכתובת שטר
יש מקום לפסול לשון נסתר מפני שאי"ז ספר כריתות, משא"כ
בלשון שאומר בשעת קנין לא איכפת לן אלא שנדע כוונתו בצירור.

ועי' ברדב"ן ח"ו סי' מ"ד, שנשאל לענין קידוש בוגרת ע"י אביה
בשער שכתב בו כדינו האמק"ל, אלא שבשעת הנתינה אמר
בתך מקודשת לי, והשיב דהלשון המחוקק שבשער הוא העיקר,
שבשער הוא מקדש וניכר יפס מחוק השער שהיה מקודשת, וגם
הלשון שאמר בתך מקודשת לי אף דאינו לשון שחקנו חכמים, מימ
אינו מכחיש מש"כ בשער, דהא קושטא הוא שצחו היא, אלא שאינה
צריכות כו', ואם היה הדבר בהיפך, שכתב בתך מקודשת לי, אפילו
אמר לה בעת הנתינה הרי את מקודשת לי, אינו כלום כו', דהא
בשער מתקדשת ולא בדבור. [וכ"מ מדברי השמחה יו"ט שצ"ח
והוסיף, ה"ל, ממשי"כ דהא דבמחמור גבי שטר שחרור איתא לשון
נסתר, היינו באמירה, אבל בשער כתוב לשון נוכח].

ב. ובשלא כתב "ל"י. המקנה בקר"א לפי' כ"ז סעיף ד', אחר
שצייר לענין אחרת לשון קדושין בע"פ בעת נתינת
השטר, מהני אף דלא אמר לי, כמוצא בזה ו', ומשום דכיון דכתוב
בו שמו ושמה הוי ידים מוכיחות שלעצמן מקדשה ואינו שליח דאחר,
והא דלא אמרו כן בגדלים ה' ב'. י"ל דעדיפא מוניה קאמר כו',
הוסיף, ולפי' נראה דאפילו אם לא כתב בשער עצמו אלא האמיק
ולא כתב לי, נמי מהני, דהא כתב הר"ן בפ"ק דקדושין ה' ב' דבגט
אפילו לא כתב "ממני" מהני משום דאין אדם מגרש אשה חבירו
וכו' ידים מוכיחות, אי"כ ה"ג בשער קדושין כו', ועוד דלפי' שכתבתי
בטעם

ניכר, דבגט לא אשכחן שידבר עם השליח פלונית מגורשת ממני,
פי"כ, ומבאר דאכתי מהא אין ראייה דבעינן דוקא לכתוב לנוכח
האשה, ד"ל דאפילו נימא שלא לנוכח שום איש נמי מהני,
מימ כשצ"ל לכתוב בלשון נוכח, לר"ך לכתוב לנוכח מי שהקדושין
תלויין בידו כו', ואם כתב "בתך" מוכח מחוק השטר שמחמת
האב מתקדשת ולא מחמת עצמה, ואף שבגרה איכא למעטי
משום שכן הדין בקטנה, אבל יש להוכיח כן מהא דבעשה שליח
לאחר או לאחיה נמי לא מהני כשיכתוב אחותך או פי' שנחתך
מקודשת לי, וכמ"ש בהדיא הראשונים ה"ל שלא מנינו בגט
שידבר עם השליח, ובהא ליכא למעטי דמכא שליח מתקדשת,
אלמא דבסתם שליח סבדי דבעינן שידבר עם האשה בלשון שבשער.
ואחר שדחה גם מש"כ לעיל ד"ל ד"בתך" לא מהני משום דאיכא
למעטי כו', הוסיף, לכ"נ דעיקר הטעם הוא משום דבעינן בגירושין
[ובקדושין] שיכתוב לנוכח האשה כו', דהכי משמע פשטא דמתני'
בגיטין דפ"ה סוף ע"א, גופו דגט הרי את מותרת כו', גופו
דגט שחרור הרי את בת חורין כו', וממ"ש הראשונים ה"ל
שבכתב לנוכח השליח אינה מקודשת ואינה מגורשת, נראה בהדיא
דהא דבעינן לנוכח דידה, הוי מדאורייתא, והכי משמע פשטיה
דקרא וכתב לה ספר כריתות, שיכתוב סיפור כריתות "לה",
כמשמע קרא בהדיא, ואפשר דמינה ילפינן לשטר קדושין ושחרור,
וגז"כ הוא כו'. (וע"ש שצייר הטעם דל"א מהני כקידוש קטנה
גם בכתב הרי את, אף שעיקר הקדושין ע"י האב, ושייך לפי' ל"ז).
ועי"ש מש"כ בטעם ע"ס הדבר דלא מהני בכותב לנוכח השליח
אף דשלומו כמותו, משום דלזה לבד שממנה שליח שידבר עמם
בתך מגורשת לא מהני שליחות אלא בצירוף מעשה, ובאריך בזה.

והוסיף, דכ"ז לדעת הרמב"ן הרשב"א והר"ן ה"ל, אמנם
הריטב"א שם פירש, דגם בבגרה כשקודשת ע"י אביה
מסתברא דסגי נמי באומר "בתך", [וכ"כ במאירי שם], דאפי"ג
דשלומו הוא ואינו בעל דבר [מימ מהני, משום] דלא אשכחן
שיכא לר"ך לדבר עם האשה לא בקדושין ולא בגירושין אלא
שידבר הוא, ואינו עשה שליח לאחיה יכול לכתוב פי' אחותך
מגורשת, ולא לר"ך לאזדחורי אלא שיכא כתוב בלשון בעל דבר
ולא בלשון עדים כו', הרי מבואר דמוכר דאפילו כתב בלשון נסתר
שפיר דמי כו'. וצ"ח ואפשר, מבאר דלהריטב"א ס"ל דאין
לתמוד מפשט הפסוק דוכתב לה למציעא שידבר עמה, דהא לענין
לשמה קאי. ואחר שכתב דיש "וכתב לה" תניינא, ובאריך לבאר
איך מתפרש להריטב"א והרמב"ן, ושזה תלוי גם בפלוגתא דר"מ
ור"א, דלר"מ ד"וכתב" אחתימה קאי אין קפידא לכתוב לנוכח,
ולר"א דאכתובה קאי אחי "לה" תניינא לאשמעין שיכתוב לנוכח,
והרי קי"ל בר"א, הוסיף, ד"ל עוד דלהרמב"ן וס"י לאו
ממשמעותא ד"לה" ילפינן כו', אלא דכיון דלא מנינו בשום
דוכחא שידבר שלא לנוכח האשה, ובדמוכה ממחני' דגיטין ה"ל
דלא נקטה בלשון שאינו לנוכח דהוי רבותא עפי, ש"מ דהלכה
היא דמשפט בגט הוא לנוכח האשה, וכיו"צ מחלקיקן צדק ט'
דבשטר מוכר המוכר כותב כו' ובקדושין הלכה היא דבגטל כותב
כו' [ובבבב"א], וה"נ לענין לשון נוכח צמח אין קפידא ובגט
ושטר קדושין הלכה היא דבעינן לעיכובא שידבר לנוכח האשה,
ולפי' אפשר דאפילו לר"מ איתא לכך דינא. ואחר שיישב דלא
תקשה להרמב"ן הא דמשמע צממורה דכ"ה לענין שחרור דא"ל
לכתוב לנוכח, ד"ל דצרייתא דהתם לענין אמירה קאמר אבל
בשטר כתב לשון נוכח, ועוד חירואים, הוסיף, אבל הרמב"ם

דאליבא דר"מ שנויה, אבל להסברא השניה והלכה היא בגיטין ולר"מ
נמי איתא, קשה קצת.

ד/ב) והוסיף, והנה דברי הרמב"ם הם ברייתא בגיטין מ' ע"ב, וקשה
להרמב"ן וס"י, מיהו לסברא הראשונה ה"ל דלר"מ אי"צ לכתוב בנוכח, י"ל

אוצר

ס"ג אות ב-ב

הפוסקים

לכאורה מלשון דלי נא כתב חיצה "לי" בשט"ק אינה מקודשת.

ג. אם צריך לכתוב שחתקדש "בשטר זה" בגט מקושר (למחר"ט חלוצי) סי' ט', אחר שהעלה שגט דעת הפוסקים שצריך לכתוב בו "ודין", כתב, ונראה פשוט דה"ה בשטר קדושין, כדי לגלות דעתו ששטר מקדשה, ולא בדבור בעלמא, דמ"ש מגט, וכן הריטב"א בפ"ק דקדושין ה', אחר שכתב דבאינו כתוב בגט ודין לא מהני אף שאמר בעת נתינתו, דמיני דלריכא לגיטא לריך שיהיו כתובין, דלי לא, דביצורא בעלמא מגרש לה ולי"ה גיטא ה', הוסיף, וכן הדין במקדש בשטר דבעין לשון בעל ולכתוב ודין ולי, ואי לא, אש"י דאמר לה דבצורא בעלמא, לא מהני, שכל זמן שאינו כתוב בו אין בו תורת שטר, [וזכר אמת, חו שיטת מורי רבינו], ע"כ. וע"ש שכתב כמה ראיות לדברי הריטב"א. [ועי' בלשון הריטב"א המוצא בזה ו' שכתב נמי בנוסח השטר "בשטר זה"]. גם בעונג יו"ט סי' קצ"ג דרי"ג טור ב', אף שהסכים להמקנה דבסמוך דבקדושי כסף חל"ל "בזה", ומ"ש הרמב"ם בקדושי כסף "בזה" הו"ו רק לשפירא דמילתא, מ"מ במאי דח"ל להמקנה דה"ה בשטר ח"ל לכתוב "בזה", השיג עליו מדברי הריטב"א הנ"ל, דשט"ק שאני דילוף מגט כו', ובאצני מלוואים סק"ג מביא להריטב"א, ומבאר בטעמא דבעין ודין, כדי לכוין שער הקנאה, ולא נימא שהוא לראיה ובצורה בעלמא מקדשה כו', וע"ש מה שמישצ עפ"י סוגית הגמ' דמ"ח. ובזקן אהרן (להר"א וולקין) ח"ב סי' ק"ג דע"ו ג' באריך ליישב ק"ו האצ"מ, וסיים, ושפיר קם דיני דשט"ק שלא כתוב בו ודין, ל"ה שט"ק, ועפ"י דן באי האדרים לפסול שט"ק שנתכבדו ע"ש.

אולם עי' בהמקנה בקו"א לסי' כ"ז סעיף ה', דאחר שכתב דבקדושי כסף חל"ל "בכסף זה", הוסיף, דגם בקדושי שטר ח"ל שיכתוב בו האמק"ל "בשטר זה", והוכח באו"ח"פ שם סק"ו אמת ח', ע"ש.

גם בעין יצחק ח"ב סי' י"א אות ב' כתב, דאף דדעת הריטב"א [שגט מקושר הנ"ל] דצריך לכתוב בשט"ק "ודין", ואם לאו, לא מהני, אבל כל הפוסקים השמיטו זאת ולא הצריכו שיכתוב בו בשט"ק, והמקנה הנ"ל נזחק בזה, ונראה דיש לחלק דשאני בגט אשה דח"ל דבצורה מגרש לה ושטר לראיה בעלמא הוא, משום דכיון דכל החיובים שיש לאשה לגבי בעלה לא הוי חלל כעין שט"ק שמישצד לו למעשה ידיה וכהנה, על כן יש מקום לאינשו לטעות ולדון דזה דומה למחילת חוב ושט"ק דח"ל קנין כו', ולכן הוי אמינא דבצורה בעלמא דאמר לה הרי את מותרת סגי, ושטר לראיה בעלמא הוא, ועל כן הצריכו לכתוב ודין, אבל בשט"ק דמחייבת האשה לבעל על כל עניני אישות לחששים ולמעשה ידיה וכיו"ב, דכפי"ג אף בממונה אם אחד מתחייב לחצירו לריך בזה לדרכי ההקנאה, ובלא קנין המועיל לא מהני להתחייב בדבור בעלמא, ח"כ אין סברא שיעשו אינשי גבי קדושין לומר דסגי בדבור בעלמא, ועל כן לא הצריכו בשטר קדושין לכתוב "ודין" לשט"ק.

וביד שלמה פ"ג דאישות מדיוק מהרמב"ם דח"ל לכתוב "בשטר זה", ולענין קדושי כסף שם בהלכה א', כתב, דאמר לה האמק"ל בכסף זה, וכ"כ בה"ה לענין קדושי ביהמה, ואינו לענין קדושי שטר שם בה"ה לא הצריך לכתוב בשטר זה, והוסיף, וי"ל הטעם, דהנה בגיטין דפ"ה ב' סובר ר"י דבגט צריך לכתוב "ודין", דלי לא"ה, י"ל דבדיצורה מגרש לה ושטר ראיה בעלמא הוא, והר"ן בפ"ק דקדושין וכן בגיטין שם כתב דדעת הרמב"ם הוא דח"ל לכתוב ודין ה', ומעשה י"ל דלכן הצריך הרמב"ם בקדושי אשה וביאה לומר בזה

בטעם דלא הוי ידים מוכיחות דלענאנו מקדש גם בלא אחר לי [אפינו לענין קדושי כסף], ומשום דהא לא שציק אינש מלוה דרמיא חנפשיה ועבד מלוה דלא רמיא עליה, וכמ"ש הריב"ש [הביאו בסי' כ"ז ובש"ע שם סעיף ה', לענין אחר הרינו נחתו לך בתורת קדושין דהוי כאומר "לי"], וביארחי דהיינו משום דשמה אינו רוצה ליתן כסף שלו, ומקדש [לחצירו] בכסף דחצירו כו', ח"כ בשטר דמהני אפילו באינו ש"פ, בזה שפיר י"ל דלא שציק אינש מלוה דרמיא חנפשיה, והוי ידים מוכיחות דלענאנו מקדש, וכ"מ פשטא דלישנא דשמואל שם דדוקא בקדושי כסף בעינן שיאמר לי, משום דלכוין ידים מוכיחות, ועוד נראה דלפמ"ש הרי"ם בסי' כ"ז סק"ד בשם הריב"ל דהכיבא דצריך מעיקרא הוי ידים מוכיחות, והרמ"א בסי' כ"ה סעיף ב' כתב, דצריך היינו שנתרנית לישא אמת, ח"כ בקדושי שטר דבעינן שיכתוב השטר מדעתה, וכלכלן בשו"ע, ח"כ ממילא הוי כצריך והוי ידים מוכיחות. [ונראה כוונתו דלפי סברתו אלו הרי גם בלא הטעם דכתוב בשטר שמו ושמה, הו"ו נמי ידים מוכיחות שטעמא מקדשה. ועי' בזה בזה ו' הנ"ל מ"ש בטעם דמהני בלא "אמירה" לי גם למ"ד דח"ל בשטר שמו ושמה, ומשמע ושייך גם לכאן].

אולם בעין יצחק ח"ב סי' י"א אות ט"ז, כתב, דדברי המקנה הנ"ל לא נהירין לי, דמ"ש על כך דנדרים דעדיפא מיניה קאמר, ח"כ אדרבה מוכח מזה דלדינא אף בכתבי שמוחיהם ג"כ צריך לכתוב "מינאי" לשיטת ר' יהודה, וה"ה בשטר קדושין לריך לכתוב "לי" [דהא מאי דקאמר שם משום דאין אדם מגרש אשת חצירו הוא רק אליבא דרבנן] דהא מספקין שמה הלכה כר' יהודה ולחומרא, ומ"ש עוד דאחיה כר' אלעזר דלא בעי שמו ושמה, זה אינו, דהא מצוה בסי' קכ"ט סעיף י"א ובז"ש שם סק"ב, דאף לר' אלעזר בעינן שיכתבו שמו ושמה כו', ומכש"ג שהביא בזה אמת אין ראיה כלל, דהא כתב בזה דב"פ חל"ל לי, [וכוונתו] משום דכיון שכתב בשטר האמ"ק לי, ממילא הוי ידים מוכיחות גם באמירתו ה"ו לקדושין, אף שלא אחר צפה חיצה לי, ועי' ב"ש סי' קל"ו סק"א [וכוונתו בזה ו' ד"ה אולם], אבל לעולם י"ל דבכתובי השטר קדושין בענאנו גם הש"ג ס"ל דצריך לכתוב חיצה לי, וכן מוכח מהש"ג בענאנו דהא בפ"ט דגיטין כתב הש"ג דאם לא כתב מינאי בגט הוי ספק מגורשת, והא בגט צריך לכתוב שמו ושמה ושם עירו ועירה, וכמ"ש הרי"ם בסי' כ"ה סעיף כ"ה סק"ב דמדאורייתא צריך לכתוב שמו ושמה, הרי להדיא דט"ל להש"ג דאף שכתבו שם ושם עיר צריך גם לכתוב מינאי, ואם לאו הוי ספק מגורשת, ח"כ ה"ה בשט"ק אף שכתבו שמו ושמה ושם עיר עפ"י צריך לכתוב חיצה לי, משום דח"ל דאיתו האיך שכתבו שמו בשטר קדושין הוא מקדש אשה זאת עצור אחר, והוי כ"ז בשם ידים שאינם מוכיחות, וכמו שהוכחתי מהש"ג בענאנו, ובדמיונה מהש"ם דהא לר"ש צריך לכתוב שמו ושמה בגט ואש"ה מספקין שמה הלכה כר"י דצריך לכתוב מינאי כו', ועוד יש לדייק מלשון הש"ג שצדקושי הנ"ל דכוונתו דרק בעי"פ חל"ל "לי", מדמדתה דין זה לגט שאומר לה בעי"פ רק ה"ו גיטך, והיינו ג"כ מאותו הטעם כיון דכבר כתוב בתוך הגט מינאי ולכן הוי ידים מוכיחות, וח"כ ה"ה לשטר קדושין, אבל בשטר קדושין ודאי צריך לכתוב "לי" אף שכתב בו שמו, ונמצא דאין לסמוך בזה על המקנה לדינא כלל, ועי' בזה בזה כ' וכ"ה שהאריך עוד לנאר דאף אם נכתב בשט"ק שם האיך ואצ"ו וכן שם האשה ואצ"ה ולא נכתב חיצה "לי" לא מהני. [ועי' בלשון הריטב"א שהוכח בגט מקושר המוצא בזה אמת, דמשמע

דהוי אינו מוכיח מחובה מדבריו לעיל שם, ועי' משיב בספר הרמב"ם בזה.
(ז) מיהו עי' בגט מקושר הנ"ל, שהאריך שם בספר לבאר ע"ש כמה

(ה) בדפוס ורשה הוא בסוף דף ה', ובדפוס למברג הוא בדף ו' ע"א.
(ו) ולסברא זו אם לא כתב ודין לאו טיפוס כריתות הוא, ולא רק משום

אוצר

ס"ק ג אות ג

הפוסקים

זה, דל"ל י"ל דבדבורא מקדשה וכסף למחנה יחי, וכן צביא
י"ל דלשם כחל בעל, משא"כ בשטר סובר הרמב"ם דכסף שצגט
א"ל לכתוב ודין משום דגם בלא ודין מוכח דבשטר מגרשה, כמו
בן בקדושי שטר אמרין ג"כ דמוכח דבשטר מקדשה, זה דוקא
צגט וקדושי שטר דכיון שצריך לכתוב לשמה, מה יענין דלשם
קדושין וגירושין הוא, משא"כ בקדושי כסף וצביא מי לא עבד
ליתן כסף לשם מחנה וכן לעבול בסחם, ויש עוד מקום לומר דגם
לדעת הסוברים דלר"ך לכתוב צגט ודין, מ"מ בקדושי שטר א"ל
לכתוב צה, דהרי צגט צטין שיחתמו צו עדים, ולכן שפיר י"ל דהגט
לר"ה בעלמא הוא ובדבורא מגרשה, משא"כ בשט"ק דלא צטין
שיחתמו צו עדים רק שותחו לה בפני עדים, א"כ אין לטעות
דלר"ה בעלמא הוא, ולכן א"ל לכתוב "צזה", זה ברור. ועי'
בהמקנה בק"א ה"ל שכתב ג"כ סברא זו.

וב"ב באור שם פ"ג דאישות ה"א דעת הרמב"ם, מדדיק לכתוב
גבי כסף וצביא לשון צה, ובשטר השמיטו, מוכח דדוקא
נקט, ועמנו משום דבשעה שותח השטר פ"כ אומר לשון קדושין
[פי' צה וי, ובסד"ה וכו'], מוכח דבשטר זה מקדש, אמנם נראה
דגבי גט א"ל לשון גירושין צחונה ואפ"ה לר"ך לכתוב ודין כו, ועי'
ר"ן פ"ק דנדרים דלחד סברא מאן דמלר"ך לי בקדושין מלר"ך נמי
ודין בגירושין, ורבינו השמיט "צזה" והלר"ך "לי", וי"ל דסברתו
דשאני גירושין שותחו שלא מדעתה אינו מוכח דצגט מגרש
דאימור דבדבורא בעלמא מגרש, אבל שטר קדושין שותחו מדעתה
ור"ה מוכח דבשטר מקדש ולא בדבורא, ורבינו דייק בלשון
המשנה דמי' א' ודמ"ה צ' התקדשי לי בתמרה זו בכוס זה, וגבי
שטר העתיק לשון הצריחה דר"ע ע"א [דלא חזר בשטר זה], ומה
המליא ההבדל, וכן הועתק בשו"ע, וצגט מקושר [ה"ל] האריך צה
והביא להריטב"א דצטין כצגט, ולא הרגיש מדברי רבינו שמוכח
כמש"כ.

ד. וכשכתב בשטר לשון עבר כגון הרי את נתקדשת לי.
צצנות יעקב ח"ב סי' קי"ט, הביא הא דאיתא בגיטין
מ' ע"ב, חנו רבנן עשיתי פנוני עבדי בן חורין כו, נחתי שדך פלוגית
לפלוגי, קנה, אמר ר' יוחנן וכו'ן בשטר, וכתב הר"ן שם וכי תימא
בין בעבד בין בשה איתא לא מהני אפילו בעל פה באומר עשיתי
או נחתי משום הודאת בעל דין, י"ל דכי אמר בדרך הודאה ה"ב,
אבל הכא צה לשחררו או ליתן עבדיו בלשונות הללו, כיון דלא הוי
לישנא מעליא משוי' לא מהני אלא בשטר דאיתא מלתא דשטרא,
פ"כ, וכתב השו"ע דיש ללמוד מסוגיא זו דאם רוצה לקדשה צחורה
שטר, וכתב בשטר הרי את נתקדשת לי, ונתן לה בעדים, ודאי יש
כאן חשש קדושין וכמו במתנה וכו', ופשוט לפי סוגיא זו דלר"ה
גט. [ועי' בלשון הירוש' המוצא בסק"א].

ה. אם חוששין לשטר נשואין שנכתב בערכאות. עי' באור
הפוסקים סי' כ"ו סק"ו אות ג', מ"ש צה המנחת ויחיל
חקן אהרן.

ו. אם צריך לומר גם בע"פ לשון קדושין או מקצתו בעת
נתינת השטר. המלורי צעמוד ד' כתב בשם הכמי הכר
שאין לר"ך לומר לה כלום [צעת הנתיקה], שהרי מה שצריך לומר

וכן בפני יהושע לקדושין ה' צ' ד"ה אמר שמואל, כתב דא"ל
אמירה, דבשלמא צגט דכתיב ונתן בידה ספר כריתות ושלחה
מצותו, משמע להדיא דלאחר הנתינה לר"ך לשלחה מצותו, והיינו
שצריך לומר לה ה"ז גיטך, משא"כ בקדושי שטר משמע מצריחה
דד"ע א' דכתיבה לחוד סגי, וכ"מ מסתימת לשון הפוסקים דא"ל
לומר לה כלום, ומסברא נמי הכי הוא. והביאו צברית אברהם
חיו"ד סי' ג"ע אות צ', וכתב צעטס דא"ל אמירה משום דלשון
הכתוב בשטר הוי כאמירה צע"פ, וגם צ"ש סק"ג מבוחר דצטין רק
שיאמר ה"ז לקדושך, והיינו משום דל"כ מנא ידעא שלקדושין נותן,
אבל בלא טעם זה א"ל אמירה כלל בשטר. אף דבקדושין צטין
אמירתו מהתורה, א"ו דכתיבה כדבורא, [וגדוני לענין שבוש
בכתב]. ובצרכה כהן סי' ל"ד הביאו, והוכיח נמי לגדוני דכתיבה
כדבורא, אלא שכתב דכ"ה א"ל לטעם זה כו, דלדעתו א"ל אמירה
כלל, וכצגט להפוסקים צ"כ קל"ו דאפילו נתן לה בשתיקה סגי כו,
והא דאיתא ב"ד ה' דמ"כ יקח" למדנו דצ"י אמירה, לא קאי כלל
על קדושי שטר, [ואף דמקשינן הויות להדיא, הכא שאני], דשטר
מקשינן הויה לניאיה דהוי צגט דנזרה תורה דמהני נתינה צשתיקה
כו.

וצעלי

ט. וכן מדיק באור חדש לקדושין ה' ב' ד"ה אמר שמואל, מיהו ברשי
שסב"ב הר"ף, כתוב: שטר שכותב בו האמק"ל ונותן לה ואומר לה כו.
ועי' בפני לר"ה ב' דנראה דבדיק מדברי רש"י שם להי"ד, מיהו להנחת
הבי"ח שם ומהרש"ל עפ"י הר"ן, יתכן דאין ראיה, ועי' בזה באור חדש
הג"ל.

פוסקים דלהרמב"ם צריך לכתוב "ודין", ודלא בהר"ן, אלא כמש"כ בפיהמ"ש
דהלכה כר"י דצריך בגט ודין.

ח. ואף דבקדושי כסף נמי העדים לפניה, אולי הכונה עפ"מ מקדש
דבעת נתינת השט"ק צריכים העדים לראות לשון השטר, וא"כ ניכר מתוך
הסתכלות בשטר שהוא ענין קדושין, משא"כ בקדושי כסף דמשכח"ל בראיה
בעלמא.

אוצר

סי' ב אות ו

הפוסקים

ובעצי ארזים סי' כ"ז סק"ב, אחר שהביא להריטב"א דבסמך, כתב, דמדברי הפוסקים לא משמע כן, אלא דבשטר ח"ל לומר לה כלום בשעת נתינתה, וכן מוכח לשון הרמב"ם והשו"ע, דגבי קדושי כסף וזיתא כתבו דלריך שיאמר לה האמק"ל, ובקדושי שטר כתבו סתם שנתנו לה בפני עדים כו' ונ"ל להרמב"ם אילו נעטמיה, ולענין גט דלריך שיאמר לה צעת המסירה כ"ז גיטך או הרי את מצורשת, נראה להרמב"ם כו' רק מדרבנן כו', ובקדושי שטר ח"ל כלל לומר לשון קדושין. וע"ע בדבריו שצ"ד וכו', דבסמך.

אולם כמה פוסקים כתבו דלריך גם אמירת לשון קדושין, ודנו אם לריך כל הלשון כבקדושי כסף, כד"ס סק"ג מביא מהשי"ב בסוגיין, להרי"א כתב צ"ח מזה דבקדושי שטר ח"ל לומר צפה הרי את מקודשת ל"י כדרך שאומרים בקדושי כסף, דהתם בדבורו מקדשה [משא"כ הכא דבלשון ששטר מקדשה], אלא אומר כ"ז לקדושיך, כדרך שאומר בגט כ"ז גיטך. [והרי"א אינו חולק אלא דגם בקדושי כסף די צוה]. והב"ש בחתימה סי' קל"ו, על מש"כ בשו"ע שם, דבגט ל"ל בשעת הנתינה כ"ז גיטך ובלא אומר הגט פסול [אבל אינו בטל], כתב, דאש"כ דבקדושין צותן בשתיקה בלא עסקוקן באותו ענין אין חשש קדושין כו', שאני גט כו' דלשון הגט הוא לשון כצנע [ובגט דהו"ב צ"כ די צוה], אבל בקדושין אפילו מקדש בשטר והו"ב כאלו הוא מדבר, מ"מ אין ניכר אם גם דעתה לקדושין, והטור והר"ן כתבו דגם בגט כשאני מדבר בטל מדאורייתא כו'.

וב"ד הריטב"א בקדושין י, שכתב, דהמקדש בשטר וכתוב בו כדינו האמק"ל בשטר זה, וכשתן לה לא אומר [אלא] הרי את מקודשת, כ"ז מקודשת גמורה, ידיים מוכיחות ניכרו ולא גרע ממדבר עמה בעסקי קדושה ונתן לה ולא פירש דחשבינן ליה ידיים מוכיחות ומקודשת, ולא ציינן דלימא ל"י אלא במקדש בכסף כו'. ועי' בחוספות חיים ח"א כאן, שכתב דמדברי הר"ן בסוגיין משמע קצת דגם בקדושי שטר ל"ל צ"ע הרי את כו'. וכן צמלאת אכן כאן, כשדן אם קדושי שטר לריך אמירה מליין להר"ן שם. ובעלי ארזים כ"ל, אחר שכתב להרמב"ם ח"א אמירה ושלטעמו אילו גבי גט כו', הוסיף, ומדברי הר"ן אמתני דכנסי שט"ח שביטול דע"ה, נראה להוביח דסובר דהא דציינן בגט אמירה כ"ז גיטך מהתורה הוא כו', לכן שפיר י"ל להריטב"א דגם בקדושי שטר לריך שיאמר לה לשון קדושין גם צ"ע, דלכל מילי ילפינן קדושי שטר מגט, וכלענין פסול מחזור ולשמה, ותליא בפלוגתא זו. ועי"ש שבהריך לבאר לדעת הריטב"א דלמ"ד עדי מסירה כרתי ל"ל גם צ"ע, ולמ"ד עדי"ה כרתי ח"ל צ"ע לשון קדושין. וכ"כ בפסקי חוס' לר"ש קדושין, דהמקדש בשטר [היינו] שאמר לה האמק"ל, אלא בסתם לא מכני, אלא"כ דיבר עמה על עסקי קדושין. ובאור שמה פ"ג דאישות ה"א מצוה דגם להרמב"ם לריך אמירה, שכתב בטעם הרמב"ם שח"ל לכתוב "בשטר זה", משום דבשנותן לה ע"כ אומר לשון קדושין, כמצוה דה"ה, [שם כתב בשליח אם מקדש בשטר אומר האמק"ל לפי בשטר זה].

וחמקנה צתחילת המס', אחר שדייק מרש"י שח"ל אמירה, ושמעירושלמי לא קשה לדיעה זו, וכנ"ל בסוף קטע א', הוסיף, אבל להר"ן והטור כס"י קל"ו דבגט בלא אומר כלום בטל מדאורייתא, ח"כ כ"ש לענין קדושין, [ובהב"ש כ"ל], הוסיף, ושם בקו"א לסי' כ"ז סעיף ד' אחר שהביא לכל הכ"ל, הוסיף, מיכה באמר האמק"ל ולא אומר לי, נראה דמהני גבי שטר, וכמ"ש הר"ן בפ"ק דקדושין [בסוגיא דדף ה' בהא דמשני בגמ' וכו']

בנימנאל דשנאל דהתם דמיירי בחרמ' ל', דהא דלא משני נמי בדין דגירושין דהתם דמיירי באמר ממני, משום שהגט מוכיח, ח"כ סי' גבי קדושין כיון שכתב בשטר [האמק"ל ל'י] מהני אף דלא אומר לי, אף דיש לחלק, דגבי גט הוי הוכחה משום דאין אדם מגרש אשת חצירו, אבל בקדושין אף שכתב בשטר "ל"י" אין מה ראייה שאינו שליח, דאפילו כשמקדש ע"י שליח כותב בשטר בלשון נוכח כמדבר המקדש עם המקדשה כו', מ"מ לפמ"ש בשו"ע להלן בסעיף ד' ד"ה לריך שיזכיר שמו ושמה בשט"ק, ח"כ הרי מוכרח דהוא המקדש דלריך יכול לקדש בשביל חצירו בשטר שכתוב בו שמו, והא דלא אומר כן הש"ס בנדרים דף ה' ב' דמשו"ה לא ציינן בגט. [ודין [מנא"י] א) משום דכתוב בו שמו, ו"ל דעדיפא מינה קאמר [שם] ברא בסוף, משום דאין אדם מגרש אשת חצירו], ח"כ כמשי"כ בחידושי דמתני' ר"ה היא דלא צ"י שמו ושמה, שוב ראיתי [בסנה' זו] צ"ע שהביא ב"ש הג"ל, דאחר שהביא מהרי"א דבשט"ק לריך שמו ושמה ושם העיר, הוסיף דמ"ה כתב דבקדושי שטר ח"ל האמק"ל כבקדושי כסף אלא אומר כ"ז לקדושיך, ונראה כוונתו דבקדושי כסף ל"ל ל' כדי לכוין ידיים מוכיחות, ובקדושי שטר ח"ל, והוא מטעם שכתב מקודש לריך לכתוב שמו ושמה וח"כ הוי ידיים מוכיחות יב). ובחידושי דלף ה' ב' הוסיף, דאף להפוסקים דח"ל שמו ושמה בשט"ק, מ"מ י"ל לפמ"ש הפוסקים דהא דלא הוי בשליח הגט ח"י דבר דכרי אין עדי המסירה יודעים עדות השליחות, דהוא משום דכיון דעדי המסירה רואים הגט חתום בידה כו"ל כל הדבר כו', וזהו דוקא משום שכתוב בגט שמו ושמה, וח"כ בשט"ק אי נימא דח"ל שמו ושמה, הרי הא גופא הוי ידיים מוכיחות שלטמנו קדשה, דאין לומר דאדם אחר עשאו שליח לקדש בשטר זה, דהא אז אין השטר מוכיח מחובו דכיון שלא כתב בו שמו ושמה כו"ל ח"י דבר.

גם בפסקי הלכות (יד דוד) ח"א דל"י ע"כ, כתב דלריך שיאמר לה בשעת נתינת השטר כ"ז קדושין או הריני נותנו לך לקדושין, ובדומה, ובלא אומר כלום אינה מקודשת. ומבאר באות מ"ע, דאף דלענין קדושי כסף כתב דלשונות אלו הוי ספק, מ"מ ה"א שמהמקדש בשטר שכתב כראוי סגי באמר שנתן לקדושין, ובבגט דסגי באמר הא גיטך, ומליין להשי"ב שצ"ש הג"ל, ועל מש"כ דבלא אומר אינו כלום, מביא באות ג' מקדושין ו' א' דבכ"ה מדבר עמה בעסקי גיטה וקדושה ונתן לה גיטה וקדושים דר' יוסי אומר מקודשת, וכתב, הרי מצוה דאף שיש שטר מוכיח על כוונתו צותן לה גיטה מ"מ כשאני עוסק בזה לא מהני בסתם, ואף דבגט נחלקו הפוסקים בבכ"ה, דהא דממעט בספרי מונחן בידה ושלחה מביחו דבאמר לה כנסי שט"ח ונתן הגט דלא מהני, י"א דה"ה צותן בשתיקה אף שלא אומר הסיפק, דה"ה הוא שח"כ הוי או העדים שנתן זה לשם גירושין כו', ולהרמב"ם דוקא באמר כנסי שט"ח אינו גט מהתורה, אבל צותן סתמא פסול רק מדרבנן כו', כ"ז בגט דלריך רק שח"כ כו', וח"ל ראוה, אבל בקדושין דלריך ראוה להמקדש וישיבה מצוה בלשון שח"כ להמקדש לו, לכן אם נותנו לה בשתיקה אינה מקודשת אף לדעת הרמב"ם, ומליין להצ"ח דס"י קל"ו.

ולענין לא אומר לי, ע"ש בפסקי הלכות דאחר שכתב עוד דבאמר צעת נתינת השטר הריני אישך הוי ספק, ע"י באות ח', הוסיף, וכן באמר לה האמק"ל ולא אומר לי, ובשטר נכתב ל"י, כ"ז קדושי ספק. ובאות י"ג מביא דעת הרמב"ם לענין גט שלא נכתב בו "מנא"י דמהני, וכתב, אלא דהיינו רק בגט, משום דסובר כהסוגיא דנדרים דגבי גט הוי מוכיח [שממנו] משום דאין אדם מגרש

יב) עיקר הדין ע"ד ידיים מוכיחות בקדושין, ע"י באוצה"פ סי' כ"ז סק"ב, וע"ש במה שרש"י, וגם לענין מה שבזמננו אין דרך כלל לקדש ע"י שליח.

י) בדפוס ורשה הוא בדף ה' קרוב לסוף, ומשם התקין "אלא" דבסמך, ובדפוס לכוה הוא באמצע דף ו'.
יא) כן תיקן בעין יצחק ח"ב סי' י"א אות ס"ה.

אוצר

סי' ב אית ו

הפוסקים

מגרש אשה חצירה, וגם ידיים שאינן מוכחות הן ידיים, משא"כ בקדושין כו', עכ"ל וכול להיות כיכל שהשטר נכתב כראוי רק שלא אמר לי בעת נתינת השטר, מקודשת, וגבי שטר גמור הוי יד מוכיח דליתו מקדשה, והוי ספק קדושין. ומצינו לחי' הכיטצ"א כי"ל ולחי' הכיטצ"א לנדרים, וכחצ, וכן הדעת נוטה בדבריהם דהוי מוכיח גמור ועדיף מיד יג, ודוק.

ועיין צבית מאיר דמצינו לסי' קל"ו דמשם משמע דה"ל הכא לכתחילה יאמר האמיר לוי. ובאור חדש לקדושין ה' ב' ד"ה אמר שמואל, משמע ק"ל דהוי לעיכובא, דאחר שדייק מרש"י דא"ל אמירה, וכי"ל דה"ל ט', כתב, אלף שלדידי נראה ראה צרורה שגם בקדושין שטר לא מהני אפילו בדיעבד כלא אמירה, ומדייק כן מהירושלמי בדיוק המקנה כי"ל, וסו"ס, ועדיין ל"ע. [וכונה הרא"ה מהירוש' הוא גם על אמירה לוי, ומשמע דגם ע"ז קאמר דלא מהני אפילו בדיעבד, ואולי גם זכוי כוונתו במה דתמך שם על הש"ג, דלהוכחה מהירוש', משמע דבעי גם לוי, ולא נחית למשי"ב המקנה כי"ל דיש לדחות בכלל הראיה מהירוש'].

ובערור השלחן סעיף א' כתב, דבשמואל לה השטר אומר לה הרי את מקודשת לי בשטר זה כדת משה וישראל, ואם לא אמר ג"כ הוי קדושין, ובאמת בפוסקים לא נמלא בקדושין שטר לריך אמירה, וכן הסביר טחנת, דהא גם בקדושין כסף כשהיו עוסקין באותו ענין אין האמירה מעכבת, וכ"ש בשטר שכתב בו לשון הקדושין שא"ל אמירה, אך בגמי בקדושין דמ"ה משמע דגם בשטר לריך אמירה, מונקט שם בצריחתו התקדשי לוי בשטר יג, ובודאי דלכתחילה לריך אמירה משום דכ"ה דרך הקדושין, אמנם אינו מעכב, ואם היא או העדים יודעים שהוא שטר קדושין ומסרו לה דיו (י"ל), ועב"ש סק"ג. [ויש להעיר במשי"ב בתחילה דבריו בנוסח האמירה האמק"ל "בשטר זה", הנה המאירי עמוד ו', אחר שהזכיר דעתו שא"ל אמירה, וכי"ל בתחילה האות, כתב, ואם בל לומר יאמר רק האמק"ל ואינו אומר בשטר זה, שאין לשון בשטר זה נופל בה יפה, שאינה מקדשת בגוף השטר שהרי אין בו שו"פ. והמ"ל שם העיר, דברמז"ס פ"ג דאישות ה"ג לענין הנוסח שבשטר לא הזכיר בשטר זה, וכי"ל באות ג', ואילו צה"ח לענין שניה שקודש כתב בשטר זה].

ו. ובשארם לשון קדושין רק לאחר נתינת השטר, ושתקה, ובשעת הנתינה לא אמר כלום. כתב בפסקי הלכות (יד דוד) ח"א דל"ה א', דכ"ז קדושין ספק. וכחצ באות י"א, דכ"ז יש להסתפק כשא"ל השטר שו"פ, דאך דקו"ל דשתיקה לאחר מתן מעות לאו כלום הוא [כנס"י כ"ח סעיף ד'], היינו משום דהתם אמרינן דכיון דמתחילה לא בל לידע בחזרת קדושין אינה חוששת נומר שאינה רוצה, ולצדק ג"כ אינה חפילה דחוששת שמתחייב בחזרתה, משא"כ בשטר שאינו שו"פ למה לא זרקתו, אלף ודאי דנתלית להתקדש בשטר זה, או י"ל להיפך, דהכא אינה חוששת לצדק או להשיבו שאינה רוצה בקדושין דהא אין בו שום שוויות, וכיון דבשעת נתינה לא בל לידע בחזרת קדושין טו, אינה מקודשת בשתיקה זו, ולי"ע למעשה. ובאות ג', אחר שדן לענין אמר הילך זה הנייר ואחר כדי"ד אמר לקדושין אינה מקודשת, ובאות ו', הוסיף, עכ"ל אם נתן לה השט"ק סתם, ואחר כדי"ד אמר לה שרואה לקדשה

בזה, מסתפק אנוי אם מקודשת, אף שהחלמתי לעיל [שם] באות ל"ג בהרשב"א דנותן סתם כוונתו לשם מתנה [ע"י באוה"פ סי' כ"ח סק"ל"ה אות מ"א], מ"מ הכא אפשר דלא אמרינן סתמא למתנה, כיון דבשטר הרי מפורש שרואה לקדשה, ולי"ע למעשה.

ה. ובשארם בלשון נסתר פלונית בת פ' מקודשת לי. ע"י בסוף דברי יד דוד שצ"ח ו', וד"ה ועיין, שם.

ואם בעת נתינת השטר אמר לה הריני אישך וכיו"ב. מצא"ל באוה"פ סי' כ"ז סק"ל"ה אות ב'.

ובאמר לשון כזה וגם דיבר עמה בעסקי קדושין. ע"ש בסק"ל"ה אות א' ד"ה וכצ"ל.

ט. מה הדין כשהיא אמרה בשעת הנתינה הריני מקודשת לך והוא לא אמר כלום. מסתפק בזה ביד דוד (פסקי הלכות) ח"א דל"ה א' בסוף הכנה, אם הוי קדושין ודאין כיון דבשטר מפורש שהוא מקדשה, או הוי רק ספק קדושין [כמו בקדושין כסף צסי' כ"ז סעיף ח'], והדבר לריך תלמוד.

ובמלאת אבן כתב בקדושין שטר אפילו אם רק היא אמרה לשון קדושין נראה מדברי הפוסקים דודאי אינו פוסל, דהא מיבעיא לעטם הרשב"א בחידושי דף ה' ע"ב כהא דנתן הוא ואמרה היא דלכתי לא הוי כמדבר עמה על עסקי קדושין, משום דכיון דלא פירש אפשר דלשם מתנה נתן, ואע"ג דהדברים מלאין דעל דעת מה שאמרה היא נתן כו' מ"מ דעת העדים צעי ע"ש, אי"כ לפי"ז ודאי דבשטר לא שייך לומר כל כך דלשם מתנה נתן, והוי כמו מדבר עמה על עסקי, אלף אפילו להדין שם צדף ז' א' גבי תן מנה לפי ואחקדש לך דסתר טעם הרשב"א, וכחצ הטעם משום דכיון דהוא לא אמר כלום איכא לספקוי דדילמא לא קרינן ביה כי יקח, מ"מ י"ל דזה דוקא בקדושין כסף, אבל בקדושין שטר כיון דברמז"ס והמחבר צסי' קל"ו ס"ל דנתן לה גע ולא אמר כלום אינו פסול אלף מדרבנן, וכחצ שם ה"ש סק"א הטעם דלא בטל הגט מדאורייתא, משום דהוי כאלו הוא מדבר שהרי לשון הגט הוא לשון הבטל ע"ש, ואע"ג דמדרבנן לא הוי כאלו הוא מדבר, מ"מ אם אמרה היא כיון דגם גבי קדושין כסף לא הוי באמרה היא רק ספק דרבנן, אי"כ צה"ג דמ"ה הוי כאלו גם הוא מדבר לא הוי (רק) [אפילו] ספקא דרבנן, ואין לפיין דבריהם הוסי' בקדושין דף ו' ע"א ד"ה לא, שמוכה מדבריהם דאם נתן לה גט ולא אמר כלום הגט בטל מה"ט, ע"ש.

י. אם בשעת נתינת השטר אמר לה כנסי שומר חוב או גייר זה, או אמר זכי או הילך. כמה אופנים בזה. ביד דוד (פסקי הלכות) ח"א דל"ז ד', אחר שהביא מהעושי"ע סי' קל"ח, דהא דאמרינן בגמ' דבאמר כנסי שט"ח ואח"כ אמר כי"ז גיטך, דמגורשת, היינו דוקא כשאמר בגטו כנס, אבל אמר זכי בשט"ח זה, תו לא מהני, והטעם נראה פשוט דכיון דזכחה הוי הנייר שלה וגם לריך שיהא דכעל כו', וגם דהוי כעלי גיטך מע"ג קרקע כו', הוסיף, וכמו כן נראה בקדושין דאם נתן לה בשטר ואמר לה הילך זה הנייר או השט"ח, כל זמן שלא ביאר בפירוש שאינו רוצה [לתת] צמתה, ואחר כדי"ד אמר לה שרואה לקדשה בזה השטר, אינה מקודשת.

ונתן

כשחסר הפרט שלעצמו מקדשה, מסתפק אם סגי בזה הגלוי מהשטר. (יד) מהו בברכת כהן סי' ל"ד שרצה גמי להוכיח כע"ז מבריתא זו, מסיק, ד"ל דנקט הכי לרבותא דתנאי דסברי התם דאינה מקודשת, דהיינו אף כשגם אמר התקדשי בשטר. (טו) הכונה דכיון דמיידי הכא דבשעת הנתינה לא אמר כלום, נמצא ולא הודיעה ולא ידעה דנותן הנייר שבידו לשם קדושין.

(יג) [ניתכן דמ"מ אינו חוזר משום זה ממשיך מקדש דהוי ספק. והנה הא דמבאר בדבריו דאמירת האמ"ק בלא לוי, אף שכתב לי בשטר גרע מהלשונות דה"ז קדושין וכו' שהזכיר לעיל, אפשר משום דבלשונות דלעיל אין במשמעותם חלות ופעולת קדושין, דה"ז רק הודעה שהנתינה לקדושין ולא למשהת אחרת, נמצא דעצם הקדושין מתהווים רק ע"י הלשון שבשטר, משא"כ בלשון האמ"ק, דיש בו משמעות כאלו מקדשה בדבריו זה, ולכן

ונתנו לה [ב] (ה) בפני עדים

ביאור הגר"א

וצריך

[ב] בפני עדים. כ"ל

בס"ס שקדם וז"ש שם ור"א לפעמים כו' ועדי מסירה ע"כ בענין :

פתחי תשובה

(ה) בפני עדים. עה"מ וז"ש ועיין מל"מ פ"ג מה"א דין ג' :

הפוסקים

ס"ק ג אות ה אות ב

אוצר

בפני עדים, משום דחי נושא עצמו ומכיוצא בהנתיבה, וליחא, לשבח ממעשה גמירין כו', וכלא"כ ל"ד גט לשבח ככל פרעיו כו'. וע"ש מש"כ לענין קנין אגב.

ה. בפני עדים. א. ויהיו העדים רואים לשון הכתוב בשער. מאירי עמוד ד' ה'. וכחז רבינו ירוחם וכ"כ ח"א, דפשוט ד[גס] אם אין עליו עדים חתומים אלא שנתנו בפני עדים, מקודשת, מאחר דקו"ל כר"א דעדי מסירה כרחי. וכ"כ הרי"א המובא בשי"ג. וכ"כ המאירי לדף ט' ששט"ק א"ל לעד"ה, דא"כ לא היה כשר על החרס, [וכנ"ל], שהרי יכול להזדייק כו', דאין לפרש דמירי דחקק על החרס, דאינו מלוי, אלא הכל תלוי בעד"ה, ולהלן שם בדיח ויש, אחר שכתב ג"כ דא"ל עד"ה ששט"ק דהרי גם כגט עד"ה עיקר, הוסיף, ולא נאמר שם עד"ה אלא מתקון העולם [כבניטין ג' ז' ע"ש], מעשה שט"ק דאין כחן חקוק העולם, אף לכתחילה כן, וכ"כ חכמי הבר. ויש לעיל בעמוד ז', הביא מהרש"א ציבמות דמשמע שהלריך בשט"ק גם עד"ה, וכשאין עד"ה הוי ספק, וכחז, ועיקר הדברים שהכל תלוי בעד"ה. ובישא ברכה (שעל רי"א) ד"ט טור ז', מציא מהתשב"ץ ח"א סי' מ"ז שכתב בפשיטות דכל שלא חתמו עדים ומסרו לה בפני עדים אינה מקודשת כלל, וכחז וזה חימה ולי"ע. ובערוך השלחן סעיף ג', אחר שכתב ג"כ שא"ל שיחתמו עדים בשער, הוסיף, אמנם גבי גט איחא צ"ל קל"ג דאף דכשר בעד"ה בלא עד"ה, מ"מ לכתחילה לריך גם עד"ה, וכן המנהג פשוט, א"כ ה"י בקדושין, מיהו צדיעבד אם לא החתים עדים כשר לכ"ע.

וע"י בפסקי הלכות (יד דוד) ח"א דל"ד ז', דבמקום דגבי גט אם לא היו עדי מסירה בטל הגט, הכא נמי אינה מקודשת, ובמקום דהתם בלא עד"ה אינו פסול אלא מדרבנן, ה"י מקודשת.

כשחתמו עדים פסולים בשטר או קרובים ומסרו בפני עדים בשרים. ע"י בפסקי הלכות ה"ל בסק"ב, וע"ש בהערה ג', ומציא דתלוי דזין דהתם, בשטר שכתבו על החרס וחתמו בו עדים ומסרו בפני עדים.

ב. וכשחתמו עדים בשטר ונתנו בינו לבניה. כתב בח"מ סק"ב, דלקמן סי' קל"ג גבי גט כה"ג, כתב בשו"ע דכשר ושי"א דפסול, ופלוגתא ז' שייכת גם בקדושין. והביאו הב"ש סק"ב.

ובלח"מ פ"ג דאישות ה"ג, הקשה על הרמב"ם למה לא כתב דבחתמו עדים בשטר ונתנו בניה לבניו נמי מקודשת, וכמש"כ הרמב"ם גבי גט צפ"א דגירושין וגבי עבד צפ"א דעבדים, וצדא דה"ה בקדושין דומיא דגט, כיון דאית לן עדי חתימה [נמי] כרחי, ובקדושין דמ"ה א' איחא, דהא דחניא אמר התקדש לי בשטר ר"מ אומר אינה מקודשת, היינו בשטר שאין עליו עדים, ור"מ לעמיה דאמר עד"ה כרחי, ומשמע דלר"מ שטר קדושין בעד"ה סגי, ולא ידעתי למה לא הזכירו כחן רבינו יו.

וצדרכי

(י) בלח"מ מה"מ : דפסול. ובעצי ארוים סק"ב הבין דבזה כתבתו להקשות עוד ענין, למה לא הזכיר הרמב"ם דשטר שאין עליו עדים שנתנו בעד"ה, פסול, וכר"מ בקדושין שם, וחמה עליו דזה ודאי ליתא, דהא אם נתנו לה

ובנתן לה שטר קדושין ואמר לה כנסי שט"ה זה [ולא אמר לחי"כ ה"י לקדושין, כתב בדל"ה א' ד] אינה מקודשת אף אם דבר תחילה מעסקי קדושים, דנתן לה בזה הלשון גרע משחיקה, ע"י בקדושין ו' א' אי דיהב לה ושחק ה"י בצע וכו', וכן מצואר מדברי הרשב"א ה"ל [נראה הכוונה למה שהביא בדל"ה ד' מהרש"א בגיטין דע"ה, דהא דתן התם כנסי שט"ה כו', אף דגם נתן בסתמא לא מהני, היינו דקמ"ל דכח"ג גם כהיו עסוקין בגט, לא מהני], ופשוט הוא וא"ל לפנינו, וכן לא מהני אם יאמר לעדים שנתן לקדושין, דבקדושין צעין דעתה לא דעת העדים, משא"כ בגט כו' [ע"י בדבריו שצאות ו'], מידו דהוי אחרת דיוכלה להתגרש ולא להתקדש, וזה פשוט.

ושם בהגכה, אם אמר לה כנסי שט"ה זה ואח"כ אמר לה ה"י שטר קדושין, מקודשת אם אמר לה בעודן עסוקין בזהות ענין, באופן שניכר שכוונתו הייתה מתחילה רק לשחק, אבל אם הפסיקו לדבר מזה הענין והסיעו דעתם לדבר אחר, ואח"כ אמר לה ה"י שטר קדושין, ה"י ספק קדושין, כמ"ש צפ"ד אות ע"ט מאמר ג' אות ו' [וכנראה שהכוונה למ"ש צדק"ט ז' בהגה א', דכח"ג יש חשש לבעול השט"ק, ע"ש], וכן אפילו עודם עסוקים בזהות ענין, דוקא אם אמר לה כנסי שט"ה זה [באופן] שניכר בדבר שאינו מפקירו ואינו מצטלו לגמרי, אבל באמר לשון ש"ל שכוונתו הייתה לבעול ולהפקירו לגמרי, שלא יהיה צידה אף בתורת פקדון, ה"י ספק לדעתי (עתה שעוד לא אדע להכריע בין השיטות אם יכול לבעול גוף הגט) ולע"ג למעשה כו', ועוד כיון דאפקריה כבר זכתה בהנייר ואינה יכולה להתקדש עתה בהשט"ק או להתגרש בהגט, דהוי כעלי גיטך מע"ג קרקע.

ד. ונתנו לה. א. כשנשא בידו מקצת מהשטר או חוט הקשור בשטר. ע"י באוה"פ סי' ל' סק"א אות ח'.

ובשואמר מלי שטרך מעל גבי קרקע. ע"ש אות י"ד.

ב. איך תהיה הנתינה כשכתב השטר על חפץ גדול או על בעל ח' בפסקי הלכות (יד דוד) ח"א דל"ה ז', אחר שצייר דכתב השטר על קרן פרה או יד עבד לריך ליתן לה הפרה והעבד עצמו, דנתן רק הקרן או היד הו"ל חסר חלישה כו' [כמבואר בסק"ד אות ז'], כתב, ולריך שיתן לה הפרה או העבד על ידה או בחור חלירה, אבל אם קנאחם באחד משאר דרכי הקנינים במסירה או במשיכה וחזקה ושטר, ה"י ספק, ובאות מ"ה ילף לה לענין גט מירושלמי גיטין, והאריך לבאר דה"ל צע"ה דלא אפשר. ולהלן שם הוסיף, דלקמן צפ"ד אות ע"ט מאמר ג' החליט דמשיכה אינה מועלת בגט בלא שום ספק, כיון שאינה אוחזת צידה והו"ל כעלי גיטך מע"ג קרקע, ובעית הירוש' הוא דוקא במסירה שאוחזת צידה כו', ומבאר דהעבד א"ל שיהיה כפות, וכדלחיי הכ"י צ"ח קכ"ד לבשרת הרי"ו הסובר כן, ובתפארת יעקב דעתו להחזיק

(ט) כצ"ל בכתבתו, וכביאר בעצמו בפ"א דגירושין דעת הרמב"ם דר"א יא"ף עדי מסירה קאמר, ועד"ה נמי כרחי, ודלא בהשיטה דסביר דר"א רק עד"מ כרחי, דהיינו היש פוסלים שהזכיר הח"מ.

אוצר

סיק ה אות ב

הפוסקים

שכרי נסתפקו אפילו אם נכחז ידו מהני בקדושין, וע"כ בלא עדי"מ
מייירי, וכמ"ש בחי"מ סק"ה והצ"ח סק"ט, [וצריע"א בקדושין
ע"י ב' נכחז בזה"ל, דכל שמקדש בשטר בעדים אע"פ שמסרו
שלא בעדים ה"ז מקודשת גמורה, מפי רבינו]. אבל מסביר י"ל,
דבשט"ק שאריך ראייה לאוסרה, לא חשיב שט"ק בלא עדי"מ, כיון
שיכולה לבזבזו, ולכן לכ"ע לריך עדי"מ, וכ"ד הגר"א סק"יג [וע"ע
בבהגר"א סק"א וסק"ב], ולמה נסתבחי לעיל [שם] אות ח' דאין
העדים חותמים עד שיקדשה בפניהם ט"ה, א"כ בלא"ה לא משכח"ל
בלא עדי"מ.

ועיין ביטא ברכה (שעל ר"יו) דף ע"י ט"ו עור ב', שהביא מהש"ס
ביבמות פ"ג דין י"א, דגם להפוסקים נגט דסגי בעדי"מ
לכד, מ"מ בקדושין לכ"ע לריך עדי"מ, דגבי קדושין כיו דבר שבערוה
יותר מצינו, וצ"ל לבין עצמו ל"ה קדושין אפילו שניהם מודים,
(וכחז כן כדי לבאר ספיקו דכריי שצחוס' לענין כתיי וע"א
בקדושין), ובחז ביטא ברכה שם להלן, דנראה דהש"ס למד כן
מהרמב"ם [הג"ל בלח"מ] מדלא נכחז גם בדחתמו עדים סגי בנזון
צ"ל לצינה, אלא דחמה עליו היכן מצינו דבקדושין כיו יותר דשצ"ע
מצינו, וכן דלא מהני בלא עדי"מ בשניהם מודים, כיונו כשאין
עדי"מ כ"ו. ואחר שהביא נמי הראיה מדמ"מ דסגי בעדי"מ לחוד,
וככלל"מ הג"ל, נכחז, מיכו [לפי הש"ס] יש לדחות ד"ל דרי"מ צ"י
בשט"ק גם עדי"מ, ויען דהעיקר בעדי"מ משוי"ה אחר הכס דרי"מ
פוסל משום דליכא אלא עדי"מ, ולרי"מ צ"י גם עדי"מ. וע"י במאירי
עמוד ז', דאחר שביא ד"ל דעדי"מ בלא עדי"מ לא מהני, וגם
י"א דעדי"מ בלא עדי"מ כיו ספק, סיים, ועיקר הדברים דהכל חלוי
בעדי מסירה.

אולם כמה פוסקים סב"י דעת הרמב"ם וסיעו, כהלח"מ הג"ל,
[וממילא תלוי בפלוגתא שהזכיר בחי"מ הג"ל]. דיוע"א דחיי
עשין מ"ה דע"י עור ב', נכחז, דלא הולך הרמב"ם להזכיר דין זה
כיון דגבי גט כשר, ומש"כ כאן ונחתנו לה בפני עדים, הוא משום
דמייירי גם נכחז על החרם דלא סגי בלא עדי"מ [כג"ל בסק"ב],
אבל נכחז על דבר שאינו יכול להזדו"ק, אה"י בדחתמו עליו עדים
ונחתנו לה צ"ל לצינה דמקודשת. וכ"כ בנשמת חיים דל"ה ג'
דלהרמב"ם והר"י דרי"א אף עדי"מ קאמר, ועדי"מ בלא עדי"מ [נמ"י]
מהני, ה"ה בשט"ק דביש עדי"מ ונחתנו לה צ"ל לצינה דמקודשת,
ומש"כ בלח"מ כ"ו, י"ל דסמך הרמב"ם עמ"ש בהלכות גיטין
ועדדים, ומש"כ בדרכי נעם דדוקא הכס סובר הרמב"ם דמהני
עדי"מ בלא עדי"מ ולא בקדושין, אינו נראה, דה"ל בגיטין דף ע"י ג'
ג' דרכים שזו גיטין נשים לשחרורי עדדים, מסקינן דקחשיב רק
מלתא דליתא בקדושין, ואם איתא כדברי הדרכי נעם, ליתני נמי
הא דאם נחתנו צ"ל לצינה דליתא נגט ושחרור וליחא בקדושין, אלא
ודאי מוכרחים לומר דגם בקדושין איתא. וכן הביא ראייה זו בצ"ח
ידיוה ח"א ס"י כ"ה. וכן נגט מקושר (למכרי"ע אלגאזי) ס"י ע"י
דס"י

לאסורדי כ"ו, הוסיף באות ח', הלכך אין האיש רשאי להפקיד שט"ק ביד
האשה לפני שקדשה, משום דשמא תקבל קדושין מאחר, ואח"כ אם תתחרט
תוכל להוציא שטר זה שכאלו נתקדשה ותפקיע הקדושין, ומחמת חשש זה
ראוי שלא יהיו העדים חותמים עד שתותא האשה כאן ומוזמנת לקבל קדושה
כ"ו, שא"א לסמוך עליו שיוחר שלא יפקיד אצלה או שלא ישליך השט"ק
בשוק, ואם נאמר שרשאי העדים למסור שט"ק ליד המקדש בסלה ראית שט"ק
היוצא מתחת ידה, וע"כ דאין העדים חותמין עד שיראו הקדושין. וע"ש
שמחלק מגט בכה"ג, והוסיף, ואם תפס המקדש השט"ק ולא קידש, ויפסלו
העדים הדבר אצל הכ"ד ויפסלו השטר כ"ו, מיהו סיים, דצ"ע לרי"א דע"א
כרתי מגלן דשט"ק היוצא מתחת ידה הוי ראייה על הקדושין.

ובדרכי נעם ס"י ל"ב, הנה מחלילה נכחז נמי שכ"ד הרמב"ם,
דאחר שהביא קושיית הלח"מ הג"ל, ודייק מדברי רבינו
ירוחם נכ"ח ח"א דסובר נמי דבעדי"מ לבד מקודשת י"א, וכדאשכחן
גבי גט, וכמ"ש הר"י ב' המגרש דעדי"מ בלא עדי"מ ועדי"מ בלא
עדי"מ סגי כ"ו, ורק לכתחילה מלכיון עדי"מ ועדי"מ, וא"כ ה"ה
בשטר קדושין, דהוי' לזיחא מקשינן, הוסיף, ואין ספק שכן סובר
הרמב"ם, ומה שלא נכחז דין זה כאן היינו לפי שסמך עמ"ש צ"ח
דגירושין, וכן"ה בשט"ק, מיכו אחר שהוכיח בדקמ"ד ד' דלענין
נכחז נכחז ידו וחתם עד אחד, דעת הרמב"ם דדוקא גבי גט יש
אופן דכשר ולא בקדושין, נכחז דלפ"ז איכא לספוקי נמי אי סבר
הרמב"ם דשט"ק כשר בעדי"מ בלא עדי"מ, מדאשכחן דגבי גט נכחז
נכחז דסגי בעדי"מ בלא עדי"מ, ולא נכחז כן גבי שטר קדושין אלא
פסוק ונמי גבי שטר קדושין ונחתנו לה בפני שנים, ואע"ג דאיתקש
הוי' לזיחא, הא הוי' דנכחז ידו ועד כשר גבי גט וגבי קדושין
לאו כלום הוא, וכן"ה י"ל גבי שטר קדושין דלא סגי בעדי"מ לחוד
אלא דוקא בעדי מסירה מטעמא דאין דבר שבערוה פחות משנים,
ומה שכשר גבי גט נכחז ידו ועד או נכחז ידו לחוד לדעת כמה
פוסקים, היינו מטעמא שכתבו הרע"ב"א בקדושין ס"ה והנמוקי
צ"י ד' לחין משום דכתיב ונכחז לה דמשמע אפילו הוא בעלמו,
ומה"ע סגי גבי גט בעדי חתימה לחוד, משא"כ גבי קדושין כיון
דכתיב על פי שנים עדים יקום דבר צ"ע מפיכס ולא מפי נכחז,
כלומר שינחן בפניהם ולא יסמוך על חתימת העדים החתומים
בשטר הקדושין, ובזה נסתלקה חתימת הלח"מ הג"ל, ד"ל דהרמב"ם
סובר דגבי שטר קדושין לא סגי בעדי חתימה אלא לריך עדי מסירה.

ובעצי ארזים סק"ב, אחר שביאר דגם גבי גט אף נכחז הרמב"ם
דמהני עדי"מ בלא עדי"מ, מ"מ לא הכריע דין כך, דהא
צ"ע"ז שם נכחז, דיש מהבאונים שהורה שפסול, הוסיף, ואפילו
נימא דדעתו מסבמה להדעש הקודמת שם דכשר מ"מ אין מה
ראיה לקדושין, שהרי שם צ"ח"ג, לענין גט שאין בו עדים כלל ונחתנו
צ"ל לצינה, נכחז, דלא מהני משום דא"א שחייב זו היום ערוה
וכבא עליה צמיחה צ"ד, ולמחר תהיה נחתה בלא עדים, וא"כ
אפילו נאמר שאם חתמו בו שנים ונחתנו צ"ל לצינה דדיוע"א בגט
כשר, היינו כמ"ש שם בה"מ העטם משום דכל דמקדש אדעתא
דנזון מקדש, וכיון שחזקו שיחתמו עדים נגט מפני תקון העולם,
לכן סמכין נמי על עדי"מ בלא עדי"מ, אבל בשטר קדושין דלא מצינו
תקנה חתמים שיהיו עדים חותמים על השטר, לא מהני בלא עדי"מ.
ובמרכבת המשנה שעל הרמב"ם נכחז נמי שאין דברי הלח"מ הג"ל
מוכרחים, ד"ל לענין קדושין [דוקא] עדי"מ כרתי.

ובחזון איש ס"י ק"ה אות י"א, אחר שהביא מ"ש בחי"מ הג"ל
דתלוי בפלוגתא דגבי גט, נכחז, דבאמת מוכרח מדברי
הרע"ב"א הרע"ב"א והנ"י דבשטר קדושין מהני עדי"מ בלא עדי"מ,

בפני עדי"מ בודאי מקודשת גמורה היא. ובדרכי נעם הג"ל בסמוך, בהעקתו
לשון הלח"מ ליתא לתיבה זו דפסול. ולפ"ז מש"כ עוד פס"ז ולא ידעתי וכו',
חזיר עמ"ש מקודם לענין עדי"מ ומסר בינו לבינה, דנמי מקודשת ובבית
ידירה ח"א ס"י כ"ה הגיה, שבמקום : דפסול, צ"ל : דכשר.

(ח) וכ"כ בדעתו ביטא ברכה שעל הר"י בדף ס' טור ב', ומשום דבג"ד
הסכים לדעת הר"י ומהרמב"ם דסב"י דרי"א אף עדי"מ כרתי והיה דעדי"מ
כרתי, ע"ש, והוסיף, מיהו דוקא בדיעבד, אבל לכתחילה בענין חרתי עדי"מ
ועדי"מ.

(ט) דאחר שהוכיח באות ו' ד' דאם ראינו שטר קדושין בידה והיא אומרת
לא נתקדשתי עדיין ופקדון הוא בידי, אינה נאמנת, והשטר חשוב ראייה על
עיקר הקדושין, ולא כל בטינה לאכחושי כ"ו, ול"ד לשטר שנכתב אחר הקדושין

אוצר

סי' ה אות ב—ד

הפוסקים

עד"מ, אבל צו"ל מתחת יד בעד"ה כו', ולא ידעין אם נמסר לה בעד"מ או לא, תלין שנמסר לה כדון בעד"מ, וא"כ צ"ד לדינו וידעין אם היו עד"מ או לא כו', מקודשת, דמסתמא תלין שנמסר לו [נאציב] בעד"מ, והוסף דאף שהאז והמקדש אומרים שלא היו שם עד"מ, אינם נאמנים, דאפשר לדעת הסוברים כן אפילו אם צ" [נראה דהכוונה שיהיה] אומרים דלא היה עד"מ חוששין שמה נחנו בעד"מ.

ד. להסוברים דמקודשת בשטר בעדי חתימה בלבד, אם אמרינן עדיו בחתומיו זכין לה ומקודשת משעת חתימה. המקנה צו"ל כאן, אחר שהצו"ל מה"מ והצ"ש שצ"ח צ" להפוסקים דנגט סגי בעד"ה בלא עד"מ, ה"ה בקדושין, הציא מש"כ בחידושו דף ע"ו, דלכא"פ וסיעתו דס"ל דהכלה כאצ"י דאמר צ"מ דף י"ג דעדיו בחתומיו זכין לו, א"כ הכא גבי קדושין כיון דבעינן שיכתבו מדעתה [וכנשי"ע להלן], וצריכ"ל צו"ל שם מבורר דהיינו דבעינן שיכתבו ויחתמו בשליחותה ע"ש, א"כ כ"ש דעדיו חתימה זכין לה ומתקדשת משעת חתימה, דכיון דזכין לה הרי הם עצמם עדי מסירה, אלא דבעינן דמעי לידה ולא מתקדשת למפרע משעת חתימה, והכי משמע לישנא דצריכתא צו"ל שם שלא הוצרכה הנתינה, כמ"ש בחידוש, ונפ"מ טובא דאם קבלה קדושין מאחר ואח"כ מטעם השטר לידה מקודשת למפרע לראשון, וצ"ח יש ליישב מה שהקשה הלח"מ [שצ"ח צ"] אמאי לא כתב הרמב"ם דבעד"ה לחוד מקודשת כמו בנגט, ולהכ"ל י"ל דגבי קדושין פשיטא דמהני, דכיון שכותבין השטר מדעתה עדיו בחתומיו זכין לה והיו בעד"מ דקיי"ל דכן הן שלוחיו הן הן עדיו, ואף דהרמב"ם לא פסק כאצ"י צ"מ שם גבי שט"ה, מ"מ הכא שכתבין מדעתה ומלוגה עדין טפי דהיו כשליחותה, אף ל"ע צ"ח לפ"מ הרא"ש צו"ל דצ"מ דס"ל להר"ף לחלק בין מבר להלואה לענין עדיו בחתומיו זכין לו, א"כ י"ל דה"כ יש לחלק, ולי"ע.

והוסף, דלכאורה קשה ע"ז מהא דאמרין בגיטין י' ע"א והא חזרה גופא איחא בקדושין כו', ומאי קשוי הא לרצפא ור' שריא צריך שיכתוב השט"ק מדעתה, וכיון דהתם קאי אר"מ דקדאמר בצריכתא וכדברי ר"מ בחרצבה, ולר"מ צעין עד"ה, א"כ עדים בחתימתן זכין לה ואין יוכל לחזור כו', אף נראה דאין מזה קושיא, דהתם קאי אצ"ח דרצא כדאמר שם בשלמא לרצא כו' אלא לרצא קשיא כו', ורצא הרי ס"ל בקדושין דף ע"ו דלא צעין כתיבה מדעתה כו', ולהכ"ל ד"ל דע"י עד"ה מקודשת למפרע, יש ליישב לשון הרמ"ה ב"ש ס"י מ', שכתב, ד"ל דנקדשה בשטר לאחר ל' יום ונאכז השטר חוץ ל' אינה מקודשת, ואינו מוכן דהרי לא מנינו מי שחולק ע"י, ולהכ"ל י"ל דמסתמא איכא עד"ה בשטר הקדושין, א"כ למ"ד עדיו בחתומיו זכין לו ה"ל כמו מעכשיו ולאחר ל' יום דמקודשת אף שנאכז השטר בחוץ ל' יום, אף בחידושי שם כדכתיב דלהסוברים צ"מ קב"ג דבעינן שליחות הצעל בחתימת העדים משום דהעדים שליחי הצעל נינהו בחתימתן, א"כ לא שייך לומר עדיו בחתומיו זכין לו, דכיון דזכיה הוא מעטם שליחות א"כ ה"ל העדים כמו שליח קבלה של האשה, והרי קיי"ל דאין שליח הולכה של הצעל נעשה שליח לקבלה של האשה כו', כדאיתא בגיטין כ"ד א' וס"ג צ', ואף דלמאי דקיי"ל כר"א דוכחז לה קאי על הכתיבה ולא על החתימה שפיר י"ל דעדיו בחתומיו זכין לו, מ"מ כבר כתבנו בחידושינו שם דכיון דבעינן נגט שליחות בנתינה משום דעלי גיטך מעל גבי קרקע לא מהני, א"כ א"ל לומר דעדיו בחתומיו זכין לה, כיון דע"כ נעשו שליחי הצעל על הנתינה א"כ שוב אינם יכולים לזכות לה בחזרה שליח קבלה, אלא כיון דקיי"ל בגיטין שם דהיכא דנעשה שליחו ושלוחה הוי ספק מגורשת, א"כ ה"ל הוי מקודשת מספק, ולי"ע.

דס"ו א', אחר שהציא הפלוגתא אם לר"א אף עד"מ כרתו, כתב, ופשוט דלמ"ד דסגי בנגט בעד"ה ה"ה בשט"ק, וכמש"כ הרמב"ם צו"ל דף ע"ו, [נראה דהכוונה למש"כ צ"כ צעין דמקשין הויכ לנתינה, דכל שמקדש בעדים כו' אע"פ שמסרו לה שלא בפני עדים ה"ז מקודשת גמורה מפי מורי], וכ"כ הלח"מ צ"כ דאישות, ונמלא דהמקדש בשטר בעד"ה לצד הויא ספק מקודשת. וכן מבורר בפסקי הלכות להלן להר"ף והרמב"ם וסיעתם ה"ז בקדושין מהני עד"ה בלא עד"מ. וכן מבורר בהמקנה שצ"ח ד'.

ובתפארת יעקב סק"כ כתב, דזה תלוי אי צעין בשטר קדושין שמו ושמה, כמש"כ המחבר בסעיף ד', דלפ"ז מהני עד"ה בלצד, אבל אי נימא דלא צעין בשט"ק שמו ושמה כלל, אז פשיטא דלכוי"ע לא מהני עד"ה בלא עד"מ.

ובפסקי הלכות (יד דוד) ח"א דל"ב א', הכריע בדעה הראשונה שהזכיר הח"מ הנ"ל, שכתב, דשטר קדושין שחתמו עליו עדים כשרים לשמה, והשטר אינו יכול להצדיק [עסק"ב], ונחנו צינו לצינה, ה"ז מקודשת. וצ"ד דוד אות ל"ו האריך דעות הפוסקים בזה לענין גט, ומסיק דל"ג ג', דנראה עיקר דעת הר"ף והרמב"ם וסיעתם הנ"ל, מכמה ראיות שהביאו לסדרתם, ושכ"מ בירושלמי כו', וגם פשטות הסוגיות שבתלמוד מורים כדעתם. ולעיל שם דל"ב טור צ' מנאר טעמם, דסברי דהגט מתקיים גם ע"י חתימת העדים לצד, ואף דאין עדים על הנתינה, והרי אין דבר שצרכו פחות משנים, מ"מ לא לכל הפרטים נריך עדים אלא לעיקר הדבר כו', כגון בקדושין כשאין עדים בשעת [נתינת] הקדושין אין הקדושין כלום, ועכ"ז נאמנת [ע"פ עולמה] שמתקדשה בפני עדים כו', וכמו דפ"פ לר"מ ח"א עדי מסירה כלל ומתקיים בעדי חתימה, והעטם כו' דעיקר הנגט דהיינו כתיבתו לר"מ חתום [ע"י] צ' עדים, והנתינה מתקיימת ע"י חזקה ואומדנא דכיון שאנו רואים הנגט בידה אכן סביר שצ"ח מידו לידה, דנפילה לא שכיחא, ומכ"כ גם לר"א דסובר דע"מ כרתו, יכולים לסמוך גם על עד"ה כו' דכתיב נעשה הכתיבה עיקר המעשה ומתקיים ע"י עדי הכתיבה, ושוב ח"א עדים על הנתינה [דמתקיימת ע"י החזקה כנ"ל], אבל כשאין עד"ה אז נחשב עיקר המעשה הנתינה, ולכן נריך עדים במסירה כו', ועל [חסרון] עד"ה סומכין על אומדנא צעלמא [שנכתב ע"י בעלה ושכח מסר לידה, וכנ"ל]. ואחר שהאריך צ"ח דלר"מ צעין שיהא מוכח מחובו, הוסיף צ"ד, דלפ"ז היכא שסומכין על עד"ה לר"א, נריך להיות השטר מוכח מחובו, כלר"מ, וגם העדים לריכים שיחתמו על התלוש וגם לשמה, דכיון דסומכין עליהם הוו מכלל "וכתב" דקרא, וכן מוכח בגיטין ד' א', דקאמר דלר"א היכא דחתמו עדים לריכים לחתום לשמה, דל"כ הוי מזויף מחובו, וע"ש בתוס' דנדחקו במאי הוי מזויף הא ח"א להכשיר בעד"ה בלא עד"מ, והיינו לשיעורם, אבל לשיעור הר"ף וסיעתו ח"ש, דכיון דגם בעד"ה לצד מהני לר"א דצ"ד, א"כ חיישין דילמא אחי נמסרך עליהו בלא עד"מ, והם חתמו שלא לשמה ולא מהני בלא עד"מ. וע"ש בהערה א' שצ"ל א', מה שחתם על בהג"א שכתב דל"ל חתימת העדים לשמה, ומ"ש צ"ח. [ומש"כ שיחתמו על התלוש ע"י בסק"ד אות צ', דיש דעות אם מחובר כה"ג פסול בקדושין].

ג. ובלא ידוע שמסר בינו לבינה, אבל גם אין עדי מסירה לפנינו. כתב צערוך השלחן סעיף ח', אם צא לפנינו שטר קדושין חתום בעדים אמרינן דודאי הוי שם גם עדי מסירה, והי"א ח"א לכל הדעות, ולא אמרינן דשמה לא הוי שם עד"מ ופסול למ"ד דפסול בלא עד"מ, ואם קבלה קדושין גם מאחר לריכה גט משניהם, דגם בנגט כשר כה"ג, כמ"ש בס"י קל"ג. וכ"כ בנגט מקושר (למהררי"ט חלנאז) ס"י ע"י דכ"ו א', דהא דפליגי אם סגי בעד"ה בלא עד"מ, וי"ל דלא מהני, היינו צידוע לנו שנמסרו צינו לצינה בלא

באר הגולה

ג וצריך שיכתוב אותו לשם האשה המתקדשת כמו בגט

ב צעיה ונפשתא דס ע"כ
דמקיש הויה לניחא דנעיקן לשמה

הפוסקים

סיק ה אות ד—סיק ו אות ב

אוצר

המזכק מבר"מ. וביינו תריווהו, הלא שכתוב העל זה בגמגוס. ועי' בשו"ע סי' ק"ל סעיף כ', דפסק כמ"ד דחתם סופר ועד שנו, דכתב סופר ועד חיו גט, ועי' ב"ש סק"ל דהיינו כדעת הרמב"ם, ושמשמע דהיינו אפילו בסופר מוזכק, ועי' מש"כ מהרי"ט דעת העיטור והר"ח לענין כתב סופר מוזכק ועד.

ו. לשם האשה המתקדשת. א. כתב בפסקי הלכות (יד דוד) ח"ל דל"ח א', לר"ך לכתוב לשמה תורף השטר, ר"ל שמו ושמה וברי את מקודשת לשם קדושין שכתב מקדשה. וזאת נ"ו מבאר המקור דגם "ברי את מקודשת" הוא מעיקר השטר, והוסיף, ודע דאם יש בשטר"ך גם לשונות אחרים שמורין לקדושין ולאותן לשונות כתב לשמה, ח"כ חף שלשון האמ"ק לא כתב לשמה, לא חיכתה לן כו'. ומסתמך ע"ד החוס' בגיטין דכ"ו ד"ה וצריך כו' ומ"מ ח"ן להוציא ע"ז כו' וליון לחשי' הרשב"א סי' אלף רמ"ב, וכתב, והנראה לי ככתבתי עפ"י החוס', ואולי כוונה הרשב"א כהחוס'. וכתב עוד, דח"ל צפירות שכתב לשמה, רק במחשבה לשמה בתחילת הכתיבה סגי, כל זמן שאינו מנצל מחשבתו הראשונה. מקור הדון האריך לזכר זאת נ"ו. והוסיף, ולא מחשבה לא צ"י אלא כשהצטל בעצמו כותב השטר, אבל מי שכתב השטר ע"פ צווי הצטל אל שום מחשבה, רק שלא יחשוב צפירות לשום אחרת וכדומה. וכתב זאת נ"ט, דאף דפוסקים לא נמלא דין זה מבואר, מ"מ כן ברור לדעת. ואחר שביאר לענין גט לא מלינו דכותב סתמא פסול אלא בכתב שלא צווי הצטל, אבל בכותב צווי לא מקרי סתמא, ועוד דפסול דסתמא הוא משום דסתם אשה לאו לגירושין עומדת, משא"כ בזה לכתוב כו', סיוס, וממילא [דכ"ג] בקדושין כשר כה"ג. וכ"כ הריטב"א בסוגיין בדיא, דכל שזה הצטל לכתוב לאשה זו חשיב לשמה, וכדפירשתי צפ"ק דגיטין גבי גט, והיינו דנפקא לן מוכתב לה לשמה, שכל שנכתב לה לשמה הוא. והוסיף, וקיי"ל בגט דל"ח שלא נכתב לשמה כו', וה"כ בשטר"ך שלא מחת ידי אשה כו', הריכי מקודשת, דחוקה הוא דדין נכתב, לשמה ומדעתה, ודין הגיט לידה, דקיי"ל דל"ח לנפילה ולא לפקדון, והיינו דנקט הכא בגמ' שכתבו שלא לשמה, כלומר שידוע שלא כתבו לשמה כו', מפי רבינו. ועי' לדעתו היינו צ"ן שהשטר הוא צעדים או בכתב ידו, ואפילו מסרו שלא צעדים. ויבוארו הדיעות בזה כל פרט במקומו.

ובקפנה שהאז מקבל הקדושין, עי' ציד דוד שם דס"ט א' בדיא עתה (קמא), דמבואר [דאף דכותב "כתב" מקודשת לי, מ"מ] לר"ך להיות לשמה דוקא, וכדמפורש בלשון רש"י קדושין ע' א' צענין דכתב לשמה ושלא מדעתה, שכתב, וה"כ בקטנה ונערה לשמה ושלא מדעת אביה.

ב. ואם צריך לכתוב גם לשמו. במראה הפנים על הירושלמי גיטין רפ"ג ד"ה כתב, אחר שהביא הא דמסקין גם בצבלי דשטר"ך שלא לשמה פסול משום דמקשין הויה לניחא, כתב, דמשמע דלשמו נמי צענין כדצ"עין בגט, וכ"י מדברי הר"ן בקדושין שם, וכ"כ בה"מ צפ"ק דאישות ה"ד בשם הרשב"א כ, אבל הרמב"ם לא כתב שם אלא שצריך לכתבו לשם האשה המתקדשת וכנגד, ונראה דס"ל דלאו לכל מילי מקשין הויה לניחא אלא לענין דמתקדשה בשטר, ושאינו שלא לשמה דפסולא דגופא כו' וכמאן דליחא לשטרות כלל דמא, אבל לענין שאר דברים יש לחלק צ"ן גיטין לקדושין. ועי' בצרית יעקב שבס"ק אות א', דמשמע מדבריו שצריך לכתוב לשמו כמו לשמה.

אולם בסיב קדושין סק"כ ד"ה הלא, תמה על המקנה ה"כ במה שר"ל דגם בקדושין אמרין עדיו בתחומיו זכין לו, דהא החוס' צ"מ כ' ע"א כתבו דהא דשטר שחרור אמרין עדיו בתחומיו זכין לו היינו מטעם תקנה, ונסתפקו אם מותר בזה מורין משעת חתימה, ח"כ לענין קדושין פשיטא דלא תקנו שכתב ח"א למפרע, וגם קשה דאף אפשר שזכו העדים משעת חתימה, הא בגיטין צה"ג הו' כעלי גיטך מעל גבי קרקע ולא מהני שזכו משעת חתימה, וא"כ גם בשטר קדושין איכא כך סברה, ולפ"ז קשה גם בשטר שחרור אף אפשר לומר עדיו בתחומיו זכין לו כיון דלא קיבל הגט ובשעת חתימה עדיין ליכא חתימה, ואף אפשר לחקן דעדיו בתחומיו זכין לו, וז"ל דמ"מ תקנה היא, וא"כ לפי האמת אפשר דלא שייך לומר עדיו בתחומיו זכין לו גם בשטר שחרור [וכמו דמשמע בן מדברי הרא"ש צפ"ק דב"מ סי' מ"ו, ועי' בפלפולא תריפחא אות ע'], ועי' בגיטין י"ב ע"א במשנה בפרש"י וחוס' דבלא מסרו מיד ליד לכ"ע אינו זוכה בשטר שחרור.

ה. חתם (או כתב) סופר ועד א' אם סהני בשטר קדושין. הריטב"א בקדושין ע' צ' ד"ה ובשטר, אחר שהביא מהרמב"ן דבאומרת אמרו שיכתוב לא מהני, כנגד, ובבבב"א אות ב', כתב, הלכך כי היכי דנגט חתם סופר ועד פסול משום חורבא דאומר אמרו, כדאיתא בתם [בגיטין סי' ז'], ה"כ בשטר קדושין, וחוכי דעת מורי. והביאו בפ"י ארוס סי' ל"ז סק"ג, וכתב, דדבריו נ"ג, דדין זה לא נמלא בשעת הרמב"ן, ובגיטין שם מפורש איפכא, שאם באומר אמרו פסול הרי חתם סופר ועד כשר, דלא נפיק מיניה חורבא, [דאין לחוש שהסופר יחתום ע"פ השליח בלא צווי הצטל, ע"ש בגמ'], ורק למ"ד דאומר אמרו כשר הו' חתם סופר ועד פסול, [דסובר דרק בכתב סופר ועד כשר, ערש"י שם], ואע"ג דכמה פוסקים סברי דמחמירי בתריווהו, היינו משום דמספק"ל בדין דאומר אמרו ונקטי הכא והכא לחומרא, [עי' ב"ש סי' ק"ל סק"ט], אבל להרמב"ן דמשמע דסובר דאז"ל פסול בודאי ח"ן מקום להחמיר בחסות, ובלא"כ נ"ל שאין לדמות קדושין לגירושין צענין חסות, דנגט שהצטל ממנה הסופר והעדים משו"כ אם ח"א כשר יש לחוש לשנוי השליחות מלד השליח משום כיסופא דסופר, ע"ש בגמ', אבל בקדושין אפילו ילפין מגירושין דנעיקן דעת מקנה לכתובה השטר קדושין, דהיינו דעתה [עסק"ת], מ"מ הרי הצטל הוא הכותב בלשון האמ"ק לו, והוא הממנה להסופר והעדים, ולא שייך שנוי השליחות [מלד שלוחה] באומרת אמרו, וז"ל דמטעם זה לא הזכירו האחרונים דין דחתם סופר ועד בקדושין. וז"ל דאכתי יש לחוש לשנוי השליחות גם בקדושין מלד שלוחו דצטל למ"ד אומר אמרו כשר].

ועיין הריטב"א ליבמות דל"א ע"כ וציתר דיוק צ"י שם בשם ח"א, דכתב סופר ועד [דחנן בגיטין פ"ז צ' דכשר, חף דהו' לקולא, ח"כ] כ"ש דאיכא לאכשורי בשטר קדושין, והיינו כמ"ד דמקי בתם [בדפ"י צ'] בספרא דמוזכק [הצקי בתורת גיטין ולא יכתבו בלא צווי הצטל, רש"י], דכתב סופר הו' במקום חתימה ידו, הא נמי הו' בקדושין, דהכא והכא ח"ן דבר שבערור פחות משנים, ולמאן דמקי בתם דחתם סופר ועד שנו, כ"ש וכ"ש [דמהני בקדושין]. וצריעב"א הוסיף, וזהו האמת לדעתו וכ"י מורי

ב צ"ע הא הר"ן והה"מ בשם הרשב"א, כתבו רק שבנוסח השטר צריך שיזכיר שמו ושמה, כנגד, אבל לא כתבו שצריך לכוון גם לשמו.

[ג] ואם כתבו שלא לשמה אינה מקודשת

ביאור הגר"א

ואינו

[ג] ואם כו', דהבאי

היתה בדיעבד ועוד שם אחרת כתבו לשמה ושלא כו' :

הפוסקים

ס"ק ו אות ג—ס"ק ז אות א

אוצר

אין לריך שיתן שטר לכל אחת ואחת, ואפילו כתב שטר אחד לשנים רבות בדרך כלל אחת פלונית ופלונית מקודשות, שפיר דמי, משא"כ בכסף דיינו בפרטות דלא סגי בלא שיהיה פרוטה לכל אחת ואחת, ולפי"ז קם דינא דלדעת הרמב"ם ליחא להך דינא דלא ולא לה ולחברתה בשטר קדושין, אבל הא נמי ליחא, דאפשר לומר דהכוונה להכשיר במקדש נשים רבות בשטר אחד לא בדרך כלל כגון אחת מקודשות לי, כי אם בטופס לכל אחת ואחת, כגון אח פלונית מקודשת ואח פלונית מקודשת, דבכה"ג חשוב לה ולא לה ולחברתה, דהאי לחודא קאי והאי לחודא קאי, אבל לעולם בכתוב בדרך כלל אחת מקודשות לי לא מהני כלל, והכי מסתברא, כיון דקוי"ל דבעינן שיכתבו לשמה ופסול במחזור כגט מטעם דחתקש הויה לייחא לגמרי, אי"כ להכי נמי חתקש ואין חתקש למחלה, וע"ש שהאריך עוד לדקדק כן מדברי מהר"א בן חסון שכונאה חשבתו במהרי"ו לצית הלוי סי' ב'.

ה. כתב לקדש אחת משתי נשים שיחליטו אח"כ. כגט מקורש (למהרי"ט אלגאזי) סי' ט"ז דסי"ה א', מבאר תוך דבריו, שאם היו שמותיבן שוים, ואמר לסופר כתוב לשם אחת מכן לאחיה שאררה, פשוט דבכה"ג לא חשיבא לשמה, וכדקוי"ל דרפ"ג דגיטין, דהיו לו ב' נשים ששמותיבן שוים ואמר לסופר כתוב גט לאחיה שאררה אגרה, פסול, דאין ברירה ולי"ח לשמה, ואפילו לסדרת ר"י דבעלמא ית ברירה, לענין לשמה מורה דאין ברירה, וכמשי"ב החוס' שם בשמו, דכתב לה לשמה משמע שיהא מחזור בשעת כתיבה, וכיון דבשטר קדושין צעין שיכתבו לשמה, כגט, אי"כ בכה"ג לי"ח לשמה ואינה מקודשת כלל, [מיהו ע"י בשו"ע סי' קל"א סעיף ד', דגבי גט כה"ג פסק דהוי ספק מגורשת, ובהפוסקים ד"אין ברירה" הוא רק לחומרא]. ולהלן הוסיף, דב' נשים ששמותיבן שוים, ואמר לסופר כתוב לזו אם אררה לקדש וכתוב שטר אחר לזו אם אררה לקדש, בכה"ג מקודשת גמורה, [אף דבשעת כתיבה עדיין לא ידוע לו איזה יקדש], דחשיב שפיר לשמה והשטר כשר, דהא בכל שטר ושטר בכתובתו אינו מתנה על ב' דברים בשטר א', כצאופן הקודם, אלא על דבר אחד, דהיינו כתוב אם אררה לקדש זאת, ובכה"ג דהוי תנאי שצידו לקיימו, כיון דהנשים מזגס נחרתה כל אחת להתקדש לו, דהא מדעתה כתבו להשטר, [דל"כ הרי בלא ידוע בעת הכתיבה שנתרחה להתקדש לו, הא משום זה גופא חשיבא לא לשמה, ע"י בדבריו שצסק"ע אות ב'], וכיון דבררנו תלוי למי משתיבן לקדש, ודאי דלא שייך בזה דין ברירה, והוי ככל התנאים שצידו לקיימו שבהתקיים התנאי מתקיים המעשה למפרע, ואפילו למ"ד דתנאי דש"מ שייך דין ברירה אף שאינו מתנה על ב' דברים, היינו דוקא בתנאי שאינו יכול לקיימו, אבל באומר לסופר כתוב גט לאשתי ע"מ שאררה לגרשה, לא שייך דין ברירה, כיון דצידו לגרשה, וכמשי"ב הרש"ל צ"ח [ביש"ש פ"ה דיוני ברירה], וה"נ כיון דנתרחה וקדש א' מכן כו'.

ז. כתבו שלא לשמה אינה מקודשת. א. ובשכתבו בסתמא. בישועות יעקב פירוש הארוך סק"א מצא מחכם אחד דעתו נועה דכשר, דלע"ג דגירושין קוי"ל דסתמא פסול, מ"מ בשאר דוכתי כגון במגילת סוטה ובקדשים סתמא כשר, והטעם דגירושין סתמא פסול משום דסתם אשה לאו לגירושין קיימא כדאיתא בזבחים דף ב', וא"כ בקדושין דסתם פנויה עומדת להתקדש, גס סתמא כשר, והישוע"י השיב לו דלכאורה יש לדקדק כן מלשון השו"ע ושאר הפוסקים, דגבי קדושין נקטו הלשון: ואם כתבו "שלא לשמה", וגבי גט נקטו הרמב"ם והמחבר בסי' קל"א הלשון: דאם

ג. אם צריך לכתוב גם הטופס לשמה. כגט מקורש (למהרי"ט אלגאזי) סי' ד' דמ"ז ד', אחר שהצא מחבור סי' קל"א דגם טופס הכתוב לריך לכתבו לשמה משום דגירושין טופס אטו חורף, כתב, דנראה פשוט דבשטר קדושין אי"ל לכתוב טופס לשמה ולא גירושין טופס אטו חורף, וכמ"ש רש"י ותוס' והרשב"א וחר"ן דפסולא דערכאות ליחא בשט"ק משום דלא שייך למגור לכ"א מטעם כדאיתא ליה [ובמובא בסק"ז ובסק"ז אות ב'], וה"ה דלא שייך למגור בשט"ק טופס שלא לשמה אטו חורף כיון דלא נפיק חורבה אם יסבדו שחורף הכתוב שלא לשמה כשר, דאדרבה אסורים את המותר, או משום דשטר מלתא דלא שכיח הוא, וע"ש שהאריך עוד בזה. וכ"כ ביד דוד (פסקי הלכות) ח"א דל"ח טור ב', בצאת נ"ה, דכגט אי"ל מהחורה לשמה אלא בחורף, ולא בטופס, כבגיטין כ"א ב' וכ"ז א', ובקדושין אין לפסול אפילו מדרבנן.

ד. קידש שתי נשים בשטר אחד אם חלים הקדושין. דן בזה צנית וידויה ח"א סי' כ"ה, דהרי בגירושין קוי"ל דאין ב' נשים מתגרשות כגט אחד, דרש"י וכתב לה ולא לה ולחברתה, וכדאיתא כו' [ובשו"ע סי' ק"ל סעיף י'], וא"כ אפשר דהכא נמי לא הוי קדושין, או אפשר דלא מדמינן לענין זה קדושין לגירושין, דע"כ לאו לכל מילי מקשינן הויה לייחא, וכדאיתא בקדושין מ"ד א', דנזות ר"ל ככרוכיא ויחא ויחא וליכא דאשגח ביה כו', וכתב, דיש לפשוט ספק זה מהא דאיתא בגיטין דף ע' בשלשה דרכים שו גיטיו נשים לשחרורי עבדים כו', וקאמרין בהם דכי קתני מלתא דאיתא בקדושין ולא דאיתא בקדושין, אי"כ כיון דבגיטין נשים אין ב' נשים מתגרשות כגט אחד וכמ"ל, וגם בשחרורי עבדים קוי"ל כן וכדאיתא בגיטין מ"ב א', ואי נימא דאם קידש ב' נשים בשטר אחד הוי קדושין, ודלא כגט אי"כ הו"ל מלתא דאיתא בקדושין, ואמאי לא חשיב נמי הא וליחא בדרבנא דרכים שו גיטיו נשים לשחרורי עבדים כו', ש"מ דבקדושין נמי לא מהני אם קידש ב' נשים בשטר אחד. גם בערוך השולחן סעיף ט"ז כתב דצו"ד סי' רס"ו סעיף ס"ח בררנו דאין שתי נשים מתקדשות בשטר אחד כמו בגיטין, ורררה ברורה לזה מגיטין דף ע' [ובג"ל]. ואמנם כ"ה במאירי לדף ע' א' בפשוטות דכתב שטר א' לשתי נשים וכתב בו שתיים מקודשות לי, אע"פ שצסק"ג מה"ג מקודשות, בשטר אינו כלום, שהכסף ראוי ליחלק משא"כ בשטר.

ובגט מקורש (למהרי"ט אלגאזי) סי' י' דל"ד ד', אם כי כתב דיש לדחות הרריה מגיטין דף ע' ה"ל, דאפשר דלא קחשיב בצרייתא דשו גיטיו נשים לשחרורי עבדים אלא במאי דמפורש במתניתין, כמו מחזור ולשמה וכמ"ל, אבל במאי דלא תני במתני' בפירוש אלא בצרייתא או דברי שום חמורא לא קחשיב, והך דינא דלא ולא לה ולחברתה אינו אלא דברי רבינא ור"א ומשוי"ה לא קחשיב לה, ובש"ע כתב הרשב"א בתשובה סי' תר"ג, מ"מ מסיק מסברא דגם בזה מקשינן הויה לייחא, אלא דמחלק ע"פ הרמב"ם בין כתב אתן מקודשות, לכתב בשטר א' לכל אחת כרי את, שכתב, דהרמב"ם צ"ד דאיתא ח"א כתב צו"ל: ויש לאיש לקדש נשים רבות כאחד והוא שיהיה בכסף אם קדש בכסף פרוטה לכל אחת ואחת כו', ויש לדקדק דמה בא למעט באומרו דקדוק "אם קדש בכסף", ודאי אין הכוונה למעט כשקדש בשטר לכל אחת ואחת אי"ל שו"פ לכל אור"א, דהא פשיטא, דבשטר אי"ל שו"פ כו', והיה נראה לומר בכוונתו, דבתחילה כתב ויש לאיש לקדש נשים רבות כו' [ובכוונה] בין בכסף ובין בתורת שטר, ועלה קאמר דקדש בכסף לריך להתנות שיהא פרוטה לכל א' וא', אבל אם קדש בשטר

אוצר

סיק ואת א-ג

הפוסקים

בגטין ד' א' דאפילו לר"א דס"ל עדי מסירה כתי ואל צעין עדי חתימה כלל, מ"מ אם חתמו עדים בגט צעין שיחתמו לשמה ולא להוי כמזויף מחוכו, משום דילמא אחי למסמך על עד"ה בלא עד"מ, כתב, דלפי"ז יש להסתפק גם בשטר קדושין שחתמו בו עדים אי צעין שיחתמו לשמה כדן גט, והנה בגטין דף י' ע"א איתא דאף דעד"ה דערכאות פסולין מדרבנן בגטין משום מזויף מחוכו דילמא אחי למסמך עליהו בלא עד"מ, מ"מ בקדושין לא גזרינן, ופרש"י שם הטעם דבגט גזרינן דילמא אחי למסמך עליהו ומזרינן ליה גיטא חתרינא, אבל בקדושין כיון דמדאורייתא מקודשת בעד"מ אי אמרת אינה מקודשת שריא ל"א לעלמא, והתוס' כתבו שם הטעם דבקדושין אין לחוש אם חסבור שהיא מקודשת, ולא שכיחא שחקבל קדושין מאחר כיון שסבורה להיות מקודשת, וכ"כ הרשב"א בחידושו שם, וא"כ כיון דלענין דינא ס"ל לרש"י והתוס' והרשב"א דהך פסולא דערכאות ליחא בשטר קדושין אע"פ שהוא מזויף מחוכו, כ"כ נמי לענין חתימת העדים לשמה, דהא דבעין בגט שיחתמו לשמה כי היכי דלא ליכוי כמזויף מחוכו, ליחא בשטר קדושין, ואפילו אם חתמו עדים שלא לשמה כשר, וכן נראה פשוט לענין דין. ועי"ז כתבו בחפארת יעקב סק"ה וסק"ג. וציד דוד (פסקי הלכות) ח"א דל"ג ע"ד אות ל"ח. ועי"ז בדברי כמה פוסקים שצסק"ב, מש"כ עפ"י רש"י ותוס' הג"ל לענין דהתם.

ג. מה דין שטר שנכתב לקדש בו אשה נשואה לאחר שיגרשנה בעלה. בגט מקושר (למכרי"ט אלגאזי). סי' ד' דע"ז א', הביא מה דאיתא ביצמות נ"ב א', אמר ללבלר כתוב גט לחרוסי לשאכנסנה אגרשנה, ה"ז גט מפני שצידו לגרשה, ולאשה בעלמא [אם לזה לכתוב גט לאחר שחתגרש וישאנה] אינו גט, מפני שאין צידו לגרשה, ופרש"י, הואיל וכשכתב לא היה ראוי לגירושין, ע"כ, וכתב, הנה הטעם דלא מהני בגט, הוא משום דכתוב וכתב לה ודרשין לה לשמה, ובעין שצעת הכתיבה יחא עומד ודאי לגירושין, משא"כ בכתיבה זו כו', דמי יומר שחתרנה להתקדש לו, וכ"כ ברמב"ם פ"ג גירושין ה', מפני שכתב שלא לשם גירושין, ואפילו להתוס' שם שכתבו דפסול מטעם ש"צשעה שעשאו שליח אין צידו לגרשה, וכוונתם דכתיבה ע"י הסופר הוא מדין שליחות כו', מ"מ נראה דגם לדעתם הוא מחסרון לשמה, דל"כ הרי ל"ל דאם הצעל עלמו כתב ככה"ג מהני, וזה הא לא מצינו לשום אחד מהפוסקים שיאמר כן, (ומ"ש בגמ' אמר "ללבלר" אורחא דמילתא נקט כו', ומש"כ התוס' טעם דשליחות, הוא משום דטעם זה שייך גם לענין יצמה דאירי התם, דאילו כתב ככה"ג היבס עלמו הוי גט, כיון דיכול לצוא עליה צע"כ, אבל בגט הטעם הוא משום לשמה כו'), ולפי"ז יש ללמוד דאם כתב שטר קדושין לקדש בו אשה נשואה לאחר שיגרשנה בעלה ואח"כ נחגרשה, אינו יכול לקדשה בשטר זה כיון דצעת כתיבה לא היתה ראויה להתקדש, ומחוסר מעשה הוא ולא חשיב לשמה, ודון זה נראה פשוט צע"כ דלא שגא מהכוח גט לאשה דעלמא הג"ל, וכעת לא מלאתי דין זה בחדא מהפוסקים.

אולם באהל משה (להר"מ קלנצוויג) סי' מ"ד, כתב דעכ"פ הוי ספק, דהנה בדברי הרמב"ם [כו"ל] יש לדקדק שכתב טעם מדעתו, שלא דרשו להעתיק רק מש"כ בגמ', וגם ל"ע מהיכתיבתי לומר דמה שלא היתה ראויה להתגרש הוי שלא לשמה, הא הגט נכתב לשם אשה זו ממש כו', לכן נראה ברור דלהרמב"ם הוי רק פסול מדרבנן, שפסלו גט כזה משום שלא לשמה [כיון שאינה עומדת להתגרש, ושמה לא נתן דעתו היעב לכתוב לשמה, מדבריו שם להלן], וכעמ"ש התוס' בגטין כ"ב צ', דאף דלא צעין שליחות בכתיבת הגט, מ"מ כשלא נ"ה הצעל לסופר לכתוב דומה כאילו הוי שלא לשמה, דאשה לאו לגירושין קיימא, ויותר מוצא כן ברשב"א שם

"לא נכתב לשמה" אינו גט, ומשמע דהחילוק הוא דבגי גט צעין שיכתוב בפירוש לשמה, ובגי קדושין סתמא כשר, אמנם אין צדד זה כדאי לחלק בין גטין לקדושין נגד חתימת הפוסקים, ויש ראייה ברורה דגם בקדושין סתמא פסול, דהרי בגטין כ"ו א' בזה דאסרינן לסופר לכתוב טופסי גטין ור"א מכשיר בשאר שטרות ולא בגטין, ומצאנו בתוספתא דאף בשחרורי עצדים פסול לר"א, והקשו הקדמונים דאמאי לא חשיב בגטין דף ט' כדדי הוי תלת מיני דשוו גיטו נשים לשחרורי עצדים גם דין זה דטופסי גטין, ונימא וכדברי ר"א בחרבטה, ותיקן הרשב"א דמלתא דאיתא בקדושין לא קהני, וכדאמרינן בגמ' שם, ומצאנו מדבריו דאסור לסופר לכתוב שטר קדושין בלא המלכת דעת הצעלים, ובצדדים דף ג' ילף מהך דטופסי גטין דסתמא פסול בגט, ומעתה דון מינה דכ"ה בקדושין סתמא פסול הואיל ופסול לכתוב טופסי גטין. וב"ב דרך המלך פ"ג דאישות ה"ד, דגם צע"כ סתמא פסול, שמה עמ"ש החכם הג"ל ביטע"ז דדוקא בגירושין סתמא פסול, משום דסתם אשה לאו לגירושין עומדת, משא"כ בקדושין כו', דהא מצאנו בתוס' צדדים דף צ' ד"ה סתם, דהא דאינה עומדת לגירושין, היינו אפילו זינחה תחת בעלה, מ"מ לאו להתגרש "בגט זה" עומדת, א"כ גם בקדושין י"ל כן, ובפרט ד"ל גם וכי עומדת להתקדש דוקא לבעל זה, א"כ הדבר ברור דסתמא פסול בקדושין כבגירושין וכו'. וכ"כ בפרי דר דס"ד א', ובחפארת יעקב סק"ה ד"ה אמנם, וכן מצאנו בגט מקושר המוצא צסק"ט אות צ'. ופ"ש מש"כ לענין דהתם מה הדין בגטתוכה לו, ואפשר דשייך גם לכהן.

ובבגדי שש אות צ', הביא למ"ש היטע"ז הג"ל דפסול בסתמא, עמ"ש הרשב"א דאסור לכתוב טופס קדושין בלא המלכת צעלים, וכתב, דהתוס' בגטין כ"ו א' לא ס"ל כהרשב"א, שהרי כתבו שם דאין לומר דבשטר שחרור נמי פסול לכתוב טופס, דא"כ הא דקחשבו בגטין דף ט' דבגי דברים שוו גיטו נשים לשחרורי עצדים, ליחשיב נמי הא דטופסי גטין, ובפני"ז הקשה ע"ד התוס' הג"ל דמה ראי' ה"ז, אימא מילתא דאיתא בקדושין לא קהני ועכ"ל דס"ל להתוס' דבקדושין הוי סתמא לשמה, משא"כ בגיטו נשים, ולכן הקשו דאם איתא דגם בשחרורי עצדים אסור לכתוב טופס, לחשביה כדדי ג' דברים.

ובברית יעקב סי' ל"ה, אחר שהאריך ג"כ לזכר דשטר קדושין שכתבו סתמא אם חשיב שלא לשמה תלוי במחלוקת התוס' והרשב"א הג"ל, כתב עוד, דמ"מ לפי מאי דקיי"ל דשטר קדושין שנכתב שלא מדעתה פסול, א"כ בלא"ה אם נכתב השטר קדושין סתמא לא מהני כו' משום שנכתב שלא מדעתה, אך משכחת לה נמי בשטר קדושין דסתמא כשר, היבא דנכתב השטר קדושין מדעת האב כדי שחתקדש בתו הבערה או הקטנה למי שיזמן לה, א"כ ככה"ג הרי נכתב השטר שלא לשמו דהיינו שלא לשם המקדש, ומשום שטר קדושין שנכתב שלא מדעת ליבא, דהרי איבא דעת אביה, ומשום שנכתב שלא לשמה לית לן בה דהא סתמא כשר לדעת התוס' [וצנ"ל], ואפילו היבא דנכתב השטר קדושין מדעתה משכחת לה שלא לשמה כגון שנכתב השטר שלא לשם האיש רק סתמא דכשר בשטר קדושין לדעת התוס', אך לפמ"ש הרמב"ם דהא דאמרינן בקדושין דף ט' דצ"כ שכתבו שלא מדעתה פסול ולא רק דעתה צעין אלא גם דעתו, א"כ גם ככה"ג שנכתב השטר מדעתה אלא שנכתב סתמא שלא מדעת האיש ג"כ פסול, ואפילו לדעת התוס' כ"ל.

ה. וכשנכתב לשמה וחתמו עדים שלא לשמה אם פסול מדרבנן אף כשנמסר בפני עדים. בגט מקושר (למכרי"ט אלגאזי) סי' ד' דע"ז א', אחר שהביא הא דמצאנו

באר הגולה

ג פלוגתא דמורחא דס

והכל פלוגתא דרבותא הלכתא כמאן מיניהו וכתב הר"ש דעדינן גה לחומרא וכמ"ס הטור בשם

ו ואינו כותבו אלא לדעתה

ואם

אוצר

ס"ק ז אות ג—ס"ק ח אות א

הפוסקים

במעשיו ולאחר ל' ח"ל לכתוב גט חור ל', דאין גט ח"ל לאחר גמר קדושין, הרי דסובר דאף לאחר ל' בהתקיים התנאי מקודשת למפרע מ"מ אינו יכול לגרש תוך הזמן, [ח"כ כ"ס בני"ד דאין כאן תנאי ואין הקדושין חלים ח"ל לאחר ל' דאינו יכול לגרש תוך ל', מדברי המל"מ שם].

וחוסין, דהמל"מ נסתפק שם עוד, להרמב"ם ה"ל דיכול לגרש תוך ל', מה הדין בתנאים דעלמא כגון במקדשה ע"מ שחשבה דבר פ', אי אמרין [גמ'] שיכול לגרש תוך הזמן, כיון דהתקיים התנאי ואגלאי מלתא למפרע דהיתה מקודשת משעה ראשונה, או דלמא דדוקא בתנאי דהתם כתב כן, דממילא אחי דבכוונה היא אם יחייבו ל' ויגיעו לאותו זמן ולאחר ל', וכן גם בשאר תנאים שהם בשב ואל תעשה, ח"ל בתנאים דקום ועשה אפשר דלא מהני כתיבת הגט קודם קיום התנאי, משום דלא הוי הקדושין מחוסרי מעשה, [וע"ש דמסתפק גם לאידך גיסא, דאף להרמב"ם ה"ל תועיל בשאר תנאים גם תוך הזמן, דלש"מ שהוכיח סברתו מהירושלמי שהביא, י"ל דהוא דין מיוחד בתנאי דמעשיו ולאחר ל' כו', ע"ש הסברא, משא"כ בשאר תנאים מהני כתיבת הגט גם קודם קיום התנאי, ולא מלא הוכחה מפורשת לדון זה לענין גט כ"ל מדין חליה, [המוצא בעור סי' ל"ח מהרמ"ה, ע"ש, אך כתב דאפשר דהרמ"ה אזיל בשיטה הרמב"ם ה"ל ח"ל הרמב"ם אפשר שיחלוק ע"ד הרמ"ה, וע"ש שהאריך עוד בדעות הפוסקים צ"ח דהרמ"ה, ומסיים, דעדיין לבי מהם ככל מה שכתבתי ואריך אני להחייב עוד בדבר הזה, אולם הגט מקושר הוסיף], ולענין נראה להביא ראיה לענין גט דאפילו בתנאי קדושין דקום ועשה יכול לגרש תוך הזמן כו', ע"ש שהאריך להוכיח שב"ד הר"ן והריטב"א, ומציא עוד הוכחה מהגמ'.]

ח. אלא לדעתה. א. מקור הדין ע"י באה"ג, ומבואר שם בגמ' ע"י דעמאל דר"פ ורז שרביא דסברי דשלא מדעתא אינה מקודשת, משום דמקשין הוי ל' יליאה, מה יליאה צעין דעת מקנה, [כיון דבעל שפקד אותה בגט זה לעלמה ופוטרה ממנו, וצעין דעתו, דכתיב וכתב לה, רש"י], אף הוי צעין דעת מקנה, [כיון האשה שנקנית לבעל, רש"י], ורצא ורבינא הסוברים דמקודשת, דורשים הדיקא כן, מה יליאה לשמה ושלם מדעתה, [שהרי בעל כרחא מהגרשת, רש"י], כ"ה הוי, וע"י בסק"ט אות ג, דל"ח עכ"פ גם דעת המקדש.

וכתב הריטב"א שם על שלא מדעתה, פ"י שלא בשליחותה, דהא מקשין ליה לדעת האיש צגט, והתם דעתו צעין היינו שליחותו שילוב לסופר לכתוב ולעדים שיחתמו, וה"ה לענין דעני דעתה בשטר קדושין, ל"ח שחאמר אף היא לסופר שיכתוב ולעדים שיחתמו, וזה פשוט. והביא הריטב"א המקנה המוצא בסק"ט אות ג, [ועיין צגט מקושר שצסק"ט אות ג, ובהמקנה, שם אות ג, שמציאים מהתוס' דגם זווי דבעל שצגט לאו משום שליחות, אלא מחסרון לשמה. וע"ש צפסקי הלכות, דגם להסוברים משום שליחות, סגי בהסכמה לכתוב דהוי נמי בשליחות כו']. ולשון רש"י והר"ן בסוגיין על שלא מדעתה, שקודם הכתיבה לא נמלך בה, ואח"כ הודיעה וקבלתה, והוסיפו, ובגדולה מיידי, וה"ה צקטא ונערה שלא מדעת אחיה, ובדמ"ח אי פרש"י לא ידעה כשנכתב, ולשון רש"י בכתובות ק"ב ב', שצריך לכתוב על פיה. וע"י ע"ד דעת רש"י, צ"ה ובארן, דבסמוך. וע"ש במאירי המוצא צסק"ט סוף לוח ב.

שם כו', והנה בגיטין דף ע' וי' ובירושלמי שם מבואר דפסולי גט מדאורייתא אינא גם בשטר קדושין מהיקש דהוי ל' יליאה, ח"ל פסולי גט דרבנן מחומרא, ליתא בשט"ק, דאם יפסלוהו תהיה קולא כו', [המוצא בנשמת ובע"ה שצסק"ט], וא"כ כיון דלהרמב"ם צכתב גט לגרש אשה דעלמא אחר שיאנה פסול רק מדרבנן, לפי"ז בשט"ק כה"ג שכתב לקדשה אחר שיגרשה בעלה, מקודשת גמורה היא, ולהתוס' [ה"ל] שכתבו מטעם פסול שליחות, וכדחפסו בדבריהם המל"מ פ"י גירושין ה"ג והאבני מלואים סי' ל"ה סק"י, [ולפי"ז הוי פסול דאורייתא, אי"כ גם בשט"ק פסול, מדבריו להלן], מיהו ל"ע דלדידכו הרי אם הבעל צגמנו כתב גט כזה הוי ודאי גט, אי"כ מהיכי תיחי לומר דלא יוכל לעשות שליח עכשיו מהתורה משום שעכשיו אינה ראויה להתגרש, דהא תינה אילו לכו לעשות שליחותו לאחר שיאנה, ח"ל כשמאיו לעשות שליחותו ח"כ, אי"כ כמו שצגמנו יכול מהתורה להכין הגט עכשיו ה"ה יוכל השליח, ועכ"ל דגם להתוס' הא דאין השליח יכול לכתוב הוא משום שלא לשמה, וא"כ הוי גמ' רק מדרבנן כו', וכלל הדברים דלהרמב"ם ודאי הוי קדושין ולהתוס' ספק צידו אם הוי קדושין או לאו, והוי ס"ס לחומרא, שמה הלכה בהרמב"ם, ואח"ל להתוס' אולי גם התוס' מודים דהפסול הוא משום שלא לשמה, ומקודשת מהתורה, אך אם קבלה קדושין גם מאחר לריכב גט גם מהאחר מלד חומרא, ולי"ע.

ד. ובשכתב לגשוואה שכבר קבלה גמ' מבעלה אלא שאמר שחתגרש לאחר ל' יום, או לאחר שתעשה דבר מסוים. צגט מקושר (להרמ"ה אלגאזי) סי' ד, אחר שבעלה דשט"ק לגשוואה לאחר שיגרשה בעלה פסול, דמחוסר מעשה הוא ולי"ה לשמה, כמוצא בלוח הקודש, דן צדי"ה ח', באשה שנחן לה בעלה גט לאחר ל' וצא אחר וכתב לה שט"ק בתוך ל' לקדשה לאחר ל', דחילל הגט וראויה להתקדש, אי מהני, כיון דהוי דבשעת כתיבתו אינה ראויה להתקדש, מ"מ אינו מחוסר מעשה כלל, שהרי כבר נהגרשה, ואינו מחוסר ח"ל זמן חזק ממילא קאתי, והמל"מ צפ"י גירושין ה"ג נסתפק בביטול צו לענין גט, באומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר ל' יום אם יוכל לכתוב לה גט תוך ל' כדי לגרש צו לאחר ל', או לגרש תוך ל' כדי שיחולל הגירושין לאחר ל', והעלה דמהני, משום דאע"פ שלא חלו עדיין הקדושין מ"מ לאו מחוסר מעשה הוא ח"ל זמן דממילא קאתי, ו[אף ש] צסוף דצרו ככתב דהא ליתא, משום דהמקדש לאחר ל' הרי כל אי יכול לחזור תוך ל' כו', ונתינת הגט הוי חזרה, יש להשיב על דבריו, דהגע ל"ה חזרה מעטם הקדושין דאפשר דרואה בשניהם כו', [וגם דחייתי אינו ח"ל משום דהקדושין בעלו, דלא שייך צני"ד], עכ"פ נמאנו למדין דסובר בפשיטות דמחוסר זמן לאו כמחוסר מעשה הוא ויכול לגרש כה"ג, ח"ל שכתב שכתב לא מלא דין זה מבואר כי אם משא"כ הרמב"ם צפ"י דאישות ה"ב, דהמקדש מעכשיו ולאחר ל' וצא אחר וקדשה תוך ל' מקודשת מספק לשניהם, ושניהם נותנים גט אפילו תוך ל' כו', ושוב כתב דאינו ראי כלל לנ"ד, דהרי הטעם דמקודשת שם לשניהם מספק, הוא משום דמספ"ל אי לאחר ל' חזרה הוי ורואה לקדשה רק לאחר ל', וא"כ מקודשת רק ל"ב ח"כ, או תנאה הוי ולאחר ל' מקודשת רק לראשון למפרע, ומש"ה מהני הגט אף לראשון דלאחר ל' איגלאי מלתא למפרע דבשעת כתיבת הגט היתה כבר בת גירושין, משא"כ צני"ד כו', ועוד דגם צידון דהתם חולק בהרמב"ם בהשבה סי' תשי"ז, וכתב במסקנתו דאפילו

אוצר

סיק ח אות א—ב

הפוסקים

להתקדש אפטר לכתוב השטר בלא דעתה כו'. מיהו ע"י צט"ז קדושין המוצא בלות ב' חוק ד"ה ובתפארת, דמזכיר דמדייק מרש"י דרך זוויב ח"ל על הכתיבה, אבל דעתה צט"ז.

ב. מה הדין באמרה לשליח אסור לפ' שיכתוב שטר קדושין לדעתו. כתב הח"מ סק"ג דלא מהני לדעת הרמב"ן, ומל"ן לע"י צט"ז ל"ו, דשם סעיף א' לענין אשה שעשה שליח לקבל קדושה, וכן לקדשה בשטר, מביא דעת הרמב"ן דאין לכתוב השטר מדעת השליח אלא מדעתה. ומבאר באבני משפט סק"ח, דאין כוונה הח"מ לדין זה עלמא דהתם, דהא בזה בא רק לאפוקי מדעת הרמב"ם שם דסגי מדעת השליח, ואינו ענין לדברי הח"מ [דכחל דמיירי דכותב מדעתה ורק הודיעה דעתה ע"י השליח], אלא כוונתו לדברי הרמב"ן בביאור דין הנ"ל שהביא בצי"י צט"ז זה, שכתב, דאינו כותב אלא מדעתה, וכדאמרינן צ"י גט דאפילו באומר אחרו לפ' שיכתוב הגט, פסול או בעל, [ע"י צט"ז ק"כ סעיף ד', ובמ"פ שם], וה"ל מהתם גמרינן, מה התם דעת מקנה צט"ז ולא שלוחו, אף כאן דעת מקנה ולא שלוחו, ואפילו באומר אחרו, ע"כ, וד"ל דלר"ך דוקא שהיה צע"מ תאמר לסופר לכתוב, משום דמילי לא מימסרין לשליח כו', וזה דוקא לדעת הרמב"ן כדמשמע צ"י.

ובעצי ארזים שם סק"ג, נמי משמע דלהרמב"ם דהתם מהני כאן ע"י שליח אף שאינו שליח לעלם הקדושין, שצ"ח בעטס פלוגתתם, דל"ל דאזלי לטעמיה, דהרמב"ם צ"פ דיגרושין נראה דסובר לאומר אחרו פסול רק מדריגת כו', ונראה דסובר כהתוס' בגיטין [דכ"ז א'] דא"ל שליחות בכתיבה כו', וכיון דנגע אינו אלא מדריגתו, לא שייך למילף קדושין מגירושין, אבל הרמב"ן סובר דפסול מהתורה, כמ"ש הר"ן בשמו בפ"י דגיטין כו', אלמא דסובר דצט"ז שליחות בכתיבה, א"כ כיון דילפינן קדושין מגירושין דצט"ז דעת מקנה, ה"נ צט"ז שיהיה הכתיבה מדעתה ומפיה, ולא ע"י שלוחה.

ובתפארת יעקב, הנה כאן צט"ז כתב, דמלשון הפלוגתא בגמ' לענין מדעתה משמע ודאי דכיון דוקא כשכתב השטר שלא מדעתה כלל, אבל כשהיה מדעתה אפילו ע"י שלוחה, מהני לכו"מ, דא"כ ה"ל לחלוק טפי דאפילו בכתב מדעתה רק שלא שמע מפיה מפורש לא מהני, ובגמ' דלר"ך שימשע הסופר מפי הצעל, אלא ודאי דבקדושין פשיטא לכו"מ דא"ל שימשע מפיה, רק דעתה צט"ז, והטעם ה"ל, דלא מציעא למאי דמשמע בגיטין דס"ז דטעמא דלר"ך התם שימשע מפי הצעל הוא משום דמילי לא מימסרין לשליח, א"כ זה לא שייך אלא לגבי הצעל דהשט"ק כותב הסופר בשבילו לקדש צ"י, והסופר עומד במקומו, אבל לגבי האשה לא שייך שיהא הסופר לר"ך להיות במקומה, דהא האשה אינה כותבת שטר הקדושין, הלכך לא צט"ז רק דעתה לכו"מ, אלא אפילו להרמב"ן ספ"י דגיטין דטעמא דצט"ז שימשע הסופר מפי הצעל, הוא משום דא"כ ל"ח לשמה, מ"מ צרור דכיון דוקא [לגבי הצעל] משום דכתב "וכתב", ואין הסופר והעדים במקומו עד שימשעו מפיו, אבל וכתב לא צט"ז לכו"מ, א"כ א"ל שימשעו מפיה, רק דעתה צט"ז, ומש"כ הרמב"ן [שכתב"ה ה"ל] דצט"ז שימשעו מפיה דוקא ולא מהני אמירת השליח, אינו מובן, [וכ"כ צט"ז קדושין ס"ה ל"ז סק"ד דא"ל זווי האשה רק דעתה צט"ז, וכ"מ מרש"י דף ע"י צ"י ממש"כ ואח"כ "הודיעה", ואפילו לשיטת הרמב"ן כו' הא א"ל לגבי האשה שיהא הסופר במקומה כו', ודעתו ל"ע], דלפ"ז עכ"ל דכשלא שמעו מפיה אינו לשמה, א"כ למד לא חשיב צרפ"ג דגיטין, ויחזק

ממש, לזה אין ראיה משם, וגם דיתכן דקאי רק לה"א דצט"ז דעתה פס"ש ולא סגי בדעת השליח.

ועיין צ"ח ס"ה ל"ו סק"ג, שמבאר דבגמ' י"ל דדעתה היינו התרלותה להתקדש לו, ולאפוקי דאינו יכול לכתוב שט"ק קודם רצו זה, אבל בהתרלותה להתקדש אפילו לא התנה אם לקדשה בכסף או בשטר, יכול לכתוב שט"ק בלא דעתה, וכאן לא משמע כן, [היינו דצט"ז שם מיירי בעשהה שליח לקבל קדושה, וקאמר דצ"ח לקדשה בשטר, י"א דסגי כתיבה השטר מדעת שלוחה, כדעת הרמב"ם, וי"א דצט"ז דעתה דוקא, כדעת הרמב"ן, מה משמע דלא כצ"ח], דהא ה"ל עשהה שליח להתקדש ומרובה לו, ומ"מ צט"ז דעתה לכתוב שט"ק, וכתב צ"ח צ"י ה"ל בגמ' דהמשמעות הוא אפילו לדעת קמיתא, דהא מ"מ צ"י דעת שליח. וכ"כ צט"ז השלחן כאן סעיף ז', דאפילו לדעת קמיתא היינו משום דדעת שלוחה כמותה, אבל רצו קדושין לצד לא מהני, וכ"כ בלבוש דכתיבה השטר לר"ך להיות מדעתה, ובתשובות ר' אליעזר ס"ה כ"א סוף אות י', מבאר, דכ"מ מהב"מ גופא, דלפמ"ש שם מקודם דצ"ח נודע דעכ"פ מרובה להתקדש לו הוי חסרון ב"לשמה", ע"כ, א"כ מ"ש בגמ' שלא מדעתה ופרש"י שלא נמלך כו', קאי ע"כ על הכתיבה, דאם הכוונה על עלם הקדושין, איך סביר רצו ורצינא דא"ל לדעתה, הא לשמה לכו"מ צט"ז, אפ"כ דאיירי שגילתה דעתה שרונה להתקדש לו, כגון שנשדדכה, ושפיר חשוב לשמה, אלא שלא ליותה בפירוש שרונה להתקדש בשטר, דכתיב סביר דא"ל דעתה לזה, ור"פ ור"ז שרביא סביר דכתיבה השטר גופא צט"ז דעת מקנה כו', ואפילו לדעת הרמב"ם [ה"ל] צט"ז דוקא דעכ"פ השליח יאזכר בהדיא לכתוב שט"ק, אבל בזה שגילתה דעתה שרונה להתקדש לו, לא מהני לידרבו לכו"מ. [וע"י צט"ז מקושר שצט"ז חזק צ"י דמזכיר דרך לדעת התוס' הוי חסרון לשמה צט"ז]. וע"י צט"ז צ"ח קס"ז צ"י דמצינא מר"י יבוסף הלוי, דמפרש הא דאין כותבין שטרי אירוסין אלא מדעת שניהם, דהיינו א"כ הסבירם להזדווג משום ד[חל"כ] הויא עדות שקר, וברצ"ח כתב דלא נהירא כו'. ובטוב קדושין ס"ה ל"ו סק"ד, כתב ע"ד ה"ש, דלכאורה גדולה מזו נשמע משם, דאפילו נהרית להתקדש בשטר צפירוש, נמי צט"ז דעתה קודם כתיבה, דהא עכ"ל דמיירי צט"ז ל"ז שנחנה רשות לשליח לקבל אפילו קדושי שטר, [וכ"כ בתפארת המוצא בלות צ"י], דא"כ כיון דהתם קדושין בכסף א"כ אולי נהרחה רק על זה כו', ואין רשות לשליח לקדשה בשטר, דע"כ איירי שאין בשטר ש"פ, דא"כ כסף הוא [כצט"ז צ"י], אפ"כ דמיירי דהורשה לקדשה גם בשטר, ואפ"כ לא מהני רק שר"ך להודיעה קודם כתיבה השטר שכותבים לשם קדושין, ואפשר דמשמע לכו"מ כן, מדקמי סתמא אין כותבין שטרי אירוסין אלא מדעת שניהם כו' [דמח מוכיח בגמ' כמ"ד דלר"ך דעתה], משמע אף דהתם קדושין ע"י שדוכין, ואפ"כ צט"ז דעתה על כתיבה השטר כו'.

ובאר"ן צ"י (וחאומי צ"י) ס"ה ל"ו סק"ג, כתב, דמרש"י ור"ן [ה"ל] משמע דדעתה היינו התרלותה להתקדש לו, ולפני שהתרלותה אינו יכול לכתוב שט"ק, דצט"ז דעת מקנה, אבל בהתרלותה להתקדש, אפילו לא אמרה צפירוש שרונה להתקדש בשטר, אפשר דסביר דיכול לכתוב שטר בלא דעתה. ובחאומי צ"י שם סק"א מוכיח שצ"ד התוס' בכתיבות ק"צ צ"י סד"ה נחת, דמפרש"י הא דאין כותבין שטרי אירוסין אלא מדעת שניהם, דהיינו מדעת גמר הפסיקה דשניהם, אף בלא ידיעת כתיבה השטר, ע"כ, ולפ"ז איך משני בגמ' דשטר אירוסין ממש, והא צט"ז צט"ז צט"ז על כתיבה השטר כו' א"י דסביר כרש"י ור"ן דנחתלתה

(כא) נראה דסוף דבריו אלו שייכי רק על עיקר דברי הבי"ש הנ"ל, דצ"י יש ראיה משם, וגם דאחי ל"ב הדעות שם, ובג"ל, אבל מה שחדש דאף שהרש"ה לשליח לקדושי שטר, מ"מ כענין הסכמה מיוחדת קודם הכתיבה

ואם כתבו שלא לדעתה [ה] הרי זו ספק (א) מקדשת :

ביאור הגר"א

אף

פ' כ"ט ר"ש דאיה מקדשת דאיתבחו לרבא שם מיתבי אין כ"י ואצ"ג דשני לא סמכין עלה דרב אשי דהוא בתרא אוקמה בכתובות ק"ב ב' בשטרי ארוסין והר"ה ב' אדרבה דמש"ש בכתובות שם ת"ר אין כותבין כ"י הוא סיעתא דחיי לא שטרי ארוסין כ"י וא"כ רב אשי ס"ל דלאו בשטרי ארוסין איירי וע"ש פ' שמפרש אבל הרשב"א והרמב"ן דחו דבריו ע"ש ור"ם ובה"ג ור"נ גאון פ' כרכא ורבינא משום דרבינא בתרא הוא וק"ל כותיה אבל הרשב"א ב' דאין זה הרבינא שבימי ר"א וע"תוס שם ד"ה רבה כ"י דאל"כ לא הוי מבני ליה בכתובות שם דהל"ל ממתני דאין כותבין ועוד כ' הרא"ש דר"י בכ"מ פ' כ"א נגד רבינא וע"ש :

באר היטב

(א) מקדשת. כלל"ה ה"ל ספק מקדשת מחמת הנייר כמ"ש בסעיף שאל"ה שח" ש"פ ח"א נ"מ אם התנה דלא מקדש בנייר רק בשטר

ס"ק ח אות ב--ס"ק ט אות ב הפוסקים

משום ממון. וכע"ז צ"ח, ויזכר צסק"י אות ה'. וע"ש ב"ח ו' עוד נפ"מ שכתבו הפוסקים דלא מהני משום קדושין כסף. והצ"ח סק"ד הוסיף נפ"מ [וכ"ה צ"ח], דבספק משום הפלוגתא ה"ל ה"ל הולד ספק ממון, אם ילד מאחר בלא גט מה, ומשום חשש דשמא שו"פ אינו חלל חשש דרבנן, ואפילו נשאת לשני הולד כשר, כמבואר בס"י ל"א כ"י, מלשון ה"ח. ובבית מאור העיר ע"ד ה"ח, דלמ"ש ה"ח בס"י ל"א סק"י דספיקא דדינא ל"ד לספיקא דתרי ודאי ולא ה"ל אפילו ספק ממון, לפי"ז לא חלזי כאן דבריו שפיר.

וכתב בערוך השלחן סעיף ט', דבבב"ל קדושין מאחר לריב"ה גט משניהם, חתום הם גם השני קידשה בשטר שנכתב שלא מדעתה מ"מ אינה מקדשת לשני (כ"ל). [ול"ל דהכוונה בלשון שאין לחוש משום שו"פ במקום אחר, דאל"כ ה"ל יש לחוש שמא רק הנייר דהשני שו"פ החס].

ב. ובשכתבו כשעדיין לא נחרצתה לקדושין. גט מקודש (למכרי"ט אלגאז) ס"י ה' דכ"א, מבאר, דלהתוס' בגיטין כ"ב א' ד"ה וכו', דבזרי דה"ל דל"ך זווי הבצל לסופר לכתוב הגט, הוא משום דאל"כ לא חשיבא לשמה, ל"ל לענין שט"ק דצ"ח מיוחדת לכ"י ר"ך מדעתה, לפי"מ שביאר שם מקודש וצ"ח ע"י התוס' בטעם דכלל זווי הבצל ל"ה לשמה, משום דסתם אשה לאו לגירושין עומדת כ"י, וה"נ אם בטת הכתיבה לא היה צורך דאשה זו מתקדשת לו לא יתנו לב כ"כ לכתוב לשמה ממנו, וה"ל כסתמא ופסול, אבל בנשדכה לו, להתקדש עמו קיימא, ולא חיישין שמא חזרה בה, דמצי למיחז טו דו וכו', ואף דגבי גט הרי אף בידוע שצומדת לגירושין, כגון צויתה, מ"מ בלא ל"ה הבצל לכתוב לא חשיבא לשמה, וה"ל כסתמא, הכס הוא משום דמי יימר דצומדת להתגרש בגט זה, אפשר שהבצל יכתבו ע"י סופר אחר וכ"ז שייך גבי בעל גם לענין קדושין, דהוא כותב השטר והוא נותן השכר, אבל לדידה אין להסתפק שהקפיד צוה שיהא נחש משו"ה שלא לשמה, וא"ל דלא יתעצ לשמה דוילמא לא חתמה להתקדש בשטר חלל בכסף, ה"ל ליתא, דהא הקפידא להתקדש בכסף הוא משום דרואה דלימטא לה הנאה, א"כ כיון שרצו לקדשה בשטר הרי אם חגלה דעתה שרצונה בכסף, יתן לה שום כסף בדרך חנאי, ועיקר הקדושין יהיו בשטר. וע"ש מש"כ ח"י דמהר"י שהביא התוס' בגיטין ט' ב' ד"ה אפי"פ, נראה דסובר דאפילו בלא זווי הבצל חשיב לשמה כל שכיוון לשמו ולשמה כ"י [ולפי"ז י"ל דגם בלא נשדכה לו עדיין נמי פליגי].

ועיין בחשו"ר ר"א שהוצא צסק"ה אות א' צ"ח ועיין, דמבאר נמי דכלל נשדכה לכ"י לא מהני שלא מדעתה, ולא נראה דתלי לה בפלוגתא דהפוסקים. וע"י כע"ז בחפ"א יעקב סק"ה ד"ה חתום, דחמא חמ"ד דל"ל מדעתה, ה"ל אף דאשה לקדושין עומדת, מ"מ לאו להתקדש דוקא לזה עומדת, א"כ בלא דעתה לאו לשמה הוא כ"י. מיהו ע"י בחמ"ר צ"ח דביאר ה"ל דלא מדעתה, שכתב שלא בידועתה או אפילו בעל כרחא חלל שלאחר הכתיבה נתלית

יותר מיכן דאפילו כתבו לשמה ולשמו רק שלא שמעו מפיו דל"ה לשמה, ועוד דבגמ' מבואר להדיא דהוא משום דמילי לא מימסרין לשלית, מיהו צ"ח ל"ו סק"ד, מציא מהר"ן ספ"ו דגיטין דמבאר בטעם הרמב"ן דצ"ח אומר אמרו ה"ל חסרון בלשמה, משום דל"ה ה"ל חסרון דמילי מימסרי לשלית, הרי כיון דשלוחו כמותו ה"ל השומע מפי השלוח כשומע מפי הצעל, אבל כיון דלא מימסרי לשלית אין השלוח כמותו ול"ה כשומע מהצעל ול"ה לשמה, ולפי"ז כיון דשט"ק צעין לשמה, א"כ מה צ"ח דבב"ל חל"ל שלוחות, מ"מ צ"ח אומר לא מקרי לשמה, ובגמ' דקאמר הטעם משום מילי וכו' משום דאל"כ היה מושל שלית דה"ל כמותו ממנו וה"ל כשומע מפיו, ולפי"ז נראה דגם הרמב"ם דסובר דה"ל דמכני מדעת השלוח, ה"ל משום דה"ל עשאו שלית לקבלת הקדושין עלמס דה"ל כמותה, א"כ מה שאומר לכתוב השטר ה"ל כשומע מפיה, ולא שייך ע"ז מילי לא מימסרי לשלית, ומיירי שט"ק יודע השלוח שמדובר בקדושין שטר, דאל"כ אינו כמותה בקדושין שטר, חלל רק לקדושין, ואפילו נחבזר ע"י אחרים שמדובר בשטר [ומסתמא כוונתו אפילו לפני כתיבת השטר] לא מהני מטעם דל"ה לשמה כיון דלא שמעו מפיה וכ"ל, (וע"ש מה דמבאר דל"ד להא דגבי גט אפילו בטעם שלית להולכת הגט, מ"מ לא יועיל אומר אמר, משום דה"ל צ"י דברים מיוחדים כ"י).

ועיין בערך ש"י רס"י ל"ו, דמציא מציא כלל שם, דלהרמב"ן לריב"ה האשה לומר ע"י שלוחה להבצל לכתוב, וחמא עליו שאין כן דעת הרמב"ן כ"י, חלל דמבאר דכן ל"ל בהכרעת השו"ע שם לענין שעתה שלוח עלמס הקדושין, דגם לדעת זו סגי כשמוגלה דעתה ע"י שלוח לכתובה השטר, (להרמב"ם הרי סגי בדעת השלוח), וח"ל לשומע מפיה ממנו, ע"ש הוכחתו. וע"ש צסק"ה הלכות צסק"ה אות ד', מש"כ לענין הבצל שעתה שלוח או כתב לסופר שיכתוב.

ט. כתבו שלא לדעתה ה"ז ספק. א. טעם הספק, ע"י צ"ח מהר"א ובעור משום דפליגי בזה בגמ' ט' ב' צ"י וצפוסקים. ובעור הביא ש"כ הרמ"ה דה"ל ספק. וע"י בהמקנה צק"ה דמבאר דנראה דטעמו דהרמ"ה לאו משום פלוגתא ה"ל, חלל ע"י הגמ' דדמ"ה א', דפליגי הכס ר"מ ור"א בחמ"ה התקדשי ל"י בשטר, אם מקדשת, וחמ"ה שמו הנייר אם שו"פ מקדשת, ומוקי לה בגמ' צפוס, דמיידי בכתבו לשמה ושלא מדעתה, ור"מ ור"א פליגי בפלוגתא דר"ה ור"פ שד"ק ט' ה"ל אם צעין מדעתה, וחכמים מספק"ל אי הלכה כר"מ או כר"א, משו"ה אמרו דשמו הנייר כ"י, וכתבו שם רש"י וחס"י דלא גרסין במילתא דחכמים ואם לאו אינה מקדשת, דה"ל אפילו אינה שו"פ מקדשת מספק שמא הלכה כר"א, וכיון דשאר אוקימתא דה"ל לא קיימי להלכה כ"י, ונשאר רק אוקימתא ה"ל דמספק"ל לחכמים אם מהני בשלא מדעתה, ממילא דהלכה כחכמים.

ועיין בחמ"ר סק"ג דכלל"ה ה"ל ספק קדושין דין זה, משום שמא הנייר שו"פ, כבסעיף צ', חלל דנפ"מ בהתנה שאינה מקדשה

אוצר

סי' ס אות ב-ד

הפוסקים

נחלת לו ואח"כ מסרו לה נחלקו בה כו'. [מהלשון ואח"כ נחלת לו" משמע דקאי על ענין הקדושין, וזה מיידי נמי מש"כ מקודם שלא בדיעתה או אפילו בע"כ, מיהו אפילו יומא דקאי על כתיבת השטר, מ"מ בזה בע"כ, הרי לפ"ד החוס' וכדוידא בגט מקושר ה"ל, הו"ל חסרון בלשמה, וי"ל דהמאירי קאי בשיטת הרי"ה ה"ל, ומש"כ גם בכ"ג פליגי, והוי ספק].

ג. ובשכתב השטר מדעתה ולא מדעתו. כתב הרמב"ן בקדושין ט' ז', דמה שאמרו [ר"פ ורב שרביא דכתיבו שלא מדעתה אינה מקודשת משום דילפינן מגיעין] דנעין דעת מקנה, פירושו, אף דעת מקנה, ובי"ח דנעין דעת בעל כדחם בגט. והביתא הרש"א שם, והוסף, ובי"ח ודאי בדבריו, מדאקשין לרבא ורבנא [דסברי דא"ל מדעתה] מהא דאין כותבין שטרי אירוסין אלא מדעת שניהם, [ותירו דהיינו שטרי פסיקתא], אלמא דלר"פ ורב שרביא ב"ד שטרי ארוסין ממש הוא, אין כותבין אותן אלא מדעת שניהם, ומ"מ נריך תלמוד, דכיון דאינה מגיעין ילפי, והתם הא לא בעו אלא דעת מקנה בלחוד, והכא בקדושין דבעל קונה למה נעין דעתו, הא דעת שניהם נעין לא אשכחן, וי"ל דאי משום הקישא דגיעין בודאי בדעת האשה שהיא המקנה די, אלא משום דכתיב כי יקח ודרשין ולא שחקת עמה, ע"כ נעין דעתו הואיל ונעין דעת ב"ד דאי לא הו"ל במקחת את עצמה. ולשון הריטב"א שם, פ"י לאו דעת מקנה בלחוד, דהא כ"ש דנעין דעת שלו, ובהא ליכא מאן דפליג וכדתן אין כותבין כו' ור"פ הא מוקי לה בשטרי ארוסין ממש, אלא ה"ק נעין אף דעת מקנה. וכ"כ בחוס' הרא"ש שם, נ"ל אף דעת מקנה קאמר, אבל מודה ר"פ שאם כתב מדעתה ולא מדעתו דאינה מקודשת, דאלת"ה לפלוג בחרתו, כתבו מדעתה ושלא מדעתו, לר"פ ור"ש מקודשת ולרבא ורבנא אינה מקודשת.

גם בגט מקושר (למהרי"ט אלגאזי) סי' ה', מבואר דנשאל מדעת המקדש לכו"ע לא מהני, שכתב נראה ודאי דפשוט בכוונת פלוגתייהו, דלרבא ורבנא נעין רק דעת המקדש דומיא דגט דנעין דעת בעל דוקא ואפילו שלא מדעתה, ולר"פ ורב שרביא נעין דעת המקדש וגם דעתה, דהכי ילפינן, מה יליאש נעין דעת מקנה ה"ג בזה"ה, ומה יליאש נעין דעת בעל ה"ג בזה"ה. ואחר שכתב דאין לומר כפשוטו דלר"פ רק דעת מקנה נעין, ומוכיח כענין הרש"א והרא"ש ה"ל, והאריך עוד בזה, הוסף, ש"כ"כ הריטב"א בזה"ה וכ"כ הרש"א בשם הרמב"ן, אך תמוה עובא איך לא ביארו זאת הרמב"ם ושאר הפוסקים, הא לאו מילתא זוטרותא היא לומר דכתיבו הסופר מדעתה ושלא מדעתו אינה מקודשת, וביה להם לבאר. ועני"ש מה שהאריך לבאר נעין זה וכדברי החוס' המב"ד בהמקנה דבסמך.

וב"ד המקנה בקר"א, שכתב, דלא הוצרכו הטוש"ע. כתיבו מדעתה ולא מדעתו אם יש בו ספק קדושין, משום דפשיטא לכו' דאפילו לרב פסא ורב שרביא דילפי קדושין מגיעין דנעין דעת מקנה היינו אף דעת מקנה, וכמו שהוכיח הריטב"א ה"ל כו'. ואחר שביאר דאין ראיות הריטב"א ה"ל מוכרחת, ור"ל דדין זה

חלוי בפלוגתא, דאי יומא דנעין שליחות הבעל כתיבה, וכמ"ש החוס' נעין דכ"ז ז' דיה וזה [ע"פ הרי"א], א"כ פשיטא שריך לכתוב מדעתו, אך לפמ"ש החוס' שם דלא נעין שליחות הבעל כתיבה משום דכתב הסופר קאי, וזה דלריך הבעל לזו"ת לסופר לכתוב, היינו משום דנשאל איה הבעל לא חשוב לשמה, א"כ י"ל דהכא בשט"ק כיון שכתב מדעתה חשוב לשמו ולשמה כמו בגט דשכחותים מדעתו הוי כתיבה לשמו ולשמה, אך סיים, דמ"מ מסתימת הסוגיא והפוסקים משמע דליכא פלוגתא בזה, דכי היכי דלא הזכירה התורה נעין שריך לכתוב לשמו אלא לה לשמה ואפ"ה נעין לשמו מדכתיב וכתב, דמשמע דהעיקר חלוי בבעל, א"כ ה"ג בשטר קדושין כיון דאמרין בקדושין ט' א' התם בבעל תלה רחמנא כו', א"כ כ"ש דנעין לשמו ומדעתו.

וב"כ בפסקי הלכות (יד דוד) ח"א דל"ט א', דלריך לכתוב מדעת הבעל, ומבאר, דר"ל שומך זו ויסכים שיכתוב. ומביא שם להרש"א בשם הרמב"ן ה"ל וש"כ"כ צ"ח, דנשאל מדעתו פסול לכו"ע כו', והוסף, דלא מנעיה להרמב"ם וסיעתו דעל כתיבה בגט נריך שליחות, ממילא כיון דילפינן שט"ק מגט דהבעל כותבו, ה"ג דנעין שליחותו על כתיבתו, וכלא זה פסול, אלא אפילו להסבירים דא"ל שליחות כתיבת הגט כו', עכ"ז [סצרי] דגט שכתב בלא דעת הבעל פסול משום שלא חשוב לשמה כו' אף שכתב לשמה כו', וממילא דה"ג בשט"ק, [ולפי"ז צרור דהאשה הכותבת שט"ק בלא דעת הבעל אין זו חשש קדושין אף להסבירים דא"ל שליחות כתיבתו, מההגה שם], ואם כתבו לדעתו אף שלא עשאו שליח בפירוש, מקודשת אף להסבירים דנעין שליחות כתיבתו, דכיון דנמך זו קודם הכתיבה והסכים, חשיב שלוחו, דלא גרע מהא דאילווי אר"י קמיה, שצקדושין דמיה, דמהני צורות שליחות כו', ועני"ש מה שהאריך בזה.

ד. ובמינה הבעל להסופר ע"י שליח או ע"י כתב. ע"י חפצארת יעקב שצסק"א אות ז' שלעין דעת הבעל לא מהני עכ"פ להרמב"ן בשלה שליח להסופר. וכ"ד העיב קדושין המב"ד שם.

ובפסקי הלכות (יד דוד) ח"א דפ"א ע"ב, כתב, שליח לכתוב שטר קדושין אם מיהו שלא בפניו או ע"י שליח אחר או ע"י כתבו, ה"ז ספק, ואם מיהו בפניו ע"י הכתב, ה"ז שליח בודאי. וכתב שם ביד דוד אות רנ"א דביאר לעיל דשליח יכול להתמנות שלא בפניו, ושלדעת הרמב"ם והרא"ש כשר באופן זה גם כתיבה גט ושטר בקדושין, [ע"ש בד"ה עור ז' שמציא כן מהר"ן ספ"ו דגיעין], ולדעת הרמב"ן כתיבת גט ושט"ק פסול באופן זה, מטעם דל"ה לשמה, [שם בע"א מביא מהרמב"ן שם, דאומר אמרו בגט פסול משום דנעין לשמה ונעין שהבעל יכתוב בגט כדכתיב וכתב, ור"ל דלא נחצה שליחות כתיבת הגט אלא שהכותב ישמע מפי הבעל בעצמו שמוכו לכתבו, משא"כ לענין שליח קבלת הגט כו'], ואף להרמב"ן וסיעתיה אינו פסול מודאי אלא מספק, דדין דאומר אמרו לסופר ויכתוב לא נחצה בגט ופסול מספק, כמבואר ברוב הראשונים ספ"ו דגיעין, וכן דין דעשה שליח הכתיבה ע"י שליח אחר

והרמב"ן בחדא, ובה א"ש נמי הא דהריטב"א מוכיח דלכו"ע הוא, מהא דתנן וכו' ור"פ מוקי לה בארוסין ממש, והיינו נמי משום דעיקר ההוכחה בעינן רק לר"פ.

(ב) נראה דצ"ל: דעתה. והכונה, דאילו ל"ה בעינן דעתה, הרי לא הוי מגרע משום כי יקח גם בכתב שלא מדעתו, דעכ"פ אין כאן מקחח עצמה, דה"כ יקח" מתקיים בנתינתו, אבל כיון דבכתיבה בעינן דעתה, א"כ כשיכתוב שלא מדעתה, הוי כמקחח עצמה.

(ב) מלשון זה משמע לכאורה דרך לדידהו קאמר דנעין גם דעתו, ובי"מ קצת ממש הרמב"ן ה"ל דהוא הדין דנעין דעתו, ומשמע דנעין לא עדיף מדעתה, ונמצא דגם בזה פליגי, וממילא לדינא הוי ספק, ברם בריטב"א ובסו"ר הרא"ש דבסמך, מבואר דדעתו עדיפא ובעינן לכו"ע, לפי"ז י"ל דה"נ לדעת הרמב"ן והרשב"א, (אף דהריטב"א והרא"ש לא כתבו משמע), אלא שלא הוצרכו לבאר זאת אלא אליבא דר"פ ור"ש שהוכיחו בהדיא בדבריהם דעת מקנה, והיה ס"ד דדוקא הוא, משא"כ לרבא ורבנא לא היה כלל ס"ד דלא נילף מהתם דדעת בעל בעינן, וביה בגט מקושר ויד דוד דבסמך וכללו להריטב"א

באר הגולה

ד טור בשם הרמ"ה

ב ד [ה] אף על פי (ב) שהשטר (ב) פסול לקדש בו שמין את הנייר
אם יש בו שוה פרוטה מקודשת

ביאור הגר"א

[ה] אע"פ שהשטר כו.

קדושין מ"ח א' הבי"ב

כגון כו' ואב"א כו'

ואב"א כו' וז"ש בירושלמי והביאה הר"ף ריש קדושין בשטר הרא דתימא בשטר שאין בו ש"פ אבל אם יש בו ש"פ כסף הוא דנימ בשטר פסול. ר"ן שם :

פתחי תשובה

(ג) שהשטר פסול. עכ"ל ועיין במל"מ פ"ו מה"א דין י"ד ונפ' שם"מ
פ"ה מה"א סוף דין כ"ז מ"ש נזה וע"ל סי' ס"א :

להדיא בש"ס דף מ"ה צ"ח ונחלת צבי :

הפוסקים

סי' ס אות ד—סי' י אות א

אוצר

מקודשת ור"ל אומר מקודשת, וחכ"ל שמין הנייר אם יש בו ש"פ
מקודשת כו', ואוקימנא לה בשכחצו שלא לשמה ושלא מדעתה. וכ"כ
ב"ש סק"ה, דמ"ש"ב הבי"ב בלשון אפשר דאפילו קדש בשטר וכו',
באמת מצוהר כן בש"ס דמ"ח, ובמ"ש"ב בעלמו כן ב"ש"ב. וכ"כ
הב"ח דמגמ' זו נסתלק ספיקו דהב"י, דנדר דאפילו קדש בו
בתורת שטר קאמרו חכמים דב"ש בנייר ש"פ מקודשת כו', והלכה
כחכמים. והוסף, ומכאן למד הרשב"א שם בדג"ט א' דנקדש
בשטר לאחר ל' [דבשטר חוץ ל' אינה מקודשת, מ"מ] ב"ש בו ש"פ
מקודשת ודאי במקדשה בכסף, [דמאן דמקדש בשטר דעמו לקדש
אפילו בנייר וגם היא דעתה כן, מדברי הרשב"א שם]. והביאו
הר"ן שם, והוסף, דכ"מ בירושלמי כו' [כמוצא בזהגרי"א סק"ה,
וע"ש שהביא כן מהר"ן בפ"ק, שפירש דלכן הביאו הר"ף להירוש'].
וב"ב הי"ש"ש בפ"ב סוף דין י"ב ע"ד הב"י, דא"י צמח נדחק
הלא כן מוכח בהדיא בדמ"ח כו'. וכ"כ בלח"מ פ"ג דאשיות
ה"ד, דאין מקום להסתפק, דודאי מיירי הרמ"ה אפילו קדש
בשטר, כמכח מהא דמ"ח דמ"ש למד הרמ"ה ופסק כחכמים,
[והיינו לרש"י וחו"ס] שכתבו דר"מ פליג ואינה מקודשת אפילו
בש"פ דאין דעתה הנייר]. והרמב"ן הרשב"א והר"ע"א שם כתבו,
דגם ר"מ מודה דב"ש בנייר ש"פ מקודשת, דאלי"כ אמאי אמרינן
בגמ' דרבנן מספקא להו אי כר"מ אי כר"א, נימא דרבנן סברי
כר"מ בחדא דאינה מקודשת בשטר שאין עליו עד"ה, מיהו שמין
הנייר כו', וזהא פליגי על ר"מ, אלא ש"מ דגם ר"מ מודה דבש"פ
מקודשת. והר"ע"א הוסיף, דהא דלא איירי זה ר"מ משום דלא
שכיחא דתהוי בשטר ש"פ ודע כו', וחכמים דלא אמרו מלתא
פסיקתא לא סגי דלא איירי נמי משום קדושי הנייר. והרמב"ן
מסיים מכאן אהא למד לכל מי שמקדש בשטר והוא פסול שאם
הנייר שוה פרוטה מקודשת. וכחז בגמ' מקושר (למכרי"ט אלגאזי)
סי' י"ד, דלהלכה אין נפ"מ מידו [ממ"ש"ב רש"י וחו"ס דר"מ פליג],
דודאי קי"ל כרבנן דרבי' גיבור.

וביאר בגמ' מקושר ה"ל, דאף דלכאורה מוכח מחצוה שקדשה
רק בתורת שטר, דאלי"כ למה ערע לכתבו הא יכול לקדש
בנייר החלק כו', וכ"ש דקשה למ"ד דלי"כ ידים מוכחות דמקדשה
בשטר עד שיכתוב שמקדשה בשטר זה [עסק"ג אות ג'], י"ל דאמנם
כוונתו מקודם היתה לקדשה בתורת שטר מאתה סיבה, מ"מ בעת
הנתינה כיון שנתן ענינו לקדשה א"ן סהדי דיהיב דעתיה שמה
השטר פסול מימר אמר תתקדש צמאי דאפשר, כיון דבעת הנתינה
לא פירש נמי שתתקדש בתורת שטר [דוקא, וע"ש מהש"ק על כמה
דוכתי בגמ' דלא אמרינן כה"ג]. ובדברי שאל ועדות ציוסף כאן,
ביאר, ד"ל דהא דלא קדשה בהנייר בתורה כסף, משום דהסתפק
שמה אינו ש"פ, אבל באמת אילו ידע שש"פ פשיטא דהיה מקדשה
בתורת כסף, ובכ"ג פשיטא דמועלת אומדנא, כיון דבין כך וכך
רואה לקדשה, אם בתורת שטר או בתורת כסף, פשיטא דמקודשת,
ובעין הא דיבמות דנ"ב צ' בחזק וקדשה לשם יבמות דחכ"ל לריב

באר היטב

(ב) פסול. כלומר אפילו בכתבו שלא לשמה ונתנו לה בתורת שטר
שהוא פסול מ"מ שמין הנייר ולא אמרו פסול אלא בלחצוה בפירוש
שאין מקדשה בתורת כסף אף שיהיה הנייר שוה הרבה. וב"י נסתפק אי
מיירי אפילו קידש בו בתורת שטר אפ"ה שמין וכו' ע"ש. ובאמת מצוהר

אחר, נמצא שם דגם להרמב"ם כו' ספק, וזהו הדין דלומר אמרו
דהוי ספק, ואף שלסברתו שם הרי שלח הכתיבה שפיר דמי למנותו
ע"י שליח אחר, אך לא מלאהי בעת לאחד מן הראשונים שיאמר כן,
לכן הדבר אללי בספק.

ודין סגוי שליח ע"י כתבו, מצא שם בארוכה עפ"י הגמ'
דגיטין ע"א א', בענין חרש שיכול לדבר ע"י הכתב, דמצוהר
שם דבאופן שיש בו דעת מהני לווי הכתיבה ע"י הכתב, והוסף
דפ"ד טור צ', דאם הפקח כתב בכת"י כתבו ונתנו גט לאשתו, נ"ל
דג"כ בכתבין וניתנין, דלא גרע מאלם וממי שנחתק, (אלא דמסתפק
אם הוא מדין זכיה או שליחות), וכ"ז נראה דדוקא בכותב כן
בפני הסופר והעדים, אבל בכותב ושולח ע"י אחר לסופר שיכתוב
ולעדים שיחתמו, הדבר ספק, ולהרמב"ן וסיעתיה כמו שפסול בלומר
אמרו משום שאין חשבו לשמה, אם אינו שומע מפיו, כמו כן אפשר
דאף שרואה [הסופר] שכתב כן בכתב ידו לא הוי לשמה אם לא
כתבו בפניו, וכ"ז מלשון הסמ"ג שהוצא בשלה"ג ספ"ו דגיטין,
שכתב שחרש או פקח אין יכולים לשלוח כת"י לנ"ד שיכתבו גט
ויתנו לאשתו, ואף שכתוב' שהביא הר"ן מכשירין אף לשלוח כת"י
למקום אחר לכתוב וליתן גט, נראה שהחוס' סברי בהרמב"ם בדין
אומר אמרו, ואין חילוק בין שליח כתיבה לשליח כולכה, או אפשר
דסברי סברא אחרת כו', אבל להרמב"ן דמחלק דשליח לכתובה ל"ה
לשמה אם אינו שומע בפירוש מפיו, יש להסתפק בזה, וכ"ז דעת
הרי"א המוצא שם וברפ"י שם, דבכתב בכת"י כתבו ונתנו כו' הוי
ספק, וטעמו נ"ל משום דסובר בלומר אמרו דהוי ספק כו', וע"י
ברשב"א צ"ח ובספר התרומה שדעתם דלא מהני כתב ידו, וי"ל
דכוונתם ג"כ בשולח כתבו למקום אחר שלא בפניו, דזה גרע מהרכנה
דהיה בפני הסופר כו', וע"י בר"ש פ"י דגיטין סי' י"ט צ' תירוצים
למה לא מהני כתיבה החס ומהני הרכנה, ולתי' ה' צברא לא מהני
לא כתיבה ולא הרכנה, ורק בנחתק מהני, ולי נראה העיקר במש"כ
ובפסעית הסוגיא דע"א כו', דבפניו מהני תרומהו בין צברא בין
באלם או בנחתק ובין במדבר ואינו שומע, ושלא בפניו בנתיבה,
היינו בשולח כת"י למקום אחר לעשות שליח על הכתיבה, ה"ו ספק,
וראית החילוקים דלא מהני כת"י הוא מהירושלמי, וכבר ביארתו
להירושלמי כו', ואין משם ראיה צורה.

סעיף ב. י. אם יש בו ש"פ מקודשת. א. מקור הדין,
עכ"ל"ג שהיה מהטור בשם הרמ"ה. והביאו גם רבינו
ירושם בנכ"ב ח"א. והבי"י מסתפק אם כוונת הרמ"ה רק בשבא
לקדש בתורת כסף, וה"כ דאע"פ שהשטר שכתבו שלא מדעתה [או
שלא לשמה] פסול מדין שטר, מ"מ אם צא לקדש מדין כסף שמין
הנייר כו', או אפשר דאפילו קדשה בתורת שטר קאמר הרמ"ה
דבש"פ מקודשת מתורת כסף, וסיים, וזה נראה יותר מדקדוק
הלשון. וע"ש בהערה א'. ובזה"ב הוסיף, דדברי הרמ"ה מפורשין
בקדושין דמ"ח א', דאיתא שם, התקדשי לי בשטר ר"מ אומר אינה

אוצר

סי' י אות א-ב

הפוסקים

אולם המאורי כתב בעמוד ז' דבשלא לשמה פסול אפילו היה צו שו"ס, הואיל ובתורת שטר מקדשה, ולעיל שם בעמוד ו', מפרש מש"כ בירושלמי [הג"ל צאות א'] דבש צו שו"ס כסף הוא, כלומר ויכול לומר האמק"ל בשטר זה וליחזו לה בתורת שוק כסף. [ולפני זה כתב שם דבקדושי שטר אינו אומר בעת הנתינה תתקדשי "בשטר זה", שהרי לא בשטר עצמו מקדש דאינו שו"ס כו', ובג"ל בסקי"ג סוף אות ו']. וכ"כ בעמ' ס"ד, ומביא דיי"מ שצו"פ מקודשת מתורת כסף דעשה אגבירא, ואף גדולי ספרד א' כתבו כן, יממה שאמרו בירוש' כו', וכתב, ואין הדברים נראים כלל, שכל שהוא מקדשה בשטר ובתורת שטר אין דעתה על הנייר כלל, אפילו צו"פ כו'. וכ"כ לדמ"ה בעמ' רל"ז, אלא שבוסף, ומ"מ כל שהוא ספק אם קדשה בתורת שטר או בתורת כסף, ויש צו שו"ס, אע"פ שאין לחוש מתורת שטר, חוששין לה. וכ"כ לעיל שם בעמ' ס"ב, לענין כתבה היא בשטר הריו מקודשת לך, דלא מהני, דאם היה בשטר שו"ס יש לחוש שמה נהן בתורת כסף, והג"ל כותן הוא ואמרה היא. וכתב בשטר המלך ספי"ה דאישות, דמברמז"ס פ"ג דאישות ה"ד, מביאר דל"ל דעשה אגבירא, דמכתב דשטר שכתב שלא

לשמה או שלא מדעתה אינה מקודשת, ולא כתב דבש שו"ס מקודשת ובדליכא מקודשת מספק, מביאר דדעתו דר"מ פליג אדרבנן דסביר דעשה אגבירא, ודלא כדפי הרשב"א [וסעיפתיה שצאות א'], אלא כרש"י ותוס']. ופסק בר"מ, (וע"ש דתמה על הכ"מ פ"ז דאישות ה"ו שמיא מברמז"א דשמן הנייר, ולא כתב דאין כן דעת הרמב"ם). וכ"כ בעיני קדושין סקי"ה דעת הרמב"ם בדיוק השערי"ם, ובוסף, דאין לומר שלא חשש רק להעתיק לשון הגמ', דהא צ"ה הכ"ה כשהעתיק עובדא דאיתא דאסא, כתב הרמב"ם שכתב מקודשת מספק שמה שו"ס במקום אחר, הרי שכתב גם דבר שלא הזכיר בגמ' כלל, וע"ע דבצרי דבסמוך, דמפרש הסוגיא דמ"ה דמירי כשיש גם ספק משום קדושי שטר, (ושכ"ד הרי"ף והרא"ש). וכ"כ באור שמה פ"ג דאישות ה"ד דעת הרמב"ם, ובהסוגיא דמ"ה יפרש הרמב"ם דהיינו רק כשמקודשת מספק משום השטר וכבר לריכזה גע [ובפניו דבסמוך], אמדין דעתה דמסכתא להתקדש בכל מה שמכוון המקדש, ולכן לדין דבשלא לשמה, ולהרמב"ם גם בשלא מדעתה [אינה מקודשת ודאי, ל"ה קדושין כלל מתורת כסף כו', וא"כ אף שאמרה אח"כ דניחא לה להתקדש גם בשומה הנייר, הוי כמקדש בלא עדים, שהעדים רואים שקדשה בשטר פסול ואמרו דעתה דלא ניחא לה בתורת כסף כו'. וכ"כ דעת הרמב"ם בחפארת מנחם פ"ג דאישות ה"ד, וע"ש מש"כ ע"ד הדיוק מהירושלמי [הזכר צאות א']. ומה שיל"פ שאין ראייה משם. וכ"כ דעת הרמב"ם בחסופות חיים ח"א כאן, ואח דברי הירושלמי יפרש הרמב"ם באומר שמקדשה בשווי הנייר [ובעמ"ש המאורי הג"ל] וכדפי הב"י צאות א' לסוגין דחלומדן שצדמ"ה לז' הא. וע"ע דבצרי שצדמ"ה וצנטע, (ומה שיוחס הספק והפירוש להר"י, ע"י בהערה ב' דליחא). ועמ"ש דעת הרמב"ם בערוה"ש הג"ל בסוף קטע א'.

ובפני יחושע בקדושין דמ"ה, מבאר ע"פ התוס' דהתם, דמכתב מוכח דלא שייך לחוש לקדושי כסף אלא כשיש להספק גם משום קדושי שטר, דשייכו העדים להקדושין, ולא כשהשטר בטל לגמרי, דהנה כמה דקאמרה הגמ' שם דחכמים שאמרו שמין הנייר כ"י מספק"ל אי כר"מ או כר"א, קשה, למח לא מספקא הגמ' כך גם באוקימתא הקודמת דפליגי ר"מ ור"א אם מקודשת במטה, ולימא דחכמים מספק"ל אם מקודשת במלוה, לכך שמין הנייר, אלא ל"ל דלמאי דס"ד מעיקרא לא היה ל"ל דמספק"ל, דאפילו פשיטא להו כר"מ דאינה מקודשת אפי"ה א"ש דשמן הנייר, דסביר דעשה נמי אגבירא, ובפרש"י, דכיון דרואה לקדשה בכסף דהיינו המלוה אף

גע, ואמר אצ"י דמ"ה לעזר בנכסי גר וכסבור שהוא של גר אחר, ופרש"י, וה"י כיון דכופ סוף צעי לקדש אם בתורת ימין או בתורת קדושין, מקודשת, ע"כ, וה"ה בזה, [ומה שקשה מדברי רבי דהתם ומח"י אצ"י וצ"ח דלהלן שם, ע"י דבצרי שצאות ב' ד"ה וצנטע]. ובתוס' חיים שצאות ב' מבאר ד"ה הוכחה שמקדש גם בתורת כסף דל"כ למח בקפיד לקחת נייר שצו"פ כו'. וע"י צפרישה שמדמה דין דהכא למש"כ הטור בס"י כ"ה דמקדשה בשע"ה שיש לו על אחרים מקודשת בנייר כשצו"פ, ול"ד להמבואר שם צו"פ סעיף ז' ח', דמקדשה בשע"ה שיש לו עליה אינה מקודשת מתורת שווי דנייר אלא באמר התקדשי בשטר חו"ב, דהתם אין דעתם על השטר אלא למחילה המלוה, [ואינה מחזקת בשטר אלא להיות בטובה שלא יחזור, ע"פ דבריו שם], משא"כ כאן דעתה להחזיק בשטר.

ובאמר או אמרה אח"כ שלא היה דעתם לקדושי כסף, ע"י בערוה"ש שבתחילת אות הסמוך, ובאמרה אח"כ דניחא לה בנייר, ע"י באור שמה שם צד"ה וכתב.

ב. דעות הפוסקים בזה. ע"י צאות הקדש מברכה פוסקים ראשונים ואחרונים שפסקו כהשו"ע, וע"י בהערה ע' שכ"ד הרי"א, וכ"כ הח"מ סקי"ד, דאפילו נהנו בתורת שטר, והוא פסול, שמין הנייר כו', ולא אמרו שכתב שלא לשמה פסול, אלא באומר בפירוש שאין מקדשה בתורת כסף. וכ"כ בערוך השלחן סעיף י"ג, דשמן הנייר כו' כשקדשה בפני עדים, ואע"ג שקדשה בתורת שטר שאמר אני מקדשך בשטר זה, מ"מ כל שלא אמר אני מקדשך בתורת ממון רק בתורת שטר, י"ל דכוונתו גם בקדושי כסף, וה"כ אני מקדשך בשטר זה בתורת כסף, כמו באומר אני מקדשך בטבעת זו, ומבואר בפוסקים דמקודשת ודאי מתורת כסף כו', והרמב"ם השמיט דין זה ואינו יודע למח, ואולי מפרש בגמ' דמ"ה דוקא בקדשה בתורת כסף, אבל לא משמע כן, וע"ע. ובוסף, ומ"מ נ"ל דאם הוא או היא אומרים שלא היה דעתם כלל להתקדש בהנייר מתורת כסף, אין זה אלא קדושי ספק, (ואולי הרמב"ם סובר דל"ך לשאלם והאומרים כשאומרים שלא היה דעתם אגבירא, אח"כ אומרים שהיה דעתם אגבירא, וזה פשוט, לכן השמיטו).

והסקנה צו"א כתב, ולכאורה נפ"ה דנראה דר"מ שצדמ"ה [הג"ל צאות א'] פליג אחרונים דהתם בזה דשמן הנייר, וי"ל דפליגי בפלגתא דרבי ורבנן שצ"ב דע"ז ב', באמר לו לך משוך וקני אי קנה במסירה כו', וכיון דקיי"ל התם כרבנן דקפידא הוא ובצי דוקא משיכה כו', כצו"מ ס"י קל"ה סעיף ז' כו', א"כ ממילא קיי"ל הכא כר"מ דהוי קפידא להתקדש דוקא בשטר כו', אך הרשב"א [וע"ש שצאות א'] הוכיחו דלא פליג ר"מ כו', [ובכוונה דלפ"ז ל"ל דהכא שאני, ע"י צתים חיים דלהלן], וע"ש בחידושי [וכג"ל בסקי"ג אות ו' סוף קטע א'] דמלשון הירושלמי כ"י משמע דאפילו קדשה בלשון קדושי שטר מושיל מעטם קדושי כסף, אלא שכתבתי שם [בריש המס'] דיש לדחות ולפרש הירושלמי בענין אחר, [מיהו ע"ש דמסקין, דמלשון הירושלמי שהביא הרי"ף כ"י לא משמע כן], וכתבתי שם [לרף ג' הוסד"ה ואשכ], דנ"ד תליא במש"כ התוס' רי"ד [המוצא באלוה"פ ס"י כ"ע סקי"א אות י"א], דכשמקדשה בסודר אף שנותן לה בתורת חליפין, מ"מ כשמחזקת בו מקודשת מדין תורת כסף, וה"כ אף שמקדשה בתורת שטר מקודשת מדין כסף.

(א) היינו הרמב"ה, כ"כ שם בהערה, והוסיף, דמסדר דברי המאורי דאח"כ, מוכח בצי דהרמב"ה פיירי אפילו בקדשה בתורת שטר, וכמסקנת הגמ', הג"ל באות א'.

אוצר

סי' י אות ב

הפוסקים

הביא, דבשע"ק ואין עליו עדים ושו"פ לריב"ג גט מדרבנן. וכעין דברי הפני"ו והנשמת חיים כתב גם בצגדי שם.

וכן בטיב קדושין סק"ה מצוה דרך צ"ש ספק קדושי שטר שמין הנייר, שכתב, הנה המהצר פסק בפשיטות דבשטר פסול שמין הנייר, ולדעתו אינה הלכה פסוקה, דברי הרמב"ם לא הזכיר דין זה כו' [ובג"ל צ"ה וכתב], ועוד י"ל ראה דלא אמרין דעתה אגבירא, דהנה בקדושין דף י"א מפרש טעמא דצ"ש דסברי דיונה, שכן אשה מקפדת על עגמה, ופריך אצ"י אלא מעתה צנחיה דר' ינאי דקפדי אחרקבא דדיונה י"ל דלא מקדש, ואוקמא צשויה שליח, ופרש"י דצנחיה דר' ינאי לא מיקדש צשויה שליח אלא צתקבא דדיונה, וצחוס' הקשו א"כ נחת דצריך לשערוין, ופירשו דמאחר דקדושין קלובין לכן צשויה שליח סברה וקבלה [על הסכום הקצוב] מפני שידעו שלא יתנו לה יותר ממה שדרך ליחן, והנה צודאי בקדושי שטר לא נחלקו צ"ש וצ"ה דאפילו צפחות משו"פ מקודשת, והשתא תקשי דכיון דצנחיה דר"י קפדי ולא מקדש צכסף אלא צתקבא דדיונה, א"כ כשנמלא השטר פסול וגזון משום קדושי כסף, מסתמא קפדי ואינן מתרלות להקדש צדצר מועט שהוא שווי נייר השטר, וא"כ אכתי תקשי נחת דצריך לשיעורין, ולכן סובר הרמב"ם דאין דעתה אגבירא כלל, ורק היכא דאיכא ספיקא בקדושין מדין שטר אז שמין הנייר, משום דאז אין גנאי לה, או משום שאינן רואים להכנס לכתחילה צכסף קדושין, ולכן אמרין צדמ"ח דרבנן "מספקא להו" כו', והלכך שמין הנייר כדי שלא יכנסו צכסף קדושין, וכ"כ פשוט דעת הר"ף והרא"ש שהצ"ח בא דנכתב שלא מדעתה אינה מקודשת, ולא ביארו הספק דשמא שו"פ צמדי, וא"כ אין לסמוך ע"ז להקל, וכמש"כ צס"י כ"ח, ומכ שהביא הר"ף מהירושלמי דשטר ששו"פ כסף הוא, אין ראייה מה דכוונתו דבשטר פסול דעתו אגבירא [ובדיוק הר"ן פ"ק צח"י צ' צדצ"י], דהיכא דלא צל אלא לכורות דמה שאנו לריב"ן ללמוד קדושי שטר [מגט] הוא צאין צו שו"פ, דצשו"פ היכא מתקדשת מדין כסף כו' [וכעין תי' א' דהר"ן שם], אבל היכא דהיה דעתה להקדש בשטר ונמלא פסול, אפשר דאין דעתה אגבירא כלל, ולכן צ"ע.

ובאבני מלואים סק"ה, נמי מצוה דהוי ספק, שצ"ח דלהמפרש שהביא החוס' רי"ד צדמ"ח, אין ראוי מהבני דהתם דהמקדש בשטר דעתו נמי אגבירא, דהאוקומתא דמקדש בשטר שאין עליו עדים, מפרש דלא מיירי בשטר קדושין, אלא דמקדש בשטר חוב שיש לו על אחרים שאין עליו עדים אלא שהלוא מסרו למליה צפני עדי מסורה, ע"כ, לפ"ז הא מיירי שמקדש צכסף, וצ"ה הוא דאמרו חכמים שמין הנייר, דכשמקדש צחורה כסף ודאי דשמין הנייר, אבל כשמקדש צחורה שטר קדושין ונמלא פסול, י"ל דאין שמין הנייר, כיון שאינו מקדש כלל צחורה כסף, וא"כ להך אוקומתא אינו מוכח כלל דהמקדש בשטר פסול דעתו אגבירא ואף

דלא מהני אפ"ה מיקדש צנייר דמלוא ופרוטו דעתה נמי אפרוטו, משא"כ לאוקומתא דהשתא שמקדש בשטר עלמנו, א"כ פשיטא לה להבגמ דאי הוי סברי רבנן כר"מ דעדי חתימה כרתי ל"ה שייך לומר שמין הנייר, דכיון דאין צשטר עדים הריכו כמשחק צה לקדשה צלא עדים, וכיון דעדי מסורה אין להם שום שייכות בקדושי שטר לר"מ, לא שייך לומר שמין הנייר, דאפילו שו"פ אינה מקודשת, דעדי קדושי שטר לתוד ועדי קדושי כסף לתוד, ורק משום דמספק"ל ד"ל כר"א דע"מ כרתי, וכיון שקדש בשטר צלא עדים מסתמא טעי נמי צהכי שרואה לקדשה ע"י ער"מ, ומשו"ה אם הנייר שו"פ, מקודשת ע"י הכך ער"מ גופיהו ממ"מ, או צעדותן ע"י קדושי שטר או ע"י קדושי כסף, דכיון דממ"מ שייכי העדים צהך מילתא דקדושין מימר אמר תתקדש צפניהם צכל מאי דאפשר, והיינו מש"כ צחוסד"ה שמין, דכיון דלר"מ ער"מ כרתי הקדושין לא תליא כלל צשומת הנייר כו', ומש"כ המהרש"א צזה דחוק, וצזה א"ש תמיכה צצ"ש על ספיקו דהצ"ח צכוונת הרמ"ה [הי"ל צח"א א'], הא גמ' מפורשת היא, דלפירושו הרי אדרבא מסוגיית הגמ' ופ"י החוס' משמע להיפך, דצאין כאן קדושי שטר כלל צשום ענין א, והוא ראה לקדשה צחורה קדושי שטר, שברי כתוב צו האמק"ל, א"כ אין כאן קדושין כלל, וראה לשחק צה ואין כאן עדי קדושין כלל, אלא דהרמ"ה פשיטא ל"ה דגם כשהשטר פסול לגמרי אפ"ה שמין הנייר.

גם צנשמת חיים עשין מ"ח דנ"ד ד', מצאנו דלחוס' כשאין קדושי שטר כלל, לא מהני שו"פ, ומטעם אחר, דהנה לפמ"ש הרמב"ם שמין דלר"מ לא מהני שו"פ בשטר [וב"ה צרש"י ד"ה אינה], הרי קשה קושיית הרשב"א [הי"ל צח"א א'], למה צ"ל צגמ' דרבנן מספק"ל וכו', לימא דכר"מ ס"ל אלא דפליגי צהא דשו"פ, אלא נראה דהחוס' סברי דמעולם לא קאמרו רבנן צפשיטות דהמקדש בשטר דעתו אגבירא, דודאי לשון השטר משמע דמקדשה מדין שטר, ואפילו יהא דעבד אינש למיכצ דעתיה אגבירא, אכתי מידי ספיקא לא נפקא אם המקדש היה דעתו גם על הנייר או רק בשטר, ולפ"ז ה"ל לחכמים לומר דצ"ש שו"פ מקודשת מספק, ואפ"ה אמרו מקודשת ודאי, משום שיש צ' ספיקי להחמיר, חדא שמה עדי מסורה כרתי, ואח"ל דעדיה כרתי אכתי יש ספק שמה דעתה גם אגבירא, ולפ"ז בשטר קדושין שנכתב שלא לשמה דקוי"ל להלכה דפסול, חו ליכא למשמע מהתם דמקודשת מדין כסף, והרשב"א ה"ל סובר דמפשט פשיטא להו לרבנן דכל המקדש בשטר דעתו נמי אגבירא, ומשו"ה כתב דגם ר"מ מודה צזה, וע"ש מה שמי"ש צזה כמה דקדוקי לשון צר"ן פ"ק ופ"ג דקדושין, וצצזה א"ש דהטור הביא דין זה מהרמ"ה, אף דלכאורה מפורש כן צגמ', משום דאי מהבני אפשר לדחות כנ"ל, אבל מהרמ"ה נראה דצכל גווני אמרין דשמין הנייר, ועע"ש שהביא מהעך לחס צהגהותיו כאן, דצשמין את הנייר דינינן ל"ה צכסף מקודשת, ומהע"מ צוסף דמ"ח

בשלא לשמה ושלא מדעתה, והרמב"ן וסיעתיה פירשו דגם בהו מספק"ל לרבנן, ולפי הפני"ו צ"ל גם התם דעמיתיה דשמין הוא משום דלהלכה יש ספק ושייכי העדים, ולא משמע דהפני"ו רק לאוקומתא "דאין עדים" קאמר ואין ראיה מהסוגיא, וכ"ש דלדברי הנשמת חיים דבסמוך צ"ל דבשלא מדעתה הוי נמי קדושי כסף, וע"ע בדברי האור שמח שבד"ה וכתב, דלעיל. [והנה ברש"י דמ"ח בד"ה מספקא, כתב דלחירוק "זה" ל"ג אינה מקודשת דהא מספק"ל כו', וכ"ה בחוסד"ה ורבנן, משמע דלאינך אוקומתא אפשר לגרוס אינה מקודשת, ומבואר דהתם לא אמרו דמספק"ל, וכמש"כ גם בסו"ד האבני מלואים דבסמוך, ומשום דסברי דגם בשטר פסול לגמרי אמרו דשמין הנייר, וע"ע באור"ש שבד"ה וכתב].

(ב) בפני"ו שם כתוב, דהב"י כתב, דהר"י ו' מסתפק בזה, [וב"ה בחוספות חיים כאן], וצ"ל שלא ראה ברי"ו עצמו דשם הביא להרמ"ה בלא ספק, אלא ראה כפי שהביא בב"י צזה"ל: גם הר"ן כ"כ בשמי להסתפק בפירוש דבריו כו', מיהו צ"ל שבב"י אחר תיבת "בשמו" חסר בט"ס תיבת "ויש", [ואולי מפני שהוכנסה שם הגה מבה"ב], וצ"ל: ויש להסתפק, וכדנקטו שאר האחרונים שיחכו הספק להב"י.

(ג) לדבריו י"ל דהיינו דוקא בכתב שלא לשמה, אבל בשלא מדעתה, דפסקינן דהוי ספק, הרי שוב שייכי העדים לקדושין, וביש שו"פ הרי קדושי ודאי, אמנם אפשר דכא לאפוקי רק האופן שבגמ', בשטר בלא ער"מ, וכדיאר משום דהמקדש" חשב דגני בעד"מ, אבל מה דאנן מסתפקין כהא דלא מדעתה, לא חשיב ספק, ברם הא בגמ' אוקמא פלוגתייהו דר"מ ור"א גם

אוצר

סי' י אות ב

הפוסקים

ואף דהתוס' ר"ד השיג עניו, דבש עדי מסירה להמלוה מה לריך לר"מ לעדי חתימה כו', כרי הלוה הודה כו', ורק בגט וקדושין אמר ר"מ עדי"ח כרחי דלא מהני עדות פיו, מ"מ נראה דדברי המפרש נכונים דגם בשט"ח פליגי ר"מ ור"א, וכדליתא בגיטין דפ"ו כו' ובצ"צ דקס"ט כו', ואינו לר"מ אלא מלוה ע"פ כו', וגם לא חיידי כלל שהודת שחייב, אלא שהחייב עשה ע"י השער, דמהני כו', והאריך בכל זה, לז"ן גם לקו"ה"ח סי' ס"ו סק"ז, ובוסוף, ולכן אינו קונה האשה בשט"ח זה אלא לר"א, ולפ"ז מוכח דאוקומתא זו נקדשה בשטר קדושין, כרי למפרש זה לא אמרינן דדעתו חייב, דכנה לפמ"ש הר"ן בפ"ב דקדושין דהנייר דכשט"ח שייך לנה, ונמלא דאלל המלוה המקדש הוי הנייר רק משכון ה, וא"כ כיון דלר"מ לא התחייב הלוה בשט"ח זה, לוכא נמי חרות משכון, דמהני אין כאן משכון אין כאן, ולפ"ז הא דאמרו חכמים דכש"פ מקודשת, היינו רק פסק מקודשת, ומשום דמספק"ל שמה הלכה כר"א, וא"כ קשה למה ליה לאוקומתא נקדשה בשט"ח, ומוכרח לומר דלחכמים מספקי להו כו', עפי הו"ל לאוקמי שקידש בשטר קדושין שאין עליו עדות, וחכמים סבירי לגמרי כר"מ, אלא דפליגי דאכתי מקודשת משום הנייר, אלא נראה דס"ל לרנב"י בעל אוקומתא זו דהיכא דמקדשה בשטר אירוסין ונמלא פסול, לא מהני שומת הנייר כיון דאינו מקדשה כלל בחזרה כסף רק בחזרה שטר, אמנם לאוקומתי אחריתי שם דפלוגתיהו בשטר אירוסין, ל"ל דסבר דמהני שומת הנייר גם כשמקדשה בחזרה שטר, ובהכך לאוקומתי לא מסיק דלחכמים מספק"ל, דמאינו למימר דפשיטא להו דפסול השט"ח ואפ"ה מהני שומת הנייר, [עמ"ש דב"ב בסוף הערה ג'], אכל כיון דמוכח דלרנב"י אין שמין הנייר כשמקדשה בחזרה שטר ונמלא פסול, א"כ מידי ספיקא לא נפקא.

ובנפ"ע שש"שועים סי' פ"ח מבאר דהתוס' שנקדושין סוף דף ז', ל"א דדעתו חייב, דהקשו על הא דא"ר יוסף שם דשיראי לריכי שומא קודם קדושין, מהא דמ"מ דהכ"א שמין הנייר כו', דמשמע דשמין אחר הקדושין ואפ"ה מקודשת אף שלא היכה ידועה מתחילה שומת הנייר, ותיירא, דללינא שד"ז דכל דכו לט"ע א"ל שומא, חייבי דמ"מ דאמר לה כלל דכו, וללינא דכלל דכו נמי פליגי, ה"ק החס, ואם רוצה לקדשה בשטר [כלומר בשווין] שמין הנייר מתחילה כו', ע"כ, כרי מוכח להדיא נכוונתם כה"ל כראשון דפסק הב"י [שנאות א'] דהיינו כשנראה לקדשה בחזרה כסף, דאם מיירי דמקדשה בחזרה שטר מאי שיתבי דאמר לה כלל דכו, וכן מוכח להדיא ממשיכ לל"ב דה"ק א"כ רוצה לקדשה בשטר כו', וא"כ מהשיכ ה"ש"ש [שנאות א'] על פסק הב"י הא גמי מפורשת היא, תמוה, ומשיכ הב"ש [שם] דבנה"צ כתב הב"י עלמו דמדמ"ה נפשת ספיקו, שנה בסידור לשון הב"י ובה"ב, [דהגהת בה"צ לז"ן ע"ד הרמ"ה], וכוונת הב"י לז"ן כזה מקור הרמ"ה מהגמי, ואח"כ כתב ספיקו, וכוונתו דגם בדברי הש"ס בדבר מסופק ולריך הכרע, אמנם מרש"י דמ"מ שפי' דר"מ פליג לחכמים כו', ע"כ דלא סבר כפי' החוס' הני"ל גם הרשב"א והר"ן [הני"ל ב"א א'] סוברים דבש שו"פ מהני מחזרת כסף, ומבואר דסבירי דכשמקדשה בקנין שאינו מועיל ויש בו גם לז קנין אחר שמועיל, מקודשת בו אף שהזכיר רק הקנין שאינו מועיל, וקשה עוצא מהא דגרסינן ביצמות דנ"ב ד, החולץ ליצמתו וחזר וקדשה, רבי אומר אם קדשה לשם אישות לריכה גט, ואם לשם יצמות א"ל גט כו', ומה בין זה לקדושי שטר דמהני מחזרת כסף, אף שאומר שמקדש בשטר, ולריך תלמוד. מיהו בדברי שאל ועדות ביוסף כאן דהא דבריו, דבאמת החוס' לא כתבו כן אלא לר' יוסף דע"כ לריך

לדחוק כן, אכל לידון [דא"ל שומא] פשיטא שאז דחוק, ועוד דאף לר' יוסף ע"כ הכוונה שרק העדים שמו השטר קודם הקדושין, אכל המקדש רוצה לקדשה בחזרה שטר, ומשיכ מהא דיצמת דנ"ב, יל דשאני חסם דכיון דרוצה לקדשה בחזרה זיקת יצמת, הוי כאומר בפירוש שאינו רוצה לקדשה בחזרה כסף כ"א בחזרה שטר דאינה מקודשת [מדין דכסף, כנאות הסמוך], וה"ה כזה דסבר לקדשה דוקא בחזרה זיקת יצמת, ובפרט דבאמת אינו ראוי לכנסה שברי כזר חללה, ורק הקדושין תופסין בחייבי לאוין, וא"כ כל כוונתו ה"ה רק בחזרה יצמת משום דסבר דעדיין זקוקה לו ומקדשה בזה"ה, וע"ש משיכ לתוך כזה, ופי' בחפזת מנחם פ"ג דאישות ה"ד ובתוספות חיים ח"א כאן, שר"ל ע"פ החוס' דר"ז דה"ע דברמז"ס השמיט הא דשמין הנייר, משום דלריך שומא קודם הקדושין, ונמלא דמקדשה בהדיא בחזרה כסף, וכרי זאת א"ל ברמז"ס להשמיטנו דמקודשת, ושז כתבו דא"ל לומר כן, דברי הר"ן בפ"ק דקדושין דקדק מדברי הרמז"ס בפ"ד דאישות דאפילו לר' יוסף דלריכין שומא מקודם, מ"מ אם שמו אחר הקדושין מקודשת עכ"פ מהשאה, ולא פליג אלא דאינה מקודשת למפרע, וא"כ הו"ל להרמז"ס לכתוב הא דשמין הנייר לענין דעכ"פ מקודשת מהשאה, [ומדבריהם נמי מבואר דאין דברי החוס' מוכרחים שדמ"מ מיירי ששמו מתחילה].

ובתוספות חיים ח"ב בקונטרס בהשאלה, מתחילה הסביר לפסק השו"ע, דאף דלענין קנין באמר לך משוך וקני פסקינן כמ"ד דקפידא הוי, ובכח"מ סי' קל"ח, ולא מהני בקנין אחר, וגם לענין קדושי כסף מאינו דאף שביש שו"פ מ"מ אם ה"ה לא כדחשבה לא מהני, וכנה דהמקדש באיסורי הנהא דאינה מקודשת, כתבו החוס' בקדושין דנ"ב בתי' ב' אף דשו"פ שלא כדרך הנאות, מ"מ ה"ה סבור ליהנות כדרך הנאות, (וע"ש שמיא עוד דוגמאות כע"ז), וא"כ כ"ש כשקדשה בחזרה שטר איך תתקדש בחזרה כסף, ומה שהמקנה [הני"ל] ר"ל דתלי פלוגתא לענין משוך וקני הני"ל, קשה, הא בשו"ע כאן פסק דאף דקדשה בשטר מקודשת מדין כסף, ואילו בחו"מ הני"ל פסק דקפידא הוי כו', ונראה לומר דכנה שאני, עפ"מ"ש החוס' בקדושין דמ"מ וכתובות דל"ז דיש דברים דסגי בגלוי דעת, ובנידון דכנה הא רואים אנו שרואים להחזקת, ולהכי נקדשה בשטר שו"פ יש גלוי דעת שרואה לקדשה בהשטר גם בחזרה כסף, דא"כ למה לקח שטר שיש בו שו"פ, הא כשר גם בפחות משו"פ.

והוסיף, עוד י"ל לחלק בין אמר צעת נתינת השטר ה"ז לקדושין, וכדל"ל צעת קדושי שטר [עסקיג אות ו'], לבין אמר התקדשי בשטר זה, דבאמר ה"ז לקדושין, פשט לשון זה משמע שהתקדש באיזה אופן שאפשר בכל זר קדושין שיש כזה ושאריו חכמים, וחכמים אמרו שמקודשת גם מדין כסף, דוגמא לה, המקדש בפקדון שבידה, שכ"ה סי' ק"א, שאם נאצד ונשאר ממנו שו"פ, להרמז"ן וסיעתיה מקודשת אף בידיעה גודל סכום הפקדון כו', ואפילו להרא"ש דבידיעה הסכום אינה מקודשת בהשטר, שאני חסם ד"ל דקדשה להתקדש בטלו, אכל כנה דנותן לה כל מה שרואה, ולא אמר שמקדש דוקא בחזרה שטר, לא שייך קפידא לא מנדה ולא מלד, וגדולה מזו כתב החוס' ר"ד לענין חליפין כו', וכמ"ש במקנה [הני"ל], אכל באומר התקדשי לי בשטר זה, כיון דמדבר שמה דשערה, אמרינן דקפידא הוא מדפרע הקנין, והוי כנה ד"משוך וקני" הני"ל, וכ"ה בכל המקומות דאמרינן בקדושין דקפידא הוא, היינו, כיון דדברו מפורש, וע"ש דמציא כמה דוגמאות לה, ומבאר שאין להוכיח מהא דאיתא בכתובות דע"ד, דהמקדש במלוה או בפחות משו"פ ובעל לריכה גט כו', כרי אף דלא אמר שמקדשה בציאה, מ"מ כיון דקנין הוא באשה אמרינן דקונה אותה, משום דכלל קנין שיש באשה מכין לקנותה, דל"ד דמלכד דהס' הוא משום דאין

ד' עמ"ש באבני מלואים סי' כ"ח סק"ב דהוי דהמלוה משום דהלוה הקנה לו, וע"ש בערוך השלחן סי' ק"ה, מה שהשיג עליו.

אוצר

סיק י אות ב-ד

הפוסקים

דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות כו', הרי שם י"ל כיון דיודע דקנין הראשון לא הועיל גמר דעתו לעשות קנין אחר, אבל הכא שאמר מפורש שמקדשה בשטר, מנלן לחלות דעתו קנינים אחרים, ואף דבגמ' איתא הלשון התקדשי לי בשטר ואפ"ה אמרו חכמים שמין בנייר וכו', י"ל דהתקדשי לי "בשטר", לאו לשון המקדש הוא אלא לשון הצריכתו, וה"פ אם נתן לה שטר ואמר התקדשי לי זו, איני יליף כוונה בגמ' בדפ"ה המפרש שהביא החוס' רי"ד וכמוצא באצני מלוואים [הג"ל], והרמ"ה שחושש בשטר גם לקדושי כסף מיירי באומר ה"ז לקדושיך, אבל באומר התקדשי לי בשטר זה מודה דלא חיישין דנחית גם לקדושי כסף כו'.

ובכתב עוד, ואף שלא באחי לבורות הלכה למעשה, מיהו ממשיך בח"א ובכ"א נחצה דהרבה מרבותיו הראשונים סוברים ה' דבקדשה צחורה שטר לא אמרינן דנחתי גם אשווי צחורה כסף, ובעצמות יוסף [הג"ל בסד"ה גס] ש"י דבש"פ לריב"ה גט מדרבנן כו', מבואר דסובר דהא דחיישין שמה דעתם גם אשווי דהו"ו רק חששא דרבנן, ואפשר דכ"ה דעת רבותיו החוששין לה דליתו אלא דרבנן, וא"כ באמר לה מפורש התקדשי לי בשטר זה דצוה י"ל דגם המחמירים מודים דלא אמרינן דנחתי גם אשווי דכסף, ומה גם באין השטר ש"פ, ולענין לחוש לשמה ש"פ במקום אחר, יש לזקק כמה פוסקים דלא כשמואל כו' [ע"י בדבריו שבסקי"א אות ב'], אי"כ יש מקום להקל באופן זה. ואחר שהאר"ך דין כוונה בקנין, וכתב בדנ"י ג', דאף לה"א דצגילה דעתו לקנות בקנין מסוים ולא בקנין אחר, מ"מ קנה גם צלומו קנין [ע"י צלות הסמוך], היינו דוקא באין קפידא מל"ד המקנה, אבל בקפידא, כגון א"ל משוך וקני, לא קנה בקנין אחר, הוסיף, ואף דלענין קדושין כתב הר"ן בנדרים דף ל' דהמקדש עושה בקנין והאשה משייט גפשה לו כהפקר כו', מ"מ קפידת המקנה והיא האשה שייך גם בקדושין, כדאמרינן בקדושין דף ז', הכא דעת אחרת כו', וערש"י שם, וכן מבואר בכמ"ד כו', ואוסף מש"כ הפניני הביאו בפ"ה ס"י ל', דהא דחיישין לשמה ש"פ צמדי היינו דוקא בקדשה סתם, אבל באמר בפירוש שמקדשה בפרועה, ואינו ש"פ, ל"כ אף קדושי ספק, אף דש"פ צמדי, דמ"מ היא לא נתלחה אלא שיחא ש"פ במקומה, וא"כ בקדשה בשטר ואמר לה התקדשי לי בשטר זה, מביחי תיתי לומר שנתכוונו גם לקדושי כסף צחורה שווי, ואף אם הוא נתכוון, היא לא ידעה מזה, ואף אם יהיה לנו ספק בזה, יש לנו להעמידה בחזקת פטויה, וכמו צנחן הוא ואמרה היא דחיישין מדרבנן כו' וכמש"כ הר"ן משום דיש להעמידה בחזקתה, ואפשר דזהו טעמו דעצמות יוסף הכ"ל, מיהו אם נתן לה שטר שש"פ ואמר לה ה"ז לקדושיך, אף שהשטר פסול מקודשת מדין כסף כדפסק המחזיר ומקודשת גמורה היא, מיהו כיון דיש מרבותיו הסוברים דלא אמרינן דנחתי גם אשווי צחורה כסף, אפשר דאם קבלה קדושין מאחר לריב"ה ממנו גט, ועדיין יש להתיישב בכל זה. [מיהו ע"י צערוך השלחן שנתחילת האות, שכתב דין השו"ע באמר אפי' מקדשן בשטר זה. וע"ש במאירי דמשמע ק"ל דבאמר בשטר זה, י"ל עפי' דמכוון גם מחזרת כסף].

ג. אם חוששין לקדושי כסף גם בשנתן השטר (החתומים בו עדים) בינו לבינה. הנה לענין קדושי שטר צכה"ג, עסק"ה אות ב' דעות צוה. ולדין דהכא, ע"י צערוכ"ש שנתחילת אות ב', דמבואר דהיינו כשקדשה בפני עדים, [ואולי כוונתו גם כשעדים חתומים בו אחתי לריך עדי מסירה].

ובאור שמה פ"ג דאישות ה"ג, כתב, מסתפקנא בשטר שכתוב בו האמק"ל וחתמו בו עדים והיה שו"פ וקדשה בשטר זה צחורה כסף בלא עדי מסירה, מי מועיל, ולכאורה היה נראה ראיה דמועיל, ממש"כ הירושלמי בפ"ק, דשטר היינו בליתו שו"פ, דבש"פ היינו כסף, ואם נאמר דליתו מועיל, הא נפ"מ בשטר דש"פ שחתומים בו עדים ונתנו שלא בעדים, דמדון שטר מהני ולא מחזרת כסף, אמנם י"ל דהירושלמי חז"ל להני תנאי דסברי עד"מ כרחי דאז בלא נתנו בפני עדים לא מהני גם מדון שטר, ולמ"ד עד"מ כרחי אכתי חיבטי, ובאמת להר"ף וכדפיארו הר"ן צ"י המגרש, דל"א הא דעד"מ [נמין] מהני, היינו משום דס"ל שהמסירה כורחת כל זמן שיש בשערה עדים, ומכוון שיש עדים על עיקר הדבר שהרי הגט יולא מתחת ידה בעדים הללו שהצטל מסר לה, ונמצא כאלו הן עצמן מעידין על המסירה, אי"כ הכא נמי כיון שהעדים מעידין בחתימתן שנמסר השטר לידה, ויש בו שוב פרוטה, הרי יש עדים שנמסר לה שוב פרוטה כו', ולפי זה יבא להיפך, דלרבי מאיר דעדי חתימה כרחי, דעיקר "וכתב לה" על חתימה קפיד רחמנא, ונתינה יכולה להיות בינו לבינה, אי"כ זהו דוקא בקדושי שטר דלפ"ה נגע כו', אבל בנותנו צחורה כסף ליתו מועיל, דבכסף, הנתינה לריב"ה להיות בפני עדים, ואין כאן עדים על הנתינה, אבל לר"א דסבר עדי מסירה כרחי, והחתימה [אף] שיש עליה עדים אינה כורחת, רק מטעם דהוי כאלו היתה המסירה בפני עדים, שהן כמעידין שנמסר מידו לידה, אי"כ גם במקדשה בשטר שיש עליו עדים צחורה כסף, נמי מועיל, דהוי כאלו עדים מעידים שנמסר לה שו"פ, ונמצא דצוה יועיל לר"א עפי' מלר"מ, וזה מלחא חדחא עוצא, לכ"כ דגם לר"א לא מועיל, משום דכל עדי שטר בלא הוי מפי כתבם כו', אלא שכבר פירשו רבותא דהואיל וכתב מדעת המתחייב ולהיות לראיה ביד המו"ל הוי החתימה כמחקרה עדותן צ"ד כו', וכל זה יתכן על מה דחתמו שיכיה לו דין שטר, אבל על הנתינה מחזרת כסף כשש"פ ע"ז לא אחיבה דין שטר, והוי כאלו מעידים שקדשה בכסף, ע"י שטר, ומפי "כתבם" קרינן בזה, מה דחזוין מחוך כתבם שנמסר מידו לידה, וש"פ, וליה עדות, ואף לר"ת דיכולים לשלוח עדותן בכתב, היינו מה שראו צענייכם, אבל לא היבא דחזו ע"ש כתבם, וגרע מאלס דליתו ראו להגיד כו', וצריך דלכ"ע לא הוי קדושין.

ד. ואם חוששין לקדושי כסף בשלא אמר לשון קדושין בעת נתינת השטר, להסוברים דבקדושי שטר א"ל אמירה צעת הנתינה, עסק"ה אות ו'. ע"י בהמקנה המוצא שם בסוף קטע א', דלפ"מ שפי' הירושלמי שהביא שם, מהני הלשון שנשטר גם לקדושי הכסף. וע"י צצרכת כהן ס"י ל"ד, דר"ל דלא מהני הלשון שנשטר במקום אמירה, מהא דתניא בדמ"מ, התקדשי לי בשטר, דר"מ אומר אינה מקודשת כו' והכ"ל דבש"פ מקודשת, ומשמע דהיינו דוקא משום דאמר "התקדשי לי" בשטר, אבל בלא אמר לא היתה מתקדשת משום כסף, ודחה, ד"ל דלרבותא דר"מ נקט התקדשי לי, דאפילו באמר כך מ"מ אינה מקודשת. ובתוספות חיים ח"א כאן, ד"ה ולכאורה, כשדן דלהרמז"ם אינה מקודשת משום שו"פ דנייר, וכנ"ל צ"ל ד"ה וכתב, מבאר דאין לומר דהוא משום דבקדושי שטר די באמר ה"ז לקדושיך, משא"כ בקדושי כסף דל"ל האמק"ל, דא"כ תקשה להסוברים דמקודשת משום שו"פ דנייר, ועכ"ל או דסברי בהש"ג צ"ח רי"א דגם בקדושי כסף די באמר ה"ז לקדושיך, או דסברי דמש"כ בשטר האמק"ל נחשב כאמירה, והיי דנפסל השטר מל"ד אחר, אבל עדיין לא נחצטל בזה הכתיבה שבו, ובכל חופן לא גרע מעסקין צלומו ענין, וכמ"ש הרשב"א ב"ד ע', לענין שאל אותה מתחילה אי יביבנא לך מיקודשת לי, הוי כעסקין צלומו ענין, וא"ל לומר אח"כ התקדשי לי בזה,

(ה) בח"א כתב דכ"ד הרמב"ם, וכנ"ל בסד"ה וכתב, ובח"ב מבאר דלענין שאר קנינים בדפוס הקנין א"א לקנות בקנין אחר, ומוזה למד כנראה דכן יסברו לענין דהכא באמר "בשטר זה".

ביאור הגר"א

[ז] ספק דין בגיל
סי' לא :

ואם לאו הרי זו [ז] ספק מקודשת :

אם

אוצר

סי' י אות ד—סי' יא אות ב

הפוסקים

שטר, מ"מ מקודשת בנייר מדיו כסף, דכיון דרובא לקדש לאו כל כמיניה לעקור דבר מהחורה לומר שלא תתקדש מדיו כסף בלא שום טעם. אבל בוסף, אלא דיש לדחות דאשאי כהא דאפשר דמה שאינו רוצה לקדש מדיו כסף הוא מטעם שהאשה מקדשת על עצמה מלהתקדש מדיו כסף בנייר בעלמא דחלישא לה מילתא כזו, וצידה להקפיד ע"ז כמו שצידה שלא להתקדש מדיו כסף בשו"פ עד שיביא דבר הראוי לה משא"כ כשמקדשת בזה בחורת שטר וכו'.

ובדברי חיים (לר"י אריה) סי' ו' תירץ באופן אחר, דל"ד לבחם דהוי קנין חצר, וקנין דד"א נמי משום חצר הוי, וחצר קונה גם שלא מדעתו, כיון דעיקר המליצה זכות הוא לו, משא"כ בשאר קנינים כמו משיכה וחזקה, אין קנין כסף הקדושין דנתיב בזה לזכות ע"י אותו קנין כזו, והוצאו עיקר דבריו באזהרה סי' כ"ו סק"ע אות ג'.

ו. כמה אופנים דלא מהני אפילו בשו"פ אלא מתורת שטר ולא משום קדושין כסף. צנתי מליר מבאר, דאם צנתי נתינת השטר אחר רק ה"ז לקדושין [עסקיג אות ו'] לא מהני לב"ע אלא מתורת שטר, אבל בחורת כסף, הרי להסבירים בסי' כ"ז סעיף ד' דכלל אחר לי לא הווי ידים מביחות, לא הווי אפילו ספק מקודשת, גם כשהחנה בשעת הנתיב ע"מ שהחזירי לי בנייר, מתורת שטר מקודשת, כמבאר צנ"ט סוס"י זכ, אבל מתורת כסף אינה מקודשת דהוי מתנה ע"מ להחזיר, ובגיל רס"י כ"ט. ובט"ז קדושין סק"ג, אחר שכתב נמי הנפ"ע דע"מ שהחזירי, בוסף עוד נפ"ע, כשהאשה שלמה שטר הסופר, לפמ"ש מקודש, וכמוצא צנ"ט, דבאמת הו"ל להיות השטר פסול, אלא כיון דבגט כשר כה"ג משום דחכמים הקני להבעל השטר משום חקת עיגון, ל"ל דה"ז בקדושין אף דל"ש תק"ע, משום דמקשינן הויה לניארה כזו, ח"כ כ"ז שייך רק בשטר כשר, אמרינן דאקני ליה רבנן כדי שלא לחלק בין גיטין לקדושין, אבל בשטר פסול למה יקטובו, כיון דלא שייך בזה היקש דהויה לניארה, ח"כ נשאר השטר שלה, וח"כ אפילו השטר שו"פ אין לדון עליו משום קדושין כסף וכו'.

יא. ואם לאו ה"ז ספק מקודשת. א. דין זה ג"כ מהטור בשם הרמ"ה. ובצ"י מבאר הטעם משום דחיישין לשמא שו"פ צמדי. כתב המקנה בקו"א כבר כתבתי [והוצא צנ"ט] ל"א סק"ב"א אות צ"י [דעת הרא"ש והר"ן דהיכא דלא ידעם שהוה פחות משו"פ, וכ"ש בקדשה ע"י שלוהה, או צלילה, לא חיישין שמא שו"פ צמדי. ובאזנן פינה (דריש ארי) סק"א כתב אופן אחר, דככתב השטר על איסורי הנאה, להיות מכשירין שבסעיף ד', ולהח"מ וכצ"ש שם דבאיסורי הנאה דרבנן כו"ע מכשירין, בזה ליכא למימר דהוי ספק קדושין משום שמא שוה בנייר שו"פ צמדי, דאסוכ"ג מה לי הכא מה לי בתם, כזו. ועצ"ש צנ"ט ל"א בגיל כמה אופנים בזה.

ב. דעות הפוסקים בזה. עח"מ סק"ג וצ"ש סק"ד דמשמע שהסכימו לדון בשו"פ. גם בשו"ט רעק"א מהדו"ת סי' נ"ו ד"כ וכו', דר"ל דבקדשה בשטר פסול ואין בנייר שו"פ צמקו לא חשיבא לומר דדעתה אנויה, אבל מסיק דזה נסתר מפסק השו"ע (כ"ו).

ובלחם

(ו) אמנם הוא מצוין לסי' כ"ח סעיף ח', דאיתא התם דכשמקדשה בשו"פ ידדה (דמקדשה רק משום שו"י הנדיר) כשאין שו"פ מקדשת מספק, וקפ"א רעק"א מהתם, משום דבסוף מיירי גם בהא, ולענינא, י"ל דאין ראיה, והתם הא נתינת לקדשה בחורת כסף, משא"כ הכא, וכעמ"ש בפניי שבסק"י אות ב'

וכ"ש כהן. וע"י בדבריו שהוצאו בזה צ"י, שמחלק בין אחר ה"ז לקדושין לאחר האמ"ק בשטר זה, ושלשון "התקדשי לי בשטר" שבדמית, י"ל דל"יז לשון המקדש אלא לשון הבדמיתא. ה. וכשהחנה שאינו מקדשה בתורת כסף. ע"י ח"מ וצ"ש סק"ד דככה"ג אין כאן חשש לקדושין כסף. וכ"ד הב"ח, באמרה בפירוש דאין דעתה להתקדש בשטר זה לשם כסף, ע"ש. וכ"כ בשטר המלך סופ"ה דאישות, דבגילתה דעתה שאינה רוצה להתקדש בחורת קדושין כסף, אינה מקודשת, וכמ"ס הב"ח. וכן מבאר מחור דברי כמה פוסקים שבס"ק הסמוך אות צ"י. ובערך שי כהן, דן בזה עפ"מ"ש השעמ"ק וכנ"י צנ"ט דף י' דהא דאמרינן התם דנפול עליוה גלי דעתו שאינו רוצה לקנות בדי אמות, זכר דוקא בקנין דד"א דתקנת חכמים הוא ויכול לומר אי אפשי בתקנת חכמים, אבל בקנין דאורייתא לא אמרינן כן, ובתנ"ך דלפ"ז בקדושין שטר אף דגלי דעתה דלא ניחא ליה שתתקדש בחורת כסף רק בחורת שטר, בטלה דעתו, וחזר דעת הרמ"ה, ודלא כהח"מ וצ"ש בגיל כזו, והגם דהרשב"א שהוצא בשעמ"ק שם ס"ל דגם בקנין דאורייתא מהני גילוי דעת דלא ניחא ליה לקנות בקנין זה, מ"מ דעת הרמ"ה נראה כהנ"י, ודאיה לזה מהירושלמי פ"ק קדושין דקאמר דהא דחייבא בשטר שאין בו שו"פ אבל אם יש בו שו"פ, כסף הוא, ע"כ. ואחר הובאה היא זו, הלא נפק"מ באומר בפירוש שלא תתקדש בחורת כסף דלריכא המשה לאשמעין דמתקדשת בחורת שטר, אש"כ דגם חנאי מפורש לא מהני, ומדברי הר"ן ברפ"ק קדושין שכתב דלכן ס"ל לחכמים בקדושין מ"מ דשמן בנייר משום דדעתיהכו נמי אנויה, מוכח דס"ל כהח"מ והצ"ש בגיל, אלא דהר"ן אזיל לשיטתו, דצחידושו צפ"ק דצ"מ שם הביא להרשב"א בגיל דגם בקנין דאורייתא מושל גלוי דעת שאינו רוצה בקנין זה, אלא שקשה מהירושלמי בגיל דמוכח דאפילו אחר בפירוש שאינו רוצה שתתקדש בחורת כסף אש"כ מקודשת.

ובשו"ט רעק"א מהדו"ת סי' נ"ז דכ"ט א' מבאר דל"ד להא דנפול עליוה וכו', דאחר שהקשה נמי מהנ"י שבערך שי בגיל, וגם ממ"ש הרמ"ה בחו"מ סי' רס"ח סעיף א' ממה פוסקים, דגם דנפול על המליצה קונה לו ד' אמות ולא אמרינן דגלי דעתה דבגילתה ניחא ליה דליקני ולא צד"א, ח"כ בזה דחכ"א דשמן את בנייר, דנקטו כולם הטעם משום דדעתה אנויה, והא לפי הרמ"ה והנ"י בגיל גם בלאו דעתה אנויה ניחא דמתקדשת ממילא בנייר, תירץ, דמה היה נראה דלא אמרינן כן רק במליצה דא"ל דעת מקנה ולכן קונה כחצר מעלמו, משא"כ בקדושין דנתיב דעת מקנה, ועוד, דאולי יש לחלק דבקנין כסף אינה מתקדשת ממילא, דהרי מלינו בריש קדושין דאשה בפחות משו"פ לא מקניא נפשה, ובתנ"ך שם צח"ס' הטעם משום דגנאי לה בזה, וע"ש במהרש"א שכתב דבשאר קנינים כגון חזקה ושטר לא שייך לומר כן, והיינו משום דכשמקדשה בכסף גנאי לה כשאנו שו"פ, וח"כ י"ל דכמה פעמים אין רוצה להתקדש אף בפרוטא ואף ביותר מפרוטא משום שלא יבא נראה דשומא דידה הוא בזה וכך ומחלל למכור עצמה בדבר מועט בזה, ולכן אם אין דעתה אנויה לא חיל ממילא קדושין בנייר, דאולי מקדשת ואינה רוצה למכור עצמה בכסף זה וניחא לה יותר בלא מחיר [דהיינו להתקדש דוקא בחורת שטר].

גם בגט מקושר (למהר"ע אלגאזי) סי' י"ד דנ"כ ד', אף שדן מקודש דאפשר לומר דלמ"ד דגם בקנין דאורייתא אף דגילה דעתו כזו מ"מ קנה בקנין השני כזו, ח"כ ה"ה בשטר קדושין דאפילו גילה דעתו בשעת נתינתו ואמר התקדשי בחורת

אוצר

סיק יא את ב

הפוסקים

נראה פשוט דבאין בו שו"פ סובר הרמב"ם דלא שייך דין זה, דלא כחך כחצ בפשיטות שכתבו שלא לשמה או שלא מדעתה אינה מקודשת כלל, ואמאי, תהוי מקודשת מספק מחורה כסף, [ועי' צ"ע] צ"ע שצ"ע הקודם הוא צ"ד וכתב. והנה מה שהוכיח מהרש"א והריטב"א ומשום דדוחק לומר דמקודשת גמורה קאמר, ע"י בדברי רעק"א שכתבתי ח' דשפיר יליף בדרי"מ דאינה מקודשת ודאי ומורה דהוי ספק, דהא כן לליף בכמה משניות. וכ"כ בשער המלך פ"ה דאישות קרוצ לסוף, והוכיח שם לעיל כהוכחה רעק"א, אלא שהקשה דאם ר"מ מורה דהוי ספק, אי"כ צמאי פליג אהכמים בענין לקדושין, אבל הירן, דנשי"מ כשגילתה דעתה שאין ראוה להקדש בהשער בחורה כסף, וכמשי"כ הצ"ח כו', וכצ"ע הקודם הוא ו'.

ובתוספות חיים ח"א כאן, הקשה על דין השו"ע מהסוגי' דקדושין דמ"ה, דח"א דבשו"פ מקודשת כו', ומסקין דמספקא לכו חי כר"מ או כר"א, ואם באין שו"פ אכתי הוי ספק קדושין, למה ל"ל דמספקא, לימרו דפשיטא לכו כר"מ, אלא דבדרי דעתה גם חניי, ולכן צ"ע שו"פ מקודשת ודאי ובאין שו"פ מקודשת מספק דשמא שו"פ צמדי, אע"כ דאי סברי כר"מ הרי באין בו שו"פ אינה מקודשת כלל כו', ולומר דהגמ' רחוקה לאוקמי כחששא דאורייתא, זהו דוחק, דלכמה פוסקים גם חששא דשמא שו"פ צמדי מדאורייתא היא, ועוד הא כ"מ מרש"י ותוס' שם, שכתבו דלא גרסין בדברי חכמים ואם לאו אינה מקודשת, משום דהא אכתי מקודשת מספק דשמא הלכה כר"א, ומשמע דאי לאו משום הכי, מצוין לגרום שפיר דאינה מקודשת, ולא חיישין משום שמא שו"פ צמדי ח, וכ"מ גם מהרש"א שם, שכתב ג"כ בטעם דלי"ג אינה מקודשת כרש"י [גם הרמב"ם והריטב"א הביאו דברי רש"י דלי"ג וכו'], וגם מוכח מדבריו כו' [כמ"ש בגמ' מקדש הניל], והטעם דלי"ג צ"ח לשמא שו"פ, הנה להסביר דהוא רק חששא דרבנן שמא ידמן כאן איש ממדי ויראה דבשו"י כזה אינה מקודשת כו', [כמוכח באלוה"פ סי' ל"א סק"ב אות א'], זה לא שייך אלא במקדשה בחורה כסף, ולא במקדשה בחורה שער, ולכרמב"ם וסיעתיה דהוי חששא דאורייתא, אפשר דלא אמרין דנחית לקדש גם בחורה כסף אלא בשו"פ, אבל באינו שו"פ מקדש רק בחורה שער כו', גם בל"ה הא הכה"ג ועוד ראשונים לא פסקו כשמואל דחוששין לזה, וחרמב"ם לא הזכיר כלל דבשטר פסול דעתיכיו גם חניי כו', ולענין הדין [דהכא] משמע נמי כר"א"י הביאו בש"ג בסוגיון, דבאין שו"פ ופסול אפילו ספק ליכא, דרק בשו"פ כתב דהוי ספק ח, וכמעט צ"ח שהראשונים חולקים על הרמ"ה בזה, וצמק"ס עיגון הוא סמך גדול להקל וצ"ח

מספק דשמא שו"פ צמדי, וכתב, דנ"ל דאילו היה הספק דחכמים על הכסף שמא שו"פ צמדי, שייך לומר ואם לאו אינה מקודשת, היינו דהיסור הוא דפחות משו"פ אינו כסף לקדושין אלא דהוי ספק שמא באמת הוי שו"פ, משא"כ הבא לענין ספק דרי"מ ור"א, דאף דבאמת אינו שו"פ אכתי הוי ספק, בזה לא שייך לומר אינה מקודשת אם מ"מ הוי ספק לצד אחר. (ט) כ"ה לנוסח הישן שבריא"ז, שכתב, דבשו"פ וכתב שלא מדעתה ספק כו', אבל לפ"י דיוקו צ"ע, דבדואי גם באינה שו"פ יהא ספק עכ"פ משום השטר גופא, עסק"ט, ובלא"ה הלשון גנוגמם שם, וכבר עמדו בזה בינא דחיי עשין מ"ה דס"ו סוד ב' ובגט מקדש להמרי"ט אלגאזי סי' י"ד, עמ"ש בזה, ברם בפסקי הריא"ז כ"ל ששון וכ"י פרמא שבידי הוצאת התלמוד פעה"ק, הנוסחא היא, שבשו"פ מקדש וכו' וד, וכדנהוג בדפוס חילא (והספק הוא על כתב שלא מדעתה בעצם הדין), ולפי"ז אולי אכתי יש להוכיח בדבריו כו', דמכתב מקדש בפשיטות דבשלא לשמה אינה מקודשת ואינו מוציא מכלל זה אלא כששו"פ, הרי משמע דבאין שו"פ אינו חושש לקדושין.

ובלחם משנה פ"ז דאישות ה"י, מבאר ע"פ הרש"א שאין צ"ח ספק קדושין, שהביא מש"כ הכ"מ שם מהרש"א דקדשה בשטר לאחר ל' יום ונשרף חור ל', דאף דאינה מקודשת בחורה שטר כיון דאינו קיים, מ"מ אם יש צמדי שו"פ מקודשת מחורה כסף, והקשה הא גם באין שו"פ הרי חיישין לשמא שו"פ צמק"ס אחר, וחירן, ד"ל דרק כשהנייר שו"פ צמדי אמרין דקדשה נמי בחורה כסף, אבל באין בו שו"פ אמרין דודאי אין דעתו לקדש אלא בשטר, ובי אמרין חיישין שמא שו"פ צמדי, היינו כשראינו שקדשה בחורה כסף, וכ"כ צמדי אהובב שם ע"פ דיוק זה מהרש"א, דאינה מקודשת כלל, ופשוט הוא. אולם בשער המלך פ"ה דאישות קרוצ לסוף, הקשה ע"ז דלדבריו חולק הרש"א על הרמ"ה שהוא מקור דין זה, ואילו הרמ"ה הביא להרש"א צמ"י מ' סעיף א' ח, וכו' שהמחבר פסק כהרמ"ה, לא העיר הרמ"ה ע"ז כלום, משמע דסובר דלא פליגי, לכן נראה דטעם הרש"א אינו כמשי"כ הלח"מ, אלא כ"ע, דהנה הא דמכני במקדש צמק"ס לאחר ל' אף שנחללו המעות, כתב הרש"א, דהוא משום דאם לא נגמר הקנין הרי עליה להחזיר המעות. ח"כ הוי באינו הכסף קיים ובאחזה הנאה דפטורה מתקדשה, ובהא דמקדש צמחילא מלוה כו', וא"כ במקדש בשטר לאחר ל' יום ונשרף, הרי כשאין בו שו"פ לא שייך לומר שהתקדש מספק משום שו"פ צמדי, דהא כה"ג אפילו לא נגמר הקנין, אין עליה להחזיר כלום, דפחות משו"פ ליחא דדין החזרה כלל, אי"כ צמאי מקדשה, הא ליכא הנאה כלל, וכן מבאר בדברי הרש"א דנ"ע ח' [דמשו"ה אינה מקודשת בשטר, משום דשטר הקדושין אינה לריכב להחזיר לו, שאינו שו"פ]. וכ"כ בתוספות חיים ח"כ צקונטרס השלמה דנ"א ד', ושאדרבא יש לדיוק מדברי הרש"א שם דאי לאו עממא דאינה לריכב להחזיר הנייר באינו שו"פ, הוי אמרין דגם כשאין השטר שו"פ אעפ"י דעתיכיו גם על שו"י הנייר בחורה כסף, [מיהו דעתו להלכה ע"י צמק"ס].

ובגמ' מקדש (למהר"ט אלגאזי) סי' י"ד דנ"ה עור צ', כתב, דמדברי הרש"א והריטב"א שנקדושין דמ"ה מוכח דבאין בשטר שו"פ ל"ה ספק קדושין, שכתבו שם דגם ר"מ מורה לחכמים דצ"ע שו"פ שמיין חניי, [וכ"כ הרמב"ם שם], וא"כ איך קאמר ר"מ דנקדשה בשטר שאין עליו עדים אינה מקודשת, הא אפילו נימא דלא חייבי כש"ש צמדי שו"פ משום דלא שכיח [דמשו"ה לא הזכיר דין זה בדבריו, וכמשי"כ הריטב"א], מ"מ צמק"ס שטר שאין בו שו"פ, הו"ל למימר דהוא מקודשת מספק משום שמא שו"פ צמדי, ודוחק לומר דאינה מקודשת גמורה קאמר [אבל מורה דהוי ספק], וחרמב"ם השמיט לגמרי דין זה, ולא ידעתי למה, אבל מ"מ

ובתוס' חיים דלחל, מיהו כיון דמשום פסק השו"ע חזר בו ממה שר"ל מקדש להיפך, אי"כ הרי גם בענינו פסק השו"ע בהדיא דהוי ספק.

(ז) אמנם הרמ"א שם לא הביא מהרשב"א אלא מש"כ דבנשרף השטר אינה מקודשת, ולא הזכיר כלל הסיפא מדין דשו"פ, אי"כ לבאורה אין לדיוק דבאין שו"פ ל"ה לספק, אלא נראה דהכי מקשה, אם הרמ"א סובר דחיישין לשמא שו"פ במקדש, איך כתב שם בתחלת דאינה מקודשת כלל, הא צריך לחוש לשמא שו"פ, מיהו עמ"מ שם שכתב ע"ד הרמ"א, דהינו כשאמר בהדיא שמקדשה בחורה שטר, ועכ"ל דכונתו דהוי כאומר ולא בחורה כסף, דבכה"ג הא כתב. דאין חושש קדושין כסף, עסק"י אות ו'.

(ח) מיהו לפמ"ש בשו"ת רעק"א מהדו"ת סי' נ"ו ד"ה גם, ליכא הוכחה זו, שהקשה על דברי רש"י ותוס' אלו, הא י"ל דאינה מקודשת דאמרו חכמים, היינו דאינה מקודשת ודאי, אבל אכתי מקודשת מספק דשמא הלכה כר"א, דהא כן צ"ל לשון "אינה מקודשת" שבמשנה דמ"ו א', בהא דהמקדש בתורה כו', והא דהמקדש כ' נשים בפרוטה, או אחת במאות משו"פ, שבו"ג נ', דלשמואל ע"כ הכונה דאינה מקודשת ודאי, אבל אכתי מקודשת

ביאור הגר"א

[ז] ומקדשה ע"י אביה.
וע"י עצמה וכתבתי בסי'
ל"ז ס"ז בהג"ה:
[ח] יש מי כו'. וכ"כ
הרשב"א בחידושי דמ"ש
בתך כו' לישנא קיימא

ג ה אם היא קטנה או נערה [ז] ומקדשה על ידי אביה בשטר כותב בתך
מקודשת לי: ד ו [ח] יש מי שאומר שצריך שיזכיר שמות האיש והאשה
בשטר קדושין כשם שצריך להזכירם בגט:

הגה

באר הגולה
ה נתינת וימחרת דרש
ה"ר נתן שם דף ע'
ע"ה
ו הרש"ל נחשונה סי'
ת"ר

נקט דהא מקשינן לגירושין לכל מילי כמ"ש וכתבתי שמות בגט מדר"ה הוא משום ספר כריתות כורת בינו לבניה ומפורש בין פלוני לפלונית וכ"כ הר"ן
ומ"מ: וכ"ה בירושלמי פ"א ריש הלכה ב' סדר מכירה כך הוא אני פלוני מכרתי בתי לפלוני סדר קדושין כך היא אני פלוני קדשתי בתי לפלוני ר' חגי בעי קומי
ר' יוסף החליף ואמר אני פלוני לקחתי בתו של פלוני אני פלוני קדשתי בתו של פלוני א"ל ומה בכך אבל אם החליף לשון מכירה כלשון קדושין או לשון קדושין כלשון
מכירה לא עשה כלום. וט"ס בקדושין וצ"ל ברישא אני פלוני לקחתי בתו של פלוני וכמ"ש בברייתא הביאו בבבלי ט' א' תיר בשטר כיצד כו' ואר"י כו' ואמר שם
הא לא דמי כו' התם כו' ובבבלי צ"ל אני פלוני קדשתי בתי לפלוני וז"ש החליף כו'. ר"ל של מכירה בשל קדושין ואמר אבל אם החליף כו' ומיהו בגמ' דידן פ'
דאפילו בדעבד לאו כלום הוא כמ"ש שם ה' ב' נתן הוא ואמרה היא ספיקא כו' וכ"ש בשטר:

אוצר

סיק יא אות ב—סיק יג אות א

הפוסקים

וכשכתב בשטר הרי את מקודשת לי, ע"י בח"מ ס"ק ה"ל,
ויחזאר דין זה על כל פרטיו צא"ח"ס סי' ל"ז סעיף ז'
וכן יחזאר שם דין צוגרית שקבל אביה שטר קדושין עבירה.

טע"ף ד. יג. שצריך שיזכיר שמות האיש והאשה.
א. סקור הדין ודעות הראשונים בזה. צ"י הביא
מהרש"ל בשו"ת שכתב א"ה דקאמר בגמ' דף ע' א' בשטר כ"ל
כתב לה על הגייר או על החרס כתב מקודשת לי, ודילמא כותב
כתב פלונית היא לכשת"ל דאף להזכרת השם הוקשו הויות ליתא,ה,
וכן הוא בשו"ת אל"א. ובחידושי לקדושין כתב על לשון הגמ'
ה"ל, לישנא קיימא נקט הכא, דכתב פלונית מקודשת לי כותב לו,
דכא שטר קדושין משטר גירושין ילפין, והתם הא צעין שיכתבו
שמותיהן בגט, ומדאורייתא היא, משום דכתוב ספר כריתות ספירת
דברים הכורחין בינו לבניה, ובאין שמויהן מפורשין בגט אין מוכיח
מחוץ הגט שיהיה גט זה כותב בין אית זה לאשתו זו. וכתבנו
צ"מ פ"ג דאשוח ה"ל ד'.

ובדברי הרש"ל כתב גם הר"ן צבוגין דלא סגי עד דאמר
[ר"ל דכתב] כתב פלונית כו' או את פלונית מאורסת
לי אני פלוני. וכ"כ בשלטי גבורים בשם הרי"ז צבוגין, ונראה
שצריך לכתוב בשטר קדושין שמו ושמה כדרך שכותבים בגט.

ועיין בשו"ת הרא"ש כלל מ"ה סי' כ"ז שכתב, המקדש או המגרש
אשה עובד הוא להאזיר שם אביה כו', ואם לא הזכיר רק
שמה בקדושין או בגט, מגורשה [ומקודשת]. וכתב צא"ח שח"ס סי'
נ"ד דמשמע מדברי הרא"ש דאף בדעבד נמי פסול אם לא כתב שמו
ושמה. וכן הרמ"ן, כשהביא דעה זו דלריך לכתוב שמו ושמה, כתב
הא צבוחים שמה אית מקודשת דכא חקשויו לכו לגיטין וכו'. [אולם
ע"י צבוחין דלגמס ההלכה אם לריך לכתוב השמות, לא הכריע].
וע"י בהש"ן ח"א סי' מ"ג, שנשאל צ"י ששך אשה וכתבו שטר
ארוסין ולא הזכירו בו שם קדושין אלא התנאים המקיימים הארוסין,
והציב צו"ל: אם לא כתב בשטר כרי את פלונית צ"ל פלוני מקודשת
לי אני פלוני בן פלוני, וכתבו מדעכה ולשמה וצעדים וכו', אינה
מקודשת כלל.

אולם הריטב"א בחידושי לקדושין שם, אחר שהביא בריש דבריו
דעת מי שסובר דצעין גם בשטר קדושין שמו ושמה כמו גבי
גט דמקשינן הויה ליתא,ה, כתב דמדלא מדכרין ליה בשום דוכתא
כדשקלינן ועדיין אם צעין לשמה ומדעכה [שם דף י'], משמע
טפי כסדרת מקצת רבוחתא דלא צעין בשטר קדושין שמו ושמה
מיוכה מחוכו, דבגט גופא מדרבנן הוא מחקת ר"ג, דומיא דשם
עירס, ואפילו יהיה צבג מדאורייתא, התם [הוא משום] דכתוב
ספר כריתות שיהא מוכיח מחוכו כו', אבל שטר קדושין, כיון שמוכיח
לנו למי מקדש ומי המקדש, צבא סגי ולא צעין מוכיח מחוכו,
וכיון

יכתובה שם כתב, דאפילו להרמ"ן והרש"ל שהוצאו בסי' כ"ח
סעיף ח', דמקדשה בשט"ח דידה כו' ואין ש"ס צ"י מקודשת
מספק, והה"מ וצ"י כתבו דאפשר דכ"ז הרמ"ם כו', היינו דוקא
התם דמקדשה בחורגת כסף, ולכן הוי כשאר שוק כסף וחיישין לשמא
ש"ס צמדי, משא"כ במקדשה בחורגת שטר יודו דל"ה לשמא ש"ס
צמדי, וכ"כ בלח"מ.

ושם צ"ח צבוגיטס השלמה, אחר שכתב דגם בש"ס קשה מנן
דכוונתו גם לשווי דנייר אלא דו"ל דהוי אומדנא מדנקח שטר
דש"ס כו', כוסיף, א"כ צא"ח ש"ס הא לכתב שום הוכחה דנכתובו
לשווי דנייר, ואחר שציאר דגם בש"ס מוכח דהרבה פוסקים חולקים
ארמ"ה כו', וגם דו"ל דהיינו דוקא צא"ח ה"ז לקדושין, אבל צא"ח
התקדשי בשטר זה גם הרמ"ה מודה דלא נחית לקדוש כסף, וגם
צבוג"ל דחוששין י"ל דהוי רק דרבנן כו', וכמוצא בסק"י אות ב',
סי"ס, א"כ צא"ח לא מפורש התקדשי לי בשטר זה כו' ואין בשטר
ש"ס, דכזה יש לררף גם דעת רבותינו הראשונים דפסקו דלא
כשמואל, ולא חמירין שמה ש"ס צמדי, א"כ יש מקום להקל צא"ח
זה. [ועמ"ס צבוק דבריו שצא"ח ה"ל דצבוח"ש מבוחר דגם צא"ח
בשטר זה סובר הרמ"ה דמקודשת מטעם כסף כו'].

גם צפסקי הלכות (יד דוד) ח"א דמ"א א', כתב דצא"ח צ"י
ש"ס, ופסול מדין שטר, אינה מקודשת כלל וע"ש צא"ח ע"א
שהאריך בטעם הדברים. וכ"כ בחפארת מנחם פ"ג דאישות ה"ד.
ובחפארת יעקב סק"ד, אחר שהביא מש"כ הח"מ והצ"ח בטעם דין
הש"ס משום שמה ש"ס צמדי, כתב, לענין דינא לא ידעתי מנין
לכס דמה שחידש שמואל דחיישין שמה ש"ס צמדי היינו צב"ג,
דלמא דוקא היכא דקידש צב"ג דחזין דקידש פחות מש"ס חמירין
דעל דעת כן קידש משום שמה ש"ס צמדי, אבל דקידש בשטר שכתוב
בו לשם קדוש שטר, מנין לנו דרורא לקדש בפחות מש"ס, דשלמא
בש"ס י"ל דנכתובין שחתקדש בכל מה דאפשר, אבל צא"ח ש"ס י"ל
דלכך לא קידש בחורגת כסף לפי שלא היה ש"ס, ולכך טרח לכתוב
שטר כדי לקדשה בשטר, ולי"ע.

טע"ף ג. יב. כותב בתך מקודשת לי. כתב צ"ח סק"ה
דהיינו אם אין לו רק בת אחת, ואם יש לו שתיים לריך
לפרש איזו מהן מקדש. וע"י עוד צ"ח לקמן סק"י"ג אות ה'.

(א) ולא צ"ח בבי מקום חשובה זו. ומה שצ"ח כאן בבאר הגולה להרשב"א
סי' ת"ר, ליתא שם, וכנראה שנשתרבו לו סי' ת"ר ממה שכתב הב"י בתר
הכי מסי' הג"ל לענין מחוכו. ולפי לשון המ"מ פ"ג במה שהביא דברי
הרשב"א נראה שלשון המחבר כאן לקוח ממנו.

(ב) כן מפרש ביש"ש פ"א דקדושין סוף סק"י דלאו דוקא דאמר, דהא
לא שמענו שצריך להזכיר שמות בקדושין שהוא מקדש לעצמו.

אוצר

סי' יג אות א—ב

הפוסקים

כתיבת השמעת כו', הרי שנתבאר דכתיבת השמות מעבדת צגט כו', ומסתמא כמו כן בשטר קדושין דליתקש אהדדי. וע"ש בזה שם ל"ב א' שכתב דאין כדון דבור, אך בסוף דבריו שם ל"ג דבריו שכתב ס"ח ה"ל, וכנראה שח"כ החליט כהרשב"א.

ויש מאחרונים שכתבו דאם לא כתב שמו ושמה הוי ספק מקודשת. בגמט חיים על הסמ"ג ע"פ מ"ח דמ"ב ז' כתב דגמ' לא באלו דאם כלל אי צעין בשטר קדושין שזכיר שמו ושמה, ומפשט דברי הרב"ה דף ע' כתב לה כתב מקודשת לי כו' נראה דלא צ"ע בשטר קדושין שמו ושמה מדלא קתני כתב פלונית כו', אך הרשב"א בחידושי כתב דלישנא קיימא נקט וגם בשטר קדושין צעין שמו ושמה כו', וכן הביא בשו"ע כו', אך הרשב"א בחי' הביא מקצת רבונות דחולקים על הרשב"א בזה כו', באופן דמילתא דנרא במחלוקת שניה, ואם קודם בשטר שאינו כתוב בו שמו ושמה הו"ל ספק מקודשת.

וב"ב בגמ' מקורש (למחר"ט אלגאזי) סי' ט"ו דס"ח ד', דנ"ד שלא כתב שם המקדש והמתקדשת ואפילו שם אביה לא, נראה ודאי דמידי פלוגתא לא יא, שהרי לענין גט במחלוקת שניה אי כתיבת השמות דאורייתא כו', ומדברי הרמב"ם נראה דס"ל דאם לא הזכיר השמות כשר מן החורה כו', [ואפילו אם נאמר דס"ל דצגט הוי דאורייתא, אפשר דס"ל כסברת הרשב"א דקדושין שאני ולא צעין שמו ושמה, והכי נראה מדלא הזכיר הרמב"ם מזה כלל, מתו"ד להלן דס"ד ז'], ולמאן דסובר דהוי מדרבנן צ"ע גט, ה"כ בשו"ע, וא"כ צ"ד ספק מקודשת הוי, ומה גם דאפילו למ"ד צ"ע גט דהוי מדאורייתא, בשטר יש מי שסובר דאין לר"ך כלל, דלע"ג דהרשב"א ובר"ן כתבו דגט ושטר קדושין שוים, מ"מ מדברי הרשב"א שהביא ב"י נראה דאף דלענין גט פשיטא ליה דמדאורייתא הוא, מ"מ בשטר קדושין אין ולא ורפ"א בידים, ונראה דדעתו להחמיר, וגם הרשב"א כתב כן בפשיטות דשטר קדושין שאני מגט וכו'.

גם בדרכי נועם סי' נ"ב ד"ה ולענין, כתב דלע"ג דהרשב"א דהא סברת הרשב"א בשתי ידיים, מן בשו"ע חש לסברה זו, והמ"מ הביא סברת הרשב"א מצלי חולק, משמע דדכוותיה עדיין, וסוים מיהו אם לא כתב כן בשטר הקדושין אזלין לחומרא להלכה גט להחמיר לעלמא, ואם לא אחד וקדשה, לריבך גט משניהם.

ובערוך השלחן סעיף ז', אחר שכתב ע"ד השו"ע דבדלתי כן הוא, ושכן משמע להדיא בירושלמי פ"א הל' ז' [והוצא צבאגרי"א סק"ח] כתב עוד, ומיהו אם לא הזכיר השמות, אין לפוטרה בלא גט, דהא יש מהרש"ש דס"ל דגם בלא כתב השמות, ג"כ הוי גט לדין דקו"ל דעדי מסירה כתיב ולא צעין שיהא מוכיח מחובו כיון שהעדים יודעים, וכמ"ש במדכ"ר רפ"ג דגיטין צ"ס ר' יואל כו', וא"כ כ"ש בקדושין שא"ל לפוטרה בלא גט, ואע"ג דבבב"ל גיטין לא הביאו הפוסקים כלל דע"ז של ר' יואל, וחלילה אף לרפ"א לחזק קולא, מ"מ בשו"ע דלא מזינו מפורש שר"ך להזכיר

והיינו דלא חידש בזה דהכא ולא צ"ס דוכתא כתב פלונית מקודשת לפלוני, וכן נראה נכון א.

ועיין ברמב"ן בחידושי קדושין דף ע' שהביא שתי הדעות וטעמיהן. וע"ש צגט מקורש (למחר"ט אלגאזי) סי' ט"ו דף דס"ז ז' מה שדן בדעתו לכתב ולכתב ולא הכריע. וע"ש בהמקנה דף ע' וצ"ע אחרים סק"ו מה שדן בדעת הכתוב.

ב. דעות האחרונים להלכה. ע"י בתפארת יעקב סק"ז, דאחר שהביא דעות הראשונים דצעין שזכיר שמו ושמה, כתב אצל מדברי הרמב"ם משמע דלא צעין השמות כלל בקדושין, וכן משמע בלמ"ח צ"ס דלא החזיר צ"ס מקום השמות, וי"ל בעט"ס, דבלמ"ח דעת רבינו יואל המוצא במדכ"ר ריש פ"ג דגיטין, דלמ"ד עדי מסירה כתיב לא צעין שמות אפילו צגט, רק הא דמארכין שמות צגט דלא כרבינו יואל, הוא משום דכתיב ספר, לספירת דברים, ואשה זו כיון דניתנה לעלמא צגט זה, צעין שיהא מוזכר בו בפירוש שהיא נהגרה, ויהא ידוע לכל העולם, מאחר דעד עתה היתה אסורה מזה קדושין ועכשיו מתירה לעלמא, אבל בקדושין שהוא מקדש אשה פנויה לעלמא, מה לר"ך לסיפור דברים לעולם, חדע, שהרי מקדשה בכסף לפני עדי מסירה ואינו גלוי לעולם רק לפני אלו, ומאי שנא בשטר שר"ך ספור לעולם, וזה צריך לדעת, אך קצת יש לדקדק דלא חשיב [בגיטין ט' ע"ב צ"ג] דברים דשוו גיטין נשים לשחרורי עצדים, ומסוק שם דקא חשיב מלתא דליתא בקדושין ד' דברים ששוו, דהיינו שמות. וע"י צברית יעקב ח"ב סי' ל"ה דנ"י טור ז', שחפס ג"כ לעיקר דעת הרשב"א.

אולם ע"י בדרכי משה אות א' ובהגהות דרישה אות א', שהביאו בסתמא מהמ"מ לר"ך להזכיר שמו ושמה בשטר קדושין כמו צגט. וב"כ בקרבן נחנאל ריש פ"ק דקדושין אות ג'. וכן הוצא העתיק בסתמא דברי השו"ע כאן. גם בדיוק דחיי (על הסמ"ג) ריש עשין מ"ח ובהלן שם ד"ד ז', כתב דכיון דלפינן קדושין מגדושין ומקשינן הו"ה לינאה, לר"ך לכתוב בשטר קדושין שמו ושמה צגט וכמ"ש הרשב"א ובר"ן.

וביד דוד (פסקי הלכות) פ"ג אות ר"ה דס"ח ד', אחר שהביא דעת הרשב"א, וזיאר הדין צגט דהעיקר בדעת הפוסקים אם לא כתב השמות דלא הוי ספר כריתות כלל וכו', כתב וברשב"א דעתו לחלק בין גט לשטר קדושין, ולא נראה לי, ודעתו דעת יחיד היא ולית דחש לה, וכן בירושלמי פ"ק דקדושין הזכיר אני פלוני קדשתי בזה של פלוני כו' [והוצא צבאגרי"א סק"ח], וע"י צע"טור אות ק' קדושין צ"ס חלק השליחות שכתב [דעה דליתא במתניתין יבמות דף ק"ח קידש אחת מחמש נשים ואינו יודע איזו קידש כו', מיייר] שקידש האשה בשטר צפני עדים ואמר לה האמק"ל כו', משמע דסובר דכשר אף בלא כתיבת השמות כלל, אבל דבריו דחויים הם, וכן בירושלמי שמה"ש שם צ"א שקדשה בשטר כו', לפינוי לא נמא כזה וי"ע, וכן נראה מדברי הרמב"ם דפסול צגט מה"כ צלי

גופא לא ידעין זאת רק מדרשא, בזה נא אין לנו הברא לומר דמסתברא יותר ההיקש של ויצאה והיתה יותר מההיקש של היות להדי, וע"ש שהאר"ך בראיות ע"ז. ומסיים, ולפי"ז נראה דברי הרשב"א, וכן נראה נמי מה שמסתפק הרשב"א המובא בב"י, מאחר דעיקר מה דבעינן בט כתיבת שמו ושמה, ילפינן מתיבת. "ספר" האמורה גבי גט דלספירת דברים הוא דאיתא, כדאיתא בגיטין כ"א ב', ולא ממאי דכתיב [וכתב ונתן], הלכך שוב אמרינן דלענין זה האי הקישא דהיות להדי, עדיפא ספי מהקישא דויצאה והיתה, ובקדושי סף הא לא בעינן כתיבת השמות וא"כ ה"ה בקדושי שטר.

ד' ע"ש במדכ"ר דמבואר דהוא רק לענין דיעבד דאם לא הזכיר השמות הגט כשר, אבל לכתחילה צריך לכתובם כדתנן מהר"א בפ"ג דגיטין וכו'.

א) באבן שתייה סי' צ"ד עמד על דברי הרשב"א, דהא כיון דכתב דשמו ושמה בגיטין הוא מן התורה, ממילא ה"ה בקדושין מכה האי הקישא דויצאה והיתה, וביאר שם ע"פ"י מה שאמרנו בקדושין דף ט' בבב"א דריש לקיש [לענין דין לשמה בקדושין] אי מקשינן היות להדי או ויצאה מהיה ילפינן, ומסיק בגמ' מסתברא הו"ה לויצאה מקשינן, ולא קאמר הסעם במאי היקש זה מסתברא ט"י, ונראה דסברת הגמ' הוא דמאחר דכל עיקר דיני השטר שהוא כשר בקדושין מגט ידעין ליה, מסתברא להגמ' דגם שאר פרטי הדינים של שטר קדושין נמי מגט ילפינן לה מהאי הקישא גופא, ופשוט הוא לפי"ז דלא שייך לומר סברא זו אלא דוקא לענין מה דילפינן מקרא ד"וכתב ונתן", כיון דין לשמה ומחובר וכו', משא"כ מה דילפינן משאר התיבות הנאמר אצל גט דגם בגט

ביראור חג"מ

[ס] כתבו כו' גטין יו"ד

א' וערשי שם ד"ה ה"ג

אלא כו' וכ"כ בע"ה ושי"ם :

הנה [ט] כתבו על דבר (ג) המחזור (א) לקרקע

או

באר היטב

(ג) לקרקע. אבל המקדש גדל המחזור לקרקע לשם כסף מקודשת ב"ה נשם הרשנ"ל וכ"כ נה"י ועיין ח"מ :

פתחי תשובה

(ג) המחזור לקרקע. ענה"ט ח"ט אבל המקדש כו' ועיין נס' ענה"מ פ"ג מה"א דין ג' ונ"ס נט מקדש בקו"א חות יו"ד :

אוצר

ס"ק יג אות ב—ס"ק יד אות א

הפוסקים

סדר קדושין כך הוא כו' א"י פלוני קדשתי בתי של פלוני כו', וכוונת צנחגרי"ל סק"ח ע"ש].

וביד דוד (פסקי הלכות) פ"ג אות ר"כ דס"ט א' כתב דאז המקבל שטר קדושין לכת שלא צורה, לריכין לכתוב צו שם אביה ר"ל אהב פלוני בתך וכו', דהא האב הוא הצע"ד בזה השטר, ואם אין לו אלא בת אחת אין לריך להזכיר שמה, ודיו כשכותב שם האיש וכותב בתך מקודשת לו, וזה לדעתי פשוט, ואם יש לו הרבה בנות אם לריך לכתוב שמה בפירוש, לדעתי בדבר מסופק, דכיון דשמת הצע"ד כתובים בשטר ושמה יכול להחזיר בעדי מסירה, אפשר לומר דכשר צנח"ג, ואף שהרשנ"ל והר"ן החליטו בפשיטות דלריך לכתוב שמה בפירוש ואם לא כתבו אין צו חשש קדושין, לדעתי מדיו ספק קדושין לא יראה, ולריך תלמודה, וכל זה באז המקבל קדושין לכתו שלא צורה, אבל המקבל קדושין לכתו הצורה, י"ל דחזר שרריך לכתוב שמה בפירוש, עכ"פ ביש לו הרבה בנות.

ה. וכשיש לאב כמה בנות ולא פירש איזה מהן, האם חל על כל אחת ספק קדושין כמו בקדושי כסף, או דלא הוי קדושין בלל. כתב צנח"ל יעקב (מלכא) סק"ד דאף דבקדושי כסף כשאמר לאז בתך מקודשת לי ויש לו בנות הרבה, כולן אסורות כמבואר לקמן סי' מ"א, אבל בקדושי שטר דבעינן שטר ראיה ומוכח מחוכו, כשאמר מחוכו שמה לא הוי מוכח מחוכו ולא הוי שטר ראיה ואין לה צמח להתקדש. וצאנ"י משפט סק"ד כתב לפרש כן דברי הח"מ סק"ז צמשי"ד דבית לו שתי בנות לריך לפרש איזו מהן מקדש, ולכאורה קדושין שאינם מסורים לביאה אין ענינם כאן, רק הח"מ קמ"ל דבעינן מוכיח מחוכו השטר איז מקדש, ואפשר דאף אי אין לריך להזכיר שם האשה, מ"מ ביש לו שתי בנות לריך להזכיר בשטר דל"כ לא הוי מוכיח מחוכו. ולהלן דדבריו כתב, דדבריו הח"מ יש לומר עוד, דקמ"ל דאף דיאמר צמשי"ד בתך פלונית, מ"מ לריך לכתחילה להזכיר בשטר, ואף אם אין לריכין לפרש מדיו שם האשה.

אולם באבני מלואים סק"ב כתב דנראה דאפילו נומל דשמו ושמה מעכב בשטר קדושין כמו צנ"ט, ובעינן מוכיח מחוכו, היינו דוקא צמשי"ד בפירוש ואומר בתך פלונית מקודשת לי, וצ"כ הוא דבעינן שיכיר מוכיח מחוכו כשטר שמקדש לפלונית, ולריך לכתוב נמי בשטר בתך פלונית, אבל אם עיקר הקדושין אינם אלא בתך סתם, דכולן צכלל ואחת מהן מקודשת, דלא בעינן קדושין המסורין לביאה, וכתב"י דקדושין נ"כ א' [וצנ"ט] סי' מ"א דמבואר שם דכולן לריכות גט, א"כ ה"כ כשכותב כן בשטר בתך מקודשת לי הוי קדושין, וכולן לריכות גט, ולא הו"ל מוכיח דאחת מהן מקודשת, וכמו בקדושי כסף כשאומר סתם בתך מקודשת.

יד. כתבו על דבר המחזור לקרקע וכו', א. דעות הפוסקים בזה. צנח"ל לויין על ה"א שהוא פסול, שהוא כמ"מ

צ"ל כן גם בדעת הרשב"א והר"ן שלא הזכירו כלל שם אביה, רק שמה. וכן קשה משי"ב בסוף דבריו לענין ביש לו כמה בנות, דהרשב"א והר"ן

להזכיר השמות, חלילה לפוערה בלל גט, וכן י"ל שפירך כתב הצ"ע דין זה נשם יש מי שאומר, לאשמועינן דרך לחומרה יש לחוש לזה ולא לקולא, וגם הרשנ"ל אף שצדושו פסקה למילתיה, מ"מ צחצחה שבזכרה צנ"י נראה כמסתפק ק"ח בזה, ולמעשה נראה שחשש בזה.

ג. ואם צריך לכתוב גם שם אביה ושם העיר. ע"י צנ"ט הרש"ט כלל מ"ה סי' כ"ז שכתב שטוב להזכיר גם שם אב האשה כדי לצרר הדבר כו'. וכ"ד הרשנ"ל ח"א סי' מ"א [והו"ד לעיל אות א'].

ועיין צנ"ט סק"ג שכתב משלטי גבורים לדף ט' נשם הרי"א, שרריך לכתוב גם שם עירו ושם עירך כדרך שכותבים צנ"ט. וכ"כ בקרבן נחנאל ר"ש פ"ק דקדושין אות ג', דכיון דלפינן שט"ק מנגד לריך לכתוב שם העיר. וכ"כ בנתיבות השלום נתיב ט"ו סעיף א' וצנח"ל השלחן סעיף י'.

ובעצי ארזים סק"ז כתב, דמש"כ הצ"ט נשם הצ"ג שרריך שחזיר גם שם עירו ועירה, י"ל דהצ"ג חז"ל לטעמיה שכתב צנ"ט דגיטין שאם לא כתב צנ"ט שם עירו ועירה הרי זה גט בטל מה"ט, ואין כן דעה כל הפוסקים כמבואר בסי' קכ"א, דדוקא צנ"ט הוא דבטל מה"ט, אבל מדאורייתא אין לריך להזכיר כלל, ואפילו לדעת המחמירים היינו רק בלל הזכיר מקום כתיבת הגט, ומשום שכותב "למנין שאנו מוהים כאן" לריך להזכיר שם מקום הכתיבה, משא"כ בשטר קדושין שאין כותב זמן [וכמ"ס הרמ"א בסעיף ד'], ודאי דאין מעכב. ובארץ נצי (ותחומי צ"ה) סק"ג כתב דדבריו משה כתב דלריך להזכיר שם האיש והאשה, משמע דאין לריך להזכיר שם עירו ועירה.

ובחזון איש סי' ק"א אות י"א הביא דברי הצ"ג דלריך לכתוב שם עירם, וכתב עליו דאי ליכא עדי מסירה הוי שם עירו לפיכח, אבל לפי מה שכתבתי [צנח"ט ח' שם, וכוונת לעיל סק"ה אות צ'] דלריך עדי מסירה לעולם, א"כ אין זה מעכב, ואף לכתחילה אפשר דאין לריך, אלא דלא הוי ראיה לקדושין, ואפשר דחשיב גם ראיה כיון שהוא צידה, ויש לעיין אי לריך מקום עמידת העדים, ונראה דכיון דחשיב שטר ראיה להפקיע קדושי שני, לריך מקום עמידת העדים.

ד. ובאב המקבל שטר קדושין בשביל בתו קטנה, אי סגי בשכחות שם האב לבד. כהפלאר יעקב סק"ז, אחר שבעלה דאין לריך לכתוב שמה האיש והאשה צמשי"ד, כתב דלכ"ע [אף להסוברים דבעינן שמו ושמה] נראה דאז שמקדש בתו אין לריך לכתוב אלא שם האב ולא שם הבת, כיון שהוא מקבל הקדושין. וכן מבואר ברמב"ן בתי לקדושין ד"ט, שכתב בלשון השני דבקדושי קטנה [והאב הוא המקבל הצמשי"ד] לריך לכתוב בתך פלונית מקודשת לי א"י פלוני, או שיפרש שמו של האב, הא צחות שם אינה מקודשת. ונשם משמעון (להר"ש פולק) יו"ד סי' כ"ב כתב דכן נראה מדברי הירושלמי צנ"ל דקדושין ריש הל' ב', [דקאמר שם

ח) מה שמבואר בדבריו דבאב המקבל קדושין בשביל בתו שלא בנדה דלריך לכתוב שם האב דוקא, הוא נגד דברי הרמב"ן שהובאו בספ"מ, וכ"כ

אוצר

סיק יד אות א

הפוסקים

ובסקי"צ דשטר קדושין צדלתי פסול במחזור, והרשב"א בחידושו
ובסי' אלף רכ"ז חזר בו ממשיכ בסי' ת"כ.

ובעצמות יוסף קדושין ד"ט כתב והדבר פשוט לענין הלכה דשטר
קדושין פסול במחזור, כיון וגמרינן הוי' מילואה וכמ"ש
הרשב"א בסי' אלף רכ"ז, והא דנראה ממשיכ בסי' ת"כ שדעתו
להכשיר, אפשר דמשיכ שם [בסו"ד] ונראה שאין כן דעת רש"י,
כלומר וס"ל כותיה. [וחזר בו והסכים לדעת רש"י, בני חיי בסי'
לגיטין ד"י בדעתו].

גם ציד דוד (פסקי הלכות) פ"ג הל' ג' דלי"ה ד' כתב דשטיק
פסול במחזור כדון גט, כדליתא בגיטין דף י' כו', וכן הסכים
הרשב"א בחידושו שם וצריש קדושין, וצנהגרי"ל דחה בשחי ידיו.
משיכ הרשב"א בסי' ת"כ, והעיקר כדברי הגרי"ל בלי שום פקפוק
כלל. וצערך השלח סעיף י"א כתב והסכימו כל הגדולים דלע"ג
דחתורת כסף מקדשין גם במחזור במפורש בחוספתא כו', מ"מ
קדושי שטר דולפינן מגט, פסול גמור הוא במחזור לקרקע, והי"ש
מכשירים [שברמ"א] ג"כ חזרו מדעתם ופסלו בפשיטות, כמ"ש הח"מ
וצנהגרי"ל. וכי"פ זמרתם לרוד (להר"ד חסאן) פ"ג דלישואה הל' ג'
וצעין יתקן וי"ד סי' כ"ז עקב ז'.

וב"נ דעת מהרי"ט בסי' על הר"י ריש קדושין, שכתב דהא
דקאמר בגיטין דף י' מלתא דליתא בקדושין כו', היינו בשטיק
דומיא דגיטין נשים ושחרורי עבדים וכ"כ הר"ן כו', דעס דנגט
פסול הוא משום דכתב וכתב ונתן מי שאינו מחוסר חלל נתיבה,
ולא זה שמחוסר קליה ונתיבה, והך טעמא שייך בשטר קדושין
[ולא בקדושי כסף] דצעין שיתנבו וליכא, וצ"י הביא חשוכה
הרשב"א סי' ת"כ דשטיק כשר במחזור וכו', וזמח שכתב שם
"אלל אין נראה כן דעת רש"י" כו', יש לתמוה, דהא כן מוכרח
מתוך הסוגיא דשמעתא [גופא, ולא רק בדברי רש"י], דפרין
והליכא מחזור, ומסיק מלתא דליתא בקדושין לא קתני. ול"ן
לחשוכה הרשב"א סי' אלף רכ"ז.

ובמעשה רקח פ"ג דלישואה הל' ג' כתב ג"כ דרש"י בגיטין שם
מייירי דוקא בשטיק, והוא מוכרח מהסוגיא שם, דכי
פריך והליכא מחזור, ע"כ קאי אמאי דחירץ מקודש שם מלתא
דליתא בשטרות לא קתני, וזו פריך משחרורי עבדים דשוח לגט, ואין
מילואה אחר כי אם ע"י כתיבה דהיינו בשטר, ודלל כמ"ש הרשב"א
בסי' ת"כ, והרשב"א גופיה בסי' אלף רכ"ז כתב לפסק הלכה גמור
דשטר פסול במחזור, ונסתייע מהסוגיא הנ"ל כו' וכמ"ש הח"מ
ובכ"ש, והדבר מוצא דבסי' ת"כ לא נחית לחלק בין שטר למחזור
גופיה [בחזרת כסף], ובסי' אלף רכ"ז חילק כמ"ש בחידושו
דחתורת כסף כשר במחזור וחתורת שטר פסול, והוא חילוק אמיתי
ומוכח מזה הסוגיא הנ"ל כו'. ויש לתמוה על ה"י דלמה הזכיר
החשוכה דסי' ת"כ לחוד, וגם הרמ"א איך הביא סברא זו בסתם,
כיון דמלכד סוגיית הש"ס הנ"ל דהוי חיובתא, הרי הרשב"א עלמו
חזר בו בסי' אלף רכ"ז ובחידושו כו', וזהו הרומונו ג"כ דלא פליג
החוספתא דעיר הגדולה אש"ס שלנו, דשם מייירי בקדושי כסף כו',
וכ"ד החוס' [ולא ל"ן מקומו].

ובאמרות

דשטיק כשר במחזור, שכתב דהעיסור הקשה בהמשך דבריו על דין זה
מהחוספתא דפ"ד דקדושין המקדש בעיר הנדחת כו' [המובאת בסמוך] דמשם
משמע דמחזור כשר, ושהרשב"א בסי' ת"כ [דבסמוך] דמכשיר במחזור נמשך
אחר דברי העיסור, וכבר תמה עליי בשער החוש (על העיסור) שם ס"ק כ"ג
דזה אינו כלל בעיסור, וכמו שהוא לפינו, וכתב דאולי הוא ט"ס שם
[בביאור הגרי"א].

(ז) ומשיכ בדרכי משה על דברי הב"י הנ"ל, דכ"כ הרשב"א בסי' אלף
רכ"ז, הוא תמוה, דהא שם כתב בהדיא דהיא פסול, ובנ"ל.

המ"מ בפ"ג דלישואה, ושם בהל' ג' כתב דכיון דדין שטר בקדושין הוא
משום דמקשין הוי' ללישואה, לזה כתבו מן המפרשים שאף הוא
פסול במחזור כמו הגט, וכן מוכיח הסוגיא דגיטין דף י' ע"א
[ומילואה בסמוך] שהגט והקדושין שוים לפסול במחזור, וכ"כ
הרשב"א. ודברי הרשב"א הם בחשבותיו סי' אלף רכ"ז, דבשדן שם
לענין מקדש במחזור לקרקע בחזרת כסף, וכתב בחתולת דבריו
להוכיח דליתא מקודשת, ממה דקתני בגיטין דף י' גזי ג' דצרים
שוו גיטין נשים לשחרורי עבדים כו' דלקשין וליחגי גם מחזור
לקרקע, ומשני מלתא דליתא בקדושין קתני, מלתא דליתא בקדושין
לא קתני, אלמא דקדושין ליתא במחזור לקרקע. ואחר דמסיק דהוי
מקודשת מדתניא בחוספתא פ"ד דקדושין המקדש בעיר הגדולה כו',
ס"י, והכייל דפ"ק דגיטין בשטר ארוסין קאמר, שאם כתבו במחזור
לקרקע ונתנו לה אינה מקודשת, דומיא דגט דמקשין הוי' ללישואה,
זה נראה לי עיקר. וכ"כ בחידושו קדושין דף ז' וגיטין דף י', דהכייל
דגיטין דמשמע מניה דמחזור פסול בקדושין, בשטר קדושין קאמר,
דאם כתבו על המחזור לקרקע ונתנו לה אינה מקודשת, דומיא
דגט כו', וזה עיקר. וכ"כ הר"ן צריש פ"ק דקדושין, דכי אמרינן
בגיטין דמחזור פסול בקדושין, היינו קדושי שטר, שאם כתב לה על
המחזור האמק"ל ונתנו לה לא הוי קדושין, דקדושי שטר הוא
דמקשין ללישואה, משא"כ קדושי כסף וכו'. וכ"כ בחוס' ר"י הזקן
בקדושין ע"א א' [בסוגיא דשטר קדושין] דאסיקנא בפ"ק דגיטין
דמחזור פוסל בקדושין כבגיטין. גם צע"ז אורח ק' קדושין ח"א
כתב דכי היכי דמקשין הוי' ללישואה לענין לשמה, ה"י לענין הלואה,
כדמוכח בפ"ק דגיטין וכו'. וכן דעת המחירי בקדושין ט' ב',
דכשמונה הדצרים הפוסלין בשטר קדושין, הכליל גם כל הפוסלין
נגט מן החזרה כגון מחזור וכו'.

ומה שכתב הרמ"א דיש מכשירין, ל"ן צפנים שהוא מהרשב"א,
והוא בחשוכה סי' ת"כ, שכתב דשטר קדושין כשר במחזור,
דדוקא נגט פסולנא ליה משום דכתב ונתן, וצירושלמי מפיקין
מדכתב ספר מה ספר שהוא חלוש כו', וכן אמרינן בחוספתא
[פ"ד קדושין] המקדש בעיר הגדולה וצירוש"ב צדימוס וזמח
שעליה אינה מקודשת, משמע דהכי דוקא דליכא אוסוי"ב, הא לאו
הכי מקודשת אפילו במחזור, ונראה דאין כן דעת רש"י בפ"ק
דגיטין דף י', דגרסינן הכה ג' דצרים שו' כו' וקשין וכו' ליתא
והליכא מחזור, ומסיק חלל כי קתני מלתא דליתא בקדושין מלתא
דליתא בקדושין לא קתני, ופרש"י מחזור ליתא נמי בקדושין דכתב
וילא וזמח ליתא חתקס הוי' ללישואה, ויש לפרש דצ"ל. וצ"י הביא
רק חשוכה זו דסי' ת"כ דמכשיר שטיק במחזור, ולא הזכיר כלל
החשוכה דסי' אלף רכ"ז הנ"ל, שזה פוסל הרשב"א מחזור וכו'.
אולם צ"מ סק"ז, והו"ד צ"ש סק"ז וצנהגרי"ט סק"ה, כתב
דברשב"א בסי' אלף רכ"ז ובחידושו, חזר בו ממשיכ בסי'
ת"כ, ופסק דהמקדש בשטר במחזור לקרקע אינה מקודשת, וכ"כ
הר"ן וכו', וא"כ זמח כתב הרמ"א דיש מכשירין וסמך עמשי"כ
הרשב"א בסי' ת"כ. וע"י צלוצש שסחם דכתבו על דבר המחזור
לקרקע פסול, ולא הביא שום חולקים. וכ"כ בצנהגרי"א סק"י"א,

החליטו דצריך לכתוב שמה בפירוש ומשמע מלבד שם אביה, ולא נמצא כן
ברשב"א ור"ן, אמנם נראה שכתב כן לפי מה שהוא עצמו העתיק לשון
הרשב"א והר"ן לעיל מיניה בוף ס"ה ג' בלשון זה: וכתב הרשב"א בחידושו
וכן הר"ן בשם הרמב"ן דבתך דנקט לישוא קייטא, וצריך לכתוב בפירוש
אתה פלוגי בתך פלוגי מקודשת לי אני פלוגי, אך צ"ע דלשון זה אינו לא
ברשב"א ולא בר"ן רק כמו שהבאנו לעיל באות א, וברמב"ן מפורש דשם
הבת או שם אביה מ"י, וכמובא בפנים, וצ"ע.

(ו) וע"י בביאור הגרי"א סק"י"א שנראה מדבריו שהוא תסם בדעת העיסור

אוצר

סיק יד אות א

הפוסקים

דאין חילוק אם במחזור הוא שייך או לא, וכלל גונו פסול מחזור [נשפיק].

ויש שדנו להכשיר שטר קדושין במחזור. במעשה רקח פ"ג דאישות הל' ג' הביא מש"כ המ"מ וברמז"ם לא ביאר דבריו [דין המחזור] כאן דין הקדושין, וכחז דמשנן הרמז"ם שכתב "בזמנן שטיק על הנייר או על החרס או על העל או על כל דבר שיראה", משמע דצ"ל להחיר אפילו מחזור מדכתב ידכל דבר, וזו נראה דעת הר"י וברא"ש והסמ"ג ושאר פוסקים שסחמו דגריסם ולא פירשו דין מחזור, משמע דס"ל דאין קפידא בדבר, ועי' ל"ל דס"ל דהביא סוגיא דגיטין דף י' לאו הלכתא היא, או שמפרשים אותה באופן אחר, כמ"ס ברש"א בסי' ת"ר. וכ"כ דעת הרמז"ם, במראה הפנים צירושלמי בפ"ק דגיטין, דאחר שכתב דנראה דס"ל להרמז"ם דלאו לכל מילי הוקצו קדושין לגיטין, אלא לענין דמתקדשה בשטר, ושאינו שלל לשמך דפסולה דגופא הוא כ"ר, כתב, וכן אם כתבו במחזור לקרקע יש לחלק, דשאני גט דגלי ציה קרא וכחז ונתן מי שאינו מחוסר אלא כתיבה כ"ר, ולפיכך לא כתב [הרמז"ם] מדון שטיק שכתבו במחזור. וכ"כ גם צ"ח פ"ק דקדושין, דמשמע דשטיק במחזור לקרקע כבר לדעת הרמז"ם, והוסף דמש"כ ברש"א בסי' ת"ר דכחז כבר במחזור, וזה כפי הנראה מדעת הרמז"ם.

והמסקנה בקו"א כתב דנראה דעת ה"ס מכשירים, דאף לענין לשמך פשט ריש לקיש בקדושין ד"ט דילפין מיואלה ויחיה, מ"מ לענין מחזור, כיון דשייך גם בקדושי כסף, י"ל דילפין הוויית להדדי דמהני אף בשטר, ואף דאיכא לאקושי לגט מיואלה ויחיה, מ"מ בוי"ל ספק מקודשת, וזה, דאיכא למימר כמ"ס בתוס' בקדושין דף ג' ד"ה ואשכח, דרבינו קנינים איכא למילף בהקדשה טפי ממינוט קנינים ע"ש, ואפשר לומר עוד דס"ל [לה"ס מכשירים] דד"ן זה חליא בפלוגתא דתנא, דלמ"ד דון מינה ומינה, כיון דילפין קדושי שטר מהיקשא דיואלה ויחיה, ילפין כולל מלתא מינה ופסול במחזור, אבל למ"ד דון מינה ואוקי באתרא, י"ל דמקשינן הוויית להדדי, וכיון דקו"ל כמ"ד דון מינה ואוקי באתרא כדאיחא צינמות ע"ה צ"ל, איכא למימר דילפין מהקדשה דהוויית להדדי ח"ה, וזכר מיושב דלא חקשה מ"ס דאמר בגיטין דף י' דלא חנא מחזור משום דאיחא בקדושין, ד"ל דכדאיחא אחי כרבי אליעזר דס"ל דון מינה ומינה, ולא קו"ל כ"ר.

ובעושה שלום דל"צ ג', אחר שצתחילת דבריו ר"ל דשטיק פסול, כיון דלכל מילי איחא הויא להיחא ולא רק לדין לשמך כ"ר כיון דאין היקש למחלה, ושלפ"י קשה עמ"כ ברש"א בסי' ת"ר דכחז כבר, דכחז לענין גט פסוק צ"ח בסי' ת"ר דכחז ברש"א וגם ברש"א ס"ל כן, וא"כ ה"כ שטיק וכמ"ס ברש"א ע"למו בסי' א' אף רכ"ז ובחידושי כ"ר, כתב שוב דהעיקר כמ"ס ברש"א בסי' ת"ר דשטר קדושין כבר במחזור, ולדעתו י"ל דאפילו אמרין אין היקש למחלה ולענין גט ס"ל לברש"א דכחז פסול מחזור.

דכתב מחזק, דרשינן מ"ס ז"ר דבין זכרים ובין נקבות משמע כמו שפירשינו להדיא שם. הלכך בזה יש סברא בנ"י דאף דאיסור עולם ילפין מעמינו, מ"מ היתר נקבות לא ילפין משום דגופא דקרא ערפא, וכן בחולין דק"כ ג"פ בה"ג מיירי דעיקר דרין אם אפרין אוקי באתרא לא צריכין אנו לבוא לשום ילפוטא אחריתא, משא"כ בקדושי שטר דילפין דמקודשת מוציאה והיתה, מה שייך התם להזכיר מינה או באתרה. אטו האי לימוד דהחיות להדדי באתרה הוא, הא לאו בגופא נאמר. ואידך ואידך ילפוטא הוא, וכל כה"ג לא נמצא בנ"י דהיקש זה הוא יותר מינה מהיקש אחריתא. ועי"ש מה שכתב ליישב דעת ה"ס מכשירים שכתבא באופן אחר. ועי' בבני ארובה לקמן אות כ'.

ובאמרות. מהירות ד"ה מעשה, כתב. וגם ברש"א בסי' ת"ר דמכשיר שטר במחזור לא מיירי כלל בשטיק אלא בשטר ראה כ"ר אצל בשטיק ס"ל דאינה מקודשת במחזור, וזהו מה שסיים שם ברש"א דאוחה דגיטין ד"ו י' לפרשה בענין אחר, דהיינו דשם מיירי לענין שטר קדושין, וזכר הוא דפסול במחזור וכמ"ס בסי' א' אף רכ"ז, וכן נקטין לענין הלכה שא"ס קדשה במחזור בחזרה שטר אינה מקודשת, ולי"ע דבר הרמ"א שכתב דיש מכשירים שטר במחזור ול"ן לברש"א ס"י ת"ר וכבר חמכו עליו הח"מ והצ"ח.

ובגמ' מקושר (למכשיר אלגזי) ס"י ג' כתב דמלתא דפשיטא הוא, דכיון דאחתיק הויא לתיאחא אין היקש למחלה, וכי כיכי דלענין גט קו"ל דפסול במחזור ה"י לענין שטר קדושין, דאי כתבו ע"ג חילן הנוטע או ע"ג לחי סלע, ונתן לה האילן או הסלע וקנחתו בחזקה או באחד משאר דרכי הקניה פסול.

ועיין בגמ' מקושר ועי' גיטין בקו"א ס"י ט' שנסתפק כשהמחזור הוא שוב פרוטא אם הוי מקודשת אף בחזרה שטר, דאחר שכתב צ"ח דבריו דשטיק שכתבו במחזור פסול כדמוכח בגיטין ד"ו י' ושנראה דהשווה ברש"א דבסי' ת"ר דמכשיר מחזור משושה היא, דאין מייתי ראייה מן התוספתא דעיר הכדחת על קדושי שטר דלא דמי כלל, דכחז התם מיירי בקדושי כסף כ"ר, וכן מבואר ברש"א בסי' ו' וצ"ח ס"י א' אף רכ"ז דכחז פסול כ"ר, כתב בהמשך דבריו דבסי' ג', ואפשר ליישב התשובה דסי' ת"ר, ד"ל דמיירי ב"ס שוב פרוטא צינור דמתקדשת מדון כסף דשמין את הנייר וכדאיחא לעיל סעיף ב', וא"כ יש פנים לדון בדבר חדש, שאפילו קידשה בחזרה שטר [דוקא] נמי מתקדשת, דטעמא דבגמ' פסול הוא משום דכתב וכחז ונתן כ"ר משא"כ מחוסר קליטה, וזה שייך [רק] בגט שאינה מתגרשת כי אם בכתב, משא"כ בקדושין שמתקדשת בחזרה כסף, ובכסף לא איכפת לן במחזור [כמבואר באלו"פ ס"י ב"ז סק"ג אות א'], וא"כ אין בשטר זה חסרון לענין קדושין, דכיון שיוכל לקדשה עם שטר זה בחזרה כסף, לא שייך בו מחוסר קליטה, ולכן אף בשטר אפשר דמתקדשה, וזאת אין צ" שייך הוי ספק קדושין שמה ש"ס צמדי, ומ"מ איחא נמי פסול דמחזור בשטר קדושין אם המחזור אינו שוב כולם, כגון איסורי הנאה דאם קידשה בו בחזרה שטר אינה מקודשת, (או לענין קדושי ודאי ואין בשטר ש"ס), ולפ"י אין לדחות ראיות ברש"א שם מן התוספתא בג"ל, דכיון דמקדושין במחזור בחזרה כסף, אין חסרון בשטר, ובג"ל כ"ר, ודברים אלו יש להם פנים וראוי להסתפק בהם עד יבוא מורה כ"ר, ועפ"י וי"ו נכונים דברי הרמ"א עמ"כ דיש מכשירים במחזור, ותמכו עליו הח"מ והצ"ח דליכא מאן דמכשיר, ד"ל דמיירי שאין חסור בהנאה דכיון דמדין כסף מושגין שמה ש"ס, א"כ אפילו בחזרה שטר חיישינן כיון שאין חסרון בקדושין ובג"ל, ואף שחוק לומר שהרמ"א נחטון לזה, רוח כ' דינר בו כ"ר וראוי לחוש לזה כדפרישית. [מיהו מהפוסקים המוצאים לעיל נראה

(ח) ובאבן שתייה ס"י צ"ד ד"ה וגם, כתב דלדעתו זה אינו, דבאמת לא שייך כאן כלל להזכיר בזה הרין של מינה ומינה כ"ר, דכל זאת לא נאמר אלא דוקא היכא דכל עיקרי הדינים נכתבים בגופא, רק אנו צריכים ללמוד איזה פרט ממקום אחר בהיקש או בגו"ש, כגון בזה דיבמות ע"ה דבענין למילף דמפורים אסורים לעולם מעמינו ומאבי מה התם אסורים לעולם אף כאן אסורים לעולם, ואח"כ באנו לומר אי מה התם נקבות מתירות אף במחזור כן, בזה חלוי אי אפרין דון מינה כ"ר או לא, משום דכיון דכל הרברים מבוראים הם בגופא רק פרט אחד כגון נקבות לאחר י' דורות אינו מבורא כ"כ, בזה יש מלגותא בגמ' אי ילפין אותה ממקום אחר או דוקא בגופא, והיינו דלאו כגדר ילפוטא בהיקש אי בגו"ש הוא, אלא מעיקרא ומגופא דקרא, דכיון

אוצר

פ"ק יד אות א—ב

הפוסקים

לגמרי קאמר, [ופסול במחזור בכל אופן]. גם באצני משפט סק"ה
כתב לחלק בין שני גוויי מחזור כ"ל, וע"ש מ"ש הוכחה לה,
ומסיים דבזה מיושז שתי תשובות הרשב"א דאין סותרין זל"א.
אולם בגמ' מקושר (למחרי"ט אלגאזי) ס"י ג' העלה דאין לחלק
בין מחזור ממש לחלוש ונחשו לה, לאחר שכתב דשטיק
שכתבו במחזור פסול דליתקש הויה ליתא כ"י [וכ"ל אות א']
הוסיק, וכן נמי אם כתבו על אינן הנוטע וחלוש ונחשו לה
דליתא מקודשת משום דהוי מחזור קליה, דהא קי"ל גבי גט וכתב
ונתן כ"י ולא מי שמחוסר קליה כ"י, דהכי אמרינן בגיטין דף י'
מלחא דליתא בקדושין ל"ק כ"י ופרש"י ולשמה ומחזור ליתא בשטיק,
הרי בהדיא דשטיק פסול במחזור אפילו אם חלוש וקידש בו, דאם
ליתא למחזור דליתא בקדושין דקאמר, היינו דוקא בקדש בו בעודו
מחזור דפסול מטעם דבעינן נתינה מיד ליד וליכא, אבל בחלוש
וקידש בו דליכא נתינה מיד ליד שפיר דמי ולא ליכא לן אי הוי
מחוסר קליה, א"כ תקשי לן עדיין מחוסר קליה דליתא בשטיק,
אמאי לא תקמי צברייתא דשוו גיטין נשים לשחרורי עבדים נמי כהא,
(דהא בשחרורי עבדים דינא הכי כמ"ש הרמב"ם בפ"י לעבדים
הל' ר'), אלא ע"כ ל"ל למחוסר קליה בשטיק נמי פסול, ומשום
לא קמי לה, ועוד, דהרי הרמב"ם שכתב דשחרורי עבדים פסולין
במחוסר קליה, עיקר מסוגיא זו דקפריך הגמ' והליכא מחזור,
וכמ"ש הכ"מ שם, ואם ליתא למחזור דהוצרך כאן, דין הוא לאם
נחנו בעודו מחזור דוקא, מ"ל להרמב"ם הך דינא למחוסר קליה
פסול בשחרורי עבדים, ובכן נמלא מפורש בסוגיין דשטיק פסול
במחזור [בכל גוויי].

וב"ד היד דוד (פסקי הלכות) פ"ג הל' ג' אות מ"ד דליה ב',
דבכל גוויי פסול, שכתב, דכן מחזור בגיטין דכ"א יאל
זה שמחוסר כתיבה כ"י, וה"ה כשמקנה לה המחזור עלמו ואינו
מחוסר תלישה כמ"ש שם הרשב"א, משום דכתיב ונתן דבר היותן
מיד ליד כ"י, ואלו הדינים, אף שכתלמוד הוצרכו לענין גט, ה"ה
לענין שטיק כמחזור בגיטין דף י' מילחא דליתא בקדושין כ"י,
ועפ"י פסק שם בפסקי הלכות, דעל כל דבר חלוש כותבין אותו
וכן על קרן של פרה ועל יד של עזר, ונותן לה הפרה והעבד עלמן
כדי שלא תהא מחוסר תלישה בין כתיבה לנתינה. [ואופן נתינה
הפרה והעבד מחזור לעיל סק"ד אות ב']. ובישא ברכה (על רי"י)
דף ר' ב' כתב דמש"כ צניי חיי הכ"ל דהרשב"א צ"ח
דמכשיר במחזור מיירי באופן שחלוש ונתן לה, לדעתי אין זה ישוב
כלל, דאם זו היא כוונתו של הרשב"א, יש לחמוק עליו דכיון דהוא
מודה דכתב שטיק במחזור ולא חלוש אינה מקודשת, והיינו ע"כ
משום דמקשינן הויה ליתא, א"כ מ"ל לומר דבחלוש ונחשו לה
מקודשת, הא אין היקש למחלוקת [וכ"כ ע"ש זה בימי שלמה פ"ג
דלישות הל' ג' לענין נידונו], והו, מדברי הרשב"א שם
נראה בהדיא דכוונתו לומר דשטיק כשר במחזור אפילו באופן שנתנו
לה בעודו מחזור, שהרי הביא שם ראיה דשטיק כשר במחזור
מהחוספתא דהמקדש בעיר הנדחת, דמוכח מההם דאי לאו מטעם
דהוי איסורי מקודשת ואף שהוא מחזור, יולא לפ"י דאפילו נתנו
לה במחזור ממש כשר כ"י, באופן דדבריו שגבו ממני וכו' ולא
מלאתי ישוב לדברי הרשב"א. [וכ"כ דעת הפוסקים המוצאים לעיל
באות א' שפסלו מחזור ולא חילקין].

וכן הוא במחירי קדושין דף ע', שמה בין הדברים הפוסלין
בשטיק, מחזור וכתיבה על יד עזר וקרן של פרה אם
אינו נותן לה העבד והפרה, ואפילו קצן הקרן ונתן לה.
ואם

במחזור, אפי"ה לענין שטיק כשר, והא דבחידושו [וצ"ח אף רכ"י]
פסק להיפך, נראה שחזר בו, והיינו טעמא, דבגט שאני דכתיב
ונתן בידה דבר היותן מיד ליד דהיינו חלוש, וכן הביא ע"ש זה
צ"ח ס"י קכ"ד ושם כתב דכ"כ הרשב"א, ועוד כתב שם צ"ח שם
הירושלמי ע"ש נכון דבגט פסול משום דכתיב ספר כריתות מה ספר
מיוחד שהוא חלוש כ"י, ומעשה עלו כהוגן דברי הרשב"א, ובלבוש
כתב דשטיק דינו כגט דאין כותבים אותו במחזור, ולפי מה שכתבתי
חילוק גדול יש בין גט לקדושין וכ"ל, ואע"פ דאין היקש למחלוקת.
ב. הסוברים לחלק בין כתבו במחזור ונתנו לה בעודו
מחזור לבין תלוש ונתנו לה, והחולקים עליהם.

צניי אהבה פ"ג דלישות הל' ג', אחר שהקשה על דברי הרשב"א
צ"ח ת"ר דמכשיר שטיק במחזור, דהא מהסוגיא דגיטין דף י'
מוכח דהוא פסול וכמו שהוכיח בן הר"ן בריש קדושין כ"י, כתב
דנראה לומר דהרי דין מחזור דגט הוא כדברי גוויי, א' שכתב
במחזור ולא חלוש, וזה פסול מטעם דלא מקרי נתינה כלל כמ"ש
הרשב"א בגיטין דף כ"א דאף דנתן לה הקרקע מ"מ לאו שמייה
נתינה, ואופן השני דכתבו במחזור וחלוש ונתנו לה, דזה ודאי
נתינה מעליא היא, רק דפסול בגט משום דכתיב ביה וכתב ונתן
יאל זה שמחוסר תלישה ונתינה כדאמרינן שם בגיטין, ובהא האופן
הא' ודאי גם בקדושין פסול דבעינן נתינה, כמ"ש מהרי"ט בקדושין
[צ"ח על הרי"ף וה"ד לעיל אות א'], דהרי לא נתן כשטר, ואם נתן
לה גם הקרקע, ודאי דבקדושין מקודשת, דל שטרא מהכא הרי
נקיט צכס"כ כ"י כמ"ש הרי"ף כ"י, אמנם האופן השני היכא דכתבו
במחזור וחלוש ונתנו לה, דפסול בגט מגז"ה, דזה יש להכשיר
בקדושין, דיותר טוב להקיש הויות להדדי מלהקיש הויה ליתא, והא
דלענין לשמה אמרינן בקדושין דף י' להיפך דמקשינן שם הויה
ליתא ולא הויות אהדדי, התם לא שייך צכס"כ לשמה, דל עבדא
מהכא דגם בשוכה כסף ראוי לקדשה, וא"כ מיליתא לשמה בקדושין
של כסף ליתא ח"ה, משא"כ בשטר, ולכן ילפין התם מיליתא, אבל
במחזור, דשייך ג"כ בקדושי כסף, יותר טוב למילף מן הויות
אהדדי, ובהא אחי שפיר הך דגיטין דף י' דהא דאמרינן התם דמחזור
ליתא בקדושין, היינו מחזור לגמרי ולא חלוש, ומאי דקאמר התם
מלחא דליתא בקדושין לא קמי, אף דליכא לך מחזור דלא שייך
בקדושין דהיינו כתבו וחלוש וכ"ל, מ"מ כיון דליכא לך אחד
דשייך נמי בקדושין לא תנא להו כלל, וכע"י כתבו שם החוס' על
מה דקאמר התם צ"ח דלא תני מחזור משום שהוא פסול
דאורייתא, אף דליכא מחזור שפסול רק מדרבנן ע"ש, אבל באמת
כתב במחזור וחלוש כשר, ובמחזור כזה הוא דמכשיר הרשב"א,
אבל במחזור לגמרי לית מאן דמכשיר לדעתו. וכ"כ במרכבת המשנה
פ"ג דלישות, דמחזור כשר כשחלוש ונתן לה.

וב"כ בבני חיי צ"ח לגיטין ד"י (הנדפס בסוף הספר) בישוב
סחירת דברי הרשב"א, דאחר שחמה עמ"כ הרשב"א צ"ח
ת"ר דנראה דאין כן דעת רש"י ושיש לפרש הסוגיא צ"ח כ"י, דהא
פ"י זה מוכרח מחוץ הסוגיא גופא כ"י, כתב, אשר ע"כ נראה כי
משולם לא הכשיר הרשב"א שטיק במחזור אלא דוקא כשכתבו
במחזור וחלוש ונתנו בידה, אמנם כשכתבו במחזור ונתנו בעודו מחזור
פסול כיון דלא הוי שם נתינה כלל, ויהיה פירוש הסוגיא שם
מלחא דליתא בקדושין כ"י כיון דליכא מחזור דשייך נמי בקדושין
כ"י [וכמו שצייר צניי אהבה כ"ל], ופירש זה היינו יכולים
להעמיס צדדיו רש"י, לכן כתב הרשב"א שנראה שאין כן דעתו,
דמדיכוד רש"י טעמא משום דליתקש הויה ליתא נראה דליתקש

מיהו לא ביאר מהיכן משמע כן, וע"י בישא ברכה דבסמך שמוכיח מתוך
דברי הרשב"א שם, להיפך מדבריו.

ח, וכן הוכיח סברא זו בר"ן ריש פ"ק דקדושין ד"ה בית שמאי, ע"ש.
ט) וכתב עוד דכן משמע שם בחוץ התשובה דס"י ת"ר, דבהכי מיירי.

ביאור חג"א

מן לא על איסורי ה' הנאה י"א שהוא פסול (המ"מ פ"ג דאישות) (ה) [א] (ד) ויש מכשירים (הרשב"א סי' תיר ותריג)

[ז] או כ"ו באיסור הנאה של תורה דוקא והוא דעת הרשב"א ועמ"ש

ולין

בסי' כ"ח ס"א בהג"ה: [יא] ויש מכשירין. במחבר הוא דעת הרשב"א סי' תיר וכ' דוקא בגטין משום דכתיב ונתן ובירושלמי משום דכתיב ספר וראיה ממ"ש בתוספתא המקדש בעיר הנדחת וביושביה בדימוס ובימה שעליה אינה מקודשת מ' דוקא משום דהוא איסורי הנאה: וכל דבריו אינן מובנים דמ"ש דכתיב ספר או ונתן מאי איכא הא כתיב ויצאה והיתה וכנ"ל וכמ"ש רש"י שם בגטין והיהא תוספתא איירי בקדושי כסף דכן איירי כל פרקין דשם וכ"ש לדעת המכשירין באיסורי הנאה בשטר. והמכשירין באיסורי הנאה עמ"ש בסי' כ"ח שם וכ"ד הר"ן אצל מ"ש בשטר מלן ע"ש: והרשב"א בתשובה נמשך אחרי דברי בע"ה שבי' קדשה במחבר אינה מקודשת דמקשינן ויצאה והיתה וכמ"ש בפ"ק אלא מלתא כ"ו. וכמ"ש והקשה בע"ה מהתוספתא מ"ד דקדושין המקדש באשרה ופירושה בעיר הנדחת כ"ו כמ"ש שם אבל הרשב"א בחידושי ריש קדושין חזר בו ותירץ דהתוספתא בקדושי כסף ודפ"ק דגטין בקדושי שטר וכ"כ הר"ן שם וכ' דקדושי כסף לא מקשינן לגט כמ"ש שם סי' א' בעי ר"ל כ"ו החיות לציאות מקשינן כ"ו אי"ד החיות כ"ו וכ' שדעת הרשב"א כן:

באר היטב

פתחי תשובה

(ד) הנאה. הרשב"א נתשובה סי' תרי"ג מסיק ע"פ הירושלמי דנאיסור הנאה ון התורה אינה מקודשת ונאיסור הנאה דרנן מקודשת והנה לעיל סי' כ"ח והתימה על רמ"א שלא הזכיר חילוק זה:

(ה) ויש מכשירים. עיין ח"נו שחולק וכתב דלין כלן יש מכשירים ע"ש:

אוצר

הפוסקים

סיק יד אית ג—סיק טו אות ב

מהבכדש וקדשה בשטר. צרמ"א כלן הוצאו שתי דעות ד"ה שהוא פסול, ויש מכשירים, ומקור הדעות לויין צננים דה"ה שהוא פסול הוא המ"מ פ"ג דאישות, וה"ש מכשירים הוא הרשב"א סי' תריג. ולעיל בסי' כ"ח סעיף כ"א פסק הרמ"א דנדרה הנאה מאחד וקדשה בשטר הו"ו קדושי, והמקור שם לויין מהרשב"א סי' תריג תריג. והאחרונים הקשו על הרמ"א למה הביא כלן שתי דעות ובסי' כ"ח פסק צנחנא דהו"ו קדושי, ויותר מזה נתקשו על מקור הדעות כפי מה שזיינו פה ושם, שאינם מתאימים עם דבריהם צננים, ועפ"י נחלקו גם לדעת, ונתחלקו לארבע דעות: א' הסוברים דבין שטר שנכתב על איסור"י דאורייתא דעלמא, בין שנדרה הנאה וקדשה בשטר אינה מקודשת, ב' הסוברים דצננים בין הו"ו שפך קדושי, ג' הסוברים דצננים מקודשת, ד' המחלקים בין שטר שנכתב על איסור"י דעלמא שאינה מקודשת או שהוא חלו במחלוקת, לבין נדרה הנאה ממנו וקדשה בשטר דמקודשת צדא. ויתבאר דעות אלו וטעמיהם לפנינו בזהותיות הצאות.

ב. הסוברים דשטר קדושי שנכתב בין על איסור"י דאורייתא דעלמא, בין שנדרה הנאה ממנו וקדשה בשטר אינה מקודשת, ורק בשנכתב על איסור"י מדרבנן, מקודשת. צ"ח סק"ו כתב דהמ"מ צ"ג דאישות [שליין צרמ"א כמקור על ה"ה שהוא פסול], לא הזכיר דין איסור הנאה, רק דין דמחבר כתב דפסול כש גיטין, ואדרבא מדבריו משמע שהוא כשר על איסור הנאה, דהא פסול מחובר בקדושין יליף לה מגט, ובגט הנכתב על איסור"י כשר, כדאיתא בסי' קכ"ד, רק הרשב"א נתשובה סי' תריג מסיק עפ"י הירושלמי דנאיסור"י מן החורה אינה מקודשת ונאיסור"י מדרבנן מקודשת. וצ"ח סק"ו ז' הוסיף הח"מ שלא מלא מי שחולק על הרשב"א ה"ל, והתימה על הרמ"א שלא הזכיר חילוק זה שחולק הרשב"א בין איסור"י מן החורה לבין איסור"י מדרבנן. ובסי' כ"ח סקמ"א כתב הח"מ על פסק הרמ"א דנדרה הנאה מאחד וקדשה בשטר הו"ו קדושי, דהמעין בגוף תשובה הרשב"א סי' תריג יראה דאף שנתחילת דבריו כתב ד"ל דמקודשת דמדמה לה לגט, מ"מ בסוף דבריו חסיד עפ"י הירושלמי לחלק בין איסור"י מדין חורה לאיסור"י מדרבנן כ"ו, ודבר הנאסר ע"י קונם הוא כדבר האסור מדין חורה כ"ו, וא"כ תימה על הרמ"א איך העתיק סתם דברי הרשב"א דאם קדשה בשטר הו"ו קדושי"ה.

ועיין

בב"ש מהדו"ק, וע"י בעצי ארזים סי' כ"ח סקמ"א שכתב דהמעין ב"רשב"א בסוף התשיבה יראה שיש שם חסרון דברים, ובדואי היה להביי תרמ"א

ג. ואם יש לחלק בזה בין מחובר דאורייתא למחובר דרבנן, כגון עציץ נקוב. צעלי ארזים סק"ה עמד בסתירה דברי הרשב"א דסי' תיר וסי' ח"ק רכ"ו, וכתב דאפשר ליישב סתירה זו ולחלק בין מחובר דאורייתא, דילפינן בזה קדושין מגיטין מהיקשא, לבין מחובר דרבנן כגון כתבו על עציץ נקוב ונתנו לה, דבגט פסול רק משום גזירה שמא יקטעו כדאיתא בגיטין דכ"א, וי"ל דבקדושין לא גזרינן, כמ"ש רש"י ותוס' [בגיטין ד"י] דכמה גזירות לא גזרינן בקדושין שהוא חשש רחוק שיצאו לידי איסור ערוה, וכ"כ ק"ח מהתשובה הרשב"א סי' ח"ק רל"ג ע"ש, [ובאופן זה הוא דמכשיר הרשב"א בסי' תיר], ואפשר שפ"ד זה מפרש הרשב"א מה דקאמר בגמ' שם מילתא דאיתא בקדושין לא קאמי, דהיינו דכיון דמחבר דאורייתא פוסל בקדושין לכן לא קאמי מחובר דצרייתא [כלל, אע"ג דחשיב שם גם מילי דרבנן].

ובמעיל שמואל סי' ע"ו כתב ג"כ ליישב סתירה הרשב"א באופן כ"ה"ל, דבסי' תיר מיירי הרשב"א בכתב צעליץ נקוב ונתן לה הפע"ל, דאפילו בגט נמי כשר מדאורייתא, אפילו לרצא, ופסול החס רק משום גזירה שמא יקטעו וכדאיתא בגיטין דכ"א, ומש"כ בסי' ח"ק רכ"ו דאינה מקודשת במחובר, מיירי שכתבו במחבר לקרקע עולם, מיכו סיים דהוא דוחק ק"ח.

אולם בימי שלמה פ"ה דאישות ה"ל ג' דהא יישוב זה בדברי הרשב"א, וכתב דדברי המעיל שמואל תמוהין, דא"כ מה זה שכתב הרשב"א בסי' תיר דדוקא בגט פסילנא משום דכתיב ונתן או משום דכתיב צספר כ"ו, הא בגט כה"ג לא מ"פסל, ואפילו לרצא דפסול אינו אלא מדרבנן ומדמייתי הרשב"א קרא ד"נתן" או "צספר" מוכח דפסולא דאורייתא קאמר, ועוד קשה, דאי דכ"ו דוקא מיירי הרשב"א אצל מחובר לקרקע ממנו פסול, מאי ראי' מייתי שם מהתוספתא דהמקדש צעיר הנדחת כ"ו, הא החס מיירי במחבר לקרקע ממנו, ואפ"כ כשר, ועוד מאי קאמר דלין נראה כן דעת רש"י, וכרי אפשר לומר דרש"י מיירי במחבר לקרקע עולם ממנו, ובכ"ו הוא דפסול משום דאיתקש הו"ה לז"א, אצל מחובר דעציץ נקוב ליכא לפוסלו מהב"ש דאפילו לרצא לא פסול אלא מדרבנן. ועמ"ש מ"ש"כ ליישב דברי הרשב"א באופן אחר.

טו. או על איסורי הנאה וכ"ו. א. תמצית הדעות בדיון זה, ואם יש הבדל בין איסור"י דעלמא לבין נדרה הנאה

י' בהמות מהר"ח על הטור אות ח' תמה כן על הב"י בסוסי' כ"ח שגם הוא הביא שם מהרשב"א דמקודשת בנדרה הנאה. וכן הקשה על הב"י

אוצר

פ"ק טו א"ת ב--ג

הפוסקים

הרמ"א שפסק בנדרה וקדשה נשטר ומקדשה, דברי נדרה הנאה הוא הפקר ולא צא לרשות כלל כו', ולי"ע.

וחמקנה בקי"א סי' כ"ח סעיף כ"א לה מחילה לתוך דברי הרמ"א שם, ולחלק בין שטר שכתבו על איסור"י לדאורייתא דעלמא דלא מהני, לבין נדרה הנאה וקדשה נשטר דמהני, אך שז הפלה בנדרה הנאה גריד טפי, וכחז דנראה דעם הרשב"א הוא כיון דקי"ל כרצא דאמר כל מלחא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני, אי"כ היכא דאיכא עבירה בנתינה אין הנתינה כלום, ואפילו לדעת הפוסקים [בדמ"מ סי' ר"ח] נשבע ונדר שלא למכור וכסיו ועבר ומכר מהני, מ"מ צאוסר הנאה נכסיו שאני י"ג, כדליתא בנדרים דף ל"ה דכיו בהקדש והמקבל מעל כשוליא, כיון דקי"ל בהקדש צמוד חיו מתחלה, וגרע טפי משאר איסור"י, וכיוצא דכתב הרשב"א י"א אינה יכולה לזכות, אי"כ צמוד הנאה י"ל דאף שה"ס דידן מודה, כיון דאין הקדש מתחלה צמוד אין הנתינה כלום וצדקה הצעל הוא וצדקה חקוקה, ועפ"י צדק שם בהמקנה דברי הרשב"א צדוף החשובה שהם מצומצמין ט"ש, וסו"ס, דלפ"י מה שכתב הרמ"א בנדרה הנאה וקדשה נשטר הוא קדושין, י"ע.

ובשכתב השטר על איסור"י לרבנן ומקדשה לשיטה זו, כתב צגט מקושר (למהר"ט אלגאזי) סי' ג' דף ח' דנראה ודאי דהאי מקדשה [באיסור"י לרבנן] דלחמין בירושלמי, לא מקדשה לגמרי, אלא מקדשה דוקא מן התורה, ואם לא נהנוס חוזר לריכב גט, אבל מדרבנן מחמירים טפי, ואם לא נהנוס חוזר ומקדשה, או דאם קדשה אחר לריכב גט מראשון ומשני, כיון דלדרכו [היינו לרבנן] כתבו על איסורי הנאה כו', וכמו שכתב הרמב"ם בפ"ד דלישות הל' ר' לענין פסולי עדות לרבנן, י"ע.

ג. הסוברים דשט"ק שכתבו על איסור"י דאורייתא, או בנדרת הנאה וקדשה בשטר הוא ספק קדושין, או שזה שנוי במחלוקת בין הראשונים. ע"י צ"ש סק"ח דמה שזוין ברמ"א דמ"מ פוסל, ליתא, אך מליט פלוגתא דזכ בירושלמי כו', ומה שמליין כהן המגיד קאי על דבר מחובר, [ובמהדור"ק פירש כצ"ש כוונתו ביתר צדור, ח"ל: מה שמליין י"א שהוא פסול המגיד, ליתא, אלא פלוגתא זו היינו מחלוקת בירושלמי שטר קדושין שכתבו על איסור"י אי מקדשה, ומה שמליין צ"ש המגיד קאי על דבר המתובר, ואלו שחי דעות צאוסורי הנאה כתב [ברמ"א] צ"ש חשוכה הרשב"א סי' תר"ג, כלומר שם הביא מחלוקת זו כו', והיינו אפילו צאוסור"י דאורייתא, ורבנן קמאי שם בירושלמי י"ג, כן הוא מוכרח לפ"י בנדרה משה, מיכו הרשב"א חפס עיקר כרבנן דקיסרי

כהלכתא אפילו לפני דידן, והנה שם על הרשב"א שלא פירש כן דברי בירושלמי, אלא שבסוף דבריו מסיק דעדיין הדבר שנוי במחלוקת הראשונים אי קי"ל בירושלמי בזה, ובסופא ממנו להלן באות שאח"כ.

יג. היינו לפי מה שביאר לעיל בדיה הקודם, דהרמ"א מיידי בנדרה הנאה מנכסיו של המקדש, ולא ממנו, והריד באוצה"ס סי' כ"ח ס"ק ק"ד אות ד' ע"ש.

יד. והיינו דבירושלמי ס"ק דקדושין הל' א' הובאה מקודם מחלוקת לענין גט שכתבו על איסור"י, וקאמר בתר הכי, הדין בה רבנן מאן דאמר מגורשת מקדשה, ומ"ד אינה מגורשת אינה מקדשה, פליגין רבנן דקיסרי בשם ר' יעקב בר אבא, מ"ד מגורשת מקדשה איסור"י מדבריהם, ומ"ד אינה מגורשת אינה מקדשה איסור"י מדברי תורה, ומפרש הב"ש דפלוגתא זו שהובאה ברמ"א הכולה כרבנן קמאי בירושלמי שאומרים דכשם שחלקי לענין גירושין כך מחלוקתם לענין קדושין ורלא כהרשב"א שתפס לעיקר כרבנן דקיסרי. ומש"כ הב"ש דכן הוא מוכרח לפ"י כד"מ, כד"מ שלפנינו לא נמצאו שום

ועיין בפנים חשוכה הרשב"א, דאחר שהביא מסקנת בירושלמי לחלק בין איסור"י מדי"ת לאיסור"י מדבריהם, כתב, דלע"ג דבגמ דילן [גיטין דף כ' ע"א] סתמא אמרו וקצטו בהלכתא [דגט שכתבו על איסור"י כשר], ולא חילקו בין איסור דבריהם לשל תורה, מ"מ כיון דפרישו פלג בהדיא [בירושלמי] דלא איתמר אלא צאוסורא דרבנן, נקטין כותבה, ומ"מ אף אם חמאי לומר דגמין פליג אגמרא דבני מערבא, וקצטר דלא שנה צאוסור"י לרבנן ול"ש בדאורייתא ובכל גווני מהרש"א, אפ"י לגבי קדושין לא אשכחן בגמין הכי, ואי לא ה"ל בירושלמי דחילקו בין שטר לכה"כ דר' מאיר י"א, הוי מלי למימר דקדושין אפילו צאוסור"י דדבריהם אינה מקדשה, משום דבני מידו דלית לה הנאה מניה וכס"ד מטיקרא בירושלמי, דל"ש בין מקדש בגופו למקדש בשטר, וכלכך סגי לה דעיקר מלי דאיינו ופרישו בירושלמי, דדוקא שכתבו צאוסורין לרבנן י"א.

וכן צא"ר נ"י (ותאומי נ"י) סק"ו כתב דמה שהביא הרמ"א שחי דעות בכתב על איסור"י, ליתא, דעיקר החילוק הוא אם כתבו על איסור"י דאורייתא פסול, ועל איסור"י לרבנן כשר, כמ"ש הרשב"א צ"ש בירושלמי. ובס"י כ"ח סקס"ב לענין נדרה הנאה ממנו וקדשה נשטר, כתב דתחשבה הרשב"א ליתא דוקא צאוסור"י לרבנן מקדשה ולא צאוסורי דאורייתא, וגבי קונס הוי איסור דאורייתא, וא"כ אינה מקדשה. וע"י גם צא"ר יעקב סי' קי"א, שהסתייג ליידינו מדברי הרשב"א ה"ל בנדרה הנאה וקדשה נשטר אינה מקדשה.

וע"י צא"ר מלואים סי' קל"ט סק"י, שכתב לצד החילוק בין גט דכשר שכתבו על איסור"י לבין שטר קדושין דפסול [לשיטת הרשב"א], דלע"ג דליתקס הוי ליתא, מ"מ שאני גט דלא צנו זכיה רק נתינה לידה לחוד, דהא מהני אפילו צ"כ, אבל קדושין דליתא צ"כ וצטין מדעתה, ליתא נמי בתורה זכיה כמו שא"ר שטרי הקנאה, [דבני קנין וזכיה בגוף השטר. מדבריו לעיל].

ובע"י כתב לצד החילוק בין גיטין לקדושין לדעת הרשב"א, בע"י קדושין סק"י, ובס"י כ"ח סקס"ב, והוסיף הסבר, דהא לצדור קשה למה בגט אם כתבו על איסור"י כשר, הא איסור"י אינם שלם ויכול לעילן מי שיראה, אי"כ הוי כאלו לא צא בגט צדשה כלל, שהרי גם כשהוא צדשה אינו צדשה, אלא דבגט י"ל דהא מתגרשת צ"כ אפ"י שאין לצדקה לקבל בגט, וע"כ י"ל דרחמנא חוקמא צדשה, אי"כ שפיר י"ל דגם בכתבו על איסור"י מתגרשת, דע"כ חוקמא צדשה לענין שחגרש בו, אבל לענין קדושין שהם מרלוה כרי לריך שיבא השטר לרשותה, ואיסורי הנאה הפקר הם ולא צא השטר לרשותה כלל, ועפ"י חמה על

נוסחא נכונה בדבריו אשר ממנו העתיקו שמקדשה בשטר. וכע"י כתב העצ"א כאן בסק"ו. אולם בשו"ת הר"ן סי' ב"ה [ומובאים דבריו באות שאח"כ] הביא ג"כ שהרשב"א בתשובה כתב בענין אשה שנדרה נדר שאם קדשה בשטר אינה מקדשה, ושכמד דבריו על בירושלמי.

יב. היינו מה דקאמר שם בירושלמי באיסור"י מדבריהם מקדשה. לית הדא טעמי על ר"מ דאמר המקדש בחמץ משש שעות ולפסלה [דאינו אסור בהנאה אלא מדרבנן לר"מ] לא עשה כלום, התם בגופו קדש הכא בהנאה שבו קדש, ולפנינו הגירסה בתנאים שבו קדש, היינו במה שכתוב בן, מעתה אפילו באיסור"י דבר תורה תהיה מקדשה, ומה בינו ולשטר שאינו שו"ס, תמן אינו ראוי להשלים עליו [באיסור"י אינו ראוי להצטרף לדבר אחר] בהם הכא [בשאינו שו"ס] ראוי להשלים עליו.

יג. וע"י בגט מקושר (למהר"ט אלגאזי) סי' כ' דף ד', שכתב לפרש דברי בירושלמי באופן אחר מהרשב"א, והוא דאפילו למ"ד דגט שכתבו על איסור"י דאורייתא כשר, מ"מ בקדושין פסול, ושלפ"י סלקי דברי בירושלמי

אוצר

סיק נ"א אות ג—ד

הפוסקים

בה ליתנו לגנו או לאחיו, או לזוה וצ"ח ב"ח ופירשם ממנו, [ואפי"ן דלדורא איסורא] הו' ואינה יכולה ליהנות מאי איכפת לן, דהא בשטר לאו בהנאה מתקדשת אלא בכתובה מתקדשת, מדבריו [לעיל], אך שוב הביא דהרשב"א בחידושו לנדרים בסוגיא בג"ל חולק על הר"י בזה, וס"ל דכל מחנה שהמקבל אינו יכול ליהנות ממנה אינו זוכה בה כלל כ"י, וכן נראה להדיא מדבריו בתשובה סי' תר"צ דאינו זוכה בה כלל ואפילו לאחר שיתשול על נדרו, וכן שפיר מצינו למימר דמהאי טעמא כחז הרשב"א דאשכ שגדרה הנאה מפ' וקדשה בשטר דאינה מקודשת, כיון דבעינן ונתן בידה שחזרה זו ואינה זוכה בו כלל ואפילו לאחר שתשאל על נדרה. ועפ"י מסיק דף ה' טור ד' דין זה של נדרה הנאה וקדשה בשטר, חלוי במחלוקת הרשב"א והר"ן בג"ל. [אלא ששוב הביא דעת הר"ן עלמו בתשובה דאפילו בכתבו על איסורא דעמלמא מקודשת, וכי"ל]. ועי' להלן מהערה"ש דאם כי תפס דהעיקר להלכה דקדשה בשטר שכתבו על איסורא דאורייתא מקודשת, מי"מ סו"ס, דלמעשה יש להחמיר.

ד. הסוברים להחמיר שט"ק בין בנדרה הנאה וקדשה בשטר ובין בשכתבו על איסורא דעמלמא. עי' ב"ש סי' כ"ח סק"י דאחר שכתב לפרש דברי הרמ"א שם דהו' ספק קדושין כמו באיסורא כ"ן כ"ן שהביא הרמ"א שחי דעות, כתב שוב דקשה על הרמ"א שם שפסק בשם הרשב"א דמקודשת, וארי בתשובה הרשב"א איתא להיפך, וכמו שהקשה בחי"מ, [וצ"ח מהדו"ק הקשה כן גם על הבי' דגם הוא הביא בשם הרשב"א דמקודשת], וכחז אופן אחר דאפשר ליישב ק"ת, כי בירושלמי איתא ב"ן צגיטין ב"ן בקדושין אם כותב ע"י איסורי הנאה דאורייתא בטל, וצ"ח ש"ס שלנו מבוזר דאם כותב גט על איסורא כשר, כמ"ש לקמן סי' קכ"ד, וכחז הרשב"א ד"ל דש"ס שלנו איירי אם כותב על איסור דרבנן, ואח"ל דאיירי באיסור דאורייתא והירושלמי פליג על ש"ס שלנו, מי"מ י"ל אפילו לש"ס שלנו דהקדושין בטלים, כי יש לחלק ב"ן גיטין לקדושין, והנה מש"כ הרשב"א דש"ס שלנו איירי באיסור דרבנן, פליגי עליו הפוסקים כמ"ש הר"ן [צגיטין דכ"א], ולפ"י ע"כ הירושלמי חולק על הש"ס שלנו [צגט], וא"כ למה לן למימר דהירושלמי פליג על הש"ס שלנו וגם נחלק ב"ן גיטין לקדושין, ויחר מחסדר לומר דגם הירושלמי וגם הש"ס שלנו ס"ל דגיטין וקדושין שוים כמו דקיי"ל לענין שאר דינים, לכן לפי מ"ש בסי' קכ"ד בשם הר"ן בכתב גט על איסור דאורייתא בגט כשר, פסק כ"ן ג"כ דהקדושין כשרים הם, אפי"ן דלשון הבי' [והרמ"א, ב"ש מהדו"ק], אינו מורה על כוונה זו, מי"מ לדינא יש ליישב כ"ן וי"מ בודאי אסורה להנשא לזה שגדרה הנאה ממנו, ומש"כ הו' קדושין, היינו לחומרא הו' קדושין ולא לקולא.

ועי' גם בבבבג"א סי' כ"ח סק"א שכתב דהרמ"א סובר דלא קיי"ל בהרשב"א, כמ"ש ברי"ס סי' קכ"ד לענין גט דאפילו באיסורא

דקיסרי שם דאמרי לא פליגי וכו']. וצ"ח כ"ח סק"י כתב הר"ש ב"ח אחד לפרש דברי הרמ"א שפסק שגדרה הנאה הו' קדושין, וצ"ח ל"ב הביא פלוגתא אם קידש בשטר של איסורא, ד"ל מש"כ הו' קדושין היינו לאפוקי קדושין כסף [ע"ל] איסורי הנאה דלא הו' קדושין לכת"י, [ובשטר הוא ספק קדושין. מדבריו במהדו"ק סי' ל"ב. ועי' עוד להלן מה שכתב מהר"ש שכתב לפרש דברי הרמ"א ב"ח אחד, שפוסק דמקדש באיסורא הו' ודאי קדושין, ודלא בהרשב"א].

ובגמ' מקושר (למהר"ט אלגאזי) סי' ז', אחר שהביא בתחילה דבריו דברי הירושלמי, ובמסקנא לדינא לפיו דבאיסורא מדיון מורה אינה מקודשת ובאיסורא מדרבנן מקודשת, ושכן פסק גם הרשב"א לפי הירושלמי, הביא דף ה' טור ד' מש"כ הר"ן סי' כ"ח שאשאל על אשה שאברה ע"ד רבים שאין לו התרה כל קדושין שתקבל שלא ברצון פ', ודן אם אפשר שתתקדש בשטר, וכחז דכיון דלא מחבירה ביה וקיי"ל גבי גט כתבו על איסורא כשר וקיי"ל דמקשינן אויב ליתא, וכיון שכן הו' אפשר לדון גם בשטר קדושין שאם כתבו על איסורא כשר כ"י, אצל מה אעשה בהרשב"א כתב בתשו' צגיטין דאשכ שגדרה נדר כזה שאם קדשה בשטר דאינה מקודשת וסמך דבריו על הירושלמי, ואפי"ן שיש לדון בדבריו אחר שהוא כתב דאפילו נתקדשה אינה מקודשת, מאן גבר דרז גובריה לומר שתתקדש לכתחילה ע"כ, וכחז בגמ' מקושר דנראה מדבריו הר"ן דלענין דינא ס"ל דלא בהרשב"א, אלא דשט"ק שכתבו על איסורא כשר, ואם עבר וקידש בו מקודשת, אלא דלכתחילה תשג לבטלה בהרשב"א ט'. ודף ח' טור ג' כתב דכן הו' דעת החו' בקדושין דף ג' א' שכתבו ח"ל: דאין לר"ך שיטת השטר ש"ס, כדאמרינן כתבו על איסורא כשר עכ"ל, מדבריהם אלו נראה דגט ושט"ק שווים לענין איסורי הנאה, וכיון דגלי לן תלמודא גבי גט דכשר באיסורא, ממילא ידעינן לשטר קדושין דדינא הכי, כיון דאיתקש הו' ליתא ולא משגיחין להירושלמי כלל. ועפ"י כל הדברים בג"ל מסיק דף ט' טור ז' דנמצינו למדים ממה שכתבנו, לענין הלכה, דשטר קדושין שכתבו על איסורא דאורייתא במחלוקת שנוי בין הפוסקים, דאיכא מ"ד דאינה מקודשת, ואיכא מ"ד דמקודשת כגט דקיי"ל כתבו על איסורא כשר, אך אם כתבו באיסורא דרבנן לכו"כ אם קידש בו מקודשת.

ולענין מדרת הנאה מפ' וקדשה בשטר, כתב צגט מקושר שם, דזה חלוי עוד במחלוקת אחרת שבין הרשב"א להר"ן, והוא לפי מה שעמד דף ד' ד' על דברי הרשב"א דאיך למד דין זה מאיסורא דעמלמא, דהא לא דמי, דהתם כיון דאסור לכו"כ ולא חזי לכולם הו' הפקר [ולא זכתה צ'ן], אצל שגדרת הנאה ממנו דלדורא דוקא אסור ולכו"כ שרי, וזכה הו' דדבר וקנין אית לה בו דלכתחילה ירשור צ"ח, וכמ"ש הר"ן בנדרים דף מ"ז דמי שגדר הנאה מחבירו ונתן לו מחנה אפי"ן דאינו יכול ליהנות ממנה וזכה

דברים על שטר שכתב על איסורא. אך בדי"ם כת"י אוקספורד נמצא כתוב וז"ל: וכתב עוד הרשב"א סי' תר"ג בירושלמי אמר מחלוקת בשט"ק שכתבו על איסורי הנאה אי מקודשת.

טו' וב"ב בנשמת חיים (על הסמ"ג) עשין מ"ח דמ"ד א' לפי תשובה זו, והביא עוד משרית הר"ן סי' כ"ז שנשאל ג"כ בענין בג"ל. ואחר שדן בכמה צדדים להתיר לקדשה, כתב ובאם א"א באופן אחר יש להתיר לשאול על נדרה, ואחרי כן לרוחא דמילתא תתקדש זאת האשה בשטר, לפי שקרוב אני לומר שאין חל איסור כלל על קדושין שטר, והא אמרינן לענין גיטין כתבו על איסורא כשר ושט"ק מגיטין ילפינן ליה וכו'. וכן ביקהיל שלמה סי' ל"ב דע"ה א' כתב דהר"ן בסי' כ"ז חולק על הרשב"א כ"י, ודלא כמ"ש הח"מ דלא נמצא מי שחולק בזה על הרשב"א. ובמלואת אבן הוכיח דכן דעת הר"ן מש"כ

בריש קדושין, כיון דמקשינן הו' ליתא וימנע ילפינן קדושין שטר, מה יציאה לא בעינן שתייה הגט שרי"ס דהא קי"ל כתבו על איסורא כשר, אף שסיק נמי אצ"ס שאינו שרי"ס וכו'. וכן הביא מהר"ן הג"ל בבבבג"א סק"י.

טז' לפי דברי הבי"ש במהדו"ק נראה דשני האופנים שכתב הבי"ש ליישב דברי הרמ"א הם שני דרכים, ולא שחזר בו ממש"כ בתחילה דהרמ"א הו' ספק מקודשת. דבמהדו"ק לא כתב הבי"ש בסי' כ"ח רק הדברים האחרונים דהו' ודאי קדושין, ורק בסי' ל"ב אחר שביאר דשתי הדעות שהובאו ברמ"א הן המחלוקת בירושלמי, כונן את הפירוש הראשון וגם בסי' כ"ח במגת הרמ"א לספק קדושין, והוסיף: לפי"ן אצ"ל מש"כ שם [ר"ל מה שכתב בסי' כ"ח דהו' ודאי קדושין], אלא לטעמיה אויל, דס"ל דאיתא פלוגתא במקדש באיסורא, נמצא שבמהדו"ק תפס לעיקר את הפירוש דהו' ספק קדושין. ובמהדו"ב

אוצר

ס"ק טו אות ד-ו

הפוסקים

אם השטר הוא שו"פ חסור, אף כשישנו לה בתורת שטר, ואפי"פ שמתנו לאו ליבנות ניתנו [וא"כ לא יהיה חסור אף לכתחילה מטעם זה, ובמ"ש במאירי ברכ"ש דכ"ה א' ח], בזה יש הנאה בזולת קיום המלוה, שהרי משחרש בדמי הקלף, וממ"מ אף בדבר שאין שם הנאה, חסור לכתחילה משום בזוי [מלוה] כמו שאמרו ביבמות ק"ג ב', סגול של ע"ז לא תחלוץ לכתחילה וכן גלגל של ע"ז בסוכה ל"א ב'. וכן פסק בפסקי הלכות (יד דוד) פ"ג דל"ז א', ולכתחילה אין כותבין אותו על איסורא, ועי' מש"כ ביד דוד שם.

ובשו"ת מהר"ם שו"ק סי' ס"ו כתב ג"כ דחסור לכתחילה לקדש בשט"ק שכתבו באיסורא, ואפילו להסבירים דבגט מותר גם לכתחילה, דיש לחלק, משום דבגט אמרינן דמעות לאו ליבנות ניתנו, ואף דיש עוד איסור שאסור ליתן איסורא (ובגט הרי נריך ליתן לה בנייר), י"ל ע"ז דאפשר ולא קא מכון, כמ"ש הב"ח בסי' קכ"ד, ולהכי מותר, משא"כ בשט"ק די"ל דקדושין לא הוי מלוה, דיכול לקיים פריה ורביה גם בפילגש, ואפילו נימא דהוי מלוה ממ"מ בקדושין מלכד המלוה הרי קונה האשה ע"ז [ולא שייך לומר דלא קא מכון], ולכך פשיטא דאסור לכתחילה לקדש אותה בשטר של איסורא. [אמנם דעת מהר"ם שייך עמא דבאוסורא: דאורייתא אפילו בדיעבד אינה מקודשת, ושיש בדגל בין איסורא: דאורייתא דעלמא לבין נדרה הנאה, וכמוכח ממנו להלן אות ז].

ובלחם שערים סי' מ' ד"ה יודבריי, הביא מש"כ הר"ן בסי' כ"ז באשה שאסרה ע"ש כל כסף קידושין שהקבל עלי רשות פלוני, וכתב שם הר"ן שיקדשה בשטר [וכוונת לעיל בהערה ט"ו], ותמה עליו דהא אף אם נימא דשט"ק שכתבו על איסורא מקודשת ממ"מ י"ל דהיינו בדיעבד, אבל לא לעשות כן לכתחילה, ואף דגבי גט נחלקו הפוסקים בזה ויש סוברים דגם לכתחילה שרי כמבואר בריש סי' קכ"ה, היינו דוקא גבי גט משום דמסתמא לא חשיב זה להנאה דהא בקדשי הוא מגרש ובמ"ש הר"ן גופיה בספ"ג דשנעוץ עיי"ש, אבל בקדושין דמסתמא חיה לכו הנאה שמתחתנים ע"ז (עי' בתוס' נדרים מ"ז ב' דמבואר כן להדיא), א"כ איך נחיר להם ליבנות הנאה כזו מאיסורא לכתחילה, עי' תוס' גיטין ד"ב ע"ב ד"ה בכתובת קאקע, והיה אפשר לומר דס"ל להר"ן דכיון שא"א למאן לה חקיה אחרת חשיב כבדיעבד וכו'.

ו. האם יש לחלק לדעה זו בין אם ידעה האשה שהשטר כתוב על איסורא, ללא ידעה. ביד דוד (פסקי הלכות) פ"ג דל"ז ד', אחר שהעלה דאם קידש בשט"ק שכתבו על איסורא: דאורייתא מקודשת, כתב, אף עכ"ז אם האשה לא ידעה שהשטר הוא מאיסורא: יכול להיות שאינה מקודשת, דאפשר דעתה גם אטויה, ואילו הייתה יודעת שהוא איסורא לא הייתה רוצה להתקדש, ועי' בפני משה על הירושלמי שהרגיש בזה, ודבריו נכונים. [על עמל הדיון כשהאשה לא ידעה שהוא שטר של איסורא לא מלאנו בפני משה כלום, וכנראה דכוונתו למש"כ הפני משה לפרש דברי הירושלמי בזה שמחלק בין שטר של איסורא: דאורייתא מקודשת לבין שטר שאינו שו"פ דמקודשת, משום "מתן אינו ראוי להשלים עליו ביום הכה ראוי להשלים עליו", דבאיסורא: שאינו ראוי להשלים גנאי הוא לאשה להתקדש בכתוב על דבר שאינו שו"פ כלום, אבל בשטר שאינו שו"פ ליכא גנאי שהרי ראוי הוא להשלים ע"כ, ולפי דברי הפני משה אפשר לומר דאף להסבירים דהמקדש בשטר של איסורא:

באיסורא: דאורייתא כשר, וה"ה לקדושין, דמש"כ [הרשב"א] דאפילו אח"ל דגמ' דיון פליג בגט אפי"ה בקדושין לא אשכחן כו', לחזק דבריו כתב כן, ועיקר דעתו דגם בגיטין כן, ולא קיי"ל כן, ובסי' ל"ב כתב [הרמ"א] פלוגתא בזה, מ"מ נראה עיקר כמ"ש כאן דכשר. וכ"כ כאן בסוס"ק י"א, והוסף שכ"כ הר"ן בריש קדושין. [הוכח לשונו בזה הקודם בהערה ט"ו].

וכן ביד דוד (פסקי הלכות) פ"ג דל"ז ג' פסק דלא בהרשב"א, כיון דהירושלמי מדמה גט לקדושין ובגיטין חולק הבבלי על הירושלמי, וכן הסביר שאמר הירושלמי לחלק בין דבר שאינו שו"פ דחזי לאלטרופי לבין איסורא, חכרה ג"כ בבבלי [גיטין דף כ'], ועי"ז מכשיר הבבלי בכל איסורא, א"כ ממילא כיון דבגיטין לא קיי"ל בהירושלמי, גם בקדושין לא קיי"ל כותיה, והוסף, שכן הוא גם דעת החוס' בקדושין דף ג' [וכדלעיל בגט מקושר], וכ"כ בגר"א, והעיקר בדבריו.

ועי' גם במאירי קדושין עמ"ו ו' וסי"ב שכתב דשט"ק כשר באיסורא, על הדרך שמבואר בגט [בגיטין ד"ב] ואפילו באיסורא של חורה. ואחר שהביא דעת הרשב"א ושלמד כן מהירושלמי, כתב דמ"מ בתלמוד שלנו בגיטין ד"ב נאמרו הדברים בסתם כתבו על איסורא כשר כלומר אף בשל חורה, ואף הירושלמי יש לפרש כן, דמה דקאמר שם [לאחר שחילק בין מקדש בחמת דרבנן דאינה מקודשת, לבין שט"ק באיסורא: ארצון, דהתם בגופו קידש ובשטר בזה שכתבו בו קידש ומשויב מקודשת], מעתה אפילו באיסורא של חורה חלה מקודשת, יש לפרש בניהוחא [ולא כפירכא, כדמפרש הרשב"א] דאף באיסור חורה ראוי לומר כן שחלה מקודשת, והקשה מה בינה לשטר שאין בו שו"פ, כלומר דפשיטא שאף באיסור חורה כן ומה הולכה לומר, והרי הדבר פשוט שמאחר שמקדשה אף בשאינו שו"פ ה"ה כשאסור בהנאה אף מן החורה, ותיקן שאינו דומה, ולפיכך הולך ללמוד.

ובערך השלחן סי' כ"ח סעיף ל"ז, אחר שהביא הדעות השונות של הפוסקים בזה, כתב ג"כ דהעיקר להלכה דקדשה בשטר באיסורא: דאורייתא הוי קדושין כמו בגט, הלא דלמעשה מפני חומר א"א חשש הרמ"א בסי' ל"ב להביא גם הדעה השניה, אבל להלכה מוכח שישם דשוין בזה גיטין וקדושין (עי' גיטין י' מלחא דליחא בקדושין כו'), וגם אם הירושלמי מחלק בין איסורא: דאורייתא לדרבנן, העיקר כש"ס דילן, וגם הירושלמי יש לפרש כן דגם בדאורייתא מתקדשת ומתגרשת, דמ"ש שם מעתה אפילו באיסורא: דבר חורה חלה מקודשת, בניהוחא קאמר, ומ"ש ומה בינה ולשטר שאינו שו"פ כו' [עי' לשון הירושלמי לעיל בהערה י"א], מוסף עוד ראי' לזה, ודומה ראי' זו, אבל הראשונה מתקיימת. ובסי' ל"ב סוף סעיף י"א כתב שכבר ביאר מה שג"ל בזה בסי' כ"ח סעיף ל"ז, ולמעשה יש להחמיר.

ז. ואם מותר לשיטת הג"ל לקדש גם לכתחילה בשטר שנכתב על איסורא: במאירי קדושין עמוד ס"ב, אחר שהעלה דאם קידשה בשט"ק שכתב באיסורא: מקודשת, ואפילו באיסורא: דאורייתא, ודלא בהרשב"א, כתב דמ"מ לכתחילה [לא יקדש י], שהרי משחרש בדמי הקלף, ואיסורא: אף בפחות משו"פ חסור ליבנות כדאיתא צנדרים ל"ב ב' בענין מודר הנאה, ואף למי שפוסק שזה דוקא צנדרים, שאפילו ויתור חסור בזה (כדאיתא צנדרים שם), הא בעלמא איסורא: בפחות משו"פ אינו כלום, מ"מ

(י) הוספת המגיה שם, וצ"ח לעיין עוד בנדרים מ"ז ב' דמבואר שם דיש הבדל באיסורא: בין לכתחילה לדיעבד.

וצ"א את הפירוש הזה מפי' ל"ב והעמידו בסי' ב"ח סקנ"ו בתחילת דבריו וגם את הפירוש הראשון השאיר, וכנראה שלא רצה להחליט איזה מהם עיקר, וכתב את שניהם.

אוצר

סיק טו אות ו

הפוסקים

דקבלת הגט אין בו משום זכיה, דהא מגרשה בע"כ ואינה רועה לזכות בגט ואין לר"ך אלא נתינה לידה, אי"כ מה בכך שאסור בהנאה לאשה מחמת קונם, ולפי"ז הי"ב בקדושין אשה דאיתקש לגירושין דכתיב וילאך ותיבה, אי"כ גם בשטר קדושין אין לר"ך זכיה רק נתינה לידה.

ובישועות יעקב בפירוש הארוך סק"ב כתב ליישב דברי הרמ"א ולבאר דבחילוק בין איסורי הנאה דעלמא לבין נדרה הנאה הוא עפ"י הירושלמי פ"ק דקדושין ה"ג, ותוכן דבריו, דמתחילה הביא מחלוקת רש"י ותוס' בקדושין דף ג' בהא דאין אשה מתקדשת בפחות משו"פ, דרש"י פירש ואשה בפחות משו"פ לא מקניא נפשה משום דגנאי הוא לה, וכתוס' הקשו על פרש"י וכתבו דגרסינן אשה בפחות משו"פ לא מקניא, דאי"ל לקנות בכסף פחות מפרועה ואינו חלוי בדעתה, וצ"ח שיעת רש"י, דס"ל דאף בפחות משו"פ מקרי כסף דהא אסור לגזול אפילו פחות משו"פ, וכתב הסמ"ע העטם משום דחוי להצטרף ודבר חשוב הוא, וא"כ במקדש פחות משו"פ אין חסרון מלד הנותן רק מלד המקבל משום דגנאי הוא לה, ובקדושין שטר כשהוא פחות משו"פ אין חסרון גם מלד המקבל, משום דאיתו מקדשה בשטר עלמא רק כמה שכתוב בו, חתום בשטר שכתוב על דבר שאינו שוה כלל כמו איסור"י, לא חשיב נתינה מלד הנותן, דהא מי"מ צע"ח נתינה שיתן לה דבר מה, וזהו צ"ח דברי הירושלמי דקאמר לא סוף דבר בשטר שיש בו שו"פ אלא בשטר שאין בו שו"פ, קדשה בשטר של איסור"י פליגין בזה, ולכסף קאמר דלא פליגי הא באיסור תורה הא באיסור דרבנן, ולא כן הוי במקדש כחמץ דרבנן אינה מקודשת, החס בגופו קדשה צרם הכא בחנאים שבו קדשה, ומה בין זה לשטר שאינו שו"פ, החס ראוי להשלים הכא אינו ראוי להשלים, וכוונת הירושלמי הוא עד"ז, דבקדושין כסף אשה בפחות משו"פ לא מקניא נפשה [וכשיטת רש"י בג"ל] ובשטר אין הקדושין בכסף רק בחנאים שבו, אלא שמהל הנותן יש חילוק בין פחות מפרועה לאיסור"י, דהא חוי להצטרף ואיסור"י אין ראוי להצטרף, לכך נהי דאין חסרון מלד המקבל, מי"מ לא מקרי נתינה, מעתה זה דוקא כשהדבר אסור בהנאה לכל העולם ולא חשיב נתינה כל עיקר, אבל כשהאשה אסרה על עצמה הנאה אדם, בזה פשיטא דחשיב נתינה עכ"פ, דברי לנוחן ולכל העולם אינו אסור, רק לידה כיון דאסורה בדבר זה לא מקניא נפשה, וזה שייך רק בקדושין כסף, אבל בקדושין שטר מקניא נפשה כמה שכתוב בו, וסיים, דדברי הרמ"א נכונים ומיוסדים עפ"י שיטת הירושלמי וזה ברור בישוב סחירת דברי הרמ"א, ולדעתו הוא אמת גמור, ובפירוש הקצר ניין לדבריו בג"ל שצפירוש הארוך, שלפיהם יולא דבאשה שנדרה הנאה מאיש וקדשה, אם קדשה בכסף אינה מקודשת, ואם קדשה בשטר מקודשת.

ובתפארת יעקב סקט"ה צ"ח באופן אחר החילוק שבין גיעין לקדושין, וכן בין איסור"י דעלמא לבין נדרה הנאה, וכתב דנראה צ"ח דהירושלמי וש"ס דין לא פליגי כלל, ובש"ס דין מייירי באיסור"י דאין לר"ך ציעור, כמ"ש הר"ן לחלק גם גבי גט ככתבו על איסור"י בין דבר ה"ר"ך ציעור דלכ"ע אינו גט [ומובא ברמ"א להלן סי' קכ"ד], וכמעט כל איסורי הנאה דאורייתא לריכים ציעור כמ"ש בעל קרבן העדה בירושלמי שם, וזהו מורד הנאה, ומה שחלקו בירושלמי הוא בדבר ה"ר"ך ציעור כמו חמץ בפסח דמקשה מניה, והשתא אחי שפיר דמחלק בירושלמי בין איסור"י דאורייתא לדרבנן, דכיון דאסור מדאורייתא הוי כאילו אינו בעולם וכל העומד לשרף כשרוף דמי, אבל בדבר האסור בהנאה מדרבנן לא חשיב כאילו אינו, ואפשר דאינו לר"ך ציעור כלל, כמו חמץ דרבנן לזעת העור כמ"ז, דבאיסור דרבנן אין כח לחשוב הדבר כאילו אינו כלל כו', ולפי"ז בהדרת הנאה שאינו לר"ך ציעור לכ"ע.

איסור"י מקודשת היינו כשודעה ונתרנית, משא"כ כשלא ידעה יכולה למר דגנאי הוא לה].

ו. חסודרים לחלק בין שטר קדושין שכתבו על איסור"י דעלמא שאינה מקודשת, לבין נדרה הנאה מאחד וקדשה בשטר דמקודשת. צערך שי סי' כ"ח סעיף כ"א, אחר שהביא דעת הרשב"א בסי' תר"צ באשה שנדרה הנאה מאחד וקדשה [בכסף], דאינה מקודשת משום דאי"ל לזכות באיסור"י, ולא אמרין בזה הואיל ואי צעי מתשיל עליה כו' [והובא לעיל בסי' כ"ח] הביא מהר"ש סי' ת"א שחולק ע"ז, וסובר דיש זכיה באיסור"י, גם הביא מהר"ן בפ"ג דע"ז שכתב דאע"ג דהע"ז אסורה בהנאה ואין בה דין ממון אפי"ה כיון דיכולה להחבטל ע"י גוי מלי זכיה בה, וכתב, דלפי"ז ק"ו באיסור"י מחמת נדר, דהא בפ"ז, אף כשהכה בה ישראל הא אין לה ציטול, אפי"ה כיון דמטיקרא יש לה ציטול [ע"י גוי] חשיב ממון ויכול ישראל לזכות בה, כ"ש נדר דגם אח"כ יכול למיתשיל, ולפי"ז מיוסדים דברי הרמ"א, דבאשה שנדרה הנאה כתב, דאם קדשה בשטר הוי קדושין, ובסי' ל"ב הביא פלוגתא בכתבו באיסור"י, דהיינו טעמא, דבשטר איסור"י יש פלוגתא אי מלי לזכות בו, ובקדושין הא לר"ך שחזכה בו, משא"כ בנדרה, כיון דיש היתר ע"י שאלה, יש בו דין ממון ומליה זוכה בשטר, ונהי דהרשב"א ס"ל דגם באיסור"י מחמת נדר לא מלי לזכות, חפס הרמ"א בזה עיקר בדעת הר"ן (ה), וגם יש ס"ס שמא בכל איסור"י יש זכיה, וכדעת הר"ש בג"ל, ואח"ל דבאיסור"י אין זכיה, שמא באיסור"י מחמת נדר שיש לו היתר, יש זכיה.

ובנחלת בנימין (להר"י ברי"ער) סי' קכ"ז, אחר שהעלה דהר"ן סובר שבאיסור"י דקונם יש קנין להמודר, כיון דאלל המדיר הוא ממון וגם יש אפשרות למיתשיל, ודלא בדעת הרשב"א דכלל איסור"י לא שייך קנין, כתב ג"כ בדזה יש ליישב היטב קשיית הח"מ והצ"ש על הרמ"א בסי' כ"ח דאין פסק באשה שנדרה דאם קידשה בשטר מקודשת הא מתעצבת הרשב"א סי' תר"ג לא משמע כן כו', וגם קשה דבסי' ל"ב הביא שיטת החולקים בקידשה בשטר של איסור"י דאינה מקודשת, דיש לומר דהרמ"א שם פסק דלא כהרשב"א באיסור"י דקונם, כיון דפסקין בזה נדרים כהחולקים עליו, ובהר"ן, דהמודר קונה הנכסים ובעלי חזו נפרעין מהם, דשלו הם, ומש"ה הכריע הרמ"א שם דבקידשה בשטר מקודשת, דשפיר זכתה בשטר כיון דיש זכיה באיסור"י דקונם, אבל בשטר איסור"י דבסי' ל"ב כגון ערלה וחמץ בפסח, דגם לדעת הר"ן אין קנין מתפס בו משום שהוא הפקר, אם קידשה בו בחורח שער אינה מקודשת לפי שיטת הירושלמי דסובר [דבשט"ק באיסור"י לא הוי קדושין משום] דבאשה לריכה לזכות בשטר, ואם לא זכתה בשטר אינה מקודשת.

ובאבני מלואים סי' כ"ח סקט"ה הביא מה שהקשה הח"מ על דברי הרמ"א דהא הרשב"א אסיק דדבר הנאסר ע"י קונם הוי כדבר האסור בהנאה דבר תורה ואינה מקודשת, וכתב, דלולי דברי הרשב"א, מראה לדעתו דאפילו לשיטת הירושלמי דמחלק בין איסור"י דבר תורה לאיסור"י דרבנן ופסול [אף] בגט, היינו דבר האסור בהנאה אף למגרש, ומשום דצע"ח יכתב ונתן, שחזכה הנתינה מדיוה ואיסור"י לאו לידה הוא וכמ"ש הרשב"א בסי' תר"ג, אבל איסור"י שאינו אלא להאשה [בכנדרה הנאה], כיון

(ח) ומה שמצוין במקור דין הרמ"א בסי' כ"ח דהוא מהרשב"א, כבר ידוע שצינו מקורות הרמ"א הם הוספה מאוחרת ואינם מהרמ"א עצמו, ע"י ב"ה באזהרה כד"א מהד"ת דקפ"י ע"ב.

ביאור הגר"א

[יב] ואין צריך כו' בכח ל"א ב'

[יב] ואין צריך לכתוב זמן בשטר קדושין (רבינו ירוחם)

כחצו

איצר

ס"ק טו אות ז-ס"ק טז

הפוסקים

לכ"ע מקודשת, וכ"ע הוא מגירושין כו', ע"ש שהצריך כזה ובציאור דברי הירושלמי, ובסוף דבריו כתב דכזה יש ליישב דברי הרמ"א דכ"ע כי"ח כתב דהו קדושין וכ"ע ל"ב הביא מחלוקת, והיינו משום דכ"ע כי"ח מיידי בהדרת הנאה וזכר הו קדושין, וכ"ע ל"ב דמיידי משאר איסורי"כ הביא פלוגתא והיינו מכא הירושלמי כו', ואין שחכים כוונת הרמ"א, עכ"פ מה שכתבתי בכוונת הירושלמי נ"ל ברור.

ובשו"ת מהר"ם שיק סי' ס"ז, אחר שציאר לענין לכתחילה דאפילו להסבירים דנגט מותר לכתחילה לגרש כשנכתב על איסורי"כ, מ"מ בקדושין אסור, דמנכד מה דמחנה בנייר הרי אסור מן החורב ליתן איסורי"כ נאחר, אלא דנגט כתב הבי"ח כ"ע קב"ד דהו לא קמכיון, משא"כ בקדושין הרי קונה את האשה, [וכמוצא ממנו לעי' אות ה'], כתב דלענין דיעבד אי מהני בקדושין, נראה דלהסבירים בחו"מ סי' ר"ח [וביו"ד סי' ר"ל] דמקח הנעשה באיסור לא מהני, משום דקו"ל כרצא דכל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני, כי"ל לא מהני, ולפ"ז יש סבירא לחלק בין גיעין לקדושין, ובירושלמי [שאינו מחלק בין גיעין לקדושין], ל"ל או דקאי אליבא דאבוי הסובר דאי עביד מהני, ויותר נראה דהירושלמי קאי אליבא דר' יכודא דס"ל דדבר שאינו מתכוין אסור ולדידיה אין לחלק בין גיעין לקדושין, אבל לדין דקו"ל כרצא וקו"ל כר"ש דדבר שאינו מתכוין מותר, שפיר יש לחלק בין גט לקדושין וכוונת פסקי הרמ"א, [שלענין גט משפיר, ולענין קדושין הביא ד"ש פוסלן], ועפ"י יש ליישב גם דברי הרמ"א כ"ע [שפסק לענין נדרה הנאה דהו קדושין] דהר"ש בחשבה כלל ז' סי' א' כתב דהיכא שיש אפשרות להחיר אחריון אי עביד מהני וא"כ נגדר דיש לו מסתמא היתר אחריון אי עביד מהני, אבל הרשב"א בחשבה לפי הנראה שם כ"ע חר"ב מיידי נגדר שא"ל להתיר כגון ע"ד רעים, ולקד שפיר פסק דפסול. וע"י עוד בשו"ת מהר"ם שיק חלו"מ סי' קצ"ד, מה שכתב לרז אחד שהשיג על דבריו כ"ל.

ובתולדות אדם סי' כ"ח נשים ילחק סק"ל ציאר ג"כ דהא דאינה מקודשת באיסורי"כ, הוא מטעם דכל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני, אלא שביטול דברי הרמ"א כתב עפ"י מש"כ החוס' בתמורה דף ו' ע"א ד"ב והשחא, דמשו"כ לא קאמר בגמ' שם איכא ציטיו"ב בין אבוי ורצא נגשעט שלא לגרש, משום דבאיסור שצדק מלכו לא אחריון אי עביד לא מהני, וא"כ נגדרה הנאה דהו איסור שצדק מלכו לא אחריון דאי עביד לא מהני, ומשו"כ כתב הרמ"א דצ"ח הו מקודשת, ועפ"י חוסין, דלא מצעי נגדר דאפשר למיחל עליה [ודלוי מקודשת] אלא אפילו נגדרים דלא מהני צדק שאלה ג"כ מקודשת. [ד"ן זה א"ס יש כדל' בין נדר שיכולה למיחל עליה לבין נדר שאין לו התרה, תלוי גם בשאר חילוקי הישועים שנאמרו על הרמ"א, והוצאו לעיל, דלפני"ש הערך שי והנחת. ציימן דמשו"כ מהני נגדרה הנאה משום דיכולה לישאל עליו ולכן יכולה לזכות בו, א"כ נגדר שאין לו התרה לא מהני, אמנם לאלה שחילקו בין נדר לאיסורי"כ דעלמא מטעמים אחרים, אין לחלק בין נדר לנדר].

ח. לחסוברים דגם בנדרה הנאה מפ' וקדשה בשטר לא הו קדושין, מה הדין כשהוא אסר על עצמו דבר שלו בקונם וכתב עליו שטר קדושין. נגט מקושר (למכרי"ט אלגאזי) סי' ז' דן בזה, והוא לפי מש"כ בדף ו' עור א' לחקור בזה דמקדש באיסורי"כ של חורב ככסף או בשטר דאינה מקודשת,

אי עעמא הוי רק משום דמה שנתן לה אינו שוה כלום לדירה, או דלמא לאו מפני טעם זה בלבד, אלא טעמו נמי משום דלמקדש אינו שוה כלום ונמלא שלא נתן לה מדי, דאי אחריון דעעמא דאיסורי"כ הו [רק] משום דלדירה אינו שוה כלום, צנידון זה [שאסר על עצמו] מקודשת מכיון דלדירה מותרת וקנאחו מחמתו, ואי אחריון דעעמא הו [נמ] משום דלדירה לא שוה ה"י אינה מקודשת, כיון דאינו אסור בהנחתו ולדידיה לא מדי יוכיז לה, ואחר שהעלה דלענין קדושי כסף הוה כזה פלוגתא בין הראשונים [וכמוצא ממנו לעיל כ"ע סי' ס"ק קו"ד אות י"ד], כתב בדף ז' עור ד' דלענין שט"ק עדיין יש להסתפק, אי אחריון דאפילו להסבירים בקדושי כסף דאינה מקודשת מודו בשט"ק דמהני, דהא אפיקרא דמלתא מאי דבעינן בשט"ק מידי דהיתרא ודחוי לאאטרופי הו כמלתא בלא עעמא, כיון דלאו בהנאה אלא בנתיבה מחקדשת, ומשו"כ די לן במה דחוי לדירה אע"ג דלדידיה לא חזי לכלום, או דילמא דאפילו לבשרה האומרים בקדושי כסף דמקודשת מודו גבי שט"ק דאינה מקודשת, דהא ודאי ל"ל דעעמא דהירושלמי דפוסל שט"ק באיסורי"כ היינו משום דכתיב ונתן גט, ומשמעותי דנתן היינו דבר הצריך זכיה ונתיבה, לאפוקי איסורי"כ דהפקר הוא, ולא שייך בו זכיה ונתיבה, וא"כ ה"כ כמי שאסר חפץ ע"ש דלדידיה לא חזי לכלום והפקר הוא דלא מהני, דלא קרינן ביה ונתן, ולא דמי לקדושי כסף דבהנאה מחקדשת, ומאי דמעי לה הנאה מחמת נתיבתו חשובה הנאה, ודא זה נראה לדעתי, ויש להביא ראיה לזה ממכ דאחריון בכמה דוכתין כל המקדש אדעתא דרצון מקדש ואפקיעוהו רצון לקדושין מנייה, ופריך בהניח קדיש ככספא, קדיש צבי"ח מאי איכא למימר, ולפי מה שפ"י רש"י מאי דניחא ליה לתלמודא דקדיש ככספא היינו משום דהפקר צ"ד הפקר והפקירו אותו דבר שקידש בו ונמלאת למפרע זכיה מן ההפקר, [מה שאין לומר כן צבי"ח], ואם איחא [דקדושי שטר די לן במה דחוי לדירה אף דלדידיה לא חזי וכו'נ], אמאי לא פריך תלמודא בהניח קדיש ככספא דכיון דבהנאה מחקדשת הו בטעות, דאילו ידעה שהיתה יכולה לזכות מההפקר לא היתה מחקדשת, קדיש בשטר מאי איכא למימר, דכיון דלאו בהנאה מחקדשת אלא בנתיבה לא שייך למימר מקח טעות, וא"כ מאי ארווחנא במה שיפקירו גוף השטר מניח כיון דהא מיהא כבר זכתה בגוף השטר ואין יבעטו קבלתה, וע"כ לומר דבעינן בדכתיב ונתן וליכא, ולענין גט נמי כתב הבי"ח כ"ע ק"כ דא"ס כתב הסופר גט וגולה ממנו ונתנו לה דאינו גט, וכתב מהריק"ש בבהכותיו [צערך לחם] דמסתמיות דברי הבי"ח נראה דס"ל דאפילו לאחר יאוס דקנאחו היא ציינוי רשות, אינו גט מטעמא דכתיב ונתן דמשמע שיכיה שלו בשעת נתיבה, דאלי"כ לא שייך נתיבה, ולא סגי במה שקנאחו היא מחמתו, וכן נמי צ"ד לטעמיה דהירושלמי דאיסורי"כ לא שייך נתיבה, לא סגי במה שקנאחו היא מחמתו, דצעי מידי דחוי ליה בשעת נתיבה.

טז. ואין צריך לכתוב זמן. דגם נגט כשר מן החורב בלא זמן ורק חכמים חקנו לכתוב זמן נגט, ובקדושין לא חקנו מפני שרוב בני אדם מקדשים בכסף, ועוד, דשיקר בטעם שחקנו נגט הוא משום חקנות וז"ל דשמא יחפה על צח אחרות, ובקדושין לא שייך זה, דתמחקנו ונעמידנה בחזקת פטויה, אבל נגט לא תמחקו דהרי נעמידנה בחזקת א"ל, [ערוך השלחן סעיף י"ב עפ"י הגמ' יצומח ל"א ב']. וכתב במאירי ביצומח שם דאף שלא חקנו זמן בשט"ק. מ"מ כל שכתבו בו זמן למידן כימנו אף לדיני נפשות.

כחצו

וה כתבו בכתב ידו ואין עליו עד מקודשת מספק (כ"י פ"ד לחין)

ביאור הנ"א

(יג) כתבו כ"י עתיים
שם ד"ה למעוטי כ"י ועניי

נחן

ש"י בזה כמה דעות והעיקר הוא כדעת הרשב"א דכ"י ובלא עידי מסירה לא מהני אפילו כתיב כמ"ש בקדושין ס"ה א' וכנ"ל ס"א אבל בעידי מסירה סגי אפילו בלא עדים כלל וכמ"ש ס"ה א' הבי' כגון שקדשה כ"י ור"א לסעמיה כ"י ועין ברשב"א שם: (ליקוט) כתבו כ"י עמש"ל דשטר ודאי פסול אבל כסף כשר דכסף לא איתקש לציאה כמ"ש פ' ב' א"ד החיות להדי כ"י ואף ש"י הר"ן שאפשר לדחות דכסף א"צ לשמה משום דלאו בסיבוע מקדש אלא בשויו דבריו דחורין דאיכא מאי קאמר א"ד החיות כ"י ואף הרשב"א חור בחבורו וכן בתשובה אלף רכ"ו חור בו ג"כ ע"ש. וטעמו של הר"ן משום שזהו החילוק שמסבב אינו נעשה חליטין אבל בדמים קונה משום דבחליטין דעתיה אצורתא כ"י כמ"ש בכ"מ ה' כ' משא"כ בדמים והטעם שבחליטין בעינן כלי וצ' חוסי' שם ד"ה אין מסבב כ"י וכו' פתור קדושין הגמ"ר כמ"ק דקדושין ס' תרי"א גרסי' כ"י: או על איסורי הנאה כ"י כ"ה דעת הרשב"א נחשבה דוקא באיסורי הנאה דית' כמ"ש בירושלמי אבל כבר כ' בס"י כ"ה סב"א דלא קייל כותיה דהא גם בגירושין קייל דכשר בכ"ע וכ"ש בקדושין דהא בירושלמי עצמו משוי' להו להדדי וכ"כ הר"ן בריש קדושין גבי בשטר מולן וכ"פ חרב בס"י כ"ה שם:

הפוסקים

ס"ק יז—ס"ק יח אות א

אוצר

יז. כתבו בכתב ידו ואין עליו עד. ר"ל אף אם מסרו לה
ביתו לזנות ולזנות לא עדי חתימה ולא עדי מסירה, (פרוך)
השלחן סעיף ה'.

יח. מקודשת מספק. א. מקור הדין ודעות הראשונים בזה.
מקור הדין טיין בפנים שהוא מהנמקי יוסף פ' ד' לחין,
וכן הוא בדרכי משה. והיינו דנמוקי' שם הביא פלוגתא דרבנן
אם לענין קדושין כתב ידו כשר מדאורייתא ואין פסולו אלא מדרבנן
כמו דקיי"ל גבי גט, או שפסולו מדאורייתא, וכתב דיש מרבנן
דס"ל דלענין קדושין פסולין יונכו מדאורייתא, לפי שאין דבר
שצטרכו פחות משנים, וטעמא דגירושין כשר מדאורייתא היינו
משום דכתיב וכתב לה, ואחרים כתבו דגירושין נמי דבר שצטרכו
כ"ה, אלא דאפשר דחמנא כתב ידו משום דכתיב כעדים למעבד
מעשה שטרא, ואפילו בגירושין דבעינן כריתות ולהב"ל, וכ"ש בקדושין
שצ"ה לאסור ולהחמיר, וכיון דאיתקש לזכור להכ"ה ילפינן לגמרי,
ולפי"ז כתב בכתב ידו ואין עליו עדים כשר מן החורב ופסול מדרבנן
ולרעה חוללת ולא מחייבת כ"י, אלא שהחורב העל זה בגמנוס.
והוא דהחורב ציבמות ל"א צ' ד"ה למעוטי, כתבו דמסקת לרי' או
מכני כתב ידו בלא עדים בקדושין או לא, דכיון שאין לרי' זמן
מה לנו אם אין עליו עדים.

ובעין דברי הנמוקי' ה"ל כתב גם הריטב"א ציבמות ל"א צ'.
ובחידושי קדושין ס"ה צ' הביא מחלוקת הראשונים ה"ל
בכתב ידו, כנוסח אחר, דאיכא מ"ד דלא מכני כלל, דהא מחייב
לאחריו, ואין דבר שצטרכו פחות משנים, ובגיטין דמכני לדין תורה,
היינו משום דלא מחייב לאחריו, או משום דכתיב יכתב לה'
דמשמע אפילו הוא צעמו, אצל רבנו אומר בשם רבו דכתיב כמאכ
עדים דמי, ומשום כשר בנע מדאורייתא אפי' דאין דבר שצטרכו
פחות משנים, וכדכתב רש"י בגיטין פ"ו א' [במשנה שם דכתב ידו
כמאכ עדים דמי], וכיון שכן ה"ל דמכני לשטר קדושין דהא איתקש

אכדדי כ"י, אלא דכי היכי דפסול רבנן כתיב בנע כיון דאפשר
צעדים יח, ה"ל פסולו לשטר' מדרבנן, הלכך כתיב נמי ספק קדושין
הוא וחוללת ולא מחייבת כמו בנע, ולכן לא קחני אדו למעוטי
הא כ' וצחידושו שם דף ע' ע"ה כתב דכלל דזכא דמחבש צעדים
החממים, כתב ידו חשוד כעדים, אלא דבנע פסול מדרבנן ואם
נשאת בולד כשר, אצל בקדושין כשר לגמרי כדנייה, וכן קבלתיה
מפי מורי. וכן צ"ע שם כתב בשם רבו דכל דמקדש צעדר צעדים
[היינו עדי חתימה] או בכתב ידו, אפי' שם מסרו לה שלא בפני
עדים כ"י זו מקודשת גמורה.

והרא"ש פ"ג דיבמות ס"ו ז' על מאי דאמרין בגמ' שם שם זכר
דקדושין למעוטי זמן דליחא בקדושין, כתב דנראה דכ"ה
כתיב ואין עליו עדים דפסול ידיה משום זמן הוא, דכתיב חשיב
כעדים אלא דחיישין שמה יקדים הזמן ויחפכ על זה אחורו או
משום פירי, הלכך כשר בקדושין. וכן בקיבור פסקי הרא"ש שם
כתב שאם קדשה צעדר שאין צו זמן, או שהוא כתוב בכת"י הוי
קדושין גמורים ס"א. וכתב צ"ח ברכה דף ז' טור ד', דלפ"ד הרא"ש
הא דקאמר בגמ' זכר דקדושין למעוטי זמן, ה"ל למעוטי כתיב ואין
עליו עדים, ונקט זמן משום דגם כתיב הוא מטעם זמן. וכ"כ בדרכי
נוטע ס' ג"כ צביאור דברי הגמ' לפ"ד הרא"ש. ועי' בגמ' מקישר
(למחריט אלגאז) ס' ז' דכ"ה ד' שכתב דמדברי החור' צ"ע י"א
א' ד"ה כתב, יש ללמוד דס"ל כדעת הרא"ש ה"ל דכתיב בקדושין
כשר לגמרי ואפילו מדרבנן, וכפשטא דצרייתא דקחני מקודשת לגמרי
משמע וכו'.

והרשב"א בחידושי יבמות ל"א צ' ד"ה הא, כתב דכתיב בלא
עדים לא מכני כלל בקדושין, דכ"ה המקדש צע"ה
ואפילו שניהם מודים אין חוששין לקדושין, ולעולם אין קדושין
בפחות משנים דילפינן דבר דבר ממנו, ואפילו כתב בכתב ידו
נמי לא מכני דמשמע צ"ה דקדושין משום דקא מחייב לאחריו ב',
ובגיטין דמכני כתיב, הוי טעמא או משום דלא מחייב לאחריו, או
משום

התוס' דלר"א דוקא ע"מ כרתי ולא ע"ה, אפי' נסתפקו דכתיב יהיה כשר
לגמרי בקדושין, משום דכתיב עדיף מצ"ה, איכ' לפ"ז י"ל גם בדעת תרא"ש
דכתיב מהני בקדושין אף כשדוע שלא היה ע"מ.

(בב) בגמ' מקישר (למחריט אלגאז) ס' ז' דכ"ה טור ב' תמה על הרשב"א
במה שרצה ללמוד דכתיב בקדושין לא מהני, מהא דאמרין בקדושין ס"ה א'
דמקדש כתיב אפילו שניהם מודים אין חוששין לקדושין משום דקא מחייב
לאחריו, דהרי שאני התם דהודאת בע"ד איננה גוף והקדושין, אלא שהם מודים
על לשעבר שהיו ביניהם קדושין, וכיון דמחייב לאחריו לא מהימנין להו
בהודאת בע"ד, אף דלענין ממון הודאת בע"ד כמאה עדים דמי, משא"כ בכת"י
של מקדש בשס"ק דשפיר איכא למימר וכיון דלפינן דבר דבר ממנו,
ובממון קי"ל [דכתיב] כמאה עדים דמי, איכ' ה"ל בקדושין כיון דבכתיב
השטר גופיה הוא הקדושין, ולא ע"מ ודאדאנו אנו חיים, אלא מניף השטר
שכתוב בכת"י ומוכיח מתוכו שאינו מוויף אנו חיים, והיינו לומר שנתקדשה
בשטר זה משום דחשבינן ליה כעדים חתומים בו, ואין זה נוגע כלל לדין

(ט) בגמ' מקישר (למחריט אלגאז) ס' ז' דכ"ה ב', תמה על הרשב"א,
דכיון דמדאורייתא שפיר הוי גט, ולשירושו מדרבנן ליכא שום גזירה וגדר
למקום אחר, איך אפשר לומר דפסולתו רבנן משום דאפשר בעדים שהוא הצד
היותר טוב, דאף שראוי לעשותו בעדים על צד היותר טוב לכתחילה לא
בשביל זה ראוי שיפסולתו לגמרי אפילו בדיעבד לענין שלא תנשא לכתחילה.
(כ) ועי' גם ברי' בס"ג דקדושין שכתב בשם הרמב"ן, דכתיב בלא עדים
כי היכי דאיתא בגירושין איתא בקדושין.

(כא) עי' בגמ' חיים המובא באות שאת"ו, שביאר דכיון דדעת הרא"ש
כפ"ס דגיסין דלר"א דקי"ל כותיה דוקא ע"מ כרתי ולא ע"ה, איכ' צ"ל
דלא דכתב הרא"ש ביבמות דכתיב כשר בקדושין, מירי כשאין ידוע אם היה
ע"מ או לאו, ותלינן דמסתמא מסר לה בע"מ, אבל אם ידוע שלא היו ע"מ
משיטא דאף שהוא כתיב לא מהני לדעת הרא"ש דס"ל דוקא ע"מ כרתי.
ובעין כתב בדעת הרא"ש בגמ' מקישר (למחריט אלגאז) ס' ז' דכ"ה א'
דכ"י טור ב', אולם עי' באות שאת"ו מהמקנה בק"א שביאר דאף דדעת

אוצר

ס"ק יח אות א—ב

הפוסקים

אכל כשידוע בודאי שלא נמסר בעדים פשיטא דאף שהוא כחזק ידו לא מהני, ודבריו הנשמת חיים הניל, כחזק גם כגט מקושר (למהרי"ט אלגאזי) סי' ז' דכ"ד א' ודכ"ז עור ז'.

אולם המקנה בקי"א, אחר הביא משי"ב הח"מ והכ"ז הניל, דכא דיש סוברים דמהני כח"י בקדושין היינו דוקא לדעת הפוסקים דע"מ כרתי, אבל לדעת הפוסקים דדוקא ע"מ כרתי לא מהני כח"י בקדושין, כחזק דל"א לפרש כן בדעת החוס' ביצמות ל"א ב' שנסתפק ר"י אם כח"י ואין עליו עדים מהני בקדושין [ובמובא בזה הקודם], דכרי החוס' בגיטין דף ד' ע"א ד"ה דקו"ל, ס"ל דל"א צעין דוקא ע"מ כח"י ועוד נראה דכרי לדעת הפוסקים דס"ל דל"א מהני ע"מ לבד כמו לר"מ, ע"כ ל"ל דכטעם הוא כמ"ש הר"ן בגיטין דפ"ו דכיון דל"א ע"מ וידוע שאין העדים חותמין אלא לח"ש ועתה הגט בידה הו"ל כעדי מסירה, דע"כ נמסר מייד לידה דכרי לא חושבין לנפילה או פקדון, וא"כ כ"ש כחזק ידו ממש כיון שעתה הוא בידה הו"ל כעדי מסירה כו', וא"כ [לכאורה] אין לחלק בזה [לענין כח"י] בין קדושין לגירושין, ונראה דמשי"ב הנמוקי' [המובא בזה הקודם] ד"א דדוקא כגט מהני כח"י משום דכתיב וכתב, היינו דס"ל כשיטת החוס' דלא מהני ע"מ לר"א, משום דס"ל לר"א דוכתב היינו כתיבה ממש שכתב בעצמו בעצמו [דלא אמרין דכיון שעתה הגט הוא בידה הו"ל כעדי מסירה], וי"ל הטעם בזה משום דכתיב ידו ממש מוכח מחובו הכתיבה, אבל עדי חתימה לא נזכר בקרא, וכשאנו כותב בעצמו אינו מוכח מחובו עד שימסור בעצמו לפני ע"מ, אבל בע"מ אע"פ דאין ידעין דמסתמא מסרו [העדים] לבעל, מ"מ אינו מוכח מגוף הכתיבה דכתיב בקרא, והיינו דכתבו החוס' דמספקא לר"י אי כח"י מהני בקדושין בלא ע"מ כמו כגט מעטס הניל, או דילמא דוקא כגט מהני משום דמפורש בו קרא, והיינו ספיקא דהנמוקי', ולפי"ז נראה לפרש הא דחזי בצרייתא בקדושין דף ע' בשטר כ"ד כותב לה על הנייר או על החרס כו', ולא הזכירה בצרייתא לא ע"מ ולא ע"מ, היינו דמיוני דכתיב כתיב ידו ממש דזה מהני בין לר"מ ובין לר"א ובניל, ומתוך בזה מה שחקשו החוס' שם דחרס הו"ל דבר שיכול להזדייק, דכיון דהוא כח"י בעצמו ל"א לזיפו, אלא דהחוס' שם לשוועתייהו אזלי שכתבו ביצמות דמספקא לר"י אי מהני כח"י בקדושין, לכך הולכין לפרש דמיוני צ"מ ור"א היא.

ובמנחת פתים כאן כתב דכדכרי המקנה כן הוא דרע"צ פ"ט דגיטין מ"ד, דגם למ"ד ע"מ כרתי מועיל כח"י, [דזמאי דאיתא במשנה שם כתב כתיב ידו ואין עליו עדים, כתב הרע"ב בזה"ל: לר"מ דאמר ע"מ כרתי, כח"י כמאה עדים דמי, לר"א דאמר ע"מ כרתי, הו"ל וכתב ידו הוא, וכתב ונתן קריין בזה, ואע"ג דליכא ע"מ כשר מדאורייתא, וחכמים פסלוהו דילמא אחי לאכשורי כתיב סופר. וכן הוא בתפארת ישראל שם, שכתב דלר"א דע"מ כרתי, אפ"ה דוקא כתיב סופר לרי"ך ע"מ ולא כתיב]. ועי' גם בבית הלל כאן שכתב דאפילו להסוברים בסי' קל"ג דגט שלא היו בו אלא עדי חתימה ומסרו בידו לבינה, אם נשאת תלך והולך ממזר

דבלאו הכי השתא היא אסורה ועומדת לכו"ע אפילו לישראל משום א"א, ומסתבר בזה דעת הרשב"א, דאם איתא דכדכרי החוס' דגם בגירושין מקרי מחייב לאחרני משום דפוסלה מכהונה, א"כ אם היתה גרושה מקודם אמאי לא מהני הודאת בע"ד, כיון דבלא"ה היא אסורה לכהונה מקודם ולא פסלה זה בהודאתה.

כג' ע"י בעצי ארוים סק"ט שכתב דכונת החוס' היא, דכיון דכתיב חשוב בע"ה תליין דמסתמא מסרו לה בפני ע"מ, וכ"כ בביב קדושין סק"ח בפנות החוס', וכ"כ בנשמת חיים בכוונת הרא"ש, ובמובא לעיל באות וזה.

משום דכתיב כן וכתב לה, כלומר שכתב לה הוא בעצמו די לה, מדלא כתיב וכתב לה ויעד עדים כדכתיב וכתב בספר וחתום והעד עדים, וכלשון הזה ל"ל שפרש"י, שכתב בגטין [פ"ו א' במהרי"ט] גבי כתיב כתיב ידו ואין עליו עדים, דלמאן דמוקי לה כר מאיר ליכא למימר דכתיב ידו כמאה עדים דמי, דכיון דכתיב ידו הוא וכתב ונתן קריין בזה ואע"ג דליכא עידי מסירה כשר מדאורייתא עכ"ל, וכענין שכתבירו נמי עד אחד בטומאה לאחר קניו וסתירה מועד אין בזה, ואין לך בזה אלא מקומן, דל"כ ג"ש דדבר דבר למאי אינעריך דקו"ל אין דבר שבערוה פחות משנים, וע"ע בחידושי הרשב"א קדושין ס"ה ב' שהאריך יותר בזה. ועי' בישא ברכה (על רי"ו) דף ז' עור ד', ובגט מקושר (למהרי"ט אלגאזי) סי' ז' דכ"ה א', שכתבו להוכיח דגם דעת רש"י היא כהרשב"א.

ב. להסוברים דבכתיב חוששין לקדושין, אם הוא דוקא לדעת הפוסקים בסי' קל"ג דעדי חתימה נמי כרתי, או אף לדעת הפוסקים שם דדוקא עדי מסירה כרתי. צ"מ סק"ה כתב על דברי הרמ"א דמקודשת מספק, דהיינו למאן דס"ל דגט בלא עדי מסירה סגי צעדי חתימה, גם כאן כתב ידו כמאה עדי חתימה דמי, אבל למאן דצעי עדי מסירה דוקא, וצעדי חתימה לחודייהו אינו גט כלל (שחי דעות אלו הובאו בסי' קל"ג סעיף א'), ומותרת לחזור לבעלה כהן, גם בקדושין אין כאן קדושין כלל וא"ל גט. גם צ"מ סק"ט כתב, דהפולגתא הניל צנמוקי' ע"כ אחי אליכא דמ"ד ע"מ בלא ע"מ מהני, דל"כ קשה ממי, אם ליכא ע"מ אפילו אם כח"י הו"ל כע"מ מ"מ הגט והקדושין בטלים, ואם ליכא ע"מ למה הקדושין בטלין, ע"כ אחי למ"ד ע"מ בלא ע"מ כשר. ובערוך השלחן סעיף ו' אחר שזכר ג"כ בכה"מ והכ"ז הניל, כתב דלכן דקדק הרמ"א לכתוב בזה דכוי ספק קדושין, ולא כתב ד"א כשר וי"א דפסול [כמו שכתב דין מחובר ואיסוריה"י דלעיל], משום דאפילו לה"א דכשר אין בזה רק ספק קדושין כיון דליכא עדי מסירה, ואין נפק"מ דין זה רק דלא נימא דאין בקדושין כאלו אף ספק, דספק יש, אבל להיות ודאי קדושין אינו אפילו לדעת המכשרת כתיב ידו.

גם בנשמת חיים ענין מ"ה דנ"ה ד', אחר שכתב דלא איפולגו בזהותא אי כח"י מהני אף דליכא עדים, אלא משום דס"ל דגם לר' אליעזר דקו"ל כוונתו עדי חתימה בלא עדי מסירה מהני, הוסיף, דאף דהר"א"ש בפסקיו צ"ג דיצמות כתיב דכתיב בלא עדים כשר בקדושין [ובמובא לעיל בזה הקודם], ובפ"ט דגיטין דעתי כדעת הסוברים דלר"א דוקא ע"מ מהני ולא ע"מ, י"ל דכוונתו צ"ג דיצמות הוא עפ"י משי"ב צ"ט דגיטין דכיון דגם לר"א הכריכו שיהיו חותמים על הגט מפני תיקון העולם, לכן אמרין דגט הבל לפנינו ואין לנו יודעים אם מסרו בעדים, תליין דכיון דחתומים בו עדים מסתמא מסרו בעדים, וגכן גם כגט הכתיב כתיב ידו מהני גם לר"א, דכיון דכתיבת עדים דמי אמרין דמסתמא מסרו בעדים, וזהו שכתב הר"א"ש צ"ג דיצמות דכתיב כשר בקדושין, כלומר כשאין לנו יודעים אם היו שם ע"מ או לאו,

הודאת בע"ד, ועוד קשה במה שמחלק בין קדושין לגיטין דשאני גיטין ולא מחייב לאחרני, הא בגיטין נמי איכא חיובא לאחרני דפוסלה מן הבהונה וכמ"ש החוס' בגיטין טוף דף ז' ע"א, ועוד קשה במה שמחלק בין קדושין לגיטין דשאני גיטין דכתיב וכתב לה כלומר דכתב הוא בעצמו סגי, דהרי הרשב"א גופיה בחידושו פ"ב דגיטין גבי מתני' דהכל כשרין לכתוב הגט אפילו חשי"ר, כתב דלא בעינן שליחות לכתוב הגט דכתב דקרא אסור קאי ע"ש, וא"כ מגלגל ללמוד מקרא דכתב לה לכת"י דחשיב כמאה עדים, וצריך תלמוד. ובישא ברכה (על רי"ו) דף ח' טור א' כתב דהרשב"א חולק על החוס' הניל, וסובר דבגירושין מאי דפסלה מכהונה לא מקרי מחייב לאחרני, משום

אוצר

ס"ק יח אות ב-ג

הפוסקים

ובן באילת אהבים (לר"מ קניגסברג) אות ז' כתב דלענין הלכה י"ל כדעת הראשונים שמתקיים בין גירושין לקדושין, דגבי גירושין הוא דכשר כתיב משום דכתיב וכתב לה, ואין למדין הימנו לקדושין, דשאני קדושין דמחייב לאחריו, וי"ל דגירושין לא הוי מחייב לאחריו כמי"ש בענין אחרים הנ"ל דחולקים על התוס' דגירושין נמי מקרי חב לאחריו דאסר לה אכנה, משום שהרי גם קודם גירושין אסורה לכ"ע וכו'.

ובשארית יעקב (לר"י הכהן) סי' ג' צידון שקודם בשטר שכתב לה הרי את מקודשת לי ולא היו לה ע"מ ולא ע"מ, אחר שהביא דעת הרמ"א דכתיב מקודשת מספק, ודעת הב"ש דהוי ס"ס להחזיר, כתב דכן משמע בירושלמי פ"א דקדושין ב"ל א' דכתיב בקדושין לא מהני כלל, דמפרש מחייב דהאשה נקנית בשטר, דמיידי בשטר שאינו ש"ס, דאי יש בו ש"ס היינו כסף, ואי אחרת דכתיב מהני בקדושין כמו בגירושין, אי"ב איך מדמה קדושין שטר לקדושין כסף, הא בשטר שהוא כתב ידו מהני בלא ע"מ ובלא ע"מ, ובקדושין כסף הא לריך עדים, ומה גם לפי הפני משה שם שמפרש דקשיית בירושלמי היא דמאי קמ"ל פשיטא הוא, ולפי הנ"ל שפיר קמ"ל, אע"כ דלא דמי קדושין לגירושין לענין כתיב, ועוד ראוי מקדושין ס"ס א' דאיתא במתני' האומר לאשה קדשתיך וכו' אומרת לא קדשתיך הוא אסור בקרובותיה וכו' מותרת בקרובותיה, וקפריך רבא לר"י כיכי דמי אי דאיכא עדים אמאי היא מותרת בקרובותיה, ואי דליכא עדים אמאי הוא אסור בקרובותיה, אלא לאו דאיכא ע"מ כו', ואם איתא דכתיב מהני בקדושין, דלמא מחייב מיידי בשקדשה בכתב ידו ולכן הוא אסור בקרובותיה משום דשויב אנפשיה חתיכה דאיסורא, אע"כ דבקדושין לא מהני כלל כתב ידו, ולכן ל"ע על הרמב"ן דס"ל דכתיב מהני בקדושין, ואף על הרמ"א דס"ל דמיידי ספיקא לא נפקא, דהא מהירושלמי והבבלי לא משמע כן כנ"ל, ולכן אמרתי שיש להקל בקדושין אלו שלא להחריכה בט כיון שהיה בכתב ידו בלא ע"מ ובלא ע"מ וכו'.

ועי' בחזון איש סי' ק"א אות ח', שהאריך להסביר דהא דשטר קדושין הוי ראייה על הקדושין ומחייבין אותה סקילה כשיש בו זמן (כמבואר בסוגיא דיבמות ל"א ז') ולא חיישין שמה כתבו בניסן ולא קידש עד חשירי, או שמה קבלתו בחזון פקדון, משום שאין בעדים חותמין אלא עד שיראו [אח"כ] הקדושין, והלכך כל ששע"ק יולא מתחת יד האשה חשבו ראייה לקדושין שהעדים הם בעלי דבר, ועפ"י כתב שם דנפי האומר אין שע"ק חשבו ראייה בכתב ידו ואין עליו עדים, ולא דמי לגט, דנגט הבטל חשבו כחרי סהדי משום שצידו לגרשה, אבל בקדושין אין כתב המקדש עדיף מכתב סופר, דהרי לריך עדים לאוסרה, ובאמת זו היא דעת הרשב"א, אבל הריטב"א כתב דכתיב מהני בקדושין, ול"ע שהרי אינו דומה לגט, ומדברי התוס' שנחפזו בזה [וכמוצא בזה] א"ל אין ראייה דכתיב בלא עדים מהני בקדושין, דכוונת התוס' היא צעדי מסירה, דבכתב ידו [בגט] פסול [מדרבנן] אף צע"מ, משום דחשיב כאין בו זמן וכמי"ש התוס' בגיטין ג' ז' ד"ה כתב, ולזה כתבו ביבמות שם דשע"ק דכשר כאין בו זמן ראוי להכשיר גם בזה, אבל דברי הרשב"א והריטב"א מיידי בכת"י שמסר לה צינו לצינה וכמי"ש הח"מ והב"ש [הנ"ל בזה הקודם], וצוה לא נחבאל דעת התוס'.

אולם מלכד הרמ"א פסקו עוד פוסקים דהוי ספק קדושין, ויש מהם שדחו גם ראיות המקילים. עי' בלבוש סעיף ז' שפסק ג"כ דאם כתבו בכתב ידו מקודשת מספק, ואין לענין כתיב ק"ל סעיף כ'. ובדרכי נועם סי' י"ב צידון שקדש אשה בשטר שכתב בו בכתב ידו הרי את מקודשת לי ולא היו עדים בדבר לא עדי חתימה ולא עדי מסירה, הביא מהרב בשואל (הר"ד קונפורטי) בעל קורא כדורות

ממחר, אבל בכתב ידו ואין עליו עדים ונתנו לה צינו לצינה, נראה דאפילו לרי"א לא הוי הולד ממחר, דאלי"ב לא תמלא דין זה [דכתיב] לרי"א, והמשנה כתבה בפשוטו ג' גיטין פסולין ואם נשאת לא חלה, ומשמע דאלי"ב דכ"ע דין כן, והוא פשוט.

ג. דעות האחרונים להלכה. הב"ש סק"ט, אחר שהביא פלוגתא הפוסקים צבי קלי"ג אי מהני ע"מ בלא ע"מ, וצוהר דמחלוקת הראשונים הנ"ל אי כתב ידו מהני בקדושין הוא דוקא להסבירים דע"מ לחוד מהני [וכמוצא בזה] הקודם], כתב דא"כ לדין אם ליכא ע"מ הוי קדושין ספק גם בלא פלוגתא הראשונים שהביא הנמוקי", אלא מספק אם ע"מ מהני בלא ע"מ, ולפי"ן לענין כתב ידו הוי כספק ספיקא להחזיר, אי אם ע"מ מהני בלא ע"מ, ואח"ל דמהני, ספק אי כתב ידו הוי כעדי חתימה.

ובנשמת חיים ענין מ"ח, אחר שצוהר ג"כ בהב"ש הנ"ל דהא דנחלקו הראשונים אי כתיב מהני בקדושין הוא דוקא להסבירים דע"מ לחוד מהני [וכמוצא בזה] הנ"ל], כתב דלפי"ן יש לתמוך על הדרכי נועם [כמוצא להן] שהחמיר צידונו לענין כתיב בקדושין להחריכה גט, דהרי יש להחזיר מעט ס"ס וכמי"ש הב"ש הנ"ל, וע"ש שהוסיף עוד לתמוך על הד"י הנ"ל, דכפי הנראה מתוך השאלה שם שלא היה כתוב בכת"י שמו ושמה, והרי נחלקו הראשונים אם גם בשע"ק צעין שמו ושמה, וא"כ הרי יש עוד ספק להחזיר, דלמא הלכה כמ"ד דגם בשע"ק צעין שמו ושמה.

ובבהגר"א סק"י"א ליון לדברי התוס' [הנ"ל אות א'] ולדברי הנמוקי' [שם] שכתב בזה כמה דעות, וכתב דהעיקר הוא כדעת הרשב"א [שם], שכתב דבלא ע"מ לא מהני אפילו כתיב כמי"ש בקדושין ס"ס א'.

ובעצי ארזים סק"ט, אחר שהביא דברי הנמוקי' הנ"ל דאיכא פלוגתא דרבותא אי כתיב מהני בקדושין כמו בגט, ושהח"מ והב"ש [הנ"ל אות ז'] כתבו דע"כ דברי הנמוקי' הנ"ל אזלי לדעת הפוסקים דעדי חתימה בלא ע"מ מהני, דאי לא מהני ע"מ לחוד כ"ש דכתיב בלא עדים לא מהני, כתב דלדידי קשיא עובא איך אפשר לומר שיהיו קדושין מה"ח בלא ע"מ רק בכת"י לבד, והלא מבואר בקדושין ס"ס א' דילפינן דבר דבר מממון ואפילו הודלת צע"ד לא מהני משום דהב' (לאחריו כו'), ואע"כ דמשמע מדברי הרי"ף צפי"ט דגיטין שמפרש למתני' דכתיב ואין עליו עדים דכשר מה"ח ופסול מדרבנן, דמיידי בלא ע"מ, ומוכיח מזה דאף לרי"א מהני ע"מ בלא ע"מ, ל"ל דס"ל דגירושין לא הוי חב לאחריו, וחולק על משי"כ התוס' בגיטין דף ד' ע"א דגירושין נמי מקרי חב לאחריו דאסר לה אכנה, שהרי גם קודם גירושין אסורה לכ"ע כו', וגם לא שייך צידון זה כלל הודלת צע"ד, שהרי הבטל כותב השטר ואיכו לאו צע"ד מיקרי, אלא איכא מיקריא בעלה דין לענין שחודה על הקדושין, ואין זה דומה לגט שכותב הבטל בכתב ידו דגירושין הוי הוא הבטל דין, ולכן נראה שפ"י משי"כ הרא"ש צפי"ט דגיטין לענין גט דאפילו לרי"א דס"ל עדי מסירה כרחי, היכא שהגט תחום לפנינו בהלכתו אין לריך להביא לפנינו עדי מסירה, לפי שאנו חולין שכדין נמסר, והלכך נ"מ כנשרות עדי חתימה לרי"א כמו לר"מ ע"כ, ולפי"ן נראה דגם הנמוקי' מיידי שאין עדי מסירה לפנינו, ופליגי רבותא אי אמרינן דבקדושין נמי הוי כתב ידו כמו עדי חתימה, ואז תלינן דמסתמא נמסר גם בפני עדי מסירה, או דוקא בגט דכתיב וכתב לה הוא דכתב ידו הוי כעדי חתימה, אבל בקדושין לא, אבל אם ידעין ביראי שמסר לה בלא עדים, אין שום סברא לומר שיוטיל בקדושין כתב ידו בלא חתימת עדים, וע"ש שהאריך להוכיח סברתו זאת.

הפוסקים

הדואר) שפסק דמיו ספק קדושין לא יאל ואריכה ממנו גט להחיר
 לשק, וגם הרב המחבר אחר שהביא מחלוקת הראשונים [הג"ל
 בלות א'] אי כחז ידו מהגי בקדושין, מסיק בסוף חשבונו דלענין
 הלכה כיון דחזיון פלוגתא לכל בני רבותא, מידו ספק לא יאל
 אפי' שאין שם עדים כלל כיון שהוא כחז ידו, ודיינין זה לחומרא
 להאריכה גט כדי להחיר לעלמא, ואם קדמה וקבלה קדושין מאחר
 אריכה גט משניהם, ואריכה חולאת ולא מתיבבחה. והי"ש פ"ג
 דיבמות ס' י"א, אחר שהביא דעת החוס' [הג"ל בלות א'] דר"י
 מסתפק אם כח"י מעיל בקדושין, והאריך צביאור ספיקו, מסיק
 ומש"י ויראה לי להחמיר גבי כח"י בקדושין, ואם קבלה קדושין
 מאחר אריכה גט משניהם, דמאחר שר"י בעל החוס' לא ראה להכריע,
 מי וברע. גם בצפנת פננה ח"א (נדפס ח"ש) ס' ג', כחז לדונה
 עפ"י החוס' הג"ל דכח"י בקדושין מקודשת מספק וא"א להחיר
 לעלמא בלא גט.

דלג נראה כלל לזכות ספק הרמ"א ודעת הרמב"ן, ומש שפסקה מהירושלמי פ"ק וקדושין דקאמר חזל אס יס צו ש"ס כסף הוא, ואי כח"י מהני בקדושין איך מדמה קדושי שטר לקדושי כסף, הא בשטר שהוא כח"י מהני בלא עדים, ובקדושי כסף לריך עדים, הנה לפתש"כ הר"ן דיש קדושין דהירושלמי אשמועינן בזה דין [דבשטר שיש צו ש"ס חף שהשטר פסול אפי"ה מקודשת מחמת הגייר משום דאמרין דעתיבה גם על הגייר ופסולא לעיל ס"ק י' אות א', ולא שהירושלמי מדמה קדושי שטר לקדושי כסף], אין בקדושיהו מלמדה, וכוונתו מכ"ז שאין לנו להקל וללכת מפסקי הרמ"א, וכ"ש בעניני גיטין וקדושין דיש לחוש ללשן ויחיה לפוקה ולמכשול ח"ו. ועי' במחנה ישראל (לר"א ישראל) סי' י"ח שז"ד דכח"י בקדושין כשר לגמרי, ולא בהרמ"א שכח דהוי רק ספק מקודשת, והסתמך על הרמב"ן ה"ל.

וחרב המצודה שנשמה חיים הניל כתב דיש להמליץ על הדרכי נועם
הניל שפסק דכתיב בקדושין מקודשת מספק, ולא החיר מעט
ס"ס, דכבר נודע מחלוקת האחרונים דיש סוברים דס"ס צפונתא
דדברותא לא מקרי ס"ס, משום דשם פלונתא דדברותא חד הוא,
וכתיב צנכ"ג חל"ה ס"י ס"ה הגה"ע אות כ"ב כ"ו, וא"כ מאי
קשיא ליה להנשמה חיים על הדרכי נועם, ואפשר דקשיא ליה משום
דננידון הד"י הוה עוד ספק דשמא צעינן שמו ושמה, ונתתא ספיקי
אף דכוי צפונתא דדברותא שפיר מיקרי ס"ס, וכן ראייתו להגה"ג
במשוזה והוצאו דבריו צעדות ציעקב ס"י י"ז, אולם עכ"ל לא קשה
על הד"ג, דהא צעדות ציעקב ס"י י"ה כתב דגם בנתתא ספיקי
צפונתא דדברותא יש להחמיר, וא"כ י"ל דזוכי גס דעת הד"ג, ועי'
בגה"ג במשוזה חיו"ד ס"י ק"ז דאפילו באיסורא החמיר ב"ס
דפלונתא דדברותא, וב"ש צערוה החמורה וכו'.

גם צערוך השלחן סעיף ז' כתב על ה"ש ה"ל שחזיר כח"י בקדושין מטעם ס"ם, דאין זה ס"ם, ולא דמי לכל ס"ם שהספק הוא בעיקר המעשה, אבל הכא המעשה מצוררת אללנו, והספיקות הם על הדין, אי"כ נשצאנו לדון על אשר זו הוי חד ספק אם היא פנויה או איש, ומה לי ספק זה או ספק זה, וכו' כס"ם משם אחד, ולכן העיקר כהרמ"א דכו' ספק קדושין. והמקנה בקו"א, אחר שציאר דלכאוצרים דכ"י מהני בקדושין הוא לא רק חליצה דמ"ד דע"ה נמי ברה"א, אלא אף חליצה דמ"ד דדוקא ע"מ ברה"א, ומשום דכ"י עדיף מע"ה, וכי"ל בזה הקודם, כתב דלפי"ן אוד"ה לה מש"כ ה"ש ה"ל דכ"י בקדושין בלא ע"מ הוי ספק ספיקא לבחיר, דלפי ה"ל אינו אלא ספק אחד, די"ל דכ"י עדיף מע"ה וכנ"ל.

ד. וכשלא ידוע אם קדשה בינו לבינה או שהיו גם ע"ם.
 ע"ש סק"ע דאחר שזכר דאם קדשה בכת"י ביני
 לבינה הוי כספק ספיקא להחיר [וכמוצא בזה הקדוש], כתב
 דאם בא שער קדושין לפנינו שכתב בכתב ידו, ואינו ידוע אם הוי
 שם ע"מ, כתבתי לקמן סי' ק"ל דכל כה"ג לא אמרין בודאי הוי
 ע"מ, גם לא אמרין בודאי לא הוי ע"מ, ובקדושין פסולים
 מדרבנן ה' עד שיחזרר שהיה שם ע"מ. ובערוך השלחן סעיף ח'
 העתיק דברי ה"ש וכתוספת ביאור, וכתב דאם בא לפנינו שער
 קדושין כתוב בכת"י ואינו ידוע אם הוי שם ע"מ מסירה אם לאו,
 לא אמרין בודאי נעשה כהלכתו וכיו שם ע"מ מסירה, דכא י"ל
 גם

ובבית קדושין סק"ת, אחר שהבית דברי הב"ש ה"ל דכ"י
בקדושין הוי חרי ספיקי להקל, דשמא צעין ע"מ ואח"ל
דסגי צע"ה שמא כח"י אינו כחתימה, כחצ דלפאורח חמור דברי
הגמוק"י שהבית סברה רבוותא דכ"י אינו כעדי חתימה משום
דדוקא צגיטין הוי כע"ה דכתיב וכתב, אבל קדושין הוי דבר שצטורה
ולא מהני כח"י ע"כ, דמי איכא למ"ד גירושין לאו דבר שצטורה
הוא, אלא דאפ"ה מהני כח"י משום דהוי כע"ה, ואח"כ ה"ה בקדושין,
וכ"כ החוס' להדיא צגיטין דף ג' ע"ב דלר"מ צבתי אין לך חתימה
גדולה מזו, וכן יש להוכיח מגיטין דף ט' דקאמר וכדברי ר"מ
צארצטק, ואם איתא בא איכא חתמה דשוו גמי נשים לשחרורי
עבדים לענין כח"י דשחרור וגם מהני דיעבד, אע"כ דכ"י איתא
נמי בקדושין וכו'.

ובפסקי הלכות (יד דוד) פ"ג ה"ג ג' דליה ע"א כתב, לאם כתב
בכתב ידו ואין עליו עדים ונתן לה השטר בינו לבניה ה"ז
ספק קדושין. וביד הוד שם ביאר דבריו, לאף שדעת הרשב"א דדוקא
בגט מהני כח"י ולא בקדושין [ובמוצא לעיל אות א'], אבל הוראה
סוגיא דיבמות יצן שדברי הרשב"א בפירושו הסוגיא שם דחוקים
מאד, והנה לפמשי"ב לעיל אות ל"ז שדעת הרמב"ם דעדים שבשטר
לא מהני אלא מדברי סופרים, א"כ ל"ל דהא דמהני ע"ה בגט בלא
ע"ה הוא מוצא"כ דכתוב וכתב, ולא"כ כמו דמהני בקדושין עדי
חתימה כמבואר בקדושין מ"ח א' דגם בקדושין סובר ר"מ דע"ה
פריה, וע"כ הטעם משום דילפינן מגט, כמו כן גם כח"י מהני
בקדושין משום דילפינן מגט בה, ובמוקד"ה הביא שתי הסברות
ולא הכריע ביניהם, ואף שדעתי נוטה להסביר דגם בקדושין לא
מיפסל כח"י אלא מדבריו, וכן הסכים הר"ן בשם הרמב"ן, וי"כ
גם הירושב"א בשם הרמב"ן, מ"מ לא מלאני לצי לחלוק על דברי
הרשב"א בדבר שבעצרה החמורה, ועוד העירני הר"מ הלוי לעיון
מקורו, ד"ל דלענין כח"י חלוק קדושין מגירושין להסוברים דבקדושין
צריך לבחז מדעתה [ובכסעף א'], ובגט שאין צריך רק דעתו
בזה הוי כח"י כמאז עדים, אבל בקדושין צמה יש הוכחה מהכת"י
שהיה גם מדעתה, שמה אינה יודעת מזה, ולכן לא הוי כח"י
כמאז עדים לענין קדושין, וע"כ בחבתי פניום שהוא ספק קדושין.
ובמשיב דבר סי' ל"ב שתשובתו לבעל שארית יעקב המוצא לעיל,
כתב בלא נהיר לו הוראתו שהורה נגד הרמ"א בלא,

אולם זה נמצא בב"ש מהדו"ק שם, שכתב כן לענין כתיי בנט. אך ד"צ דלמה כתב כן גם לענין קדושין שם? וסו"מ רק מדרבנן, הא בקדושין יש בכלל פסק אי אמרינן כתיי בעדי חתימה אפילו לענין דאורייתא, וכמ"ש הבי"ש לפני זה דיש ט"ם להתיר.

(כה) ע"י בדרכי נועם סי' ג"ב שכתב להוכיח דדעת הרמב"ם היא דבבתי"א אינה מקודשת כלל, וע"י ביטול ברכה (על רי"ו) דף ח' טור ג' שהאריך לדחות דבריו, ומסיק הרמב"ם ס"ל דבתי"א בקדושין כשר מדאורייתא, וכי"כ בדעת הרמב"ם בגט מקושר (למהרי"ט אלאזני) סי' ז'.

(כ) ע"י בעצ"א סק"ט שכתב דלא מצא בסי' ק"ל שום רמז מדבריו רמ"ל.

ביראור הגר"א וכן נתן לה שטר ואמר (ה) על מנת שהנייר שלי אינה מקודשת (הר"ן פ"ק דקדושין):

בביאה

ורא"ש הדין בשטר שאין בו ש"ס כ"ו אלמא שצריך ליתן השטר לה וצ"ג שם. וכן בגירושין בגטין כ"י ב"י וצ"ה א' ויש בקדושין מ"ח א' הב"ע בגין כ"ו ושמין את הנזיר דע"כ נותן לה גם הנזיר:

פתחי תשובה

(ה) ע"מ שהנייר שלי. ע"מ ונ"ש וע' בס' שש"מ פ"ו מה"א דף ל"ד ע"א ונ"ש טה:

הפוסקים

סיק יח אות ד—סיק יט אות א

אוצר

והנה באבני מלואים סק"ה כתב דל"ע בדיון זה, דהא לשון יעל מנת" שהנייר שלי הוא דרך תנאי, ומבואר בחולין קל"ד א' דפריך דאם דתן כהן שמכר פרה לישראל ואמר לו חוץ מן המתנות, המתנות שלי, מהא דתניא כהן שמכר לישראל ואמר לו ע"מ שהמתנות שלי נותן לכל כהן שיראה, ומשני, ע"מ שאני, ע"ש, ומבואר דע"מ שהמתנות שלי לאו שיראה הוא במקח, אלא דרך תנאי, ומשני נא מהני דהו"ל מתנה על מה שכתוב בתורה, דהרשות ליתן לכל כהן שיראה, וכמ"ש הרא"ש שם ע"ש, ולא ס"ל כסוגיא דצ"ב ס"ג א' דמשמע דע"מ שהמתנות שלי הוא שויר, וכ"פ בעור ושו"ע וי"ד סי' ס"ח סעיף כ"ט, וא"כ הכא נמי באומר על מנת שהנייר שלי, לאו שיראה הוא אלא דרך תנאי וא"כ, הא כל תנאי ומעשה בדבר אחד המעשה קיים והתנאי בטל, וכמו בגט באומר ע"מ שתחזירי לי הנייר, כשאני אומר מעכשיו [ר"ל שהגט יתול מעכשיו ושתחזירי אח"כ], התנאי בטל והמעשה קיים אפילו לא החזירה הנייר, וא"כ באומר ע"מ שהנייר שלי, הא לא בוי כמו ע"מ שתחזירי הנייר דכוי [כאומר שהקדושין יחולן] מעכשיו והתנאי הוא אח"כ, דבאמר ע"מ שהנייר שלי הרי מעכשיו הנייר שלי וכו' תנאי ומעשה בדבר אחד, וא"כ המעשה קיים והתנאי בטל, ומקודשת, ולמה כתב הרמ"א שאינה מקודשת, אלא דמ"מ מדי ספיקא לא נפקא, לפמ"ש הרמב"ן לחלק בין ע"מ שתחן, דתנאי הוא, לע"מ שהיא שלי, דכוי שויר, והוצא דצ"י צח"מ סי' ר"ע, וכתב שכן הסכים רב האי גאון, ע"ש, וא"כ ה"א באומר על מנת שהנייר שלי הו"ל שוירא, כמו באומר חוץ, ואינה מקודשת דאחותיה פורחות באויר, אבל הרמב"ם ובעל המאור בחולין שם סצרי כהר"א והעושי"ע הבי' דאפילו באומר ע"מ שהיא שלי תנאי הוא, וא"כ כל כה"ג התנאי בטל, וכנ"ל, ואינו אלא באומר הנני נותן לך ע"מ שלא יהיה שלך, דלא מהני וקנה, וכמ"ש הרא"ש בפ"ק דקדושין סי' כ"ט גבי ע"מ שלא יהיה לרצן רשות זו, דיד עבד כיד רבו וכו' כמו נותן מתנה לחבירו ואומר ע"מ שלא יהיה שלך, דקנה, דכל תנאי שסותר המעשה לא הוא תנאי, ע"ש, והנה בר"ן שהדי"מ לין כמקור לדון זה, לא כהצ"ח באומר על מנת, אלא באומר והנייר שלי, דזה ודאי שוירא והו"ל אותיות פורחות באויר, אבל דרך תנאי היכא דסותר המעשה, ו"ל דודאי התנאי בטל, ולי"ש, ולכן נראה לדעתי באומר על מנת שהנייר שלי, הו"ל ספק מקודשת, דלר"ב [והרמב"ן כנ"ל] הו"ל שוירא ואינה מקודשת, ולהבין פוסקים שזכרנו, בוי תנאי, והתנאי בטל ומעשה [הקדושין] קיים, כיון שהם בדבר אחד.

ובשער המלך פ"ו דאישות ה"ל ב' ד"כ טור ג' הקשה נמי על הרמ"א, דבר"ן איתא רק באומר והנייר שלי כ"ו, אבל בעל מנת שהנייר שלי אפשר דסובר דתנאי הוא ומקודשת ב"י, [אלא דנראה מדבריו שם דמפרש דהיינו כשמחזירה אח"כ הנייר בה], וכתב, דבעל מנת שהנייר שלי הוא פלוגתא דתנאי, כדאיתא בחולין קל"ד א' [צענין ע"מ שהמתנות שלי שהוציא האבני מלואים הנ"ל, מציאה

גם נהיפך נאוקמה בחזקת פנויה וגאמר שלא היו שם עדי מסירה ותיכיו פנויה להדעש הפוסלת בקדושין בכת"י, אלא הוא ספק ח"א והקדושין פסולים מדרבנן עד שתצטרע שיהי שם עדי מסירה. ועי' צעני אחרים סק"ע [במוצא בלות הקודם], דאחר שנא' דאם קדשה בכת"י צ"נ לצינה לא בוי קדושין נכ"י, כתב דמה שהוציא הנמוק"י פלוגתא דרבוותא אי בכת"י מהני בקדושין, הוא מטעם ע"מ, אלא דמיירי שאין ע"מ לפנינו, ופלוגי אי אמרין דקדושין נמי בוי כתב ידו כמו עדי חתימה ואז חלין דמסתמא נמסר גם צפני עדי מסירה, או דוקא בגט דכתב וכתב לה הוא דכתב ידו בוי כעדי חתימה, אבל בקדושין לא.

ה. כשקדשה בכת"י ולא בא הכת"י לידי ב"ד כדי לקיימו. נמשך דבר סי' ל"ב הקשה לשיטת הרמב"ן הסובר דכת"י מהני בקדושין, מהא דאיתא בקדושין סי' א' איתכיה רבא לר"י האומר לאשה קדשתך והיא אומרת לא קדשתי, הוא חסור בקרבותיה והיא מותרת בקרבותי, אי דאיכא עדים אמתא מותרת בקרבותי כ"י אלא לאו צעד אחד כ"י, ואי כהרמב"ן יומא דמיירי דהוא אומר קדשתך בכת"י, צשלמא להסוצרים דכת"י לא מהני בקדושין, לא קשה דנוקמי שאומר קדשתך בשטר שיש עליו עדים, שהרי היינו דמשני דמיירי שאומר קדשתך צפני פלוני ופלוני והלכו להם למדה"י, דמאי נפק"מ אי בוי ע"מ והלכו, או בוי ע"מ ואינם לפנינו, אבל להרמב"ן קשה כנ"ל, ולי' דהיינו שדקדק בר"ן בשם הרמב"ן וכתב דה"ל: אבל קדשה בשטר שהוא כת"י אפי"ש שאין עליו עדים מהני דנשכיה מולידתו כאלו יש עדים בדבר דמי כ"י, ומבואר דכל זמן שלא הוציאה הכת"י צ"ד אינו כלום, דאפי"ג דשטר שיש עליו עדי חתימה כרי כן כמי שנחקרה עדותן צ"ד וקיום שערות חין אלא מדרבנן, מ"מ כת"י לריך קיום מה"ט כמ"ש הש"ך צח"מ סי' ס"ט סק"י, ומשני אינה קדושין עד שהוציא הכת"י לנ"ד, ואין להקשות דא"כ מאי מהני הקדושין בשעת מעשה אחר שלא נתקיים אלא אח"כ, דלי' דאחר שתקיים הכת"י הוא מקודשת למפרע, וצנידונו שקדשה בכת"י, אחר שחלק על בטל השאריות יעקב שכתב להחיר משום דכת"י לא מהני בקדושין [וכמוצא לעיל אות ג'], כתב אך למשי"כ דצענין דוקא הוציאתו צ"ד, שזכ נחש דעמי, כי מסתמא לא הוציאו הכת"י לנ"ד.

יט. ע"מ שהנייר שלי אינה מקודשת. א. מקור הדין לויין צפנים מהר"ן בפ"ק דקדושין, והוא בתחילת המסכת צ"ח בשטר, דעמ"ש הירושלמי, דשטר היינו צפחות משו"פ דאם שו"פ היינו כסף, כתב, דהא ודאי דלריך ליתן לה השטר, דכוותה בגט, באמר ה"ז גיטך והנייר שלי אינה מגורשת, כדאיתא בגיטין ד"כ ע"כ כ"י. וכתב צח"מ סק"ע וצ"ש סק"י צע"ס דלא מהני, כיון דלא נתן לה כלום, דנמא אותיות פורחות באויר [והיינו כפרש"י שם לכה דהנייר שלי, ועי' פ"י אחר בלות הסמוך].

דצ"מ שהנייר שלי היינו שנותן השטר צ"מ שאח"כ יהיה הנייר שלו, וכאלו אמר צ"מ שתחזירהו, דמקודשת ותחזיר, ודא ודא חדא הוא להרא"ש נראם הכונה שמעכשיו בשעת פסידה יהיה הנייר שלו, לא היה שייך לאתנוי בלשון

כז) דאחר שהביא מהכפות תמרים המוכא בארץ צב"י בדסמוך, שפי' אליבא דהרא"ש והטור דצ"מ שהנייר שלי סותר להמעשה והתנאי בטל [והיינו כביאור האב"מ הנ"ל והפוסקים דלהלן], וגם בעצמו ר"ל כן, דחה אח"כ דבריו, וביאר

אוצר

ס"ק יט אות א

הפוסקים

בסי' ל"ח סק"ו, ומסיק דיש לחוש לחומרא, ומצא דה' תלוי בפלוגתא דהתם אם נתנאי פוסל כשהתנאי והמעשה בדבר אחד, ואחר שהביא מהכפות תמרים סוכה מ"א ז' ד"ה חמס, להרא"ש והטור הוי ע"מ שהנייר שלי נתנאי ומעשה בדבר אחד, משום דהתנאי סותר למעשה, דהא לא ילא רגע מתחת ידו, [וכמ"ש. בצפות תמרים שם, דגם על שעת המסירה התנה שיהא הנייר שלו, וכע"ז כתב בבני חכמה פ"ו דאישות ה"ל ד' ד"ה ועל], הוסיף, דלפי"ז באומר ע"מ שהנייר שלי או אם הנייר שלי כו', להרא"ש והטור אינו נתנאי [ועל וכו'] מקודשת אפילו לא התחזיר הנייר, מיהו להרמב"ם דגם נתנאי ומעשה בדבר אחד הוי נתנאי, אינה מקודשת עד שתחזיר, [והכוונה נראה דלפי"ז נמא שלא נתן לה כלום, דהא התנה דמשעת מסירה יהא הנייר שלו, וא"כ אינה מקודשת, וכמשי"כ בסוסי' ל"ב לשיעור ז', ע"ש], ומסיק, והעיקר דיש לחוש לחומרא בכל הני פלוגות.

אולם כמה פוסקים מיישבים פסק הרמ"א. בערך שי כאן, הביא מש"כ האבני מלואים הג"ל דהוי ספק מקודשת כיון דפליגי הפוסקים אי ע"מ הוי שוירא או נתנאי כו', וכתב, ולי נראה, דכיון דגם דין נתנאי ומעשה בדבר אחד אי נתנאי בטל או לא, פליגי הפוסקים, והוי ספק, בבסי' ל"ח סעיף ד' צהבה, א"כ יש ספק ספיקא [להחזיר, ספק אי ע"מ הוי שוירא ואינה מקודשת, ואח"ל דהוי נתנאי וא"כ הוי נתנאי ומעשה בדבר אחד והתנאי בטל ומעשה הקדושין קיים, הא י"ל שמא הלכה כהפוסקים דגם צה"ג התנאי קיים והנייר שלו, וא"כ שוב אינה מקודשת דאינו נותן לה כלום], ואף אח"ל דמשום חומר איסור א"א אין להחזיר משום ספק ספיקא, מ"מ הכא אנו דנים גם לענין הנייר אם צריכה להחזיר, וכיון דיש ס"ס [שצריכה להחזיר, ספק אי הוי שויר והנייר שלו, ואח"ל דאינו שויר אלא נתנאי, והתנאי בטל וא"כ מקודשת ואינה צריכה להחזיר, מ"מ הא יש ספק שמא הלכה כהפוסקים דהתנאי קיים, ואינה מקודשת עד שתחזיר, ושוב הוי הנייר שלו, וא"כ] אפילו להפוסקים דאין מולאים ממון בבסי' משום דלא עדיף מרוב, מ"מ צריכה עם חזקה מולאים ממון, כמבואר במלחמות ר"פ האשה שנתארמלה, וא"כ ה"ל יש חזקה מרא קמא, וכיון דמחוייבת להחזיר הנייר, נמא באומר בפירוש והנייר שלי [כלי ע"מ] דבדואי אינה מקודשת. וע"ש בדברי שאל ועדות ציוסף סי' ל"ח סעיף ד' מש"כ ליישב דברי הרמ"א. והנה הח"מ סוסי' העיר על הרמ"א דסובר דע"מ שהנייר שלי הוי כאומר והנייר שלי, א"כ בגיטין שם אדמחלק בין הנייר שלי דאינה מגורשת לע"מ שנתחזירי דמגורשת, טפי רבותא הו"ל לחלק בע"מ גופא, דע"מ שהנייר שלי נמי אינה מגורשת, ותימן בארץ לבי (ותאומי לביה) סק"ח, די"ל דלכרייתא הוי רבותא טפי באמר הנייר שלי בלא ע"מ, דהו"ל דכיון שאמר ה"ל גיטך, א"כ כמה שאמר אח"כ והנייר שלי הוי כסותר דבריו חוב"ל, וכיון שכבר נתן לה הגט שוב לא מלי לחזור, קמ"ל דאפי"ה אינה מגורשת, וכ"ש באמר ע"מ שהנייר שלי, דהרי מחילה כוונתו על תנאי, דודאי אינה מגורשת.

ובישועות יעקב סק"ג, אחר שהביא דבשעור אחר ר"ל דלפמשי"כ הרמ"א בבסי' ל"ח, הרי דברי הרמ"א דהכא אינם מכוונים להלכה, כתב, אבל עתה עיינתי היטב בדבר ונראה שדברי הרמ"א צריכים ונכונים לדיוא, דאין כאן אפילו השם קדושין, והוא עפמשי"כ הריעב"א בקדושין כ"ג ז' ד"ה והגבן, צענין דנתן לעבד כעניי ע"מ שאין לרבו רשות זו, דמהני אף שלא כפל תנאו, משום דאף דלא מהני [מתורת] תנאי, מיהו שוירא הוי, [וכדבסביר הריעב"א שם, הדוקא בהתנה ענין של עשה ולא תעשה צענין דני התנאים, אבל בדבר דממילא כגון בע"מ שאין לרבו רשות זו, אינו נתנאי אלא שויר צנוק המתנה שמשיר בה שלא יחכה האדון], וצ"א דהדבר

מביאה הנ"מ אח"כ ברייתא אחרת דגם בע"מ המתנות שלו, ומשני] מר סבר ע"מ תנאי ומר סבר שוירא כו' ע"ש, והא דאיתא בתוספתא פ"ב גיטין ה"ז גיטך ע"מ שהנייר שלי אינה מקודשת, י"ל דאיתא אליבא דמ"ד שם בחולין דע"מ שוירא הוי, וכ"כ ציד דוד (פסקי הלכות) ח"ב דקט"ז א' בהגהה ד' ע"ד התוספתא, והוסיף, די"ל עוד דהתוספתא סוברת דהוי נתנאי, אלא דס"ל דגם נתנאי ומעשה בדבר אחד התנאי קיים, וא"כ המעשה בטל ולפיכך אינה מגורשת, ועוד אפשר לומר דהוא מעטם דבגט צענין כריתות, דצב"ג לא הוי כריתות כו', ולפי"ז בקדושין דלא שייך כריתות י"ל דהא מקודשת.

ובערור השלחן סעיף י"ד, הביא מהאבני מלואים הג"ל דהוי ספק, משום דהוי נתנאי ומעשה בדבר אחד כו', וכתב שהרמ"א לא ס"ל דין זה דנתנאי ומעשה בדבר א', ומליון למשי"כ בבסי' ל"ח. ושם דן בזה בסעיף מ"ג ה', ומסיק נמי דיש להחמיר בזה, ומצא גם סברת הרמ"א בזה, שהביא מש"כ שם הרמ"א בסעיף ד', דבכללי התנאים י"ל דבענין גם שיהא התנאי בדבר אחד והמעשה בדבר אחר, דאם בכל בדבר אחד אינו נתנאי, ויש לחוש לדבריו, ואחר שצ"ח להצטת הצ"ש שם סק"ח דעת הרמ"א דהתם, נמא דסובר דהכא הדין כמ"ש האבני מלואים הג"ל, להרמ"א דהתם לא הוי דין צרור דאינה מקודשת רק באומר והנייר שלי, אבל כל שאמר בלשון נתנאי כמו ע"מ שהנייר שלי, או אם הנייר שלי כו', הוי ספק קדושין, בין התחזיר הנייר בין לא התחזיר כו', הוסיף, אלא שלפי"ז קשה איך פסק הרמ"א כאן בע"מ שהנייר שלי דאינה מקודשת, לכ"כ דעת הרמ"א דלדינא קי"ל כהרמב"ם [המובא שם] דא"ל במשפטי התנאים שיהא נתנאי ומעשה בדברים נפרדים, חמס לחומרא יש לחוש להסבירים כן, אלא דכ"ז בע"מ שנתחזירי לי הנייר, דיכולים הקדושין לחול מעכשיו ותחזיר אח"כ (להרמב"ם הוי נתנאי גמור ובלא התחזיר אינה מקודשת, ולהחולקים, גם צה הוי נתנאי ומעשה בדבר אחד, והתנאי בטל, והמעשה קיים אפילו לא התחזיר), אבל באמר ע"מ או אם הנייר שלי, ס"ל להרמ"א דהוי דינא כאמר והנייר שלי, ואין על מה לחול הקדושין, דלא מציעא להרמב"ם דא"ל נתנאי ומעשה בדברים נפרדים, א"כ גם בע"מ או אם הנייר שלי, הוי נתנאי וחל התנאי, [והוי הנייר שלו] וא"כ לא חלו הקדושין דהא אין להם על מה לחול כו', אלא אפילו להחולקים, די"ל דצב"ג התנאי בטל, וא"כ מעשה הקדושין קיים, מ"מ לא אמרין כן [משום דאין זה תנאי, אלא] דהוי ממש עקירת הדבר [דמעשה נתינת הקדושין], והוי כמשחק בזה, ואין זה בגדר קדושין כלל, ולכן הרמב"ם צ"ח דגירושין ה"ל י"ד לא כתב רק בע"מ שנתחזירי הנייר הגט כשר, [משמע], אבל בשאר גווני כמו צאם או ע"מ שהנייר שלי אינה מגורשת, וכן בגט בגיטין ד"ב ז' ודע"ה אי איתא רק לשון ע"מ שנתחזירי הנייר כו', [כ"ז דעת הרמ"א], ולמעשה יש לחוש לחומרא לכל הדעות, [נראה דכוונתו לחוש למשי"כ שם מקודש בסעיף מ"א דעת הרמב"ם עפ"י פוסקים אחרים, דהוי קדושין, משום דגם צב"ג הוי נתנאי, אלא שהוא בטל, ע"ש צ"אורו].

גם בארץ צבי (ותאומי לביה) סק"ח, הקשה על הרמ"א שהביא דין זה מהר"ן, דהא מייירי באומר והנייר שלי, אבל בע"מ שהנייר שלי י"ל דלכריין מקודשת כו', והאריך בזה, וביתר צ"אור

תנאי ועל מנת מתיר לליל שם, וכ"כ במחנה אפרים ה' מוכר דשליביל סוסי' ה', דע"מ שהנייר שלי הוי להרא"ש תנאי ומקודשת, [ולעיל שם במחנה אפרים בריה העולה, מבואר דהיינו בשתחזיר הנייר, וכתב שהרחיב הדבור עדיו, משום שבכ"י לא נראה כן, ושלחמב"ן שויר הוי, ושלדעתו נראה עיקר מהרמב"ן, ע"ש מה שהאריך בזה].

אוצר

סימן יט אות א-ג

הפוסקים

במחנותין ידועה לנאמרים ולא במה דחגי צבריותא, ובה דהגיר
שלי צרייתא היא, ועב"ל הכי, דאליכ סו"ס קשך דליחאי דשו
בכך דנייר בין השיטין, דפשיטא לן דליחאי בשט"ק כ"י, אלא ודאי
כ"י.

וכן ביד דוד (פסקי הלכות) ח"ב דקנ"ז ב' בהגהה ד', הביא
מכ"רין ה"ל דלא מהני בשט"ק באומר והנייר שלי, וכחצ,
לפעמיה חז"ל, דמפרש גבי גט דכח משום דאחותיות פורחות באויר,
ועטם זה שייך גם בקדושין, אבל להרמב"ם ה"ל ל"ע דאפשר לענין
זה לא לחקש הויה ליליאה, כיון שענין הקדושין הוי היפך הגט,
דהאי בל לרחקו וט"ק בל לקרבו. ובהשאלה לענין גליון השטר,
אחר שכתב לענין גט דדמי להשאלה בין השיטין דבגמ' נשאר
בתיקו, כתב דה"ה בזה, והרמב"ם בגמ' שכתב דהשאלה בגליון
כשר, ל"ע, דאין לחלק מדין בין השיטין, ולהטור בין השיטין פסול,
ואחר שהסתפק גם לענין אומר והנייר של פלוני, דלא שייך בזה
אגידה צ"ה, הוסיף, ובכל אלה ל"ע לענין מעשה גבי שט"ק, דלא
איכפת לן במה דיכיו אגודים יחד.

ובמ"ב קדושין סק"ט ז' לענין בין השיטין, ואחר שכתב דמכ"רין
שנאות הקודם משמע דדמי לגמרי לגירושין [לענין השארת
הנייר], הוסיף, ונראה דה"ה בחלוקה בהשאלה לענין הנייר
שזין שוטה לשיטה וזין חיבה לחיבה, דהו"ו ב' ספרים [ובגמ'
שם מצאנו דפסול זה היינו כשהשורות או התיבות אינן מעורר
זכ"ל, דבמעוררין הוי רק פסול דחוסר כריתות], וזה יש ליישב
מה שהקשה החוס' בקדושין דף ע' ד"ה הלכתא, דלמה לן היקש
דיליאה ויתיה דמהני שטר קדושין, הא איכא הלכתא דהבטל
כותב לשט"ק ממילא ידעין דנקיות בשטר, ולפ"ז י"ל דקמ"ל
דבעין דוקא ספר אחד דומיא דגט כ"י דלא איכפת לן בשטר שטרות.

ג. ובאמר ע"מ שתחזירי לי הנייר. עמ"מ סק"ט שביא דבגט
מהני כה"ג כדאיתא בס"י קמ"ג, משום דמתנה ע"מ
להחזיר שמה מתנה, [ושלפ"ז ה"ה בשטר קדושין מקודשת], והוסיף,
והא דאיתא בר"ש ס"י כ"ט דבקדושין לא מהני מתנה ע"מ להחזיר,
אפשר לחלק דהיינו דוקא הכס דקדושי כסף ומשום דדמי לחליפין,
משא"כ בשטר, ולכן כתב כאן הרמ"א ע"מ שהנייר שלי אינה
מקודשת [משמע] אבל ע"מ שתחזירי לי הנייר מקודשת, וכמו
גבי גט. וי"ב בס"י ל"ח סק"ה בתוך דבריו. וי"ב בה"ש כאן
סק"י ובס"י ל"ח סק"ה בפשיטות דע"מ שתחזירי מהני, ורק אם
מתקדשת בהשטר בתורת כסף [וכנסע"ף ב'] ואמר ע"מ שתחזירי
הנייר ל"ה קדושין, ומצ"ח לע"י בס"י ל"ח כ"י, [דשם מצאנו
דעות הפוסקים אם מקודשת בזה דוקא כשהחזירה בגייר, או
דבה"ג הוי תנאי ומעשה בדבר אחר, דלי"א בטל התנאי ומעשה
קיים אפילו כשלא החזירה]. והביא להח"מ וצ"ש בבית מאיר
כאן, וי"ב עוד פוסקים. ובגט מקדש (למכרי"ע אלגאזי) ס"י א'
ד"ג ג', דיוק כן מדברי הרמב"ם המוצא בס"י כ"ט סק"א אות א',
שכתב בעטם דלא מהני בקדושי כסף ע"מ להחזיר, משום דאם
מתורת כרי אינה נהנית זו כ"י, והא ודאי דהאי דינא ליחא בקדושי
שטר, דאינה מתקדשת מדין הנאה אלא בנתינה מתקדשת וכו'.

וכתב בע"י אחרים סק"י, דלפאורה מלשן הר"ן צפ"ק וקדושין
ד"ה ובשטר, איכא למדק איפכא, דהקשה למה הביא הר"י
להירושלמי דשטר היינו שאין זו שו"מ, דכ"ש זו שו"מ כסף הוא,
דאם לומר דמהא ילפין דינא דהתם שאין לריך שו"מ, דאי לריך
שו"מ דוקא, תיפוק ליה משום כסף כ"י, לזה לא היה לריך הר"י
להביאו כ"י ע"ש, ואם כסברת הח"מ והב"ש דע"מ דתחזיר מהני
בשטר, ה"ה לו לדחות בקצרה, דע"כ לאו מהכא ילפין, דהא י"ל
דלעולם צע"ח גם בשטר שו"מ, [ומ"מ יש נפק"מ, דאם מדין
שטר

הדבר כ"י שהיה צדעתו שלא להקנותו לרבו, (וע"ש שמבאר עוד
פרטים כה"ג), ומעשה אמינא כ"י דה"ג צ"מ שהנייר שלי ה"ה לא
לזה להקנות לזה בגייר, ונהי דלא היה הדבר כמשפטי התנאים,
מ"מ לא זכתה בגייר ולא גרע מאמר סתם "והנייר שלי" (ולא דמי
לצ"מ שתחזירי לי הנייר דהוי תנאי ותלוי צדני התנאי וכו').

ובבשוא הלוי סק"ח, הביא מש"כ באבני מלואים ה"ל דהוי ספק
שמה הוי תנאי והתנאי בטל כ"י, וכחצ, דיש לחלק בין גט
לקדושין, דבגט כיון דאין לריך לזכיות האשה רק נתינת הבטל לזה
(דהא מהני אפילו צ"כ), שייך לומר דכיון דהתנאי סותר למעשה
בטל התנאי, והמעשה קיים, אבל בקדושין דבעינן זכיות האשה בשטר,
כיון דהתנה שלא תזכה בהנייר, ליכא מעשה קדושין כלל, אי"כ
אין נימא דתנאי בטל ומעשה קיים, הא אין בזה מעשה, דנגד
תלוי אין לזה זכיות בהנייר.

גם הלכות כתב הרמ"א דבאמר ע"מ שהנייר שלי אינה מקודשת.
ועיין באות הסמוך, מה שדנו כמה פוסקים בדעת הרמב"ם
צפ"ק דה"ה דהנייר שלי" לענין קדושין אם דמי לגט ולא
מהני.

ב. ובאמר והנייר שלי, או מקצתו, בגון בין השיטין או על
הגליון. כבר מצאנו באות הקודם בכמה פוסקים
שכתבו מכ"רין דבאמר "והנייר שלי" אינה מקודשת. ובגט מקדש
(למכרי"ע אלגאזי) ס"י י"ג ז' בזה צדעת כמה ראשונים, ואמר שהביא
לענין דל"מ בגט כשאמר והנייר שלי, פרש"י בגמ' ב' ע"ב משום
דליכא ונתן כ"י דהאחותיות פורחות באויר, ושכ"כ שם הרשב"א והר"ן,
כתב בדנ"ד טור ב', נראה לכאורה דלדידכו דהטעם בגט משום דליכא
ונתן, אי"כ בשטר קדושין נמי לא מהני באמר כל הנייר שלי כיון
דמקשינן הויה ליליאה, וכן מתבאר מדברי הר"ן כ"י [וכברא
הקודם], אבל להרמב"ם פ"ח גירושין שכתב הטעם משום דליכא
כריתות כיון דיש לו זכות בגוף הנייר, ולא כתב כלל הטעם דונתן,
וכן מצאנו בר"י, אפשר דלא שייך הכי דינא בקדושין כ"י, אבל
עדיין אני חושב בזה, דאפשר לדחות ולומר דהרמב"ם אפשר דיוסבור
נמי טעמא דונתן, וא"כ שייך גם בשטר קדושין, והא דנקט שם טעמא
דכריתות, היינו לכתל אפילו נייר שזין השיטין, וכדבסמוך, והדבר
לריך תלמוד. ולענין בין השיטין, הביא בדנ"ד טור ב' הא דצ"ח
בגמ' שם גבי גט באמר הנייר שזין השיטין שלי מהו, וסלקא
בתיקו, וצ"ח דלרש"י הספק הוא בגמ' בעטם הצרייתא דפסול
באמר הנייר שלי, אם הוא [רק] משום דליכא ונתן וכ"ל, וא"כ
באמר בין השיטין שלי הוי גט, דהא נתן לה מקום האחותיות, או
דילמא [גם] משום דשייר זכותא בגייר וליכא כריתות, ושלפ"ז
ה"ה בגייר שזין השיטין, וכ"ה הספק להרשב"א והר"ן, ושמעו"ה
השמיטו הר"י והרמב"ם לספק זה, דפשיטא לכו דהטעם משום
דליכא כריתות, וע"ש שצ"ח דלדידכו קאי התיקו לענין אחר,
וייבש גם מה שהקשה הב"י בס"י קמ"ג על הטור שם שפסק
בפשיטות דגם בגייר שזין השיטין אינה מגורשת, ועפ"ז כתב
בדנ"ד ב', דבשטר קדושין ואמר הנייר שזין השיטין שלי, ה"ז
מקודשת גמורה גם לדעת רש"י והר"ן, דהא כל עיקר הספק בגט
הוא משום דליכא כריתות, ובגייר קדושין לא שייך זה, דהא אדרבא
לאקדושי אחי, [דיונתן] הא איכא בגייר שכתובין עליו השיטין
עלמין], והוסיף בסוף, מהו אין להוכיח דהרמב"ם יודה לדן זה
דהנייר שלי, משום דאליכ קשה הא דבגיטין דף ע', דאיתא שם
ג' דברים ששו גיעי נשים לשחרורי עבדים, ומסקינן בגמ' דחשיב
רק דברים דליחא בקדושין, ואם איתא [דדן הנייר שלי ליכא
בקדושין וכשר], ליתני נמי כ"י, ואינה ראייה, דהא כתב הרשב"א
בחסוכה ח"א ס"י ח"ר"ג דלא פריך התם אלא במלתא דמתניא

באר הגולה

א. משנה ריש קדושין

לג כיצד האשה מתקדשת בביאה. וכו' ב' סעיפים:

ביאור הגר"א

[א] בפני כו' ונתייחד
כו' קדושין ס"ה א':

א. א. בביאה כיצד אמר לה [א] בפני שני עדים הרי את מקודשת לי בביאה זו

ונתייחד

אוצר

סימן לב ס"ק יט אות ג—סימן לג ס"ק ב אות א הפוסקים

הוא דוחק, ופירושו בהשמות דכדרי הרמב"ם והטור אינו מן הדוחק, וכמ"ש הב"ח. ועי' בדיקא דחיי שם, דאף לפי מש"ב שם לפרש דברי הרמב"ם והטור דפני עדים קאי למתייחד עמה, מי"מ כתב דלדברי כולם לריך שיאמר בפני עדים שמקדשה צריכה [רק הלשון האמקל אינו לריך לומר בפני עדים], אבל אם לא אמר בפני עדים שהוא מקדשה צריכה אינה מקודשת.

ועי' בשו"ת רעק"א מהדו"ת סי' נ"ז דכ"ע א', שהסביר שיעת המדכי המוצא להלן צריכה דפניו הנא על הפנייה לפני עדים חוששין לקדושין, וכן בס"י קמ"ט נתייחד עם גרושהו אמרין דבעל לשם קדושין, אעפ"י שלא היתה שם אמירה האמקל בפני עדים, משום דכיון דלאו דגים מכה החזקה דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות דדעתו ודאי לקדושין, הוי כאמירה מפורש, כיון דלאו דגים כן על כוונתו וגלוי לכל. ועי' כע"ז דרדכי נועם סי' מ"ו דקל"ו ג'.

ב. ובשארמה היא חריגה מקודשת לך. עי' צברית אברהם סי' ע"ב אות ה', דהוי כזה ספק קדושין כמו בקדושי כסף נתן הוא ואמרה היא [כמבואר בס"י כ"ז סעיף ה'], דגם בקדושי ביאה הוי הוא העושה מעשה, אף דהנאה לתרווייהו אית להו וכו'.

ג. להסוברים בס"י מ"ב דאם קדשה בפני ע"א חוששין לקדושין, אם גם בקדושי ביאה אמרין כן. עי' ב"ש סק"א שכתב דה"ה בפני ע"א אם אינם מכחישים אותו, למאן דחיים לקדושין בפני ע"א כמ"ש בס"י מ"ב. ועי' בישועות יעקב פי' הארוך סק"א שכתב דאפשר דבקדושי ביאה כו"ע יודו דלא מהני בפני ע"א, וז"ל בן מדברי החסידים קדושין כ"ז א'. אולם צ"ח כלל כ"א הביא ראיה דאין לחלק בין קדושי כסף לקדושי ביאה מדברי הגמ' קדושין ס"ה א', דאיתא התם המקדש בע"א אין חוששין לקדושין ואפ"י שניהם מודים, איחצ"י המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדק ב"ש אומרים א"ל הימנו גט וצ"ה אומרים לריכב גט, היכי דמי כו' אלא ודאי צ"ע, ופרש"י אלא צ"ע ופניהם מודים עכ"ל, והתם הרי קאי אעדי יחוד ואעדי ביאה ואפ"י אמרין דצ"ע אם שניהם מודים לריכב גט אלו"ב דצ"ה משום דחוששין לקדושין, אי"כ משמע צריכה דאף בקדושי ביאה ג"כ שייך דין דהמקדש בע"א, ואע"פ דבגמרא דחו דלא פליגי במקדש צריכה צ"ע, מי"מ לפי דעת המקדש הדן אמת לפי הדעה הסוברה דהמקדש בע"א חוששין לקדושין, וזה פשוט. וכ"כ ד"ס לחוש גם בקדושי ביאה צ"ע למאן דחיים בקדושי כסף, צ"ח צ"י (ותאומי צ"ה) סק"א, וצ"ח דהשולחן סעיף ו'.

ב. הרי את מקודשת לי. א. ובשלא אמר תיבת "לי". עי' בשו"ת רעק"א מהדו"ת סי' נ"ז דכ"ע א', שהקשה על רש"י במשנה ריש קדושין שפירש צריכה כגון דאמר לה החקדשי לי צריכה זו, דלמאי לריך שיאמר "לי", דבקדושי כסף שייך שמה מקדשה בשליחות לאחר, אבל צריכה לא שייך כן. וכן הקשה בתוספותיו על משניות ריש קדושין. ועי' בהמקדש דף ה' ע"ב ד"ה שם בגמרא, שכתב דבקדושי ביאה לא צעין שיאמר לי, דברי איכא ידים מוכיחות, דלא שייך לומר שמקדש לחצרו גבי קדושי ביאה. וכ"כ צ"ע אחרים סי' כ"ז סק"י דנראה דהדר פשוט דבקדושי ביאה אם אמר לה הרי את מקודשת צריכה זו ולא אמר "לי", שהיא

שער מהני בלחמך לה ע"מ שתחזירי הנייר, ומשום כסף לא מהני, אלא משמע דס"ל דגם בשטר לא מהני, ושיש חילוק בזה בין קדושין לגירושין, מיהו י"ל דהר"ן חז"ל לטעמו, שכתב בסוגיא דמתנה ע"מ להחזיר דס"ל להר"ף דמדאורייתא [אף בקדושי כסף] הוי קדושין, ורבנן הוא דלפקעניוהו לקדושין משום דדמי לחגיפין, אי"כ שפיר איכא למישמע מזה דאין לריך שו"פ בשטר, דאל"כ שטר דכתב רחמנא למאי נפק"מ, תיפוק ליה משום כסף, ואפ"י ע"מ להחזיר מהני מטעם כסף מדאורייתא, ולהכי דהך הר"ן צ"ח אחר.

ד. ובאמר "אם" תחזירי הנייר. יתבאר אי"כ בס"י ל"ח סעיף ד'.

ה. ובאמר ותחזירי הנייר. בישועות יעקב סוסק"ע הביא דהרמ"א ביו"ד סי' ש"ה סוף סעיף ח' גבי פדיון הבן, כתב בשם הרשב"א דלא מהני בכח"ג, [וביאר שם הט"ז, דל"ד לע"מ, דהוי כלאומר מעכשיו, משא"כ בזה דהוי חזרה מדבריו הראשונים ומצטלים], והוסף, וה"ה בקדושין וצ"ח, ומאין למה שהאריך בזה בס"י קמ"ג, דגם בסק"ח מצא החינוך בין ע"מ שתחזיר שפעת מקנה לו לגמרי, אלא דהתנה דהיינו בתנאי שח"כ יחזיר לו ג"כ בתורת מתנה, אבל בלחמך ותחזיר [דאין כאן תנאי] הרי אם הכוונה שיחזיר לו ח"כ במתנה, מה הועיל בדבריו, דאם לא יראה חצירו להחזיר במתנה מה יעשה, אלא ודאי שדעתו היה לשייר בדבר, דהיינו שאינו נותן לו אלא לשעה, ואח"כ [ממילא] מחויב להחזיר, וא"כ הוי רק קנין פירות ולא קנין הגוף, ולכן לא מהני בפדיון הבן, אלא שח"כ הביא דהר"א הכהן גם במתנה ע"מ להחזיר הוי רק קנין פירות, ומי"מ מהני בלחמך, כיון דעכ"פ הוי קנין הגוף לשעה, ושלדבריו גם בגט אפשר דיועיל כשאמר ותחזיר דברי קנחה הדבר עד לאחר זמן כו', ע"ש משה"ק עליו, וסיים בל"ע לדינא.

סימן לג

טע"ף א. א. אמר לה בפני שני עדים וכו'. א. אם אמירת האמקל צריכה להיות בפני עדים אליבא דכו"ע. הנה לשון הטור כאן הוא: צריכה כ"ל אמר לה הרי את מקודשת לי צריכה זו ונתייחד עמה בפני עדים וצ"ע. וכן הוא לשון הרמב"ם בפ"ג דאישות ה"ה ה', ואם קדש צריכה אומר לה האמקל ומתייחד עמה בפני עדים וצ"ע. וכתב בכה"ג בהשמות ע"מ להי"ח, דהלשון הרמב"ם והטור נראה דלא קאי "צפני עדים" אלא למתייחד עמה, אבל האמירה האמקל אפילו צ"ח לצינה מהני, אבל צ"ח ירוחם כתב כ"ל מתקדשת צריכה כגון שצ"ה עליה ואמר לה בפני עדים האמקל צריכה זו ע"כ, ולפ"ז מש"ב הרמב"ם בפני עדים, חכ"ל מלתא קאי אף על האומר האמקל, וגם דברי הטור אפשר לפרשם כפי כוונה זו דפני עדים קאי אפילו על האומר האמקל. וכ"כ הב"ח לפרש דברי הטור, דתרווייהו האמירה והיחוד לריך שיהיו בפני עדים, ומש"ב הטור "צפני עדים" הוא חוזר גם על האמירה שצ"ח חילת דבריו.

וביד אחרון הגה"ע אות ג', אמר שהצ"ח דברי הכנה"ג ה"ל, הביא מספרו דינא דחיי חלק עשין דף א' דשם כתב הכנה"ג להיפך, דפני עדים שכתבו הרמב"ם והטור למתייחד עמה דוקא קאי, וצ"ח לצינ עמה אומר לה הרי את מקודשת לי, ונדחק שם לפרש גם לשון רי"ז על דרך זה, וכתב ביד אחרון דנראה דמש"כ הכנה"ג בהשמות הוא העיקר, דפירושו צריכה דחיי בלשון רי"ז

באר הגולה

ב מדברי הרמב"ם נפ"ג מהל' אישות תהא דלמדין הן הן עדי יתור הן הן עדי ציאה גיטין דף פ"א ע"ג ג סס דף י"ג ע"ג ד וי"כ הרמב"ם מתשענות הגמרא קדושין דף ט' ע"ג

ג ונתייחד עמה בפניהם הרי זו מקודשת (ג אף על גב דחוצפה היא) (ב) בין שבא עליה כדרכה (ה) (א) צן שלא כדרכה (יטור),

ראין

ביאור הגר"א [ב] בין כ"ר ס' ב':

פתחי תשובה

אע"פ שאין בו ש"פ מקודשת והאריך צ"ח ע"ס. ותימא שלא הזכיר הגמ' בקדושין דף כ"ג ע"ג אלא מעתה כו' מתן לימא לן דלאו הנאה אית לתרווייהו כו' יעו"ש. וע"ש עוד שכתב דאם לא עליה בלתי נח מת בלי אשוי לשם אשיות אי קנאה, לא מתחיל דגברי הפוסקים. ונראה שדן זה תלמי בפלוגתא דרבי ורנא נחמ' שנועות ד"ח גבי משמש מת בעריות כו' ע"ש :

(ה) בין שלא כדרכה. עיין בשעה"מ פ"א מה"ל מקום מונח לדין זה (ומה שהקשה שם איך היה מתקדשת ציאה של"כ כיון דנעיקן שיקדשה נמידי ולית לה הנאה ומה"ט המקדש נאסרתי הנאה איה מקודשת וא"כ ציאה של"כ שהיא איה נהנית ולדרכה חנערת כמו שדרשו ז"ל ויענה אלא כדרכה איך מתקדשת וכתב דז"ל דקדושי ציאה לאו משום שנהנית אלא כמו קדושי שטר

אוצר

סי"ב ב אות א—סי"ק ד אות א

הפוסקים

או בלתי מן הלשונות, ומ"ש ע"ז הכ"י כלומר מכלשונות המזכרים בסי' כ"ז, וכתב דלכאורע נראה דבהגך לשונות דמספקא לן בסי' כ"ז הכל נמי הוי ספק, אבל באמת אינו חוקך מאד בזה, כי נראה לי דבהא הוי ודאי מקודשת, דכרי ציאה לא שייך להסתפק דלמלקחיה קאמר, דדוקא בקדושי כסף יש לומר דקנאה למלאכה ולא בקדושי ציאה.

שכיה מקודשת גמורה, שהרי עיקר הטעם דכ"ל ידים שאין מוכיחות הוא משום דאדם עשוי לקדש אשה לחצירו כמ"ש התוס', וזה לא שייך בקדושי ציאה דליתנייהו ע"י שליח.

ג. ובשרק דברו על עסקי קדושין ונתייחד עמה. כתב הח"מ סק"א דה"ה אם היו מדברים יחד על עסקי קדושין כמבואר בסי' כ"ז גבי קדושי כסף דאפילו נתן בשתיקה הוי קדושין. והב"ש סק"ז כתב דאפשר דהכא גבי ציאה גרע עפי הוהיל והעדים אינם רואים הציאה א. ונאמן לבי (ותאומי לביה) סק"א כתב דכדברי הח"מ משמע מהדרכי משכ כאן [אות א.]. ובתפארת יעקב סק"א כתב על הב"ש הנ"ל דאין בזה מקום ספק, דכיון דיתוד הוי כמו ציאה משום דלמדין הן עדי יתוד הן עדי ציאה, אי"כ מתחיל ג"ד לטעור אמירה, וכן משמע בקדושין ו' א' דפריך אי במדבר עמה על עסקי קדושין למה לי אמירה, ואי באינו מדבר עמה מלא ידעה, והאריך לאוקמא במדבר עמה וכו' לישני איגטרין דגרע מלא אמר, ולמה לא מוקי לה בקדושי ציאה דבסי אמירה דוקא ולא מהני עסקין באותו ענין, ועי"כ דאין חילוק בזה כלל.

גם בפסקי הלכות (יד דוד). פ"ג הל' ה' כתב דאם קידש ציאה אומר לה הרי את מקודשת, או הרי את מאורסת, או הרי את לאשה צבועה זו, וכל כיוצא בזה. וציד דוד שם אות ע"ז ציאה דכרי דאף דהרמב"ם כתב גם בקדושי ציאה שאומר הרי את מקודשת לי, לדעתי נראה דלא אמר אלא בדרך נחות בלשון, אבל אליבא דאמת סובר דבקדושי ציאה אף שלא אמר "לי" מקודשת כו', דהא אין אדם מקדש אשה לחצרו ציאה כו', ועוד נ"ל ברור דמקודשת, דהא דעת הרבה מן הגאונים דהכא על הפנויה בפני עדים מקודשת בודאי מטעם חזקה דאין אדם עשה צעילו צבועה זנות [וכמוצא ברמ"א כאן, ובמחבר סי' קמ"ט]. וא"כ כ"ש כאן דמקודשת כיון דאף בלא אמירה כלל מקודשת, ואף בלא קוי"ל כהגאונים בזה, מ"מ זה דוקא צבועה סתם, ד"ל דלא כיון כלל לשם קדושין ורובה לעשות צעילת זנות, משא"כ כשאומר בפירוש שהוא צבוע לשם קדושין, כגון שאמר הרי את מקודשת ולא אמר לי, שניכר מדבריו שאין ראונו ציאת זנות, הוי יד מוכיח גמור שלעצמו קדש ומקודשת צבועה, כן נראה לדעתי ברור.

ג. ונתייחד עמה בפניהם, וכו'. כתב בערוך השלחן סעיף ג' דאם קדש בפני עדי יתוד ונתייחדו ושהו כדי ציאה, ויאלו ואמר הוא או היא שלא בא עליה ואין כאן קדושין, נראה שישששין לזה וכו' ספק קדושין, ואפילו שניכם אומרים שלא בא עליה מ"מ אין נאמנים שחפער בלא גמ, אבל זה אין לומר דודאי בא עליה וכו' קדושי ודאי, לא מציעא כששניכם אומרים כן, אלא אפילו אחד אומר בא ואחד אומר לא בא אמרינן דאפשר שצאמת לא בא עליה, כדלמדין [ציבמות קריא ב] ציבס ויבמה דעד תלחין יומין מוקי אינש אטעשיה, ואי"כ אי"ש יש לחשוש שמא לא בא עליה ולכן הוי קדושי ספק.

מיהו ע"י צבנין ליון (להרצ"ן שמושקאוויץ) סי' י"א שכתב לתרן קושית רעק"א הנ"ל, דהא דנעיקן בקדושין שיאמר "לי" מלבד הטעם דשמא קדש לאחר יש עוד טעם, וזהו עפ"י מש"ב התוס' בקדושין דף ב' ע"ב ד"ה דאמר, והרי את מקודשת לי, כלומר להיות לי, ומקודשת לעולם בשבילי כו', הרי דלשון קדושין הוא שלעצמא תהיה אסורה ולי תהיה מותרת, ולכן תקנו לומר "לי" כי זה יורה שלעצמו תהיה מותרת, אבל בשלא אמר "לי" משמע שתהיה מקודשת לכ"ע בלי יוצא מן הכלל, ואף לעצמו תהיה אסורה, ומדין קונמות שנתלית לאסור עצמה על כ"ע, ואי"כ נמצא דאמר עיקר גדר הקדושין, ועי"כ לריך שיאמר לי, דזה יורה שלעצמו תהיה מותרת, וגם שצבילו תהיה אסורה על כ"ע, ובלא אמר "לי" הוי ריעותא בלשון הקדושין. ובקול סופר על משניות קדושין אות תרל"ד תירן קושיית רעק"א הנ"ל, דאם יאמר התקדשי ציאה זו ולא יאמר לי, יש במשמע שעי" ציאה זו תהא נעשית מופקרת והיא הקדישה, וכמ"ש הרמב"ם בפ"א דאישות שעי' זנות בפנויה נעשית קדישה, והאי כאלו הנהגה בפירוש שיהיה ציאת זנות ומעשה קדישה.

ובפסקי הלכות (יד דוד) פ"ג הל' ה' כתב דאם האיש והאשה מכחישים זא"ז, שהאחד אומר שצביל כשנתייחדו בפני העדים והשני מכחיש, כ"ז מקודשת מספק, ואם שניכם אומרים שלא צבעלה, אם לא עברו עוד שלשים יום נאמנים ואינה מקודשת כלל, ואם עברו שלשים יום אף בלא נתייחד עמה בפני עדים אלא פעם אחת, כ"ז מקודשת מספק. וציד דוד שם האריך לבאר דכרי דהנ"ל עפ"י הכוגיח דיבמות דקריא ב' ודקריא א' ועפ"י הירושלמי שם.

ב. וכשקדשה בלשונות המסופקים המבוארים בסי' כ"ז. בתפארת יעקב סק"א הביא לשון המחבר שכתב דאם אמר לה באמק"ל ציאה זו מקודשת, ולשון הטור שבוסיף

ד. בין שלא כדרכה. א. בפנים לויין שהוא מהטור. ועי' צבאכ"ג שכן הוא ברמב"ם [פ"ג דאישות הל' ה'], ושם מקור הוא

על עסקי קדושיה כו' ולא אמר לה כלום, אלא נתן בידה. או בעלי הוהיל והן עסקין באותו ענין דיו ואינו צריך לפרש כו', הרי מפורש בדברי הרמב"ם

(א) ובציץ אליעזר ח"ב סי' דפ"ז א' כתב דלכאורה יש לתמוה על דברי הב"ש ממש"כ הרמב"ם בפ"ג דאישות הל' ח' שאם היה מדבר עם נאשה

באר הגולה

ה נעילת דף י' ע"ל
ונעילת דף י' ע"ל
והנ"ל להו תלמודא וכתב
הרמב"ם נ"ס הרמב"ן

ההלכה כותיהו לע"ג דהו נגמרת פשטא דמתני' כותיהו ושמע וכו' דהו רבי
יוחנן ורבינא לנרייתא דיוחנן בן גנ דמתני' שם ע"כ

ה [ג] ואין דינה אלא כמאורסה ולא כנשואה: הכה [ה] ויש לומר דוקא
שנא עליה צניח חמיו חבל כנסה לביתו וצא עליה [ה] או שקידשה כבר וצא
עליה דינה כנשואה

ביאור הגר"א
[ג] ואין דינה כו' וכ"מ
הסוגיא שם ט' ב'
משכחת לה כגון שבא
כו' ועיין רש"י שם ד"ה

שלא כדרכה וקרינן בה כי כו' ואם איתא מ"מ הא נשואה היא ע"ש:
[ד] וי"א דוקא כו' מ"מ בביתובת ע"ג א' לית סעמיה כו' וערש"י
שם ד"ה אלא כו' אבל לענין כו' אבל בלא"ה יש לה כתובה וק"ל
ארוסה אין לה כתובה ושם תנן כנסה כו' ות"י הר"ן דאירי כה"ג שהכניסה
המזיר מוכרחים: [ה] או שקידשה כו' עתו"ס דקדושין י' א' סו"ה
שם ובוה מתורץ מ"ש ביבמות ג"ח א' כגון שבא
עליה כו': וכן מוכח מגוסא דשמעתא מדאיבעו ביאה ארוסין כו'. ע"כ
ביאה דלאחר קדושין פשוט דנשואין עושה ואע"ג דאמרינן הבא על ארוסתו בבית
חמיו לוקה וכיון דביאת אסור הוא לא קני כמ"ש בס"ג דיבמות אפילו למ"ד
מאמר קני מאמר דהתירא קני כו' י"ל לשם נזות לוקה ולא קני אבל לשם
נשואין קני ואינו לוקה ר"ן שם ע"ש בארוכה וז"ש הרמב"ם ושי"ע בס"י
ואמרינן חזקה אין אדם עושה בעליתו כו' ואמרינן ביבמות ג"ח א' כגון שבא
העיקר דתירי בעינן שהכניסה לביתו וביאה שאחר קדושין כיון שהיא ארוסה מכבר
איה נעשית נשואה אלא בהבאתו לביתו אבל ביאת קדושין איבעי
להו בכ"מ וגם זה אמת דדוקא לשם נשואין. דדוקא ביבמות איתרביא בין בשוגג כו' וז"ש
ברמב"ם ושי"ע ס"י ג"ה ס"א הארוסה כו' כ"ז שהיא כו' בבית חמיו כו'
עד שיביא כו' ע"ש אבל כ"ז אינו שוה לי דבאמת לא אשכחן ביאה שעושה נשואין
אלא ע"י חופה והאיבעי הוא בכל ביאה שלא ע"י חופה דנשואין דכ"מ הוא חופה
וביאה אלא דחופה לבד ג"כ קני שהוא התחלת הביאה ואיבעי להו ביאה לבד
והסוגיא דארוסין עושה דאע"ג דחז"ל שינוי היא כנ"ל וז"ש שבא עליה בבית
אביה משום דאפסוטא דארוסין עושה החופה הוא הבאתו לביתו כמ"ש בס"י
ג"ה אבל לשם נשואין ואין צורך יחוד כמ"ש שם וע"ש:

אוצר

סיק ד אות א—ס"ק ו

הפוסקים

[לכ"ה קלנ"ק] סי' מ"ח כתב דסריס חמה דלאו צר קישוי הוא
לא מהני ציה קדושי ציאה. וכ"כ בערוך השלחן סעיף ה'.

ה. ואין דינה אלא כמאורסה. וכשחמר כהדיא שנא עליה לשם
נשואין. כתב המהרש"ל בקי"א דיש להסתפק כשקדשה ציאה
ואמר הרי את נשואתי, אם ככה"ג ציאה נשואין עושה כיון דפירש
כהדיא לשם נשואין, דמפשיטות דאזני ורצא בקדושין דף י' ע"א
דציאה ארוסין עושה מדקתני ציאה וקתני נשואת, אין הוכחה אלא
בסתם ציאה דאינו קונה וגומר, אבל אם פירש כהדיא לשם נשואין
י"ל דקונה וגומר, דכיון דקיי"ל דאם קדשה בפירוש כהערה מהני,
א"ל דמסתמא אמרינן דדעתו אגמר ציאה, א"כ כשחמר בפירוש
לשם נשואין, י"ל דבתחלת ציאה קידש אותה ובגמר ציאה תהיה
נשואה, דודאי גמר ציאה לחוד נמי מועיל לנשואין כמו תחלת ציאה
[וכמוצא בסעיף ב' סק"ח], ואף אי נימא דלשון נשואין אינו לשון
קדושין, מ"מ כיון דאמר שתהא נשואה לו ציאה זו לא גרע ממדבר
עמה על עסקי קדושין, ואף דמלשון מהרש"ל בקדושין דף ה' כסוגיא
דחופה קונה, משמע דציאה אינה גומרת אחר ציאה, דמאי אולמא האי
ציאה מהאי ציאה, וכדמשמע מלשון החוס' שם ד"ה חופה, מ"מ
לשון כל הפוסקים שכתבו סתם דציאה גומרת, משמע אפילו אחר
קדושי ציאה, וז"ל.

אולם ע"י תפארת יעקב סק"ג, דאחר שהאריך לצאר דקיי"ל
דציאה ארוסין עושה, כתב דנראה דאפילו בעל לשם נשואין
לא הוי נשואה, דל"ל לא הוי פשיט מיוחנן בן גנ דג מיד, [כוונתו
דפשיט שם כסוגיא מיוחנן בן גנ דג דציאה נשואין עושה, ואם
נאמר דבעל לשם נשואין הוי צודאי נשואה, א"כ דילמא מיירי
הסם דבעל לשם נשואין, אי"ו דגם ככה"ג ציאה ארוסין עושה].

ו. כנסה לביתו כו' דינה כנשואה. דעוה הפוסקים צוה. ע"י
ח"מ סק"ג וז"ש סק"ד דמקור דין זה הוא מהר"ן פ"ז
דכתובות גבי קדשה על חנאי וכנסה סתם, שכתב דאפשר דכי
אמרינן דציאה ארוסין עושה הכי מילי צניח חמיו, אבל כל שהציאה
לביתו וכנסה ובעלה, הרי הקדושין והנשואין צאים כאחד.

ובאר"ן צבי (ותאומי לביה) סק"ד כתב דיש להציא ראייה לדברי
הר"ן מקדושין דף י' ע"ב, דליתא שם דציאה שט"י חופה
מאכיל בתרומה, ופרש"י דכיונו ציאה אחר חופה, וקשה דהא ודאי
מייירי

לביתו ועס' ג"ה ס"ו: ועמ"ש בס"י ל"ח סליה שאין דברי הר"ן שבפ'
כל דרין גאון כו' וכ"כ הר"ף וכמ"ש בס"י ג"ה ס"א וער"ן שם ודוקא לשם
נשואין שם ודוקא לשם נשואין אבל לשם נזות לא. שם ובוה מתורץ מ"ש
ביבמות ג"ח א' כגון שבא עליה כו': וכן מוכח מגוסא דשמעתא
מדאיבעו ביאה ארוסין כו'. ע"כ ביאה דלאחר קדושין פשוט דנשואין
עושה ואע"ג דאמרינן הבא על ארוסתו בבית חמיו לוקה וכיון דביאת
אסור הוא לא קני כמ"ש בס"ג דיבמות אפילו למ"ד מאמר קני מאמר
דהתירא קני כו' י"ל לשם נזות לוקה ולא קני אבל לשם נשואין קני
ואינו לוקה ר"ן שם ע"ש בארוכה וז"ש הרמב"ם ושי"ע בס"י ואמרינן
חזקה אין אדם עושה בעליתו כו' ואמרינן ביבמות ג"ח א' כגון שבא
העיקר דתירי בעינן שהכניסה לביתו וביאה שאחר קדושין כיון שהיא
ארוסה מכבר איה נעשית נשואה אלא בהבאתו לביתו אבל ביאת קדושין
איבעי להו בכ"מ וגם זה אמת דדוקא לשם נשואין. דדוקא ביבמות
איתרביא בין בשוגג כו' וז"ש ברמב"ם ושי"ע ס"י ג"ה ס"א הארוסה
כו' כ"ז שהיא כו' בבית חמיו כו' עד שיביא כו' ע"ש אבל כ"ז אינו שוה
לי דבאמת לא אשכחן ביאה שעושה נשואין אלא ע"י חופה והאיבעי
הוא בכל ביאה שלא ע"י חופה דנשואין דכ"מ הוא חופה וביאה
אלא דחופה לבד ג"כ קני שהוא התחלת הביאה ואיבעי להו ביאה
לבד והסוגיא דארוסין עושה דאע"ג דחז"ל שינוי היא כנ"ל וז"ש שבא
עליה בבית אביה משום דאפסוטא דארוסין עושה החופה הוא הבאתו
לביתו כמ"ש בס"י ג"ה אבל לשם נשואין ואין צורך יחוד כמ"ש שם
וע"ש:

הוא ממשמעות הגמ' קדושין ט' ב'. ודברי הבא"ה"ג לקוחים מהמ"מ
והצ"י בל"ן. וע"י נשמת חיים דמ"ה ד' שפקפק על מקור זה
מהמ"מ, והציג שכן הוא להדיא בירושלמי ריש קדושין ע"ג מחז"י
דהאשה נקנית ציאה, לא סוף דבר כדרכה, אלא אף שלא כדרכה.

ב. וכשבא עליה באבר מת בלי קישוי. כתב בשער המלך
פ"א דאישות ה' ב', והזכירו בפ"ח סק"א, דנראה
דזה חלוי בפלוגתא דאזני ורצא בשבועות י"ח א' גבי משמע מת
צעריות, דרצא ס"ל דפטור ואזני ס"ל דחייב, וכ"כ לענין קנין אשה
נראה דלרצא לא קנאה, דכיון דלענין הערעלה ילפין ביבמות ג"ה
ב' קיחה קיחה מעריות, כ"כ אית לן למילף לענין משמע צאצר
מת קיחה קיחה מעריות, וכן מצאנו גם בחוס' יבמות ג"ג ב'
ד"ה שאנכסוהו, [ולכלכך קיי"ל כרצא דהמשמע צאצר מת צעריות
פטור, כמצאנו ברמב"ם פ"א דאישורי ציאה ה' י"א ופטור ס"י
כ'].

גם ביצלת חן ציח חתנות דל"ג טור ב', כתב דבקדושי ציאה אם
בעל צאצר מת לא מיקדשה, דהא ביבמות ג"ה נפקא לן בגמרא
שזה מבימה דאשה לבעלה נקנית כהערה, וביבמות קיי"ל דאם בעל
צאצר מת לא קנה [וכמצאנו בשו"ע ס"י קס"ן], וא"כ גם צאשה
לבעלה גמרינן מיבמה דלא קני צאצר מת דאין ג"ש למחלה, וגם
מתוך הסברא נראה כן, כיון דלאו ציאה היא כמ"ש הרמב"ם לענין
עריות, דאם צא עליה בלא קישוי כגון שכיב האצר שלו מדולדל כמו
אצר המתים כגון החולים, או מי שגולד כך כגון סריס חמה, שאין
זו ציאה כו', וממילא דככה"ג לא הוי קדושין כלל כיון דאין ביאתו
כלום, אמנם בסריס אדם דהיינו פלוג דכא ודאי צר ציאה הוא
לבעול בקישוי וקדושין קדושין, וכן משמע מלשון הרמב"ם הנ"ל
שכתב דסריס חמה לאו צר ציאה הוא, משמע דסריס אדם מלי
בעיל בקישוי, ולכן כתבו הפוסקים דאם בעל קנה. וכן דבר אליהו

דיין זה של עסקין באותו ענין הוא בין על קדושי כסף ובין על קדושי ביאה.
ויש ליישב ולפרש כונת הרמב"ם בגמרא שהיו עדים על עצם הביאה, דככה"ג
גם הב"ש מודה דמהני באותו ענין, דהרי כל פקפוקו הוא הואיל והעדים
אינם רואים הביאה, אף שמשפטות דברי הרמב"ם שם משמע שמועיל בכל
גמרא שאל"כ היה מפרש. או בעל בפני עדים, כיון שלעצם קדושי ביאה אין
צריכים עדי ביאה אלא סרי בעדי יתוד.

במאמר הנ"ל

[ח] י"א כו' עמ"ש
בס"י ס"ד וס"י כ"ו :
[ז] אבל כו' או כו',
ערו"ס הנ"ל בקדושין
שם וביבמות נ"ה ב'
ד"ה אשת כו' :

וה' י"א דפנוי הבא על הפנויה לפני עדים חוששין שמה כיוון לשם קדושין (מדרכי
פ' האומר) (ב) דחזקה אין אדם עושה בעצמו בעילת זנות אבל אם כבר הוחזק
לזנות או שיש לו אשה אחרת לא חיישין (ת"כ ס"י ר"ע) ויש מקילין בכל ענין
ועיין לקמן ס"י קמ"ט וקס"ז סעיף ב' ולעיל סימן ע"ז סעיף י"ד :

ב' המקדש בביאה דעתו על גמר (א) ביאה לפיכך אם קודם שגמר קיבלה
קדושין מאחר מקודשת לשני : [ז] אבל אם הערה בה ופירש מיד או שאמר
תחלה שדעתו לקנות בהעראה קנה מיד :

פתחי תשובה

(ג) דחזקה אין אדם כו' עמ"ש לקמן ס"י קמ"ט סק"ז נענין אם היזה נדה
ועיין בס' חנני מלווים סק"ז :

באר היטב

(א) ביאה. חזן צינמה אפילו אם אמר דעתו על גמר. ביאה קונה
בהעראה. וביאה אחר הקדושין קונה בהעראה. ביאת שוגג לא
קנה בלשה רישו הניח צ"י ס"ס זה :

אוצר

סי' ו-ס"ק ט

הפוסקים

סעיף ב'. ח. דעתו על גמר ביאה. כתב המהרש"א בקי"א
דמלשון זה משמע דשיקר הקדושין הם בגמר ביאה לבד,
ונפק"מ אם קדשה [רק] לאחר שהערה זה קודם גמר ביאה כיו
קדושין גמורים, חזק דהא ילפינן ברפ"ו דיבמות קיחה קיחה
מערוית לענין העראה [שקונה בלשה לבטלה], וה"ל איכא למילף
לענין גמר ביאה, דהא בערוית חייב אפילו בגמר ביאה לבד כדאיתא
בכריתות [ט"ו א', ועיי' דיבמות ל"ד א'] דר"א מחייב על כל כח
וכח, ונהי דלא קי"ל כוותיה בזה, מ"מ צבא דמחייב על גמר
ביאה ליכא מאן דפליג כדאיתא בשבועות י"ח, וה"ל דילפינן מיניה
לענין קדושין.

ט. ופירש מיד. כתב המהרש"א בקי"א דהוא לשון הכתוב בקדושין
דף ה', שכתבו בשם רש"י דכי אמרינן העראה קונה, היינו
כשלא עשה כ"א העראה ופירש מיד, דמוכח שלא היה בדעתו לקנות
בגמר ביאה כו', ונראה הא דנקט ופירש מיד, משום דאם לא פירש
מיד אף שלא גמר ביאתו, י"ל דבתחילה כשאמר האמק"ל היה דעתו
על גמר ביאה ואח"כ חזר בו, אבל כיון שפירש מיד מוכח דדעתו
בתחילה היה כן, והיינו דכתבו הכתוב דמוכח שלא היה בדעתו
לקנות בגמר ביאה. ובחידושו לחוס' דף ה' פ"א ד"ה כל הכופל
הוא, דלפי"ז צ"ל שפירש מדעתה, דאל"כ מנא ידעינן שנתלחה
להתקדש בהעראה בלבד, ולמא גס דעתה על גמר ביאה, אפי"כ
שמדעתה פירש, ואז אמרינן שפיר דמסתמא גס בתחילה היה דעתה
על תחילה ביאה.

מיירי שיהיה קודם חופה, דאל"כ לא מהני החופה, וא"כ
קשה למה לי ביאה דהא בחופה גרידא נמיאכלת בתרומה כו', אבל
אי אמרינן דס"ל לרש"י כהר"ן הנ"ל לקי"מ, ד"ל דהא דנקט רש"י
ביאה ע"י חופה היינו שהביאה לתוך ביתו ובעלה, דביתו כיו חופה
כמ"ש הרמ"א בס"י י"ח סעיף א' בשם כהר"ן, ואז קדושין ונשואין
באים כאחד, ולכן נקט רש"י ביאה וביאה. א. מאכלת בתרומה
משום דנעשית נשואה ע"י ביאה זו, וכ"כ הפנ"י בסוגיא שם על דברי
רש"י. ועי"ע מש"כ שם בתלמוד לביה סק"א. וכ"כ בתפארת יעקב
סק"ה.

אולם עיי' בבהגרי"א סק"ד שליין למש"כ בס"י ל"ח סקמ"ד דאין דברי
כהר"ן הנ"ל מוכרחים. ועיי' בהמהרש"א בקי"א שכתב דמדברי
התוס' דיבמות ג"ע א' ד"ה הא, אפשר להוכיח דלא כהר"ן, וסיים
דלי"ע דדיון זה. ובערוך השלחן סעיף ט' כתב דיש לדחות ראיותיו
מהתוס', אלא שמ"מ כתב דמכל הראשונים לא משמע כהר"ן, והיא
דעה יחידה, וגם הוא לא פסקה למילתיה רק שכתב בלשון אפשר,
וסתמא דרש"י משמע דכל ביאה שלא ע"י חופה והיינו ביאת
קדושין אינה אלא ארוסה בכל גווני, דאל"כ מאי פשיט בקדושין
דף ה' ע"ז מיוחק בן בג בג דביאה נשואין עושה, לוקמי שלא עיי
חופה אלא בעלה בצינו.

ז. י"א דפנוי הבא על הפנויה וכו'. דין זה על פרטיו יתבאר
בפנ"ה בס"י קמ"ט.

ה ש מ ט ו ת ו ה ו ס פ ו ת

לפימן כח פ"ק צט אות ו. וצנהרי אפרסמון סי כ"ד כתב ג"כ דהוי קדושי ודאי, ולדינא אמרינן דאשכח יודעת להקנות, וכסבמח האחרונים.

שם פ"ק צט אות ט, ד"ה ובהבצלת. הרב השולח שם הוא הרב קלמן העלר דומ"ץ שא"ץ, וגדפסה חסונתו בחרות עולם עמוד כ"ג, ע"ש מש"כ עוד צוה.

פ"ק ק אות ג, הקטע השני. וצנהרי אפרסמון סי כ"ד כתב דאשכח שולח בשעת החופה, אפילו אינו אומר למשאלי שרובה גקדש בו מקודשת שפיר, דהמשאלי יודע שלוקח לקדש בו אף שלא אמר לו, ואין לך אומדנא יותר גדולה מזו, ובכל דבר שהענין מוכיח מחוכו לאו דברים שכלל הוא וכאלו נאמר בפירוש, והוי כהודיעו בפירוש שרובה לקדש בו.

פ"ק קב אות טו. סוף הקטע הראשון. וכ"כ בחקל ילחק סי ע"ז בידון כ"ל דלר"ך לקדש שנית.

פ"ק חז"ל, ד"ה אמנם שורב ע"י, לפני חיבת מיהו, נשמע: וכ"כ נכפי אהרן ח"א סי ו דע"ג א' בתשובת נן המחבר, דבסי י"ח מיירי בצעל לאחר שידע.

פ"ק קד אות א. דף כ"ז ד, אחר הקטע ד"ה וע"י. בצו"ת מהר"ם מינץ סי י"ז דף קי"ב טור א' (ד' שאלותיו), שכתב דסוגיא דעלמא אומרים דמי שמכר עבדה קדושין הוי כאילו מכר מזלו כו', ואין דרך למכור כי אם מדוחק גדול.

שם דף פ"ח א', לפני ד"ה ובפרשת. וכ"כ לחלק צנהרי אפרסמון סי כ"ד, דנעצת סחם אין לסמוך על המנהג שכתב הח"מ לומר דמסתמא אין הבעל מקפיד וכמ"ש הב"ש כו', אצל אם נודע שנעצת זו היא מהכשעיתים שנחן לה בעלה קודם הנישואין, יש לר"ך למש"כ הח"מ דמסתמא אין הבעל מקפיד ליתן במתנה ע"מ להחזיר, שלא יבא לזרז בקדושין מחדש, ולמעשה לא הייתי מחליט עדיין.

פ"ק קי"א אות א. סוף הערה מג. וע"ש נהגן, שנסתפק בעיקר דין זה דאפר חמץ בפסח, אי אסור בהנאה. וע"ש מזה באבני מלואים בתשובות סי י"ט, ובקול מבשר ח"א סי ע"ז.

פ"ק חז"ל אות ב. דמ"ו סוף טור ב. במש"כ ממגילה דכ"ז, [וביאר שם לעיל, דמכל המשא ומתן שבסוגיא שם מצוה דר"ך איסורא יש במכירת ס"ת, ורק המוכר אינו רואה סימן צרכה, אצל המכירה מועלת]. וע"ש מה שהאריך ע"ד לכתחילה אם אסור או מותר למכור ס"ת יחידי.

פ"ק קיח אות א. בסוף ד"ה ועיין. וע"ש בקריה מלך רב פ"ה דאישות ה"ג, מש"כ בענין קידוש דמי שביעית אחר הביעור.

פימן כפ, פ"ק א אות ג. דף פ' ע"א סד"ה ושם. עמ"ש הב"ש דלהר"ש גם כשאמר ע"מ להחזיר הוי חנאי ומעשה בדבר א' והחנאי צעל והקדושין קיימים. ובצר חמה צנוי אכובב פ"ו דאישות ה"ד ד"ה ועל, הא גמי מפורשת וכדנפסק כאלו בשו"ע דהמקדש ע"מ להחזיר אינה מקודשת, ועכ"ל בדעת הרא"ש

דדוקא בחומר ע"מ שהנייר [או הכסף] שני, דצוה יש בחנאי ובמעשה צ' הפכים, אז הוי חנאי ומעשה בדבר א' והחנאי צעל, משא"כ בע"מ שתחזיר, דנותן לה והוא שלה ואח"כ תחזור ותתן לו בקנין חדש כו'. ועיקר הדבר יבואר בס"י ל"ח.

שם אות י ואות יא. ע"י מה שהאריך צוה בצו"ת הרדב"ז ח"ז סי ל"ח.

פ"ק יב אות ב. סד"ה אולם. וכ"מ בפניי בסוגיין ע"ד החוס שם, דרק לענין מכר מהני ולא לענין קדושין.

פימן ל פ"ק יד סוף אות י. וע"י גם בשערי רחמים סי כ"ג דמ"ג טור ב', שכתב בתוס' ד, דכל שלא דברה דבר הסותר לקדושין מקודשת.

פימן לא פ"ק י אות ב. וע"י נסביו ליראיו דק"מ טור ג', שכתב דפשיטא דגם באלו צעינן שומא של בקיאים, דאע"כ כו"ע בקיאים בשומא, ובדל"ה בדבר שצערוב צעינן שומא בקיאים.

פ"ק יט אות ג. בסוף הקטע הראשון. ובצר כתב כע"ז דדינא דחיי ח"ב דף ט' טור ג'.

פ"ק כ אות ג. אחר ד"ה אולם. וכ"כ בעטרת' פז (על הרא"ש) קדושין פ"א סי כ', דבמקדש נעצת שאלה ואין בהנאה הקיוט שו"פ אינה מקודשת כלל.

פימן לב פ"ק ג אות ג. אחר ד"ה וציד שלמה. גם בזכר ילחק סי ע"ז כ"כ בדעת הרמב"ם, מהא דנקדושי שער וביאה כתב ב"ח, ובשער לא הזכיר, והטעם משום דל"ד לגע דשייך לומר דהשער לראיה בעלמא, דכיון דהוא מקנה אותה לעלמה, הוי ככל הדברים שהיו לריב שער לראיה, אצל בקדושין הוי הוא-קונה אותה, ואם השער לראיה הוי דרוש שהיה תתן לו השער, ואם הוא הנותן לה השער, ע"כ לקנין הוא, ותו דנקדושי שער אינו אומר נעצת נתינה כלום כו' [ע"י בלות ו'] ובדבר שאינו מדבר לא שייך לומר דדיבורא מקדש והשער לראיה בעלמא. **שם** אות ו. לפני ד"ה אולם. וכ"כ בזכר ילחק סי ע"ז ש"מ דעת הרמב"ם דח"ל אמירה, דבגע הא דלר"ך אמירה אינו אלא מדרבנן, כשיעורו בפ"א גירושין ה"א, אצל בקדושין דהוא להקל, לא החמירו.

פ"ק י אות ד. ובזכר ילחק סי ע"ז כתב דמה שאמרו חכמים דשמינ כו', היינו משום דזכר צברייחא שאמר התקדשי לי בשער, והרי בשער ח"ל אמירה כלל ולמה הזכירו אמר, אע"כ משום חכמים, דבצרי דלוח הוא דשמינ הנייר משום דאש דעתו לקדש בשער הא ח"ל אמירה, וע"כ דעתו לקדש בשווי השער, ור"מ ור"א סבדי דאף דח"ל אמירה, מ"מ אין ראיה מזה דאפשר דאמר סחם גם מה שאינו לר"ך, וכיו"צ נחלקו צנ"צ אי דרשין לישנא יחידא. וע"ש מ"ש ע"פ התוס', וסלהרמב"ם אינה מקודשת בשווי השער, שלא הביא כלל דין זה, מיהו אין להקל צוה כאלו כיון דכמה ראשונים פוסקים כחכמים, צרם לענין אחר מה שיש ללמוד מזה יש לר"ך דעתו להיתר אחר.

הערות הרבנים הגאונים שליטיא

בענין קדושין מתורת ערב וכל המסתעף מזה

א.

באוצה"פ לסימן כ"ט בתחילת סעיף ב', מובאים דברי האחרונים הדנים בדין תן מנה לפלוני ואקדש אני לך דמקודשת. — ומקורו מגמרא קדושין דף ז' שמקודשת מדין ערב. — ונחלקו בהסברו של דבר כדלהלן:

בס' "חמדת שלמה" לקדושין נסתפק אם כסף הקדושין הוא המנה שקבל פלוני. דמתורת ערב נתייבבה להחזיר להנותן את הכסף אם לא תקדש לו וצ"ע הקדושין שהכסף ניתן לשם כך נפסדת האשה מהערבות ולכן היא מקודשת בכך. (הסבר זה נמצא גם בחדושי פני יהושע, עיי"ש); או אולי הקדושין הם בהנאה שהיא נותן ממון על פיה והנאה זו נחשבת לכסף קדושין ולא המנה שנתן לפלוני, ומביא שגם הריטב"א בסוגיין מפרש כך. ואח"כ רוצ"ל שגם מלשון הרמב"ם משמע כן, שהרמב"ם מסיים דאעפ"י שלא הגיע לה כלום הרי נהנית ברצונה שנעשה ונהנה פלוני בגללה.

אולם אח"כ מביא באוצה"פ כי בבאר חיים הקשה על התמדיש, דאי נימא דרך בהנאה זו מקדשה למה צריכים למילף מדין ערב, דמאי שנא משחוק לפני דמקודשת, ולכן נראה לו דלאו מדין הנאה מקודשת. עיי"ש שמביא ראיה לדבריו ממה דאיתא באותו סעיף (מדברי בית יוסף בשם הרשב"א) דאם הרויח זמן מלוה ע"פ וקידש בו אינה מקודשת.

אכן לכאורה נראה דנחלקו בזה גם גדולי הראשונים דל. שהרי לשון הרמב"ם הוא שאמר לה: "הרי את מקודשת לי בהנאה מתנה זו שנתתי על פיך" ונראה שסובר כי הקדושין הם בהנאה הזאת. וכן הוא גם לשון המחבר כאן כלשונו של הרמב"ם. וביותר מפורשים הדברים בתוס' ר"י הזקן (בש"ס ווילנא) שאומר לה: "הרי את מקודשת לי בהנאה זו שיש לך כשאני נותן כסף לפלוני במצחיתך". אכן הרא"ש אומר בפירוש שאמר לה הרי את מקודשת, "במנה שנתתי לפלוני" ומקודשת מדין ערב, ולכאורה יש בזה פלוגתא דרבוחתא, אולם לא מצינו בשום מקום בפוסקים שכאילו נחלקו רבותינו הראשונים בדין זה, כמו שרגילים לפרש שדין פלוני תלוי בפלוגתא, לשיטת הרמב"ם הדין כך ולשיטת הרא"ש אינו כך וכדומה.

ומלבד השנוי שיש באמירת הקדושין, הנהג"פ"מ בין שתי הדעות גם לגבי הלכות אחרות, ולא מצינו שום הכרעה בדבר בין שתי השיטות.

ב"חמדת שלמה" רוצ"ל שאם כסף הקדושין הי' רק פרוטה תלוי בספק זה שהוא מביא על ענין הקדושין הנזכרים, דאם אותו הכסף שנתן לפלוני על פיה הוא מהווה הקדושין סגי גם בפרוטה; אבל אם נימא דבתנאה מקדשה הסברא נותנת כי ההנאה של נתינת פרוטה היא פחות מפרוטה. [וע"ע באוצה"פ שם סק"ה אות ג' שהאבן פנה תולה בפלוגתא הנ"ל בענין שדנים שם, ושכע"ז בעצי ארזים ובבאור מנחם, וע"ש בהערה ב', וע"ע בדברי האבן פנה שבסק"ה אות א', שתולה גם ענין דהתם בפלוגתא הנ"ל, ושכע"ז בהמקנה].

ברם יש כאן נפ"מ גם לענין החזרת כסף הקדושין כשלא נתקדשה לבסוף. אם המנה שנתן לפלוני הוא כסף הקדושין צריכים להשיב לתנותן את המנה שנתן. אולם אם כסף הקדושין הוא ההנאה

שהוא נתן כסף על פיה, הנותן יכול לתבוע מהאשה רק שויה של הנאה זו שנתן כסף על פיה — ולא מצינו שום דבר בפוסקים שדין זה תלוי בשיטות רבותינו הראשונים דל.

וכן יש נפ"מ גם בנוגע לדין קדושין עצמם. אם אמרה האשה מחול חוב זה לפלוני ואקדש אני לך וכן עשה, או לדעה שבעצם הכסף הוא מקדשה אין כאן קדושין משום שאין כאן כסף קדושין כדין המקדש במלוה ולא עדיף מאם מחל לה המלוה שהיא חייבת לו. אבל אם רק בהנאה מקדשה שהוא מחול חובו על פיה — זהו ממש הנאת מחילת מלוה שהוא מחול חוב על פי רצונה (ולהלן נפרש דבאמרה מחול לפלוני מקודשת).

ועל יסוד כל האמור נראה לענ"ד לומר דבעצם אין כאן פלוגתא להלכה בין הראשונים, כאשר אבאר, וההבדל ביניהם הוא בדרך ההסברה של הענין.

ב.

המדקדק בלשונו של רבנו הרמב"ם דל ויתר רבותינו הראשונים יראה לבונה שמעולם לא כיוונו לומר דרך בהנאה גרידא שנותן כסף על פיה נתתו הקידושין, שהרי הגמרא אומרת בפירוש דזה ילפינן מדין ערב.

וחצ" מהעובדא שלא נזכר כלל שיש בזה פלוגתא הנה הדברים מפורשים ברמב"ם פ"ה מאישות הל' כ"א, גבי תן מנה לפלוני ואקדש אני לו, דמקודשת מתורת ערב ועבד כנעני כאחד ולשון הקדושין הללו מפורשים ברמב"ם שם, שאומר: "הרי את מקודשת בהנאה מתנה זו שקבלתי ברצונך" ולא אומר בהנאה שפלוני נתן כסף על פיך, והכוונה היא ברורה שכסף זה שניתן עפ"י רצונה נחשב כאילו היא קבלה (ואין לפרש בהנאה שהוא מקבל ממנה המתנה, דזה רק באדם חשוב מקודשת כמו שנפרש להלן), וכאן אין לומר הסברו של הפני יהושע מפני שהיא נפסדת ע"י הקדושין מחיובה של ערבות שלה שהרי הערבות היא להנותן וכאן המקבל מקדשה.

ואמנם הראשונים דנו בהבנת דין זה, דמאי שנא מנתנה היא דמקודשת רק באדם חשוב ואילו הכא לא נזכר כלל שהמקדש צריך להיות אדם חשוב? והמ"מ מתרץ בשם הרשב"א דרק בחסרה ממון צריכים אדם חשוב, אבל בלא חסרה מקודשת בכל גזוי והטבאו הדברים בפוסקים, אבל לא נתפרש לנו בדבריהם יסוד הקשר שבין דין זה לדין ערב. ובס' אבני מלואים (סי' כ"ט סי' ו') עמל להסביר את זה ועוד לא נתבררו לפי שכלנו גודי הנדון, וענין זה דורש הגדרה.

ולכן נראה לענ"ד כי אעפ"י שיש הבדל בהסברת הענין בין הרמב"ם ודעימיה ובין הרא"ש והתולכים בדרכו, בכל זאת ביסוד ההלכה כולם סוברים דכסף הקדושין הוא המנה שנתן המקדש לפלוני עפ"י דברי האשה אלא שמסבירים כי גם לה מטי הנאה בזה שנתן כסף עפ"י רצונה, אבל לא הנאה זו לבד היא כסף הקדושין אלא ביהד עם המנה (וכן אפילו כשנתן רק פרוטה) שנתן למי שהיא רוצה.

וזהו מה שאומרת הגמרא כי האשה מקודשת מדין ערב כי מצינו יסוד חדש של התחייבות בדין ערב, דאם נתן המלוה כסף להלווה עפ"י צווי הערב נחשב כאילו שניהם קבלו את הממון, גם הלווה וגם הערב, ושניהם נתייבבו בתשלומיו, ואמנם גם שם אומרת

הדבר בעיני דאם אמרה שיבקש מעורך דין שפרנסתו בכך שידבר בשביל פלוני לשלטון מקודשת.

אכן יש כאן עיון רב היכא שהאשה אמרה הלווה מעות לפלוני ואקדש אני לך דמקודשת, כמו שמתברר מדברי הפוסקים, הלא שם אין מקום לומר כי מדין ערב אני חושבים קבלתו של פלוני כאילו האשה עצמה קבלה את הכסף, שהרי אין אשה מתקדשת ע"ז שנותנים לה כסף בהלוואה? אכן בזה נשתמש בהסברו של הפני יהושע, דכשהלווה לפלוני מעות על פיה הריהי נעשית ערב על הכסף ונשתעבדה בשעת מתן המעות להנותן, אלא שמכיון שאמרה, "ואקדש אני לך" התנתה עמו כי בקדושה יש סילוק על כל הערבות שלה, ובוזה היא מתקדשת. כי סילוק הערבות נחשב כמו נתינה של כסף לה, ואין בזה כלל דין מלוה, מפני שכל התנאי נעשה בשעת מתן מעות ממש, אלא שע"י הנתינה היתה צריכה להשתעבד לו בערבות והנותן מסלק אותה מן הערבות ומקדשה, וזה נכון.

ויתכן כי הפני שהסביר הדבר כך הולך לשיטתו, שהוא מפרש הגמרא תן מנה לפלוני לאמר הלווה מנה לפלוני (כמו שאמר הריטב"א כאן, שלשון זה מורה גם על מתנה וגם על הלוואה, וזהו דלא כהרמב"ם האומר בפירוש כי האשה אמרה תן לפלוני מתנה) ובוזה הסברו מתאים מאד.

בסיכום אני מבסס את הנחתי על דברי הר"ן, בחידושו על הרי"ף לקדושין דף ז', המפרש כי אם נתן לפלוני כסף על פיה ישנם שני גורמי קנין, גם כסף וגם חליפין, והקנין נעשה בהנאה זו שהוא נותן ע"י דבורה, ולכן מהני בקדושין מתורת כסף (שהרי אין אשה נקנית בחליפין), ומהני גם לקנות מטלטלין שאינם נקנים בכסף אלא בחליפין בהנאה וכו', ובקרקע ישנם שני גורמי קנין כאחד, ע"י שם שמפרש כן דברי רבנו חננאל, ותמה ע"ז שהרי"ף השמיט את הדין בנוגע לדיני ממונות.

ולכן עפ"י יסוד זה ברור כי ההבדל בין דברי הרמב"ם והרא"ש הם רק בהסברת הענין ולא בתכנון, כיון שיש כאן בעצם גורם כפול גם הכסף שקבל פלוני וגם ההנאה שלה וזה לדעתי מפיץ אור על כל הענין.

היוצא מדברינו כי כשאמרה מחול חובו של פלוני ואקדש אני לך, הקדושין חלין (כמו שהבאתי קודם מדברי הס' דברי משפט סימן ר"ד), מתורת ההנאה שיש לה בזה שמוחל חובו של פלוני על פיה, ולא שייך כאן לומר שזוהי מלוה, שהרי כונתה רק להחנאה.

ויש בגדון זה דין חדש הנוגע מאד לקניני מטלטלין בכסף, שכן נוהגים כל הסוחרים לקנות סחורה בכסף בניגוד להלכה שלנה, דמשיכה קונה, ופותח אפשרויות רחבות בהלכות מקח וממכר להתאים את הנוהג עם ההלכה.

הנה בס' מחנה אפרים (הלכות קנין מעות סימן ב') קובע הלכה, כי אעפ"י שאין מעות קונות במטלטלין אלא לחייב מי שפרע בלבד, הנה אם המוכר אמר תן מעות לפלוני ותקנה המטלטלין קני, מפני שהרי יש גם קנין חליפין בהנאה זו שהקונה נותן מעות לפלוני עפ"י דבריו, סומך הוא את יסוד דבריו על פי מה שכותב הר"ן בקדושין דף ז' שהבאתי לעיל, כי באופן כזה ישנם שני גורמי קנין ומהני גם בתורת חליפין, ע"י"ש שמסביר הענין קצת במלים אחרות אבל זוהי התמצית שבדבריו, ובנתי"מ תמה על דבריו, דמאי עדיף תן מנה לפלוני מאילו נתן את הכסף למוכר עצמו דלא קנה אלא למי שפרע בלבד, אכן בס' דברי משפט סי' ר"ד מתרץ דברי המחנ"א וסובר ג"כ כמותו, ומביא ראיות לדין זה, ע"י"ש שהאריך בהסבר הענין.

והנה מצד המעשי יש לזה ערך רב במשא ומתן שבין הסוחרים, שהסחורה לפעמים רחוקה מאד ואי אפשר לעשות משיכה והם לא

הגמרא (בבא בתרא דף קצ"ג) "בההיא הנאה דקמהימן לו", ואין המובן שהקנין בא רק ע"י קבלת ההנאה הזאת, אלא שע"י רואים אנו את נתינת הכסף להלווה כאילו נתנה לשניהם, שהרי הביאה הועלת לשניהם: להלווה שקיבל הכסף ולהערב שנהנה מנאמנותו, ולכן אם כל ההלוואה היתה פרוטה ג"כ מתחייב הערב ואין מקום לומר שצריכים שומא כמה שווה הנאה זו.

ודין ערב זה יש גם גבי קדושין, דמה שנותן לפלוני על פיה ובמצותה נחשב כאילו נתנו לה, שהרי גם היא נהנית מזה שנתן ממון על פיה, אבל לא הנאה זו לבד מהותה כסף הקדושין, ובהסברו של דבר מזכיר הרמב"ם את הנאתה והרא"ש את הכסף שניתן על פיה ושניהם מתחברין לדון בזה דין ערב.

ולפי"ז אם אמרה האשה מחול חובו של פלוני ואקדש אני לך אינה מקודשת, משום דנתינה לפלוני לא עדיפא מנתינה לעצמה, דבמחילת חוב אינה מקודשת, עד שיאמר בפירוש כי הוא מקדשה בהנאה זו, כמו שהיא עצמה מקודשת בהנאת מחילת מלוה, אכן ראיתי באחרונים שאומרים כי באופן שאמרה סתם מחול לפלוני ואקדש לך מקודשת, [ע"י באוצה"פ שם סק"ח אות ג'], ועיין בדברי משפט סימן ר"ד סעיף א' שהסביר דבר זה, ובסיכום מאמרי זה אפרש את הענין יותר.

ולפי האמור גרוע להבין בנקל מה דאיפלגי רבותינו היכי שאמרה האשה זרוק מנה לים ואקדש אני לך, דדעת הרמב"ן היא דמקודשת מדין ערב, והרא"ש נוטה לומר שאינה מקודשת וכן דעת הרשב"א והר"ן, מפני שלא נתן הכסף לבן דעת (ובלשון הרשב"א — לבן זכות), ואם נימא דבהנאה גרידא מתקדשת מפני ניותה שהאיש נותן כספו לזה שהיא רוצה למה לא תתקדש? וברור שאין כאן מחלוקת במציאות הענין, לדעת אם יש כאן הנאה או לא, שהרי אפשר לחקור ולברר אם בני אדם נהנים מזה ששומעין להם גם לזרוק כסף לים, אלא שנחלקו בדין ערבות, אם זה שייך רק בנתן לבן דעת עפ"י דברי הערב או לא, וזה מפני שכל הקדושין הם עקב חיוב הערבות ולא מפני ההנאה לבד שעושה רצונה של האשה, כאמור.

ג.

ומקור כלל זה הוא מדברי הרשב"א אשר ברמ"א סוף סעיף זה, דאם אמר הלווה מעות לפלוני ואקדש לך מקודשת, אבל אם הרויח זמן מלוה על פיה אינה מקודשת, ומפרשי השו"ע הב"ש והח"מ תמהו ע"ז וגם הט"ז תמה, מ"ש הלוואה מהרחבת זמן? ויסוד הדבר הוא משום דבהרחבת זמן גם ערב אינו מתחייב על ידי כך, הרי ברור שלא בהנאה גרידא מתקדשת אלא שההנאה מצטרפת לכסף הקידושין עצמם מתורת ערב, ולכן במקום שאין הערב חייב אין כאן קידושין כלל, כפי שנתבאר.

וזכרנו כי כשלמדתי בנעורי בישיבה הק' דמיר, שמעתי בשיעור בהישיבה מפי מו"ר הגאון ר' אלי' ברוך זצ"ל שאמר, כי דין זה של תן מנה לפלוני ואקדש לך דמקודשת מתורת ערב שייך רק אם נתן לפלוני כסף, אבל אם נתן הנאה לפלוני עפ"י דברי האשה אינה מקודשת, ואעפ"י דמפורש בגמרא שאם אמרה שחוק לפני רקוד לפני מקודשת, וכן באדבר עליך לשלטון וכדומה, בכ"ז אם אמרה שידבר בשביל פלוני לשלטון אינה מקודשת, לצערי אינני זוכר את היסוד שעליו בנה את הכלל הזה, רק נשאר בזכרוני שאמר כי הנאות אלה הן כמו "חומר היולין", ולכן רק כשעשה כן להאשה עצמה מקודשת ולא לאחר על פיה.

מסתבר לי לומר שבנה את היסוד על דברי הרשב"א בענין הרוחת זמן של מלוה, שאינה מתקדשת בזה מפני שאין בזה דין ערב, ולכן בשחוק לפני וכדומה שאם לא ביקש פלוני ממנו שישחוק אינו יכול לתבוע כסף בעד זה, וכן באדבר עליך לשלטון, אם אין הנוהג שמשלמים בעד זה לא שייך כאן מתורת ערב, אבל פשוט

ברם במקדש במלוה ופרוטה אם נימא דדעתא אפרוטה ונתברר כי הקדושין לא חלו מאיזה סיבה שהיא עליה להתחזיר גם המלוה. כי מוכח שהמחילה היתה רק לתכלית הקדושין.

ובדין מלוה כשקדשה בהנאת מחילת מלוה דמקודשת ואח"כ נתברר דהקדושין לא חלו מפני שהעדים היו פסולים וכדומה. אם גם המחילה של הכסף נחשב לכסף קידושין. (הבי"ש בסי' כ"ח מביא בשם מהרי"ט דקודם הוא צריך למחול את החוב ואח"כ יאמר הרי את מקודשת לי בהנאת המחילה). אכן בחדושי הגרע"א לב"מ (דף ס"ב, בתוס' ד"ה הרי) כתוב כי אם קונה מטלטלין בהנאת מחילת מלוה והמוכר חוזר בו ומקבל מי שפרע אינו צריך להתחזיר את כל החוב אלא רק פרוטה ששוה המחילה ואינו יכול לגבות מזמן החוב הראשון. עיי"ש. — אבל מסתבר דגם זהו אומדנא מוכיחה שרק בשביל הקידושין נמחל החוב, והמחילה בטלה.

ובנדון זה של החזרת כסף הקדושין. נראה לענ"ד לומר שיש חידוש בכסף קדושין שאין דוגמתו בקנינים אחרים. דבקדושין רק אם עצם הקדושין לא חלו אמרינן דהמעות חוזרים, אולם אם הקנין שהכסף עושה נתבטל והקדושין עצמם חלו מצד אחר אין המעות חוזרים, כי סוכ"ס התכלית הושגה והאשה נקנית לבעלה זה בקנין אחר. ולכן בקידשה על תנאי וכןסה סתם, דס"ל לרב כי אין אדם עב"ז וגמר ובעל לשם קדושין. נראה שאין כסף הקדושין חוזרים. ונראה לי קצת ראייה לכך מסוגית הגמ' בקדושין (דף ז' ע"ב) שאין הכסף חוזר. דשם גבי חציין בפרוטה וחציין בפרוטה מקשה בתוספות למה לא נימא דנפשטו קדושין בכולה. כיון שיש גלוי ממנה שרוצה היא להתקדש לו לגמרי? ותיצצו דמירי שלא אמר בלשון קדושין עיי"ש. הרי מפורש בדבריהם שאם אמר בלשון קדושין הו' קדושין. משום שכשקידש את החצי השני בפרוטה כבר ה' גלוי כי היא מסכימה להתקדש לגמרי ופשטו קדושין בכולה. ומזה מוכח דאעפ"י שהאמירה הראשונה לא הביאה כל חלות קדושין. וגמצא שהפרוטה הראשונה צריכה לחזור, וא"כ האיך פשטו קדושין בכולה הלא ברצונה להתקדש בעד שתי פרוטות ולא בעד אחת. וראיתי בסי' ט"ב קדושין (להגרא"ל מפלוצק ז"ל) שרוצה לתרץ כן קושית התוס' לפי דעת הראשונים שלא מחלקים בין אם אמר בלשון קדושין או לשון אירוסין. אכן לענ"ד נראה דמסתבר לומר כי כשהקדושין קיימין, אפילו אם קנין הכסף הקודם לא הועיל אין המעות חוזרים ולכן אם אח"כ פשטו קדושין בכולה גם הכסף שנתנו קודם לא חוזר. ויש הבדל בין קניני ממון לקנין קדושין. שהכסף לא ניתן בקידושין בגדר תשלום בעד השווי אלא שריבתה תורה כי האשה נקנית בכסף. ולכן כשהקדושין קיימין אין כל תביעה על כסף הקידושין. וידוע בין לומדי הישיבות ההבדל בין תשלום של מחיר הדבר ובין קידושין. ומביאים תירוצ' בשם הגר"ע ז"ל על הערת המל"מ דאם האשה מסוכנת ורוצה לקדשה באיסורי הנאה שהרופאים אמרו שצריכה לאכול. והעיר המל"מ שמכיון שאי אפשר לתבוע מהאשה בעד המאכל אי לא מתקדשת הרי אין כאן כסף הקידושין. ברם הגר"ע תירץ שכסף קידושין יש כאן שהרי סוכ"ס קבלה הנאה מזה.

יש עוד מה לרדן בזה ואין כאן מקומם.

איסור יהודה אונטרמן

ראש הרבנים לישראל

רגילים בקנין סודר (שאינו מובן להם, שכאוחו בקצה המטפחת נגמר הקנין שלא יוכל לחזור בו). ותשלום הכסף לא מספיק. אכן בנקל אפשר לסדר כי המוכר יאמר להקונה שישלם הכסף לאיזה בנק או מוסד של פירמא גדולה על חשבון הקניה הזאת. ויש לו הנאה שהקונה משלם על פיו וזה משמש גם גורם של קנין חליפין. שמקנה הסחורה להקונה בהחלט ואין שעור להתועלת שתצא מזה כשנפסוק הלכה כדברי האחרונים הללו. ובקדושין בודאי שישנם שני גורמים ביחד וזה מסלק כמה קשיים בהבנת הענין. כמלענ"ד.

ד.

נשאר לנו לפרש נקודה חשובה בענין זה. דהיכא שאמרה תן מנה לפלוני ואקדש לך ונתן על פיה, ואח"כ כשבא לקדשה שינתה דעתה ולא רוצה להתקדש — אם אותו פלוני שקבל את הכסף בלי תנאי צריך להתחזיר הכסף להנותן או לא.

ואמנם ידוע הכלל כי כשהקדושין לא חלו מאיזה סיבה שהיא הכסף שניתן להאשה לשם קדושין חוזרים. ורק כשמקדש אחותו. שכולם יודעים שאין קדושין תופסים באחותו אמרינן דהמעות מתנה. כמפורש באה"ע סי' נ'. אולם כשנתן לאחר בלי תנאי (והרמב"ם מזכיר שאמרה שיתן לפלוני מתנה) לא מצאתי לע"ע מפורש אם אותו הפלוני צריך להתחזיר את הכסף להנותן.

ולכאורה זה תלוי בעצם הגידון שהתחלנו בו. אם הקדושין מתהווים רק בהנאה שהגיעה לה עיי"נ שנתן הכסף על פיה אז המתנה היא תחלטית ואינה תלויה בחלות הקדושין. אלא שיש לו זכות לתבוע מהאשה בעד ההנאה שהגיע אליה. אכן אם נאמר שבעצם המנה נתקדשה אלא שמתורת ערב גשתעבדה אליו. הדעת נותנת כי מה שנתן לפלוני על פיה דינו כמו נתן להאשה עצמה וחוזר להנותן.

ומדברי הפני"ה ושע' בסוגיין משמע דס"ל כי אין המעות חוזרים אלא שהאשה מחויבת לשלם להנותן מה שהוציא על פיה (ואולי מיירי במקרה שאינו יכול להוציא מהפלוני ותובע מהאשה בתורת ערב), אבל לא מצינו שהחזרת הקדושין תלוי בשני הצדדים שמפרשים חלות הקדושין אם בהכסף או בהנאתה שנתן על פיה.

ולפי מה שנתפרש קודם כי ישנם כאן שני גורמי קנין. גם הכסף וגם ההנאה. יש מקום לומר כי המקבל צריך להתחזיר הכסף להנותן כי ניתן שעל ידו יחולו הקדושין.

ברם לענ"ד נראה שאין מקום להסתפק בדבר והמקבל צריך להתחזיר המנה להנותן. כי ידוע הכלל שבמקום שיש אומדנא דמוכח לא צריכים תנאי מפורש ונתבטל המקח. כמפורש בחור"מ סי' רכ"ז ס"ד ברמ"א. ויש אומרים כי במתנה אמרינן דברים שבלב וחזין דברים — והכא אומדנא מוכחת היא שהכסף ניתן לפלוני לצורך קדושין וכשזה נתבטל המעות חוזרים. וכן גם כשנתתו הקדושין מתורת ערב ועבד כנעני ביחד. שעל המקבל להתחזיר הכסף להנותן שהרי מוכח שרק לשם קדושין ניתנו.

אכן בנתנה היא ואמר הוא דמקודשת באדם חשוב אם נתבטלו הקדושין. מפני שנתברר כי העדים פסולים וכדומה. נראה לענ"ד שאינו צריך להתחזיר לה הכסף. מפני שהנאה זו שאדם חשוב קבל ממנה מתנה נשארת אצלה גם אח"כ וזה אי אפשר להתחזיר.

ע"ד אירוי ערכאות ונשואי אזרחים

שייך לאוצה"פ כרך י' סי' כ"ו סק"ו

פרטי החקירות בזה הן אלה: (א) אם נשואי ערכאות נקראים לכונת אישות והדברים שמדברים או נקראים מדבר על עסקי קידושין, ואם יהי' אז מתן מצות בעדים או שטר בעדים תהיה א"א, או נקרא זה כונת זנות, והדבור שמדברים או אין זה מדבר על עסקי קידושין, ואפילו אם יהא או כסף או שטר. (ב) את"ל שזה לכונת אישות יש לחקור אם בשעת מעשה אין שם כסף ולא שטר כדין אם מתקדשת היא אח"כ בזמן שחיים יחד בדרך איש ואשתו ודרים בין היהודים, אי אמרינן ע"ד קידושין תקודמים הפסולים הוא כועל או הביאה נחשבת לקידושין. (ג) אם פרסום האישות הוי כעדי קידושין או צריך יחוד עדים.

(א) ותנה לענ"ד פשוט שנשואי ערכאות נקראים לשם אישות, שהרי כך שמם בכל הלשונות. באשכנזית "ציוויל הייראט", באנגלית "סיוויל מערידזש" וברוסית "גראדואנסקי בראק". שבכללם יש כאן המלה המורה על נשואים, והם מדברים באותה שעה שהוא חפץ בה לאשה (שתתא קנוי' לו לכך ומיוחדת לו ולא לאחר), והיא בו לאיש. והרי אחד מלשונות הקידושין הוא "הרי את אשתי", ומה שקורין זה בשם נשואי "אזרחים", רצונם בזה שלא גשתתפו בסדר האירוסין או הנשואין ב"כ חדת. ואמנם אצל דתי אה"ע הוא תנאי בענין האישות שיהא ע"פ הצרמוניא של אחד מהניהם בבית תפלתם, וכל שלא נהג כמנהגם אינם מכירים בקשר ואישות שלהם, ואף הבנים אינם מתייחסים בכה"ג אחר האב, אבל בדיני ישראל, סדר קידושין בפני הרב הוא תקנת אחרונים נסמך על דברי הגמרא קידושין ו': "כל מי שאינו יודע בטיב גויק לא יהא לו עסק עמהם", ואינו מעכב כלל. וכן הברכות אינן מעכבות. ובכלל ל"מ בגמרא שצריך בקידושין כונת קדושה או מצוה, ורק כונת קנין לאישות. שתתא מיוחדת לו ואסורה על אחרים. וכונה ואמירה זו יש גם בנשואי ערכאות. ואף שהרמב"ם חושב קידושי אשה למצוה בפע"צ, ואפילו נאמר שמצות צריכות כונה, הנה אם לא יכוין אינו מקיים המצוה, אבל הקנין מיהא קיים. ועיי' בחתם סופר. וגם אין זה ברור בכונת הרמב"ם שמצות קידושין היא מצוה חיובית בפ"ע, עיי' ריב"ש סימן שצ"ה, כי י"ל שכוונתו שזהו דין התורה שהאשה נקנית על ידי כך, ובכ"מ קורא הרמב"ם לדין בשם מצוה בסהמ"צ. והרי במסכת קידושין פ"ק חושב כל דיני הקנינים, האשה נקנית, היבמה נקנית, ע"כ נקנה, בהמה נכסים שיש להם אחריות ושאלו להם אחריות וכולהו בתדא מחתא. משמע שדינם שיה' יצריך כונת קנין, אבל ל"מ שיצטרך כונת קדושה או מצוה.

ובגמרא קחשיב הרבה לשונות של קידושין, וכולם מורים רק על אישות. ומה שאנחנו אומרים "כדת משה וישראל", פירשו התוס' כתובות ג', דהו כעין תנאי שיהא אדעתא דרבנן ולהקל על הקידושין. אבל בגמרא לא נזכר כלל שצ"ל לשון זה. ואין שום ה"א שאמירה זו תעכב בקידושין. — שמא תאמר כיון שכבר נהגו כך בשעת קידושין, א"כ כשאנו אומר א"י שבוה היא מקודשת, שתצטרך גט, הנה אמנם מצינו בלשונות שאין האשה מבינה ענינם שנאמנת לומר שלא תבינה מה שאמר (אה"ע סי' כ"ז) אבל כל שמדבר בלשון ששניהם מבינים, ושיש בדבורו ענין קנין לאישות, ל"מ כלל שיהא צד ספק בקידושין משום שלא ידעו הדין שצריך גט. והרי דעת עמא דארעא שהקידושין צריכין להיות תחת תחופה ובברכות, ולדעת הרבה מהם בל"ז אינה זקוקה לגט, אבל אנן לא משגיחין בדעת שוטם זה, כי לא מצינו שיהא תנאי בקידושין שידעו שיצטרך גט אח"כ. ובתוספות קידושין ו' ע"א ד"ה לא, כתבו: והר"ר עזריאל פירש שלא ידבר עם הנשים על עסק קידושין לקדשם שפעמים שתתא

מקודשת באמירתם או בנתינתם ולא יבין, עכ"ל. משמע להדיא דאף שלא ידע שתצטרך גט, כיון שאמר לשון קידושין היא מקודשת. — ובגמרא גיטין י"ד מכשיר בגיטין שנעשו בערכאות עכו"ם בע"מ ישראל, ומשמע שכתב לה בלשון המוכרה בקידושין: הרי את מקודשת או הרי את מאורסת או הרי את לי לאנתו — והרי לשונות אלה שייכי גם באה"ע, ולא מוכחי מידי שכוונתו כדת משה וישראל, אפ"ה היא מקודשת כיון שדיבר עמה או כתב לה לשון אישות. הרי היא א"א.

(ב) היוצא ממה שכתבנו, שהדבור שמדברים הווג בעת הרשימה בערכאות הוא נקרא מדברים ע"ע קידושין. וכיון דהלכה כר' יוסי, אם כן אם יש בעת הרשימה בערכאות נתינת כסף בעדים מהבעל להאשה או שטר בעדים הרי היא נעשית או אשת איש.

אמנם לפי רגיל אין שום דבר המספיק לקידושין בשעת מעשה, אבל מכיון שעושים איוז פעולה ומכוונים לאישות — ואישות וקידושין חדא היא הרי זה כדין כל הקידושין הפסולים, דפסקינן בכתובות ע"ג כרב דמקדש ע"ת ובעל, בפחות משהו פרוטה ובעל וכן בקטנה יתומה שנתקדשה והגדילה אח"כ עם בעלה ובקטן שהקדיש ובעל אחר שהגדיל דבכולהו צריכה גט, ומשמעות הגמ' והרמב"ם דהיא מקודשת ודאי וא"צ גט משני ויש מחמירים בזה, ועכ"פ גט מהראשון בעי ודאי.

(ג) ומשמעות הגמרא בכתובות דא"צ יחוד עדים, דאם הגדיל ויחיד עדים לא הוי פליג שמואל עלה. ודומיא דהכי במקדש ע"ת ובפחות משו"פ, גם א"צ שעדים יראו שהם מתייחדים, כדמוכח מכל הסוגיא דכתובות ע"ג וע"ד, וביחוד מסוף הסוגיא, דמסיק דלא כר"ש דסובר, "שאפילו בנה מורכב על כתיפה ממאנת מקדושי טעות", ואם בלא עדים שרואים את היחוד גם רבנן מודים דאינה מקודשת מן התורה, א"כ מנ"ל דר"ש לא מיירי בכה"ג דקאמר דלא כר"ש. וכן מוכח מגמ' דאין חלוק בזה בין צדיק לרשע ובין חבר לע"ה. ואין שייך לומר דע"ה אדעתא דקידושין הראשונים מקדש אפילו לרב, דהו"ל לגמרא לפרש או הוה לן לשאלני' והיכא דלא אתחזק נאמן גם הבע"ד להרבה פוסקים. וכבר פירשו הרבה ראשונים, דאדם יודע" לאו דוקא, עכ"פ למסקנת הגמרא כך הוא. אפילו נימא דמעיקרא הוה סברת הגמרא דבעינן ידיעה ממש, עכ"פ מוכח דכיון דאיפסק כרב ברור לגמרא שיודע ושובעל לקידושין. — והפוסקים שבסימן קמ"ט שמחלקים בין רשע לכשר, או בין ביאה אסורה למותרת, וסוברים שאין אומרים א"א עובב"ז בעושה איסור חמור עכ"פ, וזה רק במגרש אשתו ולן עמה בפונדק, דהא לא ה"י שום דיבור אישות ביניהם אחר שגירשה, וע"פ סברא דילן, גם בנבלעת ודאי, אינה יוצאת מידי כ"ז, כדעת הרמב"ם פ"י דגירושין ה"ט, וסוגין דעלמא בבועל פנוי' בסתם אפילו בפני עדים, כ"ש שראינוה רק נתייחדה, וב"ה דסברי שצריכה גט הוא משום דהן הן עדי יחוד והן הן עדי ביאה, והרי בכ"מ אין אוסרין על היחוד, משום דכל אדם יש לו חזקת כשרות, וממ"נ אי באחרת דיינת לה הרי גם באשתו אין מחזיקין בנבעלת בביאת איסור, וסוגה בשושנים" כתיב, אבל בדינא דגמרא כתובות ע"ג, כשאמר בפירוש שנושא אותה לאישות לדעת רב אמרינן דהבעילה שאח"כ היא לקידושין ע"פ גילוי דעתו ואמירתו מקדם שהוא חפץ בה לאשה, והיא רוצה להבעל לו רק בתור אישות, הוי כאילו התנו מקדם שאם אין חל קנין האישות עכשיו יחול אח"כ באיוז ביאה שיהא בה כח לחול. וזה אינו משום איסור דזנות, דבלא"ה הקשו, שהרי הרבה סוברים שאין איסור קדשה אלא במופקרת, וכ"ש בקדש קטנה שקידושי דרבנן חלין בה ומגלן דבעל לקידושין? בע"כ שהוא מפני ידיעתנו שאין רוצים אלא באישות, וע"כ אף בביאת איסור שייך זה, שהרי סו"ס יודעים אנו שרק ע"מ כן מזדווגים שיהא קישור אישות ביניהם, ואף שבקדושי כסף צריך שעדים יראו דוקא הנתינה ממש, ולא סמכינן להרשב"א אומדנות ואפילו

דצריך גט. וכן כתוב בתשב"ץ סי' נ"ז שאם קידשה בעדים אנוסים (שהם פסולים גמורים כמו שכתב שם למעלה מזה), ונשאה בחוקות העכ"ם בעיר שיש בה ישראל, שאפשר לומר דגמר ובעל לשם קידושין, עכ"ל. וכ"פ הח"מ ובי"ש. ובעובדא דצ"צ החדש ובעין יצחק אה"ע ח"א סי' מ"ז לא הוחזקה מעיקרא לאישות, ולמעשה לא הקילו גם הם. —

ולפ"מ שביארנו, דבמיוחד לו אשה שתהא קנוי' לו ועי"ז מובדלת מאחרים הרי זו א"א, ובגמ' קידושין דף ר' דהרי את מיוחדת לי לאישות הויא א"א, א"כ פלגש בלא קידושין, שא"צ גט היכא משכחת לה. הא כל פילגש מיוחדת היא, דבלא יחוד הוי זנות? דע דפילגש שפחה היא, כדמשמע קראי גבי הגר ובלהה ולפיה ואם אבימלך בן גדעון, דלפעמים קרי להו שפחה או אמה ולפעמים פילגש; חתו טעמו של הרמב"ם שאוסר פילגש להדיט, משום איסור עבדות, ולא משום זנות, דאי הוה זנות היתה אסורה גם למלך, ורק עבדות והתירה למלך. ואמנם זנות אין בזה אפילו לרמב"ם, שקרא קדשה לנבעלת בלא קדושין וכתובה, משום דכיון דהוא מעכבה ומשמרה מאחרים בכח אדנותו אין זה זנות אף שא"צ גט, ואפילו ש"כ מה"ת שריא לרמב"ם, והמתירים פלגש סוברים דעבדות לזמן אין זה עבדות, כי ע"ע גופו קנוי סתם ואפקעתא דמלכא היא שיוצא לאחר שש, אבל בקונה לזמן, דומה לקונה שדה שאין כאן קנין צמיתות לא בעבד ולא בשדה. ומה שהחמירו בחז"מ של"ג שלא להשתכר יותר משלש שנים מקרא, דשלש שנים בשני שכיר, פשוט דזהו רק כעין עבדות ולא ממש (בי"מ י"ד תוס' ד"ה כי עיי"ש). ובכה"ג שקונה לו שפחה לזמן ומשתמש בה אין כאן קידושין מכמה טעמים, חדא דאין כאן עדים, דאינו מפרסם שבא עלי', והרי עיקר חזקה הוא ע"פ דיבורם ומעשיהם, ובפילגשו הוא מסתיר דרכיו עמה מהעולם, (ולשון המדרש ריש ויקרא, דלפלגשו הולך במטמוניות). שנית, דאין כאן הסכם גלוי מהאשה לאישות. דהרי הוא בא עלי' בכח אדנותו ולא מוכח מזה רצונה עד שיעדנה בפירוש בפני עדים. והעיקר הוא דבתר שמה אולינו, דאם נקראת אשה שקנינה הוא לאישות נעשית א"א, (חיובי המלאכות של האשה אינן שייכין ללשון הקידושין, והוא רק תק"ה, כמבאר בכתובות מ"ז נגד חיובי הבעל). אבל באומר לה שתהא לשפחה או לפלגש שעיקרה קנין עבדות (כלשון הראב"ד בפ"א מאישות), אפילו יהא משמע נמי אישות מזה אין זה ענין א"א. והרי אפילו באומות יש ענין פילגש כנוכר בתורה: «ופלגשו ושמה ראומה» ובנחור, «ותמנע היתה פלגש», והוא כעין הנשים הנבעלות לכמרים הרומים ולפרסיים שקורין אותן בלשון משרתת או סוכנת וכדומה, אם תהא כזאת בישראל אינה א"א. אבל בפרסום ע"י ערכאות וע"י דבורו ומעשיו בפני כל שהיא אשתו ויש לה זכויות מרובות של אשה עוד יותר מבדיני ישראל אין זה שייך לפלגש כלל, ופירסום הביאה עושה אותה לא"א.

ובמקרא ביארתי הטעם דבקדושין צריך נתן הוא ואמר הוא. ושטר קידושין הבעל כותב (ויצאה — והיתה) ומהני שטר בכ"י או בעדי חתימה אפילו בלי עדי מסירה להרי"ף והרמב"ם, ואין קידושין חלין בלי עדים, וכ"ז איננו כדרך קנינים אחרים, שבכולהו המקנה כותב ואומר, ומתני בהודאה — דענין אישות אינה עבדות, (ואטו יד דאשה מקניא לבעלי גיטין ע"ז) והבעל בשעת קידושין מפרסם שאסורה על כל אדם, ובלי עדים אין תכלית הדבר נעשה, אבל אם יש עדים, אפילו בכתב שהוא תחת ידה, או בכת"י שכעדים דמי, אף שאין עדים נגדה אלא נגד כולי עלמא, כבר יש בזה תכלית הקידושין. וחיובי האשה באים בשעת נשואין ואו באים גם חיובי האיש. ואין כאן גדר עבדות ועל אישות חייבה תורה מיתה על זנותה; אבל אמה העבריה (בלי יעוד היא נמכרת, והוא דרך עבדות, וכן אם היא מוכרת עצמה בגדלותה לרמב"ן יכולה למכור עצמה בגדלותה, והקשו עליו ונראה שכוונתו לפלגשות), וסובר שמתרת להדיט, וכיון שהיא

טפיקא לא הוי בלא ראו, בקנין ביאה די לנו בעדי יחוד, שרואים שנכנסה עמו לשם ביאה אף שאין יכולין לכיין את רגע הבעילה, ואם הכניסה לשם נשואין ולא קדשה מקודם הוי א"א ע"פ החזקה שמתחזקין שניהם ע"פ דבורם ומעשיהם, שנבעלה לו ודבר תגלוי לכל כיש עדים דמיא ת' מיימוני סי' י"ט. ואמנם חלוק יש ביניהם, כי במכניסה בעדים לשם ביאה תיכף, נתיקמה עדותן לאלתר אבל במכניסה לשם אישות, ואין העדים רואין יחוד לשם ביאה, הרי עד ל' יום מוקי אינש אנפשי', ואם בתוך ל' אומרים שאינה נבעלת לו הרי אין כאן חזקה, ואינה נעשית א"א. אבל בלא ה' קשור אישות ביניהם, ואפילו ראינותו שנבעלה ואמרו שהם איש ואשתו, מן הדין יכולים לומר אח"כ שזנות ה' ביניהם, וליתן אמתלא על מה שאמרו שהם איש ואשתו. וזהו עובדא דשו"ת פני יהושע אה"ע חלק א' סימן א'. וכן בעובדא דתה"ד סימן ר"ט, שכתב דבסברא קלה דחינו להתא דאין אדם עובב"ז, הוא מפני שהיו בחזקת זרים ול"ז ולא הוחזקו בקישורי אישות, אבל בהחזקו בקישור אישות כעין אירוסי ערכאות, הוא הדין המבואר בסי' קמ"ט ברמ"א, או שנשאה", «שגלוי לכל שבא עלי'», דהוי א"א, והוא הדין שבב"ש בסימן כ"ז בכונת הטור, והוא פשוט דקרא כי יקח איש אשה, דקיהא משמעה הפשוט שמכניסה לביתו לנשואין, כמשחז"ל קידושין ע"ח על קרא דלא יקח ולא יחלל, וכן על קיהא דעריות, ודין עדים הצריך בזה הוא כדרך כל הארץ שאין רואין הביאה אלא רואין שמכניסה לשם אישות, ומאי דילפינן בגו"ש קידושין ג' דקיהא היא בכסף, לא עקר קרא מפשטו דמכניסה לאישות כדרך כל הארץ הרי היא א"א, ומקרא דשפחה נחרפת לאיש, ופירושה מיוחדת, והתורה קראה ליחודה בלשון גנאי להורות דנעשה רק ביחוד הקשר שביניהם, בלי אירוסין מוקדמים, והתורה פטרה ממיטה, כי לא חופשה", משמע דאילו היתה בת חורין היתה א"א גמורה אפילו ביחוד לבד, וכבר כתב בש"ג קידושין פ"ג בשם רי"א, בדין מקדש בלי עדים וז"ל: ונראה בעיני שאם הוחזקו באותן הקידושין ועומדין בחזקת איש ואשתו, אע"פ שאין להם עדי קידושין ועדי יחוד שלא נתייחדו בפני עדים הכשרים להם, הואיל ומוחזקים במקומם בחזקת איש ואשתו הרי חזקה זו עדות ברורה היא עכ"ל. ובמשכנתא יעקב אה"ע סי' ל"ט מביא חבל ראשונים דכל שהיא בחזקת נבעלת לבעלה בתורת אישות א"צ עדי יחוד. עיין שם שמביא זה בשם הרמב"ן, הרא"ה, התוס', הר"ה, הרי"י מינץ, ת' הרשב"א ועוד.

ומה שהביא בס' בי"א אה"ע סי' מ"א בשם השאגת ארי' והר"צ ברלין, דאין יודעין עכשיו מביאת קידושין, הנה כך דרך הפוסקים לצרף אפילו סברא דחוי' לסניף, ועובדא דהתם היתה בקטן שנשא ואח"ז הגדיל וס' אם הביא שתי שערות ולא הוחזק שבעל כי היא אמרה תמיד שלא נבעלה, ועיקר נשואי הקטנים היו משום הגזירות ולא ה' דרכם לבעול, והרבה היו מעכבים בעדם מלבעול כשגדלו עד שיחזור ויקדש, והעיקר ששם נאבד בעת השריפה והי' ודאי להם שנשרף או מת, שאבד זכרו כמה שנים, והי' רק חשש דרבנן ע"כ הקילו בזה, ובכ"ז חלק עליהו הנוכח בסימן נ"ב, נ"ג, נ"ד ואסר, (ושוב נתברר שמת). אבל ודאי שאין חלוק בדין הגמרא לענין קטנה שנתקדשה ונבעלה אח"כ כשגדלה ושאי"ד דהתם בין זמניהם לזמנינו, ואדרבה השם המצוי «צו"ל הייראט» שקורין לזה בחיים יחד בתורת אישות אף בלא הרשמה בערכאות, ורק ע"י הודווגם יחד, זה מורה שקנין ביאה טבעי הוא ומוכן לכל שקונים בזה, ואמנם אם ישאלו לע"ה אם צריך גט אח"ז אפשר שישביש שא"צ, אבל זהו גם בכסף ובשטר, כיון שמתכונין לקנין אישות א"א היא בודאי, וא"צ שידעו בעת הקידושין שיצטרך גט אח"כ, כמו שביארתי לעיל, ודינא דהריב"ש סימן ז' דהקיל בנשוא זל"ז בפני הכומר — אין לך בו אלא חידושו במומרין וחיים בין המומרים. דאין שם עדי חזקה כשרים. ואדרבה חזקה שאין בת ישראל רוצה באישותם כדי שתוכל לברוח ולא להטמע בין הגויים, ואם נתייחדו אח"כ וחיים זע"ז באישות פסק במקנה

ואף שבעת האירוסין בערכאות אינה נעשית א"א, מפני שאין שם קידושין בדי"ת, מועיל מיהא הכתב והפירסום אישות שביניהם שהביאה שאח"כ תגמור האישות שביניהם. כדין המקדש בפתות משה פרוטה או בלא עדים — ובזה מחלקינן בין כשר לרשע ובין חבר לע"ה.

ומה שיש נכנסין לתגר משום תקנה שלא תשאנה בנות ישראל עגונות, הנה ידוע הוא שאלה שאין נושאים כלל כדמ"ו, הם מרוחקים מיהדות מאד, כי חמיר ענין זה לכל מכל עבירות שבתורה, ועד שאתה מתקן את הפרוצות מקלקל אתה את הצנועות, כי בדור הרע הזה רבות מאוד הנשואות כדמ"ו, שבעליהן עוזבות אותן, ונתפרדו ע"י ערכאות או ברחו ואין רוצין ליתן גט והן מעוגנות עולמית, ומה תקנה יש לאלה? וזה ח"ו יגרונם לגמרי ביטול נשואין כדמ"ו. כמו שלפני שנים אחדות יצא מבהיל אחד בהצעה מעין זה (על יסוד המקילין שקורין לנשואי ערכאות פילגש, על סמך המתירים פילגש), שכל הנשואין יהיו בערכאות עם כל הזכויות של האשה (נדפס במאסף אוצר החיים היו"ל בסלאוואקיא) בכדי שלא תצטרך גט. — ויצאתי אז במחאה נגד זה, כי זוהי חתירה תחת יסוד קדושת היהדות — ודעביד הא (היתר נשואי ערכאות בלי גט) ליעול בהא (יגרונם ח"ו לבטל קדושי דמ"ו לגמרי). ועיין הצעת הגר"ז טווערסקי ז"ל לענין הקומוניסטים ברוסיה במאסף קול תורה שנה (ז) סי' ט"ו, ואמנם פשוט הוא, שהמשפחות הנהוגות יהדות אין חל עליהם ספק פסול משפחה בשביל הפרוצות, כי אלה הפרוצות מרוחקות מדרכי היהדות והולכות ונטמעות, ואין דרך הכשרים להתערב עמהן, וקיי"ל שכל המשפחות בחזקת כשרות הן, קידושין ע"ו (וענין הכותים והקראים אין שייך לכאן, ואכמ"ל).

ואמנם החיים של הקומוניסטים ברוסיה, שתכלית שיטתם היא לבטל קשרי האישות מתארץ, וגם בתוה קישורים הוא ארצי, אם אמנם באמת אין מקפידים על הפקר נשותיהם יש לדמות זה לאומר לאשה הרי את קנוי לי ואין את אסורה לכל אדם שבארתי בספרי שאין זו א"א. גם מטעם שהקומוניזם הוא להם כעין דת ומקפידים שלא יהא ביניהם עסקי גוי"ק ע"פ דת, יש לדמות זה יותר לדין האנוסים שביריב"ש סי' ו', בפרט כשדרים בין שכמותם, וכ"ז אינו ענין לנשואי ערכאות שבאמריקה ומק"א.

יוסף אלי הענקין

רו"מ עזרת תורה בארה"ב

בעמח"ס פירושי איברא ולב איברא

מכורה לעבדות אין זה אישות שחייבה תורה עלי, ואינה נאסרת בביאת זר, אם לא שיקדשנה כדת משה וישראל ע"י יעוד או נעשית אשת איש, אלא שאין לה כתובה, או אפילו כתב לה כתובה, אין לה תנאי כתובה.

ולאכן עזרא ולרמב"ן בחומש, שפחה חרופה זוהי אמה העברית, כמשמעות המקרא "והפדה לא נפדתה" דעומדת לפדיון, כמו שכתוב באמה עברי "והפדה", והיא חציה אשה שחייב עליה הור קרבן, והיא במלקות, ונראה שלפירוש אונקלוס שפירש קדשה — שפחה כנענית שחייב ישראל עלי מלקות ומשמע ג"כ מש"ס בכ"מ שאסורה לישראל — ההכרח לפרש שפחה חרופה על עברי, ובגמ' גיטין ובת"כ שמפרש לה בשפחה כנענית, או בח"ש וחצי" ב"ח יפרשו קדשה — ביאת זנות (או במופקרת) כשיטת הרמב"ם.

וענין אדם יודע שאין קדושין בפמש"פ וכה"ג, בארתי הכונה שחז"ל הכניסו כונה זו בדעתו שאם היו שואלים אותו בשעת הקידושין ה' אומר שאם לא יחול עכשיו, יחולו אח"כ בביאה, כיון שרצונם חזק באישות. — ואמנם בניכר שכונתה לברוח ממנו, כעובדא דריב"ש בסימן ה', אז אין שייך זה, ועל סמך זה עיקר היתרו של הריב"ש, וכה"ג פסק הרמ"א במומרים, אבל בעמא דארעא שמתקשרים בערכאות לשם אישות תמידית אין שייך זה, וחזקת חיי אישות, שהדין הוא דנהרגין עלי אין שום חלוק בחייהם, בין אם נתקדשו כדמ"ו ובין אם בערכאות, ואפילו אם ידונו שאין באירוש ערכאות גדר א"א, חזקה מיהא יש כאן, והרבה מהמתקשרים מערכאות מת" קדשים אח"כ כדמ"ו.

עוד בארתי, דאפילו לשמואל דסובר בנתקדשה בקידושין פסולים, הביאה שאח"כ אינה גומרת, דאדעתא דהקידושין הראשונים בעל, זהו דוקא בלא נתחזקה לי, יום ע"פ דיבורם ומעשיהם באישות סתם, או שיש עדים דלא נתקדשה בקידושין גמורים, אבל בנתחזקה שלשים יום באישות סתם הרי זוהי חזקה שסוקלים עלי, ובארתי דל"מ בזה אמתלא, ואינם נאמנים לומר דרק ע"י ערכאות נתארשו, דאטו בערכאות אין חזורים ומתקדשים כדמ"ו? הרי רובם עושים כר, ובחיי האישות שביניהם אין הבדל בין הנשואים בערכאות ובין פורקי העול הנשואים כדמ"ו.

היוצא לנו מזה, שמי שלוקח אשה, ומפרסם שהיא אשתו עם כל זכויות האשה אין זה ענין כלל לפילגש, שהיא שפחה, בלי פירסום ובלי זכויות, ואפילו פלגש הנוכרת בירושלמי שלחך מ"ד היא בקדושין בלי כתובה, ולחך מ"ד היא בכתובה בלי תנאי כתובה, גריעא מהא.

במדינה, ומי משלחי עקלתון נחש בריא יריח אף יצריח יתן ריח הפה ויעבר על אלה, מוחרם הוא מפיהם ומפי כתבם מאמר קדישין חליצה ופרישן וכו' עכ"ל.

ושמע מינ' תרתי, א' עיקר הידיעה להשמיענו, שיש תקנה בזה מר"ת, ובתשובתו הנדפס בתשו' שבות יעקב (ח"ג סי' קכ"א) מפורש, שלא תר"ת בעצמו גזר, אלא אף רבני צרפת שהיו בימי ר"ת, וכתב שם, דכל ארצות פולין ותוגרמא ואשכנז, קבלה בידיהם כנ"ל, ב' דמכל מקום אם עברו ע"ה, לא נתבטלו הקידושין, אפילו לחומרא, ועי' פת"ש (א"ע סי' מ"ט סק"ב), דאם לא כן אין בינו להשבות יעקב בר פלוגתי' כלום, דהרי אף השבות יעקב שם, שס"ל להחמיר, מטעם דברי חז"ל (קידושין ד"ז), דמי שאינו יודע בטוב גיטין וקידושין לא יתא לו עסק עמהן עיי"ש, מיירי רק לחומרא, ולא לקולא.

וצ"ב טעמא מהו, דהרי בדברי הרמ"א הג"ל מבואר, בעובר על התקנה, חיישינן לקידושין, ומשמע רק לחומרא, אבל לא לקולא, ומצאתי בתשו' מהרש"ם (ח"ב סי' קס"ז), דאחרי שהביא בקשר לזה, את ה"ב דיעות שברמ"א (יריד סי' רמ"ב סי' י') לענין גיטין

בדברי הרמ"א (אה"ע סי' כ"ח סעיף כ"א), בקהל שעשו תקנה, שכל מי שיקדש בלא עשרה, או כיוצא בזה ועבר אחד וקידש, חיישינן לקידושין אע"פ שהתנו בפירוש שלא יהיו קידושין קידושין, והפקירו ממונו, אפ"ה יש להחמיר לענין מעשה, ע"כ, וראיתי באוצר הפוסקים, שהאריכו בכל פרטי הענינים בזה, ויש להביא ג"כ, בנוגע לסידור קידושין שלא ברשות האב"ד* דהנה בתשו' כנסת יחזקאל (סי' ע"ב) כתב בדבר שסידר אחד שאינו יודע בטיב קידושין, בזה"ל: כל זה כתבתי להוציא מלבן של העולה על רוחן לבטל הקדושין, אמנם איך אדם יעלה על רוחו לסדר קידושין, בלתי רשות והורמנא האב"ד הקהלה או דמדינה, העולה על רוחו לא תהי' כזאת בישראל, וכבר קמו רבנים על הא מילתא, ולבשו בגדי נקם להגיף ולהריק חרב מגדנה, החרם תחרימו וירדנה, וכל גאוני ארץ קבלה בידיהם, מרבני צרפת, קבלו מר"ת שגזר ואמר לכל יסדר קידושין כי אם שנבחר לרב בקהלה או

(*) באוצר"פ יתבאר דין זה בסי' מ"ט סעיף ג', יע"ש בבאה"ט ובפ"ת

לדברי הכנה"ג, הוי בכלל מאתים מנה, בדברי הכנה"ג נזכרים ג"כ המהרי"ק (שורש ס"ד), שמשם הוציא הרמ"א הג"ל דינו עיי"ש, וע"ע בנובי"ת (א"ע סי' פ"ג).

וע"ע בתשו' לבושי מרדכי (מארד) (חא"ע סי' י"ד), שהביא שם מהקבוצ הגדול של רבנים כמו ב' מאות, ועוד מוקני הדור שלפניו, וכמדומה שנגמר לפסול הגיטין של כת הנעלאנען, רצ"ל אף אם היו שם עדים כשרים, וכ"כ שם (בסי' פ"א), והיינו רק לחומרא ולא לקולא, ועוד חזר ע"ז בספרו (על כל ד' חלקי הש"ע שנת תרצ"ז, סי' קע"ז), וכתב שם בנוגע לחומרא, דאין להקל מטעם ממ"נ, היכא דהקידושין הי' ג"כ לפניו, דאין זה ממ"נ, כמ"ש בחתם סופר (ח"א סי' ק"א), דקידושין הנהוגים בפומבי במזמזמי חתן וכלה, הוה כאלו אגן סהדי עיי"ש, וכנודע דכהיום הוה עוד קלקלו הרבה יותר י"ו, וועי' בדברינו (ח"א סי' קל"ז וח"ב סי' ס"ז; וח"ג סי' מ') עיי"ש.

כ"ז כתבתי בהחפזי, והנני לברככם בהצלחה רבה במעשיכם ועבודתכם הגדולה לתועלת רבים היושבינ' על מדין בבירור הלכה למעשה.

והנני חותם בכל חותמי ברכות וועקרה מרובה

יצחק יעקב ווייס

אב"ד מנצ'סטר

בעמח"ס מנחת יצחק

וחליצות, ודברי הד"מ שם (אות י"ד), סיים בזה"ל: ואין זה דומה לגירש בע"כ, שרגמ"ה החריים ע"ז, ונתקבל החרם, אבל בקידושין, תגם שהכנס"י הזכיר מהרם ר"ת, אבל לא נתקבל בעולם, כדמוכח מהט"ו, ומעשים בכל יום יוכיחו עכ"ל, וכנראה מדבריו, מחלק בין תקנה בלא חרם, או בחרם, ועי' בזה בט"ז (יו"ד סי' רי"ח סק"ד) ובש"ך שם, ובדברינו מנחת יצחק (ח"א סי' צ"א אות ג' ד').

והנה ביותר קרוב לזמנינו (מהכנס"י והשבו"י), יש בתשו' שואל ומשיב (תליתאי ח"א סי' רל"ט), בתשובתו לחכם אחד בזה"ל: ובפרט בעירו שיש תקנה ואיסור מהרבנים הגאונים, אשר גזרו באיסור, אי"כ פשיטא, שהקידושין אשר יסדר איש מבלעדי כתיבה, יהיה מי שיהי', הם פסולים, ועי' מהרי"ט בראשונות (סי' קל"ח) עכ"ל, והנה המהרי"ט הג"ל, הובאו בפת"ש בשינוי לדברי הרמ"א הג"ל (סי' כ"ח סק"א) וחידוש שלא ציין לדברי הרמ"א עצמן, שס"ל להלכה דבעובר על התקנה, חיישינן לקידושין לחומרא, אבל לא לקולא, וכן משמעות דברי השו"מ, שכתב "פסולין" ולא "בטליין", ובתשו' מהרש"ם (ח"א סי' ק"ט) הביא דברי השו"מ הג"ל, וכתב ע"ז, דאולי מיירי שעשו שם תקנה לפסול הקידושין, ועי' כנה"ג (סוסי' כ"ח) עכ"ל, רצונו לומר לא רק תקנה, לאסור לאחר שיסדר קידושין, בלתי רשות המרא דאתרא, אלא התנו בפירוש שהקידושין יהיו פסולים וכאע"פ שהתנו וכו' שהזכיר הרמ"א הג"ל בדבריו, וחידוש על המהרש"ם שלא הזכיר את דברי הרמ"א בזה, ואולי כיון שציין

לסימן כח ס"ק כג אות ח

בהערה י"ב מובא דעת המקנה שר"ל דיתר משיעור נתינה כן התורה, הוא של המפריש ומוכרה לכהנים, ויכול לקדש אשה במותר התרומה, הנה בספרי המעשר והתרומה ס"א הערה כ"ד כתבנו דמדברי הרמב"ן פרשת נשא ה' ט' לא משמע כן, ח"ל וכל תרומה לכל קדשי בני ישראל, יאמר כי כל תרומה אשר יקדישו בני ישראל אותה כלומר שירימוה ויקדישוה לכהן, כי בעבור שאין לתרומה שיעור, אמר הכתוב כי כל אשר יפרישו ממנה תהיה לכהן כו', וכך אמרו בספרי ר' עקיבא אומר בא הכתוב ללמדך שאם רצה לעשות כל גרנו תרומה רשאי, ובלבד שישיר מקצת, וכן הבאתי שם מואמרי בינה דיני תרומות ומעשרות סי' ב' שכתב להשיג על המקנה עיי"ש.

בהערה כו מובא מהתוספות חיים מש"כ, דאפילו אם נימא דכוה"ז אין בכור נהג אלא מדרבנן, הכוונה לבכור בחול. אולם גם שיטה זו נדחית מהלכה, וכמ"ש הכ"מ שנוסחא מוטעת נודמנה להראשונים ברמב"ם.

בהערה לב מובאים דברי הנתה"מ בענין מצות נתינה, וצ"ע, דידוע פלוגתא הרמב"ם והרמב"ן בטהמ"צ שורש י"ב אם מצות נתינה נחשבת למצוה בפני עצמה, או היא חלק ממצות ההפרשה. אבל עכ"פ צריך לקיים מצות נתינה, ובפאת השלחן סופ"ג מובא בשם הרוקח והגר"א שאף מברכין על הנתינה, וכ"מ בכמה מקומות בש"ס שיש לקיים מצות הנתינה, שו"ר ביד אפרים יו"ד סי' ס"א שכתב על הנתה"מ דאשתמיטתיה במחכ"ת הא דחולין דף קל"ד דלא מהני מה שמפקיר טובת הנאה שלו וצריך לקיים מצות נתינה, ומש"כ תדע דיכול לקדש אשה בטובת הנאה של תרומה, הוא תמורה, דודאי אם זוה"נ הוי ממון, שפיר מקדש האשה בטה"ג שבתרומה שיכולה לקבל ברוטה מכהן ותתן לו את התרומה, אבל עכ"פ צריך שיתקיים בתרומה מצות נתינה, ואפילו אם הגיע לכהן שהוא בן זכיה או ע"י האשה או ע"י אחר, קיים הוא מצות נתינה כדינו כו'. וגם לכאורה נסתר מדברי עצמו שכתב דבנתן לכהן קטן ונאבד מידו לא יצא ידי נתינה.

חנוך זונדל גרוסברג

בעמח"ס המעשר והתרומה ועוד

מפתח הענינים

סימן בח סעיף יז ס"ק פח—סעיף יח ס"ק צח

ס"ק אות	דף סור	סעיף יז	דף סור	ס"ק אות
הנכנס לבית חבריו ולקח לו כלי או אוכל וכיוצא בהם וקדש בו אשה ובא בעל הבית אצ"פ שאמר לו למה לא נתת לה דבר זה שחיא טוב ממה שנתת לה אינה מקודשת שלא אמר לו דבר זה אלא כדי שלא להתבייש עמו והואיל וקדש בממון חבריו שלא מדעת חבריו הרי זה גזל ואינה מקודשת.	א	מקור הדין, ואם אינה מקודשת גם מאחר אמירתו ולהבא, ואפילו כשקדשה מחדש.	א	א
וכשלקח החפץ בפני בעה"ב וקדשה והלה שתק.	ב	וכשהוסיף לו בעה"ב עוד דבר שיתנהו להאשה.	ג	ג
אם גם בפועל או בשכיר שקדש ממלאכת בעה"ב אמרינן דמשום כסופא הוא דאמר ליה בעה"ב.	ד	וכשנתן לו הבעה"ב תחילה רשות לקדשה מפירותיו, והלך וקדשה מהפירות, ואמר לו הבעה"ב למה לא לקחת מהיותר יפות.	ה	ה
אפילו אמר בניחותא באופן דמוכח ולא משטה בו אינה מקודשת.	פס א	וכשהבעה"ב גילה אח"כ דעתו בפירוש דניתא ליה.	ב	ב
שליח שקדש אשה בשביל המשלח מפירות המשלח, ואח"כ בא ואמר לו למה לא לקחת מהיותר יפות.	צ	אם קידשה בדבר שאין בעל הבית מקפיד עליו כגון תמרה או אגוז הרי זו מקודשת מספק.	ג	ג
מקור הדין ותמצית הדעות בזה.	א	הסוברים דדבר שאין בעה"ב מקפיד עליו, היינו דבר שאין דרך העולם להקפיד בזה, ואפילו הוא שזה פרוטה ויותר, והטעם דהוי ספק קדושין משום דחיישינן שמא בעה"ב זה כן מקפיד.	ד	ד
ומה הדין כשהוא פחות משו"פ לשיטה זו.	ג	הסובר דאין לחוש לקדושין בדבר שאינו מקפיד אלא כשנודע לבעה"ב אח"כ ושחק או שאמר כלך אצל יפות.	ד	ד
הסוברים דדבר שאין בעה"ב מקפיד עליו שכתבו הרמב"ם והש"ע, היינו שאין בו שו"ם והספק הוא שמא שו"ם במקום אחר, ובשו"פ היא ודאי מקודשת.	ה	הסובר דספק קדושין הוי רק בפחות משו"פ, וגם כשאמר בעה"ב אח"כ דברים הנראים שמתרצה, אבל בשו"ם ויותר לא הוי קדושין כלל.	ו	ו
כשעל גוף הכלי הבעה"ב מקפיד רק על התשמיש בו אינו מקפיד, וקדש את האשה בהגאת תשמיש הכלי שלא בידיעת הבעלים.	ז	האם דוקא כשאנו מקפיד מצד מיעוט שוויות החפץ, או גם כשאנו מקפיד מצד קירוב דעתו למקדש.	ח	ח
ומה הדין כשאח"כ כשנודע לבעל החפץ על עצם הקדושין מחמת סבה ידועה.	א	וכשיש בזה אומדנא מעיקרא שיספיקו על הקדושין.	ב	ב
אירח שיושב אצל בעה"ב ונטל חלקו וקדש בו הוי מקודשת.	א	מקור הדין ודעות הפוסקים בזה אי הוי קדוש ודאי או קדוש ספק.	ב	ב
וכשנתן הקדושין לבעל הסעודה עצמו עבור קדוש בתי.	א	אופנים שדנו בהם הפוסקים דלהוי קדוש ודאי אליבא דכו"ע.	ב	ב
כשראה בעה"ב נתינת הקדושין ושחק.	ג	כשמקבל הקדושין הוא ג"כ מהמוזמנים, או משרת ומשרתת הניזונים משל בעה"ב וקדשה במוזן בעה"ב שלא בידיעתו.	ד	ד
וכשקדש בחלקו שהיה כבר מבורר לו, או כשקמץ מכדי שבעו וקדש, או שהיה הרבה לחם על השלחן שלא החסיר מהאורחים במה שלקח לקדושין.	ה	ואורח שמשלם בעד אכילתו.	ו	ו
ומי שאינו מהמוזמנים, רק שאם היה מיסב לסעודה לא היה בעה"ב מקפיד עליו, ולקח מהסעודה וקדש בזה.	ז	היתה סחורה בינו ובין חבריו וחלקה שלא מדעת חבריו וקדש בחלקו הואיל וצריכה שומת ב"ד אינה מקודשת שאין זה נוטל לעצמו מה שירצה ויניח מה שירצה.	ח	ח
במקור הדין, ושאין הבדל אם השותפות היא בין אדם לחבירו, או בין ארס לבעה"ב.	א	מקור הספק, והואיל וצריכה שומת ב"ד, וביאורו.	ב	ב
ומה הדין כשהשותף נתרצה אח"כ.	א	וכשהשותף עצמו נתן הקדושין מסחורת השותפות עבור שותפו.	ב	ב
ואפילו נתן לה כל הסחורה שיש בחלקו יותר מפרוטה אפ"ה אינה מקודשת שאין רצונה להתקדש רק בכל.	א	דעות הפוסקים בזה.	ב	ב
וכשהיא ירצה שחלק את הסחורה שלא מדעת שותפו.	א	ואם אמר שאינו מקדשה רק בחלקו לבד.	ב	ב
וכשרק גילה שהסחורה היא של שותפות.	ג	ואם הוא דבר שהכל שוה ואינו צריך שומא הרי זו מקודשת.	ד	ד
במקור הדין וביאורו.	ה			

[illegible]

סימן כח סעיף כא ס"ק קח—ס"ק קיג אות טו

ס"ק אות	דף טור	ס"ק אות	דף טור
קח א	מקור הדין וטעמו והסברים כן.	קיא יט	כשקידש במותר נר חנוכה.
ב	דעות שאר הראשונים בזה.	כ	כשקידש בספר תורה.
ג	דעת האחרונים להלכה.	כא	כשקידש בשאר ספרים.
ד	להסבירים דמקודשת בחמץ דרבנן ושעות דרבנן. אם זה דוקא כשידעה שהוא חמץ.	כב	כשקידש בתשמישי קדושה.
	ואם בחמץ דאורייתא ושעות דרבנן או בחמץ דרבנן ושעות דאורייתא ספק מקודשת.	כג	כשקידש במטבע שנמכר עליו שם הוי"ה בית.
קט א	דעות הראשונים בזה.	כד	כשקידש בהקדש ובזבד הבית בזמן הזה.
ב	טעם ספק השו"ע דהוי ספק מקודשת. ודעת האחרונים בזה.	כה	כשקידש בעור או שיער ותכריכים דמת.
ג	וכשנתערב חז בחרי וקידשה באותה תערובת.	כי	כשקידש בדבר שחשבו שניהם שהוא אסור בהנאה, ואח"כ נתברר שאינו אסור.
ד	כשקידש בספק חמץ בשעות דרבנן, או בחמץ ודאי בספק שעות דרבנן.		כמה אופנים כשקידש בפירות שביעית. ע"י ס"ק קכ"ג אות כג"כ.
	ואם באיסורי דאורייתא לגמרי כגון חמץ דאורייתא בשעות דאורייתא אינה מקודשת.		קהל שתקנו ועשו הסכמה ביניהם שכל מי שיקדש בלא עשרה או כיוצא בזה ועבר אחד וקידש חיישינן לקדושין וצריכה גט.
קי א	אם יש לחוש לדעת הסוברים דבקידש מסוף שש שעות עד הלילה, מקודשת.	קיב א	מקור הדין ודעות הפוסקים (כשלא פירשו בתקנתם שהמקדש נגד התקנה יופקעו קדושי).
ב	נדרונים שונים כשקידשה בחמץ שדנו בו הפוסקים אם אסור בהנאה.	ב	וכשגם עדי הקדושין נכללו בחרם שלא לקדש נגד התקנה, אם אפשר לבטל הקדושין משום שנפסלו לעדות.
ג	כשקידש בתערובת חמץ באופן דלייא מותרת בהנאה או אפילו באכילה.	בט	אע"פ שהקהל התנו בפירוש שלא יהיו קדושי קדושין והפקירו ממונו אפ"ה יש להחמיר לענין מעשה.
ד	כשקידש בחמץ שעבר עליו הפסח.	א	מקור הדין ודעות הראשונים בזה.
קיא א	דעות הפוסקים אם יש לחוש לקדושין בחמץ דאורייתא בשעות דאורייתא.	ב	דעת האחרונים להלכה.
ב	כשקידש בשאר איסורי הנאה שאפרם מותר.	ג	אם יש לחלק בין תקנה שפירש בה שממקיעים קדושי ומפקירים את כסף הקדושין, לבין תקנה שלא פירש בה הפקדת הכסף רק הפקעת הקדושין.
ג	וכשאמר לה שתתקדש לאחר שישירף האיסור.	ד	להתחמירים בהפקעת הקדושין, האם אפשר עכ"פ לצרף זאת לט"ס או לסיניף לשאר התירים.
	נתן לה איסור וקידשה בדמים שתמכרם. ע"י ס"ק קס"ז אות ה'.	ה	להסבירים דמהני תקנת הפקעת קדושין, אם זה דחוקא כשקידש בכסף ולא בעל עדין, או גם כשכבר בעל או כשקידש בביתא.
ד	וכשאמר שתתקדש בהנאה שתוכל לשרפו ולזכות באפרו ששה פרוטה.	ו	וכשהביאה אסורה גם מטעם אחר.
ה	כשקידש באיסורי הנאה המותרים שלא כדרך הנאתם.	ז	להמקיעים הקדושין מחמת תקנה, אם היינו אפילו כשהמקדש לא ידע מהתקנה. (ואם נאמן לומר שלא ידע).
ו	כשקידש באיסורי הנאה שמצוה לבערם מהעולם, אם מקודשת כהנאת המצוה.	ח	כשרק קצת אנשים מעידים שנחקנה תקנת בטול קדושין, אבל הרוב אינם זוכרים זאת.
ז	כשקידש באיסורי הנאה אשה חולה שמותרת ליהנות בהם.	ט	כשחיקנו לא לקדש אלא ברצון קרוביה היותר קרובים אליה, ואמה רוצה ואחיה מוחים.
ח	וכשקידש אשה חולה באיסורי הנאה דרבנן.	י	אם גם במקדש את המשודכת שלו הוי בכלל תקנות הקהל.
ט	וכשאמר לה שתתקדש בהנאת הרפואה מהאיסורין.	יא	והמקדש את יבמתו.
י	כשקידש באיסורין כששניהם חולים.	יב	וכשהמקדש לא התכוון לעבור על התקנה, רק שהיה לו הכרח לקדש נגד התקנה.
יא	כשקידש באיסורי הנאה (או באיסורי אכילה) והיא אכלתם באיסור.	יג	להתחמירים בתקנת הפקעת קדושין, אם אפשר לכושר לגרשה.
יב	כשקידש בספק איסורי הנאה.	יד	ואם יכול לגרש אותה בעל כרחא או לישא אחרת.
יג	אופנים שונים בקידש בתערובת כשר בחלב.	טו	כשחיקנו שאם יקדש שלא בעשרה צריך לגרשה ואח"כ לקדשה מחוש, אם צריך לגרשה גם כשהוא כהן.
יד	כשקידש בספר חמור.	טז	יש שדנו במקומות שיש שם מקודת המלכות שקדושין הנעשים שלא כפי חוקיהם יהיו בטלים, אך לתקן שהקדושין יהיו בטלים גם עפ"י התורה.
טז	כשקידש בערלה וכלאי הכרם בארץ ישראל בזמן הזה.		
טז/א	כשקידש בשמן דערלה (להי"א דמותר לגר חנוכה).		
טז	כשקידש בערלה וכלאי הכרם בחוץ לארץ.		
יז	בלא ידיעה שזהו ערלה (בשל תייל).		
יח	כשקידש בתרומה טמאה.		

פימן כח סעיף כא ס"ק ק"ג אית יז—סעיף כג ס"ק קכג אית ד

ס"ק אית	דף סור	ס"ק אית	דף סור
ק"ג יז	ואם אפשר לתקן שהצבור יפסלו על עצמם את העדים שיעידו על קדושין שנעשו נגד התקנה.	קכז ה	אם מקודשת כשנתן לה איסור—נאמר מכרי זה והתקדשי בדמיו.
ק"ד א	אשה שנדרה הנאה מאדם אחד או מכל מה שיתנו לה שלא בפני מלוני ופלוני ועבר אחד וקידשה אינה מקודשת דהוי כאילו קידשה באיסורי הנאה.	קכח א	בדעות הפוסקים בזה, ובטעם פסק הש"ע דהוי ספק.
ב	מקור הדין ודעות הפוסקים בזה.	ב	מה הדין בזה כשגם המוכר לא ידע שהם איסור—נאמר מכרי זה והתקדשי בדמיו.
ג	להסבירים דמותות בלי גט, האם זה גם כשנשאלה על נדרה.	ג	כשקידש המוכר בדמים אלו אחר שהלוקח אכל האיסור—נאמר מכרי זה והתקדשי בדמיו.
ד	האם יש לחלק בין נדרה סתם לבין נדרה על דעת רבים.	ד	כשהלוקח היה חולה שיש בו סכנה, ומותר באיסור—נאמר מכרי זה והתקדשי בדמיו.
ה	אם יש חלוק בין נדרה הנאה מנכסיו לנדרה הנאה ממנו.	ה	כשקיבל בעד האיסור—נאמר מכרי זה והתקדשי בדמיו.
ו	אם צריך ששני עדים יעידו שנדרה.	ו	כשמכרה לו איסור—נאמר מכרי זה והתקדשי בדמיו.
ז	במקום שהחרימו שכל אשה מחויבת לידור הנאה, אם נאמנת לומר לאחר שנתקדשה שלא נדרה.	ז	שהם איסור—נאמר מכרי זה והתקדשי בדמיו.
ח	כשנדרה הנאה מכסף קדושה שתקבל בלי רצון הוריה, וכשנתקדשה אמרה שהוריה נתרצו, והוריה מכחישים.	ח	כמה פרטים בשאר איסור—נאמר מכרי זה והתקדשי בדמיו.
ט	אם נאמנת לומר שנשאלה על נדרה לפני שנתקדשה, או שלא נשאלה.	ט	איה מקודשת בדמיהם.
י	כשנדרה הנאה לאחר שנתקדשה עברה ונהנתה מכסף הקדושין, ע"י לעיל ס"ק ק"א אית י"א.	י	במכר פירות שביצית וקידש בדמיהם.
יא	כשנדרה הנאה ונתקדשה בכסף ואח"כ בא עליה.	יא	[הדין] אם מקודשת בפירות שביצית עצמה, ע"י כסף ק"ג אית כ"ג.
יב	כשאסר הנאנה על אשה ואח"כ קידש אותה.	יב	מכר מת ונוזי ותכריכו וקידש בדמיהם.
יג	כשאסר הנאנה על אחר ואח"כ נתן לו קדושין בשביל בתו הקטנה, או כשאסר הנאנה על הקטנה ואח"כ קידשה.	יג	מכר סטר חמור וקידש בדמיו.
יד	המורד הנאה מחברו וקבל ממנו חפץ במתנה וקידש בו.	יד	מכר דבר שנאסר בקונם וקידש בדמיו, וכמה איפנים בזה.
טו	כשאסר על עצמו חפץ שלו וקידש בו.	טו	קידש בנדולי דבר שנאסר ע"י קונם.
טז	כשנדר הנאה מחפץ חרץ משה פרוטה שבו וקידש בחפץ.	טז	קידש בנדולי שאר איסור—נאמר מכרי זה והתקדשי בדמיו.
יז	כשאסר דבר על עצמו ועל כל העולם וקידש בו.	יז	כשקידש בדמי תשמישי ע"י או בדמי תקרובתה וכד"כ נמי אינה מקודשת, ומה הדין בקידש בדמי סתם יינם.
יח	כשאסר חפציו על עצמו והלך אחר וקידש בהם.	יח	הא דאינה מקודשת בדמי ע"י, אם היינו אסלו בלוקח ישראל ולא ידע שהחפץ הוא דע"י.
יט	וכנודור הנאה רק לזמן מסויים, ואמר לה שתתקדש לאחר הזמן, יבואר א"י בסי' מ'.	יט	מה הדין בקידש בדמי ע"י שקיבל המוכר אחר משיכת הלוקח, (או אחרי שהלוקח מכרה לאחר או אחרי שנאבדה לגמרי מהעולם).
ס	כשנשבע לא לקדש ועבר וקידש, או כשהיא נשבעה שלא להתקדש ונתקדשה.	ס	כשנוי החליף ע"י בחפץ אחר וישראל קנו ממנו וקידש בו.
סא	כשקידש בשבת.	סא	כשקידש בחלימי חליפין דע"י.
סב	ודוקא שקידשה בתורת כסף אבל אם קידשה בשטר הוי קדושין.	סב	[כשקידש בנדולי ע"י, ע"י ק"א אית ר"ל.
סג	דין זה כשנדרה הנאה וקידשה בשטר יבואר להלן סי' ל"ב.	סג	סעיף כג
סד	וכשקידשה כביאה יבואר בסי' מ"ד.	סד	בכור בזמן הזה אם קדשו בו בעלים הוי ספק מקודשת.
סה	סעיף כב	סה	דמידי בכור חי, בין בתם בין בבעל מום.
סז	עבר ומכר איסורי הנאה וקידש בדמיהם מקודשת.	סז	דמידי שהבעלים הכהן קידש בו.
סח	בטעם דמקודשת, וכמה פרטים בדין זה.	סח	מקור הדין וטעמו, ויישוב סתירת הש"ע והרמ"ש [שהוא מקור הש"ע] ממה שכתבו במקום אחר דהוי ודאי מקודשת.
סט	אם מותר לקדש לכתחילה בדמי איסורי הנאה.	סט	דעות שאר הפוסקים, והכרעת האחרונים בדין זה.
סס	אם מקודשת בזה גם כשלא ידעה שהמעות הם דמי איסור—נאמר מכרי זה והתקדשי בדמיו.	סס	כשקידש בכור תם חי, ומת בעודו תם.
סז	מה הדין בזה כשהמכירה והקדושין היו ע"י שליח.	סז	כשקידש בכור תם והוא לא ידעה שהוא בכור.

סימן כח סעיף כג ס"ק קכג את ה—סימן כט סעיף ב ס"ק ד

ס"ק את	דף טור	ס"ק את	דף טור
קכג ה	כהן שקידש בכבוד הנמצא עדיין ביד ישראל שהבטיח שיתנהו לו, או כשהוא ממכירי כהונה.	א 1	מה הדין באופן הקודם, כשגם התנה שהאיש ההוא יחזיר לו אח"כ.
ו	מה הדין כשישראל קידש בכבוד שצריך ליתנו לכהן.	ז	קיבל מאחד מתנה ע"מ להחזיר לו, וקידש בזה אשה ע"מ שתחזיר לאותו אדם.
ו/א	ישראל שקידש בספק בכור.	ח	וכשקידשה בחפץ ע"מ שתחזיר ותמכרה לו.
ז	כהן שקידש בשאר מתנות כהונה, וכן לוי שקידש במעשר ראשון.	ט	מה הדין בנתנה האשה מתנה לאדם חשוב ע"מ להחזיר, כדי להתקדש בזה, (להמבואר בס"כ סעיף ט, דכנתנה לו לחלוטין מקדשת בזה).
ח	כשקידש בדבר שאין לו בו אלא טובת הנאה, כגון ישראל שקידש בתרומות ומעשרות שהפריש מגורו ובמתנות כהונה. דעות הראשונים.	י	וכשקידש במתנה ע"מ להחזיר לאחר זמן מסוים, ואם יש גמ"מ בין קידש בכסף ע"מ להחזיר לקידש בחפץ, ע"י סק"ג אות ב'.
ט	דעות האחרונים.	יא	בעצם הדין שאין אשה נקנית בחליפין. (קנין סודר).
י	אם יש חילוק בזה בין קידש ישראלית לבין קידש כהנת.	יב	דעת י"א דקנין סודר מהני בקדושין כשיש שו"ס בחלק שמחזיקה, ואם תושבין לדעה זו.
יא	כשלא ידעה שזה תרומה.	יג	כדון הנ"ל, כשאמר לה בפירוש שיסאר הסודר אצלה. פ"ב
יב	כשקידשה בהנאה שנתן מתנות כהונה לכהן ע"מ ציוויה.	יד	וכשקדשה בטבעת שהקנה לה ע"י קנין סודר.
יג	ישראל שקידש בתרומות ומעשרות שירש מאבי אמו כהן, או שהוא הפרישם מטבילים שירש ממנו.	יז	וכשקדשה בקנין חליפין וגם בכסף.
יד	ישראל שקידש בתרומ"ם שקנה מכהן או שהפרישם מטבילים שקנה ממנו.		
טו	כשקידש במעשר שני.		
טז	וכשקידש במעות שחילל עליהם מעשר שני.		
יז	כשקידש בהנאה שיש לה במה שנתן לה המע"ש שתאכלנו או שתהנה ממנו.		
יח	כשקידש בהנאה שהומין לה מע"ש שתפרנו בפחות משווי וישאר המותר לה.		
יט	כשקידש בתערובת מעשר שני.		
כ	כשקידש בפירות כרם רבעי.		
כא	כשקידש במעשר עני.		
כב	כשקידש בטבל.		
כג	המקדש בפירות שביעית.		
כד	וכשהאשה לא ידעה שהם פירות שביעית.		
כה	להסוכרים שאסור לכתחלה לקדש בפירות שביעית (ורק בדיעבד מקודשת). מה הדין כשקידש בפירות שביעית ע"י שליח.		
כו	כשקידש בפירות שביעית אחר זמן הביעור, (או שיש בהם איסור ספיחים או משומרים).		

סימן כט. שצריך ליתן הכסף במתנה שלמה, ודין המקדש במשכון, או במנה ונמצא חסר או רע.

סעיף א

האומר לאשה הרי את מקודשת לי בדינר זה על מנת שתחזירה לי אינה מקודשת.

א	בבאור יסוד הדין דמי לחליפין, אם דומה ממש, או רק בזירה משום חליפין, ואפקעיהו רבנן לקדושין. והגס"מ לדינא, (ויבואר עוד גפ"מ באותיות דלהלן).
ב	אם צריכה גט מחומרא.
ג	אם בעינן בזה תנאי כפול ושאר דיני התנאים.
ד	וכשקידשה במנה ע"מ להחזיר מנה אחר.
ה	וכשקידשה במתנה ע"מ שתחזיר ותתן לאיש אחר.

סעיף ב

אמרה לו תן מנה לפלוני ואתקדש לך ונתן לו ואמר לה האמקיל בהנאת מתנה זו שנתתי על פיד ה"ז מקודשת.

א	וכשאמרה תן פרוטה לפלוני.
ב	וכשלפני שאמרה תן מנה לפ' כבר התחייב המקדש לתת לאותו פ' מנה שישלנה שתתקדש לו.
ג	כשאמרה תן חפץ לנכרי בפסח ואתקדש לך.
ד	מה הדין בלא אמרה ואתקדש לך, אלא אמרה רק תן מנה לפ', ונתן ואמר האמקיל בהנאת מתנה זו שנתתי על פיד.
ה	וכשאמרה רק תן מנה לפ', ושאל אותה וכשאתן תתקדשי לי, ושתקה, ונתן לפ' וקידש בזה.
ו	כשהוא אמר לה מקודם התקדשי במנה שאתן לפ', והשיבה תנהו לפלוני, ונתן ואמר האמקיל וכו', ושתקה.
ז	אם אמירתה תן לפלוני צריך שיהיה בפני עדים.

סימן כס סעיף ב ס"ק ה—סעיף ז ס"ק יח אות ב.

ס"ק אות	דף טור	ס"ק אות	דף טור
ה א	מה הדין אם בעת נתינתו לפלוני לא אמר האמק"ל וכו', אלא נתן בשתיקה.	סעיף ה	
ב	אם צריך דוקא שיאמר "בהנאה" שנתתי על ס"ך.		
ג	מה הדין כשאמירתו היה אחר כדי דבור מהנתינה. (ואם מהני גם כשנתאכלו המעות בעת אמירתו).		
ד	ומה הדין כשאומר לפני נתינתו לפי, (ואם יש חילוק בזה בין אמר הקדושין תיכף לאמירתה תן לפי, או אח"כ).		
ה	מה הדין כשלושן הקדושין לא אמר לנוכח המתקדשת, אלא כשנתן לפלוני אמר לו תהא פלונית מקודשת לי במה שנתתי לך על פיה.		
	ואם היו עסוקים באותו ענין אצ"פ שנתן בסתם בציוויה ה"ז מקודשת.		
ו	אם דין זה מירי דוקא באמרה גם ואתקדש לך, ואם אמירתה תן לפי היה לפני שעסקו בענין הקדושין או אח"כ, ואם דין זה לכריע הוא.		
	אמרה לו הלוה מנה לפלוני ואתקדש לך והלוה לפי, ואמר לה האמ"ק בו הוי קדושין כמו במתנה.		
ז	בבאור הדין, ואם מקודשת גם באמרה הלוה פרוסה לפלוני.		
	אבל אם הרויח מלוה על פיה וקדשה בו אינה מקודשת.		
ח א	בביאור הדין, דעת הפוסקים בזה, ואם יש חילוק בזה כשיש שוים בהרחחת הזמן.		
ב	להסוברים ובהרחחת הזמן מקודשת, מה הדין כשהיא לא הציעה מקודם להתקדש בזה, אלא אחר שהרחיב זמן הלוואתו על פיה אמר לה האמק"ל בסוכה זו שעשיתי עמי.		
ג	וכשמחל המלוה לאחר על פיה.		
ד	וכשהרחיב על פיה זמן מלוה השסר שהיה לו על אחרים.		
	סעיף ג		
	אמרה לו תן דינר לפלוני ואתקדש לו ונתן לו ואמר לה אותו פלוני האמק"ל בהנאת מתנה זו שקבלתי ברצונך ה"ז מקודשת.		
ט	וכשאמרה תן מנה לראובן ואתקדש לשמעון.		
י א	דעות הפוסקים אם דוקא באמר בהנאת המתנה שקבלתי ברצונך.		
ב	מה הדין כשאמרה תן וכו' לשלית דהמקדש, והשיב רק תן, או שתק אלא שהיו עסוקים באותו ענין, ואח"כ נתן לפלוני המנה.		
ג	מה הדין באמרה לו אמור לפלוני שיתן לך מנה ואתקדש לך.		
	סעיף ד		
	הילך מנה ואתקדש לך, מבואר בס"י כ"ז.		
	דף טור	ס"ק אות	דף טור
	א	אמר לה הילך דינר משלי והתקדשי לפלוני ואותו פלוני עשאו שליח או שלא עשאו שליח ואמר לה אותו פלוני התקדשי לי במנה שנתן לך פלוני ה"ז מקודשת.	
א	באור הדין, ושי"א דלהרמב"ם לא מהני שליח בכה"ג. צא		
ב	וכשלש עשאו שליח וגם פ' המקדש לא אמר אח"כ התקדשי וכו', אלא הנותן אמר לה הילך וכו' ואח"כ הודיעו לפי ונתרצה, יתבאר בס"י ליה סעיף ד'.		
	סעיף ו		
	אמר לה התקדשי בדינר ונתן לה משכון עד שיתן הדינר אינה מקודשת.		
א	בבאור הדין.		
ב	וכשאמר אל תחזירי המשכון עד שאתן הדינר.		
ג	וכשאמר קני משכון זה בשעבוד דינר.		
ד	להמקילים בזכי שעבוד דינר, מה הדין כשגם אמר ותתקדשי בהנאת ההתחייבות.		
ה	כשאמר זכי שעבוד דינר במשכון על מנת להפרע רק מדינר שחייב לו אחר.		
ו	וכשנתחייב לה מנה ע"י קנין, וקדשה בזה.		
	וכ"ש אם נתן לה שטר על הדינר דלא הוי קדושין.		
א	בבאור הדין ודעות הפוסקים בזה.		
ב	להסוברים דכשהתחייב בשטר וקידש, חיישין לקדושין, מה הדין כשהתחייב ולא כתב ע"ז שטר, שאמר זה עלי עדים וכו'.		
צ	אמר לה ואמק"ל בדינר ותזכה בו בגוף המשכון שאני נותן לך על זה, ה"ז מקודשת.		
ד	בבאור הדין, ואם לכריע הוא.		
	סעיף ז		
	האומר לאשה הרי את מקודשת לי בק' דינרים ונתן לה אפילו דינר אחד והרי זו מקודשת משלקחה הדינר והוא ישרים לה השאר וכו'.		
א	הוא הדין אם נתן לה רק פרוסה.		
ב	מה הדין אם לא השלים.		
ג	ואם מחלה לו ההשלמה.		
ד	וכשהמקדש אומר שקודם שנתן הקדושין חזר בו מאמירתו ורצה לקדשה רק בדינר.		
ז	אם מקודשת אליבא דכריע משעה שלקחה הדינר.		
	והוא הדין אם חסר דינר אחד או שהיה רע ויש חולקין.		
א	מקור הדין ודעות הראשונים בזה.		
ב	דעת האחרונים להלכה.		

סימן כט סעיף ז ס"ק יח אות ג—סעיף ט ס"ק ל"ט אות ה

ס"ק אות	דף טור	ס"ק אות	דף טור
יח ג	אם יש לחלק בזה בין אב קבל עליו המקדש את הדינר במלוה ובין שלא קבל.	כח א	דעות הסוברים דאפילו בלא חזרה אינה מקדשת.
ד	וכשלא ידעה שחסר דינר.	ב	דעת האחרונים להלכה.
ה	להסוברים דאינה מקודשת אם מהני השלמה לפני שחזרו.	כט	דעות הפוסקים בדיון אם קידשה אח"כ ושתקה.
ו	ואם יש הבדל בין חסר רק דינר אחד לבין שחסר יותר.		ואם יכולה להוציא ע"י הדחק ה"ז מקודשת.
ז	כשהאב מקבל קדושין לבתו אי אמרינן ולא כסיפא ליה מלתא למתבעיה ומקודשת אליבא דכו"ע.	ל א	שדיון זה לא שייך בדינר נחושת.
ח	וכשהאיש חייב לאשה גם כספים אחרים.	ב	האם צריך להחליף לה דינר הרע לדינר טוב אף שיכולה להוציא ע"י הדחק, ומה הדין כשלא החליף לה.
ט	ואם אמר על מנת שאשלים הדינר.	קד א	ובדינר רע שהכירה בו מתחילה וקבלתו, אם צריך ג"כ להחליף לה.
י	קידש במנה ונתן דינר ואח"כ השלים עד צ"ט ונשאר חסר דינר אחרון.	ג	
יט	ביאור הדין ודינר רע.	ד	
	בד"א כשאמר לה בק' דינרין סתם, אבל אם פירש ואמר לה הרי את מקודשת לי בק' דינרין אלו והתחיל למנות לתוך ידה — וי"א דבחדא מינייהו כגון שאמר ק' דינרין אלו או שמתחיל למנות — אינה מקודשת עד שישלים לה ואפילו בדינר האחרון שניהם יכולים לחזור זה בזה.		
כ	ביאור שיטה הראשונה וביאור לשון המחבר בזה.	לא	מקור הדין וביאור דברי השו"ע בזה.
כא א	ביאור דעת י"א.	לב	ואם מתחילה הוסכם ביניהם על סכום ידוע וחזר בו אחד מהם, ואחר זמן תבע הצד השני וקדשה.
ב	היה בידו סכום מצות ואמר התקדשי לי באלו ולא הזכיר הסכום או שהיה מונה והולך.	לג	ואם האשה נתרצתה אח"כ להתקדש במנה.
כב א	כשמשלים המנה אם חלים הקדושין מתחילת המצין או בסופו.	לד	וכשלא קיימו את התנאי.
	אח"כ אמר לה דינר תחסר יהא עלי במלוה ונתרצתה.		
כג א	ביאור לשון השו"ע.		
ב	ואם כשקבל עליו במלוה מקודשת לפני שישלים.		
כד א	וכשלא נתרצית בסירוש אלא שתקה, ואם כשנתרצית מקודשת לכו"ע.		
ב	אם מיירי דאמר לה כן בשעת נתינה או אח"כ.	קא ב	
ג	להסוברים דבחסר דינר בסלין הקדושין מעצמן, אי גם מהני כשחזרו ואמר שהדינר יהא במלוה.		
ד	אמר מנה סתם ומונה והולך ונמצא חסר ואמר דינר תחסר יהא עלי במלוה.		
	וכן אם נמצא מנה חסר דינר או נמצא מהם דינר נחושת ולא הכירו בו תחילה אינה מקודשת ויכולין לחזור בהן וי"א דאפילו בלא חזרה אינה מקודשת עד שיאמר לה אח"כ התקדשי בזה ושתקה.		
כה	ביאור דברי השו"ע.		
כו	מה הדין כשהכירה מתחילה שחסר דינר, או שיש בו דינר נחושת או דינר רע, אי אמרינן דסברה וקבלה.		
כז א	מקור הדעה דיכולין לחזור וביאורה, וכשלא חזרו אם צריך להשלים הדינר החסר.	קב ב	
ב	ואם צריך להשלים בעודן עסוקין באותו ענין.	ד	
ג	ומה הדין אם נתאללו המעות לפני שהשלים.		
ד	אם הוא יכול לחזור גם לאחר שהיא נתרצית.		
	סעיף ח		
	האימר לאשה התקדשי לי בדינר זה ע"מ שאשלים לך מנה והיא אומרת ע"מ שתשלים לי מאתיים ולא הסכימו ביניהם ואח"כ תבעו זה את זה כו' אם האיש תבע יעשו דברי האשה ואם האשה תבעה יעשו דברי האיש.		
ב	מקור הדין וביאור דברי השו"ע בזה.		
	ואם מתחילה הוסכם ביניהם על סכום ידוע וחזר בו אחד מהם, ואחר זמן תבע הצד השני וקדשה.		
ג	ואם האשה נתרצתה אח"כ להתקדש במנה.		
	וכשלא קיימו את התנאי.		
	סעיף ט		
	האומר לאשה התקדשי לי בכוס זה, אם היה מלא מים הרי זו מקודשת בו ובמה שבתוכו כו' ואם היה מלא יין ה"ז מקודשת בו ולא במה שבתוכו, ואם היה מלא שמן ה"ז מקודשת במה שבתוכו ולא בו.		
	טעם דעה זו ומקורה.		
ד	אי מיירי דוקא שהיה הכוס עם מים מלא.		
	לפיכך אם לא היה בשמן שוה פרוטה ה"ז מקודשת בספק ואם היה בשמן שו"פ ה"ז מקודשת ודאי.		
	וכן בכוס יין אם לא היה בכלי שו"פ מקודשת בספק, וה"ה בכוס של מים לדעת היש חולקין וכיוצא בזה.		
א	הטעם דמקודשת בספק.	קא א	
	ויש חולקין ואומרים במים בו ולא במה שבתוכו ובין במה שבתוכו ולא בו ובשמן או בציר דגים בו ובמה שבתוכו.		
	מקור דעה זו וטעמה ושיטה אחרת בזה.		
	דעת האחרונים להלכה.		
ב	וכשהכוס של יין אינו של המקדש.		
	ומה הדין כשאמר התקדשי לי בזה אם נכלל הכוס בקדושין.		
ג	אמר התקדשי במים אלו או בין זה וכדומה.		

סימן כט סעיף ט ס"ק לט אות ו—סימן ל סעיף א ס"ק א אות ט

ס"ק א"ח	דף סור	ס"ק אות	דף סור
לט ו	אמר התקדשי בכוס זה של יין או של שמן וכדומה.	מד	ב
ז	ומה הדין כשהאשה בקשה ממנו את הדין שבכוס לשתות.	מה א	ב
ח	אם הזכיר רק שתית היין (בלא כוס).	ב	ב
ט	וכשאמר שתי כוס זה והתקדשי לי בו.	ב	ב
י	כשהיו אוכלין ושותין בצותא נומה הדין כשהמקדש אינו בעל המסיבה.	ב	ב
יא	כשקדש בחפץ שהכיל משהו שאין הדרך לתתו לתוכו.	ב	ב
יב	אם יש לחלק בין כוס יקר או זול וכדומה.	ב	ב
יג	אם נאמנים האיש והאשה לברר כחנתם בזה.	ב	ב
סעיף י			
	היו לו מיני כלים או מיני מאכל או שאר כל דבר ואמרה לו תן לי מעט מאלו ואמר לה אם אתן לך תהיה מקודשת לי אם אמרה תן ונתן לה הרי זו מקודשת.	ב	ב
מ	ומה הדין כשאמר רצונך שתשאני עמרי.	ב	ב
מא א	הא דמקודשת באמרה הן היא אפילו כשאמרה אחיכ שיקבלה למתנה.	ב	ב
ב	וכשנתן לה ואח"כ אמרה הן.	ב	ב
ג	דעת הפוסקים אם גם כששתקה בשעה שנתן לה מקודשת.	ב	ב
	אופנים שדנו הפוסקים אי מהני לכו"ע כשאמרה בשתיקה (אות ד—ח).	ב	ב
ו	וכשהיו שידוכים בניניהם.	ב	ב
ה	כשפסטה ידה ולקחה ממנו בשתיקה.	ב	ב
ו	וכשהמקדש ייחד עדים בעת שנתן לה.	ב	ב
ז	ואם שתקה ואח"כ אומרת שכחתי לשם קדושין.	ב	ב
ח	וכשיש הוכחה אחיכ שהמתקדשת נתרצתה לקדושין.	ב	ב
ט	וכשחטטה החפץ מידו.	ב	ב
	אבל אם אמרה לו תן לי מהן או השלך לי או דברים שענינם לא תשחק עמי בדברים אלו אלא תן לי בלבד ונתן לה אינה מקודשת.	ב	ב
מב א	וכשאמרה מלים אחרות במקום תן לי.	ב	ב
ב	וכשהאשה אומרת שנתכחנה לקדושין.	ב	ב
	ואם אמר לה בשעה שהוא נותן לה הרי את מקודשת לי וקבלה מקודשת ואם קבלה בשתיקה רק חזרה ואמרה תן לי או השלך וכיוצא בזה אינה מקודשת.	ב	ב
מג א	דעות הפוסקים בדין דאמר לה לשון קדושין בשעת הנתינה.	ב	ב
ב	ואם שתקה גם אחר שאלתו וגם לאחר שאמר לה התקדשי לי בשעת נתינה.	ב	ב
ג	ואם לא נתן לה מיד אחר ששאלה אלא לאחר זמן, ואמר לשון הקדושין והיא קיבלה בשתיקה.	ב	ב
ד	ואם בשעת נתינה נתן לה חפץ אחר וקידשה בו וקיבלה בשתיקה.	ב	ב
ה	ואם אמר בשעת נתינה "תקחי אותי לקדושין" וקיבלה בשתיקה.	ב	ב
	ביאור לשון הרמ"א ואם קיבלה בשתיקה רק חזרה ואמרה תן.	ב	ב
	דעות הפוסקים בדין שחזרה ואמרה בשעת נתינה תן.	ב	ב
	כשלא אמר בלשון שאלה גם בתחילה, רק אחר שאמרה תן לי מהם אמר לה התקדשי לי בזה בלשון החלטי וענתה הבה.	ב	ב
א	ק"י ואם קיבלה בשתיקה.	ב	ב
ב	וכשלא בקשה ממנו לשם מתנה לעצמה, רק לשם משרה מסוימת, ואופנים שונים בזה.	ב	ב
	וכל זה בהתחילה היא לומר תן לי מעט אבל אם התחיל הוא לדבר אם אתן לך תתקדשי לי ואמרה לו בלשון שחוק תן וקבלה ממנו הוי ספק קדושין.	ב	ב
	מקור הדין להתחיל הוא והשיבה תן, ודעות עיו ראשונים בזה.	ב	ב
ג	דעת האחרונים להלכה.	ב	ב
א	וכשהאשה בקשה ממנו יום לפני כן ולמחרתו שאל אם תתקדש לו והשיבה תן.	ב	ב
א	ק"י ואם אמר לה התקדשי לי בזה, לא בלשון שאלה, וענתה תן.	ב	ב
ב	ביאור לשון הרמ"א, ואמרה לו בלשון שחוקי.	ב	ב
ב	ואם קיבלה בשתיקה.	ב	ב
ב	ואם נאמנת לומר שיקבלה במתנה.	ב	ב
	פימן ל. לאיזה מקום צריך ליתן חכמה ודין אם קרשה בכבר.	ב	ב
	סעיף א	ב	ב
	המקדש את האשה בכסף או בשטר אינו צריך שיתן הקדושין לתוך ידה אלא כיון שרצתה לזרוק לה קדושה וזרקן בין לתוך ידה בין לתוך חיקה או לתוך חצרה או לתוך שדה שלה הרי זו מקודשת.	ב	ב
א	א כשנותן הקדושין לתוך ידה, אם מקרי נתינה כשגם הוא אוחז בחפץ בשעת הקדושין, ומקדש אותה רק במה שהיא אוחזת, (ונפק"ם כשאח"כ נשאר ביד המקדש לבד, או שורקתו וכיוצא בזה).	ב	ב
ג	אופנים שדנו הפוסקים אם הוי כנאניהם אדוקים (אות ב—ד).	ב	ב
ב	כשלא הניח הקדושין לתוך כף ידה אלא למעלה על הקנה.	ב	ב
ג	כשהחפץ היה מונח בין ידיהם כשהיו שלובות.	ב	ב
ד	כשגם הטבעת על אצבעה ועדיין אוחז בו.	ב	ב
ה	וכששניהם אדוקין בחפץ הקדושין ואמר שתתקדש בכולו.	ב	ב
ו	וכשהיא יכולה לנתק הכל אצלה.	ב	ב
ז	וכשאמר לה רק הרי את מקודשת לי ולא אמר בזה.	ב	ב
ח	ומה הדין בשטר קדושין כששניהם אוחזים בו או כשהוא אוחז רק החוט ויכול לנתק.	ב	ב
ט	כשלא נתן לה הקדושין אלא אמר לה סלי קדושין מעל גבי קרקע.	ב	ב
	נידונים שונים שדנו בהם הפוסקים אם הוי כמו סלי מע"ג קרקע (אות א—ג).	ב	ב

סימן ל סעיף א ס"ק א אות י—סעיף ה ס"ק יב

ס"ק אות	דף טור	ס"ק אות	דף טור
א י	כשלקחה מצנסת מראשו.	ח ו	ומה הדין כשזרק לה קדושין בחור ד' אמותיה כשהיתה מהלכת.
יא	כשזרק הקדושין לתוך שוליה ולקחתם משם.	ז	וכשזרק הקדושין ואח"כ נכנסה האשה לתוך ד' אמות של החמץ, (להסבירים) דמהני שלי קדושין מע"ג קרקע).
יב	כשקדשה בפסדון שהגיע לידה בלא נתינה.		ואם נשארו תוך ד' אמותיו אינה מקודשת אפילו נכנסה היא לתוך ד' אמותיו כיון שקדם הוא לתוכם זכה בהם והם שלו.
יג	כשנתן לה חפץ בתורת סבלונות ואח"כ קדשה בו.	ט א	מקור הדין.
יד	מה הדין בשטר קדושין כשאמר לה שלי מע"ג קרקע.	ב	וכשבאו שניהם כאחד.
ב א	כשזרק לה קדושין אי מהני שתיקתה, או דבעינן ריצוי מפורש על הקדושין, ואם יש לחלק בזה בין לחיקה או לארץ.	ג	וכשנמלו הקדושין מחציתם בד' אמות שלה ומחציתם בד' אמות שלו.
ב	ואם בעינן ריצוי מפורש על מעשה הוריקה.		
ג	ואם אמרה תן בידי וזרק לתוך ידה.		
ג	כשזרק לה הקדושין לתוך חצרה, אם בעינן חצר המשתמרת, או עומדת בצדה, ואם סגי במשתמרת לדעת המקדש בלבד, או בעינן שהיא משתמרת לדעתה.		

סעיף ה

היו עומדים ברשות הרבים או ברשות שאינה של שניהם וזרק לה קדושה קרוב לו אינה מקודשת קרוב לה תרי זו מקודשת.

א י	כסעם הדין דמהני קרוב לה אפילו ברשות הרבים.	א	כסעם הדין דמהני קרוב לה אפילו ברשות הרבים.
ב	אם מקודשת מדאורייתא או רק מדרבנן, ואם אמרינן כאן שלא תהא מקודשת ודאי עד שיגיע לידה, (כדרך שהחמירו לענין גט).	ב	אם מקודשת מדאורייתא או רק מדרבנן, ואם אמרינן כאן שלא תהא מקודשת ודאי עד שיגיע לידה, (כדרך שהחמירו לענין גט).
א	קכד	ג	ומה נקרא רשות שאינה של שניהם.
ב		ד	וכשזרק הקדושין על חפץ שאינו של שניהם.

מחצה למחצה או שהיו ספק קרוב לו ספק קרוב לה ואבדו קודם שהגיעו לידה תרי זו ספק מקודשת.

א יא	בביאור לשון השו"ע ספק קרוב לו כו', ומה הדין כשהעדים עצמם מסופקים אם הוי ג"כ ספק קדושין, או דבזה לא הוי קדושין כלל.	א	בביאור לשון השו"ע ספק קרוב לו כו', ומה הדין כשהעדים עצמם מסופקים אם הוי ג"כ ספק קדושין, או דבזה לא הוי קדושין כלל.
ב	ומה הדין בספק להעדים ואח"כ נתברר שהיה קרוב לה, קכה	ב	ומה הדין בספק להעדים ואח"כ נתברר שהיה קרוב לה, קכה
ג	להסבירים דבספק להעדים לא הוי קדושין כלל, אם יש לחלק בין כשלא ראו ברור מקום הנפילה, לבין כשהיו המקום אלא שמסופקים אם הוא קרוב לו או לא.	ג	להסבירים דבספק להעדים לא הוי קדושין כלל, אם יש לחלק בין כשלא ראו ברור מקום הנפילה, לבין כשהיו המקום אלא שמסופקים אם הוא קרוב לו או לא.
ד	ואם יש לחלק לדבריהם בין כשהעדים היו יכולים לראות ולא ראו, להיכא שלא היו יכולים לראות, ואם הוא דוקא היכא שלא ראו מה שהיה מוטל עליהם לראות.	ד	ואם יש לחלק לדבריהם בין כשהעדים היו יכולים לראות ולא ראו, להיכא שלא היו יכולים לראות, ואם הוא דוקא היכא שלא ראו מה שהיה מוטל עליהם לראות.
ה	להסבירים דבספק להעדים הוי ספק קדושין, אם עד אחד או האשה עצמה נאמנים לומר שהיה קרוב לו.	ה	להסבירים דבספק להעדים הוי ספק קדושין, אם עד אחד או האשה עצמה נאמנים לומר שהיה קרוב לו.

כיצד הוא קרוב לו וקרוב לה כל שהוא יכול לשמור אותם והיא אינה יכולה זהו קרוב לו היא יכולה לשמור אותם והיא אינה יכולה זהו קרוב לה שניהם יכולים לשמור אותם או שניהם אינם יכולים לשמור זהו מחצה למחצה.

בביאור כחנת השו"ע שניהם יכולים לשמור כו', שניהם אינם יכולים לשמור וכו'.

קכז א

סעיף ב

היתה עומדת ברשות הבעל צריך שיתן לתוך ידה או לתוך חיקה.

ד	וכשנתן הקדושין לתוך כליה או לתוך מטתה העומדים בחצרו.	א	קכ
	השאל ליה הבעל מקום בחצרו דינו כמו לענין גירושין.		
ה	אי מגי בשאלה בעלמא או דבעינן שהיה ע"י קנין.	ב	
ו	וכשנמלו הקדושין על גבי קורה או סלע שבחצרו.	ג	

סעיף ג

היתה עומדת ברשות שהיא של שניהם וזרק לה קדושה מדעתה ולא הגיעו לידה או לחיקה תרי זו מקודשת קדושי ספק ואפילו אמרה לו הנח קדושי על מקום זה ואותו המקום של שניהם תרי אלו קדושי ספק.

א ז	דעות הפוסקים בורק לרשות של שניהם.	א	דעות הפוסקים בורק לרשות של שניהם.
	אופנים שדנו בהם הפוסקים אם הוי כרשות של שניהם (אות ב—ג).		
ב	מקום התופה.	ב	מקום התופה.
ג	בית הקהל שהשמש דר בו, או אכסניא שלנים בו בשכר.	ג	בית הקהל שהשמש דר בו, או אכסניא שלנים בו בשכר.
ד	וכשהניח הקדושין לתוך כלי שלה המונח בחצר של שניהם.	ד	וכשהניח הקדושין לתוך כלי שלה המונח בחצר של שניהם.

סעיף ד

היתה עומדת בסמיטא, או בצדי רשות הרבים וזרקם לתוך ד' אמותיה מקודשת.

ח א	במקור הדין, ודעות הפוסקים בזה.	א	קכב
ב	אם מקודשת מדאורייתא או רק מדרבנן.	ב	אם מקודשת מדאורייתא או רק מדרבנן.
ג	ובשטר קדושין שזרקו לתוך ד' אמותיה.	ג	ובשטר קדושין שזרקו לתוך ד' אמותיה.
ד	וכשזרק לתוך ד' אמותיה בבית הכנסת.	ד	וכשזרק לתוך ד' אמותיה בבית הכנסת.
ה	דעות הפוסקים בדין קנין ד' אמות ברשות הרבים.	ה	דעות הפוסקים בדין קנין ד' אמות ברשות הרבים.
	בדין קדושין.		קכג א

ס"ק אות	דף טור	ס"ק אות	דף טור
יז	ג	יז	ג
יח	יח	יח	יח
יט	יט	יט	יט
א	א	א	א
ב	ב	ב	ב
ג	ג	ג	ג
ד	ד	ד	ד
ה	ה	ה	ה
ו	ו	ו	ו
ז	ז	ז	ז
ח	ח	ח	ח
ט	ט	ט	ט
י	י	י	י
יא	יא	יא	יא
יב	יב	יב	יב
יג	יג	יג	יג
יד	יד	יד	יד
טו	טו	טו	טו
טז	טז	טז	טז
יז	יז	יז	יז
יח	יח	יח	יח
יט	יט	יט	יט
כ	כ	כ	כ
כא	כא	כא	כא
כב	כב	כב	כב
כג	כג	כג	כג
כד	כד	כד	כד
כה	כה	כה	כה
כו	כו	כו	כו
כז	כז	כז	כז
כח	כח	כח	כח
כט	כט	כט	כט
ל	ל	ל	ל
לא	לא	לא	לא
לב	לב	לב	לב
לג	לג	לג	לג
לד	לד	לד	לד
לה	לה	לה	לה
לו	לו	לו	לו
לז	לז	לז	לז
לח	לח	לח	לח
לט	לט	לט	לט
מ	מ	מ	מ
מא	מא	מא	מא
מב	מב	מב	מב
מג	מג	מג	מג
מד	מד	מד	מד
מה	מה	מה	מה
מו	מו	מו	מו
מז	מז	מז	מז
מח	מח	מח	מח
מט	מט	מט	מט
נ	נ	נ	נ
נא	נא	נא	נא
נב	נב	נב	נב
נג	נג	נג	נג
נד	נד	נד	נד
נה	נה	נה	נה
נו	נו	נו	נו
נז	נז	נז	נז
נח	נח	נח	נח
נט	נט	נט	נט
ס	ס	ס	ס
סא	סא	סא	סא
סב	סב	סב	סב
סג	סג	סג	סג
סד	סד	סד	סד
סה	סה	סה	סה
סו	סו	סו	סו
סז	סז	סז	סז
סח	סח	סח	סח
סט	סט	סט	סט
ע	ע	ע	ע
עא	עא	עא	עא
עב	עב	עב	עב
עג	עג	עג	עג
עד	עד	עד	עד
עה	עה	עה	עה
עו	עו	עו	עו
עז	עז	עז	עז
עח	עח	עח	עח
עט	עט	עט	עט
פ	פ	פ	פ
פא	פא	פא	פא
פב	פב	פב	פב
פג	פג	פג	פג
פד	פד	פד	פד
פה	פה	פה	פה
פו	פו	פו	פו
פז	פז	פז	פז
פח	פח	פח	פח
פט	פט	פט	פט
צ	צ	צ	צ
ца	ца	ца	ца
צב	צב	צב	צב
צג	צג	צג	צג
צד	צד	צד	צד
צה	צה	צה	צה
צו	צו	צו	צו
צז	צז	צז	צז
צח	צח	צח	צח
צט	צט	צט	צט
ק	ק	ק	ק
קא	קא	קא	קא
קב	קב	קב	קב
קג	קג	קג	קג
קד	קד	קד	קד
קה	קה	קה	קה
קו	קו	קו	קו
קז	קז	קז	קז
קח	קח	קח	קח
קט	קט	קט	קט
ר	ר	ר	ר
רא	רא	רא	רא
רב	רב	רב	רב
רג	רג	רג	רג
רד	רד	רד	רד
רה	רה	רה	רה
רו	רו	רו	רו
רז	רז	רז	רז
רח	רח	רח	רח
רט	רט	רט	רט
ס	ס	ס	ס
סא	סא	סא	סא
סב	סב	סב	סב

סימן ל סעיף י ס"ק כו אות ב—סימן לא סעיף א ס"ק ו אות א

ס"ק אות	דף סור	ס"ק אות	דף סור
כו ב	ו	ב	מקור הדין, וביאור דברי השו"ע בזה.
כז א	ב	ג	דעות הפוסקים בדיון דבר שאפשר שאפילו שו"פ אין בו, אי צריך שומא.
ב	ב	ד	אם עדי הקדושין צריכים גם לדעת שהחפץ שו"פ, או דסגי שעדים אחרים יעידו על כך. (ומה הדין כשהיה פשוט אצלם שאין החפץ שוה כלום).
כט	ג	ב	וכשהעדים היו מסופקים אם הסכעת היא של כסף או של מתכת אחרת, ואם היא של מתכת אחרת אין בה שו"פ. קלט
	ד	ג	אם גם במומר או במומרת אין קדושין בפחות משו"פ, ורק לאשה קדושין פחות משו"פ, ועד שהגיעו לידה נתיקרו ועמדו על שו"פ, וכן כשעשה שליח לקדש לו אשה בפחות משו"פ, ועד שהגיע אליה השליח עמדו על פרוטה.
ל א	ה	ה	כשחסר מהפרוטה שעור פחות משות. קמ
ב	ו	ו	וכשקידש בכלי אי בעינן ג"כ שיהא שו"פ.
לא	ז	ז	וכשהחפץ אינו שו"פ מצד עצמו אלא מצד שראוי לקיים בו מצוה, כגון אתרוג או ציצית וכדומה.
לב א	ד	ח	וכשהאשה אומרת לדידי שוה לי פרוטה. קמא
ב		ט	להסבירים דיכולה לומר לדידי שוה לי פרוטה אע"פ שאינו שוה, האם צריכים עדי הקדושין לדעת שדרכה להתייקר באותו חפץ.
ג		י	וכשקידש בדבר שכעת הוא שו"פ אבל אינו ידוע אם גם בשעת הקדושין היה שו"פ.
לד		יא	וכשאפשר להתברר ע"י עדים שהיה שו"פ בשעת הקדושין, ומה הדין כשהמעיד על זה הוא קרוב או אשה וכיו"ב. קמג
		יב	וכשיצא קול שהקדושין היו או שו"פ, או שיצא קול שיש עדים שהקדושין היו או שו"פ.
לג		יג	אי מקדשין לכתחילה במטבע אף שיש בו שו"פ. קמד
			ואפילו אם אמר לה התקדשי לי בחפץ זה ששוה חמשים זוז ולא שמו אותו תחלה אם נמצא אח"כ ששוה חמשים זוז מקודשת.
לה א	ה	א	מה הדין כשנמצא אח"כ שאינו שוה כמו שאמר.
ב	ב	ב	וכשחסר משו"פ שעור פחות מכדי אונאה.
ג	ג	ג	וכשחסר רק שעור פחות משו"פ.
ד	ד	ד	כשרק סיפר כמה הוא שו"פ של החפץ או כמה שילם בעדו, ונמצא שאינו שוה כך.
ה	ה	ה	וכשנאבדו הקדושין ולא הספיקו לברר אם הם שוים כמו שאמר.
ו	ו	ו	וכשעלה אינם שוים הסכים שאמר, אלא שהיו שוים כן בעת הקדושין.
ז	ז	ז	וכשעלה אינם שוים, ולא ידוע אם היו שוים בעת הקדושין.
ח	ח	ח	כשאנו שוה הסכים שאמר, והיא אימרת שבדעתה היה להתקדש לו גם בפחות.
ט	ט	ט	כשאנו שוה הסכים שאמר, והיא אימרת לדידי שוה לי.
י	י	י	וכשנמצא ששוה יותר ממה שאמר, אם יכול הבעל לבטל הקדושין.
א	א	א	הא דמקודשת היינו משעת קדושין. (ומה הדין כשאומרת שלא סמכה דעתה).
סעיף יא			
התקדשי לי בככר זה ואמרה לו תנהו לכלב זה אם היה הכלב שלה הרי זו מקודשת ואם לאו אינה מקודשת ואם היה רץ אחריה לנשכה ה"ז ספק מקודשת.			
הא דמקודשת בכלב שלה אם זה דוקא כשייחדה לו הכלב. וכשהיה הכלב של שניהם. וכשנתן לכלב דעלמא ואמר לשון הקדושין והשיבה הן.			
ביאור דין רץ אחריה לנשכה והוי ספק קדושין. וכשרץ אחריה כלב שלה לנשכה.			
אי מיירי דבשעת נתינה אמר שתתקדש בהנאת ההצלה. אי הוי ספק דאורייתא.			
וגם זה מיירי בכה"ג שנתן אח"כ בחיקה. אם גם בכלב שלה דמקודשת, מיירי לדעה זו כשנתן אח"כ לתוך חיקה דוקא.			
אמרה היא מתחילה תן ככר לכלב או תן דינר על הסלע ואתקדש אני לך י"א דדינה כאמרה תן דינר לפלוני ויש להתמיר בדבר.			
מקור הדין וכשאמרה היא מתחילה מקודשת, ודעות הפוסקים בזה.			
וכשהתחיל הוא ואמר התקדשי בככר שאני נותן לכלבך והשיבה תן לכלבי ואתקדש לך.			
וכשאמרה לו זרוק לים ואתקדש אני לך.			
היה סלע של שניהם ואמרה ואתקדש אני לך.			
אמרה תן לעני פלוני ואתקדש אני לך.			
אמרה תן לכלב הרץ אחרי לנשכני ואתקדש אני לך.			
דעות האחרונים אם יש להתמיר בדבר מכח חומרא או מכח ספק קדושין.			
סימן לא. שאין מקדשין בפחות משו"פ ואם צריך שומא.			
סעיף א			
אין מקדשין בפחות משה פרוטה.			
מקור הדין, ושאין מקדשין בפחות משו"פ אפילו כשהאשה מסכמת, ואם יש איסור לקדש לכתחילה בפחות משו"פ.			
ומיהו אם קדשה בחפץ סתם אין צריך לשום אותו תחילה אם שו"פ אלא אם שו"פ מקודשת.			

סימן לא סעיף א ס"ק ו אות ב—סעיף ג ס"ק כ

ס"ק אית	דף סור	ס"ק אות	דף סור
ו ב	הסוברים דהא דלא בעינן שומא גם כשהזכיר סכום שחי החפץ, הוא רק בדברים שהאשה מתאוה להם אבל שאר דברים צריכים שומא, והחולקים ע"ז.	טו א	דעות הפוסקים בדין קידשה בטבעת סתם ונמצא שאינה אלא מוזהבת או שהיא של נחשת.
ג	הגדרת הדבר מה נקרא דברים שהאשה מתאוה להם.	כ	וכשהטבעת היתה של כסף מוזהבת ואמר לה שהיא של כסף, אלא שהיא חשבה שבאמת היא של זהב אלא שאמר לה כן כדי שלא יתראה עשיר.
ד	קידשה בחפץ שלה שיש לו בו טובת הנאה, אי צריך לשום אותה טובת הנאה שמקדשה בה.	ג	וכשקידשה בטבעת של כסף ולא אמר כלום, והיא אומרת שחשבה שהיא של זהב שכן דרך כל המדינות לקדש בשל זהב.
סעיף ב			
	י"א שאם קדשה בדבר שאין בקיאין בשומתו ופעמים טועים בהם הרבה כגון אבנים טובות ומרגליות וכיוצא בהם ואמר לה התקדשי לי באבן זו ששוה נ' וזו צריך שומא דלא סמכה דעתה.	ד	קידש בחפץ מרוקם בחוסי כסף מוזהבים, ואמר לה האמקיל בכסף וזהב זה.
ז	דעות הפוסקים בדין קדשה באבנים טובות ומרגליות.	ה	וכשקידשה בדבר מאכל ונמצא שהוא אסור באכילה.
ח	ובמרגליות קטנות פחותות הערך שאין לסעות בהן ששחת הרכה.	ו	וכשאכלתו קודם שנודע שהוא איסור אכילה.
ט	מקור הדעה דאף במקדש באבנים טובות לא צריכי שומא אלא כשהזכיר סכום שחיין, אבל לא באומר שמקדשה בכל דהו, והסוברים כדעה זו.	ז	וכשהאיסור אינו שוה פחות מהיתר, אלא שהיא חשבה שתוכל לאוכלו בעצמה ועתה שהוא איסור צריכה למכרו.
א	מקור הדעה דאף במקדש באבנים טובות לא צריכי שומא אלא כשהזכיר סכום שחיין, אבל לא באומר שמקדשה בכל דהו, והסוברים כדעה זו.	ח	ואפילו אמרו העדים תחת החופה שהוא של זהב ונמצא נחשת אע"ג דלענין דינא נראה דלא הוי מקודשת אפ"ה יש להחמיר לענין מעשה.
ב	וכשמקדשה סתם אי הוי כמפרש שמקדשה בכל דהו.	ט	ביאור הדין.
ג	אם יש חילוק בין אמר התקדשי בחפץ זה ששוה כך וכך, לבין אמר התקדשי בכך וכך והרי לך זה כדמיהם.	כ	וכששאלו העדים למקדש עצמו בפני הכלה מה היא הטבעת, והשיב שהיא של זהב, ונמצא שהיא מזויפת.
ד	וכשאמר התקדשי לי בזה, על מנת שהוא שוה חמשיני.	כז	ומ"מ נוהגין תחת החופה לשאול לעדים אם הטבעת שו"פ כדי שתדע הכלה שאין מקדשה רק בשו"פ.
ה	וכשדרך בני אותה העיר לקנות דברים כאלה, או שהיה ידוע בעיר בכמה קנה המקדש חפץ זה, אי הוי כנישום.	א	דעות הפוסקים בדין זה.
ו	אם הדין דצריך שומא הוא רק בנשים המקבלות קדושתן לעצמן, או גם באב המקבל קדושי בתו הקטנה.	ב	לפי המנהג ששואלים את העדים אם הטבעת שו"פ כדי שתדע שאין מקדשה רק בשו"פ, אם אפשר לקדש גם בטבעת שיש בה אבן טובה.
ז	כשנישום אחר הקדושין, אי מקודשת לפחות משעת השומא.	כח	גם נוהגין לכסות פני הכלות הצנועות ואינן מקפידות במה מקדש אותן.
ח	להסוברים דמקודשת משעת שומא, אי יכולים לחזור בהם קודם השומא.	א	מקור מנהג זה.
ה	כשחזרו ומקדשה לאחר השומא, אם צריך ליקח ממנה החפץ או שיכול לומר לה לשון הקדושין בעוד החפץ כידה.	ב	אי הוי קדושי ודאי מסעם זה לבד.
י	הסבר ענין דלא סמכה דעתה.	כ	לפי המנהג שמכסין פני הכלה, אם יכול לקדש גם לכתחלה בטבעת שיש בה אבן טובה.
יא	וכשהאשה אומרת שסמכה דעתה.	ג	ואי מהני לפי מנהג זה גם כשאמר לה שמקדשה בשל זהב ונמצא שאינו כן.
סעיף ג			
א	ויש מי שאומר שאפילו קידש באבן סתם ולא אמר לה ששוה נ' וזו צריכה שומא.	א	קידש באוכל או בכלי וכיוצא בו ששוה פחות משהו פרוטה הרי זו מקודשת מספק שמא דבר זה שוה פרוטה במקום אחר.
ב	מקור דעה זו, והסוברים כן.	ב	וכשקידש בכסף עצמו פחות מכשיעור שו"פ.
ג	וכשקידש בטבעת שיש בה אבן ואמר שתתקדש בזהב שכתבעת.	כ	וכשקידש בדבר שלפי הנראה לעינים אינו שו"פ בשום מקום, אי חיישינן ג"כ שמא שו"פ במקו"א.
ד	ולכך נהגו לקדש בטבעת שאין בה אבן.	ג	וכשקידש בשכר מלאכה או בהנאת קישוט וכדומה, ואין בו שו"פ כאן.
ה	אם המנהג שלא לקדש בטבעת שיש בה אבן, הוא לכל הדעות.	ד	וכשקידש בפחות משר"פ שהיה גול בידו, ע"י באוצה"פ לעיל סי' כ"ח סק"א אות ב.
ו	ואם קדשה בטבעת שיש בו אבן או בסתם טבעת ונמצא של נחשת אע"פ שאין דרך לקדש בכך חיישינן לקדושין.	ה	דעות האחרונים בקידש סתם בטבעת שיש בה אבן, אי הוי קדושי ודאי או רק קדושי ספק.
ז	דעות האחרונים בקידש סתם בטבעת שיש בה אבן, אי הוי קדושי ודאי או רק קדושי ספק.	ו	

סימן לא סעיף ג ס"ק כא—סעיף ה ס"ק לו

ס"ק אות	דף טור	ס"ק אות	דף טור
כא א	מקור וביאור הדין דחיישינן שמא שו"פ במקור"א.	כז ג	ואם צריך לברר שוב ברכת אירוסין ולהכניסה לחופה ולכתוב כתובה, יבואר בעזה"י בס"י ל"ד סעיף ג' ובס"י ס"א סעיף א'.
ב	אופנים עשונים שדנו הפוסקים שלא לחוש בהם שמא שו"פ במקור"א.	ד	וכשדיוע שהקדושין הראשונים בודאי שו"פ במקום אחר, אי צריך ג"כ לחזור ולקדשה מחדש, להסוברים דגם בכה"ג הוי קדושין רק מדרבנן.
ג	הא דמקודשת מספק, אם הוא דוקא באופן שידוע לה שאינו שו"פ בכאן ואעפ"כ נתרצית לקבל הקדושין, כשפירש להדיא שמקדשה בחפץ ששו"פ ובאמת אינו שוה, (וכן כשאמר ששנים חמשים דינרים וכאן אינם שוים כד.)	ז	ואם קדשה אחר קדושין גמורים יגרש ראשון ונושא שני אבל לא יגרש שני וישא ראשון.
ד	וכשאמר לה להדיא שמקדשה בפחות משו"פ.	כח א	וכשגם האחר קדשה בפחות משו"פ.
ה	וכשקידש ע"י שליח בפחות משו"פ.	ב	וכשהשני קידשה באותו דבר שקדשה הראשון.
ו	וכשנתן לה פחות משו"פ ואמר לה שתתקדש לאחר יום. יבואר אי"ה להלן סי' מ' סעיף א'.	ג	וכשקדשה באותו דבר בזמן אחר.
ז	וכשקידש בפחות משו"פ בפני פסולי עדות דרבנן.	ד	ובדיעבד שקבלה גט מהשני אע"פ שלא היתה צריכה לכך.
כב א	טעם הא דחיישינן שמא שו"פ במקור"א, ומה הדין כשידוע ודאי ששו"פ במקור"א.	כט א	טעם הדין דלא יגרש שני וישא ראשון, ואם זה לכו"ע, ובדיעבד כשעבר וכנסה ראשון אחר גירושי שני.
ב	וכשיש לה דרך לאותו מקום ששם שו"פ, אי מקודשת מן התורה לכו"ע.	ב	ובדיעבד כשעבר וכנסה ראשון אחר גירושי שני.
ג	להסוברים דבידוע ודאי ששו"פ במקור"א מקודשת משום דהוי כאילו אמרה לידי שוה לי, אם זה דוקא כשידוע שדרכה לתת פרוטה בעד דבר כזה.	ל א	ודוקא שלא בא עליה השני קודם גירושין אבל בא עליה הרי נאסרת לראשון וכשם שאסורה לבעל אסורה לכו"ע.
ד	ואם זה דוקא כשהאשה יודעת שהחפץ אינו שו"פ כאן ושהוא שו"פ במקור"א.	ב	דעות הפוסקים בדין זה.
ה	ואם העדים צריכים לדעת בשעת הקדושין שהחפץ שו"פ במקור"א, ע"י לעיל סק"ד אות א'.	ב	וכשנשאת עפ"י חכם.
ו	וכשקידש בדבר שכעת הוא שו"פ אבל אינו ידוע אם גם בשעת הקדושין היה שו"פ. ע"י לעיל סק"ד אות י'.	לא	וכשנשאת ולא נבעלה עדיין.
	וי"א שאם קידש בתבשיל או בירק שאינו מתקיים וכיוצא בהם אם לא היה שו"פ באותו מקום אינה מקודשת כלל שהרי דבר זה אינו מגיע למקום אחר עד שיפסד ויאבד ולא יהיה שו"פ.	לב א	וי"א שאם ילדה משני ולא גירש ראשון הולד כשר.
כג	כשקידש בדבר שיכול להתקיים ע"י תיקון, כגון תאנה שיכול ליבשה בחמה ולהגיע למקום היוקר.	ב	ביאור הדין, ודעת שאר פוסקים בזה.
כד	כשלובר אנשי המקום אינו שו"פ רק למקצתם, או כשאינו שו"פ לכל אנשי המקום אלא שבמקרה נזדמן שקבלה בעדו פרוטה, או שהגיע במקרה למקום היוקר טרם שנפסד.	ב	וכשילדה מהראשון קודם שגירשה שני.
כה	דעות הפוסקים בדין קידש בדבר שאינו מתקיים.	לג	וכשאמר והתקדשי, בוא"ו, אם מצטרפות.
כו	כשקידש בדבר שאינו מגיע למקום היוקר עד שיאסר בהנאה, כגון שקידש בחפץ סמוך לפסח.	לד	טעם הדין דמקודשת רק ביש באחת שו"פ.
	סעיף ד	לה	מקור הדין דמקודשת מספק.
	הא דאמרינן שהיא מקודשת מספק שמא דבר זה שוה במקום אחר צריכה גט להתירה לעלמא ואם רוצה לקיימה צריכה קדושין אחרים.		ואם אמר לה התקדשי לי בזו ובזו ובזו כלן מצטרפות שאם יש בכלן שוה פרוטה מקודשת ואם לאו אינה מקודשת אלא מספק.
כז א	אם צריך לתת לה כעת פרוטה שלימה, או דסגי שיוסיף לה עד פרוטה על מה שנתן לה בעת הקדושין הקודמים.	לו א	דעות הפוסקים בדין התקדשי בזו ובזו ובזו.
ב	אם קדושין אלו צריכים ג"כ להיות בפני עדים, או דמהני הודאת המקדש והמקודשת לבד.	ב	וכשבין קבלת דבר אחד לשני קידשה אחר.
		ג	וכשהפסיק בין אמירת בזו ובזו, מבואר להלן סק"ז אות ב' בהערה ו'.
		ד	וכשאמר התקדשי בזו בזו בלא וא"ו.
		ה	ואם נאמנים המקדש והמקודשת לברר כוונתם.

סימן לא סע"ף ה ס"ק לז—סע"ף ט ס"ק נד

ס"ק אית

דף טור

ס"ק אית

היתה אוכלת ראשונה ראשונה אם יש באחרונה שו"פ מקודשת ואם לאו אינה מקודשת אלא מספק וכו'.

לז א	מקור וטעם הדין.	ב	קסה
ב	וכשהפסיק בין אמירת בזו ובזו, אם נימא ומקודשת כשיש באחת שו"פ, אפילו בראשונה. ומה הדין בהפסיק ולא אכלה.	א	מו
ג	וכשאמר בזו בזו בלא וא"ו, ואכלה ראשונה ראשונה.	ב	ב
לח	וכשאין באחרונה שו"פ, או כשחזרו בהם לפני גמר הנתינה, אם צריכה להחזיר המעות.	ג	ג
לט	ביאור הדין וכשיש באחרונה שו"פ מקודשת אע"פ שקדשה בכולן והראשונות הו"ל מלוה.	ד	ד
		א	קסו

ס ע י פ ו

אם אמר לה התקדשי לי באלו ואכלה אותם ראשונה ראשונה גם אותם שאכלה מצטרפות לשו"פ וכו'.

מ א	דעות הפוסקים בדין זה, ואם יש לחלק בין לשון באלו לבין לשון בכל התמרות שאתן לך.	ב	ב
ב	האם מקודשת גם כשיש בראשונה לבד שוה פרוטה, או דבזה הו"ל מלוה כשאכלתה לפני גמר הנתינה.	ג	ג
ג	וכשהתחילה לקבל ולפני גמר הנתינה קידשה אחר, או שחזרה בה לפני נתינת האחרונה.	ד	ד
ד	וכשהוא חזר בו, אם צריכה להחזיר לו המעות.		

וה"ה אם אמר בזו ובזו וגמר כל דבריו קודם שקבלה אותם כלם מצטרפות אפילו אכלה ראשונה ראשונה ויש מי שחולק בזה.

דעות הפוסקים בדין זה.

ס ע י פ ז

אמר לה התקדשי לי חציך בחצי פרוטה וחציך בחצי פרוטה או שאמר לה חציך בפרוטה וחציך בפרוטה או חציך בפרוטה היום וחציך בפרוטה למחר או שני חציך בפרוטה או שאמר לחבירו שתי בנותיך לשני בני בפרוטה או בתך מקודשת לי ופרתך מכורה לי בפרוטה או בתך מקודשת לי וקרעך מכורה לי בפרוטה הרי זו ספק מקודשת.

מב א	דעות הפוסקים בחצי פרוטה וחציך בחצי פרוטה, או חציך בפרוטה וחציך בפרוטה.	ב	קסז
ב	אם יש לחלק בין שאמר הלשון מקודשת, לבין שאר לשונות קדושין.	ג	ג
ג	וכשהפסיק בין חציך בפרוטה הראשונה לבין חציך בפרוטה השניה, האם י"ל דלא הוי אפילו ספק קדושין.	ד	ד
ד	וכשאמר התקדשי כולך בחצי פרוטה ובחצי פרוטה, או שאמר התקדשי לי בחצי פרוטה ובחצי פרוטה, האם מקודשת ודאי.	א	קסח

אמר לה חציך בפרוטה היום וחציך בפרוטה למחר, ובא אחר וקידשה היום, אם מקודשת לשני.

ב

כשאמר ב' חציך בב' פרוטות. הא דב' בנותיך לב' בני האם מיירי בבנות ובנים קטנים, או גדולים והאבות עושים בשליחותם.

א	האם גרין לפרש איזו מהבנות הוא מקדש לכל בן לחוד. קסט	ב	ב
א	הא דבתך מקודשת לי ופרתך מכורה לי האם לשון זה דוקא, או אפילו כשאמר בתך ופרתך בפרוטה, וכן בבתך וקרעך.	ג	ג
ב	וכשאמר בתך בחצי פרוטה ופרתך בחצי פרוטה, או שאמר בתך ופרתך בפרוטה רק שביאר להו"א דגם הפרה נכללת בפרוטה ולא הבת לבד, וכן בבתך וקרעך, אם נימא דאינה מקודשת.	ד	ד
ד	וכשלא משך הפרה או לא החזיק בקרקע.	ה	ה
	וכשאינו רוצה ליתן לו הפרה או הקרקע.		
	וכשאמר בב' פרוטות, אי מקודשת ודאי.		

ס ע י פ ח

האומר לאשה התקדשי לחצי הרי זו מקודשת.

מז	מקור וטעם הדין, ואם גם כשפירש לחצי ולא לכולי מקודשת.	א	קע
א	אבל אם אמר חציך מקודשת לי אינה מקודשת.	ב	ב
ב	וכשדיברו מקודם על עסקי קדושין.	ג	ג
	וכשקידש אח"כ גם חציה השני, מבואר לעיל סקמ"ב אות ג'.		

וכן האומר הרי את מקודשת לי ולזה אינה מקודשת.

ג	מקור וטעם הדין.	מט	מט
---	-----------------	----	----

ס ע י פ ט

קדשה בכסף פחות משהו פרוטה אע"פ ששלח לה סבלונות אח"כ אין חוששין ששלח אותן סבלונות לשם קדושין.

ג	מקור הדין, וביאור דברי המחבר שכתב קדשה יבכסף.	זא	א
זא א	הא דאין חוששין היינו דאינה מקודשת כלל, וטעם הדין.	ב	ב
ב	האם גם בדיבר עמה על עסקי קדושין לא חיישין.	ג	ג
ג	האם יש חילוק בין אתרא ומקדשי והדר מסבלי לבין אתרא ומסבלי והדר מקדשי.		

אבל אם קדשה בפחות משו"פ ואח"כ בא עליה סתם בפני עדים צריכה גט שודאי בעל לשם קדושין.

זב א	דעות הפוסקים בדין זה.	א	קעא
ב	וכמה יהיה הפיחות משו"פ.	ב	ב
זג	דין עדי יחוד בלא עדי ביאה, וכשדרו יחד כאיש ואשה ולא היו עדי יחוד, ופרסי דיניהם, יתבארו בס"קמ"ט.	ג	ג
גד	וכשאמר שנתכוין בכעילה רק לשם קדושין הראשונים.		

והוא הדין קטן שקידש ונתגדלה אצלו צריכה גט דודאי בעל כשהגדיל לשם קדושין.

ס"ק אות	דף טור	ס"ק אות	דף טור
יג א	מקור הדיון ודעות הראשונים בזה.	כ	קפה
ב	דעות האחרונים להלכה.	ג	
ג	ואם צריך לכתוב גם שם אביה ושם העיר.		
ד	ובאכ המקבל שטר קדושין בשביל בתו קטנה, אי שגי כשכותב שם האב לבד.		
ה	וכשיש לאב כמה בנות ולא פירש איזו מהן, האם חל על כל אחת ספק קדושין כמו בקדושי כסף, או דלא הוי קדושין כלל.		
	כתבו על דבר המחובר לקרקע או על איסורי הנאה י"א שהוא פסול ויש מכשירים.		
יד א	דעות הפוסקים בדין מחובר.	א	קפו
ב	הסוברים לחלק בין כתבו במחובר ונתנו לה בעודו מחובר לבין תלשו ונתנו לה, והחולקים עליהם.	ב	קפז
ג	ואם יש לחלק בזה בין מחובר דאורייתא למחובר דרבנן, כגון עציץ נקוב.	א	קפה
טו א	תמצית הדעות בדין כתבו על איסורי הנאה, ואם יש הבדל בין איסור"ג דעלמא לבין נדרה מהמקדש וקדשה בשטר.		
ב	הסוברים דשטר קדושין שנכתב בין על איסור"ג דאורייתא דעלמא, בין שנדרה הנאה מהמקדש וקדשה בשטר אינה מקודשת, ורק כשנכתב על איסור"ג מדרבנן מקודשת.	ב	
ג	הסוברים דשטר קדושין שכתבו על איסור"ג דאורייתא, או שנדרה הנאה ממנו וקדשה בשטר הוי ספק קדושין, או שזה שנוי במחלוקת בין הראשונים.	ד	
ד	הסוברים להכשיר שטר קדושין בין שנדרה הנאה וקדשה בשטר ובין כשכתבו על איסור"ג דעלמא.	ב	קפט
ה	ואם מותר לשיטה הנ"ל לקדש גם לכתחילה בשטר שנכתב על איסור"ג.	ג	
ו	האם יש לחלק לדעה זו בין אם ידעה האשה שהשטר כתוב על איסור"ג ללא ידעה.	ד	
ז	הסוברים לחלק בין שטר קדושין שכתבו על איסור"ג דעלמא שאינה מקודשת, לבין נדרה הנאה מאחד וקדשה בשטר, ומקודשת.	א	קצ
ח	להסוברים דגם שנדרה הנאה מפלוני וקדשה בשטר לא הוי קדושין, מה הדיון כשהוא אסר על עצמו דבר שלו בקונם וכתב עליו שטר קדושין.	ג	
טז	ואין צריך לכתוב זמן בשטר קדושין.	ד	
	בכאור הדיון, וכשכתב בו זמן מסתמכין עליו.		
	כתבו בכתב ידו ואין עליו עד מקודשת מספק.		
יז	באור הדיון ומיירי אפילו בליכא לא עדי חתימה ולא עדי מסירה.	א	קצא
יח א	מקור הדיון ודעות הראשונים בזה.		
ב	להסוברים דבכתיב חוששין לקדושין, אם הוא דוקא לדעת הפוסקים בס"ג קל"ג דעדי חתימה נמי כרתה, או אף לדעת הפוסקים שם דדוקא עדי מסירה כרתה.	ג	
ג	דעות האחרונים להלכה.	א	קצב
יח ר	וכשלא ידוע אם קדשה בינו לביתה או שהיו גם עדי מסירה.		
ה	כשקדשה בכתיב ולא בא הכתיב לידי ב"ד כדי לקיימו. קצג א		
	נתן לה שטר ואמר על מנת שהנייר שלי אינה מקודשת.		
א	דעות הפוסקים בדין זה, וכן באומר אם הנייר שלי, ובאמר והנייר שלי, או מקצתו, כגון בין השיטין או על על הגליון, (וכן באמר הנייר יהא של פלוני).	א	קצד
ב	ובאמר על מנת שתחזירי לי הנייר.	ג	
ד	ובאמר "אם" תחזירי הנייר, יתבאר אי"ה בס"י ל"ח סעיף ד'.	ה	
	ובאמר ותחזירי הנייר.		
	פימך ל"ג. כיצד האשה מתקדשת בביאה.		
	ס ע י פ א		
	בביאה כיצד אמר לה בפני שני עדים הרי את מקודשת לי בביאה זו ונתייחד עמה בפניהם הרי זו מקודשת.		
א	אם אמירת האמק"ל צריכה להיות בפני עדים אליבא דכו"ע, וכשאמרה היא הריני מקודשת לך.	א	
ב	להסוברים בס"י מ"ב דאם קדשה בסני ע"א חוששין לקדושין, אם גם בקדושי ביאה אמרינן כן.	ב	
ג	כשאמר רק הרי את מקודשת, ולא אמר תיבת "לך". קצה א		
ב	כשקדשה בלשונות המסופקים המבוארים בס"י סעיף ג'.	ב	
ג	כשרק דברו על עסקי קדושין ונתייחד עמה.	ג	
ד	וכשאחרי היתוד ישנה הכחשה בין האיש להאשה אם בא עליה, או ששניהם אומרים שלא בא עליה.	ג	
	בין שבא עליה כדרכה בין שלא כדרכה.		
א	במקור הדיון.	ד	
ב	וכשנא עליה באבר מת בלי קישוי.	ב	
ג	ואין דינה אלא כמאורסה ולא כנשואה.		
ד	וכשאמר בהדיא שנא עליה לשם נשואין.	ה	
	וי"א דוקא שבא עליה בבית חמיו אבל כנסה לביתו ובא עליה או שקידש כבר ובא עליה דינה כנשואה.		
	דעות הפוסקים בזה.	ו	
	י"א דפנוי הבא על הפנויה לפני עדים חוששין שמא כוזב לשם קדושין וכו'.		
א	דיון זה על פרסיו יתבאר בעזיה בס"י קמ"ט.	ז	קצו
	ס ע י פ ב		
	המקדש בביאה דעתו על גמר ביאה כשקדשה רק לאחר שהערה בה קודם גמר ביאה אם מקודשת.	ח	
ב	לסיכך אם קודם שגמר קיבלה קדושין מאחר מקודשת לשני.		
	אבל אם הערה בה ופירש מיד או שאמר תחלה שדעתו לקנות בהעראה קנה מיד.		
ט	ביאור דברי המחבר, "ופירש מיד" אם זה בדוקא ואם צריך שתהיה הפרישה מדעתה.	ט	

רשימת הספרים *

שהובאו באוצר הפוסקים כרך זה

(מלבד ספרי הראשונים שעל הש"ס, ונו"כ הרי"ף הרמב"ם הרא"ש הטור והשו"ע).

דבר שמואל (ארדיטי)	בני חיי (על הטור)	אמרי ירוחם	א
דברי אברהם (מנדלזון)	בני יוסף (קאריו)	אמרי נועם (הורביץ)	אבודרהם (ווארשה תרל"ח)
דברי אליהו (על שו"ע)	בני יעקב	אמרי שפר (קלצקין)	אבן האזל (על הרמב"ם)
דברי אליעזר (על שו"ע)	בני ישחק	אפיקי ים	אבן פינה — דרישת ארי (על שו"ע)
דברי אמת	בני משה (מאגר)	ארבעה טורי אבן	אבן שלמה (על הראב"ן)
דברי דוד (מילדולה)	בני ציון (לכטמן)	ארחות חיים (מלוניל)	אבן שתיה
דברי הלל (מסטארידוב)	בני שמואל	ארחות חיים (על שו"ע או"ח)	אבני האפר (על שו"ע)
דברי חיים (אווירבך)	בנימין זאב	אריה דבי עילאי	אבני חפץ
דברי חיים (מאליניק)	בנין עולם	ארעא דישראל	אבני מלואים (על שו"ע)
דברי יששכר	בנין ציון (שמושקוביץ)	ארץ צבי ותאומי צביה	אבני משפט (על שו"ע)
דברי מלכיאל	ברית אבות	(על שו"ע)	אבני נזר
דברי מרדכי (מלונא)	ברית אברהם	ארצות יהודה	אבני שיש (אביטבול)
דברי משפט	ברית יעקב	אשדות הפסגה	אגורה באהליך
דברי נחמיה	ברית משה (על הסמ"ג)	אשר לדוד	אגרות משה
דברי רב משולם	ברך יצחק (על התורה)	אשר לשלמה (אבן דנאן)	אדמת קדש
דברי ריבות	ברך משה		אדרת אליהו (שבס' שני המאורות הגדולים)
דברי שאול ויוסף דעת	ברכות מים (על שו"ע)	ב	אהל יעקב
דברי שאול ועדות ביוסף	ברכי יוסף (על שו"ע)	באר חיים (מאליניק)	אהל משה (קצנלבוזן)
דובב משרים	ברכת אברהם (יענער)	באר מים חיים (מוצירי)	אהל משה (רוזמן)
דובב שפתי ישנים (בגבנשתי)	ברכת כהן	בגדי כהונה	אהל תורה (קובץ)
דין ומשפט	בשמים ראש	בגדי שש (על שו"ע)	אהלי יעקב
דינא דחיי (על הסמ"ג)	בשמים ראש (הורביץ)	ביאור מנחם (על שו"ע)	אומר השכחה
דמשק אליעזר	בתי כהונה	בית אב	אור גדול
דרך המלך (על הרמב"ם)	ג	בית אברהם	אור זרוע
דרך יבחר		בית אפרים	אור חדש
דרכי מרדכי	גאון צבי	בית דוד (להר"י דוד)	אור ישראל (על התורה)
דרכי נועם	גבול בגימין	בית דוד (לייטר)	אור שמח (על הרמב"ם)
ה	גבורת אנשים	בית הילל (על השו"ע)	אוצר חיים
האלף לך שלמה	גבעת הלבונה	בית הלוי	אורח לחיים
הגיד מרדכי	גבעת פנחס	בית המלך (על הרמב"ם)	אחיעזר
הון יוסף	גור אריה (עמ"ס קדושין)	בית ידידיה	איגרא רמה
החינוך	גור אריה יהודה	בית יעקב (מצויזמיר)	איל מלואים
החפץ חיים	גט מקושר (אלגאזי)	בית יצחק (שמעלקיש)	אליה רבה (על שו"ע או"ח)
הליכות אליהו (פיינשטיין)	גידולי ציון	בית יצחק (דנציג)	אילת אהבים (תאומים)
הלכות אישות	גן נעול	בית מאיר (על שו"ע)	אילת אהבים (קניגסברג)
הלכות קטנות	גנת ורדים	בית מרדכי (על שו"ע)	אמונת שמואל
המכתם	גנוזי חיים	בית משולם	אמירה געימה
המעין (קובץ)	ד	בית רידב"ז (דיני שביעית)	אמר שמואל
המקנה	דבר אליהו (מפולאב)	בית שאול (על משניות)	אמרות טהורות (על שו"ע)
העמק שאלה (על השאילתות)	דבר אליהו (קלצקין)	בית שלמה (מסקאלא)	אמרי אש
העיסור (למברג ת"כ)	דבר משה	בני אהובה (על הרמב"ם)	אמרי בינה
הפוסק (קובץ)	דבר שמואל (אבוהב)	בני דוד (על הרמב"ם)	

מחנה אפרים	ישועות יעקב (על שו"ע)	חסד לאברהם (תאומים)	הפרדס (קובץ)
מחנה חיים	ישועות מלכו	חסדי דוד (על התוספתא)	הרי בשמים
מחנה ישראל (הרי"א ישראל)	ישכיל עבדי	חק יוסף (על שו"ע ארי"ח)	השיב משה
מחנה אברהם (די בוטח)	ישמח לב (גאגין)	חק יעקב (על שו"ע או"ח)	
מחנה יהודה	ישרש יעקב	חקל יצחק	ו
מחצית השקל (על שו"ע)		חקר הלכה (לאנדא)	וזאת ליהודה
להר"מ יאגיד	כ	חרות עולם	ויאמר יצחק
מחקרי מרדכי (על שו"ע)	כבוד יו"ט	חתם סופר	ויחי עוד
מטה לחם	כבוד יעקב	ט	ויקרא אברהם (אדאדי)
מטעמי יצחק	כהונת עולם	טוב טעם ודעת	ומצור דבש
מי יהודה	כוכב מיעקב	טוב עין	ז
מילי דעזרא	כח שור	טור האבן	זבחי צדק
מים עמוקים	כל בו (פיורדא תקמ"ב)	טורי אבן (על הש"ס)	זית רענן
מים חיים (רפפורט)	כלי שרת	טורי זהב (על שו"ע ארי"ח)	זכר יהוסף
מיכלא דאטוחתא	כנסת הגדולה (על הטור)	טיב גיטין	זכרון יצחק
מכתם לדוד (חסאן)	כנסת חכמי ישראל (קובץ)	טיב קדושין (על שו"ע)	זכרון ירושלים
מלא הרועים	כפות תמרים (על הש"ס)	טיב קדושין (הלוי)	זקן אהרן (הלוי)
מלאכת שלמה (על משניות)	כפי אהרן (עזריאל)	טל אורות (גויא)	זקן אהרן (וואלקין)
מלאת אבן (על שו"ע)	כרך של רומי	טעם המלך (על הרמב"ם)	
מנחת הגרשוני	כרם אפרים		ח
מנחת העומר	כרם חמר	י	חבלים בנעמים
מנחת חינוך	כרם ציון (קובץ)	יביע אומר	חבצלת השרון
מנחת יהודה (מלבוב)	כרם שלמה (אמארייליו)	יגדיל תורה (קובץ)	חדושי הר"ו מרובזוויץ
מנחת פתים (על שו"ע)	כרם שלמה (על שו"ע)	יד אברהם (על שו"ע י"ד)	(על הרי"ף)
מנחת שי (שור)	כתב סופר	יד אהרן (על הטור)	חדושי מהרי"א"ל (שבס' שני
מעיל שמואל	כתר המלך (על הרמב"ם)	יד אליהו (נדפס תע"ב)	המאורות הגדולים)
מעין גנים (אבילה, על שו"ע)	ל	יד אליהו (רגולר)	חדושי מהר"ל מפראג (על הטור,
מעשה אליהו	לב מבין	יד אליהו (פרסקי)	מהדורת אל המקורות
מעשה חושב (על הרמב"ם)	לב נשבר	יד אלימלך	ירושלים)
מעשה חיא	לבוש (על שו"ע)	יד אפרים (על שו"ע או"ח)	חדושי מהר"ש ענגל
מעשה רקח (על הרמב"ם)	לבוש מרדכי	יד דוד — פסקי הלכות	חדות יעקב
מצח אהרן	לבושי מרדכי	יד המלך (פאלומבו, על	חוט המשולש (שבחשב"ץ)
מצפה אריה	לחיים בירושלים (על	הרמב"ם)	חוט המשולש (מוולחין)
מקום שמואל	הירושלמי)	יד המלך (לאנדא, על הרמב"ם)	חוסן יוסף
מקור ברוך (קלעי)	לחם רב	יד ימין	חוסן ישועות
מקור חיים	לחם שערים	יד יצחק	חוף ימים
מקור ישראל	לך שלמה	יד מלאכי	חות יאיר
מקור חיים (על שו"ע ארי"ח)	לקוטי צבי	יד משה	חזון איש (מהדורת תשי"ח)
מקראי קודש (אבולעפיא)	לקט הקמח (על שו"ע)	יד רמה (סאלאווי)	חזון ישעיהו
מראה יחזקאל (הוכברג)	מ	יד רמה (פוקס)	חזון למועד (הלוי)
מרכבת המשנה (מחעלמא, על	מאה שערים	יד שלמה	חזון נחום
הרמב"ם)	מאמר מרדכי (איטינגא)	ידי דוד (קאראסו)	חזקה רבה
משא הלוי	מאמר מרדכי (פונפדר)	ידיו של משה	חיי אברהם (קובו)
משאת משה	מגילת ספר (על הסמ"ג)	יוסף חי	חיי אריה (הורביץ)
משגרי ים	מגן אברהם (על שו"ע ארי"ח)	יכין ובועז	חיים ושלום
משה ידבר	מגן האלף (על שו"ע או"ח)	ים הגדול	חיים שאל
משחא דרבותא	מגן שאל	ים של שלמה (על הש"ס)	חכם לב (על שו"ע)
משיב דבר	מור ואהלות (ענתבי)	ימי יוסף	חכם צבי
משיב כהלכה	מחזיק ברכה (על שו"ע)	ימי שלמה (על הרמב"ם)	חכמת שלמה (קוועטש)
משיב שלום	מחברת הקודש (על שו"ע)	יעלת חן	חלקת יואב
משיבת נפש	והוא ח"ב מס' אוריין	יקהיל שלמה	חמדת אפרים
משכן בצלאל	תליתאי)	ירך אברהם	חמדת משה
משכנות הרועים (היכנר)		ישא ברכה (על רי"ו)	חמדת שלמה
משכנות יעקב			
משמרת הקדושין			

ש"ת מהר"י וויל	צדה לדרך	עולת שמואל (קידר)	משפט וצדקה ביעקב
ש"ת מהר"י הכהן	ציון במשפט	עונג יו"ט	משפט צדק
ש"ת מהר"י לבית הלוי	ציון לנפש חיה (על הש"ס)	עושה שלום	משפטי יעקב
ש"ת מהר"א הלוי	ציץ אליצור	עזרת ישראל	משפטי עזיאל
ש"ת מהר"א ענזיל	צל הכסף	עטרת צבי (מהלברשטט)	משפטי שמואל
ש"ת מהריב"ל (אמשטרדם תפ"ו)	צמח צדק (מליובאוויטש)	עין יצחק	משרת משה (על הרמב"ם)
ש"ת הריב"ש	צפנת פענח	עין משפט (הלוי)	ג
ש"ת מהר"ט (פיורדא תקכ"ח)	ק	עינים למשפט (על הש"ס)	נאה משיב
ש"ת מהר"ט צהלון	קדושת יו"ט (אלגאזי)	עמודי אור	נאות יעקב
ש"ת מהר"ל	קהלת יעקב (על שו"ע)	עמודי אש	נבחר מכסף
ש"ת מהר"ל דיסקין	קהלת יעקב (אלגאזי)	עמק המלך (על הרמב"ם)	נדיב לב
ש"ת הרי"מ (מגור)	קול אליהו	עמק יהושע	נהורא דיעקב (על שו"ע)
ש"ת מהר"ץ (דושינסקי)	קול סופר (על משניות)	עמק שאלה	נהר מצרים (מנהגים)
ש"ת מהר"ק (סדילקוב תקצ"ד)	קצור פסקי הלכות (לבצל מרכבת המשנה)	עצי ארזים (על שו"ע)	נהרי אפרסמון
ש"ת מהרלב"ח	קצות החשן (על שו"ע חר"מ)	עצמות יוסף (עמ"ס קדושין פיורדא תקכ"ו)	נודע ביהודה
ש"ת מהר"ם אלשקר	קרנן אליצור (עמ"ס ע"ו)	ערוגות הבושם	נודע בשערים
ש"ת מהר"ם מלובלין	קרית ארבע	ערך השלחן (על שו"ע)	נועם אחים (שבט' עולת נח)
ש"ת מהר"ם מינץ	קרית חנה דוד	ערך השלחן (על שו"ע)	נופת צופים
ש"ת מהר"ם פאדוא	קרית מלך רב (על הרמב"ם)	ערך לחם (על שו"ע)	נויר השם (על שו"ע)
ש"ת מהר"ם מרטנבורג	קרית ספר (ע"ס הרמב"ם)	ערך שי (על שו"ע)	נור הקודש
ש"ת מהר"ם שיק	קרן אורה (על הש"ס)	פ	נחל איתן (על הרמב"ם)
ש"ת הרמ"א	קרני ראם (אנקאוה)	פאת השלחן	נחלת בנימין (המבורגר)
ש"ת מבי"ט	ר	פחד יצחק	נחלת בנימין (ברייער)
ש"ת (הרשב"א) המיוחסות	ראב"ן	פירוש הר"ד עראמה	נחלת צבי (על שו"ע)
ש"ת הר"ן	ראש לראובני	(על הרמב"ם)	נחלת שבעה
ש"ת מהר"ן יפה	רב פעלים	פירוש איברא	נחמד למראה (על הירושלמי)
ש"ת רע"ק איגר	רביד הזהב	פני האריה החי	נחפה בכסף
ש"ת מהר"ש (ענגל)	רבינו ירוחם (צלום ויניציאה שי"ג)	פני יהושע (שבט' שני המאורות הגדולים)	נטע שורק
ש"ת הרשב"א	רוח חיים (על שו"ע)	פני יהושע (ש"ת)	נטע שעשועים
ש"ת הרשב"ש	רחמים פשוטים	פני יהושע (על הש"ס)	נפש חיה
ש"ת מהרש"ג	רירב"ו (על הירושלמי)	פני יצחק (אבולעפיא)	נר למאור
ש"ת מהרשד"ם	ש	פני משה (על שו"ע)	נשמת אדם
ש"ת מהרש"ך	שאגת אריה	פנים מאירות	נשמת חיים
ש"ת מהרש"ם	שאלת משה (ראזין)	פסקי הגר"א (על שו"ע)	נשמת כל חי
שאריית יהודה (טאטיצק)	שאלת שלום (על השאלות)	פסקי הלכות -- יד דוד	נתיבות המשפט (על שו"ע חר"מ)
שאריית יהודה (מסלתון)	שאלות ותשובות:	פקודת אלעזר (לעז)	נתיבות השלום (לקוטי הלכות)
שאריית יעקב (הכהן)	ש"ת הר"א מזרחי	פרח מטה אהרן	נתיבות חיים
שאריית נתן בנימין	ש"ת מהר"א ששון	פרי האדמה (על הרמב"ם)	נתיבות שלום (למפרט)
שב שמעתא	ש"ת מהר"א ששון	פרי הארץ	סמ"ג
שבות יעקב	ש"ת הראנ"ח	פרי הדר	ספר יהושע
שבילי דוד (על שו"ע)	ש"ת הרא"ש	פרי החיים	ספר קובץ (על הרמב"ם)
שבעה פרקים להרמב"ם	ש"ת הב"ח	פרי חוש (על שרע יו"ד)	ע
שדה הארץ	ש"ת הב"ח	פרי חיים	עבודת הגרשוני
שדי חמד	ש"ת הב"ח	פרי יעקב (על שרע)	עבודת השם
שואל ומשיב	ש"ת הבי"י	פרי עץ חיים (קובץ)	עבודת משא
שובע שמחות	ש"ת הרדב"ן	פרי עץ חיים (על הרמב"ם)	עדות ביעקב (די בוטח)
שורשי הים	ש"ת מהר"ח א"ו	פרשת מרדכי	עולת איש
שושנים לדרך (רייז)	ש"ת מהר"ח ש	פתחי עזרה (על השו"ע)	עולת יצחק
שושנת העמקים	ש"ת מהר"י אשכנזי	צ	עולת ירוחם
שי למורא (יונה)	ש"ת מהר"י בי רב	צבי תפארת	עולת נח
שיבת ציון	ש"ת מהר"י מברונא		
שלחן העזר (עניני נשואין)			

רשימת הספרים

שם ארית	שני המאורות הגדולים	תבואת שמש	תפארת יהונתן
שם חדש	שער אשר	תולדות אדם (על שו"ע)	תפארת ישראל (על שו"ע)
שם יוסף (מועטי)	שער החדש (על העיטור)	תולדות יצחק (הורביץ)	תפארת ישראל
שם משמעון (פולק)	שער המלך (על הרמב"ם)	תולדות יצחק (קדישעוויץ)	תפארת מנחם (על הרמב"ם)
שם משמעון (שטרן)	שער יהודה	תוספות חיים (על שר"ע)	תפארת צבי (מגלוגא)
שמו יוסף	שער יוסף	תוספות ירושלים (על שו"ע)	תקן סופרים (נוסח שטרות)
שמחה לאיש	שערי יושר	תועפות ראם (סויבש)	תקן סופרים (על העיטור)
שמחת יהודה	שערי עזרא	תורה מציון (קובץ)	תרומת הדשן
שמחת יו"ט	שערי רחמים	תורות אמת (בירדוגו)	תרשיש שהם
שמן המשחה	שערי תורה (קובץ)	תורת גיטין (על שר"ע)	תשב"ץ
שמן ראש	שפת אמת (על הש"ס)	תורת חסד (מלובלין)	תשובה מאהבה
שמע אברהם	שפת הים (מאיו)	תורת ירוחם	תשובות הגאונים
שמעתא דרבא		תל תלפיות (קובץ)	תשובות מהרי"א (אסאד)
שמש צדקה	ת	תעלומת לב	תשובות רבי אליעזר
שנות חיים	תאיר נרי	תפארת ידידיה	

OTZAR HAPOSKIM

SYSTEMATISED REASONED DIGEST OF ALL EXTANT
RABBINIC RESPONSA BEARING UPON JEWISH LAW AND
RITUAL. ARRANGED IN THE ORDER OF THE SHULCHAN
ARUCH.

Compiled and edited by a staff of distinguished scholars under
the presidency of His Eminence the Chief Rabbi of the Holy
Land, ISAAC HALEVI HERZOG, ה"ר מ.א., D. Litt., the super-
vision of the Dean of the Yeshivoth, Rabbi ISSER ZALMAN
MELTZER ה"ר and under the auspices of the Relief Committee
for Refugee Rabbis, Jerusalem.

Volume 11.

SHULCHAN ARUCH EBEN HA-EZER XXVIII § XVII — XXXIII

SECOND EDITION

JERUSALEM